MIHAIL BUBENNOV

Stepa vulturilor

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

MIHAIL BUBENNOV

Stepa vulturilor

1961

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Coperta de *Mario Bruno*

Михаил Бубеннов
ОРЛИНАЯ СТЕПЬ
Роман
Издательство ЦК ВЛКСМ
«Молодая Гвардия»
1960

Traducere de *Alina Mirea* și *Eugen Naum*

STEPA VULTURILOR

Cititorul romîn îl cunoaşte pe M. Bubennov din romnul *Mesteacănul alb,* în care a zugrăvit lupta eroică a poporului sovietic împotriva ocupanţilor fascişti în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

În nota autobiografică intitulată *Despre mine însumi,* scrisă în noiembrie 1959, M. Bubennov spune că acest roman este lucrarea principală a vieţii sale şi că lucrează la a treia parte a lui, consacrată nimicirii armatelor germano-fasciste în apropierea Moscovei.

În aceeaşi notă, scriitorul povesteşte cum a ajuns să scrie *Stepa Vulturilor.* „În primăvara anului 1954 – spune el – pe cînd lucram la a treia şi ultima parte a *Mesteacănului alb,* a început marea campanie a tineretului sovietic pentru cucerirea pămînturilor înţelenite. După cum se ştie, primul eşalon cu tineri entuziaşti a plecat în Altai... Cum aş fi putut să stau acasă, aşezat în faţa unui manuscris, în care era vorba de război, cînd o acţiune cu adevărat istorică începuse în locurile mele natale ? Mi-am întrerupt lucrul la *Mesteacănul alb* şi am plecat de îndată în Altai, ca să fiu martorul noii fapte eroice, pe care o săvîrşea minunatul nostru tineret, ca să văd cu ochii mei începuturile vieţii noi în stepa Altaiului.

În urma acestei călătorii, am scris *Stepa Vulturilor,* roman dedicat tinerilor entuziaşti şi cuceririi de către ei a pămînturilor pustii ale Altaiului. Acest roman este darul creator, ce-l ofer Altaiului natal, pe care de multă vreme doream să-l oglindesc în literatură."

Dragostea profundă şi pătimaşă faţă de ţinutul natal pulsează puternic în romanul lui M. Bubennov. Se simte că autorul nu este un observator ocazional, ci un siberian îndrăgostit de locurile pe care le descrie, un siberian, în sufletul căruia a pătruns din copilărie atît frumuseţea stepei natale, cît şi dragostea şi respectul faţă de locuitorii ei aspri şi dîrji.

De aceea, necuprinsa stepă a Altaiului, a cărei monotonie şi sălbăticie ar fi putut ului un observator străin, învie sub pana lui Bubennov şi-i dezvăluie cititorului nenumăratele ei frumuseţi. Împreună cu autorul, el priveşte cu atenţie ierburile dese ale stepei, admiră albastrul întunecat al lacurilor sclipitoare şi adînci, rămîne entuziasmat de albul orbitor al crîngurilor de mesteceni, ce strălucesc în soare, e mirat de bogăţia şi varietatea animalelor din stepă, aude zarva fără sfîrşit a păsărilor, admiră minunatul zbor planat al vulturului, stăpîn peste înaltul cerului, întîlneşte cu groază în bezna nopţii ochii verzi şi scînteietori ai lupului...

Dar pe scriitor nu-l atrage exotismul searbăd al naturii nesupuse încă. Pentru Bubennov, principalul în stepa atît de dragă inimii lui sînt oamenii. De aceea, din paginile romanului răsar figuri de siberieni, ce ni se întipăresc pentru multă vreme în memorie. Aşa e figura lui Zima, entuziast, gînditor, puternic, curajos, activ şi perseverent, cea a lui Severianov, partizan bătrîn şi patriot înfocat al ţinutului natal, a Toniei Rodiceva, o siberiană frumoasă şi mîndră şi ale multor altora.

Dragostea faţă de aceşti oameni sovietici simpli, locuitori ai ţinutului său natal, scriitorul şi-o exprimă, înfăţişîndu-i realist, fără a-i polei nici pe ei, nici condiţiile lor de viaţă şi de luptă. M. Bubennov descrie veridic satul Lebeajie, lăsat în paragină şi părăsit de majoritatea locuitorilor lui, vorbeşte deschis despre marile greutăţi materiale, pe care le-au avut de îndurat colhoznicii în anii de după război, fără să ascundă cauzele acestei stări de lucruri. Anii crunţi ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, greutăţile anilor postbelici, unele greşeli în domeniul agriculturii au adus sărăcie în satele din stepă, au împins tineretul să le părăsească şi să plece în căutarea unui cîştig sigur.

Fără să urmărească înfrumuseţarea realităţii şi fără să treacă sub tăcere laturile tragice ale vieţii, M. Bubennov scrie pagini pătrunse de durere (aşa e, de pildă, descrierea satului Lebeajie, discuţia dintre Vanka Sobol şi Rodicevi, discuţia dintre Zima şi Severianov, sau moartea acestuia din urmă).

Dar tristeţea nu devine sentimentul dominant al romanului. Aşa cum se petrece şi în viaţa oamenilor sovietici, ea e înfrîntă de tonurile ferme şi optimiste. Astfel, în discuţia dintre Vanka Sobol şi Rodicevi, amintirea necazurilor trecutului e întreruptă de vorbele

pline de speranță și încredere ale lui Sobol : „Sigur că o să fie mai lesne !... Viața a fost întoarsă, ca un volan și... o să meargă acum mai bine !"

În romanul său, M. Bubennov descrie această viață, cîrmită ca un volan, și ne arată felul în care hotărîrile istorice ale P.C.U.S. privitoare la reconstrucția gospodăriei sătești au pus în mișcare nu numai pe locuitorii satelor, ci și pe oamenii muncii de la orașe, felul în care chemarea partidului de a valorifica uriașele întinderi înțelenite din Siberia și Cazahstan a mobilizat atît pe vechii locuitori ai acestor regiuni, cît și tineretul din întreaga țară.

Pămînturile înțelenite, aceste „cuvinte minunate", ca să folosim expresia autorului, răsună în roman „pe tonurile cele mai duioase și mai armonioase". Nădejdile oamenilor de a duce o viață mai bogată și mai fericită sînt legate acum și de ele, de ele este legată împlinirea viselor partizanului Ivan Bagreanov, țăran de lîngă Moscova, și ale lui Zima, agronom din Altai, ele îi unesc pe tinerii de diferite naționalități, de diferite profesii, din diferite regiuni ale țării și-i îndeamnă la fapte eroice.

În centrul romanului se află lupta pentru valorificarea pămînturilor înțelenite, pe care o duc primii noi-veniți din Altai : tinerii moscoviți, muncitori și ingineri, care, la chemarea partidului, au părăsit capitala.

M. Bubennov demonstrează că valorificarea pămînturilor înțelenite este într-adevăr o luptă, o acțiune eroică, tot atît de glorioasă, ca și acțiunile eroice din vremea revoluției, și ca și cele săvîrșite de oamenii sovietici în cursul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Această idee este exprimată în discuția dintre Leonid și Svetlana, cînd el îi spune că valorificarea pămînturilor înțelenite este o „revoluție în geografie", această idee revine în scena cu tractorul împotmolit, care se asociază în mintea lui Leonid cu împotmolirea unui tanc pe front, în scena în care se acordă titlul de „fiu al brigăzii de tractoare" lui Petrovan, așa cum altădată i se acordase lui Leonid titlul de „fiu al brigăzii de tancuri" ; în episodul morții lui Kostea Zarnițîn și în cel în care este descrisă munca în stepă cu arma în mînă ; ea răsună optimist în tabloul înălțării în tabăra brigăzii a steagului roșu, simbol al victoriei, care-i reamintește lui Leonid momentul solemn în care brigada lui de luptă primise drapelul de gardă.

Fără a încerca să estompeze conflictele şi contradicţiile vieţii, M. Bubennov ne arată că lupta nu se duce numai între om şi natură (să ne amintim de greutăţile întîmpinate în deţelenirea pămîntului, de ploile şi furtunile de nisip, de scena luptei lui Leonid cu lupoaica etc.). Lupta se duce în acelaşi timp între oameni, între cei curaţi şi cinstiţi pe de o parte, – şi „neamul răpitoarelor", care trăieşte din munca şi sîngele eroilor, pe de altă parte. De aici, antiteza ca unul din procedeele compoziţionale de bază ale romanului. Astfel Dereaba i se opune prin contrast lui Leonid, Krasniuk lui Zima, banda lui Dereaba brigăzii lui Bagreanov.

Totuşi ar fi greşit să tragem concluzia că scriitorul nu foloseşte decît două culori : negru şi alb. În primul rînd, în roman găsim o serie întreagă de personaje, care cu greu pot fi incluse în categoria celor pozitive sau a celor negative. Aşa e, de pildă, Vanka Sobol, un siberian din Lebeajie. Ca şi mulţi alţii, el îşi părăseşte satul în anii grei de după război, dar se întoarce primul la chemarea partidului şi comsomolului. Munceşte cu abnegaţie pe tractor, termină primul aratul parcelei sale, dar lăsîndu-se stăpînit de gelozie nu mai este atent la ce face şi împotmoleşte tractorul într-un teren salin. Aprovizionează întreaga brigadă cu vînatul său, dar dă dovadă de un egoism orb în atitudinea sa faţă de Kostea Zarniţîn. E un om cu caracter înfocat, dar neechilibrat şi neînduplecat, un om care e în stare de cele mai grave greşeli în viaţă, dar care e cinstit şi devotat pînă la capăt cauzei generale – un caracter complicat şi contradictoriu.

Autorul nu zugrăveşte cu o singură culoare nici pe eroii săi principali. Fie că e vorba de eroii pozitivi, fie de cei negativi, el tinde întotdeauna (şi de cele mai multe ori reuşeşte), să explice cauzele care au contribuit la dezvoltarea anumitor laturi ale sufletului lor, formîndu-le într-un anumit fel caracterul. Astfel, M. Bubennov urmăreşte îndeaproape soarta lui Dereaba, amintind cum, sub influenţa condiţiilor materiale extrem de grele din anii de după război, un adolescent sensibil şi inimos a putut să devină un tînăr şiret şi „descurcăreţ", apoi cum s-a încuibat în el spiritul hrăpăreţ, care i-a ros sufletul încetul cu încetul, anihilîndu-i toate trăsăturile omeneşti, cum nedeprinderea cu munca şi traiul parazitar au generat, îngroşîndu-le cu timpul, trăsăturile unui om dintr-o altă lume, străină şi

hrăpăreață, făcîndu-l de fapt un duşman al oamenilor sovietici şi al inițiativelor lor.

În această privință, figura lui Krasniuk e mai puțin convingătoare. Dar şi antecedentele lui explică într-o anumită măsură cauza care a făcut ca acest om incapabil, jalnic şi fricos, să poată ocupa un post atît de important. M. Bubennov ne povesteşte că oamenii din conducere îl mutau şi-l avansau numai ca să scape de el, că nimeni nu lua în considerație ceea ce face el efectiv, mulțumindu-se toți cu frazele conformiste, pe care le rostea întotdeauna.

Dar dacă autorul nu ne dezvăluie pînă la capăt şi cu toată adîncimea cauzele care au determinat formarea în acest sens a caracterului lui Krsaniuk, în schimb figura acestuia este zugrăvită extrem de viu şi expresiv. Cu finețe, scriitorul ne dezvăluie treptat natura meschină şi respingătoare a lui Krasniuk, ascunsă sub comportarea lui conformistă. La început ne miră că el nesocoteşte eforturile şi ajutorul prietenesc al tovarăşilor săi, apoi ne impresionează neplăcut felul lui de a vorbi găunos, cu fraze stereotipe, apoi ne pune în gardă duşmănia față de Bagreanov şi simpatia față de Dereaba. Treptat, aflăm cauzele care l-au determinat să plece pe pămînturile înțelenite, îi cunoaştem „metodele de muncă", rîdem de rolul comic pe care-l are în istoria cu țiştarii, dispreţuim stilul lui de muncă, precum şi animozitatea lui față de Leonid şi, în sfîrşit, Krasniuk ni se dezvăluie total şi limpede : e un parazit, un laş, care, pe lîngă faptul că visează să fugă de pe pămînturile înțelenite într-un post comod de la oraş şi „să mai apuce să plece la toamnă în Crimeia", e gata să dezorganizeze de dragul acestui țel întreaga muncă a S.M.T.-ului.

Cititorul îşi dă seama că la fel ca şi Dereaba, Krasniuk nu e numai un om rău, ci un adversar al oamenilor sovietici şi al cauzei lor. De aceea, Bagreanov spune despre el : „Iată-l cine e ! Tot un animal de pradă, un parazit, dar de alt soi decît Dereaba. Mai rezistent..."

Relațiile dintre Krasniuk şi Dereaba sînt foarte elocvente. Krasniuk îl susține pe Dereaba, pentru că se teme de muncă, urăşte activitatea, mişcarea şi înnoirea, pe care le aduc oamenii cinstiți de felul lui Leonid Bagreanov. Iar Dereaba recunoaşte deschis şi cu cinism că o astfel de „conducere" naşte indivizi de teapa lui. „Cîtă vreme geme lumea de blegi se mai poate trăi – spunea Dereaba –. Pînă

să descopăr adevărul ăsta, am muncit de m-am spetit, dar acum nu mai vreau să fac hamalîc. Pentru ce ? Duci de nas un bleg şi trăieşti, te bucuri, mănînci şi bei pînă nu mai poţi. Valabil, nu ?"

Aceste vorbe ale lui Dereaba sînt un avertisment pentru cititorii romanului. Paraziţii, indolenţii şi afaceriştii dau apă la moară hrăpăreţilor, hoţilor şi ucigaşilor. Şi dacă cei din urmă dispar sub presiunea mediului şi a legii (în acest sens, moartea lui Dereaba e simbolică), cei dintîi sînt mai rezistenţi, întrucît depistarea şi lupta împotriva lor sînt mai grele.

Scriitorul ne-a arătat deschis că în societatea sovietică mai trăiesc şi adversari de-ai ei ascunşi, care stingheresc lucrul cel mai important : bătălia pentru construirea comunismului. Dar aceşti oameni nu constituie nici pe departe majoritatea, ei sînt nişte vechituri, pe care societatea sovietică, în avîntul ei impetuos înainte, le mai duce cu ea, dar de care se curăţă şi se eliberează.

Acest adevăr e sintetizat plastic de Leonid, care compară mişcarea progresivă a societăţii sovietice cu furtunoasele torente de primăvară : „Privim torentele de primăvară, spune Leonid. Sînt frumoase, nu-i aşa ? Nu te mai saturi admirîndu-le... Dar dacă te uiţi mai bine, cîte gunoaie nu duc cu ele ! Aşa şi aici. Numai că gunoaiele astea nu contează. Oricum, torentele rămîn tot minunate !"

„Oricum torentele rămîn tot minunate !" această idee repurtează victorie în roman. Meritul scriitorului constă în faptul că el vede forţa şi impetuozitatea acestui torent, scoţînd în relief întreaga frumuseţe şi măreţie a faptelor oamenilor sovietici.

În centrul romanului se află figura lui Leonid Bagreanov, un tînăr inginer sovietic. Soarta complicată a acestui om oglindeşte soarta a sute şi mii de tineri sovietici după război. Autorul întruchipează în figura lui Leonid cele mai frumoase trăsături ale acestor tineri, fie ei muncitori sau ţărani, ingineri sau tractorişti, învăţători sau medici. Pe ei îi caracterizează patriotismul profund şi gradul înalt de conştiinţă, entuziasmul, abnegaţia, bărbăţia şi fermitatea.

Autorul nu se străduieşte să-l idealizeze pe Leonid. Ni-l zugrăveşte ca pe un om viu, cu slăbiciuni şi greşeli omeneşti. În acest sens se poate vorbi de pasiunea pe care i-o trezeşte Galina Hmelko şi pe care nici el însuşi nu o poate înţelege, de greşelile în aprecierea diferiţilor oameni (de pildă a Ancăi Rakitina), uneori e de o grosolănie nepermisă (ca în discuţia cu Kuprian Zaharovici). Dar toate astea

nu diminuiază figura lui Leonid, întrucît nu ele constituie trăsătura dominantă, şi sînt remediabile. Esenţa lui Leonid e alcătuită din dîrzenie, perseverenţă, ură faţă de afaceri şi compromisuri, fermitate şi forţă sufletească. Imbinate cu hărnicia, cu strălucitele lui aptitudini organizatorice, cu umanismul lui autentic, toate aceste trăsături fac ca Leonid să fie una din figurile izbutite de tînăr sovietic contemporan în literatură.

Alături de Leonid, Svetlana Kasianova e prezentă de-a lungul romanului. Această fată extrem de tînără e emoţionantă prin puritatea şi frumuseţea ei sufletească, prin forţa sentimentului ei neprihănit, prin devotamentul ei faţă de omul iubit. Autorul surprinde figura Svetlanei în plin proces de formare şi ne arată cum i se conturează şi i se fortifică caracterul în condiţiile luptei şi privaţiunilor, sub influenţa iubirii, a muncii şi a puterii colectivului. Şi alţi tineri locuitori ai pămînturilor înţelenite ne impresionează : Kostea Zarniţin, un flăcău blond şi vesel, care moare înainte de vreme la postul lui, bucătăreasa Tonia Solnîşko, vioaie şi bună gospodină, Kornei Cernîh, serios şi stăpînit, Tonia Rodiceva, o fată frumoasă şi mîndră, Galina Hmelko, veselă, deşteaptă şi curajoasă, şi încă mulţi alţii.

Fiecare dintre ei are lipsurile lui, dar toţi împreună formează un colectiv unit şi stăpînit de romantismul muncii, un colectiv care trăieşte cu privirile aţintite spre ziua de mîine, unde luminile viitorului comunist apar la orizont.

Printre calităţile indiscutabile ale romanului există un element extrem de preţios, atît pentru cititorul sovietic, cît şi pentru cel romîn : e „valul de lumină“ care îl străbate, e romantismul muncii pline de abnegaţie pentru binele poporului, este aureola purităţii şi a tenacităţii, care iradiază în roman, impresionînd puternic. Cred că tineretul romîn va citi romanul lui Bubennov cu un interes deosebit, îl va îndrăgi pe Leonid Bagreanov, pe acest prieten sovietic, cît şi pe tovarăşii săi, şi va găsi în visele acestora, în abnegaţia şi devotamentul lor faţă de muncă ecoul propriilor lui vise, al propriilor lui tendinţe, al propriului marş victorios spre socialism.

ELENA LOGHINOVSKI

Capitolul întîi

I

În stepă, vulturii sosiseră dimineaţa. Veniţi de departe la chemarea poruncitoare a vieţii, făcuseră un timp popas pe pămînt la odihnă, dar îşi luaseră repede avînt spre înaltul cerului în singurul zbor pe potriva neamului lor puternic şi iubitor de libertate. Se lăsaseră purtaţi pe nevăzutele valuri de aer ce dau ocol pămîntului, în vraja minunată şi poruncitoare, pătimaşă, a zborului planat ! Descriseseră, impetuoşi, cercuri largi în înaltul nemăsurat al cerului, bătînd doar arar din aripile lor întinse, agile, sensibile, brune, împestriţate în culori deschise.

Bucuroasă că i-a sosit sorocul, stepa ieşea de sub zăpadă. Ici, colo sclipeau apele fără fund ale lacurilor albastre şi viiturile vîlcelelor, peste care se frămînta, nepotolită, lumea gălăgioasă a păsărilor încinse de chemarea primăverii şi setoase de libertate. Din loc în loc, crînguri de mesteceni golaşi îşi scînteiau în soare albul orbitor al trunchiurilor. Văzute de acolo, de sus, peticele de ţelină, deszăpezite, păreau aşa acoperite cu năgară, nişte piei mari, cenuşii. Dar oricît de ager ar fi fost ochiul vulturilor şi tot nu putea desluşi în zare capătul stepei.

Spre seară, după ce se bucurară îndeajuns de întinderile stepei, se lăsară doi cîte doi la pămînt, să-şi aleagă culcuş pentru noapte. Perechi, perechi se opreau o clipă în aer ; apoi, gălăgioşi, se lăsau pe cîte o bucată de pămînt deszăpezită şi acoperită cu pîlcuri de mărăcini, de nepătruns. Abia atingînd pămîntul, vulturul făcea cîteva salturi puternice, smucite, şi da la o parte năgara culcată. Apoi încremenea deodată şi scotea din ciocul de oţel un

sunet, un semnal. Perechea lui se așeza îndată în spatele său și, nemișcate, amîndouă păsările, mari, frumoase, priveau o bucată de vreme împrejur, atente, la pîndă. Da, pentru așezare locul era sigur. Mărăcinișurile erau pline de ghemele ciulinilor, și pretutindeni ierburi de tot soiul dese, zdrențuite, se ridicau deasupra țelinei răscolite de țiștari. Pe fundalul îndepărtat al zării se profilau, țepeni, ciucurii pelinului, atîrnau spicele mici, golașe, de obsigă și pîinișoarele de coada-vulpii. Tufișurile albastre de perișor și lujerii de lumînărică, pufoși, păreau că stăpînesc întreaga vegetație.

Cînd se liniștiră, vulturii ieșiră pe loc gol și, calmi, maiestuoși, stătură multă vreme alături unul de altul, privind cu ochii lor înțelepți și îngîndurați spre stepa peste care se lăsa înserarea.

La cîteva zile după aceea, după ce își aleseră un loc bun printre tufișuri, se apucară să-și facă cuibul. Uneori se luau la ceartă cine știe pentru ce și se aruncau unul asupra celuilalt, bătînd amarnic din aripile lor puternice. Iar cînd se potoleau priveau nedumeriți la toate cele adunate pentru cuib, risipite acum în jur sau zvîrlite în crengile de tavalgă.

Și luau munca de la capăt.

Erau niște vulturi tineri. Își durau primul cuib din viața lor.

Scăldată în lumina primăverii, Moscova se înălța deasupra pămîntului, dezvăluindu-și ca niciodată întinderile. Nici de acolo, de sus, n-o puteai cuprinde dintr-o singură privire. N-avea hotar ; părea că-și avîntă brațele prospectelor și bulevardele ei spre toate colțurile țării. Iar deasupra acestei nemărginite priveliști, în revărsarea razelor de soare, aidoma apelor primăverii, geamurile și pietrele albe, luceau, iar aurul se aprindea parcă împrăștiind căldură...

Leonid privea orașul de la fereastră.

– Îți place, nu-i așa ? îl întrebă mama.

– Da, mă uitam... răspunse el.

– De aici ai ce să vezi ! Ce frumusețe ! Nu ca din rîpa noastră...

– Nu te mai gîndi la ea !

– Nu pe pămînt am trăit, ci în pămînt.

Praskovia Mihailovna spălase vasele și, așezîndu-se la masă, își îndreptă spinarea. Era măruntică, subțirică, cu o șuviță de păr cărunt în coc, cu o fustă simplă dar curată și cu o jachetă închisă. Ocoli cu privirea ageră a ochilor ei luminoși pereții camerei tapetați în culoarea peruzelei și mobilierul sărăcăcios și, deodată, roși ușor de prisosul ei de fericire. I se întîmplase să roșească de foarte multe ori în ultima lună de cînd locuiau în camera aceea nouă și curată, dintr-o casă mare și frumoasă, la o înălțime de-ți tăia răsuflarea...

– Acum să tot trăim ! Nici să nu mai ținem socoteala anilor ! începu ea din nou, fericită. E bine și acum, nu zic, dar ce-o să fie la vară ! Să deschizi fereastra și să ți se oprească inima în loc ! Să zboare pe lîngă tine păsările și norii albi, iar tu să întinzi mîna să-i atingi...

De data asta, însă, Leonid, nu se știe de ce, tăcu. Praskovia Mihailovna își privi întrebătoare fiul, înalt și puternic. „Ce îngîndurat e mereu, ca taică-său. își spuse ea, oftînd, și-și puse în gînd să atîrne portretul tovarășului ei de viață, mort în război, pe perete, între ferestre. La ce s-o fi gîndind atît ? La însurătoare ? I-a venit vremea, la ce-ar mai tărăgăna-o ? Dar i-o fi rușine să-mi spună... Fiule, fiule, de ce să te rușinezi de maică-ta ?!" În momentul acesta Leonid se întoarse spre ea și Praskovia Mihailovna, văzîndu-i chipul, încremeni neliniștită. Era calm și aspru, ba chiar autoritar, așa cum era și chipul bărbatului ei, cînd se apuca de o treabă grea. Ochii lui mari, cenușii, păreau cutezători și neobișnuit de luminoși.

– Ce s-a întîmplat, Leonidușka ? întrebă Praskovia Mihailovna cu sufletul la gură. De ce taci ? Ți-o fi oare rușine să-mi spui ? Vorbește...

– Plec, răspunse Leonid, lăsînd capul în jos.

– Pleci ? Unde ?

– În Altai, mamă.

O vreme, Praskovia Mihailovna nu fu în stare să înțeleagă de ce fiul ei trebuia să plece neapărat în Altai. Leonid o duse pînă la canapeluță, se așeză alături de ea, îi șterse ochii înlăcrimați cu batista lui și încercă să-i explice cum a ajuns la hotărîrea de a pleca în ținutul acela îndepărtat. Dar mama, plîngînd, îl privea atît de buimacă, încît tăcu și așteptă, răbdător, să-și mai domolească slăbiciunea aceea neașteptată.

Desprinzîndu-se din mîinile fiului său, Praskovia Mihailovna îl întrebă, în sfîrșit, cu o voce pierdută și tristă :

– Va să zică, pleci ?

– Trebuie, mamă, spuse Leonid.

– Și nu se poate... să nu pleci ?

– Nu se poate, mamă.

– La asta te tot gîndeai ? oftă Praskovia Mihailovna. Neliniștit suflet mai ai !

– Toți tinerii au sufletul neliniștit, spuse Leonid. Așteptăm doar chemarea că ne și apucăm de orice muncă. Iar munca asta, mamă, e foarte importantă ! Ții minte cum spunea tata ? „Pîinea, zicea el, ea e stăpînă peste toate !"

„Și-a adus aminte de taică-său ! își spuse, îndurerată și speriată, Praskovia Mihailovna și, după ce se gîndi o clipă, adăugă, tot în gînd : Asta înseamnă că pleacă. N-am să-l pot opri..."

Ghicindu-i gîndul, Leonid i-l confirmă :

– Da, am să plec, mamă, am să plec...

– Te cheamă pămîntul, murmură amărîtă Praskovia Mihailovna.

– Adevărat, mamă, mă cheamă, recunoscu Leonid. Oricît aș sta la Moscova, oricît aș iubi-o, cîteodată mă apucă un dor de sat, de pămînt, că mă doare inima ! Ce bine-i acolo, mamă ! spuse el, luminîndu-se la față și apucînd năvalnic mîna maică-si. Știi, te trezești în zori, în luncă... Iarba e înaltă, deasă, grea de rouă, și

mergi prin ea de parcă înoţi ! Te uzi pînă-n gît ! Iar după ce-ţi termini munca, te trînteşti la pămînt şi te gîndeşti să nu te mai ridici niciodată ! Te dor oasele, trupul... dar ce bine e ! Stai culcat în fînul proaspăt, înmiresmat, vîntul adie, iar deasupra cîntă ciocîrlia... Şi ţi se pare că pămîntul te duce pe aripa lui undeva, departe, departe !

– Măcar de i-ar chema pe toţi aşa cum te cheamă pe tine, şopti Praskovia Mihailovna, tristă. Numai că s-a veştejit dragostea de pămînt, fiule, s-a veştejit... De ce laşi capul în jos ? Eşti amărît ?

– Sînt, recunoscu Leonid abia auzit.

– De asta s-a veştejit şi satul ! adăugă mama.

– Aşteaptă, mamă, ai răbdare ! spuse deodată Leonid hotărît, strîngîndu-i cu putere mîna. Se îndreaptă ele lucrurile, sînt convins ! Poate oare să piară o dragoste ca asta ?

– Şi ce-o să faci acolo ? O să ari ?

– Şi de ce nu ? Ştiu să umblu bine cu tractorul !

– Eşti inginer... Te urci tu pe tractor ?

– Mă urc şi ar !

– Ai înnebunit, Leonea !

Cuprinsă de amărăciune, Praskovia Mihailovna îşi aminti de cei zece ani în care fiul ei muncise la uzină şi învăţase, deseori uitînd de odihnă şi renunţînd la orice distracţie ; la început la şcoala serală a tineretului muncitor, apoi la institutul seral. Zece ani în care îşi văzuse fiul şi aievea, şi în visurile ei, mai mult aplecat asupra cărţii. Uneori, stăruinţa lui o speria în loc s-o bucure. Dar pînă la urmă, şi asta se întîmplase de curînd, visul lor se împlinise : Leonid îşi luase diploma de inginer.

– Abia te-ai văzut şi tu terminat... adăugă mama, oftînd.

– Este mare nevoie de mine acum, acolo, răspunse Leonid, posomorît.

Praskovia Mihailovna îşi mai aminti de simţămîntul cu care fiul ei se mutase din cocioaba aceea umedă,

proptită de o rîpă, în casa cea nouă, cum se pregătise ca peste cîteva zile, după ce își vor fi luat ceva mobilă, să-i facă inaugurarea. Crezuse atunci că pentru el viața în casa cea nouă e mai presus de orice. Minunîndu-se singură de lipsa ei de agerime, Praskovia Mihailovna îl întrebă, amărîtă :

– Și o să stai iar prin maghernițe ?

– Se prea poate, răspunse Leonid.

Nu mai avea ce-și spune, așa că Praskovia Mihailovna tăcu. Mulțumit că discuția cu maică-sa se încheiase totuși cu bine, Leonid adăugă, înviorat :

– Mă duc chiar acuma la comitet.

– Azi e duminică, îi aminti mama.

– N-are aface. Toți sînt acolo...

Deodată Praskovia Mihailovna fu cuprinsă de tulburarea aceea nedeslușită, ce pune stăpînire pe orice părinte cînd vorbește cu copilul său despre viața lui, despre hotărîrile lui de om matur. Își mototoli colțul șorțului în palme și întrebă :

– Pleci singur ?

– Singur.

– Nu te gîndești la nimeni ?

Leonid se ridică repede de pe canapeluță, se apropie de fereastră și privi din nou, îndelung, Moscova. Răspunse doar într-un tîrziu și, spre mirarea maică-si, cu o neînțeleasă tristețe :

– Are așa de puțin temei gîndul meu...

Taina inimii fiului ei o neliniști la fel de mult cum o neliniștise neașteptata lui hotărîre de a pleca într-un ținut atît de îndepărtat. Întrebă cu voce sugrumată :

– Cine-i ?

– O fată de la uzina noastră...

– Cum o cheamă ?

– Svetlana...

– Tu... i-ai și vorbit ?

Lîngă fereastră, capul moțat al lui Leonid se lăsă încet în jos.

– Doamne, eşti leit taică-tău ! exclamă mama, cuprinsă de o uimire în care se amesteca bucuria şi durerea ; apoi, ridicîndu-se sprintenă de pe canapeluţă, se apropie de el şi, apucîndu-l uşurel de cămaşă, îşi lipi obrazul de spinarea lui lată şi caldă. De ce nu mi-ai spus nimic, dragul meu ?

– Ei, nu ştiu cum s-a întîmplat, răspunse încet Leonid.

– Asta înseamnă că ţi-e dragă, încheie Praskovia Mihailovna şi, după ce mîngîie spatele de uriaş al fiului, adăugă : Ce-i cu tine, viteazule ? Ai o decoraţie militară şi eşti un fricos... şi deodată rugătoare, aproape jalnică : Poate că dacă i-ai vorbi acum, Leoniduşka... Ce zici ? Te-ai însura...

– Acum e prea tîrziu, răspunse Leonid şi, întorcîndu-se încet, grijuliu, spre mamă-sa, o luă uşurel de umeri. E prea tîrziu, mamă !

– De asta erai tu aşa de trist !

Se uită la chipul băiatului cu o uşoară mustrare în privire şi, fără să-şi poată opri un oftat, continuă :

– Ei, dar ea ? N-ai băgat de seamă ? Poate că nu aşteaptă decît un cuvînt de-al tău...

– Fuge de mine ! Nici s-o văd nu mă lasă...

– Înseamnă că şi ea te iubeşte...

Leonid roşi brusc şi mama lăsă pe dată ochii în jos, ca să-i dea răgaz să-şi revină. Cîteva clipe îi pipăi îngîndurată nasturii de la cămaşă, apoi, fiindcă tot nu îndrăznea să ridice privirile, îi ciocăni pieptul cu degetul.

– Rău ai făcut că ai tăcut ! Şi rău faci că taci !

– N-am să vorbesc cu ea despre treburi de astea, mamă ! răspunse Leonid. Dacă mă refuză ? Ce-o să se întîmple dacă mă refuză ? Cu ce inimă o să plec ?

– Dar nu pleacă şi ea acolo ? Ar trebui s-o chemi...

– N-are să plece, răspunse Leonid, convins.

– De ce nu ? Toţi se duc !

– Nu-i de ea, mamă, munca asta !

– De ce ? E prea orăşancă ?

– Da.
– Da' cu sănătatea cum stă ?
– Şi sănătatea-i e tot de orăşancă.
– Înseamnă că-i slăbuţă... şi mama tăcu, îngîndurată. Ţi-e frică să nu afle şi să nu te roage să rămîi cu ea aici ?
– Da.
– Dacă-i aşa, ai dreptate, taci... Ăi vedea mai tîrziu...
Praskovia Mihailovna se hotărî în sfîrşit să-şi privească fiul în faţă, dar cînd îl văzu întunecat de durere şi de tristeţe inima începu să-i bată cu putere, speriată.
– Doamne, ce-o să fie cu voi, fiule ? spuse ea, cu lacrimi în glas. Nu se vede nimic, parcă-i ceaţă...
Leonid îşi luă mîinile de pe umerii ei.
– Să vină toamna şi-au să se vadă ele toate...
– Cum au să se vadă ?
– Dacă mă iubeşte cu adevărat nu mă uită ea pînă la toamnă, răspunse Leonid. Pînă atunci văd eu cum e pe acolo şi am s-o chem. Acum nici nu-mi vine să vorbesc cu ea despre asta. E încă un copil, mamă, o să-i vină greu !
Asta o nelinişti şi mai mult pe Praskovia.
– Şi nu cumva o să pleci aşa, fără să-i spui nimic ?
– Ei, ce-ţi trece prin cap, mamă ! exclamă Leonid. Parcă am să pot pleca aşa ? Ascultă ! Cum aranjez totul la comitet, mă duc la ea şi-i vorbesc...
– Spune-i tot, fiule, spune-i ! îl rugă mama, îngrijorată. Măcar acum la urmă, da' să-i spui... Să ştie ! Apoi, treaba ei. Aşa nu poţi s-o laşi ! Pînă la toamnă, multă apă se scurge...
– Ştiu, şopti Leonid.
– Atunci, înseamnă că pleci singur, conchise Praskovia Mihailovna, cuprinsă de o îngîndurare amară. Să trăieşti ca un cuc...
Deodată puse din nou stăpînire pe ea neliniştea care o cuprinsese cu o jumătate de oră în urmă, cînd aflase de hotărîrea băiatului, şi începu să plîngă. O luă iar de la cap, aşa cum se întîmplă de obicei în asemenea cazuri.

– Dar Altaiul e undeva departe, foarte departe, nu-i așa, Leoniduška ? începu în neputința ei de a se împotrivi dorinței să-și oprească fiul la Moscova și crezînd, naivă, că distanța la care se afla Altaiul ar putea să-l dezmeticească. Zice lumea că pe acolo e un ținut sălbatic de tot, iarnă fără de sfîrșit !

Leonid zîmbi și o întrebă :

– Îți aduci aminte de ofițer, mamă ?

– Care ? Acela rănit ?

– Îl chema doar Zima[1]...

– Doamne ! exclamă Praskovia Mihailovna, bătîndu-și palmele una de alta. Ce-i mai plăcea ăstuia să aprindă omul ! Ce-i mai plăcea !

– Ții minte cum ne povestea de Altai ?

– Țin, cum să nu țin ! Ce-i mai plăcea să aprindă omul !

– O fi murit...

– A murit ! spuse convinsă Praskovia Mihailovna. El a murit, dar pe tine te-a întors pe dos ! Greu mai poate fi cuvîntul omului cîteodată, greu ! Uite cum au ieșit toate !...

– Iartă-mă, mamă, o clipă, o rugă Leonid și se repezi în antreiaș.

Se înapoie cu un săculeț de pînză groasă de in, umplut pînă la gură și destul de greu, așa că trebuia dus cu amîndouă mîinile. Praskoviei Mihailovna i se făcu negru înaintea ochilor : acest săculeț era una din relicvele de familie scumpe lor. Leonid dezlegă săculețul pe pervaz și, în fața mamei, boabele mari de grîu, îngrămădite în el, luciră ca aurul.

– Nu cumva vrei să-l iei cu tine ? întrebă ea în șoaptă.

– Ba da.

– Și-o să-l semeni în Altai ?

– Îl semăn ! Leonid se aplecă spre ea și începu să-i vorbească, parcă în taină : Am să semăn boabele și din

---

[1] Zima – iarnă (în l. rusă) (n. ed.).

ele vor da altele, multe, tot mai multe, să se întindă peste tot Altaiul şi chiar peste pămîntul întreg...

– Bravo ! îl lăudă mama, emoţionată.

– Eu n-am uitat nimic, mamă...

Se îmbrăţişară acolo, lîngă geam, tăcuţi. În faţa ochilor lor priveliştea Moscovei mîngîiată de lumina primăverii păli deodată şi din pădurile întunecate se înălţă coama unui deal pe care se aciuiase un sat mic, aşa cum sînt atîtea şi atîtea pe bătrînul şi mult încercatul pămînt al Rusiei...

II

Armatele nemţeşti se retrăgeau din împrejurimile Moscovei.

Din primele zile ale lui martie, dimineaţa şi seara răzbea pînă la Hmeliovka, dinspre rîul Sineaia vuietul surd al canonadelor de artilerie. În fiecare noapte, văpăile purpurii, tremurate, ale incendiilor se înălţau la răsărit, contopindu-se uneori într-un singur pojar ce părea că ridică deasupra pămîntului zorile sinistre ale unei nopţi necunoscute firii.

Locuitorii Hmeliovkăi, aşteptînd din zi în zi apariţia armatelor noastre în sat, priveau spre răsărit cu un alean nepotolit. Dar spre mijlocul lui martie, în loc să ajungă la Hmeliovka, focurile noptatice ale războiului, care nu izbutiră să treacă malurile repezi ale rîului Sineaia, începură să se şteargă, să se stingă, să piară.

Într-o dimineaţă, Leonka Bagreanov ieşi în curtea din spatele casei şi, ascultînd zumzetul primăverii, cercetă îndelung zarea, spre soare-răsare. Picături mari cădeau de pe acoperişul şopronului, împrăştiind în zbor lumini de curcubeu, iar de pe clina răsăriteană a colinei, aproape curăţată de zăpadă, şuvoaie sprintene se grăbeau, susurînd vesel, în întîmpinarea soarelui. La poalele dealului ceucele croncăneau prin mestecănişul ce nu izbutea să ascundă sclipirea vie, albastră, a viiturilor.

Dar Leonka bucuros ar fi dat toate aceste lucruri, dragi lui dintotdeauna, pe o singură răbufnire de tun dinspre rîul Sineaia...

Moş Zotei scoase capul de după colțul șopronului. Doar cu un lat de palmă mai înalt decît Leonka, slăbuț, cu bărbuța rară de un verde-murdar, era singurul care rămăsese pe loc din toţi bărbații maturi ai satului. După ce tăcu o bucată de vreme îi strigă cu vocea răgușită dar piţigăiată de bătrîn :

– Ei, ce se mai aude, partizanule ? Cum merge treaba ?

Leonka se întoarse repede spre locul din care răzbea pînă la el glasul acela cunoscut și, mirîndu-se cum de a putut bătrînul să se apropie de el neauzit, spuse supărat :

– De ce țipi ? Ai înnebunit, moșule ?

– Iute mai eşti, fiule, iute ! făcu împăciuitor moş Zotei, venind lîngă Leonka și scărpinîndu-și bărbuța cu degetele sale descărnate. De ce ești așa de iute din fire, fiule, ai ? Ia te uită, lume, la el ! Sîsîie, ca oala pe foc... Dacă tot aşa o să fii şi cînd oi fi mare, ce o să iasă din tine ? N-o să mai aibă parte satul de tihnă din pricina ta ! Ce se aude dinspre acolo ? și arătă cu capul spre răsărit. Mi-a cam slăbit auzul ! Asta-i mare pacoste pe capul meu...

Lui Leonka i se făcu milă de el.

– Au tăcut, răspunse el trist.

– Au tăcut ?

Leonka adăugă, uitîndu-se în lături :

– Ai noştri își concentrează forțele...

– Așa-i, așa-i ! îi dădu dreptate moș Zotei, bucuros. Știi, am un semn.

– Ce fel de semn ? ciuli Leonka urechile.

– Ce, nu-l vezi ? Uită-te în ulmul meu !

Pe vremea cînd împlinise zece ani şi se numea ceva mai simplu – Zotka – moş Zotei sădise în grădina lui de zarzavat un puiandru de ulm, care era pe atunci de aceeaşi înălţime cu el. Trecuse aproape o jumătate de

veac din ziua aceea şi ulmul crescuse cel mai înalt copac din sat. Într-un rînd, de buna-vestire, nişte berze alb-argintii se lăsaseră în vîrful lui şi rămăseseră pe loc preţ de un ceas, tot întorcîndu-şi încoace şi încolo capetele cu ciocuri roşii. Zotei Cornilîci aşteptă pînă ce le văzu că zboară după hrană spre balta din apropiere şi porunci fiilor săi să se suie în pom, să-i taie vîrful şi să prindă de el, cu dinţii în sus, grapa cea veche. Bucuroase de ajutorul omului berzele aşternură în curînd pe grapă, încet, cu grijă, un rînd gros de nuiele şi-şi durară un cuib pe care nici vântul cel mai puternic nu izbuti să-l smulgă vreodată din vîrful ulmului.

Din ceasul acela trecuseră mai bine de patruzeci de ani – berzele veneau în sat o dată cu primăvara şi aproape totdeauna în aceeaşi zi : de buna-vestire. Cînd le vedea, moş Zotei striga bucuros :

– Uite-le, bine vestesc !

Numai în primăvara lui 1941, cînd moş Zotei împlinea o sută şapte ani, cine ştie de ce, berzele nu mai sosiră. Moş Zotei se întristase, începuse să se chircească, să bolească şi să se pregătească de moarte, fără măcar să se ascundă de consăteni.

Acum, berzele erau din nou în cuib.

– S-au întors ? strigă Leonka, neputîndu-se stăpîni.

– S-au întors, dragele de ele, s-au întors ! spuse moş Zotei, cu glas tremurat. Ei, spune-mi acu' : ce fel de semn e ăsta ? Berzele, flăcăule, bine ne vestesc, fericire... Vin ai noştri curînd !

Dar chiar în clipa aceea Leonka îşi dădu seama cu o luciditate neobişnuită că aşteptările lui erau zadarnice.

– Ei, moşule, moşule ! strigă el deodată printre lacrimi şi, smulgîndu-şi căciuliţa din cap, o izbi cu furie de pămînt. Nu înţelegi nimic, moşule !

Peste iarnă Leonka îşi cîştigase în sat faima că s-ar pricepe grozav la tot ceea ce priveşte războiul. Încă din toamnă hitleriştii arseseră Hmeliovka pentru că locuitorii ei aveau legături cu partizanii. Rămăseseră în picioare, şi asta numai aşa, din întîmplare, doar patru izbe, iar

partizanii, temîndu-se să expună satul unei noi lovituri, nu mai apăruseră. Rupţi de lume, locuitorii Hmeliovkăi trăiau deci fără să ştie nimic despre felul şi locul în care se purta războiul. Isteţul Leonka, care se tot învîrtise peste vară şi în toamnă pe lîngă bărbaţi şi devenise priceput în discuţii pe teme militare, explica acum deseori destul de temeinic femeilor cum merg, după părerea lui, evenimentele de pe front. În vreo trei rînduri venise chiar cu manifeste de-ale partizanilor... Zicea că le găsise pe undeva, pe la marginea satului şi, spre mirarea tuturor, într-unul din ele scria exact ceea ce le spusese Leonka despre înfrîngerea nemţilor în preajma Moscovei. În ultima vreme, Leonka le prevestise că pe la mijlocul lui martie Armata Roşie va fi în Hmeliovka, şi toate femeile îl crezuseră bucuroase pe flăcău.

Ridicîndu-şi căciula de jos, Leonka încheie cu amărăciune :

– Nu, moşule, nu-s de nici un ajutor berzele dumitale !

Spre sfîrşitul lui aprilie, de cum se zvîntară drumurile, în Hmeliovka intrară pe neaşteptate nemţii. Adunară toţi sătenii într-o curte pe care o înconjurară, iar Porfiri Mocriţîn, şeful de plasă, devenind deodată stacojiu, el ştie de ce, ridică glasul şi-i spuse lui moş Zotei, care stătea în faţa lui :

– O să vă înregistrăm, moşule ! Priceput-ai ?

Moş Zotei ciuli urechile.

– Ce fel de registrare ? întrebă el, întinzînd urechea spre staroste.

– Generală ! strigă Mocriţîn.

– La ce ? Că noi sîntem de mult registraţi !

– De autorităţile cele vechi. Acu vă registrează astea, noile.

– Noi ? Da' cine-s ? Tu ăi fi autoritate ? Dacă-i aşa, de ce roşeşti în faţa poporului ? Sau ăia, care stau în spatele tău, hai ? Ei să fie ?

– Ne aflăm într-o zonă din apropierea frontului, îl lămuri Mocriţîn, încercînd să se poarte cît mai blînd cu bătrînul pe care îl cunoştea de mult. Aici sîntem în stare

de război și de aia toate autoritățile civile se află vremelnic în mîinile eliberatorilor noștri.

– Vremelnic, se înțelege că vremelnic...

Ofițerul neamț, care stătea în spatele lui Mocrițîn, făcu un pas înainte și, fără un cuvînt, îl înghionti cu pumnul în spate cu atîta putere, încît șeful de plasă cît pe ce să zgîrie pămîntul cu nasul în fața sătenilor...

După asta, Mocrițîn acționă mai energic.

– Acum o să vă trecem pe toți pe o listă și o să vă dăm etichete, declară el, scoțînd în grabă din buzunar o legătură de plăcuțe făcute din placaj, cu diferite numere pe ele, pe care o scutură în aer. Iată-le ! Cine și-o scoate va fi împușcat. Limpede ?

– Pentru noi totul e de mult limpede și clar, răspunse moș Zotei supărat, dar în șoaptă. Dar pentru tine limpede o fi ce puneți la cale ? Eu am apucat moartea atîtor țari, dar nici țarii cei mai crunți nu mi-au agățat de gît răboj, ca la cîini ! Adică, cum vine asta ? Ce-om fi noi acuma ? Ia dă-le-ncoa !

Și, cu totul pe neașteptate, moș Zotei smulse legătura din mîinile lui Mocrițîn. Sfoara se rupse și plăcuțele de placaj se împrăștiară pe jos, prin băltoacă. Nemții începură să zbiere, îl apucară pe moș și-l tîrîră în colțul curții. În aceeași clipă, de acolo răsună un foc de revolver, iar moș Zotei se culcă la pămînt, pe o parte, își strînse picioarele, așa cum îi plăcuse lui totdeauna să stea, și adormi pe veci, în văzul tuturor sătenilor...

Ceilalți, cu mic, cu mare se apropiară de șeful plășii. Femeile, speriate, tremurînde, ținîndu-și copilașii care plîngeau pe lîngă ele, stăteau pierdute în fața lui... Așezat pe un butuc, Mocrițîn îi trecu pe toți pe listă, agățîndu-le pe rînd cu mîna lui plăcuța și spunînd mereu fiecăruia în parte :

– Să n-o scoți niciodată ! Cum te-or vedea fără ea, cum te împușcă !

Ultima se apropie Elena Lapteva. Ținea în brațe un copil de țîță, învelit într-o plăpumioară de molton. După ce îi puse și ei răbojul de gît, Mocrițîn porunci :

– Desfaşă şi plodu' !
– Cum, şi lui ? Ce v-a apucat ? E un copil doar !
– Desfaşă-l, n-auzi ?
Din ochii Elenei ţîşniră lacrimi. Cu chiu, cu vai îşi dezveli copilaşul şi şi-l aşeză pe braţ. Văzînd plăcuţa din mîinile lui Mocriţîn, băieţaşul – un prunc slăbuţ, cu ochii albaştri – o apucă şi începu să tragă de ea, iar maică-sa se gîndi cu groază că face aproape întocmai ceea ce făcuse moş Zotei...
– Aşteaptă, că te saturi tu de joacă, bombăni Mocriţîn încurcat şi trecu sfoara de gîtul băieţaşului.
Dintre toţi locuitorii numai Leonka şi alţi trei prieteni de-ai lui nu căpătară răbojuri : în dimineaţa aceea lipseau din sat.
Fusese o simplă întîmplare, dar Leonka Bagreanov, care avea treisprezece ani, era singurul „bărbat" din izba văduvei Sergheevna, în care se înghesuiau, în urma pojarului, peste treizeci de suflete. Tocmai din pricina asta se simţea acum Leonka om matur şi încerca mereu simţămîntul greu al răspunderii pentru soarta tuturor celor care locuiau sub acelaşi acoperiş cu el.
Pentru Leonka, iarna aceea a fost un nesfîrşit şir de griji, dar asta i-a plăcut mai mult decît şcoala. Se scula devreme şi, luînd cu el un codru de pîine – dacă era – ieşea din izbă, îmbrăcîndu-şi din mers căciuliţa şi hăinuţa. Aduna cu prietenii lui de prin sat stîlpii şi grinzile arse, tăia şi despica lemnele, curăţa curtea de zăpadă, aducea apă de la fîntînă sau măcina secara la o moară meşterită de oameni, aşa cum se pricepuseră... Uşura şi el cu ce putea viaţa celor din izbă, muncind alături de ei, şi toţi, cînd îl vedeau atît de blînd şi de inimos, şopteau, invidioşi parcă, la urechea Praskoviei Mihailovna :
– Bucură-te, mamă !
Cînd veni primăvara, Leonka şi prietenii lui porniră să rătăcească cît era ziulica de mare prin pădurile şi luncile din jurul Hmeliovkăi. Folosind toate uneltele

pe care le aveau la îndemînă, prindeau pește și, mai ales, rațe. Multe rațe. Ce-i drept, vînătoarea era crudă, de braconier: puneau pe lacuri carmace cu bășici de pește drept momeală, și rațele, lacome, tăbărau cîrduri-cîrduri, se băteau și înghițeau cîrligul undiței o dată cu bășica...

În ziua aceea, întorcîndu-se acasă cu vînatul prins, băieții găsiră curtea Sergheevnei gemînd de femei, iar pe moș Zotei, întins pe lavița mare din tindă, spălat și gătit pentru ultimul lui drum. Spre mirarea femeilor din ogradă, băieții le ascultară tăcuți și posomorîți povestirea gălăgioasă și însoțită de lacrimi despre noua nenorocire ce se abătuse asupra satului.

Apropiindu-se de fiul său care se așezase pe butuc cu capul lăsat și cu mîinile în jurul genunchilor tremurînzi, Praskovia Mihailovna îi mîngîie părul cu mîinile ei aspre:

– Cum o să trăiești?

– Fără plăcuță? îi ghici Leonka gîndul. Mare lucru!

– Da' dacă te prind?

– Nu mă las eu prins, n-avea grijă!

Pe moș Zotei îl înmormîntară sub ulmul lui.

Leonka nu putu să adoarmă în noaptea aceea. Cînd somnul adînc puse stăpînire pe ceilalți toți, se ridică grijuliu și, la lumina lunii care pătrundea prin singura fereastră neînfundată cu scînduri și cîlți, se uită la cei ce dormeau: se înghesuiseră unul în altul, înveliți cu tot felul de boarfe, pe niște lavițe joase pe care așternuseră un rînd de paie tocate. Cît pe ce să se trezească din pricina lui Leonka, mamă-sa se răsuci, mișcă mîna de vreo două ori, de parcă s-ar fi apărat de cineva și trase de pe ea și de pe Katiușa plapuma. Băiatul le înveli la loc, își mîngîie, zîmbind, mama și sora cu palma, ca să le liniștească, ca pe niște copii mici, și, oftînd, le spuse în gînd: „Dormiți, dragele mele, dormiți!" În clipa aceea simți un dor cumplit de tatăl său! Un dor atît de aprig nu-l chinuise niciodată de cînd se despărțiseră.

Leonka ajunsese la vîrsta cînd băieţilor, mai ales celor de la ţară, nu le prea plac mîngîierile părinteşti, ba se şi feresc de ele, socotindu-le mai prejos de demnitatea lor bărbătească. Iar Ivan Bagreanov, la rîndul său, preţuia mult faptul că Leonea tindea să se maturizeze mai repede, că nu-i plăceau mîngîierile de prisos. Iată din ce cauză relaţiile dintre tată şi fiu erau prin excelenţă relaţii de muncă, şi ca toate relaţiile de acest fel, intime şi sincere.

Ivan Bagreanov îşi îndeplinea munca lui de ţăran, oricare ar fi fost ea, cu îndrăzneală, sigur pe el, cu dibăcie şi nespusă dragoste. Lui Leonka îi plăcea grozav stăruinţa tatălui său, pasiunea lui vie şi nestinsă pentru muncă şi se străduia să-i semene în toate. Nici el nu pregeta să se apuce de orice treabă, lucra întotdeauna cu înflăcărare şi, în multe privinţe, ţinea pasul cu cei mari. Nu era însă mai mare desfătare pentru el decît să poată lucra alături de taică-său : munca, atunci, căpăta pentru el un înţeles tainic şi totul i se părea nespus de frumos şi de uşor. Dar cea mai mare fericire era să plece cu Ivan Bagreanov la vînătoare. Într-o singură zi petrecută cu el în pădure sau pe lac afla atîtea lucruri interesante despre viaţa naturii şi a oamenilor, încît avea apoi ce povesti o săptămînă întreagă prietenilor săi.

Iată, acum era iar primăvară şi, de n-ar fi fost război, încă înainte de răsăritul soarelui tatăl lui l-ar fi atins uşurel cu mîna, iar Leonka, sărind din pat într-o clipă, l-ar fi întrebat speriat : „Am întîrziat ?" Pe urmă ar fi pornit împreună spre lac ducînd pe umăr arma cu tolba în care s-ar fi zbătut o raţă sălbatică pentru momeală.

Leonka se văzu limpede în închipuire mergînd cu el prin întuneric, poticnindu-se prin gropi sau ciocnindu-se unul de altul. Ba i se păru chiar că aude vocea tatălui. Se culcă la loc tremurînd şi rămase aşa, cu ochii deschişi, pînă-n zori.

Dimineața, mamele nu le dădură voie băieților să iasă din sat.

Dar nu trecu multă vreme și se văzu că fără vînatul lor începeau să flămînzească toți. N-aveau ce da de mîncare nici măcar pisicilor și cîinilor... Înainte de pîrjol, pe lîngă fiecare gospodărie era cîte un cîine și cîte una sau chiar două pisici. Pe urmă toate vietățile astea trăiseră pe lîngă cele patru izbe rămase întregi și sătenii, cuprinși de milă pentru bietele animale, le hrăniseră toată iarna cu ce avuseseră și ei. Acum însă erau siliți să le alunge. Fără să clipească, haite întregi de cîini costelivi, cu blana năpîrlită, se uitau cu jale la toți cei care ieșeau în pridvor, se băteau între ei la groapa cu lături sau rătăceau triști în jurul curților, adulmecînd tot ce le ieșea în cale. Iar pisicile, peste iarnă, de cînd nu mai erau primite în casă, se sălbăticiseră de tot. Rămăseseră pe-acolo, pe-aproape, dar cînd vedeau un om, fugeau de el ca înțepate de albine. Peste tot le zăreai ochii sticloși, sălbatici : prin colțurile întunecoase din podurile caselor, pe sub pridvor, pe sub acoperișul șopronului, în vetrele rămase pe locul caselor arse, sau în buruienile de anul trecut din grădinile de zarzavat...

Într-o săptămînă sătenii terminară toate grînele și se hotărîră să deschidă groapa tainică, în care ascunseseră grîul selecționat, lăsat de sămînță, că de semănat nici nu putea fi vorba... „Or fi ele, scumpe, grînele, își ziceau ei, dar oamenii sînt și mai scumpi !“

Cu cîțiva ani în urmă Ivan Bagreanov, suflet neliniștit, care căuta totdeauna ceva în viață și care mereu își bătea capul cu tot felul de experiențe agricole, făcuse rost de ceva grîu de soiul *Veatka* și se apucase să obțină din el un soi nou. Așa cum îl pasiona orice muncă dragă tatălui său, treaba asta l-a pasionat și pe Leonka și o dată cu el și pe prietenii lui. E drept că în serile lungi de iarnă băieților le era urît și-i plictisea să tot sorteze grîul, alegînd de sămînță boabele cele mai mari și mai coapte. „Asta e treabă de pasăre ! bodo-

găneau ei uneori. Ciuguleşti, ciuguleşti pînă-ţi joacă totul înaintea ochilor!" Dar o dată treaba începută, nu s-au lăsat: fiecare bob ales era luminat într-o clipă de visul minunat al unui nou soi de grîu, al lor, căruia oamenii din colhoz îi şi ziceau *bagreanovka*...

În dimineaţa aceea mai toţi locuitorii din Hmeliovka se adunară pe povîrnişul de miază-noapte al colinei, în alunişul din spatele grădinilor de zarzavat, arzînd de nerăbdare să vadă cu ochii lor grînele care aveau să le salveze viaţa. Dar nu apucară bine să simtă mirosul înmiresmat al cerealelor – cel mai plăcut dintre toate mirosurile de pe faţa pămîntului – că şi auziră dinspre cel mai apropiat cuptor rusesc rămas pe locul unei case arse, unde puseseră pîndar, un fluierat prelung, de alarmă. Asta însemna că apăruseră maşini nemţeşti pe drumul care lega satul de şosea. Cineva din mulţime strigă:

– Vin să ne controleze!

– Linişte! comandă Leonka femeilor. Fugiţi în tufişuri. Iar noi rămînem să aflăm îndată ce şi cum... Dacă-i vorba de plăcuţe, o ştergem repede în baltă... Nici n-au să ne zărească! Dacă-i însă vorba de altceva, să fugă care cum o putea!

Se auzi din nou un fluierat. Aplecîndu-se, Leonka fugi spre cuptor şi, pitit după el, privi cu grijă satul. Înlemni însă de spaimă. Din maşinile nemţeşti, care se opriseră la hotarul de miazăzi al satului, săriseră nişte soldaţi cu arme automate, şi se şi repeziseră spre izba cea mai apropiată. Într-una din maşini rămăseseră trei oameni cu cămăşile rupte şi însîngerate pe ei. „Ai noştri, partizani!" îşi dădu seama Leonka şi păli. Nu uitase de aspra ameninţare a hitleriştilor: dacă vor mai pune mîna o dată pe partizani de fel din Hmeliovka, toţi sătenii vor fi împuşcaţi pînă la unul, iar satul va fi ras de pe faţa pămîntului! Aplecîndu-se şi mai mult, Leonka alergă cît îl ţineau picioarele înapoi, spre groapa cu grîu, şi, în timp ce fugea, dădea, tăcut, din mîini, ca să-i facă pe oameni să înţeleagă că trebuie să piară repede care încotro...

Numai cei care l-au urmat pe Leonka în balta cu colnice uscate și acoperite cu brazi, mesteceni şi arini au scăpat. Pe ceilalţi toţi, începînd cu prăpădita aceea de babă Miheevna şi sfîrşind cu pruncul de ţîţă al Elenei Lapteva, hitleriştii i-au împuşcat pe loc, în fața partizanilor. Pe urmă i-au împuşcat şi pe partizani și au ars izbele care mai rămăseseră...

După ce-şi înfăptuiră nelegiuirea, hitleriştii dădură din întîmplare şi peste groapa cu saci de grîu şi văzură în pămîntul moale urmele paşilor celor fugiţi în baltă. Ofițerul neamț, comandant al plășii – el conducea represaliile – înjură o grămadă de vreme în gura mare lîngă groapă...

A doua zi, nemţii aduseră pe colina Hmeliovkăi vreo două sute de țărani din satele învecinate, cu topoare, drugi de fier, tărgi şi lopeţi... I-au pus de i-au înmormîntat pe toţi împuşcaţii în groapa pe care cei din Hmeliovka o săpaseră cîndva ca să facă un depozit de legume. Apoi au trebuit să dărîme toate cuptoarele, iar cărămizile, tăciunii şi ce mai rămăsese pe locul fostelor case le-au îngropat prin pivniți şi gropi. După care tot dealul pe care se întinsese satul fusese nivelat şi arat cu plugul, iar peste o zi, ca să înierbeze mai repede, ţăranii l-au grăpat ; apoi semănară totul cu grîul *bagreanovka* găsit în groapă.

Pe cei cîţi scăpaseră cu viaţă din Hmeliovka i-au adăpostit în taină colhoznicii din Zagorie, sat mare, care avea staroste pe Kuzma Orehov, om credincios Puterii sovietice şi care primise să fie staroste – treabă grea şi ruşinoasă – din însărcinarea partizanilor. Aflase de la oamenii care munciseră din ordinul nemților pe colina Hmeliovkăi că unul dintre cei trei partizani împuşcaţi era Ivan Bagreanov. Cum nu avea curaj să ducă vestea asta îngrozitoare Praskoviei Mihailovna, care şi așa era zdrobită de durere, Kuzma Orehov i-o spuse întîi lui Leonka. Flăcăiaşul, despre care ştia că are o fire dîrză și aspră – el îi comanda pe sătenii zăpăciţi

şi oropsiţi din Hmeliovka – trezea în el un simţămînt de mirare şi respect.

Cînd află de moartea tatălui său, Leonka ţipă, aşa cum ţipă oamenii numai în somn, cînd au senzaţia că se prăbuşesc într-o prăpastie fără fund, şi, cu pumnii înţepeniţi lîngă bărbie, îl privi cîteva clipe disperat pe staroste, cu ochii larg deschişi. Nu vedea însă nimic, de parcă în faţa lui ar fi fost întuneric. Apoi căzu la pămînt, începu să se zbată, şi din gură i se prelinse un fir de salivă înspumată...

Se întremă foarte încet. Toată luna iunie rămase acolo, la starostele din Zagorie, fără să iasă afară din curte, prea tăcut şi prea îngîndurat pentru vîrsta lui. Abia la începutul lui iulie se rugă de Kuzma Orehov să-i povestească amănunţit cum îi murise tatăl. Îl ascultă mut, fără să scoată un cuvînt, şi nici nu plînse; scrîşni doar din dinţi, se posomorî şi zgîrie o bucată bună de timp pămîntul cu un băţ...

A doua zi ieşi la cositul fînului.

Deşi nu-i venea uşor, cîteva zile culcă mulţumit la pămînt iarba deasă. Întoarse şi aşeză în clăi fînul, neputînd să se sature de aroma lui gingaşă şi atît de plină de miresme diferite. Într-o zi însă, văzu o barză argintie ce se ridică din balta din apropiere şi porni spre soare-apune cu picioarele întinse a zbor. Leonka se înflăcără: „E a noastră!“ şi, din clipa aceea, începu să-l chinuie dorul colinei pe care văzuse lumina zilei.

La începutul lui august armatele roşii dădură o lovitură neaşteptată armatei fasciste, într-un sector larg al frontului de la Rjev. Trei ceasuri încheiate răzbi pînă la Zagorie bubuitul tunurilor dinspre rîul Sineaia. Seara, aşa cum se întîmplase şi în primele zile ale primăverii, de-a lungul liniei şerpuite a frontului cerul fu luminat pînă-n înălţimi de lucirile incendiilor. Unităţile hitleriste în retragere se înghesuiau pe toate drumurile ce mergeau spre apus, ducînd cu ei, silnic, toţi oamenii. La sfatul starostelui, locuitorii din Zagorie fugiră care-ncotro din sat şi-şi căutară adăpost prin codru.

Aci vorbi Leonka cu maică-sa, anunțînd-o că trebuiau să se întorcă acasă, cît s-o putea mai aproape de colina lor, și acolo să aștepte eliberarea. Şi ceilalţi locuitori ai Hmeliovkăi erau de părerea lui.

După ce rătăci o grămadă de vreme prin ceață urmîndu-l pe Leonka, micul grup de oameni fără adăpost, cu desagii în spate, ajunse, o dată cu zorile, la locul acela de neuitat din baltă unde se adăpostiseră în ziua în care Hmeliovka fusese rasă de pe fața pămîntului. Cînd răsări soarele văzură colina de pe care hitleriștii șterseseră satul, dar uitaseră, în nechibzuința lor, să smulgă semnul de căpetenie : ulmul bătrîn de un veac cu cuibul mare în vîrf, din care berzele blînde și aproape domestice vestiseră oamenilor totdeauna bine. Sub ulm, pe toată colina, grîul auriu se legăna lin, unduit, făcînd parcă plecăciuni lumii ce se trezea.

– Dă în pîrg, șopti Leonka încet, nespus de încet.

În tot timpul zilei și în tot timpul nopții, dinspre răsărit se apropia de ei războiul. Aerul tremurat, prăfuit, era plin de vuietul avioanelor, de geamătul greu al pămîntului sfîșiat de exploziile minelor, de bubuitul artileriei, de huruitul tancurilor și al mașinilor, de șuieratul obuzelor... În baltă, noaptea era plină de spaime. De pretutindeni, în jur, se înălțau văpăile roșii și tremurătoare ale incendiilor ce tindeau parcă să-și înalțe spre nori limbile. Apoi cerul se tulbură, aerul se îmbibă cu miros de fum și de ars iar în zorii zilei, războiul sosi și pe colina Hmeliovkăi. Pitiți pe sub brădetul stufos, rămuros și zgîriind convulsiv pămîntul acoperit cu covor gros de cetină, cei din Hmeliovka ascultară speriați aproape un ceas încheiat zgomotul apropiat al exploziilor, ce făceau să se cutremure pînă și balta, rafalele de mitralieră și de automat, pocnetele grenadelor și glasurile alarmate ale oamenilor...

Cînd se lăsă liniștea pe colină Leonka se ridică și-i spuse mamei :

– Trebuie să aflăm neapărat ce s-a întîmplat. Poate că-s ai noștri acolo !

Şi ieşind din baltă cu un prieten de-al său, văzu deodată infanteria sovietică ce înainta repede, în coloane mici, pe drumul de ţară năpădit de ierburi, care ducea din pădure spre colină şi mai departe în spre şosea. Îşi trimise prietenul înapoi, să le ducă celor din Hmeliovka vestea cea bună, iar el, nemaiputîndu-se stăpîni, alergă cît îl ţinură picioarele spre colina pe care se născuse...

...Praskovia Mihailovna îl găsi pe Leonka în mesteacănişul de lîngă rîu, unde se instalase pentru scurtă vreme postul sanitar de prim-ajutor al batalionului de puşcaşi ce luptase nu demult acolo. Ostaşii, răniţi în lupta din ajun, erau culcaţi la umbra mestecenilor şi a tufelor de alun. Zoriţi, aproape fără să scoată o vorbă, un felcer militar şi două surori alergau încolo-încoace, pansau răniţii, le dădeau apă, îi culcau cît mai comod, pe jos, pe pămînt, trăgînd mereu cu ochiul spre pădure, pe drumul de ţară pe care aşteptau să sosească căruţele sanitare...

Leonka se aşezase lîngă un ofiţer rănit, tînăr, îmbrăcat peste pieptul pansat cu o bluză sfîşiată şi însîngerată. Ofiţerul stătea culcat pe o foaie de cort, ceva mai la o parte de grupul mare al ostaşilor. Îşi ţinea capul, cu frunte înaltă şi cu păr negru, transpirat, pieptănat de o mînă duioasă, ridicat pe o manta împăturită cu grijă. Stînd aşa, putea privi nu numai cerul, ci şi vîrful mestecenilor care se depărtau spre rîu, pe clina dealului. Avea, probabil, cel puţin vreo zece schije în trup, dar spărturile încinse de fier îi cruţaseră chipul frumos, bărbătesc, oacheş, pometii uşor ieşiţi şi ochii ca tăciunele, cu priviri limpezi, agere. Dacă-l vedeai o dată, nu-i puteai uita chipul neobişnuit de însufleţit, atît de puţin potrivit cu situaţia în care se afla acum, doborît cu forţa la pămînt, şi cu atîta sînge pierdut, dar care era în deplină concordanţă cu starea lui sufletească în urma victoriei...

– Iat-o pe mama ! exclamă Leonka, văzînd-o pe Praskovia Mihailovna. Stătea în spatele unui mesteacăn, cu mîna tremurătoare, la inimă. Ce-i cu tine ? Ai aler-

gat, nu-i aşa ? Nu puteai să mergi mai încet !? Vino-ncoa ! Vino-ncoa !

Praskovia Mihailovna se lăsă tăcută, vlăguită, pe iarbă, alături de fiul ei. Lui Leonka îi păru rău cînd îşi dădu seama c-o speriase ; îi luă mîna de pe pămînt şi şi-o lipi de piept.

– Nu te supăra, mamă ! spuse el tulburat. Ştii cine-i ? şi-l arătă pe rănit. E tovarăşul locotenent, mamă ! Eu l-am găsit, uite colo, în grîu...

– Aveţi un fecior de ispravă ! spuse solemn, aproape cîntat, ofiţerul rănit şi din glasul lui se văzu limpede că, deşi foarte slăbit din pricina rănilor, ceva îl bucurase nespus de mult. Mi-a vorbit despre toate : şi despre sat, şi despre tatăl său, şi despre grîu...

Praskovia Mihailovna îşi duse colţul năfrămii la ochi.

– E război, măicuţă dragă ! rosti grav ofiţerul, fiind încredinţat că sărmana femeie va găsi alinare în spusele lui. Strîngeţi grîul cînd s-o coace... Păstraţi fiecare bob ! Iar la primăvara viitoare îl semănaţi. Să nu piară sămînţa asta ! Spune, o să faceţi aşa ?

– O să facem, îi făgădui Praskovia Mihailovna.

– Am căzut, pe urmă am deschis ochii şi deasupra mea se legănau spicele... spuse el după un timp, îngîndurat. Unde-oi fi, m-am întrebat, unde am nimerit ? Spicele sînt frumoase, grele... Din ce soi or fi ? mă gîndeam eu. Am luat cîteva, m-am uita la ele... Nu, mi-am zis, nu-i de-al nostru ! Nu-s acasă...

– Dumnealui e de fel din Siberia, mamă ! îi spuse Leonka, mîndru. Un siberian veritabil ! Din Altai... Ţi-aduci aminte ? Ţi-am citit despre Altai...

– Mi-aduc.

– Curios mai e feciorul ăsta al dumitale ! şi ofiţerul încercă să zîmbească. Cîte nu m-a întrebat ? ! Şi aşa, stam eu culcat, mă uitam la spice şi mă gîndeam la Altaiul meu... Avem acolo un soi de grîu cu spic albastru. Semeni ogorul cu el, şi vara stai, îl priveşti şi nu te mai saturi : se leagănă lanul în vînt, ca marea albastră... Iar pescăruşii zboară pe deasupra lui !

– De unde pescăruşi ? întrebă Leonka, aproape strigînd de încîntare.

– Îl vedeţi ? Iar trebuie să-i răspund ! spuse ofiţerul. Pescăruşii vin de pe lacuri ! La noi în stepă sînt multe lacuri...

O soră care trecea pe acolo se opri o clipă şi le spuse a dojană şi Praskoviei Mihailovna, şi lui Leonka :

– Bolnavul n-are voie să vorbească. Nu vedeţi ce greu îi e ?

– Eu nu sînt bolnav, ci rănit, îi răspunse ofiţerul şi o făcu să înţeleagă că ar trebui să-i lase interlocutorul în pace. Stai, Leonka, stai !

Băiatul se apropie şi-l întrebă, frămîntat :

– Şi acolo... cum e... tot grîul e albastru ?

– Nu, mai mult auriu...

– Adică, ba o mare albastră, ba una aurie ?

– Da.

Leonka închise ochii, desfătat de priveliştea lanurilor de grîu ale Altaiului...

– La noi stepele sînt largi, întinse, spuse mai departe ofiţerul. Şi cît pămînt nefolosit ! Cu avionul să-l semeni, şi tot cu avionul să-l coseşti !

Deodată închise ochii. Începu să aiureze :

– Da, da ! Reperul ! Copacul izolat cu cuib. Îmi aduc aminte... Unde-i legătura ? Dă-mi legătura !

Leonka sări în picioare, se întoarse şi strigă, înfundat :

– Soră ! Vino încoace, soră !

A doua zi, Leonka se ataşă de una dintre unităţile de tancuri în trecere prin colinele din Hmeliovka. Fu repede îndrăgit de tanchişti şi după ce trimise maică-si prin nişte prieteni cîteva rînduri, plecă cu ei, să ajungă din urmă armatele ce înaintau...

Aproape un an de zile Leonka Bagreanov fu fiul brigăzii de tancuri. Se înapoie la maică-sa cu o medalie prinsă de bluza militară. Numai că nu le fu dat să-şi

ducă iar viața în casa lor, pe colina lor : războiul și lipsurile îi siliră să se mute în curînd la niște neamuri care locuiau la periferia Moscovei, într-o cocioabă...

III

În duminica aceea, ca în tot cursul lunii martie, de altfel, deasupra clădirii care adăpostea sediul comitetului de comsomol coborîse iar, atotstăpînitor, spiritul primilor ani ai revoluției. Tineretul se înghesuia, forfotea pretutindeni : și în grădinița din fața intrării, și în vestibulul spațios, și pe scara largă care ducea la etaj și pe coridoare. Nimeni nu se mișca încet, liniștit sau indiferent. Toate chipurile – fie că era vorba de băieți sau de fete – exprimau ceva : bucuria sau hazul, tristețea sau înlăcrimarea. Toți aveau glasuri răsunătoare, ca niciodată. Strigau în gura mare toate cîte îi frămîntau. Într-o parte, adunați ciopor în jurul unui tînăr căruia nu-i mijise încă mustața, cu o hartă în mînă, discutau gălăgioși despre regiunea în care ar fi mai bine să pleci – la Cazahstan sau în Altai – și în care loc sînt stepele cele mai întinse și vînatul mai bogat. În altă parte, discuții tot atît de înflăcărate și aprinse se purtau asupra felului în care va trebui organizată la Moscova serata de adio. Într-un al treilea loc țipau cu toții în jurul unei fete care plîngea de se prăpădea și-și acuza părinții că ar fi înapoiați... Dar peste toată hrămălaia asta, care nu se potolea nici o clipă, răzbeau doar două cuvinte pretutindeni, mereu aceleași, rostite pe cele mai duioase și cîntate tonuri : pămînturile înțelenite. Ai fi zis că, spre bucuria tuturor, aceste cuvinte minunate abia atunci apăruseră în limba rusă.

Uneori, de undeva din fundul clădirii, zbura pe scări, prin coridoare, pe ușă afară, sporind pretutindeni agitația și gălăgia, numele a cîte unui băiat oarecare din Moscova, băiat ale cărui visuri, din ceasul acela nu se vor mai roti decît în jurul țelinii necunoscute.

– Ivanov Ivan !

– Ivan Ivanov !

Trecea o clipă şi, cu ochii ieşiţi din orbite, un tînăr romantic, căruia nu i-au mijit încă mustăţile, zvîcnea de undeva din grădiniţă, spintecînd gloata gălăgioşilor, năvălea ca vîntul în casă, trîntind uşile în urma lui, zburînd pe scări în sus, cîte trei trepte deodată...

Se înapoie apoi din adîncul acelei clădiri cu pas întins, privind mereu înapoi, prostit de atîta fericire. Iar cînd ajungea la scară, se oprea, ridica sus, deasupra capului, cărţulia aceea roşie ce nu cuprinde decît două file şi zbiera cît îl ţinea gura :

– Ple-ec !

Apoi, chiar în aceeaşi clipă, zbura din nou pe scări în jos ca o pasăre, ţîşnea ca un nebun din casă, se înfigea în forfota de la intrare, şi larma nu mai cunoştea margini. Şi, atunci, mulţimea, după ce se foia gălăgioasă în jurul fericitului romantic, se da deodată în lături, iar el era aruncat în sus, o dată şi încă o dată, strigînd ceva şi dînd din picioare...

Una din camerele încăpătoarei clădiri în care se afla „statul-major al regiunilor înţelenite" semăna cu un depozit de mărfuri. În ea erau îngrămădite aproape pînă-n tavan tot felul de lăzi, cutii, pachete şi legături cu haine simple, de lucru. Nu mai rămăsese decît un mic loc de trecere, între uşă şi peretele din faţa ei, în care se deschidea la mijloc o fereastră mare, largă. Pe lîngă masa de lîngă fereastră se înghesuiau cîteva fete, care rîdeau într-una.

Svetlana Kasianova stătea singură la masa gemînd de hîrtii şi, cu stiloul în mînă, scria ceva. Cînd fata aceea subţirică – dar nu slabă – cu talia graţioasă, îmbrăcată într-o bluză de stofă viorie, elegantă, ridica ochii şi se uita afară, pe fereastră, la coşurile fumegînde ale uzinei, soarele primăvăratec îi lumina chipul însufleţit şi obrajii uşor rumeniţi, fruntea înaltă, arcurile întunecate ale sprîncenelor şi buzele roşii de copil. Se juca apoi în voie în părul ei de un blond închis, mătăsos, vălurit. În clipele

acelea, sub genele dese ale ochilor ei căprui se aprindea o lumină minunată, asemeni aceleia care stăruie în zilele călduroase de vară pe nisipurile aurii ce se adună pe fundul rîurilor, la coturi. Dar atunci fata clipea pe dată, lăsa din nou capul pe hîrtii și întreba, încet :

– Lui ce-i dăm ?

Valul ei de plete jucăușe se rupea într-o clipă, și-i dezgolea gîtul subțire, frumos, pe care tremurau la cea mai ușoară adiere zulufi scurți și cu firul subțire ca al păianjenului.

Maria Dubțova, cea mai mare dintre fete, stătea în spatele ei și de fiecare dată își întindea fără să vrea spre gîtul Svetlanei mîna mîngîietoare. Atingîndu-i zulufii aurii, spunea :

– Dă-i o trusă de scule, Svetocica ! Îl cunosc, va fi foarte bucuros !

– Iar ei, ce-i dăm ?

– Un cărucior de copil !

Și iar se umplea încăperea de rîsul ștrengăresc al fetelor.

De atîta haz nici nu observaseră cînd se deschise ușa și intră Mojaițev, secretarul comitetului de comsomol, un tînăr cu frunte înaltă, aproape chel. Îi sări în ochi eticheta multicoloră de pe o ladă de placaj, se opri s-o privească, dar în clipa aceea ușa din spatele lui se deschise din nou. Văzîndu-l în prag pe Leonid Bagreanov, Mojaițev strigă înciudat :

– Lasă-mă în pace, Bagreanov ! Ți-am spus doar...

– Mi-ai spus, da' nu ceea ce trebuia ! i-o tăie Bagreanov cam grosolan.

Auzind glasuri lîngă ușă, fetele se repeziră de la masă spre locul de trecere ; pe Svetlana parcă o smulse cineva de pe scaun...

– Să nu te aștepți c-am să-ți spun altceva ! se auzi din nou vocea lui Mojaițev.

– Ba ai să-mi spui !

– Ascultă, Bagreanov, nu mă mai bate la cap ! spuse Mojaițev, care începea să se supere. Nu vezi că și așa

n-am prea mult păr pe el ?! Ce te tot ţii după mine ? N-au să te lase cei de la uzină ! Ştiu că n-au să te lase !... Directorul o să urle de o să ţi se întunece în faţa ochilor. Şi aşa de o lună de zile o ţinem într-un scandal cu el ! Cei mai buni băieţi şi-au ieşit din minţi, zice, iar noi – avem şi noi un plan ! Ei, ce te tot uiţi aşa la mine ? Ce te-a apucat ? Trebuia să pleci mai demult... Poate că te-ar fi lăsat, aşa, la înghesuială. Hai, isprăveşte, frate !

Mojaiţev o luă înainte, prin coridorul de trecere, dar în urma lui răsună vocea aspră, poruncitoare, a lui Bagreanov.

– Serghei, aşteaptă !

Văzîndu-i chipul încruntat, ochii pătrunzători şi neobişnuit de cutezători, Mojaiţev se înapoie şi-l rugă, cu un ton plîngăreţ :

– Te rog ca pe un prieten, frate ! Renunţă !

– Nu ! răspunse surd Bagreanov.

– Măi, eşti un diavol încăpăţînat !

Apoi Svetlana nu mai auzi nimic.

Nu numai faţa îi ardea de mult, ci şi gîtul şi mîinile cu degete lungi, care păreau atît de gingaşe şi pe care le ţinea, cu pumnii strînşi, la piept. În ultimele luni, Svetlana nu dorise nimic cu atîta ardoare cum dorise să se întîlnească cu Bagreanov, şi de nimic nu se temuse parcă mai mult decît de aceste întîlniri. Era o teamă plină de bucurie, pe care n-o cunoscuse pînă atunci şi care îi strîngea inima. Îi fulgeră prin minte un gînd : „De ce a venit aici ?“ Fără să întoarcă capul, Svetlana îşi încordă auzul, şi se chinui să audă tot, să nu piardă nici unul din cuvintele ce se rosteau acolo lîngă uşă. Cînd îşi dădu seama despre ce era vorba, o trecu un fior, de parcă ar fi stat în curent. Apăsîndu-şi buzele cu pumnii mici, de teamă că nu se va mai putea stăpîni şi va ţipa, încetă să mai priceapă cuvintele disparate. „Nu-l lăsa ! Nu-l lăsa ! Nu-l lăsa !“ îi striga ea în gînd, dar din răsputeri, lui Mojaiţev, poruncitoare şi rugătoare în acelaşi timp. De aproape o lună pregătea cu prietenele ei comsomoliste daruri pentru tinerii voluntari care plecau pe pămînturile

înțelenite şi de fiecare dată citea emoționată noile liste puse pe masa ei, aşteptîndu-se de fiecare dată, cu groază în suflet, să vadă trecute pe ele şi numele lui Bagreanov. Pentru că, după părerea ei, nici unul dintre băieții de la uzină nu merita mai mult decît el un loc şi o muncă acolo, în depărtatul ţinut ce trebuia desțelenit. Întrucît însă ea nu se gîndea să plece acolo, nu putea admite ideea că el, Leonid Bagreanov, ar putea s-o facă. Timpul trecea, numele lui nu apăruse pe nici o listă şi pînă la urmă Svetlana începuse să vadă în asta semnul cel mai sigur că o iubeşte şi că nu vrea s-o lase singură la Moscova. Începuse să fie convinsă că pericolul despărțirii trecuse, cînd deodată, iată-l... „Ce i-a venit aşa, pe nepusă masă?" striga şi se zbătea sufletul ei. „Nu ştie oare nimic? Nu vede oare? Nu mă iubeşte oare? Nu se poate! El ştie totul, vede totul! Şi mă iubeşte! Dar dacă mă iubeşte, de ce s-a hotărît să plece? Ce înseamnă asta? De ce trebuie să rămîn singură aici?"

O scuturau frigurile şi o înăbuşeau lacrimile. Se simțea jignită. Nici nu-şi dădu seama cînd se adună iar ciorul prietenelor în spatele ei şi se miră, cînd îl auzi, aproape, foarte aproape de ea, pe Mojaițev:

– Păcat! Mare păcat!

– Pleacă deci? întrebă Dubțova.

– Parcă poți să-l opreşti? răspunse Mojaițev. O să plece, încăpățînatul dracului. O să plece şi tare mi-e teamă că o să tragă şi pe alți mulți după el! Asta e toată nenorocirea!

– Pe el băieții au să-l urmeze... recunoscu Dubțova.

– De ce numai băieții? chicoti, ghiduşe, o ştrengăriță de fată. Dacă vreți să ştiți, o să plecăm şi noi! Plecăm, fetelor, ce ziceți?

– Plecăm, plecăm! strigară ele, rîzînd.

– Ia potoliți-vă! le dojeni Mojaițev. Numai Svetocica e cuminte.

– Nu, de ce!?... strigă Svetlana, trezită parcă din somn. Plec şi eu! Da, şi eu! repetă ea, cu vocea uşor tremurată.

– Ce-i cu tine ? Vorbești serios ? se miră Mojaițev
– Foarte serios.
– Ei, nu vă spuneam eu ? A și început !
– Nu, eu eram hotărîtă de mult...
– Nu-i adevărat, Svetocica !
– Lăsați-mă în pace, că eu tot plec !

Svetlana, înfierbîntîndu-se brusc, strigase ultimele cuvinte. Era de nerecunoscut... Abia în clipa aceea, atît Mojaițev cît și fetele descoperiră uluiți că Svetlana, fetița aceea liniștită, pe al cărei chip mai stăruia copilăria, fetița pe care o alintau toți spunîndu-i Svetocica, era departe de a avea un caracter blînd, blajin, de porumbiță, așa cum crezuseră ei dintotdeauna, ci că, dimpotrivă, avea unul ferm, hotărît și, poate, chiar plin de abnegație. Toți înțeleseră, toți văzură clar că gîndul de a pleca pe pămînturile ce-și așteptau desțelenirea, deși îi venise cu totul pe neașteptate chiar și pentru ea, era legat, cine știe cum, de Bagreanov și pusese deplină stăpînire pe întreaga sa ființă.

IV

Toată toamna, de la primele frunzulițe îngălbenite de pe teii din oraș și pînă la prima zăpadă, Svetlana suferise în tăcere, pe ascuns, din cauză că nu reușise la examenul de admitere la Universitatea din Moscova. Și cum nu voia să stea degeaba se angajase desenatoare la o uzină. Sfioasă, cam sălbatică, uneori chiar fricoasă, cum foarte puține fete mai sînt azi la Moscova, se apropiase de munca aceea nouă cu sufletul tulburat și tot cu sufletul tulburat îi cunoscuse pe colegii ei de birou și intrase în viața zgomotoasă a tineretului din uzină. Sosi apoi prima duminică din decembrie, și totul luă pe neașteptate alt chip : Svetlana uită de amărăciunile legate de eșecul de la universitate, ba, mai mult, începu să se bucure în sufletul ei că nu luase examenul.

În duminica aceea comsomoliştii din uzină se urcaseră dis-de-dimineață în cîteva autobuze și porniseră spre cabana lor de schi, ce se afla undeva, pe lîngă rîul Moscova, într-o pădure de foioase cu copacii acoperiți cu chiciură ca într-un basm. Acolo îl văzu Svetlana pentru prima dată pe Leonid Bagreanov, despre care auzise deseori vorbindu-se.

Încă înainte de a-l cunoaște fusese impresionată de el și-l invidiase. Fetele îi povestiseră despre el o seamă de amănunte care i se păreau uimitoare și neobișnuite. Dacă ar fi fost numai faptul că, băiețandru încă, fusese pe front, unde căpătase o medalie pentru merite militare, și tot ar fi fost grozav de impresionată. Nu, Bagreanov nu era un erou de roman, ci unul adevărat, viu, care muncea pe undeva, pe lîngă ea, într-una din secțiile uzinei. Dar cel mai mult o impresionase faptul că Bagreanov zece ani încheiați muncise ziua la uzină, iar seara învățase. „Zece ani ! Ze-ce ani ! exclama Svetlana de nenumărate ori. Mai mult de jumătate din viața mea !" Stăruința, puterea de muncă a acelui tînăr necunoscut o bucuraseră și, în același timp, îi și dăduseră speranțe. Se gîndea fără să vrea că și ea, muncind la uzină, ar putea să-și atingă țelul. Deodată, simți nevoia să-l vadă pe omul acela care, fără să știe, o îmbărbătase mai mult decît toți ceilalți în zilele triste ale acelei toamne.

Și veni ziua primei lor întîlniri !

Deși nu-l văzuse niciodată pînă atunci, Svetlana îl recunoscu din prima clipă. Nu și-a putut niciodată explica de ce din tot grupul de tineri pusese ochii pe el și-și spusese emoționată : „El e !", sigură că nu greșise, că nu putea să greșească. Dar într-adevăr uluitor fusese faptul că Bagreanov cel din realitate era aidoma celui făurit de închipuirile ei. „Ba nu-i aidoma", bîzîi undeva, în fundul sufletului un glas răutăcios. „Taci ! i-o tăie Svetlana. E aidoma !... Altfel nici nu putea fi !"

Bagreanov era un tînăr bine legat, chiar voinic, cu păr des, de un blond închis. Îi întrecea cu un cap pe toți cei

ce se îmbulzeau acolo, în cabană şi părea mai lat în umeri decît ar fi fost firesc. Avea un chip luminos, plin de bunătate, prietenos, cu trăsături destul de bărbăteşti, ba chiar aspre uneori. Privirea ochilor săi cenuşii, neobişnuit de vioaie, de curajoasă şi de pătrunzătoare, îi trăda poate mai mult decît orice, firea energică, pasionată, chiar neînduplecată.

Multe, foarte multe îl deosebeau pe Leonid Bagreanov, ajuns acum în plină maturizare, de tinerii din jurul lui, şi tocmai asta îi plăcu cel mai mult Svetlanei. Se aplecă uşurel spre prietena care se încălţa alături de ea, în acelaşi colţişor, şi întrebă încurcată :

– Tînărul acela de colo... e Bagreanov, nu-i aşa ?

– Da. Ce, îţi place ? Vezi să nu te îndrăgosteşti de el !

– Lasă prostiile...Pune omul o întrebare şi tu...

– Pentru noi, e extrem de periculos, Svetocika !

– De ce ?

– Fiindcă are un bolovan în locul inimii.

– Şi tu ai simţit asta ?

– Nu numai eu am simţit... O ştiu şi altele...

Fete şi băieţi – schiori începători – se apropiau întruna de Bagreanov să-i ceară sfatul. El le alegea bocancii, schiurile şi tot el le dădea cu unsoare. Deşi nu-i plăcea să cheme în ajutor pe alţii decît la mare nevoie, şi deşi îi era ruşine de fiecare dată, nu se putu stăpîni să nu-i ceară şi ea sfatul. Fusese o dorinţă ciudată, pe cît de neaşteptată, pe atît de trecătoare, dar care o tulbură atît de adînc încît i se îmbujoră deodată faţa ca zorile purpurii ale verii.

Ieşi repede, zorită parcă din cabană. După ce se depărtă de mulţimea aceea zgomotoasă a tinerilor care forfoteau pe lîngă intrare, se opri să-şi aştepte prietena pe pîrtia deschisă de-a lungul unei rîpe mari, împădurite. Nu trecu mult şi ieşi şi Bagreanov afară, pe pridvor şi, cît timp îşi puse el schiurile, Svetlana se întrebă : „Încotro o s-o ia ? Numai de n-ar veni încoace !" Dar iată că Bagreanov ţîşni pe schiuri din mulţime şi, strigînd ceva în urmă, ajunse în cîteva clipe alături de Svetlana, care amuţi.

– N-ai curaj s-o porneşti ? îi strigă el, trecînd pe lîngă ea. Abia acum înveţi să schiezi ? mai întrebă Bagreanov, întorcîndu-şi capul spre ea şi privind-o lung, cercetător.

– Ba nu ! Ştiu să schiez, bîigui Svetlana.

– Atunci vino ! Aici toţi sînt de-ai noştri !

Cu inimă sfioasă, dar în acelaşi timp cu o hotărîre neaşteptată, Svetlana porni în urma lui, uluită de ceea ce face, nefiind însă în stare să se oprească... „Doamne, ce fac ? Ce-i cu mine ?" striga sufletul ei, în timp ce făcea primii paşi. „Ce-o fi gîndind despre mine ? E îngrozitor !"

Ajungînd peste cîteva clipe la o curbă, Bagreanov se opri şi se uită din nou lung la fata aceea necunoscută, mlădie, îmbrăcată într-un costum albastru, cu faţa îmbujorată, cu buze roşii ca de copil şi cu priviri rătăcite ; îl ajungea din urmă destul de uşor, cu lejeritate, dar cu mişcări cam rigide.

– Schiezi bine, o lăudă el, cînd Svetlana aproape moartă de ruşine se opri la cîţiva paşi. Ar trebui să fii însă mai puţin crispată şi să nu faci risipă de energie, o sfătui el. Apoi o întrebă simplu, direct, cu dreptul celui mai mare : Cum te cheamă ?

– Svetlana.

– Iar eu, dacă te interesează...

– Ştiu.

– Perfect. Asta înseamnă că acum ne cunoaştem, spuse Bagreanov, fără să se mire că Svetlana ştia cine e, şi asta o făcu să se simtă mai uşurată...

Îi ajunse din urmă un lanţ de schiori. În frunte venea Kostea Zarniţîn, un tînăr îndesat, blond şi frumos, cu ochi albaştri ca de fată. Pus mereu pe haz şi glumă, îi plăcea, de dragul unei ştrengării, să exagereze şi bune şi rele, ceea ce avea darul să-i distreze grozav pe cunoscuţii lui şi să-i pună în încurcătură pe necunoscuţi. Le strigă, oprindu-se :

– Ia te uită la ei ce avînt şi-au luat ! Nu-i chip să vă mai ajungă omul !

– Nici nu poţi avea pretenţia asta ! răspunse Bagreanov, ironic.

– Şi ce ger e !

– Nu ne speria !

Al doilea în urma lui era Vitali Beloreţki, negricios, slăbuţ, cam îngîndurat şi, probabil, nervos, care aducea în toate mai mult a funcţionar decît a muncitor. Nu-i plăcea flecăreala goală şi propuse nerăbdător :

– Ce-ar fi s-o pornim ?

Pe Svetlana o chinui iar ruşinea că-l urmase ca o nebună pe Bagreanov. „Ce-au să zică ceilalţi ? Au o gură !" îşi spuse ea, cu gîndul la schiorii care veneau din urmă. Proastă am mai fost ! Mai bine s-ar fi deschis pămîntul sub mine !" şi vru să se tragă la o parte de pe pîrtie ca să rămînă în coada şirului, dar chiar în clipa aceea Bagreanov îi zîmbi, de parcă ar fi fost înţeleşi în taină, şi strigă celor din urmă :

– Ne zoriţi ? Atunci, ţineţi-vă după noi !

– Eu rămîn la urmă ! şopti Svetlana.

Dar el nu-i răspunse ; se mulţumi să-i zîmbească din nou, atît de dojenitor şi de mîngîios, încît ea uită de gîndul avut.

Nu scăpă însă prea repede de stinghereală şi ruşine. Se căznea să-i facă pe ceilalţi să priceapă că ea din întîmplare şi numai din întîmplare nimerise în urma lui Bagreanov, şi că asta nu avea pentru ea nici un fel de importanţă. Încercă să se distanţeze intenţionat de el, dar cei ce veneau în urmă o zoriră şi, fără să vrea, fu nevoită să pornească mai repede.

Se ridica deasupra împrejurimilor Moscovei o dimineaţă liniştită, însorită. Era o zi neobişnuită pentru luna decembrie, cea mai întunecată dintre toate lunile anului. Bolta limpede, străvezie a cerului, ce păstra încă o dungă trandafirie în înălţimi, avea ici, colo, crîmpeie de un albastru viu, aproape văratic ; numai la orizont, norii cu luciri azurii se întindeau undeva departe, dincolo de păduri, ca nişte pături de atlaz căzute. Pădurile păreau şi ele gătite de sărbătoare. În liniştea nopţii se lăsase gerul,

le acoperise cu o chiciură bogată și acum fiecare ramură părea învăluită într-o haină de hermină ce scînteia și sclipea în soare ca mărgăritarul. Nu te puteai uita la desișul trunchiurilor albe de mesteacăn, într-atît semăna cu un nor de foc coborît pe pămînt. Ai fi zis că, o dată intrat acolo din fugă, ai fi ars într-o clipită în focul lui liniștit și rece...

Ce liniștitoare erau și dimineața aceea cu ger ușor și sclipirea zăpezilor, și mersul cu schiurile ! Prinzînd încetul cu încetul curaj, Svetlana se ținu tot mai aproape de Bagreanov.

Mare, puternic, într-un costum de culoare închisă, el schia ușor, cu agilitate, frumos, fără să se laude cu puterea și priceperea sa și fără frenezia și zburdălnicia aceea de adolescent, știind bine că ceea ce face e o simplă plimbare... În pădurea de foioase, căzuse zăpadă multă, așa că nu folosea bețele ; luneca pe schiuri ușor, fără grabă, bucurîndu-se de liniștea luminoasă a codrului și oprindu-se deseori ca să privească și să asculte. Străbătea poienile în mers. sau lunecînd alene, mai ales la pante, unde se lăsa în voie, purtat parcă de aripi nevăzute.

Cu fiecare clipă ce trecea, Svetlanei îi era tot mai drag să-l vadă schiind, avîntîndu-și puternic înainte ba umărul drept, ba cel stîng, întinzîndu-se, luîndu-și avînt și grăbind lunecarea schiurilor, ajutîndu-se în gesturi largi de bețe și lăsînd urme în zăpada de pe cele două laturi ale pîrtiei... Deși n-avea nimic deosebit, alunecarea lui ușoară, nestăpînită parcă, începu cu timpul s-o emoționeze, s-o înflăcăreze și s-o pasioneze într-atît, încît și ea își lua uneori zborul fără să-și cruțe puterile, chiar dacă gerul îi ardea obrajii îmbujorați. „Ce bine e ! Ce minunat !" își repeta ea mereu, mereu, în clipele acelea. Îi făcea plăcere că în fața ei se afla cel mai viteaz, cel mai puternic și cel mai perseverent tînăr din uzină, acel Leonid Bagreanov pe care, deși nu-l văzuse încă niciodată pînă atunci, îl cunoștea totuși, nici ea nu știa de ce, atît de bine. Era convinsă că dacă în locul lui ar fi fost un altul, plimbarea aceea ar fi fost mult mai puțin intere-

santă şi mai puţin plăcută. Că doar contează mult cine merge în capul coloanei de schiori, are mare însemnătate puterea şi agilitatea lui, caracterul şi starea lui sufletească...

Fireşte, dintre toţi, numai Bagreanov avea autoritatea aceea plăcută ce se cere oricărui conducător, şi Svetlana o simţea. O îmboldea într-una dorinţa să se avînte după el, fără nici o teamă, la coborîtul oricărei pante, să ridice cu uşurinţă orice urcuş, bucuroasă. „Aş tot zbura în urma lui ! Chiar în fund de prăpastie ! gîndi ea la un moment dat, uimitor de clar şi lucid. M-aş duce oriunde după el. Toată viaţa !“ Dar nu-şi încheie bine gîndul şi se opri brusc, întrebătoare, speriată... „Sînt nebună, pe cuvînt ! se dojeni ea pe dată. Ce tot bat cîmpii ? Prostii !“

Li se ivi în cale o pădure cu tot soiul de copaci. Ajuns la hotarul ei şi arătînd cu capul spre vîrful unui mesteacăn bătrîn de pe care cîteva păsări cu pene pestriţe scuturau chiciura, zburdînd şi ţipînd ascuţit ca nişte pisici, Leonid se opri şi-i spuse, pentru prima oară de cînd făcuseră cunoştinţă :

– Auzi ce tămbălău fac gaiţele ?

– Gaiţe sînt ? întrebă Svetlana, oprindu-se şi ea şi privindu-le curioasă. Sînt frumoase, dar ţipă atît de urît ! De ce ţipă aşa ?

– Vestesc vreme călduroasă...

– Adevărat ?

– Aşa spun bătrînii...

Cînd intrară în inima pădurii Leonid se opri din nou, de data asta lîngă un brad înalt, puternic, rămuros, sub care zăpada era toată presărată cu conuri despicate, zdrobite. Ridică capul şi privi îndelung spre vîrful bradului.

– Ce-i acolo ? O veveriţă ? îl întrebă în şoaptă Svetlana, care se apropiase tiptil. Ea a aruncat toate conurile astea ?

– Nu ! Tot nişte păsări, îi răspunse Bagreanov. Forfecuţele... Uite colo, în vîrf, se învîrte una trandafirie ! O vezi ? O, a început să cînte !

„Ţic, ţic ! Ţec, ţec !“ se auzi în linişea pădurii.

La început Svetlana nu izbuti s-o desluşească, dar pînă la urmă tot o zări.

– Bravo ! spuse Bagreanov, minunîndu-se. E iarnă, e geruleţ, dar ea cîntă ! Ce minunat lucru !

– De ce cîntă ? întrebă Svetlana.

– Fiindcă se bucură de viaţă ! îi răspunse Bagreanov. Dar cîntă poate şi pentru altceva. S-ar putea să fi făcut un ou şi-l clocește în cuibul ei !

Svetlana îl privi pentru prima oară drept în ochi.

– Ouă, iarna ? îl întrebă ea după o scurtă tăcere, vădit neîncrezătoare.

– Scot și pui ! răspunse Bagreanov.

– Nu glumeşti ?

– O știe toată lumea !...

– Uite, eu, de pildă, n-am știut...

– Ei, dumneata ai trăit încă prea puțin...

– Dar cum pot să scoată pui pe ger ?

– Au cuiburi călduroase.

– Și unde-i cuibul lor ? Dumneata îl vezi ?

– Uite-l colo ! Acolo, sub ramura aceea deasă !

Ce vie fu dorința Svetlanei de a vedea cu ochii ei cuibuşorul acela în care se scot pui iarna, pe frig, ca să poată povesti mai tîrziu mamei sale totul ! Dar degeaba îşi suci capul, uitîndu-se la vîrful bradului, că nu izbuti să-l deslușească din cetina deasă, grea de chiciură.

– Dar unde-i ? Unde ? Unde ? întrebă ea în şoaptă, agitată ca un copil. Sub care cracă ?

– Stai aici, lîngă mine ! îi propuse Bagreanov.

Şi cînd Svetlana veni, ascultătoare, în dreapta lui, ceva mai în față, Bagreanov o luă pe neaşteptate de umărul stîng, o lipi de pieptul său şi îi ridică mîna dreaptă, de pe care, nici ea nu ştia de ce, îşi scosese mănuşa, spre vîrful bradului. Era gestul pe care-l fac de obicei oamenii mari cu copiii, cînd vor să le ajute să vadă cîte o părticică din lume cu ochii lor vioi, neastîmpăraţi şi lipsiţi de experiență.

– Pe craca aceea ca o căciulă... Îl vezi ?

– Aha, iată-l ! Acum îl văd. Îl văd ! Uite-l ! strigă Svetlana, fremătînd de bucurie şi neluînd în seamă, în surescitarea în care se găsea, că tînărul acela aproape necunoscut o ţinea la piept, iar ea îi atingea umărul cu ceafa.

Bagreanov ar fi putut să-i lase acum mîna micuţă, îngheţată, cu unghii lungi şi înguste, străvezii şi roze ca penele de pe pieptul forfecuţei. Dar sufletul lui, şi asta i se întîmpla pentru prima oară în viaţă, fu învăluit dintr-o dată de văpăi reci şi arzătoare, asemeni poate cu cele care stăpîneau acum în natură, și nu îndură gîndul că s-ar putea lipsi de atingerea degetelor ei fine, prelungi şi îngheţate. „O, ce micuţă eşti ! îi spuse el mîngîietor și înduioșat. Ești atît de mică ! O fetiţă !" Ştia că nu mai avea dreptul să-i ţină mîna şi cu toate astea, ca un disperat, o mai păstra, încălzind-o în palma lui mare şi fierbinte.

Răsună pe aproape glasul lui Kostea Zarniţîn :

– Ce-i acolo ? Ce-aţi văzut ?

Numai în clipa în care Bagreanov îi lăsă mîna, Svetlana își dădu seama că i-o ţinuse într-a lui mult mai mult decît s-ar fi cuvenit, şi se îngrozi de zăpăceala ei. „Ce-i cu mine ? își puse ea pentru a nu știu cîta oară în dimineaţa aceea aceeași întrebare. Cum de i-am îngăduit asta ?" Își feri privirile, ruşinată, dar se bucură în același timp de amintirea căldurii palmei care-i încălzise mîna îngheţată şi se grăbi să și-o ascundă în mănușă ca să păstreze cît mai mult căldura aceea. I se păru că se înfăptuise o minune : el nu avusese mănuși și totuși cîtă căldură, cîtă duioșie au mîinile lui ! Minune !...

Peste o jumătate de ceas, Leonid Bagreanov ieși la malul înalt dar lin, cu mesteceni singuratici presăraţi prin lăstăriş, al rîului Moscova și se opri din nou : locul îi era drag. Puteai cuprinde de acolo cu privirea o întindere mare, splendidă. Pe undeva, pe aproape, desluşeai acoperișurile unui sat ce-şi înşira casele una după alta pe dreapta, chiar lingă rîu, semeţindu-și tot felul de antene improvizate de televiziune. În stînga, în spatele

unui hău, în al cărui tufăriş des şi înzăpezit mai stăruia o lumină albăstruie, de amurg, se ridica înalt celălalt mal, abrupt, acoperit de un crîng de pini. Dincolo de rîul Moscova, pe toată lunca cu ostroave de pădure, covorul alb de nea proaspătă strălucea rece pînă-n zare...

Se apropie şi Svetlana, iar în urma ei, risipindu-se de pe pîrtie, venea droaia de schiori, rîzînd și flecărind.

Bagreanov le strigă, arătînd spre rîu :

– Ia priviți ce frumos ! Ce minunat !

– Am mai văzut asta ! De atîtea ori ! răspunse Belorețki, nepăsător.

– Şi ce vezi frumos în toate astea ? Pădure şi zăpezi ! adăugă Zarniţîn, dar era clar că voia doar să facă haz.

– Aici nu poți decît să declami versuri ! spuse Bagreanov gînditor.

– Ce fel de versuri ? întrebă, uşor malițios, Belorețki, care trecea drept om citit şi bun cunoscător al poeziei.

– Despre pămîntul Moscovei.

– Cunosc un oraş cu numele ăsta, dar despre un pămînt care s-ar numi aşa, n-am auzit...

– Nu l-ai citit pe Maiakovski destul de atent.

Băieții făcură haz de Belorețki ; Bagreanov îl întrebă :

– Ia spune-mi, Vitali, pentru ce faci tu schi ?

– Ce întrebare ! Ca să-mi întăresc organismul, muşchii.

– Dar la suflet nu te gîndeşti ?

– Ce, sînt pe moarte ca să mă gîndesc la el ?

– De suflet trebuie să ai grijă de mic copil, să te gîndeşti la el toată viața, îi răspunse Bagreanov. Dacă nu știi să vezi frumusețea naturii țării tale și să te bucuri de ea, nici mușchii n-ai să ți-i întărești vreodată cum trebuie...

– Poate că nouă ne plac mai mult pădurile de banani decît cele de mesteacăn, exclamă, Zarnițîn, dînd frazei un sens neînțeles şi luînd parcă parte lui Belorețki.

Fără să se gîndească, Belorețki rosti :

– Fireşte, fiecare cu gusturile lui !

– Va să zică trăiești în țara ta dar parcă ai fi străin ! spuse Bagreanov și adăugă zîmbind : Află, tinere, că

eu nu dau nici un mesteacăn, fie el cît de strîmb, pe bananierul cel mai frumos! Aș vrea de altfel să știu dacă cineva care nu îndrăgește natura țării lui e capabil de vreun sentiment de dragoste!

– Gata, s-a pornit, se supără Belorețki.

Svetlana zări în clipa aceea într-o poiană mare ce se întindea dincolo de rîu o turmă de elani și le strigă:

– Uitați-vă! Uitați-vă!

Dar turma de elani, speriată poate de cineva, străbătu în goană poiana și se pierdu în stufăriș. O bucată de vreme schiorii cercetară din ochi malul, încercînd să ghicească unde dispăruseră uriașii pădurilor, cînd deodată, tocmai cînd nu se mai așteptau să-i vadă, ieșiră din nou la rîu și o luară la goană de-a lungul apei. Ajungînd însă la cotul rîului, văzură oameni în față, se zăpăciră și, făcînd un ocol, porniră spre gheață. Întinzîndu-și botul coroiat și aruncîndu-și pe spate coarnele rămuroase, conducătorul cirezii, un elan uriaș, ocoli un ochi de apă mic și negru care aburea ușor, și-și mînă turma în goana mare spre rîpa de pe malul pe care se aflau schiorii. Un elan, două femele și cîțiva pui rămași în urmă alergau risipiți, ceva mai departe de urmele lui. Cînd ajunse în mijlocul rîului, unde zăpada acoperea într-un strat subțire gheața, elanul conducător începu să alunece din fugă, desfăcîndu-și larg picioarele dinainte, cu crupa în jos. Nimerise pare-se într-o adîncitură, așa cum se întîmplă uneori să se sape în gheață cînd scade apa. Mai zbură așa vreo zece metri și văzînd ochiul de apă lîngă el, începu să se zbată din răsputeri, încercînd să se oprească, și se prăvăli pe o rînă... Cireada trecu în goană pe lîngă el, ieși pe mal și dispăru în hățișul rîpii. Elanul conducător dădu din cap de cîteva ori cu putere, zgîriind zăpada cu coarnele, apoi, încordîndu-și toți mușchii, izbuti să sară, prin cine știe ce minune, în picioare. Se repezi iar înainte, dar alunecă din nou și, din fugă, se izbi de gheață cu toată greutatea trupului său de douăzeci de puduri. Văzînd cum își zbătea capul cu

coarne rămuroase deasupra spărturii negre, printre bucățile de gheață ce săreau în sus, schiorii țipară, îngroziți.

– Trebuie să-l salvăm, spuse Bagreanov și, spre mirarea Svetlanei, în clipa aceea chipul lui avea ceva întunecat, aspru, poruncitor, iar ochii îi aruncau scînteieri ca tăișul cuțitului pe gresie. Mă duc în sat să iau o rangă. După aceea mă duc la elan. Încercuiți malul și nu lăsați pe nimeni acolo ! Nu vă apropiați nici voi prea mult. Nu trebuie să-l speriem. Altfel se strivește de gheață.

Și, luîndu-și avînt cu bețele, porni, în zbor parcă, spre sat...

Găsi ranga și ieși repede la rîu. Încă de departe văzu că taurul acela puternic, în doar cîteva minute de luptă turbată, spărsese fîșia subțire de gheață care-l despărțea de ochiul de apă și acum înota cu toate puterile lui, săltîndu-și mereu pieptul din apă și încercînd în zadar să-și tragă picioarele afară, pe malul copcii.

Văzîndu-l pe Bagreanov, elanul înotă spre colțul cel mai îndepărtat al ochiului de apă, pierind aproape în valul de ceață ce se ridica deasupra apei. Bagreanov se apropie dinspre rîpă de locul în care elanul încercase să sară pe gheață și se apucă grăbit de treabă. Izbind puternic cu vîrful ascuțit al rangei, desprinse, unul după altul, blocuri mari de gheață pe care le împinse pe cursul apei din copcă. Croind astfel animalului o ieșire spre mal, el se retrăgea pas cu pas. Dar pe măsură ce înainta, gheața era tot mai groasă și n-o mai putea sparge dintr-o singură lovitură. Mînuia ranga cu înverșunare, deși uneori spărturile gheții îi biciuiau fața dureros.

Svetlana se apropie cu grijă de el.

– Pot să te ajut la împinsul gheții ? întrebă ea încet.

– Erai aici ? Atunci, ajută-mă, răspunse Bagreanov și întorcîndu-se spre mal, ridică mîna și o agită în tăcere, făcînd semn celorlalți schiori, care mureau de curiozitate, să nu coboare la rîu.

Svetlana îi era nespus de recunăscătoare că n-o alungase și, fără să se teamă că va nimeri în rîu, se apucă,

plină de curaj, să împingă cu un băţ de schi în vîltoarea ochiului sloiurile de gheață din spărtura ce se întindea spre mal.

– Crezi că o să vină aici ? întrebă ea în timp ce lucra.

– O să vină. E deștept...

– Ia te uită ! A şi luat-o încoace !

– A priceput. Vrea să trăiască !

Elanul înotă destul de aproape de ei şi, privindu-i prudent cu un ochi, își puse botul pe marginea copcii.

– A obosit ! observă Bagreanov şi, oprindu-se o clipă, își şterse cu batista fața înfierbîntată şi scăldată de sudoare. Ce taur zdravăn ! E în toiul puterii. Merge pe al nouălea an.

– Ai aflat asta după coarne, nu-i aşa ? întrebă Svetlana.

– După coarne... Le leapădă în curînd... Au şi început să se desprindă...

Vîrî ranga în apă, dar nu atinse fundul şi o rugă pe Svetlana :

– Vino aici și măsoară adîncimea cu bățul...

După ce află cît de adînc era locul, îmbărbătă blînd elanul :

– Hai, nu te lăsa, nu te lăsa ! Mai ai puțin !

Şi se apucă din nou de treabă. Lovea cu atîta forță stratul de gheață, încît Svetlana, care nu-și putea lua ochii de la el, se minuna de unde atîta putere plină de mînie și frumusețe. Din cîteva lovituri sigure, fulgerătoare, Bagreanov desprindea de la picioarele lui sloi după sloi, şi Svetlana abia avea timp să le zvîrle în ochiul de apă.

Între timp, elanul, istovit probabil, sleit de puteri, începea să dea semne de nerăbdare. Ba se îndepărta pînă la mijlocul ochiului, ba se apropia iar de mal şi-şi punea botul pe gheaţă, de fiecare dată însă tot mai aproape de oameni. Curînd se apropie de spărtură și Svetlana. Împingînd un sloi de gheață spre copcă îi văzu bine ochii mari, limpezi, inteligenţi şi cam trişti.

Cînd atinse fundul rîului cu ranga, Bagreanov spuse obosit :

– Acum o să iasă !

Văzînd că oamenii au zvîrlit pe gheață tot ce aveau în mînă și că se dau puțin într-o parte, elanul se îndreptă spre spărtură, fornăind cu putere. Dînd la o parte bucățile mici de gheață, înotă repede, smucit, spre mal și cînd dădu în sfîrșit cu copitele de fund, sări într-un avînt turbat pe gheață. Dar aici, spre marea mirare a Svetlanei, după ce se scutură puțin, rămase ca încremenit. Se odihni o bucată de vreme, își veni în fire, privi în jur întorcîndu-și într-o parte și în alta botul ușor aplecat, apoi, ridicîndu-și coarnele, ieși agale pe mal, de unde se mai uită o dată în jur, spre oamenii adunați în apropiere și abia după aceea se îndreptă în trap liniștit spre rîpă, pe urmele cirezii sale...

Schiorii se repeziseră de pe mal în jos, pe gheață.

– Ce vînat am pierdut ! spunea, glumind, Zarnițîn.

– Să-i fi dat una cu ranga, zise Belorețki foarte serios.

Svetlana se uită la ei dojenitoare și le întoarse spatele. Suflîndu-și în pumni ca să și-i încălzească, îl privea pe furiș pe Bagreanov care, fără să răspundă prietenilor săi, se uita adîncit în gînduri înspre rîpă. La ce cugeta oare ? Ce-și adusese aminte ? Svetlana descoperise acum că nu avea doar mîini mîngîietoare și calde, ci și inimă bună, gingașă. De priceput tot nu pricepea ce se petrecuse în ea în clipele acelea, dar știa că nu dorește decît un singur lucru : să rămînă totdeauna lîngă omul acela și, dacă s-ar putea, să i se uite din cînd în cînd în ochi...

Duminica următoare, Leonid Bagreanov nu veni la schi. Svetlana prinsese din zbor că fusese trimis în cadrul brigăzii în deplasare la o uzină din Ural și, așa cum bănuise de la început, în ziua aceea, plimbarea fu și obositoare și plicticoasă.

Cam de pe atunci începu ea să trăiască un proces ciudat. Era mai totdeauna tulburată, pradă unei neli-

niști veșnice și fără temei. N-avea chef de treabă, nici la uzină, nici acasă. Făcea totul în grabă, fără răbdare, de parcă voia să scape cît mai repede ca să fie liberă pentru a înfăptui ceva mai important. Nu-și găsea nicăieri locul, liniștea. Mereu îi lipsea ceva, ochii ei mereu căutau și așteptau ceva... Încerca să-și petreacă serile la Palatul Culturii, printre tineri, fiind ferm convinsă că nu poate trăi fără asta, dar se întorcea acasă la fel de tristă și de dezamăgită. Și atunci o copleșea un dor amar.

Într-o noapte îl visă pe Leonid Bagreanov. Se făcea că-i ține mîinile între palmele lui calde și mîngîioase care nu înghețau niciodată și-i povestea ceva despre Ural. În clipa aceea avea ochii neobișnuit de limpezi și de inteligenți, deși puțin triști, ca ai elanului pe care-l salvaseră pe rîul Moscova. Se ridică în capul oaselor în patul ei de după paravan, înțelese tot ce i se întîmplase și începu să plîngă încet...

Leonid Bagreanov rămase în Ural mai bine de o lună și cu fiece zi ce trecea Svetlanei îi era tot mai greu să-și stăpînească zbuciumul și dorul. Iar cînd îl zări de departe la Palatul Culturii, i se păru că mai ușor i-ar fi să intre în pămînt decît să apară în fața lui. Era sigură că el va înțelege din prima clipă, dintr-o singură privire, că ea moare încetul cu încetul, neștiută de oameni, de dragoste, și că el mai degrabă va rîde de ea decît să-i răspundă în vreun fel. Și, tremurînd din tot corpul, plecă acasă.

O chinuia gîndul că ea se îndrăgostise prima, că ea este aceea care trebuie să-i trezească dragostea. Inima-i tînjea după Bagreanov, dar se ferea să rămînă cu el între patru ochi cînd, arar, i se întîmpla să-l întîlnească, deși abia așteptase asta. Tocmai în februarie se petrecu ceva din care înțelese că și Bagreanov o iubea. În ziua aceea ar fi trebuit să-și biruie timiditatea, dar, neputîndu-se stăpîni, fugise și de data asta de el, și mai zorită parcă...

În timpul acesta se înălțase, răsunînd deasupra Moscovei, ca o ciocîrlie deasupra stepei, un cuvînt făcător de minuni : Pămînturile înțelenite...

V

În iarna aceea, Leonid, ori de cîte ori își aducea aminte de Svetlana, își simțea sufletul învăluit de aceleași văpăi reci și arzătoare, care îl învăluiseră pentru prima oară în viață în timpul plimbării pe lîngă rîul Moscova. După ce se întoarse din deplasarea în Ural – departe de ea timpul i se păruse o veșnicie – își dădu seama precis și limpede că o iubește și începu să caute, perseverent, prilejul de a o întîlni, de a-i vorbi... I-ar fi putut spune totul, repede și hotărît, așa cum s-ar fi potrivit felului său de a fi, dar îl domoli purtarea Svetlanei. Se vedeau mult, mult prea rar și, de fiecare dată, ea se ferea vădit să rămînă singură cu el, iar Leonid socotea că sfiiciunea ei de fată nu-i justifica nicidecum atitudinea Se apucă deci să caute alte cauze care să i-o fi putut explica într-un fel și ajunse repede la concluzia că vina nu putea fi alta decît persoana lui. Într-o zi îl străfulgeră gîndul, pe care și-l însuși la repezeală, că atunci, la prima lor întîlnire, cînd îi arătase cuibul forfecuței, îi apăruse din întmplare în cea mai proastă lumină. Nu găsise nimic mai necuviincios decît să-și facă de cap și să țină într-a lui mîna lipsită de apărare a unei fete timide și aproape necunoscute. Ce-i drept, Svetlana nu păruse jignită, ba mai pe urmă îl ajutase, bucuroasă, să salveze elanul, dar asta nu însemna altceva decît că avea suflet bun și nobil, nicidecum că l-ar fi scuzat ! Asta era ! Nici nu putea fi altfel, de vreme ce fata, încă de acolo, de pe rîul Moscova, se închisese în ea și începuse să-l evite. Și apoi toată purtarea ei de acum ! „E clar ! M-a trecut în rîndul curtezanilor care roiesc probabil în jurul ei, își zise Bagreanov. Cu atît mai mult că eu, așa și-o fi închipuit, la vîrsta mea nu mă gîndesc decît

la prostii..." Deodată îi fu rușine de Svetlana. „Ce-am făcut, nătîngul de mine? se dojenea el. Ce-am făcut?" Și se hotărî să nu mai caute s-o întîlnească, să n-o mai plictisească, ci să aștepte răbdător, ca ea, observîndu-l de departe, să se convingă singură de greșeala ei.

Toate astea nu făcură însă decît să complice la maximum lucrurile. În ultima vreme Leonid ajunsese să creadă că oricum ar fi, orice întrevedere cu Svetlana nu-i va putea aduce decît nenorocire: se va dovedi că dacă nu-l iubește, o să i se urască de lumea toată, nu numai de pămînturile înțelenite, iar dacă-l iubește, va încerca, firește, să-l rețină la Moscova. Iar asta n-ar fi mai ușor de îndurat. Însă nici așa nu putea s-o lase pe Svetlana, fără să-i vorbească de dragostea lui! Avea dreptate maică-sa: multă apă mai curge pînă la toamnă! Nu poți ști niciodată ce zace în sufletul unei fete. Uneori se mărită dintr-o dezamăgire, sau în ciudă...

...În ultima clipă, tocmai cînd își lua rămas bun de la Mojaițev, o zări în colțul cel mai îndepărtat al camerei. Era îmbrăcată în bluza aceea liliachie care-i era lui atît de dragă, și, după felul în care stătea, cu capul ușor aplecat și cu umerii strînși a însingurare, pricepu de îndată că ea, emoționată, pierdută aproape, ascultase atentă tot ce se vorbise acolo lîngă ușă. „S-a speriat! îl străfulgeră pe Leonid un gînd. Mă iubește oare, întradevăr?" Părăsi tulburat clădirea și începu să cutreiere cu pași repezi grădinița din jur, conștient că trebuia să aibă cu Svetlana o întîlnire hotărîtoare chiar azi și în locul acela, chiar de-ar fi trebuit s-o aștepte pînă seara!...

Se așeză pe o bancă într-un colț și pîndi ușa de la intrare, în jurul căreia se îmbulzea tineretul. În aceeași clipă începu să-l chinuie un simțămînt ciudat. I se părea că era vinovat față de Svetlana. Chiar dacă ea, cine știe din ce pricină, se ferise din calea lui, ar fi trebuit să-și dea seama din privirile pe care i le prinsese, rar și întîmplător, din zbor, că el era pentru ea altceva decît ceilalți băieți. Că-l plăcea. Asta însemna că de n-ar fi fost decît atît și tot ar fi trebuit să fie atent, prietenos

cu ea. „S-a supărat, vezi bine, gîndea Leonid, zăpăcit de emoție. Am luat hotărîri de unul singur, cînd aș fi fost obligat să-i vorbesc înainte ! Cu toate că deocamdată nu ne-am spus nimic, sînt totuși obligat !"

Svetlana ieși mult mai repede decît se așteptase el și, din fericire, singură. O văzu trecînd, subțirică, grațioasă, cu paltonul ei bleumarin, cu o blăniță de astrahan gri deschis la gît, prin mulțimea de băieți și fete, pe cărarea asfaltată de sub teii tineri și întunecați, și, o clipă, și-o închipui în stepa pustie, sălbatică, printre buruienile ce-i ajungeau la genunchi... „Puteam oare să-i spun ? Ar fi plecat ? se gîndi el, înfierbîntîndu-se deodată, dar tot el își răspunse, hotărît : oricum, trebuia să-i fi spus ! Oricum ! Uite-o ce supărată e !" Într-adevăr, Svetlana părea supărată, răscolită. Cînd îl văzu, ridică o clipă din sprîncene, mirată, și fața i se îmbujoră ușor ; dar pentru prima dată izbuti și ea să se stăpînească și nu grăbi pasul...

Bagreanov se ridică de pe bancă și i se așeză în drum, de neclintit ca o stană de piatră. Închizînd pe jumătate ochii și abia stăvilindu-și emoția, rosti încet, cam morocănos :

– Te așteptam...

Nu ajunsese lîngă el cînd își dăduse seama că Bagreanov îi spune tocmai aceste cuvinte și dinainte încă, i se puse un nod în gît. Cît suferise, cîte lacrimi vărsase, cîte nopți albe trăise, ca să poată auzi aceste cuvinte, atît de simple... Simple ? Dimpotrivă ! Mari, răsunătoare, luminoase și pline de bucurie ! Radia din ele parcă prima zi de primăvară ! Le mai auzise oare vreodată pînă atunci ?

Svetlana roși, păli, roși din nou, dar, tot pentru prima dată de cînd îl cunoștea îndrăzni să-i înfrunte privirile.

– Voiai să-mi spui ceva ?

Mort de rușine, Leonid dădu din cap.

– În legătură cu plecarea dumitale ?

– Da, firește, bîigui el.

– Mulţumesc, ştiu...

Leonid se dădu la o parte din calea ei, şi cînd fata porni, păşi curajos alături de ea, spunînd :

– Trebuie să-ţi vorbesc...

Se bucură că nu-i răspunse nimic, ci se mulţumi doar să ridice capul mai sus, ca şi cum dintr-o dată ar fi început să admire cerul. Puteau merge în tăcere un timp sub pretextul că sînt prea mulţi oameni în jur, şi în felul acesta avea răgazul să-şi adune gîndurile. „Slavă domnului !" îşi spuse el şi, de bucurie, nu-şi mai simţi pămîntul sub picioare.

Ajunseră la intrarea unui parc mic. Leonid o opri din privire lîngă grilajul scund, de fontă. Aplecînd ramura de arţar care-i atîrna deasupra capului, se ascunse după ea şi cu ochii la mugurii umflaţi, rosti în cele din urmă :

– A venit primăvara ! Puii de forfecuţe au zburat de mult din cuib !...

Sprîncenele Svetlanei tresăriră. Întinzînd sfioasă mîna spre ramura arţarului, îşi piti şi mai mult privirile de el.

– Mai ţii minte ? îl întrebă ea încet, de-abia mişcîndu-şi buzele.

– N-am uitat niciodată, îi răspunse Leonid. Dar dumneata ?

– De ce mă întrebi ?

– Plec, zise Leonid după o scurtă tăcere. O să-mi fie greu fără dumneata, dar trebuie să plec. Iartă-mă că nu ţi-am spus mai curînd...

– Mi-e şi frică să te întreb de ce ai făcut asta... abia izbuti să rostească Svetlana, şi multă vreme îşi ţinu numai cu greu lacrimile. Voiai să pleci singur ?

– N-am vrut niciodată asta, zise Leonid cu amărăciune.

– Atunci de ce nu mi-ai spus nimic ?

– Mi-a fost teamă să te chem...

– N-ai încredere în mine ?

– Cum aş fi putut crede asta pînă acum ? răspunse Leonid, şi, nemaiputîndu-se stăpîni, lăsă ramura şi o luă pe Svetlana de mînă. Nu credeam c-ar fi cu putinţă...

Svetlanei îi era teribil de ruşine că Leonid o ţine de mînă. Dacă-i vedea cineva ? Dar mîna ei nu mai voia să i se supună. Înţepenise parcă în mîna mare şi mîngîietoare a lui Leonid, în căldura aceea a cărei amintire o urmărise tot timpul iernii.

– De ce nu credeai c-ar fi cu putinţă ? întrebă ea în şoaptă. Din vina mea ?

– Nu e totdeauna uşor să crezi în fericire.

Svetlana îl mîngîie deodată cu o privire lungă, mulţumindu-i că socoteşte iubirea ei o fericire...

Leonid adăugă, spunînd ceea ce ar fi vrut să spună cu o clipă înainte :

– Mi-era frică să te chem şi din altă pricină : acum o să-ţi fie tare greu pe pămînturile înţelenite.

– Nu mi-e mai uşor să rămîn singură ! zise Svetlana.

Uitînd cu totul de sine, Leonid îi luă şi cealaltă mînă şi, privind-o în ochi, o rugă :

– Mai spune o dată...

Mîinile lui radiau atîta căldură, încît Svetlana îl rugă, speriată :

– Te rog... te rog... lasă-mi mîinile.

– Iartă-mă, nu ştiu ce fac ! spuse Leonid aproape disperat, şi-i dădu drumul. Şi nici nu ştiu ce aş putea face ! Sînt în stare de orice ! exclamă el încet şi fericit. Prin urmare, nu vrei să rămîi aici ?

– M-am şi hotărît. Plec !

– Cu mine, da ? aproape că strigă Leonid.

Pricepu tot ceea ce cuprindea întrebarea lui şi roşi aşa de tare, încît ar fi fost mai bucuroasă să ardă pe loc sau să intre în pămînt, decît să-i vadă Leonid faţa şi ochii ce se umpleau cu lacrimi...

– Nu-mi răspunde... şopti, surd, Leonid.

Soarele se topea deasupra Moscovei. În inima oraşului, unde Leonid şi Svetlana se pomeniră în curînd fără să ştie cum, buimaci de fericire, era deosebit de cald, de uscat şi de frumos. Mai rămăseseră petice cernite de

zăpadă învechită doar prin curţi şi prin părculeţe, iar gheaţa sfărîmată, stătea în nemişcare – masă compactă – pe apa rîului Moscova, lăsînd să rătăcească pe deasupra ei zborul singuratic al cîtorva ciori... Torente nesfîrşite de oameni se plimbau, clocoteau, se contopeau şi se despărţeau în toate pieţele, pe toate străzile şi splaiurile din centru. La chioşcurile de flori oamenii cumpărau, gălăgioşi, ramuri aurii de mimoză, iar pretutindeni, copiii duceau în braţe lujerele lipicioase, de un an, de plopi, pe care le tăiaseră grădinarii. Porumbeii gungureau, desfătîndu-se în locurile lor preferate şi dansau fiecare în jurul porumbiţei lui pe care o apucau uneori de moţ, sub privirile curoşilor...

Neobosiţi, Leonid şi Svetlana rătăceau ca în vis prin mulţimea gălăgioasă, se înghesuiau cu ea în jurul chioşcurilor, priveau vitrinele şi reclamele, admirau Kremlinul şi catedrala Vasili Blajennîi, care începuse de curînd să strălucească din nou în toată frumuseţea ei iniţială... Bucuria apropierii, a cunoaşterii reciproce le umplea sufletele. Erau fericiţi în iubirea lor, şi, de aceea, tot ceea ce vedeau în jur li se părea astăzi deosebit, atrăgător, ca şi cum, astăzi, cînd erau împreună, uriaşa lume a Moscovei s-ar fi transformat special pentru ei.

– Ce bine că azi e atîta soare! spuse entuziasmată Svetlana, cînd se opriră pe Podul Moscvoreţki, ca să privească panorama Kremlinului. E greu să te uiţi... te orbeşte, dar e bine, nu-i aşa? Dacă ar fi fost ger, sau ar fi viscolit, n-ar fi fost atît de frumos... Nu-i aşa?

Leonid îi răspunse printr-un zîmbet bucuros. Apoi, zise:

– Îmi plac atît de mult primele zile de primăvară. Ştii cum i se zicea, la noi în sat, acestei perioade? Zori de primăvară! Frumos, nu?

– Da, e frumos... Zori de primăvară...

– Dar ştii cum i se mai spune acestui început al primăverii, cînd e soare mult, mult de tot? Nu ştii? Primăvara luminii!

– Minunat !

Svetlana își strînse mîinile la piept și aruncîndu-i o privire radioasă și plină de încredere îi mărturisi încet :

– Am și eu, uite aici, o primăvară a luminii !

Într-adevăr, îi era sufletul scăldat în lumină și soare, ca și întreaga Moscovă. Privea plină de curaj în jur, zîmbea pe neașteptate larg, fericită și se mira, se entuziasma de toate ca un copil. De vorbit, vorbea însă puțin. Îl asculta mai mult pe Leonid, totdeauna cu ochii larg deschiși. I se părea că de fiecare dată, cînd va spune ceva, va rosti cuvinte importante, neobișnuite, dar că și mai multe îi va spune în minte...

Și nu greșea. Într-adevăr, Leonid în sufletul său îi spunea cele mai frumoase cuvinte din lume. Gîndea însă în același timp : „E de neînțeles cum de am putut lua hotărîrea de a pleca în Altai fără să-i spun nimic ! ? Cum de am putut crede că voi pleca singur ? Cum aș fi trăit acolo fără ea ?" Era cuprins continuu de simțămîntul vinei față de Svetlana, se căia de cruzimea lui și-și simțea sufletul plin de o neobișnuită duioșie față de ea... „Ar trebui să ne căsătorim înainte de plecare ! gîndi el, aflînd că și în sufletul ei era primăvara luminii. Dar cînd ? Avem atîtea adunări !" Și, Leonid o luă de braț, voind parcă să-i spună prin gestul lui că în curînd, după ce se vor mai obișnui cu pămînturile înțelenite ale Altaiului, vor trînti o nuntă cît îi stepa de mare...

– Ai priceput, nu-i așa ? o întrebă el, sigur că fata îi înțelegea perfect gîndurile.

Ea îi răspunse din priviri. Apoi adăugă :

– În Altai sînt acum geruri mari, viscole...

– Nu face nimic ! o îmbărbătă Leonid, socotind că deslușește un înțeles ascuns în cuvintele ei. O dată cu noi, și acolo va sosi primăvara luminii.

– E adevărat că mulți oameni, ca și păsările, tînjesc primăvara, după ceva, că ar tot voi să zboare undeva ? îl întrebă deodată Svetlana.

– Cred că da, îi răspunse el și își aduse aminte cum în fiecare primăvară făurea visuri de călătorii prin țară,

şi cît de rău îi părea că nu-şi putuse niciodată împlini aceste visuri. Ce vezi rău în asta ? Deşi nu sînt determinate de raţiune, călătoriile păsărilor au sensul lor. Toate sînt pornite de dragul vieţii !

– Dar sînt multe păsări cărora nu le plac călătoriile... Trăiesc liniştite mereu în acelaşi loc. E şi asta viaţă, nu ? replică Svetlana.

– Cred că singurele care trăiesc mereu în acelaşi loc sînt vrăbiile, zîmbi Leonid. Iar viaţa lor se numeşte viaţă de vrabie.

– Atunci, tu ai visat totdeauna să zbori undeva, nu-i aşa ?

– În fiecare primăvară !

– Şi încotro ţi-ar fi plăcut cel mai mult să-ţi iei zborul ?

– În diferite locuri, răspunse Leonid. Mai ales în nord, în taiga, în munţi... La stepă nu m-am gîndit niciodată.

Svetlana îi aruncă o privire repede şi tăcu.

– Ştiu perfect la ce te gîndeşti, spuse Leonid, care-i prinsese privirea. Ai vrea să ştii dacă şi de data asta nu e vorba tot de dorul meu de a porni în călătorie ca păsările. Şi dacă nu cumva din cauza asta m-am aprins de nerăbdare de a pleca în Altai. La asta te gîndeai, nu-i aşa ?

– Da, recunoscu Svetlana.

Leonid rîse din toată inima, dar peste o clipă, se încruntă şi spuse serios :

– Nu. Plec mînat de un gînd mare...

– Eu n-am fost încă nicăieri şi nu ştiu de ce, n-am dorit să plec din Moscova, îi mărturisi Svetlana, oftînd uşor. Ştii, eu am trăit într-adevăr o viaţă de vrabie. Dar acum şi eu vreau să zbor în Altai, crede-mă ! Să zbor ! Cu propriile mele aripi !

În clipa aceea Svetlanei i se păru că şi ea pleca în Altai mînată de un gînd mare : de a înfăptui acte de eroism. Dar i se păru doar. Adevărul era că nici nu se

gîndea la munca în stepă. Ea nu trăia decît cu iubirea și cu fericirea ei...

– Știi la ce mă gîndeam acum ? întrebă Leonid, apropiindu-se de ea. Cîtă însemnătate are să înfăptuiești ceva mare, ceva de neuitat, în anii tinereții... Tata îmi spunea mereu : „Cine se scoală de dimineață, departe ajunge !" Așa și în viață : „Apucă-te de treabă cît mai devreme, cît ești încă tînăr !"

– Da... rosti îngîndurată Svetlana.

– Cine a făcut revoluția ? urmă Leonid. Cei mai mulți erau de vîrsta noastră... Și au făcut-o ! O revoluție de importanță mondială ! Au avut destulă minte, putere și bărbăție ! Și pe noi ne așteaptă lucruri mari. Cred că tinerii din generația noastră ar trebui să pornească cu milioanele spre răsărit, să-i populeze toate ținuturile, să se aclimatizeze acolo și să-i scormonească toate comorile ! Asta ar fi... o revoluție în geografie ! Nu-i nimic, nici generația noastră n-o să se facă de rușine ! Și noi o să ne trăim tinerețea în furtună și foc !

Valul vesel de locuitori ai Moscovei se tălăzuia la nesfîrșit pe pod...

– Îi vezi ? Se uită la noi, dar nu știu că de fapt noi ne luăm rămas bun de la Moscova, spuse Svetlana, arătînd cu o mișcare a capului spre oamenii care treceau pe lîngă ei. Căci ne luăm rămas bun de la Moscova, nu-i așa ? Abia acum am înțeles-o...

– Nu, n-o să ne luăm rămas bun de la Moscova ! îi răspunse Leonid serios, și aplecîndu-se spre Svetlana îi șopti încet : Știi ce o să facem ? O s-o ducem cu noi, uite aici ! și își atinse pieptul cu palma. Apoi făcu un gest larg deasupra rîului. Împreună cu această... primăvară a luminii ! Să fie în Altai cît mai mult soare ! O ducem ? De acord ?

Svetlana zîmbi, și-i răspunse doar din privire, întinzîndu-și ca vrăjită, pentru prima dată, mîna spre pieptul lui...

VI

Nu trecuse o săptămînă și erau în Altai.

Inima lui Leonid se rupsese îndurerată, însîngerată parcă, de Moscova. Era vesel, glumea, visa și cînta cu toți ceilalți, dar cum tăcea, tristețea îi încețoșa ochii. Simțea deseori nevoia să stea singur pe platformă, la fereastră, să asculte glasul roților de tren și să-și piardă privirea pe pămînturile necunoscute ce-i zburau în întîmpinare. Dar cînd prin fața ochilor începură să se perinde șesurile Siberiei, se lumină : întinderea fără de sfîrșit nu putea lăsa nepăsător un om de acțiune.

Dar o dată cu asta se descoperi și nenorocirea Svetlanei...

Ca toate fetele, la începutul călătoriei fusese veselă și nepăsătoare, ca deodată în miez de noapte, sub stelele Siberiei, s-o podidească un plîns în hohote... Cu chiu, cu vai fetele izbutiră să-i smulgă mărturisirea că plecase pe ascuns de acasă, fiindcă știa că părinții ei nu i-ar fi dat niciodată voie să părăsească Moscova. Iar acum Svetlanei îi era teamă ca nu cumva mama ei, primind scrisoarea de rămas bun, transmisă printr-o prietenă, să nu moară pe loc. Era bolnavă de inimă. A doua zi dimineața, fetele au trimis părinților Svetlanei o telegramă și o scrisoare în care îi rugau să-și ierte fiica...

Era noapte cînd pășiră pe pămîntul Altaiului ; Leonid îngrijorat, dar nerăbdător să se apuce de treabă, Svetlana neobișnuit de tăcută și de neliniștită din cauza mamei...

După sosirea lor la Barnaul, pînă să se crape de ziuă, rămaseră în clubul gării. O dată cu sosirea zorilor se porni o forfotă și un tărăboi nemaipomenit : începea repartizarea noilor sosiți în diferitele raioane ale ținutului în care se proiectase valorificarea pămînturilor virgine și înțelenite.

Fiecare dintre delegații speciali ai acestor raioane, adunînd în juru-le tineretul, își lăudau care mai de care în fața hărții sovhozurile și stațiunile de mașini și trac-

toare, se întreceau să le vorbească cît mai îmbietor despre frumuseţile şi întinderile locurilor acelora...

În jurul lui Leonid Bagreanov, pe care-l aleseseră în mod tacit şi plini de încredere încă de pe drum conducător, se înghesuia un grup compact de moscoviţi. Leonid asculta răbdător tot ce spuneau delegaţii, studia hărţile, dar nu dădea nimănui vreun răspuns precis. Se mulţumea cu făgăduiala :

– O să ne gîndim, o să ne gîndim...

Şi tocmai prudenţa asta plăcuse prietenilor săi.

– Bine faci, Leonid ! Că doar nu plecăm acolo pe o zi, două !

– Sînt unii care parc-ar sări cu capul în apă !

– N-au decît ! Noi să ne alegem un loc cît mai bun !

Se apropie de grupul lui Bagreanov unul dintre delegaţi, bărbat voinic, ceva mai înalt decît statura medie, intrat în vîrsta puterii maxime, a sănătăţii şi a bărbăţiei. Începuse să i se rărească părul, din care cauză fruntea lui părea foarte mare şi luminoasă. Iar faţa-i bărbătească, cu umerii obrajilor uşor avîntaţi în afară, era arsă de gerurile şi vînturile stepei. Cu ochii săi întunecaţi, atenţi, îi privi cercetător şi fără grabă pe cei care stăteau înghesuiţi în jurul lui Leonid şi-i întrebă :

– Vă gîndiţi, nu-i aşa ? Aţi vrea să ştiţi unde e mai bine ?

Cînd moscoviţii se întoarseră spre el, îi salută prietenos, fluturîndu-şi mîna ridicată în aer :

– Bun venit, vulturilor ! Salut !

Îi răspunseră, timide, cîteva glasuri răzleţe...

– De, fiecare îşi laudă locul lui, spuse delegatul, arătînd cu un gest grupurile de noi veniţi de pe lîngă hărţi. Unul are raionul pe Obi, altul pe Ciumîş, al treilea stă la hotarul taigalei, iar al patrulea la poalele munţilor ! Ce frumuseţe ! Eu însă, ce să mă fac ? Şi se recomandă : Sînt agronomul-şef al S.M.T.-ului din Zalesiha... Eu, ce să mă fac, că n-am nici un fel de frumuseţi ! La mine-i doar stepă, stepă şi iar stepă ! S-o semeni cu avionul, şi tot cu avionul s-o coseşti !

Leonid păli deodată.

– Tovarăşul comandant ?... rosti el încet. Tovarăşul Zima ?

– Ia stai, stai ! spuse Zima grăbit, şi-l apucă de mînă. Tu să fii ? Cota o sută trei ? Copacul izolat cu cuib ? Tu eşti ? Aşa de mare ?

Îl luă de umeri şi-l trase spre el.

– Credeam că aţi murit, spuse Leonid.

– Asta înseamnă că ai avut o părere cam proastă despre mine !

Privind peste umărul lui Zima la colţul din stînga, jos, al hărţii Altaiului, colţ colorat în galben, Leonid văzu deodată în faţă o uriaşă mare de aur. Valuri largi şi calde ce se îndepărtau foşnind spre zări, iar deasupra lor, pescăruşi albi, în zbor avîntat, impetuos...

Capitolul al doilea

I

În anul acela, în Altai primăvara veni nespus de tîrziu şi ţinu neobişnuit de mult. Dimineaţa se stîrnea, tăios şi pătrunzător, vîntul de nord, pe la amiază pojghiţa de gheaţă ce acoperea covorul de nea încălzită de soare se fărîmiţa, poroasă ca muşchiul uscat, cîte un fir străveziu de apă îşi făcea loc de sub nămeţii ce se afundau, iar pe locurile aşezate în bătaia soarelui ici, colo se arătau petice cenuşii de pămînt. În amurg însă se lăsa gerul. Noaptea se înstăpînea un îngheţ aspru, siberian, care-şi făcea de cap cum voia, iar dimineaţa, discul mare al soarelui, pregătindu-se să-şi înceapă drumul, zăbovea îndelung şi îngîndurat deasupra pămîntului învăluit în ceţuri şi chiciură. Abia spre mijlocul lui aprilie razele soarelui aduseră cu ele şi un pic de căldură, topind mai repede zăpada şi îngăduind în sfîrşit stepei să-şi îmbrace haina pestriţă a primăverii...

Zalesiha e un sat pe lîngă graniţa cu Cazahstanul, nu departe de Irtîş, de unde încep necuprinsele pămînturi pustii. Staţiunea de maşini şi tractoare, una din primele staţiuni create în Altai, avusese cîndva o activitate foarte vie, lucra cu pricepere şi destoinicie şi se bucura de mare faimă în toată stepa Kulundă. În anii războiului însă ritmul de viaţă al acestei staţiuni slăbise, se domolise, ajungînd plicticos, neinteresant. Acum începuse să se bucure din nou de faimă în tot ţinutul, asemeni rîuleţului de munte care scade şi piroteşte în vîltori, pentru ca la începutul verii, de îndată ce soarele dogoreşte vîrfurile înzăpezite ale munţilor, să reînvie, să se umfle, să-şi iasă

din matcă și să umezească stîncile ce-l străjuiesc, cu stropi înspumați...

Schimbarea s-a petrecut o dată cu primele discuții în legătură cu valorificarea pămînturilor virgine și înțelenite, căci cele mai mari întinderi pustii din Altai cădeau în raza SMT-ului din Zona Zalesiha. Apoi, o dată cu primele semne ale primăverii, sosi în Zalesiha un grup de comsomoliști din Moscova, care, în entuziasmul înfăptuirii unei cauze mari, părăsiseră viața capitalei pentru pustietatea stepei. Apoi, veniră alți tineri, din cele mai diferite locuri ale țării. Către sfîrșitul lui martie, ocupaseră tot satul și, așteptînd să intre în stepă, se grupaseră în brigăzi, scoseseră mașinile din stațiunea cea mai apropiată și le studiaseră, se împrieteniseră cu localnicii și făceau cunoștință cu stepa. Erau veșnic pretutindeni, în grupuri zgomotoase : și în birourile stațiunii, și la sediul ei, și în prăvălii, și la cantină și la ceainărie...

Viața începuse să vuiască în Zalesiha ca o a doua viitură.

Într-o zi, către seară, cînd soarele își căuta culcuș în stepele pustii ce se întindeau dincolo de Irtîș, trei tractoare ieșiră din pădurea de pini și o luară spre sat. Ultimul, rămas puțin în urmă, trăgea după el o sanie grea în care o sumedenie de tineri urlau cît îi ținea gura diferite cîntece. La intrarea în Zalesiha, tractorul din frunte, un „S–80", frînă brusc ca în fața unei hîrtoape și peste cîteva clipe, Stepan Dereaba, îndreptîndu-se de mijloc, se întinse cît era de lung pe șenilă, lîngă cabină. Era un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, uscat ca un țîr, îmbrăcat într-o pufoaică atît de mică pentru dimensiunile lui, încît, fără să vrei, te bătea gîndul că o luase pe el numai așa, de haz. Era în capul gol ca totdeauna, chiar și pe gerul cel mai nemilos. La ceafă, părul lui aspru și roșcat ca arama părea un smoc de cîlți de cînepă abia ieșiți din meliță. Ondulația făcută cu preț convenabil la una din cele mai bune frizerii de la periferia Moscovei

se dovedise, vai, prea puțin durabilă ! Și, tot ca de obicei, Dereaba, băut, era pradă euforiei : fața lui, prea de timpuriu buhăită, se strîmba într-un zîmbet tîmp, iar albul ochilor săi tulburi, șterși ca cenușiul cositorului, erau împînziți de vinișoare sîngerii ca ai unui bolnav.

Cu privirile numai întrebări, tractoristul Haiarov, negricios, cu nas vulturesc, aducînd a grec, sări din cabina tractorului „D.T.–54", care se oprise în urmă. Cînd îl văzu, Stepan Dereaba arătă cu degetul spre Zalesiha, cuprinsă de tăcerea serii, și rosti cu un dispreț suveran :

– Nu-mi pla-a-ce această liniște !

Ridicînd sprînceana stîngă, Haiarov întrebă bucuros :

– Contramandăm ?

– Aprobat și parafat ! spuse Dereaba.

În spatele lui Dereaba apăru și titularul tractorului, Timofei Repka, un vlăjgan de prin părțile Kubanului, blond, spălăcit, cu aspect blajin, cu fața lată arsă de geruri și vînturi. Imploră speriat :

– Tovarășe brigadier, nu trebuie !

Stepan Dereaba, care știa bine ce efect produce calmul lui, se întoarse încet spre el :

– Ce-e-e ? Ce-ai zis ? întrebă el tărăgănat, strîmbîndu-se atît de acru și de disprețuitor, încît dacă nu-l cunoșteai puteai ușor crede că mîncase aguridă... Gungurești, micuțule ? Unde te trezești ?

Două tractoare o luară înainte cu viteză maximă. Zvîrlind cu șenilele bulgări de zăpadă muiată, pătrunseră în Zalesiha ca două tancuri pornite la atac și o luară pe ulița principală, făcînd tot felul de bazaconii. Ba descriau zigzaguri cît era ulița de lată, băgînd în sperieți pe toți cei care le ieșeau în cale, ba se roteau, unul în urma celuilalt în jurul vreunei izbe singuratice, ba se tîrau chiar pe sub ferestrele oamenilor, asurzind bieții săteni cu urletul motoarelor și zăngănitul șenilelor... Deodată – asta s-a întîmplat în inima satului – tractorul „S–80", greoi și prost condus, se izbi din plină viteză de un stîlp de telegraf. Ciocnirea fu atît de puternică încît stîlpul trosni și se prăvăli pe acoperișul de șindrilă al unei căsuțe vechi cu

cinci pereți. Firele de telegraf plesnite țiuiră, bucăți de șindrilă înnegrită și mucegăită zburară, iar geamurile se făcură toate zob...

Într-o clipă, un combiner din Zalesiha, mustăcios și pistruiat, îmbrăcat într-o cămașă rusească de satin albastru, ieși buimac din casă în pridvor, urmat de oaspeții săi : cîțiva tineri noi sosiți. Între timp, se încinsese bătaia, chiar acolo, lîngă tractor : Timofei Repka îi dăduse lui Dereaba una pe sub coaste, de-l făcuse să zboare cît colo gemînd. Dar Dereaba nu căzuse. Se aruncase asupra kubanezului și-l apucase de piept.

– Vezi bine ! Cîinele ! El e ! urlă siberianul și repezindu-se spre poartă îl culcă pe Dereaba dintr-o singură lovitură în zloată. De altfel, Dereaba, deși era înalt, n-avea putere. Temîndu-se să nu se întîmple vreo nenorocire, tinerii noi sosiți se grăbiră să-l tragă la o parte pe mustăciosul acela care le vorbise cu atîta pasiune, în urmă cu cîteva clipe, despre munca lui grea și frumoasă din stepă. Profitînd de aceasta, Dereaba sări furios în picioare și se repezi cu pumnii la cei care nu-l lăsau să ajungă la siberian. Haiarov, sosit și el între timp, se repezi la Repka...

Între timp, ieșiră din ceainărie să vadă ce se petrece vreo douăzeci de tineri, care se adunaseră acolo să-și ia masa de seară. Sosi și cel de al treilea tractor cu brigada lui Dereaba. Băieții din sanie strigară împleticit, ca oamenii beți :

– Îi caftesc pe-ai noștri !

Și se încinse o bătaie de toată frumusețea. Se stîrni o gălăgie și o larmă de vui tot satul ! Mustăciosul de siberian culcase grămadă, cu pumnul lui greu ca un baros, brigada lui Dereaba. Iar Dereaba, urlînd cuvinte fără înțeles, îl fugărea pe Repka printre tractoare, urmărit de tinerii ce săriseră din ceainărie. Cei care nu luau parte la bătaie încercau să-i potolească pe cei care se băteau ; alergau și ei țipînd printre tractoare și pe uliță, creînd prin goana și strigătele lor și mai vie impresia că se încaieră.

Stepan Dereaba era beat, dar furia îl îmbăta și mai rău. „Să mă bată ei pe mine, pe mine, Dereaba ?", răsuna într-una în capu-i beat. „Și cine-a îndrăznit ? Osînza de Kuban ?" Zvîrlindu-i în lături pe toți cei care i se ridicau în cale, Dereaba, turbat, cu ochii injectați, alerga încolo și încoace după Repka, care, deși părea greoi, dădu dovada unei agilități neobișnuite. Dereaba nu răbda jignirile. Nu-l putea liniști faptul că-i trăsese cîțiva pumni zdraveni kubanezului. Nu, asta nu-l putea liniști ! Sufletul lui turbat cerea o răfuială mai aspră. Nici el nu știu pentru ce se opri cîteva clipe lîngă tractor. Apoi se repezi spre mulțimea în care dispăruse Repka, își făcu drum la repezeală prin ea, și răzbi din nou pînă la kubanez. Dar în clipa în care ridică cu toate puterile mîna, ca să-și încheie complet socotelile cu Repka, scînteie un foc undeva, foarte aproape de el și îl asurziră două împușcături. Dereaba își holbă ochii înnebuniți și se dezmetici pe loc : în fața lui stătea Leonid Bagreanov. Cu tot felul de sălbăticiuni de baltă, cu pene albastre atîrnate la cingătoare, ținea încă arma în mîna stîngă.

– Dă încoa cuțitul ! îi porunci Bagreanov, mijindu-și ochii.

– Ce-i cu dumneata, cetățene ? Ce tot vrăjești acolo ? bîigui Dereaba, care-și venise în fire. Se silea să zîmbească a dispreț, ținîndu-și mîinile la spate. Ce cuțit ? Cine crezi dumneata că sînt eu ? Mă jignești, ai ? Era vădit că voia să ajungă cît mai repede la bătaie. Crezi că dacă ai băut mai mult decît s-ar fi cuvenit, poți să-ți faci de cap ? Ba chiar să tragi în oameni ? În cine tragi, cetățene ? Prinzînd curaj, făcu un pas înainte, smucindu-și gulerul cămășii. Hai, dă ! Aici sînt ! Dă !

Dar în aceeași clipă zbură gemînd înapoi, la picioarele mulțimii.

– *Knock-out !* lămuri cineva mulțimea, admirativ.

Leonid Bagreanov făcu un pas, se aplecă deasupra locului în care stătuse Dereaba cu o clipă în urmă și scoase din zloata frămîntată de picioare un cuțit mic, finlandez,

cu prăsele de os. Îl luă, îl șterse de poala pufoaicei, îi pipăi într-o doară tăișul cu degetul și-i spuse lui Dereaba :

– Și cu asta, basta ! Mai mult noi n-o să mai răbdăm !

– Cine noi ? răcni Dereaba, încercînd în van să se ridice de jos.

Mulțimea se prăpădea de rîs.

– Nu țipa, că știi tu cine !...

Și ceata indignată a noilor veniți ieși gălăgioasă din sat, în urma lui Leonid Bagreanov. Se îndreptară cu toții spre sediul SMT-ului unde tocmai atunci se aprindeau luminile...

Nu cu mult înainte de venirea noilor sosiți în Zalesiha, Ilia Ilici Krasniuk, inginer la uzina de tractoare, fusese numit director al SMT-ului. Cedîndu-și casa din inima satului noilor veniți, se mutase în birourile stațiunii.

În seara aceea, cînd își încheie ziua de muncă, Krasniuk mîncă ceea ce i se aduse de la cantină, și, ca de obicei, se culcă îmbrăcat pe canapeaua din biroul său. Își scosese ochelarii și se acoperise pînă sub bărbie cu plapoma de lînă. Rămase așa multă vreme, nemișcat, cu ochii deschiși, bucurîndu-se că obiectele din jurul său piereau, încetul cu încetul, în beznă. Era ceasul în care se izola pe deplin, total, de activitatea aceea îngrozitor de agitată și de istovitoare a conducerii SMT-ului. Stătea așa, culcat, simțindu-și întreg trupul istovit, se gîndea la viață și asculta plin de compătimire oftatul și geamătul casei vechi, de lemn, cu pereții scorojiți, cu bîrnele temeliei putrezite și cu podeaua plină de crăpături, de sub care trăgea umezeală și venea miros greu de mucegai și de șoareci.

Cînd răzbi pînă la el hărmălaia tinerilor adunați în fața birourilor, se smulse înciudat din gînduri, se sculă în grabă, aprinse lumina și, în așteptarea bătăii în ușă, presimțind că s-a întîmplat ceva rău, se îndreptă bine din șale și își sprijini degetele de masă, ca și cum asta era singura poziție în care putea înfrunta necazurile.

Ilia Ilici Krasniuk era, cum se spune în popor, un bărbat chipeş. Avea vreo patruzeci şi cinci de ani şi începuse să se îngraşe, probabil din cauza unei îndelungate munci sedentare. Avea o faţă cu piele trandafirie, gingaşă, dintre acelea care nu rabdă să le ardă soarele, şi un păr bogat, roşcat şi cîrlionţat, sub care se ascundea bine o chelie rotundă. Prin felul lui de a fi era un om foarte simpatic, un adevărat orăşean. Un singur lucru nu plăcea celor din staţiune : ori de cîte ori se pregătea să citească cu glas tare sau să vorbească cu cineva, îşi mişca de cîteva ori buzele şi nările, aşa cum fac ţiştarii cînd rod ceva. Dar îşi dădeau seama cu toţii că ticul acesta urît şi totdeauna neaşteptat, nu avea chiar atît de mare importanţă pentru el ca om.

Se trînti o uşă, apoi alta, apoi a treia şi, în sfîrşit, podelele coridorului scîrţîiră sub paşi grei, cana de pe rezervorul cu apă de băut căzu şi un afiş fîşii, smuls de pe perete... „Iar a venit Bagreanov !" se văită Ilia Ilici în sinea lui şi, îngrijorat, clipi des din pleoapele cu gene albicioase. Presimţind că va avea loc o discuţie neplăcută, roşi tot. Într-o săptămînă, de cînd se afla în Zalesiha, tînărul moscovit numit în postul de mecanic mobil al staţiunii îi făcuse mult sînge rău şi-şi tot vîrîse nasul unde nu-i fierbea oala.

Bagreanov bătu în uşă, o deschise imediat şi intră în birou. Îl pofti apoi şi pe Repka să intre şi numai după aceea se uită la Krasniuk. Potolindu-şi ticul parcă mai puternic ca de obicei, al buzelor şi al nărilor, Ilia Ilici îl întrebă cu glas piţigăiat şi supărat :

– Ei, Bagreanov, ce mai e ?

În loc de răspuns, Bagreanov oftă zgomotos, indignat, şi întorcîndu-se spre Repka, spuse scurt :

– Povesteşte !

– Ce să mai povestesc ? spuse fără chef Timofei Repka, mototolindu-şi în mîini căciula şi ferindu-şi într-o parte ochiul stîng, umflat. Ne-am bătut cu Dereaba...

– V-aţi bătut ? se miră Krasniuk. Cu Dereaba ?

– Păi da, cu cine altul ? Recunosc, fireşte, că eu am dat primul... I-am tras una sub coasta a noua...

– Aha ! Va să zică, tu ai început ?

– Eu, recunosc...

Bagreanov se întunecă pe loc. O clipă se uită țintă la director cu o privire pătrunzătoare, apoi îi porunci aspru lui Repka :

– Povesteşte cum trebuie !

– Stați puțin ! Ați fost în pădure ? vru să afle Krasniuk de la Repka.

– Fost ! răspunse Repka, şi dădu din mînă a lehamite.

– Şi ? Ați adus buşteni pentru tăvălugi ?

Timofei clătină din cap în semn că nu.

– N-ați adus ? De ce ?

– Tovarăşe director ! începu Repka, vînturîndu-şi căciula în aer. În pădure am băut toată ziua ! Nu vedeți ce mutră am ? Ca pisica aia... Stați puțin ca să vă spun tot, de la început ! Pot să stau jos ?

– Stai, stai ! îl pofti în sfîrşit Krasniuk, lăsîndu-se şi el în fotoliu.

– Începe cu ce a fost seara, îl sfătui Bagreanov.

– Care va să zică, toate astea au început aseară ! îşi depănă Timofei Repka povestirea, ferindu-şi ruşinat de privirile directorului ochiul învinețit. Aseară Dereaba a dat peste nişte boboci... Ăia de-au venit din regiunea Orlov, îi ştiți dumneavoastră. Sugaci, da' bani la ei cîtă frunza ! Dereaba al nostru şi fîrtații lui i-au curățat într-o singură seară de i-au lăsat goi-goluți ! În izmene i-au lăsat... Pe urmă, ca de obicei, ține-te chef toată noaptea. Dimineața, abia de ne-am putut ridica capul de pe pernă... Ne-am mai dres, ne-am mai pregătit şi noi, cu chiu, cu vai, să mergem la pădure. Cînd să plec, îmi vîră Dereaba în cabină o ladă cu votcă. „Ger al dracului... zice. Să avem pentru încălzire !“ Parcă poți să faci ceva cu el ? Am ajuns la destinație şi am găsit primul pin marcat... Era, credeți-mă, uite-aşa, de-abia să-l cuprindă doi oameni, şi cu vîrful se proptea su-us, în cer ! Se uită Dereaba la pin, îl măsură cu privirea de la rădăcină pînă-n vîrf şi

spuse : „Băieţi, nici dracu' n-ar fi în stare să doboare unul ca ăsta ! Cum să-l dobori fără o juma' de litru ?“ Şi ne-am pornit iar ! Tot învîrtindu-ne în jurul pinului, am golit lada toată. Cît despre mîncare, ştiţi şi dvs. cum e... De-am fi avut nişte slănină ! Cum vă spuneam, am golit lada, ne-am aşezat în jurul blestematului ăluia de pin şi am început să cîntăm de răsuna toată pădurea ! Am răguşit de atîta urlat ! Şi uite-aşa pînă a început să se însereze !

– Dar pinul ? Nu l-aţi doborît ? întrebă Krasniuk.

– Cum a stat, stă şi acum !

– Ce neruşinare ! Ei, şi cum v-aţi bătut ?

Repka povesti atunci că nu-l lăsase pe Dereaba, care era beat, să se ţină de drăcii cu tractorul şi să sperie oamenii din sat, că se bătuseră şi în cabină pentru manetă şi că în timpul ăsta se ciocniseră de un stîlp de telegraf...

Pe măsură ce Repka povestea, Krasniuk roşea tot mai mult. Apoi, deodată, faţa i se acoperi cu picuri de sudoare ca de o ploaie măruntă, şi în ochii lui nemişcaţi sclipiră lumini verzui. Cînd află că numai datorită împuşcăturilor lui Bagreanov se potolise bătaia, Krasniuk, roz şi transpirat ca şi cum ar fi zăbovit prea mult în soare, se ridică de la masă, zvîrlind în lături nişte hîrtii şi se duse, tăcut, la fereastră...

– Să fie dat afară ! Să fie imediat dat afară ! O cerem noi ! spuse Bagreanov care se ridicase şi el şi urmărea plin de speranţă pumnii directorului ce se strîngeau la spate.

– Pe Dereaba ? Să-l dăm afară ? întrebă Krasniuk, întorcîndu-se cu o neaşteptată mirare. Ce-i cu dumneata, Bagreanov ? Eşti în toate minţile ?

– Toate, răspunse Leonid, obraznic.

– Dumneata înţelegi ce-mi ceri ?

– Înţeleg. Vă cer să-l daţi afară şi basta !

– Eşti tînăr, Bagreanov, şi te-nfierbînţi repede, spuse Krasniuk cu părere de rău. Crezi că-i aşa de simplu să-l dai afară pe Dereaba ? Cine o să ne îngăduie una ca asta ? Poţi da afară oameni care au venit pe pămînturi

înţelenite? Şi pentru ce să-l dau afară? Pentru beţii? Pentru jocuri de cărţi? Pentru bătăi? Păi mai sînt şi alţii veniţi aici care beau, joacă cărţi şi-şi fac de cap! S-au rupt de casă, s-au pomenit de capul lor, au prea mulţi bani şi s-au zăpăcit! Tinereţe, minte crudă... Cum au să intre în stepă şi-au să se apuce de treabă, cum au să uite de băutură...

Leonid simţi că-şi pierde orice curaj.

Avusese timp destul să-şi dea seama că Ilia Ilici Krasniuk era un om dificil şi greu de înţeles. Pentru el munca la S.M.T. era un fel de codru des în care rătăcea fără speranţă, iar ceilalţi înţelegeau foarte bine că asta nu era vina, ci nenorocirea lui Krasniuk, cum era de-altfel nenorocirea atîtor alţi oameni de la oraş, veniţi să muncească la ţară. Iată de ce îl învăţau cu grijă şi răbdare să-şi găsească drumul cel bun şi în acest codru des. Dar, lucru curios: în loc ca ajutorul lor prietenesc, tovărăşesc să-i trezească recunoştinţa, îl supăra. „E orgolios!“ spuneau amărîţi oamenii din staţiune. „E lipsit de îngăduinţă!“ Ilia Ilici privea totul în jur dintr-un punct de vedere al lui personal, cu totul aparte. Pentru el toate lucrurile erau învăluite într-o lumină specială, neobişnuită pentru alţii. Din această pricină inexplicabilă, autoritarul Krasniuk respingea de obicei sfaturile prieteneşti, lua hotărîri cu totul neaşteptate şi de neînţeles, de cele mai multe ori în dauna lui şi a muncii.

Cunoscînd toate astea, Leonid era pregătit să-l audă spunînd orice. Dar nici prin minte nu i-ar fi trecut că ar putea să-i găsească o justificare lui Dereaba, să-l apere pe Dereaba care se bucura de multă vreme de nume prost în Zalesiha. Asta întrecea toate aşteptările.

– Atunci cum vedeţi rezolvarea? spuse Bagreanov, stăpînindu-se cu greu. Credeţi într-adevăr serios că o dată ce va ieşi la cîmp Dereaba se va îndrepta şi va deveni un om adevărat?

– Va deveni! Sînt sigur! exclamă Krasniuk. Munca vindecă!

– Dar, și azi a avut ce munci !
– Da, dar n-are încă simțul răspunderii !
– De unde sînteți atît de sigur că acest simț va lua naștere în el, acolo, în stepă ?
– Îl va genera marea cauză, răspunderea mare care-i va reveni !

La prima vedere Krasniuk avea dreptate. Nu o dată încrederea acordată cuiva vindecase mari vicii omenești. Dar nu degeaba îl observase Bagreanov o săptămînă încheiată pe Dereaba !

– Greșiți, tovarășe director ! spuse el, privindu-l pe Krasniuk pe sub sprîncene. Dereaba nu face parte din categoria tinerilor care și-au pierdut busola fiindcă sînt prea tineri. Nu-i așa, Repka ?

– Ăsta e în stare să facă și pe dracu' să-și piardă mințile ! bombăni Timofei Repka drept răspuns. E cel mai neobrăzat parazit din cîți am pomenit, asta e ! Trebuie dat afară ! De ce credeți dumneavoastră că a venit aici ? Ca să se pricopsească pe lîngă copiii ăștia proști, zăpăciți de ce se-ntîmplă cu ei ! Într-o lună i-a buzunărit pe toți ! Știți cîți bani s-au scurs în buzunarele lui ? Toată lumea suferă din cauza lui. Și toți se tem de el...

– De ce se tem ? întrebă neîncrezător Krasniuk.
– Fiindcă e în stare de orice !
– Ei, lasă... se strîmbă Krasniuk. Astea nu sînt decît bănuieli ! Iar bănuiala nu e cel mai nimerit sfetnic cînd e vorba să cîntărești omul !

La prima vedere Krasniuk avea și de data asta dreptate. Afirmația lui însă nu-l descumpăni pe Bagreanov, ci-i întări și mai mult hotărîrea ca Dereaba să fie dat afară. De cînd discuta cu directorul, Dereaba îi deveni și mai nesuferit și acum Bagreanov știa că nu va renunța niciodată la gîndul său.

– Va să zică, nu vreți să vă despărțiți de Dereaba ? întrebă el, colțos.
– Închipuiește-ți că nu vreau ! îi răspunse Krasniuk, provocător.

Leonid dădu la o parte rațele ce-i atîrnau pe șoldul drept, și scoase cu grijă din buzunarul pufoaicei cuțitul lui Dereaba, pe care-l puse pe colțul mesei directorului.

– Ce-i cu cuțitul ăsta ? întrebă repede Krasniuk.

– E al lui Dereaba ! răspunse Leonid, înfocat și cu străfulgerări în priviri.

– Ei și ce-i ? Unde l-ai găsit ?

– A vrut să-l spintece pe Repka cu el...

– Cînd ? Cînd s-au bătut ? Și cine a văzut asta ?

– Eu.

– Spune-mi cum a fost...

După ce-l ascultă pînă la capăt, Krasniuk își mișcă buzele și nările multă vreme, disprețuitor.

– Ascultă, tinere ! spuse el după un timp, zîmbind îngăduitor. Acum văd totul limpede ! Dumneata n-ai nici un fel de dovezi împotriva lui Dereaba. Cum o să poți dovedi că ăsta e cuțitul lui ? L-ai găsit pe locul pe care a stat Dereaba. Ei și ? Asta-i prea puțin ! Se gîndi o clipă și, profitînd de prilej, se hotărî să-l doboare o dată pentru totdeauna pe nesuferitul și pătimașul acesta. Așa că în zadar voiai să mă uluiești cu cuțitul ăsta. N-a avut asupra mea nici un efect !

– Cum, mai și rîdeți ? strigă Bagreanov printre dinți și mijind ochii, făcu un pas înainte cu umărul stîng avîntat spre director. N-a avut nici un efect ? Dar așa, are ? Deodată luă de pe masă cuțitul și-l ridică, cu un zîmbet care-i dezgoli dinții, spre pieptul lui Krasniuk.

Într-o clipă Krasniuk păli și gemu, așa cum gem muții, cînd se căznesc să vorbească. Se trase apoi îndărăt, cu privirea înnebunită și, cum nimeri lîngă canapea, căzu pe spate. Agitîndu-și repede mîinile roșcate și pistruiate, își înfrînse cu greu slăbiciunea și strigă :

– Stai ! Stai ! Ce faci ?

– Acum a avut efect ? întrebă Leonid, gîfîind, plin de ură. Ei, ce părere aveți, a fost bun efectul ? Vă place ? Aflați însă un lucru : Dereaba face serios treaba asta...

– O să răspunzi... spuse Krasniuk cu glas stins de acolo, de pe canapea.

– Pentru ce? Pentru efect?

– Pentru atac...

– N-aveți nici un fel de dovezi!

Și Leonid, după ce ascunse din nou cuțitul în buzunar se întoarse spre Repka:

– Plecăm!

– Ba, stai o clipă, îi răspunse Repka, și făcu cîțiva pași înainte. Dacă-i vorba pe-așa, zise el, adresîndu-se lui Krasniuk, care-și ștergea grăbit fața transpirată cu batista, aflați că nu mai vreau să rămîn la Dereaba! Dați-mă afară! Asta-i tot! Că eu mai vreau să trăiesc!

– Bine, bine! primi Krasniuk.

– Atunci, uitați-vă ce este, tovarășe director, vorbi din nou Leonid, dar de data asta pe tonul său obișnuit. Repartizați-mă pe mine în locul lui!

Krasniuk îl privi cîteva clipe uluit. Nu pricepea ce planuri noi zămislise mintea moscovitului acela sîcîitor, dar se bucura în sinea lui că avea prilejul să scape de el. Răspunse deci repede:

– Mă rog, sînt de acord...

– Cînd îmi dați ordinul? întrebă Leonid.

– Mîine dimineață.

Afară, lîngă pridvor, un număr mare de tineri așteptau nerăbdători ivirea lui Leonid. Acesta ieși și-și luă arma din mîna unuia dintre ei.

– Îl concediază? se auziră cîteva glasuri din mulțime.

– O să plece el singur, răspunse Leonid.

Svetlana îi ieși în întîmpinare la marginea Zalesihăi. Nu mergea, ci alerga, abia ferindu-se, în amurgul albăstrui, de hîrtoapele drumului răscolit de tractoare. Cînd îl văzu pe Leonid în fruntea mulțimii de tineri care discutau zgomotos, îi veni să țipe de bucurie. Leonid știa că fata se sfia încă să se întîlnească cu el dacă mai erau și alții de față, așa că, pe neobservate, o luă ușurel

de degetele mîinii stîngi și o duse în sat. Abia cînd mulțimea se împrăștie și părăsi ulița, o mustră, duios :

– Nu trebuia să-ți fie teamă, fetița mea !

– De ce te-ai legat de el ? întrebă Svetlana.

– M-a jignit...

– Cînd ? Cu ce ?

– Prin faptul că a venit aici, îi răspunse Leonid. Și atîta vreme cît va fi aici, am să mă consider mereu jignit. Să nu se atingă cu labele lui murdare de marea noastră cauză !

– Dar de ce trebuia să-l bați ? Nu se putea și fără asta ?

– Nu, nu se putea, făcu Leonid hotărît. Indivizii de teapa lui Dereaba nu se lasă impresionați decît de brutalitate, de forță ! Cînd simt că te temi de ei și-i lași să-și facă de cap, își iau nasul la purtare. Dacă-i ții însă din scurt se dovedesc lași ca șacalii ! Firește, de unde curaj la ei ? Curajul se capătă numai în luptă dreaptă !

– Dereaba nu-i singur aici, șopti Svetlana. O să te bați acum cu ei în fiecare zi ?

– Nu-mi place să mă bat, dar dacă va trebui, am să-i bat ! Am destulă forță ca să-i răzbesc ! Și-apoi, nici eu nu sînt aici singur ! Ce poți face dacă, deocamdată, nu avem alte metode ca să venim de hac celor de teapa lui Dereaba ?

– Dar au să-ți facă viața un iad !

– Ba de loc ! Noi o să le facem viața un iad.

O bucată de vreme Leonid merse tăcut, strîngînd din pumni pe ascuns de Svetlana. Apoi oftă și continuă cu amărăciune :

– Da, ai dreptate, sînt mulți de teapa lui aici pe pămînturile înțelenite... Nu m-am așteptat ! Deși, de ce m-aș mira ? Uite, privim torentele de primăvară... Sînt frumoase, nu-i așa ? Nu te mai saturi admirîndu-le și bucurîndu-te de frumusețea lor ! Dar dacă te uiți mai bine, cîte gunoaie nu duc cu ele ! Așa și aici. Numai că gunoaiele astea nu contează ! Oricum, torentele rămîn tot minunate !

Oprindu-se lîngă casa în care stătea Svetlana, Leonid spuse :

– Intru la voi...

– Mi-e ruşine, se împotrivi Svetlana.

– Unde să mă duc atunci cu vînatul ?

Cînd îl văzură pe Leonid, prietenele Svetlanei, ciripind gureşe, îl scăpară într-o clipă de tot vînatul şi se apucară de treabă, umplînd bucătăria de fulgi. Între timp, Leonid fu nevoit să răspundă la zecile lor de întrebări despre vînătoare şi să le spună din ce specie era fiecare rață sau rățoi ucis... Pe el însă îl frămînta tot mai mult gîndul la cei de teapa lui Dereaba ; i se înfipsese în minte ca un ghimpe. Se apucase să jumulească, alături de fete, un minunat specimen de rățoi sălbatic, și aduse și aci vorba despre ceea ce-l preocupa.

– Pasărea o cunoşti după zbor, iar omul după atitudinea lui față de muncă, spuse el posomorît. Dacă își întoarce mutra măcar un pic de la munca cinstită, îi vezi deodată tot sufletul !

Svetlana îl rugă încetişor :

– Linişteşte-te ! Uită !

– Nu pot, răspunse Leonid. Ce ciudat, zău ! La noi fiecare om e liber să facă ce vrea : își poate alege munca pe potriva sufletului, a minții, și a puterilor lui... S-ar părea că nu mai are nevoie de nimic altceva. Ce să mai dorești ? Muncește unde vrei și trăiește spre bucuria ta și a semenilor tăi ! Dar unora nu le e pe plac viața asta liberă. Vedeți dumneavoastră, nu prea vor în general să lucreze ; vor să trăiască în trîndăvie, vor o viață uşoară... Și uite, o trăiesc ! Gîndiți-vă numai la acei trîntori care umblă la Moscova haimana ! Unii „caută“ de lucru cu anii, deși de lucru e pretutindeni pînă peste cap. Alții, care au tați și mame grijulii, nu se gîndesc cu anii la muncă... Nu fac nimic decît doar se distrează ! În cîrduri ! Zi și noapte ! De ce să-i trecem cu vederea ? E timpul să-i silim să muncească ! Munca trebuie să fie obligatorie pentru toți cei în stare să muncească ! Nu vrei ? Afară din societate cu tine ! Nu-i stingheri, nu-i încurca pe ceilalți să muncească !

Nu ne mînca de pomană pîinea ! Nu te bucura de bunurile noastre !

O fată zise, tristă :

– Pentru asta ar trebui o lege specială.

– Lege ? Să facem lege ! Dar societatea noastră să fie curățată de toți paraziții și de toate răpitoarele ! Și asta o dată pentru totdeauna !

– O cureți, dar se ivesc alții !

– Trebuie procedat în așa fel, încît să nu se mai ivească ! răspunse Leonid, și adăugă convins și înfocat : toți, absolut toți, fără excepție, trebuie să fie obișnuiți de mici copii să muncească. Și nu în vorbe, ci în fapte... Și acasă, dar mai ales la școală. Unde scrie că oamenii trebuie să învețe cincisprezece ani la rînd, fără să vadă nimic, fără să cunoască viața, să îmbătrînească studiind, dar de făcut, să nu învețe să facă nimic ! În cel mai bun caz ies niște oameni nenorociți ! Se vor chinui multă vreme pentru că nu știu și nici nu le place să facă lucrurile cele mai simple din viață... În cel mai rău caz, vor da viitorii paraziți, viitorii leneși, viitoarele răpitoare. De toate felurile... Sînt doar zeci de soiuri ! Pînă cînd or să mai persiste în societatea noastră ? Trebuie să procedăm în așa fel, ca fiecare din cei ce se nasc în țara noastră să se apuce de mic de o muncă pe potriva puterilor lui, pe care s-o iubească apoi toată viața ! Societatea noastră este o societate de oameni care muncesc, și va fi totdeauna așa ! Nu știu de ce legi am avea nevoie, dar așa nu se mai poate ! Trebuie stîrpite o dată pentru totdeauna în țara noastră parazitismul, lenevia și rapacitatea ! A venit vremea ! E atîta timp de cînd trăim în regim sovietic !...

Svetlana îl urmărea neliniștită și mirată. Îi bătea inima mai tare ca de obicei. Era prima oară că-l vedea pe Leonid atît de inflăcărat, de dîrz și de volubil și înțelese, tot pentru prima oară, că viața lui aci, pe pămînturile înțelenite, nu va fi ușoară...

II

În seara aceea, pentru prima dată de cînd era în Zalesiha, Stepan Dereaba nu apăru cu gaşca lui la ceainărie. După ce mîncase bătaie, discreditat şi acoperit de ruşine, privind în jur ca un lup, dispăruse, în hohotele batjocoritoare ale tineretului, într-o ulicioară din apropiere, unde locuia într-o casă pustie... Dereaba fusese mult timp stăpîn atotputernic pe toată Zalesiha. Fusese obiect de admiraţie şi de frică nu numai pentru tinerii noi veniţi, ci şi pentru mulţi localnici, care nu erau obişnuiţi cu „golanii" din capitală. Nimeni nu îndrăznea să crîcnească în faţa acestui adevărat şi atotputernic dictator al Zalesihăi ! Şi acuma îşi găsise naşul... Păţise ruşinea... Totul era pierdut, totul se prefăcuse în praf şi pulbere ! Acum satul vuia de hohotele de rîs ale mulţimii de băieţandri cărora încă nici nu le mijise mustaţa, pe care-i dispreţuia şi care dăduseră de gustul libertăţii !

Avea la ce să se gîndească Dereaba...

Amicii lui, neliniştiţi, foiau de colo colo prin casă, străduindu-se să-i intre „şefului" în voie şi să-i ridice moralul. Cît ai bate din palme, umplură masa cu tot felul de mîncăruri. Vaska Haiarov, frecîndu-şi mîinile însufleţit, luă o sticlă cu votcă şi, gata să-i scoată dopul dintr-o lovitură, întrebă grijuliu :

– Ei, ce zici ?... „Dereabăm"[1] una ?

– Prostule ! îi răspunse Dereaba, posac. Crezi că numele meu vine de la cuvîntul ăsta ? Fluieră-vînt ce eşti ! Dereaba[2] e o pasăre...

– Cîntătoare ? se interesă Haiarov, simţindu-se vinovat.

– Mai întrebi ? E o mierlă. Mierla mierlelor !

Vaska Haiarov fluieră, mirat.

– Nu fluiera ! îl puse la punct Dereaba. Nu-mi place !

---

[1] Dereabnut (în limba rusă) – a trage la măsea, a trage o duşcă (n. ed.).

[2] Dereaba (în limba rusă) – cocoşar (n. ed.).

Goli dintr-o suflare paharul de votcă, scuipă sub masă și-și strînse fruntea în chinga degetelor mîinii stîngi...

Copilăria lui Steopka Dereaba fusese strîmbă și noduroasă.

Prin anii 1930, taică-său fugise din colhoz și se oploșise pe lîngă una din stațiile căii ferate care duce spre Kazan, într-o localitate cu vile, pe lîngă Moscova. Se pricepea un pic la dulgherie, iar de lucru găseai pe acolo berechet. Unii moscoviți cu bani căpătaseră gustul vilelor ascunse prin păduri. În preajma războiului, tatăl lui Steopa izbuti chiar să-și cumpere, în apropierea gării, o cămăruță într-o casă particulară, care, datorită atît vechimii ei cît și unei arhitecturi fanteziste, fruct al strădaniei multor coproprietari, se numea *Șanhai*. Cînd sărbători inaugurarea casei, se ridică și, cu paharul în mînă, declară, plin de bucurie, că seminția lui prindea acum rădăcini în pămîntul Moscovei. Murise Dereaba-tatăl la trei luni după începerea războiului, lăsînd în urma sa o văduvă nenorocită, care nu știa să facă nimic, și trei copii, în frunte cu cel mai mare, un băiat deșirat și stîngaci, de unsprezece ani, Steopa...

Familia, rămasă fără sprijin în plin război, îndurase multe suferințe. Trăiseră flămînzi, în mizerie, cîțiva ani la rînd. Mama muncea din răsputeri, făcînd tot felul de treburi grele și murdare pe lîngă stație. De cîștigat, cîștiga foarte puțin. Nu-i ajungeau banii nici măcar pentru a cumpăra de la piață pîine în plus copiilor ei, care nu vedeau altceva decît un codru de pîine neagră și vreo fiertură caldă de urzici sau coji de zarzavat...

De felul lui, Steopka Dereaba fusese un băiat bun, inimos și grijuliu. Cîte lacrimi nu vărsase el pe ascuns, văzînd-o pe mamă-sa că suferă și se prăpădește! Se lăsă de școală din primul an al războiului și se apucă s-o ajute pe maică-sa, după puterile lui, ca să-și poată hrăni și întreține familia. Dar ce putea un biet copil?

În primul rînd, luă asupra sa grija încălzirii odăiței lor. Își cusu un fel de geantă specială și, ajutat de prietenii din *Șanhai*, căra zilnic cărbuni de la stație. Ba mai aducea și cîte o scîndură sau cîte o bîrnă, ca să aibă de aprins focul... În cămăruță se făcu mai cald, fetițele, surorile lui, ieșiră de sub grămada de cîrpe de pe pat unde ședeau ca niște pui de sălbăticiuni, aruncînd în jur priviri flămînde, iar ochii mamei, înnegrită de supărare, străluciră de fericire. Cu timpul, prinzînd curaj, Steopa, ca să ție pasul cu ceilalți „șanhaiști", începu să aducă de la stație tot ce-i cădea sub mînă și putea fi folosit. Într-o zi, puștimea găsi lîngă un vagon deschis o ladă spartă, cu fidea. Se vede c-o aruncaseră niște hoți care fugiseră speriați... Mama plînse în hohote, dar tot făcu supa de fidea... Și așa se porni ! Tot ce nu era bine păzit ajungea într-o clipă în mîinile îndemînatice ale lui Steopka Dereaba ! Nu trecu mult și „șanhaiștii" își lărgiră raza de acțiune a bandei lor : începură să fure din vilele fără pază tot ce putea fi vîndut la piață, iar la piață, într-o clipă de neatenție „ciordeau" cît ai bate din palme ba o ceapă, ba un cartof, ba o halcă de carne...

Trecură așa vreo trei ani cînd mama, serios îngrijorată de soarta lui Steopka, care crescuse între timp, îl sili mai de voie, mai de nevoie să intre la o școală de meserii. Însă patima hoției își și făcuse cuib în sufletul lui tînăr, și Steopa se puse pe chiulit. Își chinuia prin asta și profesorii și maiștrii, se văicărea cît era ziua de mare de amarul vieții de școlar și, la prima ocazie, o ștergea cu prietenii lui „să mai învîrtească cîte ceva" prin împrejurimi. După aceea, tot silit de maică-sa, își călcă pe inimă și munci vreo doi ani ca lăcătuș la uzina de gaze. Dar și acolo se plîngea într-una că munca e prea grea și leafa prea mică. Asta pînă într-o zi, cînd Stepan Dereaba și ai săi, făcură „la stînga", cum se spunea în gașca lor, un transport de țevi metalice. Fu prins, judecat și trimis la scurt timp după asta într-o colonie de reeducare.

Spre marea uimire a tuturor, Stepan Dereaba ieşi din colonie cu mult înainte de termen. Dar peste o lună era iar la zdup. De data asta nu pentru furt, ci pentru jaf. Jaf cu omucidere. Ce i s-a mai întîmplat după aceea, nu ştia nimeni. Se spunea că ar fi evadat, dar că ar fi fost prins din nou cu mîţa-n sac.

De data asta, Dereaba fu pus în libertate din cauză de boală. Ajunse prin nu se ştie ce minune acasă, unde zăcu multă vreme în nesimţire. Era numai piele şi oase şi nici maică-sa, nici surorile lui nu mai credeau că va mai scăpa, că se va mai ridica vreodată. De altfel mai tîrziu, cînd vorbeau de asta, nici nu spuneau că se însănătoşise, ci că Stepan al lor „înviase" !

Nu trecu însă mult şi, spre marea amărăciune a familiei, se dovedi că Stepan care înviase era cu totul altul decît cel dinainte. Le era cu totul străin. Îi înlocuise parcă cineva inima. Nu mai rămăsese nici urmă din grija şi bunătatea lui tinerească. Acum era un tînăr crud, întunecat şi răzbunător. Ceva îi împietrise sufletul o dată pentru totdeauna şi nimic nu-l mai putea vindeca : se abrutizase, şi brută avea să rămînă. Uneori, cînd din cine ştie ce pricină măruntă se simţea jignit, cădea pradă unei furii atît de năpraznice şi întunecate, încît sărmana lui mamă, îngrozită, se căina, în gînd, plîngînd. „Mai bine nu mai înviai ! gîndea ea. Mi-ar fi fost mai uşor..."

Prietenii lui Stepan Dereaba din *Şanhai* nu mai erau acolo. Toţi cei cu care se apucase de furtişaguri la început, zăceau de mult prin închisori. De altfel el nu mai voia să fure. Nu era noapte să nu se trezească lac de sudoare, ţipînd... Dar şi să muncească undeva, la vreo uzină, refuza categoric. Spunea întotdeauna înrăit şi cinic :

– Ajunge cu hamalîcul !

Făcu pe bolnavul multă vreme şi nu lucră nimic. Cînd nu mai avu încotro, începu să umble cu tertipuri : muncea ce muncea într-un loc, apoi hoinărea cîteva luni ca „şomer". Dacă-l chema la Sovietul orăşelului să dea

lămuriri, se aranja repede într-altă parte. De priceput era priceput, dar mai ales obraznic, așa că lua de lucru fără să stea pe gînduri tot ce i se oferea, mai ales la vilele moscoviților. Artelul „învîrtiților“ pe care-l cree în orășel repara clădiri, amenaja terase, făcea canalizări locale, instala calorifere, săpa fîntîni și sfredelea în uși găuri pentru broaște... Se apuca de orice, cu o singură condiție, însă, și asta absolut obligatorie : ca să-l poată înșela pe încrezătorul proprietar al vilei sau să-l silească să ducă cu el la bun sfîrșit cine știe ce afacere rentabilă. Îi plăcea „să ciupească“ cît mai mult, ca după aceea să stea degeaba o bucată de vreme, să se bucure de „viața liberă“. Împărțea cu prietenii cîștigul din „învîrteală“ și ori de cîte ori încheiau vreo treabă, „o făceau lată“ ; cînd cei cu care petrecuse se îmbătau, scotea un pachet de cărți de joc și, după o partidă scurtă dar aprigă, își aduna la loc mai toți banii pe care-i împărțise. Bineînțeles, asta nu prea era pe placul amicilor, însă de fiecare dată se lăsau prinși de parcă ar fi fost vrăjiți în mrejele patimii lui Dereaba.

Anul acesta, prin februarie, intrase într-o zi la Vaska Haiarov, care lucra la pompieri, și dădu peste societatea „învîrtiților“ care chefuiau. Scosese atunci din buzunare două sticle de cîte o jumătate de votcă și, după ce le puse în mijlocul mesei ticsite cu farfurii și pahare, rosti mai însuflețit ca de obicei :

– Ei, generație tînără, e rost de-o învîrteală !

– Mare ? vru să știe Haiarov, nerăbdător.

– Mare și frumoasă !

– Vorbește clar ! Dă-i drumul ! bubuiră glasurile bețivilor.

După ce goli un pahar cu votcă, Dereaba îi cîntări pe rînd din ochi și, strîngînd a taină din pleoape, întrebă, fudul :

– Ce-s eu aici, fraților ?

– Șef, răspunse Haiarov, slugarnic.

– O să mă ascultați ?

– Pînă în mormînt !

Băură din nou. Apoi Dereaba le comunică ca pe o lege :

– Plecăm la desțelenit ! În Altai !

Aiurit, Haiarov fluieră de răsună casa.

– Fără fluierături ! îl puse la punct Dereaba rece, folosindu-se de drepturile lui de „șef". De prea mult timp observ că stăm și mucezim pe loc ! Ajunge ! Vă făgăduiesc două luni de viață veselă, după aia, p-aci ni-e drumul.

Danka, lăcătuș la uzina de apă – făcea și el parte dintre tinerii „cîrpaci" – spuse cu un aer nevinovat :

– Dar peste două luni, tocmai bine începe aratul.

– Bă, mucosule ! îl luă Stepan Dereaba peste picior, zîmbind a disprеț. Sau crezi c-avem de gînd vreunul din noi să lucrăm la desțelenit ?! Pe dracu ! Las, c-au să fie ei destui proști și fără noi ! Nu-i vezi ? Pleacă trenuri întregi ! Eu am lucrat pe tractor cît am fost la mititica și mi-am blestemat zilele ! E muncă grea, puturoasă ! Nu, tînără generație, cînd o începe desțelenirea, n-o să mai avem noi ce căuta acolo !

Dereaba își miji ochii beți, cenușii, tulburi, și-și flutură mîna deasupra mesei în semn de rămas bun :

– Fiți fericiți, trai bun pe voi !

– Da' pînă la arat ce facem ? întrebă Danka.

– Vom căuta să nu fim proști, asta o să facem ! i-o tăie Dereaba, dar văzînd că, deși destul de limpede, răspunsul lui nu-i mulțumea, le expuse răbdător tot planul : Nu vedeți ce se mai latră în jurul desțelenirii ăsteia ? Numai bine să trăiești în hărmălaia asta ! În primul rînd, ne dau tot soiul de speze de deplasare... Dacă o să fim deștepți și îndrăzneți, putem să rupem mult. Garantez eu ! Pînă-n primăvară o să stăm cu burta-n sus, iar simbria o să ne meargă la medie, ca pentru timpii morți, că de nu, știm noi să-i facem s-o scuipe ! Asta-i doi la mînă... Dar ce atîrnă mai greu în balanță e că timp de două lunișoare om huzuri printr-o droaie de prichindei plini de bani ! Asta viață ! Și aruncă pe masă un pachet de cărți. O să lucrăm în

parte ! Punem cărţişoarele astea să facă treabă, şi ţine-te trai ! Dracu să ne ia, da o să halim şi o să sugem pîn-om crăpa ! Numai că mucles ! O să lucrăm conspirativ, ca-n lumea bună ! Organizăm o brigadă de-a noastră. Eu am să fiu brigadier, că tractorul ştiu să-l mîn. Şi Vaska Haiarov o să-l conducă. Pe tine, Danka, te calificăm din mers... Mai alegem noi pe drum cîţiva băieţi şi ne prezentăm cu brigada în Altai. Eu o să mă apropii şi o să spun, aşa, cu autoritate : „A sosit din Moscova brigada lui Stepan Dereaba ! Hai, scrie-o !" Şi să vedeţi cum au să ni se deschidă toate drumurile ! E limpede ?

Începură toţi să vorbească, pătimaş, însă Dereaba înăbuşi hărmălaia de glasuri cu un gest autoritar al mîinii şi adăugă, trîntindu-se gînditor pe canapea :

– Şi-apoi încă ceva ! Ce facem noi acum ? Bem, halim, stricăm fetele... Şi oamenii se uită chiondorîş la noi ! Viaţă-i asta ? Nu ! Vreau să trăiesc şi eu un pic respectat, stimat. O să vorbim şi noi la mitinguri. O să ne luăm angajamente. Să ne aplaude oamenii ! Să scrie ziarele despre noi ! Stai, lume, şi te uită la noi ! Buzunarele doldora de bani, burta plină de votcă şi, pretutindeni, numai stimă ! Rău e ? Ia să văd, care-i ăla de zice că-i rău ?

– Nu-i rău, fireşte, recunoscu Haiarov, convins şi nu prea. Numai că nu-i de noi, şefule, învîrteala asta grozavă !

– De ce ? Ce tot fluieri ?

– Păi, nici n-au să ne dea foi de drum !

– Pentru că nu sîntem în comsomol, hai ?

– Cam avem referinţe pătate, şefule ! Sau ai uitat ?

– Mă, nătărăule ! Tare mai eşti prost ! exclamă Dereaba, mirat. Dacă vrei să ştii, apăi află că bucuroşi ne-or da foi de drum ! Au să-şi spună : lasă-i să se care la mama dracului, măcar şi la capătul lumii ! Ce, nu înţelegi psihologia ? Au să ne ducă cu muzică la gară !

...Totul se petrecuse exact așa cum prevăzuse Dereaba, de acolo, de la periferia Moscovei.

Ei, și acum ?

– Ce faci, șefule ? Cugeți ? îl întrebă Haiarov, care nu mai putea îndura tăcerea.

Dereaba, cufundat în gînduri, nu auzea nimic.

Clătinînd întristat din cap, Vaska Haiarov își apropie nasul vulturesc de urechea lui și-l sfătui în șoaptă :

– Ar cam trebui să spălăm putina, șefule ! E timpul !

– Absolut ! îi ținu hangul Danka, un băiat slăbuț, cu nas ascuțit, cu priviri agere și cu un ciuf galben, murdar, ca o măciucă. Danka, cu mutra lui ciudată semăna grozav de mult a pupăză. Mai țineți minte, fraților, ce spunea Igor Ilinski într-un film ? „În meseria noastră principalul e s-o ștergi la timp". Ha-ha ! Ați văzut ?

– S-a zis cu învîrtelile ! Retragerea ! rosti răspicat Vaska Haiarov, prinzînd curaj. Aici nu mai e de noi. Să ne luăm deci catrafusele și tocmai bine la începutul lui mai sîntem la Moscova. Bani avem, putem da un concert...

– Și după aia, ne apucăm iar de învîrteli ! adăugă Danka.

– Ba vezi să nu ! Acum e vremea lor...

– N-o să dăm nici un fel de concert la Moscova ! rosti deodată întunecat Dereaba. Luna mai o petrecem aici ! Semnat și parafat ! Votcă !

Se auzi iar șuieratul mirat al cuiva.

– Mult ai să mai șuieri ? țipă Dereaba. Care a jurat ? Ai uitat ?

– Eu am jurat, răspunse Haiarov, zăpăcit.

– Atunci să asculți !

După ce mai goli un pahar de votcă, Dereaba se aplecă deasupra mesei și, gîfîind înfierbîntat, ca și cum l-ar fi ars ceva pe dinăuntru, anunță amicilor :

– Întîi mă răzbun și numai după aia o întindem !

Nu mai era nici o îndoială : după atîta vreme pusese din nou stăpînire pe Stepan Dereaba neobișnuita brutalitate și sete de răzbunare, care-l stăpînise uneori, după

ce ieșise din pușcărie. Pe Vaska Haiarov – dintre toți, el știa cel mai bine cît de primejdioasă era starea asta a „șefului" – îl trecură fiori de gheață prin șira spinării.

– Tare-ţi mai stă ăsta în gît ! scînci Vaska, făcînd aluzie la Bagreanov.

– Îmi stă ! recunoscu Dereaba încruntat.

– Ia mai dă-l în... adăugă Haiarov, înfierbîntîndu-se. Te-a jignit ? Ptiu ! Ţi s-o fi părut ! Sau ai de gînd, din pricina lui, să-ți deranjezi bunătate de cutiuță ? Dă-l dracului !

– Halal raționament ! zise Dereaba, strîmbînd din buze a zîmbet, ca, după o pauză, să-l lămurească îngăduitor : Dereaba nu-i din ăia care iartă pe oricine ! Nu-l lasă educația !

O clipă, cei din gașcă tăcură posomorîți. Apoi, Vaska Haiarov își întinse gîtul, repede ca gîsca, pe deasupra sticlelor și se văicări :

– Păi n-auzi că ne scot ăștia în stepă ! ?

– Ei și ? O să ne ducem !

– Va să zică să facem hamalîc în stepă ?

– N-om crăpa noi, că n-o ține mult.

Și din nou trupul deșirat și adus de spate al lui Stepan Dereaba înlemni parcă la masă. În seara aceea, nimeni dintre amici nu mai îndrăzni să-i tulbure gîndurile. Indivizii aceia care nu înțelegeau să se supună unei discipline unanim acceptate, aveau o disciplină a lor. Și aceasta era foarte aspră.

III

Socoteala lui Leonid Bagreanov se dovedi absolut exactă : a doua zi dimineața, în semn de protest împotriva numirii lui, Stepan Dereaba refuză demonstrativ, violent și irevocabil să mai „conducă" brigada. Iar la comanda sa mulți dintre prietenii lui de beții – îi strînsese în drum spre Altai – se revoltară, năvăliră la serviciul de contabilitate al stațiunii, făcură scandal și

băgîndu-i pe toţi în sperieţi, îşi ceruseră actele. Cîţiva dintre ei, probabil la comanda lui Dereaba, dispărură îndată din Zalesiha. Spre prînz nu mai rămăseseră în brigadă decît băieţii şi fetele care nu făceau parte din suita lui personală. Erau şi speriaţi şi bucuroşi de cele întîmplate.

Lui Ilia Ilici Krasniuk îi venea să-şi smulgă părul din cap de ciudă că în ajun, dornic de a scăpa o dată de Bagreanov, nu se gîndise, într-atît fusese de grăbit şi de tulburat, la ceea ce va face Stepan Dereaba cînd va afla de numirea lui. Îşi dădea seama acum, fireşte, că Bagreanov prevăzuse toate şi că de aceea ceruse să fie numit în locul lui Repka. Moscovitul acela sîcîitor nu voise decît să-l ia la goană pe Dereaba. Dar obţinuse mai mult, obţinuse distrugerea întregii brigăzi ! Iar Ilia Ilici turba din cauza greşelii de neiertat pe care o făcuse şi a vicleniei lui Bagreanov.

Evenimentul atît de neaşteptat îi nelinişti şi pe ceilalţi conducători ai staţiunii, care se adunară în ziua aceea de cîteva ori în biroul lui Ilia Ilici pentru a examina şi a reexamina problema pe toate feţele. Erau unii care se temeau ca nu cumva vestea dezorganizării unei brigăzi de desţelenire, şi asta chiar în ajunul ieşirii la cîmp, să ajungă nu numai la centrul raional, ci chiar la Barnaul. Ştiau că asta avea să facă pretutindeni impresie defavorabilă. În timpul discuţiilor se conturară clar două păreri, care apoi se ciocniră : părerea lui Krasniuk şi cea a lui Zima. Directorul cerea să se ia toate măsurile necesare în vederea reorganizării brigăzii conduse de Dereaba, căutîndu-se în acelaşi timp să se dea impresia că nu se întîmplase nimic. Agronomul-şef se opuse însă cu hotărîre, ba chiar oarecum iritat, acestui plan. Faţă de ceilalţi se mulţumiră să se contrazică, dar cînd rămaseră singuri se certară în lege.

Stăteau în picioare, unul în faţa celuilalt, la masă.

– Adică dumneata ai vrea să ne ploconim în faţa unui beţiv şi a unui hoţoman ? întrebă Zima, privindu-l pe Krasniuk cu ochi întunecaţi şi crunţi. Poftim ! Dereaba,

fireşte, te-o fi aşteptînd, că-i place să facă pe grozavul! Numai să nu uiţi să iei cu dumneata şi un sfert de votcă!

– Lasă prostiile! ridică tonul Krasniuk.

– Fără votcă n-o să se împace!

– Cu alte cuvinte, după părerea dumitale ar trebui să stăm liniştiţi şi să ne uităm cu mîinile-n sîn cum se dezorganizează o brigadă întreagă!?

– Dacă cineva o şterge, n-are decît!

– Uite ce e, în felul acesta, au s-o şteargă toţi de aci!

– N-au s-o facă, nu-ţi fie teamă, că doar nu sînt oi!

– Nu te înţeleg! spuse Krasniuk roşind. Îmi vine a crede că te bucură dezorganizarea brigăzii lui Dereaba!

– Nici n-o ascund! răspunse Zima.

– Şi nu te nelinişteşte nimic?

– Pe mine unul numai munca mă nelinişteşte, răspunse Zima, apăsînd pe fiecare cuvînt, fără teamă că-l va supăra pe director prin faptul că nu-l socotea şi pe el asemeni lui. Iată de ce mă bucur foarte mult că brigada lui Dereaba s-a dezorganizat! E bine aşa pentru muncă. Chiar foarte bine. De un singur lucru îmi pare rău: că toate astea nu s-au petrecut mai de mult... Şi de ce am reorganiza-o, mă rog? Ca să se dezorganizeze acolo, în stepă?

– Cînd o să iasă la cîmp brigada asta n-o să fie mai proastă ca celelalte! spuse Krasniuk. Fireşte, fără Bagreanov...

– Ce legătură are Bagreanov cu toată istoria asta?

– Numai el e vinovat! răspunse Krasniuk, iritat. Ştia el bine ce face... De n-aş fi făcut prostia să-l numesc în locul lui Repka nu s-ar fi întîmplat nimic! Cei din brigadă s-au revoltat numai din cauza lui! Toţi cred că l-a calomniat pe Dereaba...

– Care toţi? întrebă Zima. Vorbeşti de gaşca lui Dereaba?

Adevărul era că încă din ajun, seara, îndată după bătaie, se răspîndise prin Zalesiha zvonul că Bagreanov

l-ar fi vorbit de rău pe Dereaba, spunînd că dacă nu ar fi fost el, l-ar fi tăiat moscovitul pe Repka. Numai că zvonul era susținut, și încă cu mare rîvnă, doar de prietenii de beție ai lui Dereaba. Toți ceilalți care asistaseră la bătaie tăceau. Ori într-adevăr nu-l văzuseră pe Dereaba cu cuțitul în mînă, ori, și aceasta era mai plauzibil, se temeau de răzbunarea lui.

– Bine, să lăsăm asta... spuse Krasniuk, făcînd un ocol prin birou și oprindu-se din nou în fața lui Zima. Dar d-ta ce propui ?

– Să-i punem cruce lui Dereaba, asta propun, răspunse Zima.

– Și apoi ?

– Să organizăm o nouă brigadă. Din oameni noi !

– În frunte cu Bagreanov ?

– Bine înțeles !

– Știam eu că ai să spui tocmai asta ! mîrîi cu răutate Ilia Ilici, chinuit de data asta și mai mult de ticul buzelor și al nărilor sale. Era clar că îl ura pe Bagreanov. Și dumneata te bizui într-adevăr pe protejatul dumitale ?

– Foarte mult ! răspunse Zima.

– Nu cumva te influențează amintirile ?

– Nu, dimpotrivă : mă ajută ! îi răspunse Zima, fără să stea pe gînduri. Dacă nu l-aș fi întîlnit în timpul războiului, nu i-aș fi cunoscut viața așa cum i-o cunosc azi. Și dacă n-ai încredere în oameni ca Bagreanov, în cine să ai ? Măcar de-am avea mulți ca el aici !... Zima își întoarse spre director fruntea mare și luminoasă, și-l întrebă deodată posomorît : Ascultă, Ilia Ilici, dar d-ta de ce-l antipatizezi ?

– Nu-i ajunge că-l divinizezi dumneata ? întrebă la rîndul său Krasniuk.

– Să nu-ți placă un băiat ca ăsta ! Mi se pare absurd ! spuse Zima serios.

– Absurd, zău ?

– Categoric.

– Aiurezi...

Şi Zima trînti uşa în urma lui de răsună toată casa.

Nikolai Semionovici era de fel din Zalesiha şi făcuse agronomia încă înainte de război, cînd apucase să lucreze doi ani la SMT-ul din satul său. După război îndeplini diferite funcţii pe la raion şi la regională, deşi din fire îi plăcea numai munca productivă. Îi erau dragi pămîntul şi munca oamenilor pe el ! Toamna, cînd partidul lansase chemarea să se acorde tot ajutorul satului, Zima îşi părăsi fericit micul cabinet din Barnaul şi, pornind spre stepa atît de dragă lui, se întoarse la Zalesiha.

Venise aici mînat de vechiul lui vis : distrugerea stepei pustii. Publicase între timp în presă două articole mari în care analiza problema valorificării pămînturilor virgine şi înţelenite din Altai, problemă care frămînta de mult întregul ţinut. Articolele găsiră sprijinul şi aprobarea comitetului de partid al ţinutului, unde se şi purtau discuţii aprinse şi se pregăteau materialele corespunzătoare pentru Moscova. Nu trecură nici trei luni din ziua întoarcerii lui Zima în Zalesiha, şi problema aceea deosebit de complicată care-l frămînta zi şi noapte fu rezolvată de guvern pe scară naţională. Zima, impresionat de rezolvarea uimitor de rapidă şi mai ales de amploarea ei deosebită, grandioasă, se socoti din ziua aceea omul cel mai fericit din toată stepa Altaiului...

De bucurie, Zima îl scuturase îndelung de umeri pe Ilia Ilici Krasniuk, noul director. Entuziasmul lui nu mai avea margini :

– Ce acţiune începe ! Ce acţiune !

– Oare o să-i facem faţă ? se îndoi Krasniuk.

– O să-i facem !

– Eu doar n-am experienţă...

– Am să vă ajut din tot sufletul !

Şi într-adevăr, Zima îl ajută cu grijă, plin de tact, mînat de cele mai bune sentimente, în munca lui de fiecare zi. Totuşi, în ciuda aşteptărilor sale, Krasniuk nu-l asculta. Nu era prea bucuros de sfaturile lui şi nu o dată ajutorul său bine intenţionat îl supărase. Cu

timpul, Krasniuk deveni tot mai rece, tot mai dușmănos cu tinerii noi-veniți care se apucau cu rîvnă de muncă și care puneau mai presus de orice succesele stațiunii. Iar dintre toți, cel pe care-l ura cel mai mult – și nu se știe de ce – era Leonid Bagreanov. „Ce s-a întîmplat cu el ? De unde antipatia asta față de toți cei care îi vor binele ? se tot întreba Zima de la o vreme. Să fie oare vorba de un orgoliu bolnăvicios ? Sau mai e și altceva ?" Degeaba încerca Zima să-și explice atitudinea lui Krasniuk doar prin lipsa sa de toleranță, prin încăpățînare, căci nu trecu mult și i se păru că era vorba de cu totul alte cauze. Dar care anume ?

Gîndindu-se tocmai la toate acestea, Zima, ieșind din biroul lui Krasniuk, trînti ușa.

Asta a fost prima lor ceartă.

Peste o zi brigăzile părăsiră una după alta Zalesiha și intrară în stepă, iar deasupra satului în care clocotise mai bine de o lună viața de bivuac, zgomotoasă și pestriță, ca de iarmaroc, a taberei, se lăsă pustiul și liniștea. Doar cînd și cînd mai făceau gălăgie ciorile prin plopi, vesele de parcă ar fi fost băute...

Abia după plecarea tinerilor, pierzînd probabil orice speranță de căință din partea lui Dereaba, care, însoțit de Haiarov și de Danka, rătăcea cu gînduri negre prin sat și bătea pragul ceainăriei, Ilia Ilici Krasniuk semnă numirea lui Leonid Bagreanov ca brigadier al brigăzii de tractoare...

IV

Lumina mîngîietoare a soarelui îi atinse deodată genele și Leonid Bagreanov, aducîndu-și aminte cu toată făptura sa de ceva, deschise îngrijorat ochii. Așa cum fac cei mai mulți dintre oamenii sănătoși, pulsînd de viață, își lăsă în aceeași clipă picioarele pe podea, se

uită pe fereastră şi se gîndi într-o frîntură de minut la tot ce trebuia să facă în dimineaţa aceea. Mintea lui lucra fulgerător de repede, aşa cum lucrează de obicei numai în luptă încordată. Peste o clipă, Leonid ieşi în fugă în pridvorul vechii case siberiene şi privi stepa.

Vîntul de miazăzi, călduţ şi jilav, aducea de pe celălalt mal al Irtîşului mireasma înviorătoare, proaspătă a pinilor, a zăpezii dezgheţate şi a apei dulci. Deşi bătea vîntul, se ridica un abur des ce se întindea dinspre Zalesiha în depărtarea înceţoşată, unduind abia desluşit, larg şi liniştit ca apa oceanului. Stoluri de păsări sălbatice zburătăceau sus, în bolta cerului, în goana lor zorită şi gălăgioasă spre miazănoapte, umplînd stepa cu fîlfîitul a mii de aripi şi cu ţipetele lor agitate pe diferite voci.

Deodată, pumnii lui Leonid se strînseră de la sine, şi faţa lui de obicei blîndă, cu trăsăturile line ale tinereţii, luă deodată o expresie ciudată, în care se amestecau disperarea, voioşia şi autoritatea... Dar, în aceeaşi clipă, ca şi cum se văzuse în oglindă şi se ruşinase de chipul său, Leonid îşi ridică repede părul de pe frunte şi coborî în fugă treptele pridvorului, zîmbind larg gîndurilor sale. Cîinele cenuşiu, siberian, care-i aştepta răbdător privirea şi mîngîierea, se ridică în două picioare. Fără să bage de seamă că Drujok îi zgîrie cu labele murdare poalele ponosite ale scurtei lui de piele, Leonid îl întrebă :

– Ce zici, amice ? A venit primăvara ?

Bucurîndu-se de mîngîierea din glasul lui, deşi nu înţelegea despre ce era vorba, Drujok îşi aruncă, pentru orice eventualitate, privirile în jur.

– E primăvară, consătene, e primăvară ! spuse Leonid. Pleci în stepă, caraghiosule ? Ptiu, drac împieliţat ! Ce mi-ai făcut ?!

Lui Leonid Bagreanov nu-i fu de loc uşor să închege din nou brigada acum, cînd în Zalesiha nu mai rămăsese aproape nimeni fără rost. Îl ajută însă Nikolai Semionovici Zima. Îi oprise într-o zi pe şosea pe Holmo-

gorov și Kraiușka, doi tractoriști de fel din Velikie Luki, care tot căutau prin raion oameni de pe la ei, și-i convinse să rămînă la Zalesiha. Apoi îl aduse dintr-un sat vecin pe Kornei Cernîh, care fusese tanchist în timpul războiului, și-l făcu ajutor de brigadier. În sfîrșit, tot cu sprijinul lui, mai intră în brigadă un siberian de prin partea locului, Vanka Sobol, pe care nu-l mai primiseră la stațiune fiindcă fugise de acolo în urmă cu doi ani... Apoi, la cererea lui Bagreanov, Kostea Zarnițîn și Vitali Belorețki, doi moscoviți care lucrau în atelier, unde se terminase între timp revizia tractoarelor, fură primiți în brigadă. Mai fuseseră ceruți urgent cîțiva oameni din Barnaul. Svetlana, care lucra temporar la birou, fu numită pontatoare, iar pînă la urmă, fu găsită și bucătăreasa, în persoana Feniei Solnîșko, care părăsi ceainăria din sat, declarînd că toată viața ei nu visase altceva decît să gătească în stepă... În cele cîteva zile cît își organizase brigada, Leonid nu știu ce-i liniștea și somnul. Acum însă, grijile rămăseseră toate în urmă, și ardea de nerăbdare să plece cît mai repede în stepă, să se apuce cît mai repede de treabă...

După ce-i sculă pe băieți și încărcă „zestrea" brigăzii în sanie, Leonid se duse la Svetlana, care stătea singură de cînd toate prietenele ei plecaseră în stepă. Proprietăreasa casei, văduva unui ostaș mort în război, femeie voinică, nici tînără, nici bătrînă, pusă pe îngrășare, îl întîmpină însă cu o privire care-l făcu să încremenească în prag și să întrebe speriat :

– Ce s-a întîmplat, Maria Stepanovna ?

– Ce să se întîmple ! Ia, fartițîi de domnișoară ! îi răspunse proprietăreasa bozumflată.

– Dar ce s-a întîmplat ? S-a îmbolnăvit ?

– Intră și ai să vezi...

Svetlana stătea cu pieptul pe masă, cu valul ei ușor de păr împrăștiat. Era îmbrăcată în cea mai frumoasă dintre rochiile sale, de lînă vișinie, și se încălțase cu pantofi eleganți, tot vișiniu-închis, împodobiți cu un

șiret auriu. Un șirag de perle îi lucea mat în jurul gîtului.

Alături, pe un scaun, Leonid văzu o valiză deschisă plină cu tot felul de obiecte absolut necesare vieții în capitală, dar, deocamdată, desigur, cu totul inutile brigăzii de tractoare care urma să-și petreacă vara în stepă. În jurul mesei, pe podeaua vopsită a odăiței, zăceau împrăştiate lucruri într-adevăr necesare acum Svetlanei : o pereche de cizme de pînză impermeabilă unse cu grăsime de bursuc, nişte şosete de lînă, o pufoaică, un costum bleumarin de ski, o pereche de mănuși de piele, o căciulă din blană de capră...

Leonid se opri descumpănit în mijlocul odăiței. Își plimbă prin ea de vreo două ori privirea înciudată, amară – dealtfel i se citea ciuda și amărăciunea pe fiecare trăsătură a feței – şi o întrebă aproape în şoaptă :

– Ce-i cu tine, Svetocica ?

Auzindu-i glasul, Svetlana tresări, așa cum tresărea ori de cîte ori începea să-i vorbească pe neaşteptate şi, uitînd o clipă totul, vru să se întoarcă spre el şi să sară în picioare. Dar își aduse în același timp aminte cu groază că avea ochii plînși şi nu făcu decît să-și ridice capul, sprijinindu-și obosită coatele de masă. Rușinată de slăbiciunea ei se uită o bucată de vreme amărîtă și neputincioasă pe fereastră. „De ce a venit ? se întreba ea tulburată, deși o bucura foarte mult sosirea lui Leonid, pentru că în ceasul acela prezența lui îi era deosebit de necesară. Ce să mă fac ? Arăt atît de îngrozitor..." Îi auzi deodată pe podele zgomotul grijuliu al pașilor și, încremenită, se strînse ghem.

Leonid se așeză pe colțul liber al scaunului pe care stătea ea, aproape, foarte aproape de Svetlana, îi mîngîie cu băgare de seamă umărul drept, pipăi șiragul de perle de pe gîtul subțire și frumos și-și plimbă degetele pe cîrlionții mici care tremurau uşor la fiecare răsuflare a lui. Mîngîierile sale blînde, iubitoare, o tulburară într-atît, încît ochii i se luminară de fericire.

– Ce ai, fetița mea ? o întrebă Leonid, deși știa ce se întîmplase în dimineața aceea cu Svetlana.
– Plecăm azi ? șopti Svetlana.
– Da. Știai doar...
– Pleacă toată brigada ?
Svetlana, cu ochii tot pe fereastră, nu continuă decît în clipa în care fu sigură că-și poate stăpîni și firea și glasul :
– Nu știu ce am... Înțelege, mi-am pus cizmele pentru prima oară. Cizme blestemate ! Și pe urmă... nu, n-are nici o importanță ! Nici o importanță !
– Pe urmă ți-ai adus aminte de Moscova...
– Da.
Leonid tăcu, și Svetlana, simțind că prin tăcere el îi dezaprobă purtarea, se apără din răsputeri, ridicînd puțin vocea pînă atunci domoală.
– Da, da, mi-am adus aminte ! Și ce-i cu asta ?
– O să-ți fie greu, zise trist Leonid.
Fata sări în picioare și se întoarse spre el.
– Cu tine n-o să-mi fie niciodată greu, niciodată ! spuse ea, privindu-l în ochi. Auzi ? Niciodată ! Ți-am spus-o încă de la Moscova... Dacă va trebui să trăim toată vara în cort, o să trăiesc ! Dacă va fi nevoie, am să trăiesc și lîngă un foc, sub cerul liber ! Am să rabd tot ! Am să suport tot !
Svetlana parcă ardea, cînd rostea aceste cuvinte. I se aprinsese nu numai fața însuflețită, puțin bronzată, gingașă, ci și gîtul și mîinile cu care făcea din cînd în cînd gesturi hotărîte ca să-și întărească spusele.
Lui Leonid Bagreanov, care fusese întotdeauna un om activ, entuziast în muncă și aspru în viață, nu-i plăcuse niciodată prea mult firea domoală, sfioasă a Svetlanei, și se bucură din suflet cînd îi văzu hotărîrea, ochii strălucitori și gesturile scurte, tăioase ale mîinilor slăbuțe.
– Stai, de ce zîmbești ? întrebă Svetlana, supărată. Nu mă crezi, nu-i așa ? Nu mă crezi !
– Ba te cred, cum să nu te cred ! răspunse Leonid.
– Dacă mă crezi, de ce zîmbești ?

– Tocmai pentru că te cred !
– Cum poţi zîmbi cînd e vorba de un lucru atît de serios ?
Leonid izbucni în hohote de rîs şi luînd-o de umeri, o trase încetişor spre el, zîmbind mai departe :
– Să fii totdeauna ca acum, auzi tu ?
– Stai ! spuse Svetlana şi se desprinse uşor, ca să nu-l supere, din îmbrăţişarea lui. Nu ţi-am spus încă tot... Am să rabd şi am să îndur tot ! Orice ! Un singur lucru însă n-am să pot suporta !
– Ce ?
– Mai întrebi ? Nu ştii ?
Uşa bucătăriei se trînti şi se auzi un glas de femeie uşor cîntat. Leonid şi Svetlana crezură că venise vreo vecină la proprietăreasă, dar răzbiră limpede pînă la ei cuvintele :
– E aici ? Am neapărat nevoie de el !
Leonid se depărtă repede de Svetlana şi se duse la fereastră, iar fata, puţin speriată, se apucă să-şi zvîrle rochiile de pe masă în valiză. Musafira necunoscută, bănuind parcă ce se petrece acolo la ei, nu se grăbea însă deloc să se apropie de uşă. Vorbea mai departe, veselă, cîntat, bucuroasă parcă să-şi audă glasul :
– Merg eu prin staniţă... Vai de mine, iar am uitat, la voi nu le zice staniţe, ci sate. Cum îţi spuneam, merg eu prin sat, iar gîştele şi raţele zboară sus de tot, cîrd după cîrd ! Mă gîndesc cît s-or mai fi chinuit astăzi, sărmanele de ele ! Le-o fi foame, le-o fi frig...
– Da, au cam slăbit păsările, recunoscu proprietăreasa. Nici nu-ţi vine să le pui în oală !
– Dar să le vezi cum zboară ! exclamă musafira. Cum se grăbesc spre locurile alese pentru cuiburi ! De unde au atîta putere ?
– Cine-i asta ? şopti Svetlana neliniştită, deşi ştia bine că în bucătărie era Galina Hmelko, o comsomolistă din Kuban, venită şi ea de curînd şi numită agronom la SMT-ul din Lebeajie. E Hmelko, nu-i aşa ?
– Ea, răspunse Leonid.

– Ciudat ! spuse Svetlana mirată, grăbindu-se să strîngă lucrurile împrăştiate pe jos. N-a fost niciodată pe la noi, dar stă de vorbă cu Maria Stepanovna de parcă ar cunoaşte-o de o viaţă ! E uimitor cum sînt unii în stare... Stai, Leonid ! Dar de ce te caută ? Doar te-a văzut şi ieri !

– O fi avînd vreo treabă cu mine...

Toată dimineaţa pe Svetlana o urmărise gîndul că în ajun, la consfătuirea de la SMT, Galina Hmelko se uitase cam des la Leonid, iar cînd se eliberase un scaun alături de el, îl ocupase radioasă şi fără ruşine şi începuse să-i vorbească în şoaptă. „O vezi cum se suceşte ? şopti cineva în spatele Svetlanei. Ca o sfîrlează !" „Da, e tare drăgăstoasă" chicotise altul. Nu scapi de ochii ei albaştri !" Svetlana se aprinsese la faţă şi abia putuse aştepta sfîrşitul consfătuirii, tremurînd la gîndul că lăcătuşii care stăteau în spatele ei ar putea aduce din nou vorba despre Leonid şi despre Hmelko.

– Nu, e ciudat ! repetă încăpăţînată Svetlana.

– Ce vezi tu ciudat în asta ?

Hmelko bătu în uşa odăiţei :

– Se poate ?

Era o fată blondă, mijlocie de stat, plinuţă, cu nasul în vînt, ochi uluitor de albaştri şi o gropiţă veselă în obrazul drept. „Mi-e foarte uşor să trăiesc ! spunea fiecare trăsătură a feţei ei plăcute, însufleţite, zîmbitoare şi strălucitoare de tinereţe. Eu nu ştiu să fiu tristă ! Mă simt bine oricînd şi oriunde." Părul ei auriu, cu luciri roşcate, îşi revărsa valurile de cîrlionţi pe gulerul din blană de capră al şubei de stofă căptuşite cu oaie creaţă. Ca mai toate fetele care sosiseră în primăvara aceea în Altai purta pe dedesubt un costum de schi şi avea în picioare cizmuliţe de pîslă subţire, neagră şi galoşi noi. Îi veneau toate bine şi părea elegantă, iar faptul că ştia să fie plăcută la vedere chiar şi în îmbrăcămintea aceea simplă, era o dovadă că Galina Hmelko nu se afla acum pentru prima oară la ţară.

Lui Leonid îi strînse mîna simplu, cu un zîmbet vesel, ca unei vechi cunoştinţe ; apoi îi strînse mîna şi Svetlanei, deşi n-o cunoştea, şi spuse că intrase doar pentru o clipă. Văzînd însă rochia pe care o purta Svetlana, uită pe loc că nu avusese de gînd să rămînă prea mult.

– Extra-o-o-ordinar ! cîntă ea cu glasul ei sonor, adresîndu-se Svetlanei. Ţi-ai cusut-o la Moscova, nu-i aşa ? Vai, ce splendoare, ce splendoare ! şi, fără să se sinchisească, privi rochia din toate părţile. Da, numai la Moscova, numai la Moscova se poate coase o rochie aşa de frumoasă !

„Ce fel de agronom o mai fi şi asta ? se întreba Bagreanov, uitîndu-se urîcios la Hmelko, care ciripea acum pe toate tonurile în jurul Svetlanei. Ce treabă-i asta să flecăreşti despre toalete ? De altfel pari grozav de pricepută în materie de cîrpe şi nu ştiu de ce, dar îmi spune inima că tot de cîrpe o să flecăreşti şi acolo pe ţelină !"

„Cum poate cineva vorbi atît despre o rochie ? Nemaipomenit ! gîndea şi Svetlana, roşind stînjenită. De ce e fata asta la Lebeajie ?"

După ce sfîrşi de cercetat rochia, Hmelko se aşeză, nepoftită, pe un scaun de lîngă masă şi, ridicîndu-şi ochii albaştri, duioşi, spre Leonid, rosti pe un ton lipsit de griji :

– De fapt, venisem cu o ştire puţin îmbucurătoare...

Bagreanov tresări şi făcu un pas de la fereastră spre masă.

– Atunci de ce taci ?

– Ce crezi dumneata că e plăcut să comunici oamenilor lucruri neplăcute ?

După o clipă de tăcere, Leonid o întrebă neliniştit, zorit :

– E apă multă în stepă, nu-i aşa ?

– Da.

– Ai telefonat dumneata la Lebeajie ?

– Mie mi s-a telefonat de acolo.

– Ei, fire-ar să fie ! exclamă Leonid, și începu să cutreere odăița în lung și-n lat. Ne-a ținut în loc, nemernicul !

– Cine, directorul ? întrebă Hmelko.

– El, cine altul ?

– Văd că dumitale e periculos să ți se comunice vești neplăcute ! observă Hmelko, mirată dar veselă. Pleci azi la Lebeajie ?

– Neapărat ! răspunse Leonid.

– Atunci am și eu o rugăminte, urmă Hmelko. A sosit fosforo-bacterinul, un preparat pentru tratarea semințelor de grîu, absolut necesar la însămînțări. E în lăzi...

– Ai foaia de însoțire ?

– Iat-o.

Galina Hmelko se ridică de pe scaun și, pregătindu-se de plecare, se uită veselă la Bagreanov, care era vădit îngrijorat.

– Atunci, ne vedem mai tîrziu, nu ?

– Pregătește colțunașii ! glumi Leonid, întunecat.

– Neapărat ! chicoti Hmelko și izbucni pe neașteptate într-un rîs șăgalnic, molipsitor. Vai, ce ziulică minunată e azi, spuse ea și, făcîndu-le semn cu mîna, ieși.

– Plec și eu ! îi spuse Leonid Svetlanei. Crezi că o să fii gata repede ? Pregătește-te... Te aștept în pridvor !

Svetlana lăsă repede valiza.

– Stai, Leonid... parcă voiam să-ți spun ceva... Incerca fără să-și dea seama să-l oprească lîngă ea, dar se rușină și adăugă : Nu, nu, du-te ! Am să fiu gata repede.

Avusese de gînd să-și schimbe hainele, dar un simțămînt necunoscut ei pînă în ceasul acela îi ardea, îi apăsa pieptul atît de tare, încît îi venea să-și sfîșie rochia de pe ea. Alergă la o fereastră, apoi la alta. Nu, pe uliță nici urmă de Hmelko, sau de Leonid. Asta însemna că erau din nou împreună, că discutau iar, sau în pridvor, sau în curte !... O străfulgeră gîndul să iasă repede

din casă, dar își dădu seama la vreme de ceea ce era să facă și se stăpîni.

Se îmbrăcă, tunînd și fulgerînd, tot alergînd de la o fereastră la alta. După rochia aceea elegantă, costumul de schi i se părea din cale afară de grosolan. Cizmele greoaie de pînză impermeabilă, cu turetci exagerat de largi îi sluțeau picioarele zvelte. Pufoaica, nouă și încă înfoiată, prea mare pentru ea, cu mînecile suflecate, îi stătea țeapănă pe corp. „Sînt ca o sperietoare! O adevărată sperietoare!" țipa Svetlana în sinea ei, suferind cumplit, și își aduse aminte ce frumoase păreau vestmintele simple ale Galinei Hmelko. Sufocîndu-se, înecîndu-se, ieși repede din odăiță.

Leonid era în poartă și se uita la Galina care pornise șăgalnic prin mijlocul uliței, împrăștiind apa din băltoace. Trebuie să fii foarte fericit ca să poți merge așa pe pămîntul primăvăratic...

Svetlana apăru și, ținîndu-se de balustradă, coborî încet, obosită, treptele pridvorului.

V

Spre prînz, vîntul se domoli iar soarele se apucă să pună pe goană ultimile petice de zăpadă. Apa șiroia de peste tot, repezindu-se susurînd spre vîlcele. Roase pe dedesubt de pîraie, straturile de nea se lăsau greoaie, oftînd, fîșîind cristalin, iar mirosul apei proaspete provenită din zăpada abia topită acoperea toate celelalte miresme ale pămîntului.

La SMT, ca de altfel în ultimile zile, era lume puțină și deci liniște. Doar cînd și cînd auzeai cum se bate fierul la fierăria prin a cărei ușă lată și dată larg de perete săreau scînteile aparatului de sudat. În spatele atelierului – o clădire joasă care aducea mai degrabă a magazie – doi oameni în maiouri slinoase scoteau dintr-un troian o combină. În colțul unde se aduna fierul vechi, băltoace mari străluceau ruginii, în soare, cu pete

de ulei de toate culorile. Alături, rătăceau tăcute cîteva ciori.

Brigada lui Leonid Bagreanov se aliniase în fața birourilor, tot în locul în care se aliniaseră de curînd toate brigăzile ce plecaseră în stepă. Cinci tractoare „D.T.–54" străluceau din toate piesele lor, așa cum numai la sărbători puteau străluci. La flancul drept stătea mîndru „S–80", un adevărat viteaz al stepelor. Tractoriștii, fiecare cu cîte o cîrpă în mînă își mai cercetau o dată mașinile, bucuroși de tinerețea, eleganța și curățenia lor. Unul dintre tractoare avea să tragă un vagon pentru locuit, iar alte trei niște sănii uriașe, făcute din pin, și ferecate în fel și chip ca să fie cît mai rezistente. În sania remorcată de „S–80" se afla un rezervor albastru enorm pentru carburanți, iar în celelalte erau îngrămădite tot felul de butoaie și de piese de schimb pentru mașini, lăzi, paturi, saltele, valize, boccele, într-un cuvînt tot ceea ce constituia „averea" brigăzii.

Oamenii brigăzii stăteau de vorbă încet, îmbulzindu-se în jurul săniilor și al remorcii. Erau nerăbdători să pornească la drum și discutau grăbit, încîlcit, în frînturi de fraze : despre primăvară, despre stepă...

Dornică să fie singură, Svetlana se urcă printre primele pe una din săniile mărginașe, deși printre toți cei adunați acolo ea era cea mai puțin nerăbdătoare să plece, și, plictisită, așteptă să înceapă mitingul. Din clipa în care o văzuse pe Galina îndepărtîndu-se pe drum și împrăștiind ștrengărește, ca un băiat, apa băltoacelor, n-o mai interesa nimic în afara atitudinii lui Leonid față de ea ! „Despre ce au vorbit cît au fost singuri ? Despre ce ? se întreba ea, chinuită mereu de același gînd. Și de ce a plecat ea așa de fericită ? !" Deocamdată nu se întîmplase nimic grav. Gravă era numai neliniștea ei atît de neașteptată. Dar, cu toate acestea, Svetlanei îi venea să-și ia lumea în cap. „Ce-o să se întîmple la Lebeajie ? E și ea acolo și-l așteaptă !" Și deodată îi veni să sară din sanie, să plece, să fugă fără un cuvînt...

Auzi în spate glasul trist al unei fete :

– Vai de capul nostru ! Unde ne ducem ? Unde ?

Era Anca. Anca Rakitina, o fată de vreo douăzeci şi cinci de ani, uscăţivă și cu nas ascuțit, dar cu sînii mari. Lucra la remorcă. Jucăuşă şi dezgheţată, se bucura în Zalesiha de faima unei petrecăreţe. După ce se foi printre geamantane și boccele, pregătindu-se de drum, se aşeză şi se apucă să se aranjeze : îşi scoase căciula, îşi potrivi pletele dese, castanii, ţăcăni zgomotos din închizătoarea poşetei, se uită în oglinjoară şi, admirîndu-se, începu să-şi vopsească violent buzele şi aşa destul de roşii.

– Unde ne ducem, frate, unde ?

Svetlana oftă, fără să-i răspundă.

Cocoţată în vîrful maldărului de bagaje, Anca învălui cu privirile ademenitoare şi neruşinate ale ochilor ei căprui şi frumoşi pe tinerii care-i plăceau mai mult şi care se înghesuiau în jurul tractoarelor şi, fericită la gîndul că mulţi dintre ei o plac, spuse mai departe, vorbind cu Svetlana :

– De ce ești tristă ? Ce s-a întîmplat ?

– Nu ştiu ce am... îi răspunse Svetlana în silă.

– N-ai de ce să fii tristă ! Pleci doar cu al tău !

Svetlana roşi şi şopti, privind cu teamă în jur :

– Dar tu ? Parcă pleci singură ?

– Singură ! Al meu n-a mai vrut să vină !

Svetlana o văzuse cu mai mulţi băieţi şi nu ştia care îi era drag, cît despre vorbele care umblau pe socoteala ei nu voise să le creadă. Aşa că întrebă, încurcată :

– Şi care e ?

– Cum ? Nu ştii ? se miră Anca. Dereaba !

Svetlana se simţi stingherită şi-şi feri privirile într-o parte.

– Cum de n-ai ştiut ? urmă Anca mirată. Că doar scandalagiul tău le-a făcut pe toate ! Toate-s din cauza lui !... E flăcău frumos, n-ai ce zice, dar are o fire imposibilă ! Nici nu ştiu cum poate trăi cineva cu un zurbagiu ca ăsta !

– Dar de ce pleci atunci ? întrebă Svetlana.

– Vai, nu mă mai întreba, dragă ! Nici eu nu știu !...

– Mai bine ai rămîne cu Dereaba...

– Vrea să urmeze niște cursuri de combineri. Pe mine cine să mă trimită acolo ?

– De ce să nu te trimită ? Trebuia s-o ceri !

– Eu nu sînt om de nădejde, recunoscu Anca ușor, de parcă ar fi spus cel mai firesc lucru din lume și se gîndi să încheie totul cu o glumă : Eu aș fi în stare să adorm pe combină !

Este aproape sigur că pînă atunci pe Svetlana n-ar fi interesat-o deloc viața sentimentală a Ancăi, dar acum, cînd gîndurile ei fuseseră răscolite de gelozie, o atrăgea fără să vrea discuția asta despre dragoste și despărțire. Se apropie de Anca și-i spuse, șoptit :

– Îl iubești pe Dereaba ? Îl iubești mult, mult de tot ?

– Îl iubesc, îi răspunse după un timp Anca, fără prea multă convingere și adăugă, căutînd parcă să se justifice : Știi, eu sînt grozav de iubăreață !

– O să-ți fie urît fără el, o compătimi Svetlana.

Anca se mai uită o dată la tinerii din jur cu aceeași privire plină de dor și, zîmbind prefăcut, spuse smerită, cîntat :

– O să trăiesc și eu cumva !

Deodată Anca n-o mai interesă și Svetlana, rușinîndu-se să-i întîlnească privirile, se făcu că nu stă bine și căută să-și schimbe locul. „Ce ușor îi merg ei toate ! gîndi ea, tristă. I-au despărțit, dar ei nici nu-i pasă ! Oare or fi mulți oameni pentru care dragostea e un lucru atît de simplu ?“

Anca se uita acum lung la ajutorul de brigadier, Kornei Cernîh, un tînăr bălan, lat în spate, mijlociu de stat, îmbrăcat într-o scurtă înnegrită, descheiată în față, și, pe cap, cu o căciulă fumurie cu clape. Călca pămîntul apăsat, demn și liniștit, iar fața lui blîndă, tipic rusească, cu rumeneala aceea specific ostășească, era de-a dreptul înfrumusețată de ochii cenușii și vii.

Simţind probabil privirea Ancăi aţintită asupra sa, Kornei Cernîh se uită oarecum temător spre ea. În aceeaşi clipă îi auzi glasul capricios :

– Tovarăşe Cernîh, plecăm curînd ?

– Curînd, curînd ! răspunse Cernîh, reţinut.

– Dar brigadierul unde-i ?

– Vine îndată !

Leonid Bagreanov ieşi pe poarta SMT-ului cu pasul lui larg, obişnuit, dar cu priviri îngrijorate şi cercetătoare. Îşi pusese în picioare cizme vînătoreşti de cauciuc, cu carîmbi suflecaţi, îşi trăsese pe umeri o scurtă îmblănită de piele pe care o ţinea descheiată. În mîini ducea o legătură de piese metalice, obţinute probabil cu greu şi abia în ultimul ceas de la depozitul de materiale.

Cernîh îi ieşi înainte.

– N-a venit nimeni de acolo ? întrebă Bagreanov în şoaptă, făcînd cu capul înspre birourile staţiunii.

– Nimeni, răspunse Cernîh, posac.

– Unde-o fi directorul ?

– Cine-l mai ştie ! Lui nu-i cere nimeni socoteală !

Leonid oftă adînc, aşa cum oftează elanii la adăpătoare şi se uită trist la cer : un cîrd mare de lebede trecea în şir lung, scînteietor, chiar deasupra lor, aruncînd din înălţimea aceea albastră spre pămînt chemări puternice, ca de goarnă, ce acoperiră un timp toate celelalte sunete.

– Zboară spre Lebeajie ? întrebă Leonid, înviorat deodată.

– Da, răspunse Cernîh.

– Îşi fac oare şi cuiburi acolo ?

– Fac...

– Ce păsări maiestuoase ! Ca să vezi unde trăiesc !

O căută din priviri pe Svetlana. Cînd o văzu sus, în sanie, Leonid îi arătă spre cer şi-i strigă, zîmbind larg :

– Sînt lebede strigătoare ! Au un glas de răsună în toată stepa !

În loc de răspuns Svetlana, care îi urmărise cu coada ochiului fiecare mişcare, se ridică o clipă şi, radioasă,

îi făcu semne repezi și fericite cu mîna. O bucurase nespus de mult faptul că Leonid, văzînd în înaltul cerului un spectacol atît de frumos, se gîndise imediat la ea. „Mă iubește, da, mă iubește! strigau gîndurile ei, împotrivindu-se simțămîntului care o urmărise toată dimineața. Altfel nu și-ar fi adus acum aminte de mine!" Cu mîna streașină la ochi urmări mult timp cîrdul de lebede ce se depărta iar în privirile ei era atîta entuziasm încît ai fi zis că păsările, trecînd deasupra ei, îi aduseseră în dar o fericire deosebită, nepămîntească.

În timpul acesta, Leonid, care-și luase ajutorul de braț, se aplecă spre urechea lui și-i spuse încet:

– Uite ce-i, Stepanîci, eu tot mă duc la birou să aflu unde-i directorul... Nu putem pleca așa! Nu putem!

Kornei Cernîh se încruntă.

– Da, pe ceilalți, pe primii, am auzit că i-au petrecut cum trebuie!

– Și apoi nu noi sîntem vinovați că plecăm ultimii! spuse Bagreanov, încleștînd o clipă din fălci. Tot a lui e vina!... La drept vorbind, nici nu cerem prea mult: un cuvînt de rămas bun pentru toți! Atîta tot! Mă duc, Stepanîci, mă duc, nu mă mai opri... și îi vîrî în mînă legătura de piese. Na, ține-le!

– Ai izbutit să i le smulgi? întrebă Cernîh.

– Cu carne cu tot!

În pridvorul clădirii SMT-ului apăruse Stepan Dereaba. Era cam cu chef, dar nu băuse într-atît încît să-și poată da oricine seama că-și luase „porția" pe ziua aceea. Cu un zîmbet răutăcios pe fața-i buhăită se uită alene la brigadieri, gîndind pare-se cum să intre în vorbă cu ei și, cu fiecare clipă ce trecea, părea că lucirile de veselie din ochii lui spălăciți și obraznici vor atinge nebunia.

– Ptiu, găliganul dracului, mormăi Kornei Cernîh. Și-a holbat ochii de plumb, stă și rînjește, jigodia! Poți să-mi spui ce vrea?

– Dracu să-l ia! Eu mă duc, zise Bagreanov.

– Nu te enerva! Nu vezi ce-a ieșit?

De cîteva zile, Stepan Dereaba se tot învîrtea încoace şi încolo prin Zalesiha, pregătindu-se, chipurile, pentru cursurile de combineri care urmau să înceapă în capitala raionului. Se ferise cu încăpăţînare tot timpul ăsta să se întîlnească cu vreunul din membrii fostei lui brigăzi, dar acum, cine ştie de ce, se hotărîse să asiste la plecarea ei în stepă.

– Vine ! îl preveni Cernîh pe Leonid.

Păşind peste cîteva trepte deodată, Dereaba coborî din pridvor, sări o băltoacă şi se apropie agale de brigadă. Privindu-i cam peste cap, ridică o palmă spre cer şi strigă cu glasul lui răguşit :

– Salut, tînără generaţie !

Cum nu se aştepta nici să fie luat în seamă, nici să i se răspundă la salut, se grăbi să înceapă :

– Vreţi să aranjez cu un miting ? În numele vechii prietenii, vă întreb... Vreţi ? De ce tăceţi ?

– Ia ascultă, samariteanule ! îl luă repede Bagreanov apropiindu-se de el. Fă mai bine economie de voce ! Nu te auzi cum hîrîi ? Îţi mai arde de mitinguri ?

– Crezi că n-au să mă asculte băieţii şi aşa ? întrebă Dereaba şi zîmbi iar. Ha-ha ! Greşeşti ! Pe mine m-au ascultat totdeauna ! Da' la tine, află că nici măcar n-au să ciulească urechea ! Nu înţelegi psihologia ! Asta-i nenorocirea matale !

– Nu ne putem noi măsura cu tine, spuse Bagreanov. Tu porţi patruzeci şi cinci la cizme !

– Rîzi, da ? se agăţă Dereaba de el cu o vădită plăcere. Află însă, că nu mai sînt dispus să-ţi rabd ironiile ! Nu pentru asta am venit eu aici !

– Ştiu... Ştiu pentru ce ai venit aici !

– Pentru ce ? Ia spune !

– Fiindcă vrei să mai creşti aici, pe ţelină !

Era limpede că Dereaba nu mai putea creşte, şi toţi izbucniră în chicote şi rîsete. Pe chipul buhăit al lui Dereaba se aşternu într-o clipă o paloare de moarte. Încă o clipă şi cine ştie ce s-ar fi întîmplat dacă Anca

n-ar fi schimbat pe neașteptate mersul atît de primejdios al lucrurilor. Dîndu-și la o parte poalele paltonului, sări din sanie ca o pisică, se așeză în fața lui Dereaba, încercînd să-l ascundă cît mai mult ; încordîndu-se apoi și scoțîndu-și sînii înainte pe sub bluza înflorată, țipă ca turbată :

– Nechezați, neam de cîini ? Ați prins curaj ? Cît e de cînd îl lingușeați pe Dereaba ca niște cotei ? De unde atîta curaj pe voi ? N-o să plîngeți după aia ?

– Ei lasă, lasă ! spuse răgușit Dereaba, luînd-o de umăr, mișcat de apărarea ei. Hai să ne plimbăm puțin de rămas bun !

În fața băieților care tăceau, încurcați, Dereaba și Anca se luară demonstrativ de mînă, își ridicară cu mîndrie capetele și plecară. O bucată de vreme merseră în tăcere, trăgînd în urmă cu urechea, însă nimeni nu le aruncă nici un cuvînt. După ce făcură vreo sută de pași, Anca nu mai putu răbda și șopti, jignită, cu lacrimi în glas :

– Au rîs de tine, Stepan !

– Taci ! urlă Dereaba, strîngînd-o de mînă.

– De-acum încolo nici mie n-au să-mi dea pace !

– Ba au să-ți dea ! Uite ce colțoasă te-ai mai făcut !

– De ce m-ai lăsat în brigadă ? Spune-mi, de ce ?

– Să mai rămîi cu ei... Pentru orice eventualitate, răspunse Dereaba în doi peri.

– Tu o ștergi cu prietenii și p-aci ți-e drumul, iar eu să înghit praful lîngă tractor ? vorbi Anca supărată foc. Taci, hai ? Sau poate nu mai ai nevoie de mine ? Zilele astea nici n-ai vrut să ne-ntîlnim ! Nu ți-e rușine, bețivanule ?

– Mă apăsa ceva... recunoscu Dereaba.

Anca oftă ușor, își luă obișnuitul aer jucăuș și strîngînd puțin din pleoape, își acoperi ochii întunecați și neliniștiți, și-l întrebă, veselă :

– Mă lași singură, hai ? Nu ți-e teamă că mă pun pe petreceri ?

– Taci că-ți smulg limba din gură ! hîrîi Dereaba, smucind-o de mînă. Nu pentru petreceri te-am lăsat în brigadă...

Anca se opri și-l privi serioasă :

– Ce gînd ai ?

– Gîndul care trebuie, nu-i treaba ta... îi răspunse întunecat Dereaba, cam în vînt. Crezi că Dereaba iartă ? Dereaba nu rămîne dator nimănui !

– Dar tu parcă pleci la școală !

– Mai e pînă atunci...

– Și eu ce să fac în brigadă ?

– Să stai acolo ! Om vedea noi !

Între timp, Leonid Bagreanov rătăcea fără nici un scop prin birourile stațiunii. Toți conducătorii erau în deplasare, iar lucrătorii obișnuiți păreau absolut indiferenți că brigada lui intră în stepă : toți erau sătui de noii veniți, gălăgioși ca niște ciori.

Nici el nu știu de ce, dar aruncă o privire și în odăița zootehnicianului, un om slab, ciufulit, cu un nas ascuțit, îmbrăcat într-un costum bleumarin, cu gulerul nins de un strat de mătreață.

– Mă cauți pe mine ? mormăi zootehnicianul, răscolind de zor cu amîndouă mîinile în hîrtiile de pe masă. N-am timp acum ! Am treabă...

Bagreanov aruncă o privire și la contabilitate. Contabila, o femeie mai în vîrstă, speriată de nesfîrșitele decontări și redecontări ale noilor veniți – nu exista decont fără scandal – îl întrebă mirată :

– Ce s-a întîmplat, Bagreanov ?

Numai dispecerul Jenia Zvezdina, o tînără din Leningrad, o brunetă frumoasă, cu ochi negri, foarte vioaie, îmbrăcată într-o jachetă de lînă cu mîneci scurte, de un verde aprins, cum îl văzu, îi sări în întîmpinare și-l întrebă în grabă :

– Pleci ? Chiar acum ?

– Curînd.

– De-ai ști cît te invidiez ! spuse ea oftînd și își sprijini coatele de despărțitura în spatele căreia lucra. Îți doresc mult, mult succes ! Să-mi comunici de fiecare dată numai lucruri bune. Îmi făgăduiești că n-ai să mă superi ?

– Îți făgăduiesc, răspunse Leonid, cu umbra unui zîmbet pe buze.

Jenia Zvezdina oftă într-adevăr sinceră :

– Ce păcat că nu m-au lăsat și pe mine să plec ! Pentru că eu am venit să muncesc acolo, la țelină, nu aici ! Ah, cît te invidiez ! Primăvara, stepă, cer înalt, flori...

Bagreanov ar fi vrut să-i spună că, în afara frumuseților pe care le înșirase, în stepă mai erau vînturi nemiloase, geruri, furtuni îngrozitoare... Îi păru însă rău să spulbere visele fetei și îi mulțumi, distrat, pentru bunele ei cuvinte de rămas bun. Apoi glumi, ceva mai înveselit :

– Vrei să-ți trimit un buchet de flori de-acolo ?

– Serios ? se bucură Jenia. Pe cuvînt ?

– Absolut serios !

– Vai, ce bine o să-mi pară ! Dar n-ai să uiți, nu-i așa ?

– Am să caut să nu uit !

– Lasă, că-ți aduc eu aminte prin radio !...

– Perfect. Dar unde-i directorul ?

– Vine îndată, îi răspunse Jenia zîmbind. Vrei să-l aștepți ? Intră la mine și ia loc !...

Dar pe Leonid Bagreanov începuse să-l cam stingherească discuția cu fata aceea frumoasă cu ochi negri, așa că, sub motiv că vrea să iasă în calea directorului, își luă rămas bun și plecă.

Ajuns în pridvor, Leonid văzu deodată, sărind prin hîrtoape pe drumul care ducea în sat, o mașină nouă. Cineva, pierdut în mulțimea de lîngă sănii, strigă :

– Vine directorul !

Stropind în lături apa din băltoacă, mașina se opri chiar lîngă pridvorul sediului. Lui Ilia Ilici Krasniuk îi trebui multă vreme pînă să se sucească pe scaun și să-și scoată stîngaci picioarele din mașină. Șoferul vru în

cîteva rînduri să-l ajute, dar se stăpîni, temător să nu dăuneze prin asta prestigiului directorului. Pînă la urmă Krasniuk izbuti să se smulgă cu chiu cu vai din maşină. Cînd dădu cu ochii de Bagreanov îl privi duşmănos şi-l întrebă :

– Tot aici erai ?

– Vă aşteptam, răspunse Leonid, aprinzîndu-se.

– Pentru ce ?

– Credeam că dvs... o să spuneţi cîteva cuvinte de rămas bun, acum, la plecare... bîigui Leonid. Că o să ne vorbiţi...

– N-avem acum timp de mitinguri, tovarăşe Bagreanov ! rosti Krasniuk tare, ca să-l audă toată brigada. Acum e preţios fiecare ceas, fiecare minut ! Arătă spre stepă cu un gest larg. Nu vezi ce se întîmplă ? A venit potopul ! Iar dumneata stai şi-ţi pierzi vremea ! E revoltător ! Plecaţi imediat !

Şi, întorcîndu-i spatele, urcă în pridvor.

Uluit, Leonid rămase pironit locului. „Ce ticălos ! Ce nemernic !" strigau gîndurile lui în timp ce cu ochii la ferestrele biroului directorului, se îneca de chinul înjosirii îndurate. Aşteaptă, tu, om mărunt ! O să-ţi aducem noi aminte cum ne-ai petrecut în stepă ! N-o să uităm, n-avea grijă !

Dar se auzi strigat şi îşi desfăcu cu greu degetele încleştate pe joarda de sus a gardului...

VI

Vîntul se potolise iar zăpada, sub razele soarelui, se topea dînd revărsării apelor de primăvară drum slobod. Stoluri mari de păsări călătoare se zăreau pretutindeni în stepa sălbatică, nesfîrşită şi pustie. Pe locurile sărate, cu zăpada galbenă, murdară, gîştele gîgîiau, îngrijorate şi neliniştite, iar neastîmpăraţii şi sprintenii nagîţi se strigau unii pe alţii, mereu, fără rost. Pe apele umflate ale vîlcelelor răţoii sălbatici pluteau frumoşi şi maiestuoşi,

gătiți ca de nuntă în sclipiri sinilii sau verzi ca smaraldul, şi se odihneau, în cîrduri mici, rațele albastre. Antrenîndu-se parcă pentru un zbor lung, cufundarii se înălțau pe rînd deasupra apelor şi, fîlfîindu-şi aripile, îşi jucau în soare oglinjoarele albe ale penelor, ca mai apoi, întorcîndu-se pe o parte şi pe alta, să se dichisească, să-şi curețe şi să-şi potrivească puful des. Stoluri mari de păsări călătoare pe pămînt, stoluri mari de păsări călătoare în aer. Zburau grăbite spre miazănoapte, făcînd să vuiască stepa de strigătele lor...

Brigada lui Bagreanov înainta spre Lebeajie pe „drumul de iarnă", de-a lungul hotarului pădurii de pini. Tractorul care mergea în frunte era condus de Vanka Sobol, un tînăr arătos şi negricios, cu un smoc lung de păr pe frunte. Vanka mergea atent, silindu-se să ocolească din timp locurile periculoase, adică troienii care puteau ascunde tot felul de gropi sau văgăuni, mici la prima vedere dar adînci în realitate, şi mai cu seamă locurile sărate. Se oprea deseori, ieşea din cabină, se uita la coloană şi cerceta stepa, în care începuseră să apară, pe ici, colo petice de pămînt. Se întorcea apoi la locul său şi spunea îngîndurat :

– Da, am cam întîrziat !...

Vanka Sobol era de fel din Lebeajie, şi fusese un timp tractorist în stepă. Dar plata era mică în anii aceia, şi flăcăul, încăpățînat, îşi lăsase tractorul şi plecase la Kuzneţk, la mină. Acolo cîştigase bine, dar îl chinuise tot timpul dorul de satul lui şi, mai ales, de ochii întunecați ai Toniei Rodiceva, care i se întipăriseră în minte pe vecie şi a căror amintire nu-i dăduse pace o clipă. Cînd ajunse la el vestea că tractoriştilor li se mărise simțitor salariul şi li se asigura munca, se pregătise să se întoarcă acasă, unde îşi duceau veacul părinții lui. Tocmai atunci se ivi prilejul să nu plece aşa, simplu, cu bilet luat de la gară, ci cu foaie de drum comsomolistă, cu onoruri şi cu o grămadă de bani pe deasupra. Aşa că Vanka Sobol nu avea de ce să scape acest prilej fericit.

Numai că cei din Zalesiha multă vreme nu voiră să-l primească. Îl socoteau fugar, și mulți dintre tractoriștii vechi se revoltară. Adică după ce lege era el nou-venit în Siberia, cînd neam de neamul lui erau de acolo? Vanka Sobol îndură o grămadă de neplăceri, fu neliniștit şi gustă din amarul clipelor de deznădejde, socotind chiar să-şi caute de lucru aiurea. Îl salvă Zima, agronomul, care îl ajută să intre în brigada lui Bagreanov, ce se reorganiza. Vanka Sobol fu numit tractorist-şef şi primi, contrar aşteptărilor sale, întreaga sumă ce se cuvenea fiecărui nou-venit. Iar acum, teancul gros de bani, învelit cu grijă într-o bucată de ziar, ce se afla prins cu ace de siguranță în buzunarul interior al hainei, îi zămislea cele mai neaşteptate și fericite visuri.

Fericit că pleca în Lebeajie cum se cuvenea, adică într-o brigadă de desțelenire, ba și cu atîta bănet la el, Vanka Sobol, agitat şi vorbăreț, îi povestea plin de înflăcărare lui Fedea Brajikin, schimbul lui, un băiețandru din Belgorod, despre frumusețea şi bogăția locurilor în care văzuse lumina zilei și despre vînătoare, pentru care avusese o patimă încă din copilărie. Ba într-o clipă de sinceritate, îi mărturisi că are la Lebeajie o fată pe care o iubește. Iar această mărturisire avu darul să-l intereseze grozav pe Fedea Brajkin, care abia împlinise nouăsprezece ani.

– Cum o cheamă? întrebă el.

– Tonia.

– Frumos nume! Ea ce e?

– Ce să fie? Colhoznică! Dacă n-a avut parte să se ducă la oraș, să învețe... Tocmai cînd să plece ea la școală, a rămas maică-sa văduvă, bunicu-său abia își mai ținea zilele. Încolo, să fi avut carte, nu mai era de nasul meu...

– E frumoasă?

– La oraș n-am văzut frumoase ca ea...

– Grozav!

– Grozav și nu prea!

– Adică, cum? De ce?

– Să-ți spun sau să nu-ți spun ? N-ai să mă vinzi ?
– Niciodată ! Să-mi tai limba dacă oi scăpa ceva !
– Uite cum vine socoteala... și Sobol tăcu o clipă îngîndurat. Nu vezi și tu cîți șmecheri din Moscova au dat năvală aici ? Cine știe ce s-o mai întîmpla ! Dacă i-o suci capul vreunul !
Obrajii lui Fedca se aprinseră.
– Da' alte fete frumoase nu mai sînt la Lebeajie ?
– Aici e buba, că nu-s ! Au plecat toate la oraș...
În sania plină cu boarfe și tineri trasă de tractorul lui Sobol era larmă și veselie. Ibrai Hasanov, tătarul, un tractorist vesel și prietenos, trăgea cît putea de un acordeon, iar toți ceilalți cîntau sau mai bine zis urlau de răsuna stepa, un cîntec compus în zilele în care plecaseră din Moscova primele trenuri cu tineri entuziaști ce porneau să desțelenească Altaiul :

Hai prietene și frate
În ținuturi depărtate,
Să desțelenim pămîntul
Eu și tu, și cu noi cîntul !

„Drumul de iarnă“ înghețat și plin de hîrtoape ce ducea din Zalesiha la Lebeajie părea foarte înalt din cauza zăpezilor care se lăsaseră în jur. Își trăia de altfel ultimele zile și el. Îl foloseau doar pentru transporturile cu automobilul sau cu tracțiune animală, căci tractoarele care plecau spre miazănoapte (și erau destule) o luau pe de lături. Pe ambele părți ale drumului zăpada era răscolită uneori pînă în fund de șenilele și de tălpigile săniilor mari, greu încărcate, iar pretutindeni în urmele largi, cînd dințate, cînd netezi, în gropi și în adîncituri era o apă limpede ca azurul.
Pentru brigada lui Bagreanov, care avea o încărcătură grea, călătoria nu fu ușoară. Tractoarele gemeau de încordare și împroșcau în oameni cu bulgări de zăpadă și cu apă. Uneori, în vîlcele, se înălțau deodată în fața săniilor munți întregi de zăpadă frămîntată, și atunci trebuia să pui repede mîna pe lopată ; alteori, pe ridicături,

erai nevoit să tragi sania pe pămînt gol şi îngheţat. Le mai ieşiseră în cale şi văi care ascundeau sub covorul de nea adevărate lacuri ; le străbăteau atunci ţipînd şi rîzînd...

În trei ceasuri brigada străbătu cam jumătate din drum, răzbind la Vadul Negru, ostrovul îngust care unea lacul din stepă cu cel din pădure. În ajun trecuseră prin locul acela tractoarele brigăzilor care lucrau pe pămînturile desţelenite mai de mult. Probabil că gheaţa vadului era încă destul de tare ca să poată trece dincolo, dar după Vanka Sobol, aici îi păştea cea mai mare primejdie din tot drumul spre Lebeajie. Îşi opri deci tractorul cînd să înceapă coborîşul, se urcă pe şenilă, lîngă cabină, cercetă atent toate urmele de pe gheaţă şi toate băltoacele de pe care se ridică un stol de raţe sălbatice. Se uită apoi bine la stufărişul îngropat pînă la mijloc în zăpadă şi strigă în direcţia săniilor :

– Mai aşteptăm !

În curînd toată brigada se adună la vad.

Svetlana, pregătindu-se să coboare în urma celorlalţi din sanie, zări deodată, departe, undeva, în urma lor, o maşină.

– Ce zici de asta ? Vezi ? îl întrebă ea pe Leonid.

Leonid se întoarse şi privi chiondorîş la turismul care venea legănîndu-se pe „drumul de iarnă". Cu gîndul la obrajii delicaţi şi rozalii ai lui Krasniuk, îşi zise : ...„Vii după noi, bădăranule ? Ţi s-a făcut ruşine ?" Dar peste o clipă, îşi dădu seama că automobilul care se zărea era vechi, şi nu unul nou, aşa că răspunse :

– Nu-i el... E Zima.

Membrii brigăzii fură plăcut surprinşi şi se bucurară de sosirea agronomului Zima. Îşi dădură imediat seama că acesta aflase de ieşirea lui Krasniuk şi că o condamna ; aşa că se îngrămădiră ca la comandă, voioşi şi interesaţi, în jurul maşinii lui. Era un fel de rablă cu o cabină improvizată, cum deseori vedeai în anii aceia pe mai toate drumurile de provincie. Singura care nu coborî din sanie a fost Fenia Solnîşko, o fată cu pielea albă şi stră-

lucitoare, cu fața rotundă și cu ochișori veseli și luminoși. Se temea parcă să n-o păcălească cumva cineva...

Pe Nikolai Semionovici Zima îl supărase grozav faptul că brigada lui Leonid Bagreanov, pregătită cu chiu, cu vai pentru drum, plecase așa cum plecase din Zalesiha, dar n-o arătă, și, ca de obicei, întinerit parcă de tovărășia tinerilor, vorbi tare, vesel și, aparent, fără griji. Întîmpindu-i pe noii-veniți ce se apropiau, strîngea fiecăruia mîna cu putere, scuturînd-o smucit, ținînd-o o bucată de vreme în palma lui puternică și punînd neapărat fiecăruia două, trei întrebări, de cele mai multe ori neașteptate. Tineretul îi cunoștea obiceiul, așa că fiecare era pregătit în sinea lui să-i dea diferite răspunsuri, dar rareori ghicea cu ce va începe el vorba.

Văzînd-o pe Fenia Solnîșko în sanie, Zima îi strigă așa, deodată :

– Hei, de ce faci scandal ?

– Cum, adică, fac scandal ? întrebă Fenia Solnîșko, devenind atentă.

– Faci scandal de se aude în tot satul ! Uite-așa !

– Și unde anume ?

– În magazin !

– A, vorbești de Guskov ? exclamă Fenia Solnîșko. Află atunci de la mine, Nikolai Semionovici, că ar trebui scuturat și mai bine gînsacul ăsta ! Nouă ne crapă buza după ceainic, dar dumnealui nu vrea să-l vîndă ! Îl ține sub tejghea ! Se poate una ca asta ?

Zima deschise ușița mașinii și scoase un ceainic de aramă, care strălucea în soare de-ți lua ochii.

– Ăsta o fi ?

Membrii brigăzii izbucniră pe toate vocile, entuziaști, iar pe Fenia o zbură parcă vîntul din sanie. Apucă ceainicul cu amîndouă mîinile.

– I l-ai luat ?

– L-am cumpărat...

O bucată de vreme în jurul lui Zima domni o larmă plină de zburdălnicie și copilărie, în care timp ceainicul trecu din mînă în mînă. Văzînd că Fenia Solnîșko nu-

măra de zor, radioasă, niște monezi de argint în palmă. Zima o opri :

– Lasă asta ! E darul meu pentru brigadă !

– De mutare în casă nouă, nu-i așa ?

– Exact ! Fără nici o glumă !

Și din nou toată brigada se porni cîteva clipe pe haz și chicoteli.

– În stepă, ceaiul e mare lucru ! spuse Zima. Și pe ger și pe căldură, el e singura salvare. De altfel, o s-o descoperiți în curînd pe pielea voastră. În stepă nu se vinde sifon, iar apa aici, la noi, e cam sărată !

– Mie îmi vine să vărs de apa voastră ! declară Kostea Zarnițîn. În timp ce o bei și-i încă rece, treacă-meargă, o mai rabzi, dar cum ți se încălzește în burtă, e un chin ! Ți se întorc mațele pe dos de parcă ai fi pe puntea unei corăbii ! Așa că eu unul, nu prea duc dorul ceaiului. Cum să-l bei, așa, fierbinte și sărat ?

– Kirghizii își sărează chiar ei ceaiul, spuse Vanka Sobol. Asta înseamnă că-i sănătos ! Chiar așa și e ! Cînd e căldură mare, tare mai rîvnești la lucruri sărate !

– Așteaptă puțin să vezi că și el o să-și săreze ceaiul ! spuse Zima.

– Nu, una ca asta n-o să se întîmple niciodată ! se înflăcără Kostea Zarnițîn, amintindu-i pe neașteptate lui Zima de prima lor întîlnire, la Barnaul. Știți, atunci, la Barnaul, v-ați bîrfit raionul cum v-a venit la gură... dar de ce nu ne-ați spus că apa-i sărată ? Ați umblat cu șmecherii ? Da, ați umblat cu șmecherii ! Dacă ne-ați fi spus adevărul, pe mine unul nici cu arcanul nu m-ați fi adus aici ! De saramura asta a voastră îmi vine... Ic-ic ! Cetățeni, faceți loc ! Faceți loc !

– Măi, Kosteo, ăi avea prea multă sare în tine ! rîse Vanka Sobol. Care cum s-ar zice, te-ai murat ca un castravete și organismul tău nu mai cere sare... La uzină strunguletul lucra și tu stăteai și te uitai la el ! Dar în stepă, cînd s-o porni sudoarea să curgă gîrlă pe tine, ce-o să te mai tragă la sărat !

– Lasă-mă în pace ! strigă Kostea care se trăsese mai la o parte.

– Ia ascultați, oameni buni ! Ce-ar fi să stăm jos un pic și să fumăm cîte o țigară, propuse Zima și se urcă în sanie. Cum e drumul ? Merge, merge ?

– Nu mergem, plutim ! răspunse Bagreanov.

– Ei, dar stepa noastră cum e? îi întrebă Zima pe băieți, care-și aprinseseră între timp țigările. Vă place ?

Tinerii tăcură, cercetînd cu privirile stepa.

– E cam pustie... Pămînt, cer, iar pămînt și iar cer... răspunse Beloreţki.

– Nu e pustie, ci întinsă, replică Zima.

– Cam foarte întinsă !

– Da, foarte, recunoscu deodată Zima. Ce întinderi fără de hotar ! Aici totul dăinuie în deplină libertate. În stepă, zorile, în zori, cuprind o jumătate de cer ! Vijelia e vijelie... Cînd trăsnește, asurzește și orbește jumătate de lume... Furtuna e furtună : cînd se apropie cu norii ei negri, îți îngheață sîngele în vine. Aici totul are spațiu, totul se simte la largul lui !... Și unde e loc destul, e mai plăcut, mai ușor și mai bine să muncești !

– E o aluzie ? întrebă Kostea Zarnițîn, făcînd cu ochiul.

– Aluzie ! confirmă Zima. Ce, nu-ți place ?

– Ba da, de ce nu ?... E o aluzie judicioasă.

– Într-adevăr, e bine să muncești acolo unde ai loc destul, fu de acord Leonid. Dar au să ne dea oare posibilitatea să muncim bine în spațiul acesta nesfîrșit al stepei ?

– Înțeleg... spuse Zima, și sîngele îi năvăli în obraji, întunecîndu-i. Directorul n-a procedat bine, n-a procedat bine de loc ! I s-a atras de altfel atenția... Dar și el, prieteni, e nou-venit aici... Învață și el să muncească la țară.

Glasul îi fu acoperit îndată de glasurile tinerilor :

– Prost mai învață ! Numai de nota doi !

– De ce se poartă de parcă ar fi un cîine ținut în lanț ? Ce sîntem noi pentru el ?

– Nu-i place decît Dereaba !

– Dacă sînt roșcați și unul și altul !...

– Hei, să-mi cadă mie în mînă mutra asta !

– Gata ! Ajunge ! îi puse la punct Leonid pe băieți ; iar cînd larma se potoli, se adresă lui Zima : Îți mulțumim, Nikolai Semionovici, că ne-ai ajuns din urmă. Dacă nu veneai, ca să fiu sincer, m-ar fi apăsat tot drumul ceva...

Zima sări din sanie.

– Dați-i drumul ! La revedere !

– Veniți în stepă ! îl invită Leonid.

– Veniți și vă tratez cu un ceai ! îi făgădui Fenia Solnîșko.

În timp ce Zima stătuse cu băieții, Vanka Sobol cercetase gheața din Vadul Negru. Cînd îl văzu că se întoarce cu cizmele ude, Leonid îl întrebă :

– Ei, cum e ?

– A ținut ieri, o să țină și azi !

– Dar drumul de vară spre Lebeajie pe unde trece ?

– Prin stepă. În jurul lacurilor.

– Ocolește mult ?

– Vreo patruzeci de kilometri...

– Ohoho !

Deodată, prin aer se auzi un șuierat, un zgomot, și un șoim-călător puternic, cea mai rapidă dintre răpitoare, se năpusti, strîngîndu-și aripile cu toată forța din înaltul cerului, spre un cîrd de rațe sălbatice, care zburau greoaie deasupra Vadului Negru venind dinspre pădure spre stepă. Rațele, speriate, se repeziră măcăind desperate în stufărișul din apropiere. Dar șoimul tot avu răgazul să prindă un rățoi mare. Fîlfîind de cîteva ori din aripi, îl duse cu el, iar penele sale frumoase, care-l împodobiseră ca de nuntă, începură să ningă în urma lui, purtate lin de adierea care sufla prin vad...

– L-a doborît, ticălosul ! strigă Leonid înciudat.

– Trimite întîi tractoarele fără sănii, îl sfătui Zima. Pentru recunoaștere.

– Așa am să și fac...

Primul trecu Grigori Holmogorov, un tînăr cu frunte bombată și cu fața blîndă, ce părea mai în vîrstă din cauza pielii sale care bătea în cenușiu. Era un flăcău curajos dar stăpînit, prudent și priceput. Avea deci toate calitățile principale cerute unui bun cercetaș. Răspunzînd cu un semn din cap la ordinul brigadierului, coborî liniștit în vad, o luă cu tractorul pe gheață și ieși fără grabă pe malul celălalt, de unde începeau pămînturile Lebeajiei, în aplauzele zgomotoase și în hărmălaia plină de bucurie a întregii brigăzi.

În urma lui porni prin vad tractorul lui Vitali Belorețki. Și el fu răsplătit, de cîte ori o merită, cu aplauze și ovații, dar mai temperate de astă dată ; își dăduseră seama cu toții că în vad nu se petrecea nimic deosebit. Vanka Sobol strigă de altfel :

– Pentru ce aplaudați, fraților ? Făceți-mi loc !

Și-și trecu repede, voinicește, sania greu încărcată pe gheața vadului. Convingîndu-se pe deplin că temerile lor fuseseră zadarnice, membrii brigăzii o luară la goană în urma lui, în grup, și, făcînd gură și împrăștiind apa din băltoace, ieșiră la mal, în vreme ce Sobol, care întrecuse cercetașii, își lua din nou locul în fruntea coloanei.

– Mergi mai cu nădejde ! Nu ne ține în loc !

– Dă-i drumu-u-u !... vui un glas de pe malul celălalt.

Leonid, cu privirile înseninate, își duse palma la piept și-i spuse lui Zima :

– Ei, mi s-a luat o piatră de pe inimă...

Și, calm, pilotă tractorul lui Kostea Zarnițîn cu sania lui, remorca lui Vladimir Belousov și, în sfîrșit, rezervorul albastru de carburanți al lui Repka... După ce-și luă rămas bun de la Zima, cu chipul luminat de izbîndă, porni în urma lui Repka. Acesta o și luase pe gheața vadului, cînd deodată Leonid auzi chiar în față trosnetul acela asurzitor și atît de bine cunoscut încă din copilărie. Inima i se strînse cînd rezervorul urias, care îi ascundea tractorul de priviri, se lăsă printre sloiurile ce săreau în jur, și apa înspumată se revărsă în toate părțile pînă la maluri și pînă la stufăriș...

Capitolul trei

I

Cînd ajunseră la o ieșitură albăstruie a pădurii de pini de la care stepa se pierdea în depărtări largă și nemărginită, zăriră satul Lebeajie. Mare și frumos cîndva, era acum, poate, cea mai nearătoasă și mai neatrăgătoare așezare omenească din întreaga stepă a Altaiului.

Nu rămăsese neștirbită nici o uliță în Lebeajie. Nu vedeai nicăieri mai mult de zece case în șir ; cele mai multe se ridicau singuratice printre maidane, străjuite de plopi bătrîni, părăsiți și pe jumătate uscați, din care pricină satul părea împărțit în mai multe cătune. Mai toate casele erau vechi, în formă de cruce sau cu cinci pereți din bîrne, povîrnite sau aplecate într-o rînă, roase pe de-a-ntregul, probabil, de negreala anilor și a umezelii, cu prispe înalte, acoperite mai toate cu scînduri putregăite și mîncate spre miazănoapte de un strat de mucegai pufos. Doar cîteva mai aveau, spre uliță, obloane măiestrit cioplite – minuni ieșite din mîna meșterilor toporului și ai fierăstrăului. La celelalte atîrnau strîmb la ferestre tăblii pe care abia dacă mai deslușeai o urmă din vopseaua care le acoperise pe vremuri în toate culorile curcubeului. Dar printre toate casele acestea cernite, de la care emana izul unor timpuri trecute, zăreai ici, colo și locuințe noi. Izbe mici, înjghebate din vechituri, cu zidurile umplute cu stuf ; case joase de chirpici, ba chiar și colibe din salcie împletită și lipite cu lut și balegă de vacă. Toate aveau ferestruici mici și acoperișuri teșite din care ieșeau coșurile joase. Pe lîngă case, sau chiar lipite de ele, vedeai șoproane și magazii mici, deseori

cu căpriorii dezgoliţi, în timp ce ogrăzile se apărau de cei de afară prin garduri şubrede şi joase, făcute din vreascuri, care abia îşi iţeau capul din zăpadă. Dar nu toate casele aveau îngrăditură !

Satul se ridica pe un loc nisipos ca şi pădurea ce-l străjuia şi, din pricina asta, zăpada se topea aici deosebit de repede. Peste tot nămeţii murdari şi acoperiţi cu cenuşă şi funingine se afundaseră, dezgolind grămezile de bălegar, dîmburile şi mormanele de crengi rupte de perişor adunate ghem (nisipul se mişca nestăvilit prin sat dinspre apus spre răsărit), şi peste tot vedeai băltoace gălbui care tăiau de-a latul uliţele toate. De pe toate acoperişurile, mai ales de pe cele bătute de soare, curgea apa şiroaie ; toate zidurile musteau de umezeală şi, cum în satul acela primăvara apelor se înstăpînise, satul părea, văzut de departe, deosebit de posomorît, pierdut cum era în mijlocul stepei acoperită încă de albul sclipitor al zăpezii...

Vanka Sobol, conducătorul tractorului ce mergea în fruntea brigăzii, o lua deseori repede înainte şi, tremurînd uşor de emoţie, îşi mîngîia cu priviri fericite satul în care văzuse lumina zilei. Rămăsese aşa cum îl ştia, cum îl văzuse şi aievea şi în vis, aşa cum îl iubea din copilărie, şi nu-i păru nici sărac, nici stingher. Era satul lui cel drag, şi oricît de jalnic ar fi părut celorlalţi, pentru el fusese şi avea să fie veşnic cel mai frumos din lume.

Scoţînd capul din cabină, strigă, cu bucurie :

– Ăsta-i Lebeajie !

Noii-veniţi priveau însă satul cu alţi ochi. Văzuseră pînă acum multe aşezări în Altai, şi bune şi rele, şi bogate şi sărace, dar pentru prima dată dădeau de un loc atît de mizer. Ei nu-l iubeau şi deocamdată, nici nu puteau să-l iubească, aşa că gîndul că din clipa aceea vor trebui să trăiască acolo le strînse dureros inima. Amuţiră pe dată, aşa cum amuţesc zburătoarele în apropierea furtunii ; iar uneia dintre fete i se prelinse chiar o lacrimă pe obraz...

Galina Hmelko ieşi din sat în întîmpinarea coloanei, călare pe un sur mic, cu o coamă deasă. Aflase de nenorocirea de la Vadul Negru. Îi telefonase Zima cu o oră în urmă din Zalesiha. Se întorsese acolo cu Repka, care, vrînd să-şi salveze tractorul, lucrase destul de multă vreme în apa îngheţată. Strunindu-şi căluţul în faţa tractorului lui Vanka Sobol, Hmelko strigă îngrijorată :

– Dar Bagreanov unde-i ? A rămas acolo ?

– Da, îi răspunse Sobol, ieşind din cabină.

Hmelko se încruntă puţin. Tăcu o bucată de vreme, înfăşurînd căpăstrul pe oblîncul şeii.

– Tractorul e împotmolit rău ?

– Rău de tot !

– N-aţi putut să-l scoateţi cu tractoarele voastre ?

– Nici nu l-am putut urni ! Sînt prea slabe.

– Ies îndată două diesele şi o maşină, spuse Hmelko şi, uitîndu-se înapoi spre Lebeajie, adăugă : Iată-le ! Vin !

– Au luat otgoane ? întrebă Sobol.

– Au luat tot ce trebuie.

Şi Hmelko întrebă, posomorîndu-se din nou :

– Cine se vîră acum în apă ?

– Cum cine ? El !

Smucind calul de căpăstru, Hmelko porni, strigînd :

– După mine !

Străbătu satul Lebeajie şi conduse întreaga coloană pe ţelina înzăpezită, prin hotarul de miazăzi, spre un cătun format din cîteva case din chirpici şi vreo două bordeie. De acolo începea drumul pe care membrii brigăzii aveau să pornească în stepă peste o zi, două...

Pe înserat, Vanka Sobol, gătit cu o haină bleumarin cu guler de biber şi, în picioare, cu cizme de box ca oglinda, proaspăt ras şi uşor emoţionat, trecea mîndru prin satul său, aruncînd din cînd în cînd în lături priviri agere de vînător.

Vanka Sobol a şi aflat că întoarcerea lui la Lebeajie dăduse prilej la tot felul de vorbe : şi bune şi rele. Şi

nici nu era de mirare : el era primul care se întorcea din sutele de locuitori ai satului ce-şi părăsiseră vatra în ultimul sfert de veac. Unii ziceau că Vanka nu era decît un bezmetic şi un fluieră-vînt şi că întoarcerea lui nu era decît o nouă toană. Alţii însă îşi puneau capul zălog că flăcăul era şiret şi că venise numai de dragul banilor, dar că pînă la urmă îşi va lua el tălpăşiţa şi o va şterge iar la oraş. Alţii şuşoteau cum că Vanka se întorsese acasă numai şi numai din pricina inimii, pîrdalnica... Doar cîţiva, foarte puţini la număr, erau de părere că Sobol se întorsese ca să muncească într-adevăr la Lebeajie şi socoteau înapoierea lui ca primul semn bun al revenirii sătenilor pe pămînturile natale. Pe Vanka Sobol însă, nu-l tulburaseră nici părerile şi nici bîrfelile oamenilor, cum nu-l tulburaseră nici întrebările în doi peri ale sătenilor pe care-i întîlnea. Nu era el dintre cei care-şi pierd cumpătul pentru te miri ce şi mai nimic.

Nu-l tulbura decît gîndul întîlnirii lui cu Tonia Rodiceva şi cu ai ei. Şi-i spunea inima că neliniştea asta a lui nu era fără temei ! Aşa cum se potriviseră toate, se părea că numai o minune îl mai putea ajuta.

...Cum deschise portiţa ce dădea în ograda Rodicevilor, o şi văzu pe Tonia, deci mult mai neaşteptat decît se aşteptase. Fata ieşise din tindă parcă anume pentru a-i ieşi în cale cu două căldări goale în mîini ! Zărindu-l, încremenise în pridvor şi îşi lăsase jos căldările zincate care zăngăniră... Cuprins de o teamă în care primul loc îl ocupau superstiţiile, Vanka gîndi : „S-au dus de rîpă toate !“ şi se fîstîci şi mai tare cînd o privi pe Tonia mai atent. Doamne, ce minuni poate firea ! Cum se poate schimba o fată de şaptesprezece ani, slăbuţă şi ochioasă, în numai doi ani ! Tonia era acum voinică şi bine legată, cu piept înalt şi cozi grele de un blond închis adunate ca o cunună pe cap. Cîteva pete aurii de soare îi înfrumuseţau nespus de mult, înveselindu-i parcă, faţa plinuţă cu trăsături gingaşe. Dacă n-ar fi avut pistrui, ar fi fost o fată oarecare, fără nimic deosebit de drăgălaş. Nu mai avea ochişori ageri şi zburdalnici, care îi apăruseră lui Vanka

şi în vis, ci doi ochi mari şi limpezi, care-i luminau faţa toată. Stătea în pridvor, pălind din ce în ce mai mult, în timp ce el, Vanka, nefiind în stare să-şi desprindă privirile încurcate şi pline de admiraţie de la ea, se gîndea cu inima fremătîndă, gata-gata să se oprească în loc : „Parcă e o domniţă ! Să zici că acum a coborît dintr-un tablou !"

Ce sforţări făcu săramnul Vanka Sobol pînă să mai prindă curaj ! Încurcat, îşi cumpănise în cîteva rînduri greutatea trupului de pe un picior pe altul, pînă să poată striga cu o veselie prefăcută :

– Acasă vă e cîinele, gazdă ?

– Da' de ce întrebi ? rosti Tonia cu o urmă de batjocură în glas, dar fără a zîmbi. Sau ai venit la el în ospeţie ?

– Ia te uită ce-a născocit ! Mi-e frică să nu mă muşte !

– Nu te muşcă, n-avea teamă, că s-a dus cu copiii...

Înţelegînd din asta că-i este îngăduit să intre, deşi nu fusese poftit cu prea multă bunăvoinţă, Vanka Sobol mai prinse puţin curaj şi se îndreptă spre pridvor, călcînd pămîntul cu cizmele lui uşoare, dibuit, ca un animal sălbatic. Un val de sînge îi întunecase şi mai mult faţa întunecoasă.

Tonia se uită la el şi-şi spunea că Vanka arăta mult mai în vîrstă decît păruse înainte de a fi plecat din Lebeajie : liniile feţei lui uscăţive erau acum mai tăioase, buzele mai vîrtoase şi mai uscate, iar privirea mai ascuţită şi mai adîncă. Toate îl făceau să pară mai bărbat, străin şi îndepărtat parcă. Dar cînd tînărul se opri lîngă pridvor şi-şi ridică spre ea ochii cu luciri de cărbune, Tonia, ca într-o străfulgerare, îl văzu aşa cum era înainte... Căci aşa se întîmplă deseori în viaţă : îşi deschide fata lada, se apucă să caute prin hainele bine chitite, cînd deodată din cine ştie ce scurteică o loveşte mireasma blîndă a florilor de untu-vacii sau a izmei şi atunci, trăgînd adînc în piept parfumul păstrat acolo ca prin minune, îşi aduce aminte în cîteva clipe de trecut şi retrăieşte totul pînă în cele mai mici amănunte.

Vanka spuse tărăgănat şi oftînd :

– Bună ziua, Tonia ! Ce, nu mă mai cunoşti ?

– Bună ziua ! îi răspunse fata șoptit, plecîndu-şi uşurel capul. Cu fiece clipă ce trecea, îl regăsea tot mai mult pe Vanka cel de altădată, şi nu era în stare să-şi dea seama în grabă ce simţăminte trezea în ea această întîlnire. Va să zică, te-ai întors ? Te-ai săturat de hoinăreală ? îl întrebă ea deodată, neputîndu-şi stăpîni nemulțumirea pricinuită de vechea jignire. Dar conştiinţa unde ai pierdut-o ? Sau taci ?

– De ce vorbești așa ? o întrebă încet, stăpînit, Vanka Sobol. Conștiința, așa cum era, aşa o am şi azi ! Oricît am umblat, n-am irosit-o !

– Nu prea văd conştiinţă în ochii tăi, spuse Tonia aspru.

– Dacă te-ai uita în ei mai liniștită, ai vedea-o !

– Atunci, dacă ai conștiință, la ce-ai venit ? întrebă Tonia, începînd să se mînie. Că doar nu-s peţită de tine ! Dacă ne văd oamenii ce-au să zică ?

– Am o treabă... începu Sobol, hotărît.

– Ce treabă poți avea tu cu mine ?

– Nu cu tine, cu maică-ta...

Așa că, de voie, de nevoie, Sobol trebui poftit în casă !

Lukeria Vlasievna, mama Toniei, femeie trupeșă și frumoasă la vremea ei, îmbătrînise înainte de vreme, chinuită și înrăită de viața pe care o dusese. Omul ei, invalid de război, murise la vreo doi ani după ce se înapoiase în sat, lăsînd pe seama amărîtei lui de femei un tată neputincios şi trei copii, dintre care unul de țîță. Multă amară suferință avusese Lukeria Vlasievna de îndurat în anii grei de după război, cînd gospodăria colhozului decăzuse ! Ea nu putuse, ca atîția alții, să lase totul baltă şi să fugă cu ai ei la oraş. La început, îi invidiase pe fugari, dar cu timpul începuse să-i urască, pentru că partea lor de muncă fuseseră nevoiţi s-o ia pe umerii lor trudiţi cei rămaşi în sat ! Aşa că-l ura pentru aceeaşi pricină şi pe Vanka Sobol, ca pe toţi fugarii. Unde mai pui că Lukeria Vlasievna nu putuse trece cu vederea că Tonia,

copila cea mai dragă dintre toți copiii ei, îndrăgise în zorile tinereții pe flăcăul ușuratic, care, deși se știa iubit, o ștersese la oraș, și ea suferise multă vreme! „A întors spatele unei fericiri ca asta, nerodul!“ își spunea tristă și indignată Lukeria Vlasievna, pătrunsă pînă în adîncul sufletului de jignirea îndurată de fata sa. În ziua aceea, aflînd că Sobol se înapoiase pe neașteptate în sat, se pregătise ca imediat, la prima întîlnire, să-i spună fără nici un fel de milă tot ce gîndise despre el în cei doi ani de zile trecuți de la plecarea lui. Iar acum se pomeni cu el în prag! Venise, în carne și oase, singur și nesilit de nimeni! Poftește deci, de te răfuiește cu el!...

După ce mormăi ceva în loc de răspuns la binețele oaspetelui, Lukeria Vlasievna îi împinse un taburet cu piciorul, iar atunci cînd Vanka Sobol, fără să aștepte altă poftească, se așeză lîngă ușă, îl întrebă cîntat, bucurîndu-se dinainte că sunase ceasul răfuielii mult așteptate:

– Cu ce prilej ai poftit în casa noastră, voinicule? Că, pare-mi-se, n-ai nici o treabă pe aici?

– De n-aș fi avut, n-aș fi venit, Lukeria Vlasievna, îi răspunse Sobol cît se poate de pașnic și fără nici un zor să-i spună care era treaba anume ce-l mînase la ea. Era limpede că se străduia din greu să-și țină cumpătul cîștigat cu atîta trudă.

Lukeria Vlasievna se așeză lîngă masă.

– Abia picași, călătorule, și ai așa, deodată, treabă cu noi? îl întrebă ea, privind-o plin de înțeles pe Tonia, care rămăsese lîngă tocul ușii, într-o atitudine jignită, cu capul sus. Arde cumva satul, sau ce? adăugă ea, zîmbind mînzește cu tot chipul ei cenușiu și obosit, sigură, pare-se, că a izbutit să-l strîngă pe fugar cu ușa.

– Arde... răspunse Sobol, fără a clipi.

– Nu mai spune! O fi cine știe ce treabă foarte, foarte importantă!

– Foarte...

– Auziși, Tonia? și fără să se mai poată stăpîni, Lukeria Vlasievna chicoti, mîngîindu-și sufletul că ea

era mai tare în discuția cu musafirul. Și care-i treaba asta, mă rog ? Că, după cîte știu, n-ai lăsat nimic la noi cînd ai rupt-o la fugă după o viață mai bună !

– Lukeria Vlasievna, degeaba mă dojenești că am fugit d-aci, îi răspunse Vanka Sobol la fel de împăciuitor ca și până atunci. Știi și dumneata prea bine că jumătate din sat fugise înaintea mea ! Și, dacă țin bine minte, și cîteva dintre rudele dumitale, nu-i așa ? Și, dacă-i vorba pe așa, eu am răbdat aici mai mult decît alții, ba s-ar putea spune că am fugit ultimul... Iar de întors m-am întors primul ! Asta înseamnă că încă-s mai bun decît alții !

– Laudă-mă gură ! Vezi bine, dumneata ești cel mai conștient ! îl luă Lukeria Vlasievna peste picior. Ți-ai părăsit tractorul în brigadă și ți-ai luat picioarele la spinare ! Iar noi, aici, a trebuit să ne îndoim spinările ca niște blestemați pentru voi toți ! Toată gospodăria s-a năruit din cauza unora ca tine !

– Nu noi sîntem vinovați de asta, i-o tăie Sobol posomorît.

– Da' cine ?

– Caută vinovații în altă parte.

– Eu văd mai bine pe vinovații care sînt mai aproape de mine ! spuse Lukeria Vlasievna. Oricum, dacă n-ați fi fugit care încotro și v-ați fi gîndit mai mult la colhoz, n-am fi ajuns unde am ajuns...

– Păi, ce era să fac eu aici ? întrebă Sobol. Doi ani am trudit ca un drac, zi și noapte pe tractor, am înghițit la praf de-mi venea rău, iar de ales, cu ce m-am ales ? Cu nimic. Poți să te hrănești cu nimic ? Să văd de grădina de zarzavat și să alerg la tîrg, ca alții, n-avem cînd... Cît despre bătrînii mei, știi și dumneata că abia mai pot umbla... M-am spetit muncind ! Venea iarna, dar pentru toată munca mea, pentru toate nopțile nedormite, m-am ales doar cu un sac de tărîțe, bune de dat la găini ! Care e omul să-l rabde inima una ca asta, spune ?

– Da' pe noi cum ne-a răbdat ?

– Voi n-ați avut încotro merge, de-aia v-a răbdat !

Lukeria Vlasievna se făcu a nu auzi ultimele vorbe, tocmai pentru că sub ele se ascundea un adevăr amar, şi reluînd tonul dinainte, exclamă :

– Uitați-vă, lume, la el, cît se mai laudă ! A întors dosul ultimul, dar s-a întors primul, dumnealui ! Ce om conștient ! Curat sfînt ! Se uită cu coada ochiului la fiică-sa, chicoti şi apoi adăugă : Dar ia să-mi spui, domnule care eşti atît de conştient, pe cîți bani ai pus gheara cînd ai luat foaie de drum comsomolistă și ai intrat în rîndul noilor-veniți ?

– Eu n-am cerut bani, răspunse hotărît Vanka Sobol, dar de vreme ce mi i-au dat, de ce să nu-i iau ?

– Spune mai bine deschis că ai jecmănit statul !

– Ba nu, că el mi i-a dat !

– Și tu i-ai luat fără pic de rușine !

– I-am luat ! îi răspunse Sobol și posomorît lăsă ochii în jos. Cum era să nu-i iau, cînd am atîta nevoie de ei ! Și dacă vrei să știi, află că sînt într-adevăr nou-venit ! Iau viața de la început și într-un fel cu totul nou ! zise el și, ridicînd capul, privi curajos în ochii gazdei. Uite, dumneata, Lukeria Vlasievna, spui că v-a fost greu aici... Da' să fugi din satul tău, crezi că-i ușor ? Am lăsat tot, și casa, și părinții care erau cu un picior în groapă, și căsuța pentru grauri de deasupra porții, meșterită de mine, și plopul drag de lîngă fereastră !... Toate, toate, le-am lăsat ! Ba mi-am lăsat poate chiar fericirea... Am fugit din satul meu cu inima însîngerată ! Credeți voi că-i bine omului prin locuri străine ? Am muncit sub pămînt, în mină, dar sufletul mi se zbătea într-una după cer și soare ! Mă gîndeam mereu la sat, la stepă, la holde... Erau ceasuri cînd mă ardea dorul să mă plimb printre lanurile de grîu, și dorul era atît de amarnic, că-mi dădeau lacrimile ! Aș fi dat totul să pot frămînta în palmă cîteva spice sau să sparg în dinți boabe noi de grîu ! Așa am dus-o eu la oraş, Lukeria Vlasievna ! Şi acu m-am întors dar nu sînt cu nimic mai pricopsit... Prin ce mă deosebesc eu

de noii-veniți ? Cu cît sînt eu mai bogat ca bunicu-meu, primul care în anii de demult s-a așezat în locul ăsta ? M-am întors, dar nu știu dacă nu s-a ales pe veci praful și pulberea din viața mea !

Și, după ce-și trecu privirea asupra Toniei, adăugă trist :

– Nimănui nu i-a fost ușor...

– Crezi că acum o să fie mai lesne ? întrebă Lukeria Vlasievna. Pricepuse foarte limpede ce voise să spună Sobol Toniei, dar se vîrî în vorbă tocmai ca să lase să se creadă că pe fiică-sa n-o privește această discuție.

– Sigur că o să fie mai lesne ! îi răspunse convins Sobol. De altfel cred că a și început să fie mai ușor. Dările au scăzut mult. Acum mai poate omul răsufla. Iar tractoriștii au ca și muncitorii cîștig sigur ! Și asta e bine ! Știe omul că ia cît i se cuvine pe munca lui, și-și poate planifica viața așa cum se cade... Fugeam eu parcă din satul meu, de la munca atît de dragă mie, dacă era de pe atunci așa ? Să vedeți numai că acuma are să se facă ordine și în colhozuri. Eu am simțit încă din toamnă că viața a fost întoarsă, ca un volan, și că o să meargă acum mai bine ! Și cum mi-am dat seama de asta, m-a și tras spre casă. Iar acum știu că îi trage pe mulți !

– Unde-s ăi de-i trage să vină înapoi în sat ? întrebă Lukeria Vlasievna, neîncrezătoare.

– La oraș.

– Că noi nu i-am văzut încă pe aici...

– O să-i vedeți ca mîine, îi răspunse Sobol și deodată se înveseli de un gînd : Eu, Lukeria Vlasievna, sînt bun de saftea ! Să vedeți, cum se zvîntă drumurile, vin oamenii în trap înapoi la colhozuri ! Așa că te sfătuiesc să te pregătești și dumneata de oaspeți...

– Ce soi de oaspeți ?

– Dintr-ăia care au fugit înaintea mea, răspunse Sobol, zîmbind victorios. Cum ar fi, de-o pildă, nepoata dumitale bună, Ekaterina Timofeevna, cu bărbatu-său și cu copiii...

– Katia ? strigă deodată Tonia, dezlipindu-se de uşă.
– Sau poate c-ai şi văzut-o ! fu uluită Lukeria Vlasievna.
– Vă trimite prin mine cele mai adînci plecăciuni şi un salut din toată inima, răspunse Sobol. Dar cel mai important lucru e că mi-a poruncit să vă spun că s-au hotărît să se întoarcă în Lebeajie cu toată familia. Cum se zvîntă drumurile, vin !
– Unde ai văzut-o ?
– Acolo, la Kuzneţk... Am întîlnit-o din întîmplare.
– Atunci, ce aştepţi să vorbeşti, nelegiuitule ?
– Lukeria Vlasievna ! o rugă Vanka Sobol, zîmbind. Nu ţi-am spus eu oare de cum am trecut pragul, că vin cu o treabă ? Dar dumneata nu m-ai lăsat nici să deschid gura, de zorită ce erai să mă faci cu ou şi cu oţet !
– Doamne, să fie adevărat că vine Katiuşa ? zise Lukeria Vlasievna, ridicîndu-se de emoţie de pe scaun. Poate că spunea numai aşa... Nu cumva le umfli, Ivane ? Privirile mamei şi ale fiicei se întîlniră o clipă. Nici nu ne-a mai scris de atîta vreme !
– Da, de mult, răspunse, ca un ecou, Tonia.
– Ba a scris, v-am adus şi răvaş... Iată-l ! spuse Sobol.
– Uită-te la el, nemernicul ! Şi el stă !
Tonia smulse scrisoarea din mîna lui Sobol, săgetîndu-l cu o privire ucigătoare şi o citi imediat maică-si. Da, Vanka Sobol nu minţise : trebuiau să se pregătească de oaspeţi !
Şi aşa, pe neobservate, Vanka Sobol se pomeni aşezat în colţul din faţă, la locul de cinste, şi întrebările începură să curgă. Sobol o văzuse de curînd pe Ekaterina Timofeevna la Kuzneţk, doar cu puţin înainte de plecare şi nu ştia prea multe despre viaţa ei şi a familiei sale. Asta însă nu le împiedica pe cele două femei să-i pună întrebări tot mai insistente. Apoi, se apucară să-şi facă planul, în prezenţa lui Sobol, cum să-şi primească scumpii oaspeţi şi cum să-i ajute să-şi înceapă viaţa în

satul lor în care nu mai rămăsese întreg nimic, nici măcar casa...

Nu trecuse nici jumătate de ceas de la primirea veştii celei bune şi mînia Lukeriei Vlasievna faţă de Sobol se domolise într-atît, încît bătrîna spuse cu părere de rău :

– Păcat, Vaniuşa, că n-am cu ce să te omenesc ! Şi tare ar mai trebui să te răsplătesc cu ceva !

– Lukeria Vlasievna, ştiam eu că o să vrei să mă tratezi pentru vestea asta bună, rosti însufleţit Sobol, care-şi recăpătase toată îndrăzneala, dar că n-ai cu ce în viaţa pe care o trăieşti... De unde să ai mata bani ? Iată cum se face că pentru împrejurarea asta am luat cu mine o sticluţă de-o jumătate de votculiţă !

– Măi, diavole ! spuse Lukeria Vlasievna încetişor, cu o neaşteptată duioşie în glas, văzîndu-l pe descurcăreţul oaspete cum scoate din buzunarul dinăuntrul hainei o butelcă de sticlă verzuie.

Toniei însă nu-i veni bine că mamă-sa se schimbase atît de repede în timpul discuţiei cu Vanka Sobol, aşa că bombăni, dispreţuitoare :

– Bine i-ai zis diavol !

– Nu-i nimic, o să bem cîte un păhăruţ, spuse Lukeria Vlasievna şi făcu din cap spre uşa casei mari. Scoală-l şi pe moşu, să guste şi el. Că nu-i în fiece zi praznic... Ei, ce tot stai ? Scoate-ţi haina, Vaniuşa, că punem îndată masa !

...Sobol plecă de la ei spre asfinţit. La ieşire, oprindu-şi temător privirile chemătoare asupra Toniei, o rugă ca şi cum era vorba de ceva ce i se cuvenea :

– Du-mă pînă la poartă, să nu sară cîinele !...

– Du-l, fată, du-l, îi sări în ajutor Lukeria Vlasievna, care se îmbunase şi care, fireşte, uitase că de mult plecase cîinele din curtea lor. Nu ştie omul niciodată de unde sare necazul... Că, doar, cîinele-i cîine !...

– Lasă că nu-l muşcă ! răspunse Tonia.

– Vai, Tonia, ţi-o fi aşa de greu să ieşi pînă la poartă ?

Vanka Sobol se opri în pridvor și, plecîndu-și capul sub privirea dojenitoare a Toniei, care rămăsese în pragul tindei, o întrebă cu o voce ascuțită și tristă :

– Cum o duci ?

– O duc și eu... îi răspunse Tonia în doi peri.

– M-ai uitat ?

– Toate se uită !

Sobol tăcu mult, cu capul plecat, iar Tonia, care scăpase momentul cînd putea pleca, își mototolea încurcată și înciudată șorțul în mîini. Fără a-și ridica privirile, Sobol rosti încet, dar destul de hotărît :

– Trebuie să-ți vorbesc !

Tonia nu-i răspunse, așa că adăugă și mai hotărît :

– Chiar azi !

Ea nu-i răspunse nici de data asta.

– Vino la club, o rugă Sobol.

– Om vedea, îi răspunse Tonia ca de departe.

– Vino ! o mai rugă o dată Sobol, la fel de hotărît, cu o duioșie care lăsa să se înțeleagă că n-o auzise. Te aștept ! mai adăugă el, și, fără a-și lua rămas bun, coborî încet din pridvor.

...I se întîmplă uneori omului să dea în hățișurile pădurii de un pîrîiaș. E mic și abia de-și croiește drumul. Nici peste un copac căzut nu-i în stare să sară... Dar dacă te uiți la el mai bine, vezi că are totuși în curgerea lui ceva vioi, puternic, plin de promisiuni, și te întrebi fără să vrei, încotro curge acest pîrîiaș și cum va arăta după ce va fi străbătut cale de sute de verste ? Va ajunge, poate, un rîu cu ape învolburate, ce-și va croi vadul prin minunate întinderi. Și-ți vine atunci să te ridici și să tot mergi în urma lui ca să afli cum va arăta firicelul acela de apă atît de plin de promisiuni, în depărtările depărtate !...

Așa și cu Tonia.

Cunoștea fata o mulțime de flăcăi, și pe fiecare îl vedea așa cum va fi peste ani și ani. De pildă, ăsta

va trăi cumpănit, va munci cinstit, nu va avea niciodată gînduri cutezătoare, iar cînd va fi bărbat în putere îl va cinsti satul tot. Îi va fi drag să se ducă la baia de aburi şi să dea peste cap dintr-o dată cîte-o ulcică de cvas de casă... Cestălalt va fi un ţăran mărunţel şi guraliv, de soiul celor cărora le place să facă un iad din viaţa altora. În casa lui, fericirea şi necazul vor fi cît şi în casele altora, dar el, sîcîitor din fire, va face satul să vuiască despre fiecare fleac din viaţa lui... Da, din păcate, Tonia îi vedea pe toţi flăcăii din Lebeajie cum vor fi peste ani şi ani !...

Singurul pe care nu-l vedea era Vanka Sobol. Nu era în stare să şi-l închipuie în viitor. Vanka învăţase să umble cu tractorul foarte uşor, mai mult în joacă, şi de cîte treburi nu se apucase între timp ! Fusese vînător, înjghebase în ograda lui o crescătorie de vulpi argintii, împletise plase de pescuit, făcuse pe dulgherul. dresase caii colhozului... Îşi colorase viaţa simplă de ţară în culori vii, aşa cum ştia el, neobosit şi fără astîmpăr. Poznaş, îi plăcea să se ţină de glume şi să se laude cînd avea faţă de cine, sau să pună la cale cîte una de rămînea satul cu gura căscată. Dar ce-avea să iasă din el în viitor, asta nu vedea Tonia de loc.

Tocmai din pricina asta ciudată îl îndrăgise ea cîndva pe Vanka Sobol, şi cu atîta putere cum poţi îndrăgi numai prima dată. Fusese gata atunci să uite de toate şi să pornească în urma vieţii lui, ca să afle dacă va ajunge undeva, departe, un rîu puternic sau nu.

Dar flăcăul acesta înfocat şi zănatic fugise din Lebeajie, fără gînd şi fără milă pentru ea. Iar Tonia se hotărîse cu toată înflăcărarea şi cruzimea tinereţii să-şi smulgă din piept iubirea. Iubirea ei ce crescuse năvalnică şi statornică asemeni căprişorului. Aşa trăi ea doi ani.

Dar iată că el se întorsese, mai maturizat, dar ca şi înainte, tainic în fapte şi, se pare, mînat de aceeaşi dragoste faţă de ea. Acum, ce să facă ? Cum să se poarte ?

Se lăsa amurgul şi cerul pălise. Tot căutînd să se mintă, tot încercînd să-şi domolească avîntul, îşi căută de lucru prin casă cu o rîvnă silită. Trebălui însă prea mult, mult mai mult ca de obicei, iar cînd Lukeria Vlasievna nu mai putu răbda, o întrebă :

– Ce te tot învîrteşti atîta şi nu te duci o dată la club ?

– Mai am vreme... răspunse Tonia după un timp.

– Sau nu te-a chemat...

– Ba m-a chemat, mamă, dar ce-i cu asta ?

– Dacă te-a chemat, nu mai fă pe îmbufnata ! Du-te, iartă-l, şi gata povestea !

– Inima nu iartă ! îi răspunse Tonia îndurerată.

Se duse în casa mare, îngenunche în faţa sipetului, îl deschise şi prin teancul ei de cărţi poştale dădu iar de o fotografie mică a lui Vanka Sobol, pe care o ţinuse ascunsă acolo. De cîte ori nu voise s-o rupă şi s-o arunce, dar nu se îndurase ! „Mă aştepţi, căpcăunule ? întrebă Tonia fotografia, mînioasă şi cu ochii înlăcrimaţi. Aşteaptă, fiară ! După mine una, poţi să aştepţi noaptea toată, că eu n-am mîncat mătrăgună să vin după tine ! Nu mai eşti pe lume pentru mine ! Nu mai eşti ! Piei, deci !“ Şi iar îi veni să rupă poza lui Vanka Sobol, dar şi de astă dată, ca în alte multe dăţi, o podidi plînsul şi căzu cu pieptul pe marginea sipetului...

Nu-i uşor să stîrpeşti căprişorul... Cînd se prăseşte într-un loc, pune stăpînire pe tot cîmpul ; suge sucul pămîntului de-l seacă, se tîrăşte văzînd cu ochii încolo şi încoace, se încolăceşte şi înăbuşă tot ce-i iese în cale. Încearcă să-l smulgi – te sleieşte de puteri : are lujerul subţire şi căţărător şi tare ca pielea tăbăcită... Vine însă o zi cînd, pînă la urmă, zici că l-ai stîrpit... Aşa să fie oare ? Că dacă te uiţi pe cîmp, vezi că buruiana asta încăpăţînată a pus din nou şi pretutindeni stăpînire pe locuri...

N-o fi şi dragostea la fel ?

II

Pe lîngă tractorul „S-80", scufundat în Vadul Negru, valurile prinseseră a se învolbura și Leonid Bagreanov, cînd ieși din cabină, se pomeni pînă la brîu în apă. De teamă să nu se înece își șterse repede cu palma mîlul roșietic ce i se lipise pe față și-și dădu la o parte părul ud din ochi. Se auzi strigat de mai multe glasuri agitate de pe malul dinspre Lebeajie al vadului, unde duduiau înfundat motoarele a alți doi uriași ai stepei, frați buni cu cel avariat, și unde o mînă de oameni se îngrămădeau în jurul turismului și al focului :

– E gata ?

– Un cablu e gata, le răspunse Bagreanov. Gîfîia. Nu-și venise încă în fire după baia aceea în apa înghețată. Îl prind și pe al doilea îndată !

Kostea Zarnițîn, care intrase pînă la genunchi în apă, cu cizmele-i de cauciuc cu tot, se repezi strigînd :

– Așteaptă, te schimb eu ! Mori, omule !

– Dacă o fi să moară cineva, apoi să mor numai eu !

Nici apa rece ca de gheață nu izbutise să-i răcorească sufletul plin de ardoare și să-i potolească învolburarea simțămintelor. De cînd cu nenorocirea ce se abătuse asupra lor, era stăpînit de mînia aceea sălbatică, oarbă și neputincioasă, care te face uneori să plîngi...

– Leagă-l direct de șasiu, auzi ? îl sfătui Zarnițîn.

– Știu... îi răspunse Leonid supărat.

– Și mai repede, pentru dumnezeu !

Gata să se afunde din nou, Leonid se uită deodată trist la cer. Ai fi zis că-și ia rămas bun de la el. Își lunecă apoi încet privirile în jur. Soarele sîngeriu al amurgului se lăsase foarte jos deasupra stepei, iar la hotarul pădurii sclipea în înserare, nefiresc de viu, de albastru, dînd roată lacului, plopișul ce renăștea. Oare mai poți afla și altundeva plopi atît de albaștri ca în Altai ? Un cîrd de rațe sălbatice se ridică din această fermecată împărăție a azurului și, deslușind prea tîrziu oameni pe pămînt, trecu repede deasupra Vadului Negru,

spre stepă. Leonid Bagreanov, urmărindu-le zborul, își aduse aminte fără să vrea cum pierise în ziua aceea în ghearele unui șoim, pe calea nevăzută a aerului, un rățoi în straie sărbătorești de smarald...

– Am plecat ! strigă el, și dispăru sub apă.

Se auzi geamătul cuiva, care acolo, lîngă foc, nu mai putea îndura gerul :

– Br-r-r ! Să-ți ieși din minți, nu alta !

Leonid fu nevoit să se afunde de cîteva ori pînă să fixeze și cel de-al doilea cablu. Kostea Zarnițîn îl urmărea tot timpul tăcut și neliniștit pe șeful brigăzii, uluit că nu șovăia să stea și să lucreze în apa rece ca gheața, deși văzuse ce pățise Repka din cauza asta. În spatele lui, lîngă foc, tractoriștii vorbeau mohorîți, în fraze răzlețe :

– Ei, nici ăsta nu scapă zdravăn !

– De-ar fi să mă omoare sau să mă plătească în aur, că eu tot n-aș intra în apa asta !

– Păi, da, că ție ce-ți pasă ! Să piară toată lumea, că ție totuna ți-ar fi !

– Uite-l, iar se afundă ! Cît mai are ?

– N-o fi izbutind să-l prindă...

Pînă la urmă, Leonid legă și cel de al doilea cablu și, ieșind din apă, își șterse cu greu ochii. Scuturat de friguri, se îndreptă spre mal, clătinîndu-se și dînd la o parte cu mîna sloiurile de gheață. Kostea Zarnițîn îl luă de braț și-l duse lîngă foc, unde i se dădu imediat o cană mare de aluminiu, plină ochi cu spirt, ușor diluat cu apă.

– Bea ! îi zise Kostea.

– E prea mult !... protestă slab Leonid.

– Bea, cînd îți spun, că altfel te curăți !

Cei de lîngă foc îl luară și ei în primire și-l siliră să bea cana dintr-o suflare pînă la fund. Băieții îi traseră după aceea de pe el și rufăria murdară și cizmele de cauciuc, pline cu mîl subțire, iar apoi îl stropiră bine cu spirt, și-l frecară cu ștergarele cîteva minute. Rușinat de goliciunea lui, Leonid se răsucea pe o parte și pe

alta, pe grămăjoara de stuf, apărîndu-se obosit de tinerii ce se îngrămădeau în jur.

– Lăsaţi-mă în pace, lua-v-ar dracu ! N-o să păţesc nimic ! Îmi trece şi aşa ! Nu mai pot ! Vai, mă gîdilă ! Staţi, fraţilor, unde se vîră ăsta ?

Rîzînd în hohote, băieţii îl înveliră într-un cojoc. Leonid, uitîndu-se ţintă la Kostea Zarniţîn, îl ameninţă cu degetul.

– Am să-ți arăt eu ție, diavole împielițat, pentru glume d-astea !

Peste cîteva clipe, îmbrăcat în haine de rezervă uscate, înfofolit în cojoc şi vădit ameţit, Leonid îl opri pe Victor Gromov, tot şef al unei brigăzi de desțelenire, care tocmai adusese din Lebeajie două „S-80"-uri şi-i strigă, încercînd să acopere cu glasul duduitul motoarelor :

– Victor, scapă-mă !

Victor Gromov, un tînăr care părea stîngaci şi greoi, cu o faţă lată, foarte blajină și cu nasul cîrn, îl trase mai departe de tractoarele care duduiau şi-l întrebă :

– Ce are ? E plin cu mîl, da ?

– Da ! Asta-i buba !

– Atunci e de rău, şi o ştii și tu ! oftă Gromov. De-am desprinde sania cu rezervorul...

– Ar fi perfect ! Dar cum ?

– Nu-l vezi ce pieziş s-a împotmolit, blestematul ?! Dacă ar fi numai de tras, ar mai merge, dar trebuie să-l și întorci !

– Hai, Victore, hai ! strigă din nou Leonid. Numai ai grijă, ia-o lin, calm, fără smucituri !...

– Cablurile cum sînt ? Bune ?

– Bune !

Veniră clipele hotărîtoare. Două tractoare puternice coborîră în marş-arier vadul, unde toată gheaţa era sfărîmată și fărîmițată, ca să-şi remorcheze confratele. Toată lumea stătea cu sufletul la gură. Dar cel mai emoţionat era Leonid. De cînd se afla în Altai nimic nu-l zguduise cît îl zguduise nenorocirea care se abătuse

asupra brigăzii lui în drumul spre stepă. „Ne-a dat o lovitură de moarte" striga sufletul său înlăcrămat. „Ne-a înjunghiat pe la spate !" Tot ceea ce-l preocupase în ultimele zile și tot ceea ce spera să-l preocupe în viitor, tot ce-l făcuse și-l făcea fericit se lega acum în conștiința lui de salvarea celui mai puternic tractor al brigăzii. De aceea fremăta, scuturat parcă de friguri...

În curînd, tractoarele remorcară pe cel din apă și încercară să iasă la comandă, în același timp, din vad, speriate parcă de apa care începuse să clocotească în jurul lor. Întinzînd cu grijă cablurile, mugiră încordate în strădania lor de a urni din loc tractorul scufundat.

– Toți o dată ! Toți o dată ! comanda Bagreanov, răgușit de emoție. Sta pe mal în fața tractoarelor și le momea parcă cu mîinile să iasă din vad și să vină la el. Lin ! Nu smuci !

Tractoriștii îi primeau bucuroși sfatul și vreo douăzeci de minute se străduiră în fel și chip să-l tragă afară, dar spre mirarea tuturor, tractorul, lipit parcă de fund, nici gînd să se urnească. În tensiunea nervoasă și în larma mereu crescîndă a celor de lîngă vad, se auzi deodată un troznet. Pleznise un cablu ! Îl înnodară, dar se rupse din nou, de astă dată lîngă șasiul tractorului avariat. Oamenii hotărîră atunci ca cele două tractoare să tragă amîndouă de un singur cablu, dar nu trecu mult și plezni și acesta, sclipind șerpuit deasupra apei...

Glasurile celor de pe mal amuțiseră pe dată. Băieții își lăsară mîinile în jos a neputință și se uitau posomorîți la cabina tractorului scufundat. Leonid Bagreanov, care între timp se îmbătase de-a binelea, nu se mai putu stăpîni, și, de mînie și obidă începu să plîngă tăcut, dar amarnic.

Rușinat de slăbiciunea lui ieși din mulțime și se apucă să-și adune hainele întinse lîngă foc, la uscat. Apoi auzi pe cineva strigîndu-i :

– Potolește-te, Bagreanov ! Vine directorul în persoană !

Într-adevăr, venea Krasniuk, iar în urma *jeep*-ului său se apropia de Vadul Negru un camion din care se ițea deasupra caroseriei capul lui Stepan Dereaba. Pe laturi se înșiruiseră toți prietenii lui cei buni, care dădură jos imediat o barcă cu fundul plat, pe care o duseră pînă la marginea gheței rămasă întreagă și o lăsară pe apă.

Pregătindu-se să se urce în barcă, Ilia Ilici zăbovi nehotărît, privind spre tractoriștii care se îngrămădeau pe celălalt mal al vadului. Le strigă în silă :

– Ei, cum merge ?

I se răspunse tot în silă :

– Am rupt toate cablurile !

Ca dovadă că nici nu se așteptase la altceva, Krasniuk făcu un gest scîrbit cu mîna lui roșcată și pistruiată, iar peste cinci minute, însoțit de Dereaba care vîslea, fu lîngă cabina ce ieșca din apă a tractorului înecat. Deși acolo nu era nimic de văzut, Krasniuk se învîrti totuși mult și cu aerul cel mai serios în jurul cabinei, dîndu-i lui Dereaba tot felul de ordine scurte.

Cum aflase de nenorocirea de la Vadul Negru, Stepan Dereaba se și înființase, îngrijorat nevoie mare, în biroul lui Krasniuk. După ce se foise lîngă prag, întrebase :

– N-aveți nevoie de ajutor ? Vă pot fi de folos, că am experiență.

Krasniuk nu se grăbise cu răspunsul.

– Am auzit ce s-a întîmplat și am venit, că luptăm pentru o cauză comună, adăugase Dereaba. De ce să nu ajut ? Am mai scos eu tractoare !

– Ai mai scos ? întrebase Krasniuk.

– Ba bine că nu ! Ce dracu n-am făcut eu la viața mea...

– Bine ! Pleci atunci cu mine !

Iar acum, Dereaba vîslea și se bucura în sufletul lui de nenorocirea lui Bagreanov...

În timpul acesta, Leonid stătea pe mal, cu cojocul deschis la piept, încins pînă în vîrful degetelor de spirt, și-l urmărea pe Krasniuk, cuprins de o ură și de o înverșunare fățișă față de el. Îl socotea singurul vinovat al

nenorocirii. Dacă directorul n-ar fi întîrziat atît cu organizarea brigăzii, dacă l-ar fi ajutat s-o închege, ar fi intrat în stepă înaintea umflării apelor. „Aşa, va să zică, suflet mic ce eşti ! Pentru că nu mă ai la inimă, îţi baţi joc de brigadă ? gîndea el şi strînse din măsele pînă ce-l răzbi o durere surdă în fălci. Hai, ieşi, ieşi o dată, să stau de vorbă cu tine, roşcovanul dracului ! L-ai adus şi pe... banditul ăsta cu tine, hai ? Nu poţi trăi fără el ? Adă-l atunci şi pe el aici !"

Kostea Zarniţîn, care-l privea atent, băgă de seamă că Bagreanov se uită ţintă la director, gîfîie şi strînge din pumni. Se apropie de el şi-l atinse de cot :

– Leonid, tempeream-te !

– Crezi că mai e nevoie ? mîrîi Leonid. Uiţi că abia am ieşit din apa asta rece ca gheaţa !

Ascunzîndu-se de ochii celorlalţi în spatele rezervorului scufundat pînă la mijloc, Krasniuk opri barca în loc şi-l întrebă pe Dereaba :

– Ei, ce zici ?

– Îl scot ! declară ferm Dereaba. Îmi dau cuvîntul că-l scot !

– Cum ? Nu vezi ? Ăştia au rupt toate cablurile !

– Ce, poţi să-l scoţi aşa, prosteşte ? răspunse Dereaba şi scuipă în apă. Simţea că de ce se va arăta mai dispreţuitor faţă de orice acţiune a lui Bagreanov, de ce va fi mai pe placul directorului staţiunii. Aici, tovarăşe director, e o treabă complicată : nu ştii s-o faci, nu te băga ! Trebuie să ridicăm pe mal o construcţie specială din buşteni, ca o turlă de foraj şi să trecem cablul prin scripete !

– Şi pentru ce asta ?

– Ca să ridicăm tractorul din groapă ! răspunse Dereaba, ca şi cum ar fi fost mare specialist în problema despotmolirii tractoarelor ! Nu-l vedeţi cum stă în groapă ? Cu un cablu îl ridicăm, iar cu altul îl tragem la mal ! Nici n-avem la ce să mai stăm pe gînduri ! O să fie de lucru aici cel puţin o săptămînă, ce mai vorbă ! Şi muncă riscantă : apa e rece ca gheaţa. Însă eu mă încumet să mă apuc şi am s-o fac ! Peste o săptămînă tractorul

va fi pe brazdă, şi dumneavoastră ştiţi şi fără să vă spun eu ce înseamnă asta ! Dacă nu luaţi măsuri să-l scoateţi de aici şi dacă zace în apă toată primăvara, credeţi c-o să vă laude cineva ? Ce, e glumă să scoţi din funcţie un tractor nou ? În cazul de faţă, tovarăşe director, vă spun că n-aveţi de ce să vă zgîrciţi la bani...

– De ce ai nevoie ? întrebă Krasniuk, încruntîndu-se.

– De o maşină pentru adusul lemnăriei şi de votcă !

– Cîtă ?

– Pe puţin un sfert de om pe zi !...

– O să vă îmbătaţi !

– Cum vreţi, treaba-i riscantă !...

Cît timp Dereaba se tocmi cu Krasniuk, inima lui Leonid se aprinse şi mai mult : Bagreanov se simţea jignit, şi pe drept cuvînt, că directorul nu discuta cu el problema salvării unui tractor din brigada lui, ci cu Dereaba. „Va să zică cu el se sfătuieşte, iar cu noi, nu, se revoltă în sinea lui. Ce crede dumnealui, că dacă banditul ăsta e roşcat ca şi el, e în stare să facă orice ?“ În clipa în care Krasniuk, care primise pînă la urmă toate condiţiile lui Dereaba, se îndrepta spre malul dinspre Lebeajie al vadului, Leonid era turtă şi stăpînit de o furie sălbatică, ce-l făcea de nerecunoscut. Faţa i se congestionase, i se buhăise chiar, iar ochii beţi i se împăienjeniseră de vinişoare sîngerii.

Cum ieşi din barcă pe mal, Krasniuk îşi dădu seama că omul acela în cojoc, care stătea în faţa grupului de tineri şi care de departe i se păruse necunoscut, era Leonid Bagreanov, şi, neliniştit, rămase ţintuit locului. Leonid îşi aruncă în aceeaşi clipă la pămînt cojocul care-l stingherea de mult şi păşind rar şi apăsat, se duse în întîmpinarea directorului, strîngîndu-şi din mers, la spate, pumnii fierbinţi.

– Leonid ! strigară cîteva glasuri. Erau oameni din brigadă care voiau să-l previe.

Strigătul lor, inutil de altfel, nu-l opri pe Leonid. Avu însă darul să-l sperie de moarte pe director. Cînd se pomeni cu obrajii lui Bagreanov lîngă ai lui şi-i întîlni pri-

virea beată şi cumplită, Krasniuk, scoţînd un strigăt sălbatic, îşi ridică mîinile a apărare, deşi nimeni nu voia să-l bată. Apoi se repezi năuc înapoi, spre barcă...

Subita demonstraţie de groază dată de Krasniuk în faţa lui Bagreanov îi mirase mult pe toţi martorii tristei scene ce se petrecuse în vad. Ba, mai mult, îl puse pe gînduri pe Leonid, care se trezi pe dată din beţie : nenorocirea nu vine niciodată singură ! Impasul în care ajunseseră relaţiile lui cu directorul staţiunii nu prevestea nimic bun ! Leonid porni spre Lebeajie cu maşina colhozului, gîndindu-se la tot ce se mai putea întîmpla !

Numai că în viaţă tot răul e spre bine ! De data asta, răul îl ajutase pe Leonid să-l cunoască cum nu se poate mai bine pe director. Cînd îşi ferise privirile de ale lui, Krasniuk încetase de a mai fi pentru el omul misterios care fusese în Zalesiha. Nu mai departe decît de dimineaţă, cît nu-l înţelesese, îl duşmănise de moarte, dar nu-i fusese scîrbă de el. Acum însă, nu-l mai stăpînea decît sila, pentru că încă de mic copil îi dispreţuia pe oamenii laşi. Mirat de cele petrecute, Leonid se întreba, fără să vrea, prin ce împrejurări ajunsese un tip atît de josnic în stepă, şi încă într-o primăvară ca aceasta ! Şi gîndul acesta îl făcu să intre la bănuieli.

Scîrba pe care i-o provocase laşitatea lui Krasniuk (după el, laşitatea era cea mai josnică dintre slăbiciunile omeneşti) îl tulburase într-atît, încît se gîndi inciudat şi la sine însuşi. Starea în care fusese la vad, era şi ea o slăbiciune. „Ei, ajunge cu panica ! Ajunge ! strigă mintea lui, aşa cum strigă uneori oamenii în luptă, şi-şi reveni imediat, voit, la calmul şi puterea pe care le cam pierduse la vad, dar care constituiau totdeauna firea lui şi soarta lui. De ce să mă vait ? Nu-i totul pierdut !“ îşi spuse el, hotărît şi aspru cu sine însuşi, ca un luptător.

Îi fu destul să se stăpînească, ca însufleţirea aceea atît de vie care-l dominase de dimineaţă, cînd văzuse stepa trezindu-se, să renască în sufletul lui şi să curgă

ca un pîrîiaş de primăvară, revărsîndu-i-se încetul cu încetul în toată fiinţa. „În curînd ne apucăm de treabă, îşi spuse el, aşa cum îşi spusese de atîtea ori în ziua aceea, şi-i înflori chiar un zîmbet în colţul gurii. În curînd o să arăm. Ce primăvară minunată !" Automobilul sărea peste gropane, se legăna, scîrţîia înaintînd pe „drumul de iarnă" şi împrăştia în jur apa băltoacelor. Era pentru prima dată în primăvara aceea că nu se lăsase gerul, fie el cît de blînd, asupra stepei. Amurgul acela limpede, minunat, făgăduia, prevestea pentru a doua zi vreme frumoasă. „Mîine începe asaltul !", îşi mai spuse Leonid şi adăugă : „în sfîrşit, a sosit !" Niciodată gîndul la munca ce-l aştepta nu-l apăsase, deşi nu totdeauna îi fusese uşor, dar acum el era cea mai mare bucurie şi cea mai mare speranţă a lui. Nici el nu ştia de ce, dar avusese mereu convingerea că tocmai acolo, în stepă, va găsi, va descoperi ceva fără de care viaţa pe pămînt nu are rost...

Iată de ce membrii brigăzii, muţi, abătuţi de nenorocirea ce se abătuse asupra lor şi de halul de mizerie al satului Lebeajie, făcură ochii mari cînd îl văzură. Părea istovit şi palid, e drept, dar la fel de vioi şi de activ ca şi pînă atunci... Vizită bordeiele mici şi fără aer, în care se adăpostiseră şi-i întrebă, îngrijorat, pe toţi :

– Ei, ce-i cu voi ? Mai trăiţi ?

Şi le povesti tuturor, în grabă, ce ghinion avuseseră la vad ; după aceea, cu chipul luminat de cu totul altă expresie, exclamă :

– Ce primăvară, fraţilor ! Ce ziceţi ? Minune !

După ce mîncă în grabă ceva cu băieţii, se duse la conducerea colhozului. Înainte de a intra în stepă, trebuiau puse la punct încă multe treburi. Cînd se înapoie era după miezul nopţii, şi adormiseră cu toţii.

III

A doua zi de dimineaţă, deasupra pîclei calde ce înnegura stepa, primăvara întîrziată zbura pe aripile repezi ale păsărilor. În ceasul în care la hotarul pădurii ce stră-

juia satul Lebeajie o văpaie domoală cuprinse vîrfurile unduinde ale pinilor, întreaga împărăție a călătoarelor zburătoare, care amuțise înaintea zorilor, cuprinsă de străvechea chemare a primăverii, se însufleți și se ridică, ca la o poruncă, întîmpinînd soarele cu imnul voios al bucuriei. La început, dinspre lacul ce-și sclipea șters apele la poalele pinilor cuprinși parcă de flăcări, răsunară trîmbițele puternice ale lebedelor, care ieșiră primele în plutirile lor maiestoase și șovăitoare deasupra stepei, aidoma celor dintîi acorduri ale unei simfonii solemne, pentru a se pierde încet-încet în zare. Apoi, vreme de o clipă, se lăsă o liniște neobișnuită, străvezie parcă, în care ai fi zis că firea toată amuțise, fermecată de minunea înfăptuită, după care se desluși dinspre lacurile îndepărtate ale stepei gîgîitul supărat al multelor stoluri de gîște, iar înaltul cerului fu sfîșiat de șuierături și vui de larma cîrdurilor de rațe.

Leonid întîmpină cu greu acest răsărit. Dormise prost, doar pe o parte, înghesuit, în întuneric, pe jos, printre băieții care sforăiau. Se acoperise doar cu scurta. Deschise ochii cînd mijea de ziuă și încercă, așa cum făcuse întotdeauna, să se scoale numaidecît. Dar își simțea capul atît de greu, încît se culcă la loc, la căldura plăcută. Rămase așa, nemișcat, cu ochii deschiși, încă o jumătate de ceas... „Se vede că mă simt atît de slăbit din cauza aerului ăsta închis !", își spuse el mirat. Învingîndu-și cu greu moleșeala, se ridică în picioare, și cum trase în piept aerul proaspăt al zorilor, cum privi aurora și cum auzi lebedele, își recăpătă puterea și se apucă de treabă cu energia atît de firească lui.

Trezi din somn și membrii brigăzii, iar el se duse în sat, de unde se întoarse peste un ceas călare pe un roib pare-se de curînd învățat cu șaua. Deși cam slab din cauza hranei proaste, armăsarul tot juca sub călăreț, și înfocarea, avîntul lui îi plăceau lui Leonid, care, radiind de bucurie, îl strunea și-l mîngîia duios, liniștitor, pe grumazul vînjos. Nu exista pe lume ceva care să-i placă mai mult decît să simtă și în propria sa ființă, și alături de

el o forță în fierbere, gata să se dezlănțuie și să se avînte cine știe încotro...

– Ia uitați-vă, ce dansator ! exclamă Svetlana. Zîmbea și se uita plină de admirație la cal, dar se ferea totuși sperioasă de el. Nu ți-e frică să-l călărești ? îl întrebă ea pe Leonid.

– Cum o să-mi fie frică de un cal ca ăsta ? răspunse Leonid fericit, gustînd din plin rotirile neașteptate ale armăsarului și sentimentul acela atît de deosebit, atît de fără seamăn pe care-l ai numai cînd ești în șa. Pe calul ăsta poți să și zbori ! Hei, stai, mîndrule, stai !

– Nu mai poți de bucurie ! Vă potriviți ! rîse Svetlana.

– Ne-am potrivit din prima clipă ! recunoscu Leonid. Ce cal semeț ! Așteaptă, mîndrule, așteaptă, nu te grăbi, lasă-ne să vorbim ! Știi, Svetocica, la colhoz nu au decît niște amărîte de mîrțoage. Din toți, numai vreo zece, de călărie, dacă ar fi hrăniți ceva mai bine... Aici, fără cal, parcă ai fi fără picioare... Pe ăsta se vede că l-a răsfățat grăjdarul...

– Cum îl cheamă ? întrebă Svetlana.

– Sokolik [1]. E frumos, nu-i așa ?

– Va să zică, de acum încolo e al tău ?

– Al meu personal ! răspunse Leonid, făcînd pe importantul, și rîse singur de el. Speriat, armăsarul porni mîndru în buestru pe lîngă Svetlana, și o stropi cu apa unei băltoace.

– Sokolik al tău e prost crescut ! spuse Svetlana, ștergîndu-și obrazul cu batista.

Cu chiu, cu vai, Leonid își liniști armăsarul.

– Iartă-mă, Svetocica, eu sînt de vină !

– Mai avem mult pînă să intrăm în stepă ? întrebă Svetlana.

– Nu. Pornim chiar acum... răspunse Leonid. Da' tu ce faci cu cheia aia ?

– Încerc să lucrez cu ea, răspunse Svetlana, privindu-l încurcată pe sub genele dese, care-i umbreau ochii căprui, liniștiți. Tot n-am ce socoteli să țin, așa că montez acolo,

[1] Sokolik – șoimuleț (în l. rusă) (n. ed.).

cu Vera, un plug !... Ce te uiţi aşa la mine ? Crezi că nu sînt în stare să mînuiesc o cheie ? Stai să-ţi arăt cum înşurubez piuliţele ! Vrei ?

Şi întocmai ca în ajun, de dimineaţă, cînd se întîlnise cu Leonid, în ochii Svetlanei se aprinse iar flăcăruia aceea lină, dar puternică, a hotărîrii, şi fata, cu obrajii însufleţiţi, arşi de soare şi roşii ca bujorul, făcu din nou un gest energic, tăios cu mîna în care ţinea unealta.

– Să văd, exclamă Leonid şi sări de pe cal. Părea atît de interesat de încercarea ei de a face o muncă cu care nu era obişnuită, încît Svetlana se miră.

Se întoarse cu faţa spre plug, unde Vera Kleajmina se căznea de una singură cu cormana grea, şi îi strigă :

– Aşteaptă, Verocica !

Aşezară amîndouă cormana la loc, iar Svetlana, dîndu-şi fără o vorbă la o parte prietena, înşurubă repede-repede piuliţele. Se simţea emoţionată ca la un examen, scăpa din mînă cheia, de prea mare grabă, dar înşuruba piuliţele destul de repede şi ceea ce era deosebit de important, destul de solid, deşi nu-i venea prea uşor... „Ia te uită la ea cum mai suceşte cheia ! Curată minune ! se miră sincer Leonid. N-are prea multă putere, dar treaba merge !“

De emoţie, de încordare, Svetlana se îmbujoră şi mai tare. Acum era mai frumoasă, dar într-un fel deosebit şi uimitor, aşa cum se fac mai frumoşi numai oamenii care au avut fericirea de a fi cunoscut în viaţă o frumuseţe neobişnuită, rară.

– Hai, ţine ! Încearcă-le ! spuse ea trimfătoare şi i se uită puţin supărată drept în ochi. Crezi că nu le-am înşurubat destul de strîns ?

– Bravo ! Bravo, Svetocica ! şopti Leonid, zîmbind şi privind-o într-adevăr plin de admiraţie. Dacă ai şti cît îmi place să te văd ca acum ! Îi potrivi buclele ce-i scăpaseră de sub căciulă şi o sfătui, serios : Supără-te cît mai des ! Îţi face bine !

Auzi zornăit de fiare în spatele lui. Apoi glasul lui Kornei Cernîh :

– Fir-ar al dracului de birou ! Mai bine n-ar mai fi fost !

Leonid se întoarse şi-l întrebă :

– Ce s-a întîmplat, Stepanîci ?

– Ce să vă mai spun, tovarăşe brigadier, că mi-e şi silă ! îi răspunse posomorît Kornei Cernîh. Cum de m-am încrezut şi n-am controlat pe loc ? Nici eu nu ştiu ! Ptiu, fir-ar a dracului de treabă ! Lipsesc discurile pentru o semănătoare ! explică el plin de amărăciune. Aţi văzut şi dumneavoastră cît s-au grăbit să ducă maşinile în stepă... Acum, cînd s-o topi zăpada, are să fie plin drumul de tot soiul de piese. Acolo or fi şi discurile noastre...

– Ce-i de făcut ? Să sunăm la S.M.T. ?

– N-avem încotro ! Să-l sunăm ! Da' ei or fi avînd ?

– Altă bătaie de cap ! se posomorî Leonid. Spune-mi, cu plugurile cum stăm ?

– Pînă pe seară sînt gata. Ai să vezi dumneata probă de muncă în asalt !

În faţa şirului de tractoare ce se aliniau la hotarul dinspre miazănoapte al satului, grupuri însufleţite de tineri alergau încolo şi încoace, montînd plugurile, plugurile de desţelenire şi semănătorile. Vorbeau, discutau, făceau gură, rîdeau şi zăngăneau tot felul de fiare. Era pentru prima oară că membrii brigăzii lucrau într-adevăr ca o brigadă, şi pe Leonid îl cuprinse deodată un alean atît de puternic, încît nu izbuti să-şi înăbuşe un oftat. Descheindu-şi gulerul hainei de piele, care-l strîngea, se tîngui :

– De-am pleca mai curînd în stepă !

– De-am pleca ! oftă şi Cernîh.

– Şi de-am avea vreme să ducem cu sania tot ce-i mai greu... adăugă îngrijorat Leonid. Am să aleg chiar azi locul pentru tabără.

– Caută să fie apă pe aproape... îl sfătui Cernîh.

– Asta neapărat. Mi-au spus de la conducere că ar fi acolo un loc potrivit ! O pădurice de mesteceni în care se află o groapă mare, aşa că ne-ar ajunge toată vara apa pentru tractoare...

– Dar pămînturile sînt pe aproape ?

– Alături.
– Perfect, să pornim într-acolo !
Leonid se întoarse repede cu fața spre Lebeajie :
– Dar Severianov ăsta... pe unde-o fi, strigă el înciudat. Aha, în sfîrşit ! A dat dumnezeu să se mişte şi el ! Of, Stepanîci, de-ai şti că abia l-am convins să vină azi în stepă ! Nu voia şi gata !
– O fi avînd treabă !
– Mi-e teamă că alta-i buba, oftă Leonid. Ai auzit cum a fost întîmpinată ieri brigada noastră aici ? A ieşit o javră, a lătrat trei cuvinte şi asta a fost toată onoarea ! rosti amărît Leonid. Se vede că nu-i prea bucură sosirea noastră... Îl vezi cum merge ? Îl vezi cum stă în şa ? Parcă l-ai duce la tăiere, pe cinstea mea ! Ptiu, ți-e şi silă să priveşti !
Într-adevăr, Kuprian Zaharovici Severianov, un bărbat înalt, voluminos, mustăcios şi roşcovan la față, venea prin stepă abătut, gîrbov, cu picioarele atîrnînd obosit în scările lăsate jos şi lăsîndu-se cu totul în voia murgului său mic şi leneş. Trecea cam la două sute de metri de membrii brigăzii, care munceau zgomotoşi. „Se abate pe la noi au ba ? se întrebă Leonid. Ar trebui să facă cunoştință cu toții..." Dar Kuprian Zaharovici nu se îndură nici măcar să le arunce o privire. Se uita obosit şi posomorît pe deasupra capului cu urechi mari al calului la drumul şerpuit ce se pierdea în stepa necuprinsă, rumegînd cine ştie ce gînd ştiut numai de el.
– O fi bolnav ! zise Cernîh.
– Dracu-l ştie !
Pe urmele preşedintelui colhozului ieşi repede din Lebeajie şi Galina Hmelko. Călărea un căluț chirghiz, sur şi cu coama lungă. O bucată de drum înaintă voiniceşte, în trap mărunt, pe drumul afînat, deşi căluțul se poticnea mai la fiece pas. Apoi, o coti brusc spre locul unde munceau oamenii din brigadă şi, oprindu-se la oarecare depărtare, se ridică în scări şi-i făcu lui Leonid semn cu mîna. Apoi, rîzînd, îi strigă cîntat, tărăgănat :
– În-că-le-ca-rea !

– Am înțeles ! Te ajung din urmă ! îi răspunse repede Leonid.

Hmelko întoarse calul spre drum dintr-o dată, ca și cum l-ar fi dus de căpăstru, așa cum nu știu s-o facă decît oamenii stepei, și-l șfichiui cu biciul. Stătea atît de sigură în șa, încît Kornei Cernîh șopti admirativ, privind-o zîmbitor :

– Ce drăcușor cu ochi de azur !

Leonid se simți cam tulburat. Nu știu ce să-i răspundă lui Cernîh, așa că, grăbind plecarea, îl trase pe Sokolik spre el. Gîndi în clipa aceea, destul de amărît, că dacă s-ar întoarce acum cu fața spre brigadă, ar întîlni privirea Svetlanei și fata, care simțea totul imediat, și-ar da seama de tulburarea lui.

– Ei, noroc ! spuse Cernîh.

– Așteptați-mă spre prînz, răspunse Leonid, încruntîndu-se și lăsînd ochii în jos. Se lupta încă să scape de această tulburare ciudată și nu îndrăznea să se uite înapoi.

Simți însă aproape, foarte aproape răsuflarea Svetlanei.

– Te conduc eu, îi șopti fata, punînd mîna pe căpăstru.

Porniră spre drum unul lîngă altul, cu Sokolik în urmă. O bucată de vreme merseră în tăcere prin zăpada afînată și apoasă. „L-o fi auzit cînd vorbea de ochi azurii sau nu ?“, se întreba Leonid, pradă încă tulburării aceleia atît de ciudate. „Și eu, prostul, de ce am tăcut ? N-am făcut bine ! Ar putea crede că...“ Deodată, își aduse aminte că nu de mult merseseră amîndoi prin Moscova, exact ca acum, mînă în mînă, încercînd sentimentul înfiorat al apropierii. Discutaseră atunci plini de entuziasm despre primăvară, și dăduseră fiecărui cuvînt un înțeles deosebit, tainic. Ca și atunci, Leonid se simți iar vinovat față de Svetlana pentru că voise să plece singur în Altai. Totodată puse stăpînire pe el o nemărginită duioșie față de ea. Știa perfect că Svetlana numai de dragul lui se afla acum aici, la hotarul stepei pustii, că numai de dragul lui își pusese pufoaica și cizmele, că numai de dragul lui dormise în noaptea aceea pe podeaua de lut a unei cocioabe de chirpici, că numai de dragul lui învăța să mînuiască

cheia... Vedea limpede că Svetlana se străduia din răsputeri să devină aidoma lui – un om al vieții simple – și că-i venea destul de greu. Nu putea să nu aprecieze așa cum merita avîntul fetei, și simțea cu fiecare fibră a ființei sale că prin asta își manifestă ea dragostea.

– Mai ții minte, draga mea, cum am rătăcit noi prin Moscova ? o întrebă Leonid cu duioșie, strîngîndu-i împreună cu căpăstrul de piele degetele subțiri și gingașe, sigur că întrebarea lui îi va face plăcere. Mai ții minte cum am vorbit de primăvară și de păsări ?

Încetini pasul și îndrăzni în fine să se uite la ea. Neliniștea din privirile Svetlanei se stingea încetul cu încetul... „A auzit, își dădu Leonid seama. Dar de ce-i e frică ? Ce caraghioasă mică !" Peste o clipă, din neliniștea ce stăruise în ochii Svetlanei nu mai rămăsese nici urmă.

– Da, țin minte, țin bine minte ! rosti ea cu o bucurie neașteptată, fericită probabil că în neliniștea ei Leonid își amintise tocmai de acele ceasuri de neuitat.

– A fost o zi minunată ! exclamă Leonid.

– Stai, dar de ce ți-ai adus aminte de ea ? îl întrebă Svetlana, cu o șiretenie naivă, așteptînd cu înfrigurare răspunsul de care era sigură.

Leonid rîse și i se văzură dinții albi, sănătoși.

– A fost atît de bine atunci !

– Bine ? întrebă repede Svetlana. Dar acum ?

– Acum e și mai bine !

Atît voise să audă Svetlana din gura lui Leonid în ceasul în care el pleca în stepă cu Galina Hmelko. Dar fericirea e lacomă, așa că fata îl întrebă neliniștită, în șoaptă, roșind toată și parcă disperată :

– Ai să-ți amintești de mine în stepă ?

– Da ! spuse el, strîngîndu-i degetele de o durură.

Ceva mai liniștită, Svetlana îi spuse :

– Știi, astăzi, pe lac, au trîmbițat lebedele ! Le-ai auzit ?

– A fost minunat ! îi răspunse repede Leonid. Ca-n basme ! Stai, dar tu de ce ți-ai adus aminte acum de asta ?

– Aș vrea să știu... e adevărat că ele... lebedele... nu pot trăi... una fără alta ? și Svetlana il privi țintă, cerce-

tătoare. E adevărat că dacă moare una, cealaltă se ridică în slăvi, își strînge aripile și se lasă să cadă ca o piatră în jos ? E adevărat ?

– Adevărat...

– Ce bine ! șopti aproape neauzit Svetlana, cu ochii pe jumătate închiși. Ce bine !

– Da, e bine, fu de acord Leonid.

Cîteva clipe merseră tăcuți, adînciți fiecare în gîndurile lui. Pînă la urmă însă Svetlana rupse tăcerea. Întrebă :

– Ești foarte fericit că te duci să vezi stepa ?

– Foarte ! răspunse Leonid serios și emoționat. O și visez...

– O visezi ? Cum o visezi ?

– Parcă văd într-una un foc în ea...

– Mama spune că focul înseamnă zarvă, rîse Svetlana.

– O să fie destulă zarvă ! O să răsune stepa de atîta zarvă ! se însufleți Leonid. Nu, noi n-am greșit că am venit încoace ! E de o mie de ori adevărat că nu poți fi fericit decît cînd duci o viață grea, de luptă !

– Ca să fii fericit nu trebuie să și iubești viața ? vru să știe Svetlana.

– Ba da, firește ! Viața trebuie neapărat iubită.

– Dar cum ? Cum ?

– Da, o viață grea n-o poți îndrăgi la prima vedere, răspunse Leonid cu o urmă de tulburare. E nevoie de timp pentru asta.

– Atîta tot ? întrebă Svetlana.

– Mai e nevoie și de dorința de a o îndrăgi.

– Mie o să-mi fie drag tot ce iubești tu ! rosti Svetlana, ca pe un jurămînt. Ți-o făgăduiesc !

Ieșiră în drum și se opriră. Abia cînd ajunse acolo văzu Svetlana că Hmelko stătea foarte aproape de ei și că-i urmărise tot timpul fără nici un pic de jenă, și în prima clipă îi fu rușine, așa cum se rușina totdeauna cînd o vedea cineva cu Leonid. Fu gata să fugă, fără să-și mai ia rămas bun de la el. Dar, o mînie amețitor de puternică față de Hmelko o opri și-i dădu putere. „Ochi nerușinați, nerușinați ! îi strigă ea Galinei în

sinea sa. De-ai orbi, nerușinato!" Se întoarse brusc spre Leonid, așa cum făcea ea totdeauna, îl privi drept în ochi, de data asta rugătoare și plină de nădejde. Murea de rușine, dar în același timp ființa ei toată cerea ca Leonid s-o înțeleagă și s-o sărute în fața Galinei. Iar cînd Leonid, uluit de privirea ei, o strînse năvalnic la piept și, fără a mai sta pe gînduri, o sărută pătimaș pe buze, fața îi fu scăldată de lacrimi de fericire...

Apoi, Leonid îi ținu o bucată de vreme capul pe braț și o privi în față. Îi făcea plăcere că Svetlana plînge, pentru că și în asta era iubirea ei.

Niciodată nu-i fusese atît de greu să se despartă de ea ca în ceasul acela. Fără un gînd anume, îngrozit doar de simțămîntul său, sări în șa și-i dădu lui Sokolic frîu liber. Iar armăsarul o luă în galop, ca un nebun, ca și cum ar fi ghicit că în starea în care se afla stăpînul trebuia să zboare nebunește departe, cît mai departe, fără să vadă nici pămînt, nici cer...

Hmelko îl strigă din urmă, și el se opri.

– Încotro ai pornit-o în goana mare? îl întrebă ea veselă, șireată, aducîndu-și călușul alături de Sokolik. Dacă dai de o groapă? Nu ți-e frică?

– Nu-i nimic! răspunse Leonid.

– Of-of-of-of! se prefăcu fata că oftează și, zîmbitoare, îl privi cu coada ochiului. Mor de invidie!

– Nu e frumos să te uiți pe furiș la alții, mormăi Leonid.

– Crezi că era nevoie să mă uit pe furiș? S-a văzut în toată stepa!

– Și de ce mori de invidie, mă rog? Dumneata n-ai de ce să ne invidiezi!

– Serios? tresări Hmelko în șa. Așa crezi? Nu, nu-i adevărat! Eu n-am noroc în viață!

– N-ai noroc, dar pari mai fericită ca alții!

– Ce vorbești dumneata! Eu de-abia îmi aștept fericirea!

– De mult o aștepți? o întrebă Leonid ironic.

– De mult.
– Şi totdeauna cu mutrişoara asta ?
– Totdeauna.
– Atunci, cum o să arăţi oare dumneata cînd într-adevăr o să fii fericită ?

Hmelko izbucni brusc într-un hohot tineresc, molipsitor şi nepăsător. Rîdea cu atîta poftă, încît mai-mai să cadă din şa. După o bucată de vreme încercă să se stăpînească, dar, văzînd că Leonid era foarte serios, rîse şi mai tare. „Nu-i arde fetei ăsteia de desţelenit pămîntul, gîndea Leonid înciudat. Ea ar rîde toată ziua !“ Deodată, fata de lîngă el tăcu, îşi smulse căciuliţa din cap, o atîrnă o dată cu căpăstrul de oblîncul şeii şi, din cîteva mişcări repezi ale degetelor ei plinuţe, îşi scutură şi-şi împrăştie buclele lungi, aurii, pe gulerul şubei. Apoi îşi şterse cu batista lacrimile ce-i dăduseră în colţurile ochilor. Îşi şterse ochii cu grijă, de parcă s-ar fi temut să le atingă albastrul atît de gingaş şi, o bucată de vreme, călări tăcută, în capul gol, dusă pe gînduri. Se străduia să-şi aştearnă pe faţa ei neobişnuit de vioaie, de zîmbitoare şi strălucitoare de tinereţe, cu o gropiţă veselă, şireată şi frumoasă pe obrazul drept, un văl de asprime, dar se vede că nu izbuti căci pînă la urmă, lăsîndu-se păgubaşă, oftă uşurel şi-l întrebă :

– Par eu într-adevăr superficială ?
– Foarte ! îi răspunse Leonid cu toată seriozitatea.
– Crezi că mă supăr ? Nu-u ! Mi s-a mai spus. Ce să-i faci ? oftă ea. Aşa-i firea mea ! De stepă !

Interesat deodată fără să vrea, dornic s-o cunoască mai bine pe căzăcioaica aceasta veselă şi nepăsătoare, Leonid zîmbi ironic şi întrebă :

– Cum se face că nu ţi-ai găsit fericirea acolo, în stepa cubană unde te-ai născut ?
– Uite-aşa, n-am găsit-o ! răspunse fata, zîmbind ştrengăreşte. Ştii, fericirea zboară uneori ca un norişor pe care îl mînă vîntul pe deasupra stepei. Tocmai cînd ţi se pare că-i foarte, foarte aproape de tine, a şi zburat şi s-a risipit...

– Şi, atunci, te-ai hotărît s-o cauţi aici în Altai ?

– Nu, în Altai am venit dintr-o cu totul altă pricină, îi răspunse Galina. Nu-mi place viaţa din Cuban ! Acolo ari şi întorci an de an acelaşi pămînt, discuieşti acelaşi pămînt, grăpezi acelaşi pămînt ! Mi s-a urît ! Aici însă toate-s noi ! Iar mie-mi place noul ! Şi în impresii şi în muncă ! Viaţa e de o mie de ori mai rapidă, mai interesantă ! Nu eşti de acord ?

– Ba da, cu asta sînt întru totul de acord, spuse Leonid. Cînd să culegi impresii dacă nu în tinereţe ? Numai că în privinţa asta fiecare are măsura lui !

– Ce măsură mai vrei ? Aici nu există nici o măsură !

– Asta înseamnă că în ziua în care aici nu vor mai fi pămînturi de desţelenit, ai să fugi ?

– Da, am să fug ! declară Hmelko, fără să clipească. Am să fug mai departe, spre răsărit, în locurile cele mai sălbatice.

– Dar pămînturile de aici mai trebuiesc şi populate, nu numai desţelenite ! Aici va fi nevoie de oameni !

– Să le populeze cei care vor veni în urma noastră, îi răspunse Hmelko, şi-l privi strîngînd uşurel din pleoape şi plescăind încet, ca veveriţele, de satisfacţia pe care i-o dădea gîndul că avea dreptate. Oameni grijulii şi prevăzători, cu o măsură riguroasă pentru toate celea... Să le populeze oamenii ăştia cu firea sedentară...

– Cum ai zis ? o întrebă Leonid, mirat.

– Sedentară ! răspunse Hmelko, înfiorîndu-se în şa de dispreţ. Pentru ei, tot ce e nou e ca o doctorie amară !

– Pe mine în ce categorie mă treci ? o întrebă Leonid. Eu am venit în Altai ceva mai tîrziu ca dumneata, şi nu cred că pot fi trecut în rîndul grijuliilor şi al prevăzătorilor ! Dar am venit şi vreau să mă stabilesc aici... Pentru multă vreme, dacă nu pentru totdeauna ! Spune, ce fel de fire am eu ?

– Ciudată ! îi răspunse hotărîtă Hmelko, privindu-l de data asta mirată şi parcă ferindu-se de el. Ciudată şi foarte periculoasă !

– Serios ? rîse Leonid. De ce ?
– Pentru că de la dumneata se poate aştepta omul la orice. Eşti necugetat !
– Aha ! Aşa, va să zică ! spuse Leonid intrigat.
– Te-ai supărat ?
– N-am dreptul. Nici dumneata nu te-ai supărat !
– Ei, vezi că ne-am înţeles ? încheie Hmelko. Dumneata să rămîi aici, iar eu, peste vreo doi ani, fug spre răsărit !
– Nu ţi-e teamă că vei fi socotită dezertoare ?
– Eu ? De ce ? se miră Hmelko. Dacă aş fugi înapoi în Cuban, da, asta ar fi dezertare. Dar ce fel de dezertor pot fi eu dacă fug mai departe, spre răsărit, unde-i şi mai greu şi unde sînt şi mai multe pămînturi nevalorificate ? Ştii, în timpul războiului, tata – pentru că veni vorba, şi el a fost tot agronom – a fugit dintr-un regiment de rezervă pe front. Era vorba să fie judecat pentru dezertare... Ar fi fost just asta ? A murit în prima luptă la care a luat parte...
Tăcu o clipă cu ochii în jos.
– Ba eu am să fug ! continuă ea apoi, cu glasul vesel dinainte şi cu zîmbetul ei şiret, care-i făcea gropiţa din obraz mai vizibilă şi mai frumoasă. Nu-ţi fie teamă, pînă atunci au să vină alţii, mulţi, mai prudenţi, şi o să fie o omenire pe aici ! Şi apoi viaţa e viaţă ! Dumneata o să te însori, o să te gospodăreşti, o să ai copii... Îşi închise pe jumătate ochii rîzători. Şi, uite-aşa, se vor popula pămînturile desţelenite...
Cînd rosti aceste ultime cuvinte îşi aduse fără să vrea aminte de Svetlana şi se uită repede înapoi. Svetlana rămăsese acolo în drum şi se uita în stepă...
– Ea tot mai stă ! şopti uimită Hmelko.
Cu o spaimă în priviri, Leonid îl întoarse brusc pe Sokolik şi, ridicîndu-se în scări, îi făcu multă vreme Svetlanei semne cu mîna. Îi venea să intre în pămînt de ruşine că n-o făcuse mai devreme...
– Of, of, of ! se prefăcu din nou Galina că oftează cînd porniră mai departe. Iată cum arată fericirea

noastră ! O aştepţi, o aştepţi mereu, şi, cînd, în sfîrşit vine, nu-ţi aduce decît nelinişte, grijă şi durere ! Ce-ar fi să n-o mai aştept ? îşi spuse ea, văzînd că Leonid a căzut din nou pe gînduri şi n-o ascultă. Ba nu, n-are decît să mă nelinişteaacă şi să doară ! N-are decît !

Se vede însă că Leonid totuşi o auzise.

– Eşti gata pentru orice ?

– Pentru orice ! răspunse ea cu înfocare.

Se uitară brusc unul la altul. Dar, nemulţumiţi parcă de ceea ce văzuse fiecare în ochii celuilalt, tăcură multă vreme, tulburaţi...

IV

Înaintarea era grea, şi, deşi caii trebuiau mereu frînaţi, mergeau repede şi sigur, ba pe drumul pe care mai stăruia un strat tare de gheaţă, ba pe margine, unde mai era puţină zăpadă afînată şi apoasă, sau pe pămîntul nearat, gol şi lunecos.

La început, Bagreanov şi Galina Hmelko se luară după Severeanov. Străbătură un islaz mare, bătătorit de copitele vitelor, secătuit, plin de muşuroaie, împînzit ca o horbotă de mii de cărărui şi acoperit din loc în loc cu tufişuri înalte şi bătrîne de păiuş, buruiană inutilă şi aspră ca sîrma.

Pe o ridicătură ce abia se desluşea, pămîntul se acoperise cu locuri goale de pe care se luase neaua, şi, deşi păreau urîte, aşa răscolite de ţiştari şi cu brazde răzleţe şi rare de păiuş, sute de ciocîrlii le priveau fericite din înaltul cerului, preamărindu-le cu bucurie ivirea în stepă.

Dincolo de izlaz drumul o lua printr-o vîlcea străjuită la dreapta de zănoage sărate pline cu apă plumburie. În stînga se desluşeau apele lacurilor dulci, pe jumătate năpădite de desişul de netrecut al stufului. În partea asta pămîntul nu scăpase încă de zăpada înnegrită şi poroasă, încălzită de soare, ce se scofîlcea, susurînd şi făcînd să vuiască valea toată de murmurul unei melodii cristaline. Apoi, după ce sărăturile şi lacurile

se dădură în lături, zăriră ogoarele şi un drum drept ce străbătea o întindere mare şi compactă de arătură de toamnă. Paralel cu drumul, stavilă în calea vînturilor atotstăpînitoare, pe toată întinderea răscolită de plugurile de zăpadă, se ridicau valuri de zăpadă, ce se topeau încet şi se surpau...

Cînd ajunseră la arătură, Galina Hmelko socoti că puteau începe din nou o discuţie şi, apropiindu-se de Bagreanov, de care se ferise pînă atunci, rosti veselă :

– Iată şi ţarina ! Ca în palmă ! Să nu te mai saturi privind-o.

– Ce întindere are ? o întrebă Leonid.

– Trei mii de hectare, îi răspunse Hmelko. Două brigăzi. Uită-te, colo e o tabără ! Şi-i arătă cu biciul spre dreapta drumului nişte izbe mici şi negre ce se zăreau în depărtare.

– Cocioabele acelea ?

– Cocioabe, vezi bine... Abia acum le pun oamenii la punct ! Dincolo e altă tabără. O vezi ?

– Unde ? Acolo, în tufişuri ?

– Exact !

Leonid arătă cu mîna :

– Asta-i tot ce munceşte colhozul ?

– Nu ! Mai sînt două brigăzi, care au arăturile în partea de apus a satului, de-a lungul pădurii. Şi acolo sînt tot trei mii de hectare...

– Dar cît pămînt are în total colhozul ?

– Cît pămînt ? Arabil ? întrebă voioasă Hmelko. Se bucura că discuţia se legase de la sine, firesc. În afară de sărături şi de lacuri, aproape douăzeci de mii...

Uimit de întinderile de pămînt ale colhozului, Leonid se lovi cu palma pe frunte şi clătină din cap, strîngînd uşor din pleoape.

– După ce trecem de locurile astea de arătură, adăugă Hmelko, încep pîrloagele. Iar după pîrloage, pămînturile virgine.

– Ce-au avut acolo, păşuni ?

– Păşuni şi fîneaţă.

De cele două laturi ale drumului se pierdea în zare întinderea înzăpezită și ondulată cu arare locuri dezgolite de arătură umedă, ce lucea șters în soare. Pe Leonid priveliștea gliei arate îl emoționă dar îl și îngrijoră. Văzu o clipă cu ochii minții clar, nespus de clar, valurile de aur ale grîului unduind pe toată întinderea aceea mare, și-și aminti poveștile lui Zima, ofițerul rănit, despre stepa Altaiului. „E într-adevăr ca o mare, își spuse încîntat. O adevărată mare!“ Simțind parcă emoția călărețului, Sokolik deveni și el agitat. Își luă avînt și, pînă să-i scoată Leonid zăbalele luate în dinți, îl purtă în dans o bună sută de metri, cu nările umede, din care ieșeau văpăi de aer fierbinte.

– Ce cîmp! spuse Leonid cînd fata îl ajunse din urmă. Îl străbatem de-a curmezișul?

– De-a curmezișul! răspunse Hmelko.

– Cît mai e pînă în partea cealaltă?

– Trei kilometri.

– Și în lungime, cît?

– Vreo zece...

– Ei, drăcia dracului! Nimic de zis!

Deodată întrebă, uluit parcă:

– Stai, tovarășă agronom! Cum? Adică brigada noastră va trebui să are și ea trei mii de hectare în primăvara și în vara asta? strigă el, clipind des, ca și cum acum afla pentru prima dată ce plan de muncă avea. O întindere ca asta?

– Exact! confirmă Hmelko.

– Ei, drăcia dracului! șopti Leonid îngîndurat și adăugă cu totul cu alt ton, îngrijorat parcă. Va să zică, așa de mult...

– Te-ai speriat? Ai încremenit?

Kuprian Zaharovici Severeanov se opri pentru prima oară în inima întinderii arate, în locul unde cărările părăseau drumul și o luau spre taberele de cîmp ale brigăzilor. Voise, pare-se, să-i aștepte, dar peste cîteva clipe, o pornise din nou...

– De ce-i așa de abătut? întrebă Leonid.

– Se gîndește... răspunse Hmelko.
– Nu cumva i-am stricat noi dispoziția !
– Tot ce se poate.
– Poate că omul nici nu vrea să se despartă de pămînturile înțelenite...
– Nu de pămînturile înțelenite îi arde lui...
– Ciudat ! Dar de ce-i arde ?
– Nu te grăbi, c-o să afli la timp ! îi făgădui fata.
Leonid tăcu mult, făcîndu-se că are de lucru cu strunirea lui Sokolik. Armăsarul se afunda în zăpadă, și, speriat, încerca să treacă în galop prin locurile care i se păreau primejdioase. Probabil însă, că gîndul la Kuprian Zaharovici nu-i dădea pace lui Leonid. Jignit de nepăsarea lui față de brigadă și față de munca ce o aștepta, începu din nou :
– Dar așa, ca președinte... cum e ?...
– E un gospodar priceput ! Are cap ! răspunse Hmelko.
– E gospodar priceput, dar colhozul abia își mai trage sufletul !
– Nu-i vina lui...
– Are cap, dar nu vrea să se gîndească la pămînturile înțelenite !
– Ai răbdare, ți-am spus ! Măi, mare zurbagiu mai ești !
Kuprian Zaharovici îi aștepta la marginea de nord a întinderii răscolite de brăzdare. Smulgîndu-și privirea emoționată și tristă de la stepă, întoarse spre Leonid o față mustăcioasă, cărămizie și tăbăcită, și rosti cu voce obosită :
– Iată și stepa...
Sufletul lui Leonid cîntase în așteptarea clipei ce trebuia să-i deschidă un nou cont în viață. Și, deși ceea ce-i spusese Galina despre Severeanov îl îngrijorase și-i aruncase pe suflet un val subțire de neliniște, era totuși cu totul al marelui și însuflețitului avînt care-i umplea acum inima ce-și luase zborul spre stepă.
– Ce întindere ! exclamă el, plimbîndu-și radios ochii cenușii peste cîmpia nemărginită.

Într-adevăr, cerul părea parcă prea mic pentru întinderile ca de basm ce i se dezvăluiau în fața ochilor. Peste tot în stepă zăpada se prefăcuse într-un covor subțire, străveziu, apa lucea prin toate adînciturile, iar deasupra lacurilor cu ape umflate de neaua topită de soare se ridicau mereu valuri-valuri de abur. Colo, în depărtare, își scînteiau trunchiul mesteceniii golași... Era atîta încîntare în fața ochilor, încît inima ți se oprea în loc neliniștită și bucuroasă. În sufletul celui care pășea pentru prima dată în libera și tainica ei împărăție, stepa trezea simțăminte uluitoare, simțăminte cu totul necunoscute pînă atunci.

– Minunată întindere ! șopti Leonid încă o dată, plin de venerație.

Kuprian Zaharovici oftă și spuse trist :

– Mie însă îmi curg lacrimile cînd mă uit la întinderea asta.

– De ce ? întrebă Leonid deodată dușmănos, jignit în simțămintele sale.

– Ce înseamnă pămînturi înțelenite, știi, spuse Kuprian Zaharovici. Dar ce înseamnă pîrloagă, știi ?

– Ei, ce să-nsemne... pămînturi părăsite, se cam fîstici Leonid.

– Dar de ce au fost părăsite, știi ? îl mai întrebă Kuprian Zaharovici și, fără să mai aștepte răspunsul, adăugă : Acum un sfert de veac, pe aici pe la noi, erau puține pîrloage, foarte puține ! Tot pămîntul, cît vezi dumneata, uite pînă la coama aceea, se ara. Dar acum, peste tot numai pustiu ! Uită-te cum dau pîrloagele roată satului, gata să-l înăbușe ! Uite în ce hal am ajuns ! Uite de ce-mi dau lacrimile !

Leonid, cu atenția încordată, își lăsă privirile în jos.

– Eram de anii dumitale, tovarășe, atunci cînd a început colectivizarea aici ! mai spuse cu tristețe Kuprian Zaharovici, scoțîndu-și chiseaua de tutun din buzunarul scurtei de blană, cu gîndul să-și răsucească o țigară. Trăiam, visam și zburam ca vulturul cela din înalturi ! De ce n-aș fi visat ? Că dacă toate ar fi mers cum tre-

buie, ce forță am fi avut noi acum ! Dar ne-a fost smulsă viața asta ca ciulinii de furtună ! Întru început au sărit unii peste cal, cum se zice, și numai pagubă am ales de pe urma lor... Și atunci s-au apucat ai noștri de și-au luat lumea-n cap... Începuse construirea Turcsib-ului, la o aruncătură de băț de noi și oamenii au dat buluc acolo. Iar aici, ca într-un făcut, ne-am pomenit cu tot felul de indivizi care ne ademeneau oamenii în alte locuri, pe șantiere. Și ai noștri s-au dus oriunde ! Fie și la capătul lumii ! Firește, nu zic, și pe șantiere era nevoie de oameni... Că de unde să se recruteze clasa muncitoare dacă nu de la țară ? Dar Lebeajie al nostru s-a pustiit atunci ca nici o altă așezare ! Cînd ne-am dat seama cum și ce fel, era prea tîrziu, că jumătate din case erau cu obloanele bătute în cuie ! Ce să facem ? Să oprim oamenii în loc ! Bine, bine, dar cum ? Că ei, săracii, se speteau muncind, se hrăneau cu speranțe, și cînd venea vremea împărțirii cîștigurilor nu căpătau nici o para chioară ! Trăiască fiecare cum poate ! Și uite-așa un an, doi, trei... Poate oi ști dumneata de ce ! Cum să rabde oamenii ? Că oricît i-ai fi ținut, tot fugeau ! Care cum pleca la armată, de-o pildă, nu se mai întorcea ! Care se ducea să învețe, dus era ! Cîte tertipuri, doamne, n-au folosit ca să scape din satul în care văzuseră lumina zilei. Iac-așa ! Barem cînd a început războiul, Lebeajie s-a pustiit cu totul. Mulți din cei plecați pe front au căzut în lupte, că ai noștri au fost mai cu seamă infanteriști, de n-au rămas în sat decît vădanele, pruncii, ologii și moșii ! Au spart în anii aceia oamenii casele părăsite și le-au pus pe foc, iar ce-a mai rămas, s-a dus în vînt, a putrezit, s-a povîrnit... Ei, și pe urmă, ne-a dat gata seceta ! Ne-a ars trei ani la rînd ! Toate ni le-a ars : și pămîntul, pînă-n fund ni l-a ars, pămîntul și sufletul ! Așa că frumos, aici, din satul nostru, n-a mai rămas decît numele...

Îngreunate de povara amintirilor, privirile lui Kuprian Zaharovici erau și mai triste și fața lui de țăran, cio-

plită dur și bătută de vînt, dar blîndă, purta în fiecare cută umbra unei dureri vechi. Fuma omul și se uita în stepă, căutînd parcă să afle încotro plecase viața lui...

– Kuprian Zaharovici ! spuse Leonid cu vocea ușor răgușită de emoție. Nu trebuie ! Acum lucrurile au să se îndrepte ! Spune, nu crezi ?

– Dacă nu credeam aș fi murit, răspunse Kuprian Zaharovici și bătu îmbietor în greabănul lui Gnedok, care întinsese tocmai botul spre iarba uscată. Oricît ne-a fost de greu, oamenii noștri nu și-au pierdut încrederea ! Toți cred... Și apoi, aici, în colhozul nostru au rămas acum numai cei mai buni, cei mai dîrji. Să nu fi fost ei cum sînt, ne-am fi putut menține pe aceste pămînturi ? zise el, cu gîndul la nemăsuratele întinderi lucrate. Nu vezi dumneata că ne înăbușe pîrloagele ? Asta-i un adevărat atac psihologic ! Iar pe urmele lor vin furiș, furiș, pămînturile înțelenite ! Dar sînt cîțiva ani de cînd ne-am întărit în locul ăsta și nu dăm nici un pas înapoi !

Leonid vedea cîtă durere zăcea în spusele lui Kuprian Zaharovici despre atacul pămîntului sălbăticit asupra Lebeajiei, și faptul că nu-l bucura gîndul că aveau să înceapă desțelenirea i se păru nu numai ciudat, ci cu totul de neînțeles.

– Kuprian Zaharovici, zise Leonid, oare n-ai visat niciodată că va sosi ziua asta ? Ziua în care o să treci de la apărare la atac ?

– Am visat ! răspunse Severeanov oftînd. Mulți ani am visat !

– Atunci, de ce nu te bucură ziua asta ?

– Pare-mi-se că dumneata n-ai înțeles încă tot, rosti Kuprian Zaharovici cu părere de rău, și după ce clătină din cap, adăugă : Să te lămuresc, atunci ! Tovarășe brigadier, dragul meu, de stat, stăm noi în apărare, dar dacă e să vorbim deschis, puterile ne-au sleit ! Mi-aduc aminte cum stăteam în apărare la Rjov. Sectorul nostru, conform regulamentului, trebuia apărat de un batalion, și noi nu eram decît un pluton. Ce făceam, atunci ?

Alergam nopticica toată prin tranşee, de colo-colo, de la o mitralieră la alta, şi trăgeam cîte o rafală, ba de ici, ba de dincoace... Adică, pricepi dumneata, neamţule, cîţi sîntem, aşa că, ia seama ! Aici, facem la fel, noi, păcătoşii... De ţinut, ne ţinem, e drept, dar avem fiecare pe seamă cîte o sută de metri de apărare !

– Ce-ai fost dumneata în război ? îl întrebă brusc Leonid.

– Genist, răspunse în silă Kuprian Zaharovici şi se grăbi să aducă înapoi vorba dinainte care-l tulbura adînc. Vrei să ştii cum gospodărim noi ? De arat şi de semănat, nu-i mare lucru, că avem şi maşini şi oameni destui. Dar cînd vine culesul, e moartea pe noi, cît capra ! Aici, în Altaiul nostru, trebuie musai să culegi rodul repede ! Cum dă grîul în pîrg, nu căsca gura, frate, ci retează-l repede de la rădăcină ! Retează-l, retează-l mereu ! Ce făceau siberienii altă dată ? Cînd venea vremea, puneau în mişcare toate secerătorile, cositoarele şi coasele... Răsturnau grîul, şi el se cocea frumuşel în snopi şi poloage, iar ei în timpul ăsta începeau să-l aşeze în clăi şi să-l treiere. Era bobul aur curat, nu alta ! Ce făină grozavă ieşea din el, doamne ! Făceam o pîine ca salteaua de puf ! Acum ? Dă grîul în pîrg, e tocmai timpul să-l tai, dar combina nu merge, că spicul e umed şi-o înfundă, aşa că mai aşteaptă... Iar noi, din pricina asta nu facem decît să ne mîncăm nervii, să ne stricăm maşinile şi să pierdem vremea cea mai preţioasă ! Ei, şi cînd s-a copt grîul, combinele, fireşte, merg bine, dar de cîte ai nevoie ca să cuprinzi dintr-odată rodul întinderilor noastre ? Pînă să-ţi dai bine seama de asta se risipesc boabele pe pămînt, şi pierdem, pierdem... Albeşti cînd vezi cîtă muncă se risipeşte... O să-mi spui dumneata că de ce nu-l planificăm pe soiuri timpurii şi tîrzii, ca să se lungească perioada de coacere a grîului... Dar de unde să iei sămînţa asta ? Uite, în problema asta, la noi e o harababură curată. Semeni ce împrumuţi sau ce ai în hambar. Şi umblă deci combinele, culeg spicul care a

mai rămas, scuturat pe jumătate, dar nici de el tot nu ai parte tot, că încep ploile. Uite, acum a început să se vorbească despre recoltarea în etape. Îți spun deschis că asta o să fie salvarea noastră: secerişul o să înceapă cu o săptămînă mai devreme şi o să avem un procentaj mai mic de pierderi. Deocamdată însă, ți-e şi silă să vorbeşti de secerişul nostru. Ne vin în ajutor combine tocmai din Cuban, dar nici ele nu prididesc. Dar nu mă întrebi cum stăm cu vînturatul boabelor, cu uscarea, cu încărcarea? Unde-i mecanizarea? Toate le facem aici cu mîna şi cu lopata! Şi ce munci grele sînt astea! Și-apoi cîți oameni îți trebuie pentru ele! Ştiu precis că aici, la noi, în Siberia, avem de două, ba chiar de patru ori mai puțină mică mecanizare decît în Cuban, unde sînt oameni mai mulți. Nu-i aşa, Galina Petrovna?

– Aşa e, recunoscu Galina, care stătea de-o parte şi freca în palmă nişte spice sălbatice, rupte de pe pîrloagă.

– Drept e aşa?

– Nu-i drept!

– Se planifică! mîrîi Kuprian Zaharovici într-o parte, de parcă s-ar fi răstit la cineva, şi scuipă scîrbit. Se planifică, iar nouă ne pîrîie oasele! Începe secerişul, şi noi alergăm pe ogoare ca turbații de nu ştim pe ce să punem mîna mai întîi. Nici nu ştim unde ne stă capul! Şi atunci ne aduc oameni de la oraş. Se umple stepa de larmă şi de zarvă, dar de folosit, mai nimic, dacă e să vorbim deschis! Ştii dumneata cît îl costă pe stat pîinea noastră? Că fiecare orăşean e salariat! Sînt unii care iau sutarul pe zi dar de muncit, ce-au muncit în ziua aia? Nu face altceva decît să-şi țină mîna la inimă din cauza arşiței de-aci! Aşa e la noi în agricultură, dragă tovarăşe, exact cum a fost şi apărarea noastră la Rjov! Cît priveşte vitele, stăm şi mai prost. Mi-e şi ruşine s-o spun, dar vacile noastre rătăcesc în unele locuri prin stepă, de parcă ar fi sălbatice! Şi nici măcar nu le mulge nimeni!

– Cum se poate una ca asta ? exclamă Leonid, căruia nu-i venea să-şi creadă urechilor.

– Cine să le mulgă ? Avem prea puţine mulgătoare !

– Dar cum stau aşa, nemulse ?

– Le sug viţeii... Şi-apoi cît lapte dau ? O ulcică pe zi ?!

– Atîta tot ? Ce fel de vaci sînt astea ?

– Furajate ! îi răspunse Kuprian Zaharovici. Irosesc furajele !

– Măi, să fie al dracului ! Dacă-i aşa, la ce le mai ţineţi ?

– Pentru plan... îl lămuri trist Kuprian Zaharovici.

Pe măsură ce Kuprian Zaharovici îi vorbea, Leonid se întuneca şi îşi lăsa tot mai des în jos privirile grele şi triste, iar inima, cuprinsă de o nelinişte neaşteptată i se strîngea ca un arc de oţel. Privea acum stepa cu alţi ochi decît o privise cu o jumătate de oră în urmă. Nu-i mai apărea ca o împărăţie a tainelor, ci ca un pămînt oarecare, nearătos şi prost, pe care rătăceau vaci sălbatice.

Întrebă greu şi surd :

– Chiar într-atîta de pustiu a rămas satul ?

– Da, îi răspunse Kuprian Zaharovici aspru, şi mustăţile sale castanii şi pîrlite tresăriră de emoţie. Acum la noi, fiecare colhoznic apt de muncă seamănă peste douăzeci de hectare, îngrijeşte trei vaci şi cincizeci de oi. Cine a mai pomenit o normă ca asta pentru un singur om ? S-o spui cuiva în Rusia nici nu te-ar crede !

Gnedko se apucase să aleagă printre buruieni ceva fire de iarbă şi Kuprian Zaharovici, nevoind să-l tulbure, îşi scoase din nou chiseaua.

– Am fost eu prin multe colhozuri fruntaşe în Altai, adăugă el fără grabă. La ei treburile mergeau bine, nimic de zis, gospodăria se dezvolta... Dar mă rodea întrebarea, cît pămînt arabil avea de cap de colhoznic apt de muncă... Cînd mă uitam la cifre : opt-zece hectare de om ! Sînt sate care au avut întotdeauna pămînt puţin, iar altele, din care, prin cine ştie ce minune, n-a

plecat nimeni în anii aceia. Ca să nu mai lungesc vorba, aveau forțe destule ca să stăpînească și pămîntul, și să fie fruntași în creșterea vitelor. Așa stînd lucrurile, de ce să nu trăiești și să nu-ți sporești gospodăria ? Am auzit că de mult de tot niște învățați de la institutul agronomic din Omsk au studiat experiența celor mai înaintate colhozuri cerealiere și au făcut tot felul de calcule. Și ce crezi dumneata că recomandă ei ca sarcină aproximativă pe cap de om ? Între șaisprezece și douăzeci și unu de hectare de teren, în care intră totul : și pămînt arabil, și fînețele și grădinile ! Dar la noi, ți-am mai spus-o, pare-mi-se, numai semănături avem mai mult de douăzeci de hectare, iar toate luate laolaltă, cam șaizeci de hectare de suflet ! E o deosebire, nu ? Acu socoate și dumneata ce o să se întîmple dacă cele două brigăzi de noi-veniți ară încă șase mii de hectare, așa cum e fixat ! O să avem atunci patruzeci de hectare de semănătură de cap de om ! Pricepi ? Cum să răzbim atunci cu secerișul ? Și ce ne facem cu vitele ? Pînă acum rătăceau prin stepă, ca sălbaticele, își căutau hrana singure... Ce-o să fie cînd o să arăm toate pășunile și nu le-or mai rămîne decît terenurile saline ? Există o singură soluție : să le adunăm pe toate în staul ! Să introducem conveierul verde, să cosim fînul și să-l cărăm din cîmp la ferme, să îngrijim de porumb, să încărcăm silozul... Ce să mai vorbim, toate bune și frumoase, rentabile, nimic de zis, dar de unde oameni ? Și de unde mecanizare ? Da, mi s-a urît, tare mi s-a mai urît ! Ba, mi s-a făcut chiar lehamite de stat în apărare ! Mie îmi place să merg la atac, că așa sînt obișnuit. Dar de unde forțe ? Voi nu știți decît una și bună : înaintați ! Pentru asta ați venit. Dar eu știu alta : ca să înaintăm într-adevăr serios, avem nevoie de întăriri bune, de nădejde !

Fruntea lui Leonid se îmbrobonă deodată de sudoare.

– Dar noi, noi, de ce nu sîntem noi de nădejde ? întrebă el posomorît și supărăcios.

– În general, în toate!
– Cum adică, în general, în toate?
– Intîi și-ntîi, n-aveți experiența vieții la țară!
– O dobîndim noi! În al doilea rînd?
– În al doilea rînd, nu sînteți învățați cu traiul nostru.
– O să ne învățăm!
– Nu-mi vine a crede, tare nu-mi vine a crede! spuse Kuprian Zaharovici. Cine s-a născut și a crescut la oraș, ăluia nu-i priește să trăiască la țară. Satu-i sat, și viața de aici e de un soi aparte, aici în toate trebuie să ai o obișnuință anume. Uite, noi n-avem nici măcar electrică pînă acum! Mă mir la ce i-au mai trimis pe tinerii ăștia de la oraș la noi! Băieții au învățat, s-au specializat, au lucrat în uzine, au adunat o oarecare experiență... Parcă asta îl costă puțini bani pe stat? Atunci, de ce băieții ăștia să-și schimbe calificarea și să se deprindă în silă cu viața de la țară? Trebuiau să vină în Siberia, trebuiau neapărat, să vină, dar pe șantiere, la uzinele noi! Acolo-i locul lor! Că noi avem nevoie de oameni de la țară. Parcă în regiunile apusene sînt puțini țărani tineri care ar veni cu dragă inimă aici? Îmi pun capul că sînt cîtă frunză și iarbă! Înțeleg, firește, toate s-au făcut în grabă... Numai că degeaba au fost puși pe drumuri atîția orășeni!
– Și în al treilea rînd? întrebă Leonid.
– În al treilea rînd, chiar așa cum sînteți, oameni pe care nu te poți bizui, tot sînteți prea puțini! îi răspunse Kuprian Zaharovici netulburat. Trebuie să dau patru oameni pentru brigada lui Gromov, iar pentru brigada dumitale, și mai mulți... Spune-mi acum rogu-te, de unde să-i iau?
– Kuprian Zaharovici, spuse Hmelko, care în tot timpul acela ascultase serioasă și tăcută povestirea președintelui de colhoz. Mi s-a spus ieri la Zalesiha că pînă la strîngerea recoltei vin coloniști[1] în Lebeajie.

---

[1] Coloniști – persoane strămutate (n. ed.).

— Cine ţi-a spus ? întrebă neîncrezător Severeanov,
— Krasniuk.
— Şi cîte familii ?
— Cică vreo douăzeci...
— Ei, aşa se mai schimbă socoteala, se învioră Kuprian Zaharovici. Ăştia-s de nădejde ! De mult ar fi trebuit să vină ! Numai că ei vin ca melcul, cînd noi avem nevoie de muncitori acum, că peste o săptămînă începe aratul !
— Asta înseamnă că n-o să putem începe ? întrebă Leonid cu totul întunecat, privindu-l pe sub sprîncene. Colhoznici sînt puţini, noi nu sîntem de nădejde, coloniştii n-au venit încă... Înseamnă că eşti împotriva intrării noastre pe pămînturile înţelenite !
— Degeaba te-nfierbînţi ! Domoleşte-te ! îl sfătui Kuprian Zaharovici fără supărare. Ţi-am spus doar că sînt cu tot sufletul pentru desţelenire, că mi-e şi lehamite să mă mai uit la întinderile astea ! Nu mi se năzar în faţa ochilor decît buruieni ! Mie nu-mi place năgara că n-are nimic frumos ! Creşte pe la noi un soi de năgară... Are sămînţă ascuţită ca acul şi tare rea... Se înfige în pielea oii şi începe să se îngroape ca în pămînt ! Ştii, nu se lasă, se vîră într-una ! Dacă îi intră în plămîni, s-a zis cu oaia ! Aşa-s năgarele ! Ei, o mare de grîu, ar fi cu totul altceva. Vezi, însă, dumneata că noi bucuroşi ne-am duce în rai, da' nu ne lasă păcatele !

Din toate minunatele simţăminte pe care i le trezise stepa în suflet, cînd o învăluise pentru prima dată cu privirea, nu rămăsese decît amarul, ca o şuviţă acră de fum pe deasupra unei grămăjoare de cenuşă de tizic. După o clipă de tăcere grea, Leonid îşi ridică încet spre Kuprian Zaharovici privirea pierdută, înceţoşată şi, descleştîndu-şi cu greu dinţii, oftă :

— Mi-ai deschis ochii...
— Află dară, că e mai bine să intri în stepa asta cu ochii deschişi, spuse Kuprian Zaharovici. Ei, ce zici, pornim mai departe ?

V

Caii înaintau prin pîrloaga plină de buruieni. Fusese secetă, dar bălăriile pline de sevă se prinseseră temeinic pe arătura părăsită cu vreo trei ani în urmă. Din zăpada afundată, înnegrită și pîngărită de frunze și flori putrede, se ițeau lujerele butucănoase și ramurile rășchirate de usturoița, cu păstăi țepoase, sau păstăile cu negi ale hreniței, ale susaiului și ale pălămizii, care nu izbutiseră încă să-și semene îmbelșugatul rod de semințe moțate. Trecură apoi prin zănoage mari cu rapiță sălbatică, străbătură desișuri de cînepă sălbatică culcată la pămînt, zdrențuită, și de pelin vinețiu. Într-adevăr, buruienile porniseră la atac asupra ogoarelor pe care se va semăna grîul, aidoma unor hoarde dușmane fără număr.

– Cînd s-o usca, vor trebui arse, spuse Hmelko.

– Da, numai cu focul le mai răzbim, fu de acord și Kuprian Zaharovici.

Și cailor, și oamenilor le fu mai ușor să înainteze cînd ajunseră pe pîrloagele cu pămînt moale, unde, în urma cetelor de ierburi sălbatice pornite la un atac pe viață și pe moarte, veneau ierburile furajere, mai mici în lujer – sulfina albă, pir mărunt, sparceta – și unde pirul, înzestrat parcă cu zece vieți și cu putere de uriaș, creștea des, pătrunzînd și cucerind tot ce era pămînt roditor. Cea mai mare parte a acestor locuri fusese păscute și bătătorite de vite. Doar ici, colo deasupra valului subțire de zăpadă afînată în care piciorul calului nu se afunda decît pînă la chișiță, atîrnau, uscate pe firicele de iarbă subțiri, cu capul lăsat în jos, spiculețe, moțuri și panicule...

– Ce-a mai năpădit pirul pe-aici ! spuse Hmelko cînd ajunseră acolo.

– Daa... ! constată și Kuprian Zaharovici.

– Aici e de luptat, nu glumă !

– E de lucru pînă-n toamnă !

Treptat-treptat, stepa se făcea tot mai netedă şi mai uniformă. Pe măsură ce înaintau, piereau fără urmă semnele vechii arături. Nu mai rămăsese decît amintirea unor brazde şi a haturilor, semne gospodăreşti la graniţa cîmpurilor în care nu răzbeau decît buruienile cele mai puternice. Urmau pîrloage tari, în care plugul nu mai muşcase de un sfert de veac, iar după aceea pămînturile virgine, din care se iţea, arar, păiuşul, ca labele de bursuc... şi moţurile subţiri, uşoare şi mătăsoase de colilie.

– Iat-o ! rosti încet Kuprian Zaharovici, oprindu-şi calul şi arătînd cu palma spre apus. Şi adăugă : S-o tot ari toată, pînă la Irtîş !

– Frumoasă e ! spuse Hmelko. Păcat că tot mai sînt pete de sărături !

– Unde le vezi ?

– Uite, acolo, o adîncitură ! şi fata arătă cu codirişca în depărtare, unde, deasupra apei, se zăreau cîteva tufişuri verzui. Sînt toate de limba peştelui ! Asta înseamnă că locul e sărat...

– Buni ochi mai ai !

Leonid, care îşi croise drum ceva mai alături, prinse din zbor dialogul dintre fată şi preşedinte şi se miră că Hmelko putea discuta cu Kuprian Zaharovici cu atîta competenţă. „E adevărat, are ochi buni, constată el pe neaşteptate în gînd, fiind de acord cu oarecare plăcere cu ceea ce spusese Severeanov. „Drăcuşor cu ochi de azur..." Dar, fără să dea vreo importanţă faptului că-şi amintea pentru prima dată cu plăcere de ea, se reîntoarse în grabă la preocupările lui şi, cufundat în gînduri, călări cîtăva vreme cu dinţii încleştaţi şi, pe faţă, cu o expresie voluntară şi disperată în acelaşi timp. „Nu face nimic ! Nu face nimic !" îşi tot repeta el, cercetînd din cînd în cînd stepa cu o privire pătrunzătoare şi îndrăzneaţă. „O să-i ţinem piept !" Cine ştie de ce, deodată, îşi aduse aminte, şi extrem de viu, de sentimentul pe care-l avusese cînd o lăsase pe maică-sa şi fugise cu tanchiştii pe front, în iadul de foc care clocotea sus, în cer, la soare-apune de colina de pe care satul lui fusese

ras de pe fața pămîntului. Era ciudat, însă : simțămîntul acela nedeslușit și aproape uitat, care îi luminase ca un fulger copilăria, îl cucerea din nou !

– A, uite-l și pe dumnealui ! răsună vocea lui Kuprian Zaharovici. Iată-l și pe stăpînul stepei în persoană !

Leonid se întoarse spre el și, deodată, zări în depărtare un lup. Întors pe jumătate spre ei, stătea pe o bucată de pămînt de pe care se luase zăpada și care se și acoperise cu năgară. Ținea capul cu fruntea-i lată în sus și privea, cu urechile ciulite, la oamenii care apăruseră pe neașteptate în stepa lui.

– Umblă singur, mai spuse Kuprian Zaharovici. Lupoaica lui a fătat...

VI

Crîngul Iepurelui, unde aveau de gînd să caute loc de tabără pentru brigada lui Leonid Bagreanov, se deslușea bine acum în zare, cînd la vreo doi kilometri în dreapta călăreții văzură o turmă de oi. Iar ceva mai încolo, pe fundalul zăpezii, întrezăriră o cumpănă de fîntînă și stîna, cu clădiri joase și acoperișuri sparte. Printre oi mergea un om călare pe un cal pag și două femei se mișcau încolo și încoace, aplecîndu-se din cînd în cînd pentru cine știe ce treabă.

– Trecem pe la ei ? propuse Kuprian Zaharovici.

– E turma voastră ?

– A noastră. Trebuie s-o vizităm.

Ajunseră repede. Îi întîmpină, călare, ciobanul Beisen. Se așezase omul cu ani și ani în urmă în stepa Lebeajiei, în vecinătatea prietenului său Imanbai, care păștea o herghelie de cai la miazănoapte de crîngul Iepurelui. Beisen era bătrîn, dar se ținea încă drept în șa. Purta pe capul mic, ca de uliu, o căciulă înaltă și țuguiată, împodobită cu o blană de vulpe roșie, roasă pe jumătate. De sub blana ce-i acoperea fruntea, ba chiar și sprîncenele, ochii lui, împînziți de vinișoare sîngerii, tulburi și

lăcrămoşi, păreau a privi cu totală nepăsare lumea. Faţa lui Beisen, uscată, înnegrită şi acoperită cu riduri adînci, avea o expresie de nepăsare supusă. Cînd şi cînd o însufleţea un zîmbet vinovat, abia schiţat. Era îmbrăcat într-o şubă murdară, jerpelită şi scorojită, avea pantalonii vătuiţi, pătaţi cu grăsime şi cizme vechi din piele de viţică, trase peste nişte ciorapi de pîslă. Călărea un căluţ pag, trist, ce părea numai petece şi căruia îi atîrna buza bătrîneşte în jos. Ai fi zis că numai printr-o minune calul, nu numai că se ţinea pe picioare, dar mai putea duce şi călăreţul în spate. Spinarea i se cocoşase sub şa, îi cădeau smocurile de păr, coastele şi oasele noduroase îi ieşeau în afară ca nişte cercuri de butoi, iar greabănul, ros pînă la piele şi crestat de bici pînă la sînge, era acoperit cu dohot de mesteacăn.

– Bună ziua ! le dădu binețe primul, Beisen, cînd îl recunoscu pe Kuprian Zaharovici, şi-şi lăsă frîul pe oblîncul şeii. Unde mergem, tovarăşe preşedinte ? Vedem ţelina ?

Kuprian Zaharovici făcu un semn afirmativ din cap.

– Auzit noi, auzit ! rosti trist Beisen.

– Da' tu, moşule, de ce te-ai cocoţat pe mîrţoaga asta ? îl întrebă Kuprian Zaharovici, neprietenos.

– Ce mîrţog ? Al meu mîrţog ?

– De cal vorbesc ! Nu-l vezi că abia stă în picioare ? E gata-gata să cadă !

– Caluţ slab, recunoscu Beisen, plin de bunăvoinţă. De tot slab. Piele, os ! Ovăz nu eşti, paie nu eşti... Moare repede caluţ !

– Dă-te jos, şi lasă-l să se mai odihnească ! îi propuse Kuprian Zaharovici.

– Se poate, se poate ! fu îndată de acord Beisen şi, coborînd de pe cal, lăsă căpăstrul pe oblîncul şeii, se apropie de preşedintele colhozului, şi-i vîrî în mîini palma lui uscată şi bătătorită. Bună ziu !

Descălecă şi Kuprian Zaharovici.

– De cînd scoţi turma ?

– De ieri am scos, răspunse Beisen și oftă, aruncînd o privire spre oi. Murit mieluşei !

– Mulți ?

– Vai, mulți murit ! Uită-te și tu !

În iarna aceea, în colhozurile din stepa Altaiului nutrețul sărăcăcios se terminase repede și dăduse moartea în vite. Toate forțele fuseseră mobilizate pentru salvarea lor. Colhoznicii desfăcuseră acoperișurile de paie, scotociseră prin lunci și arii, căutaseră pe sub zăpadă stogurile mici, uitate, de paie și fîn, aduseseră din păduri la ferme plopiș mărunt și crengi de pin, tăiaseră prin bălți ierburile de pe mușuroaie... Sute de tractoare căraseră din gări spre colhozuri șroturile de bumbac primite din Turcmenia, cu care se dregeau la ferme tocătura de paie și terciul rar al vitelor. Sute de tractoare tîrîseră prin stepă pluguri de zăpadă uriașe, răscolind zăpada pînă la glie, iar vitele, numai piele și os, își tîrau picioarele slăbănoage în urma lor, culegînd firișoarele răzlețe de iarbă uscată... Parcă fusese un făcut. În anul acela, primăvara venise mai tîrziu ca niciodată și vitele au trebuit ținute la ferme o lună mai mult ; cum se iviseră de sub covorul de nea primele petece de pămînt, fuseseră scoase pretutindeni cirezi mari de vaci costelive și încete și turme de oi slabe ce cădeau la fiecare pas, și care aveau miei mici. Dar ce hrană puteau oare găsi vitele în stepa arsă de soarele necruțător ?

Turma lui Beisen fusese vestită cîndva pentru rezistența, prolificitatea și rentabilitatea ei. Acum, însă, nu te puteai uita la ea fără amărăciune. Oile de merinos din Altai, cu lîna deasă, murdară și încîlcită, abia se mișcau. Mergeau încet, cu capul în jos, cel mai adesea stăteau locului, adulmecînd lujerele uscate și aspre ale ierburilor de stepă, pe care zăpada nu le culcase, dar nici nu se atingeau de ele, sau dacă se atingeau, culegeau firicelele de iarbă, abia mișcîndu-și buzele, care nu le mai ascultau. Foarte adesea, cădeau în genunchi și rămîneau multă vreme așa, ca de rugăciune. Altele, multe, zăceau

liniştite şi în diferite poziţii, pe pămîntul dezgheţat dar rece al ţelinei, iar fata şi nora lui Beisen nu făceau altceva decît să meargă de colo pînă colo printre oi, pe cele culcate să le apuce de lînă, să le ridice şi să le silească să stea în picioare. Dar poţi oare sili să stea în picioare pe pămînt o vietate, atunci cînd ea nu mai poate ?

– Ai mulţi miei ? întrebă Kuprian Zaharovici.

– Mulţi, mulţi ! Toţi murit !

Descălecase şi Bagreanov. Fără o vorbă, îi întinsese căpăstrul Galinei, iar el, apropiindu-se de cioban, îl salută din cap, şi-i dădu mîna.

– Buna ziu ! zise Beisen repede. Moscova venit ? Vai, vai, departe mers !

Leonid se uită la turmă, oftă. La fel ca şi ceilalţi noi-veniţi, aflase şi el din prima zi a sosirii în Altai în ce situaţie grea se aflau vitele de aici. Vizitase într-o zi fermele din Zalesiha şi constatase urmările lipsei de nutreţ. Abia acum vedea însă limpede ce nenorocire lovise colhozul.

– Te doare inima să priveşti, spuse el cu tristeţe.

La cîţiva paşi de ei o oaie mare se culcase pe o parte şi mişca spasmodic din picioare. Iar în faţa ei tremura un mieluşel creţ. Sufletul de ţăran al lui Leonid tresări de durere. Se apropie de oaie, i se uită repede în ochii reci şi sticloşi, se lăsă pe vine lîngă miel, îi pipăi cu grijă blăniţa udă, apoi îl luă brusc în braţe, ca pe un copil ascultător.

– Ce-o să se întîmple cu el ? îl întrebă pe cioban.

In clipa aceea, multe, foarte multe, o mirară pe Galina Hmelko : şi faptul că Leonid, fără scîrbă, ţinea cu duioşie în braţe mielul murdar şi ud, şi glasul lui şi privirea lui...

– Murit mieluţ ! răspunse Beisen, strîmbîndu-şi faţa înlăcrimată.

– Oare nu se mai poate face nimic ?

– Ce poţi faci ? Nimic faci !

Leonid lăsă cu grijă mielul pe pămînt.

– Iubeşti mieluţ ? îl întrebă Beisen.

– Da, răspunse Leonid.

– Dacă iubești, spune, cum să trăiască mieluț asta ?

– Nu te prea înțeleg...

– Trei ani iarba prost crescut aici la locul nostru, spuse Beisen, arătînd stepa cu mîna. Uite și tu, gol pamînt ! Mieluț trebuie mîncare, ce mîncare ? În toate părțile noi-veniți ară țelina, mieluț unde plimbare ? Mieluț se mori de tot ?

Fără să vrea Leonid se uită la Galina.

– Nu-i nimic, moșule, nu-i nimic ! spuse repede Hmelko, adresîndu-se ciobanului. Uite ce de stepă e aici, n-o cuprinzi cu ochii ! O să semănăm și grîu, dar o să rămînă loc și pentru vite...

– Unde loc ? se înflăcără ușor Beisen. În toate părțile țelina ari, ce loc ? Vai, agronom, agronom ! Rămas numai pămînt sarat ! Ce iarba crești la pămînt sarat, știi ? Mieluț trebuie iarba dulce. Păiuș. Mieluț trebuie plimbare. Mult plimbare. Unde merge mieluț plimbare ?

– Dacă n-o să fie loc aici, o să se ducă în munți, îi răspunse Galina.

– Ce munți ? întrebă cu vocea stinsă, după o pauză, Beisen uluit. Altai – munți ?

– Ei da, în munții Altai.

– Vai, nenorocire, vai, nenorocire ! începu să ofteze și să se vaite Beisen, plesnindu-și de mai multe ori palmele aspre de poalele scurtei îmblănite și scorojite. Gîndul la munți îl speriase pe bătrîn, nu glumă !

– Ajunge cu văicărelile, moșule ! spuse Kuprian Zaharovici, întorcîndu-se după ce umblase cîteva minute prin turmă. Du-ne la dumneata acasă !

Învăluindu-i pe Galina și pe Leonid cu o privire neliniștită, Beisen își fluieră calul și se îndreptă spre stînă. În urma lui, pagul abia se urni, tîrîndu-și cu greu picioarele lățoase și noduroase.

În casa de chirpici, joasă și întunecoasă a lui Beisen ardea focul într-un godin. Nevasta ciobanului era bolnavă și zăcea pe o laviță, acoperită cu niște zdrențe de sub care ofta din cînd în cînd. Trîntiți pe sub lavițe, pe

lîngă ușă, în mijlocul izbei sau pe podeaua acoperită cu paie putrede și mucede, stăteau mieii uzi, cu buricurile însîngerate. Cîțiva muriseră. În izbă era un vălmășag de mirosuri grele, amețitoare și stătute de putregai, sînge, sudoare, lînă de oaie, piele tăbăcită și dohot.

Cînd Leonid trecu pragul, mai-mai să-l doboare aerul închis și duhoarea. Cum intră se și lăsă acolo, lîngă ușă, pe o băncuță joasă și, scoțîndu-și căciula, se apucă să-și șteargă fața ce i se acoperise într-o clipă cu sudoare. Simțea în tot trupul oboseala aceea ciudată pe care cu atîta greu și-o înfrînsese la răsăritul soarelui.

La masa așezată într-un colț al izbei începuseră iar să vorbească depre pășuni.

– O să-ți paști turma aici toată luna mai, îi spunea Kuprian Zaharovici bătrînului cioban. Pășunile tale au să fie arate abia în vară, după ce strîngem fînul.

– Iar vara unde mergem ? întrebă Beisen.

– La lacul Baklanie.

– Iarba prost acolo ! Prost !

– O fi, dar prietenul tău Imanbai trebuie să plece chiar de pe acum, continuă Kuprian Zaharovici. În pășunile lui intră plugul !

– Și, Imanbai unde duce ?

– Se duce și el la Baklanie.

– Unde găsești acolo loc pentru toți lume ?

– O să se găsească într-un fel...

– Murit mieluț ! încheie convins Beisen, amărît cu totul. Cum să trăiești ? Cum să trăiești ?

– Fără țelină, vrei să zici ? îl întrebă Galina.

– Da, da, fără țelină !

– O să trăiți mai bine decît cu țelină ! îi răspunse fata.

– Of, tu, agronom, agronom !

– Uite, aveți acum țelină cîtă vreți, dar vitele vă mor, continuă Galina. Nu e vorba numai de secetă. Voi și înainte rămîneați de multe ori fără fîn. Ce vă da țelina asta a voastră ? Cel mult două care de hectar, nu-i

așa ? Asta e... Iar eu mă zbat acum să fac rost de semințe. Atunci să vezi ce iarbă o să fie ! Cînd o să semăn sute de hectare cu dughie, sau cu mei african, cu iarbă de Sudan sau muștar, am să strîng mai mult fîn decît strîngeți voi de pe trei mii de hectare de țelină ! Și atunci n-o să mai oftați după țelina voastră ! Vara, pentru rațiile suplimentare de nutreț, o să avem secară verde, pepeni furajeri și dovleci ! Iarna – floarea-soarelui însilozată. Numai după ce o să arăm țelina, au să răsufle vițele voastre ! Ajunge cît au clănțănit din dinți prin stepă !

– Ai uitat de oameni, îi atrase atenția Kuprian Zaharovici.

– O să avem și oameni !

– Și de mecanizare.

– O să avem de toate !

Bătrînul Beisen își aduse aminte că trebuie să pună de ceai pentru oaspeți și se îndreptă spre sobă, dar dădu cu ochii de Bagreanov, și exclamă :

– Ce estem brigadier ? Bolnav puțin ?

Cu umărul proptit de perete, cu capul lăsat și cu mîna tremurîndă pe zăbalele frîului ce atîrna alături de el, așa ședea Leonid Bagreanov...

Seara, surul cu coamă lungă al Galinei Hmelko trăgea din stepă o sanie țărănească, în care zăcea, pe niște paie putrede și mucegăite, mirosind a șoareci, acoperit cu o bucată mare și veche de pîslă țărănească, Leonid Bagreanov. În urmă, legat de căpăstru, mergea Sokolik cu șaua goală.

Fata venea pe lîngă sanie, ținînd hățurile în mîini. Îi era greu și frig cu cizmele prin zăpada îmbibată cu apă și uneori, ca să-și mai cruțe puterile, se agăța de partea dinainte a săniei, întorcînd îngrijorată capul spre Bagreanov și spunîndu-i cu asprime :

– Stai culcat, stai culcat...

Apele umflate ale stepei, ascunse pînă atunci sub zăpada afînată, apărură într-o singură zi în toate adînciturile și

iazurile. Spre seară, vremea se mai răci, dar nu se lăsă ger și nici nu se arătau semne că s-ar lăsa peste noapte : primăvara punea stăpînire deplină asupra pămîntului. Se întuneca repede. Valul zgomotos al păsărilor călătoare se auzea din înaltul mohorît al cerului, așa cum se auzise și peste zi. Vuia tot întunericul din jur de măcăitul răsunător și plin de chemări al rațelor și de plescăitul apei. Ca smintiți, nagîții zburau deasupra drumului, țipînd.

Capitolul al patrulea

Deşi spre răsărit de Irtîş, în stepa Kulundă, după cîteva zile însorite se lăsase din nou o vreme rece şi mohorîtă, nimic nu mai putea opri alaiul victorios al primăverii. Zăpezile o luaseră la goană de pe toate ridicăturile şi stepa era acum ceas de ceas mai împestriţată. Apele, umflate, vijelioase, scădeau totuşi, ca prin minune, neobişnuit de repede. Pămîntul nu uitase de secetă şi, temător, sorbea lacom umezeala. Acolo unde pînă mai ieri lucise oglinda unei ape, întinse să tot ajungă cîrdurilor de raţe călătoare, nu mai scînteia azi decît o biată băltoacă din care se iţeau spinii roşcaţi ; aici, unde fusese o băltoacă, nu mai rămăsese decît un ochi de apă pe care o treceau găinuşele de baltă prin vad. În schimb, apele albastre ale primăverii se adunau nemaivăzut de adînci deasupra gheţii ce acoperea încă marile bazine din stepă umplînd de bucurie inimile oamenilor de prin partea locului. Ştiau ei bine că, de ce se umpleau mai mult, vor avea şi ei parte peste vară de o viaţă nouă.

În zilele acelea reci, cu vînt, sute de brigăzi formate din tinerii sosiţi în Altai intrară pe întinsa stepă Kulundă. Pămînturile pustii pînă atunci vuiră de zgomotul a mii de tractoare, taberele brigadierilor răsăriră ca ciupercile şi la hotarul crîngurilor de mesteceni, şi pe malul cu ape dulci deasupra cărora se roteau cîrduri de păsări, şi pe lîngă rîuleţele şerpuitoare cu zile numărate, puţine, doar pînă în miezul verii. Dar cele mai multe ieşiră ca din pămînt, acolo, în largul stepei necuprinse, unde nici pasărea nu avea unde-şi feri capul de soare, şi, deasupra

pămîntului, se așternură unduit, aduse de vînt din toate părțile, fumulețe alburii, îmbietoare, prietenoase...

După ce stătu o zi și o noapte la Lebeajie unde-l lăsă pe Leonid Bagreanov bolnav, brigada lui ieși și ea în stepă. Tractoarele cărau după ele remorca și săniile greu încărcate ba pe zăpadă, ba pe pămîntul spălat de nea, iar tabăra fu așezată la hotarul dinspre soare-răsare al crîngului Iepurelui. Greu ai fi aflat loc mai bun de staționare în toată stepa înconjurătoare : crîngul era o pavăză bună împotriva vînturilor și a furtunilor de nisip, care se stîrneau de cealaltă parte a Irtîșului și aveau alături o groapă adîncă, plină cu apă provenită din topirea zăpezilor.

Sokolik, focos, voinic, abia deprins cu hamul, trăgea nervos și smucit căruța pe cărarea abia deslușită ce mergea șerpuită, croită cine știe cînd și de cine, ca atîtea altele în stepă. Îl mîna Tonia Rodiceva, care, de curînd numită ajutoare de bucătăreasă, ducea în crîngul Iepurelui un sac cu pîine și provizii pentru brigada lui Bagreanov. Venise amiaza, dar razele soarelui nu prea încălzeau. Bătea o pală ascuțită de vînt asupra pămîntului umed și, deși era încă frig și totul în jur neîmbietor, țiștarii, treziți din somnul lung de peste iarnă, se înșiraseră ca soldații pe movilele de pe lîngă vizuini, se scăldau în lumină și în libertate și priveau stepa cu o curiozitate neobișnuită.

Ajuns la malul unei mici rîpe, Sokolik, înspumat nu atît de oboseală, cît de neastîmpăr, își ciuli deodată urechile și o luă pieziș, pieziș înfundînd căruța prin tufișurile de tavalgă. Tonia ridică capul, întinse hățurile, și, deodată, obrajii i se împurpurară. Căci acolo, în rîpă, la zece pași de cărare, se ridica de jos Vanka Sobol... Ferindu-și picioarele de ramurile țepoase de tavalgă, Tonia întoarse calul spre cărare și strigă, tulburată :

– Strigoi de baltă ! Mi-ai speriat calul ! Pr-r-r !

Vanka Sobol, ținîndu-și obosit arma cu două țevi, ieși tăcut pe cărare. Avea pe el un pieptar vechi, kaki, și tot ce-i trebuia omului pentru vînătoare ; iar în jurul cen-

turi legate cu niște cureluşe, cîteva rațe şi rățoi cu pene frumoase şi strălucitoare... Pe chipul negricios al tînărului se citea oboseala, o oboseală nemărginită, iar de sub căciula veche, cu urechi, și cu o garnitură de blană de veveriță, îi lunecase pe fruntea asudată o şuviță de păr negru. Se apropie de căruța Toniei, își dădu cu mîna părul la o parte de pe frunte, trase adînc aer în piept şi întrebă, întunecat :

– Nu mă iei şi pe mine ?

Tonia oftă şi ea, tristă, dar în ochii ei mari şi limpezi sclipi deodată o lucire de şiretenie.

– Știu și eu ?

– Dacă nu știi, cine să ştie ? se bosumflă Vanka. Poate să întreb armăsarul ?...

– De ce nu, întreabă-l, că el te duce, nu eu !

– Măi fată, hăi, tu ai ghimpi în loc de limbă !

Își puse arma în căruță. Tonia, ferindu-se încetişor mai în față, ca să-i facă şi lui loc alături, spuse, muşcîndu-şi şăgalnic buzele :

– De urcat, te urci, da' de plătit, cu ce ai să plătești ?

– Rea te-ai mai făcut ! Mătrăgună, nu alta !

Sokolik trase brusc de hățuri. Lăsîndu-se obosit în căruță, Vanka încercă să-i explice de ce e supărat şi îi spuse împăciuitor :

– Am umblat departe... Am fost tocmai la Gorki.

– Ia te uită la el pînă unde s-a cărat ! Parcă n-ar avea Lebedinoe lîngă el... se miră Tonia.

– Pe Gorki e o barcă...

– Ei şi ce, fără barcă, n-ai fi împuşcat tot atîtea ?

– Ce ştii tu ce-i patima...

Tăcură un timp.

În cele cîteva zile de cînd se întorsese în Lebeajie, erau pentru prima oară într-adevăr singuri. Vanka era un flăcău încăpățînat şi ținea încă supărarea că Tonia nu venise duminică la club. Și-apoi, fata se tot ferea din calea lui, așa că, vrînd-nevrînd, trebui omul să-şi strunească inima şi să încerce, răbdător, să-i cîştige iertarea. Se nimerise acum un prilej cum rar se nimereşte în viață, de a

sta de vorbă deschis cu fata și a o face să uite jignirea. Dar cît de greu, o, cît de greu era să vorbească cu ea între patru ochi !

– Ai mai crescut în anii ăștia... rosti el în sfîrșit, tulburat.

– Am mai crescut și mi-a venit mintea la cap, îi răspunse Tonia, răutăcioasă.

Neliniștit, Vanka îi aruncă o privire furișă. Tonia strunea calul și se ferea de el. Se uita țintă la stepă, de parcă din toată lumea asta nu aveau preț pentru ea decît cocostîrcii argintii, cu pete negre, care rătăceau, colo, hăt, departe pe coama zvîntată. Pe la tîmple și pe ceafă, vîntul îi flutura cele cîteva șuvițe de păr blond-închis care îi ieșiseră de sub năframă și care miroseau a cetină. Cel puțin așa i se părea lui Vanka. Nările nasului ei drept, puțin în vînt îi trepidau, parcă, de căldură. Obrajii plinuți și arși de soare, însemnați arar cu pistrui drăgălași, i se acoperiseră cu o rumeneală umedă.

Sobol adăugă foarte serios, cu ochii lucitori și plini de suferință :

– Cînd te-am zărit mai adineauri, tot sufletul mi s-a strîns !

Mirată de tonul glasului său, Tonia se întoarse într-o clipă și-l întrebă :

– Acum însă ți-a trecut, nu ?

– Rîzi ? șopti Sobol, îndurerat.

– Nu ! Spune mai departe, spune...

– Nu pot... Nu-mi vin cuvintele, oftă Sobol, trist.

Tonia fu de data asta însă neobișnuit de crudă.

– Nu poți ? repetă ea. Tu, căruia îi merge gura ca melița ? Sau nu ți-o fi bine ! Nu te-ai îmbolnăvit cumva ?

– Îți bați joc de mine ? strigă deodată Sobol.

Tonia tăcu uimită, iar Vanka, blestemîndu-se că-și ieșise din fire, încercă iar să se apere într-un fel și șopti încordat :

– Mi-ai acoperit tot soarele !

O bucată de vreme așteptă rușinat și în van răspunsul. Cînd simți că i se sfîșie pieptul de durere, exclamă :

– Ştiu ! Vorbeşti cu ăla... cu Zarniţîn !

– Nu ştii nimc ! i-o tăie Tonia.

– V-am văzut cu ochii mei... Ţi-a şi sucit capul şmecherul ăsta de la oraş !

Drept răspuns, Tonia se mulţumi să plesnească doar hăţurile calului.

Sîcîit, Vanka Sobol se scotoci în buzunarul pieptarului de unde scoase un pachet boţit de ţigări şi o cutie de chibrituri. În clipa următoare o prinse pe Tonia de cot, strigînd :

– Opreşte ! Am scăpat chibriturile !

– Oof, stîngaciule ! strigă Tonia. Dă fuga după ele !

Sobol sări din căruţă şi pînă să oprească Tonia calul înfierbîntat, se pomeni la vreo sută de paşi în urmă. Luă chibriturile de jos, măsură din ochi locul ce-l despărţea de căruţă şi dădu cu tristeţe din cap :

– Stai ! Aşteaptă-mă !

Îşi adună toate puterile şi făcu vreo zece paşi mari, săltaţi. Îşi dădu însă seama că nu va putea niciodată ajunge căruţa şi scoţîndu-şi căciula, o flutură prin aer ; apoi porni greoi, ca un om obosit.

Tonia se întoarse brusc spre el şi-l privea cu ochii ei căprui şi ştrengăreşti, în care luceau picuri de aur. Ce obosit şi caraghios părea acum tiranul ei. Toniei i se făcu chiar milă de el.

– Hai, hai ! îl îmbie ea, şăgalnică.

– Tonia, aşteaptă-mă ! o rugă Sobol, strigînd aproape.

Se opri lîngă căruţă, îşi şterse fruntea asudată cu căciula şi cînd zîmbi, vinovat, îi luciră dinţii.

– Mi-am tocit picioarele...

Vru să urce, dar Tonia, chiuind, trase hăţurile, iar Sobol luat pe neaşteptate, se dădu înapoi şi ridică mîinile.

– Tonka, stai ! strigă el. Nu te prosti !

– ...junge-mă !

Atît auzi o dată cu huruitul căruţei.

„S-a zăpăcit fata asta de tot“ îşi zise Vanka, şi se opri. Îi tremurau nările care păliseră.

Tonia crezuse că va izbuti foarte repede să-l oprească pe Sokolik, dar calul, sălbatic şi voinic, prinsese zăbalele în dinţi ca într-un cleşte şi alerga înfocat prin stepă. Goni aşa vreo cinci sute de metri, cînd se opri brusc şi cu totul pe neaşteptate, fornăi, şi pe spinarea lui aurie, catifelată se porniră să tremure valuri mărunte. Tonia care se încurcase în hamuri, abia avu timp să vadă pe stînga, lîngă cărare, un vultur iepurar cărămiziu, cu pete albe ce se ridica, bătînd greu din aripi, cu ghearele încă neadunate... În aceeaşi clipă, Sokolik, tremurînd tot, o luă iar la galop, mîncînd parcă pămîntul, cu coama sbătîndu-i-se în vînt.

„Mă face praf ! îşi spuse Tonia. Mă omoară !"

Îşi înfăşură hăţurile pe mîini, şi se propti din răsputeri cu picioarele în partea din faţă a căruţei, lăsîndu-se cît mai mult pe spate. Dar calul parcă nu simţi nimic. Alerga ca vîntul, cu ochii ieşiţi din orbite, alb de spuma pe care o împroşca. La cotituri, sălta în aer cînd roata din stînga, cînd cea din dreapta din spatele căruţei. Nu trecu mult şi arma lui Vanka fu zvîrlită în drum. Fata, cu faţa de un roşu aprins, îşi muşca buzele şi trăgea cu disperare de hăţuri, abia stăpînindu-şi geamătul, dar stepa, cu fiecare clipă ce trecea, îi alerga tot mai repede în faţă...

Îi ieşi în cale o rîpă mică, îngustă, plină cu apă, şi Tonia fu udată ca de furtunul pompierilor. În clipa următoare armăsarul scosese căruţa din apă şi o ducea mai departe, de data asta fără să mai ţină cărarea. Hurducată într-o parte şi în alta, fata ţipa acum de teamă că va cădea şi trăgea îngrozită de hăţuri, cu faţa şi părul pline de noroi...

Deodată, de parcă ar fi înţeles ceva, Tonia se apucă zdravăn cu mîinile de partea din faţă a căruţei şi începu să-l biciuiască ca turbată pe Sokolik cu hăţurile. Enervat, armăsarul înspumat porni şi mai furios, zvîrlind picioarele dinapoi atît de înalt, încît atingea aproape curelele hamului. Era înfocat, stăpînit de o putere străină, turbată. Simţind însă că hăţurile slăbeau, descleştă fără să-şi dea seama dinţii ce-l dureau, şi scăpă zăbala, iar Tonia, pro-

fitînd de greşeala lui, trase din nou de hăţuri, aşa de tare încît i se făcu armăsarului negru înaintea ochilor. Începu să sară ca turbat. Nu mai vedea nimic în faţa lui, iar Tonia îi rupea fără întrerupere botul cu zăbala...

Ajunseră repede în crîngul Iepurelui. Însă aici se întîmplă ceva neprevăzut : hăţul pe care-l ţinea Tonia în mîna dreaptă plesni ca o coardă şi fata căzu în căruţă. Înlemnită la gîndul îngrozitor ce o străfulgeră trase cu ultima rămăşiţă de putere de hăţul din stînga. Calul, nefiind încă stăpîn pe sine, coti brusc spre crîng. Cînd văzu în faţa ei zidul trunchiurilor albe ale copacilor, Tonia ţipă şi închise ochii. Se auzi un trosnet, roata stîngă sări într-o parte, iar căruţa zbură înainte...

Cînd ajunse la tabăra brigăzii, Vanka Sobol îşi atîrnă vînatul de un ciot al mesteacănului de lîngă bucătărie, îşi şterse faţa înfierbîntată şi, copleşit de tăcerea ce domnea în jur, se apropie tiptil de cortul întins lîngă iaz, unde se adunase mai toată brigada. Se opri în prag, nevăzut de ceilalţi şi îşi ţinu răsuflarea. Nu-i veni să-şi creadă urechilor, cînd auzi din fundul cortului glasul lui Kostea Zarniţîn şi rîsul Toniei. Dacă Sobol ar fi găsit-o pe Tonia pe moarte, inima nu i-ar fi îngheţat mai tare ca în clipele acelea...

Se simţi vinovat, ca omul care s-a uitat pe furiş la ceva oprit, şi se feri, desprinzîndu-se ca o umbră, de cort. O luă alene spre crîng, tîrîndu-şi cu greu picioarele prin frunzişul uscat şi fîşîitor din anii trecuţi. În drum îi ieşiră în cale nişte tufişuri de salcîm galben şi nu-şi dădu seama că puteau fi ocolite uşor, aşa că se vîrî în hăţişul noduros şi ţepos. Nimeri apoi în poieniţă, drept într-o băltoacă, şi străbătu de-a curmezişul apa ce-i venea pînă la genunchi. Niciodată n-a putut Vanka pricepe cum a ajuns la hotarul dinspre miazăzi al crîngului, unde dădu numai din întîmplare peste căruţa sfărîmată. Istovit complet de oboseală şi durere, Sobol căzu în căruţă şi se cufundă într-un somn adînc.

În timpul cinei, membrii brigăzii avură numai cuvinte de laudă pentru dibăcia de care Sobol dăduse dovadă de vînător. El însă, cu gîndul aiurea, rămase tot timpul tăcut lîngă foc. După ce-şi băură ceaiul, băieţii mai stătură un timp la tăifăsuială. Era cam răcoare, dar nimeni nu se retrase sub cort. Rămăseseră toţi afară, aşezaţi roată în jurul focului. Începeau să le fie dragi serile în stepă, vorba dusă cu glas scăzut, parcă mai scăzut din pricina umbrei subţiri, a chiotelor şi a hohotelor de rîs ale fetelor, a armonicii şi a cîntecului...

Kostea Zarniţîn, poznaş ca de obicei, chemă fetele la el :

– Veniţi încoa, rîndunele călătoare ! Aproape ! Mai aproape !

Vanka Sobol îşi ferea din răsputeri privirile de locul în care se afla Tonia. Îşi tot muşca o şuviţă neagră de păr, şi se uita îngîndurat la foc... Lumina ştearsă, alburie a apusului, îşi făcea cu greu drum printre trunchiurile albe. Vîntul se domolise, dar, probabil, numai pentru a lăsa noaptea să coboare liniştită pe pămînt. În tot cuprinsul stepei – şi se vedea pînă la zece kilometri – focurile taberelor se aprinseseră toate în acelaşi timp, iar în amurgul ce se lăsa repede, părea că plutesc, se leagănă ca valurile miscătoare ale mării...

O bucată de vreme, veselia din jurul focului nu se închega, pentru că mulţi dintre cei de faţă nu pricepeau, parcă, ce are Vanka Sobol, şi-l priveau nedumeriţi. Fetele forfoteau tăcute, furate de treburile lor mărunte, iar băieţii discutau dezordonat, cu ton profesional despre defectele unui tractor, piese de schimb sau despre primăvara friguroasă... Mai trecu o bucată de vreme, şi aşa cum se întîmplă de multe ori în jurul focului, îşi aduseră cînd unul, cînd altul aminte de satele şi oraşele în care se născuseră, pe care le părăsiseră şi a căror amintire îi măcina mereu. Zdrobit de durere, Vanka Sobol trăgea din cînd în cînd cu urechea la ceea ce se vorbea în jur, dar nu-şi putea aduna pe deplin gîndurile.

– Da, fraţilor, tare mai întîrzie şi aici primăvara !... oftase Grigori Holmogorov, căruia îi plăcea vorba se-

rioasă și cumpănită a țăranului. La noi, la Velikie Luki, deși la miazănoapte, muncile au și început...

– Da, la noi au început ! îi ținu isonul Nikolai Kraiușka, care era totdeauna din tot sufletul alături de prietenul său, venit tot de prin părțile lui, din același ținut.

– Ce fel de munci faceți voi pe acolo ? exclamă deodată Ibrai Hasanov. Își ținea armonica pe genunchi și abia aștepta să-l roage cineva să-i tragă o cîntare. Că la voi nu sînt decît bălți !

– Vorbești și tu ca să nu dormi ! sări Nikolai Kraiușka în apărarea locurilor sale, deși își aducea bine aminte că mai ieri se plînsese chiar el băieților de bălțile de la Velikie Luki. Dacă vrei să știi, la noi sînt locurile cele mai frumoase ! Unde mai găsești lacuri cu ape atît de limpezi și păduri de pini ca de cealaltă parte a Nevelului ? Unde găsești rîu ca Lovatul ?

– Tocmai pe malul lui sînt bălțile cele mai primejdioase și pădurile atît de întunecoase !... spuse Ibrai Hasanov. Mulți au mai pierit acolo în timpul războiului ! Fratele meu – știți, a plecat pe front o dată cu Matrosov – acolo a căzut, lîngă Lovatul vostru !

– Oameni au murit peste tot... se apără Kraiușka.

– Uite, la noi, pe Kama sînt într-adevăr locuri frumoase ! urmă Ibrai Hasanov. Satul nostru se află pe acolo, pe aproape, pe malul ei înalt... Și acolo nu-s nici un fel de bălți ! Cîmpurile-s frumoase, iar pădurile de tei sînt o minune ! Cînd înfloresc, umbli prin ele ca la nuntă !

– Da' mere n-aveți ! i-o tăie Fedea Brajkin, de fel din Belgorod.

– Ba avem ! strigă Hasanov. Puține, dar avem.

– Ce să faci cu puți-ine ! rosti tărăgănat, ca un copil Fedea Brajkin, apoi se înfierbîntă deodată : La noi să vezi mere ! Ne sînt grădinile pline de rod cum îi acum cerul de stele... Te duci sub mărul cel mai frumos și mănînci pe pofta inimii !

– Care cum s-ar zice, singura cazna e să mesteci, nu-i aşa ? întrebă Kostea Zarniţîn, cu gîndul să facă iar una de-a lui.

– Vezi bine ! răspunse naiv Fedea Brajkin.

– Muieţi-s posmagii ? făcu pe prostul vorbind tărăgănat, din vîrful buzelor Kostea, cu gîndul la povestea aceea cu leneşul. Ceilalţi izbucniră în rîs. Cînd se lăsă din nou liniştea în jurul focului, Zarniţîn adăugă : La drept vorbind e bine peste tot. Dar dacă e să vorbim drept, cel mai bine e la noi, la Moscova ! Acolo-i minunea pămîntului ! Curge prin oraş un rîu mai bun ca oricare Lovat, teii înfloresc pe străzi, pe bulevarde... Găseşti şi mere, şi struguri, şi banane în prăvălii cît îţi pofteşte inima... Într-un cuvînt, viaţă ca-n poveşti !

Şi aşa cum îi era obiceiul, îngroşă ştrengăreşte totul, schimbînd tot trandafiriul în negrul cel mai cernit.

– Stau de mă mir, spuse el, învăluind fetele cu o privire şireată, ce minte am avut să las o viaţă atît de minunată, ca să viu taman aici, la dracu-n praznic ? Să stau acum în stepă, lîngă foc şi să urlu de dor, ca lupii...

Toţi ceilalţi îşi dădură seama că băiatul vorbea aşa numai din ştrengărie, de dragul discuţiei. Dar, spre mirarea tuturor, Vanka Sobol îl întrebă serios, arţăgos :

– Atunci, totuşi, de ce ai venit aici ?

– Ţi-am spus doar că nici eu nu ştiu ! îi răspunse Kostea, care nu înţelegea nici arţagul, nici vorba lui răstită. M-o fi tras prostia de la o viaţă bună la alta proastă, mai aproape de lupi...

– Te-a tras, vezi bine, şi acuma urli de răsună toată stepa, nu ?

Kostea îl privi cîteva clipe mirat. Răspunse totuşi tot printr-o glumă :

– Cum să nu urli, cînd aici nu găseşti banane !

– Dacă-i aşa, ia-ţi picioarele la spinare şi du-te ! Tunde-o ! Ce, mare lucru e asta pentru tine ? rîse Sobol şi adăugă, mînat de gîndul ascuns de a-l ponegri : Moscoviţii sînt un soi de oameni, pe care nu-i interesează

decît să ia caimacul ! Nu căsca gura ! L-ai luat ? Dă-i drumul mai departe !

– Ia stai ! Eşti în toate minţile ? sări Kostea, făcînd mari ochii-i rotunzi și albaştri. Unde am luat eu caimacul ?

– Nu l-ai luat, dar te pregăteşti !

– Cum mă pregătesc ? Unde ? Ce tot trăncăneşti ?

Unul spuse una, altul spuse alta şi spre amărăciunea tuturor, între Sobol și Kostea se iscă o ceartă, pe cît de neaşteptată, pe atît de prostească. Trebui să se vîre însuşi Kornei Cernîh între ei ca să-i domolească.

– Aţi mîncat prea mult vînat, ori ce-i cu voi ? rosti el întunecat, ridicîndu-se lîngă foc. Ia te uită la ei, cum s-au luat la harță ! Li s-au roşit ochii de atîta patimă ! Ia, potoliți-vă ! Să nu vă mai aud !

Membrii brigăzii săriră cu gura la Sobol şi-l ocărîră pentru arțagul și purtarea lui urîtă. Îl dojeniră şi pe Kostea, ca să nu facă cumva vreo nedreptate, deşi tot nu înțelegeau din ce se pornise cearta. Prima ceartă în brigadă...

– Mai bine ai dansa, îi spuse la urmă lui Vanka, împăciuitor, Kornei Cernîh.

– Am dansat astăzi destul ! răspunse Sobol, care se domolea.

– Atunci, cîntă ! Tot e mai bine...

– Bine, de cîntat, pot să cînt... se învoi pe un ton îngăduitor tînărul, spre mirarea celorlalți, care numai la asta nu se aşteptau acum de la el. Hei, Ibrai, dă-i drumul ! strigă el, trîntindu-se într-un cot, cu fața spre armonist. Și, după ce Ibrai îi dădu tonul, începu să cînte tare, cu o veselie inexplicabilă, duşmănoasă parcă :

Fata vrea să mă înșele
Ce-o mai fi și asta ?
Fete dintr-astea
N-au nici ruşine, nici conştiinţă !

Iar băieții – ceea ce iar era nefiresc din partea lor după o ceartă atît de înfocată – începură să se foiască

fiecare pe locşorul pe care stătea, în jurul focului, de parcă i-ar fi ars cu fierul roşu unde-i durea mai rău. Cîntară şi ei cu Vanka Sobol :

Fete dintr-astea
N-au nici ruşine, nici conştiinţă !

Sobol lăsă glasurilor timp destul să se piardă nestingherite în depărtările stepei cuprinse de înserare, iar cînd se stinseră, cîntă mai departe :

Fata înşelătoare
O cunoşti după ochi.
Fata înşelătoare
Se uită tot în lături !

Cîntară şi ceilalţi, cu foc :

Fata înşelătoare
Se uită tot în lături !

Fetele nu îndrăzniră să-i întrerupă, deşi tare le-ar mai fi spus una. Iar Vanka Sobol, tot mai înveselit de gîndurile lui neînţelese şi duşmănoase, striga stepei, cîntînd cu capul dat pe spate :

Ea nu mă mai iubeşte,
Măcar „iartă-mă" nu mi-a spus...
Iar eu nu mă amărăsc,
Mie nici nu-mi pasă !

Ultimile două versuri le merseră băieţilor drept la inimă. Aşa şi trebuie ! Şi, în şuieratul voinicesc al unuia dintre ei, cîntară cu toţii o dată cu solistul :

Iar eu nu mă amărăsc,
Mie nici că-mi pasă !

În stepă e loc destul pentru cîntece, şi Vanka Sobol, care ştia lucrul acesta, nu-şi cruţa nici vocea, nici focul inimii. Ai fi zis totuşi uneori că băiatul fugărit de ve-

selia lui duşmănoasă va amuţi deodată, va sări în picioare şi va chiui atît de tare, încît toate întinderile, cu toate focurile şi cu toate taberele de cîmp, supunîndu-i-se, vor porni să plutească spre depărtări neştiute...

II

În ziua de 25 aprilie, într-o duminică, Leonid Bagreanov porni stăpînit de o neobişnuită nerăbdare spre tabăra de cîmp a brigăzii sale. Slăbise mult în săptămîna în care zăcuse și hurducăturile căruţei uşoare, ca şi aerul ameţitor al stepei îl istoveau într-atîta, încît abia dacă mai avea puterea să-şi şteargă fruntea îmbrobonată de sudoare. Ca orice om puternic de felul lui, nu se putea suferi slab, nu se răbda altfel decît era de obicei : vioi, tumultuos și cu glas puternic. Suferea din pricina slăbiciunii sale, și din cauza acestei suferințe părea acum urît. În timpul săptămînii ce trecuse se mai maturizase, așa cum se întîmplă mai totdeauna cu tinerii cînd se îmbolnăvesc. Se șterseseră mai toate trăsăturile blînde de pe chipul său, cuta de la rădăcina nasului se adîncise, buzele i se învîrtoșaseră, iar ochii lui cenușii păreau mai mari, mai arzători, mai pătrunzători. La drept vorbind, Leonid nu avea încă voie să pornească în stepă, dar nu se putuse împăca cu gîndul că brigada începea fără el munca atît de dragă.

Cît ţinu drumul, Leonid vorbi puţin și fără chef, cercetînd tot timpul repede, scrutător stepa, cu atît mai de necuprins şi mai liberă cu cît înaintezi mai mult pe ea. Într-un singur loc spuse ceva mai vesel, atingînd-o pe Svetlana, care mîna calul, atentă :

– Vezi colina de colo ? Aia pe care crește deasă colilia ? Aici ne-am întîlnit cu lupul în dimineaţa aceea !

Svetlana, care mai fusese în tabăra de cîmp, știa că mulți văzuseră lupul puternic și singuratic și-l întrebă, ironică :

– Mi se pare că-ți place să știi că rătăcește pe aici ! Cu lupi locul e mai romantic, nu-i așa ?

– Dacă vrei, da...

– Ar fi mai bine dacă ar lipsi romantismul ăsta ! rîse Svetlana. Te-apucă frica şi atîta tot !

– Dar fără el ar fi plicticos...

– Crezi că-i mare veselie cînd urlă lupii ?

– Oricum...

Un ţiştar trecu sprinten drumul chiar pe la picioarele lui Sokolik. Strunind la timp armăsarul, ca să-l liniştească, Svetlana îl întrebă pe Leonid :

– Ţi-e frică prin urmare, să nu se plictisească cineva pe pămînturile înţelenite ?

– Nu mi-e frică ci mă cam tem niţel, recunoscu Leonid. Sînt printre noi şi unii care au venit numai ca să facă pe grozavii ! Şi cum să faci pe grozavul, dacă nici măcar lupi n-or să fie pe aici ?

– Atunci o să-i apuce dorul de oraş pe alţii, nu pe romantici !

– Nu, n-o să-i apuce ! Au în ei ceva mai puternic decît dorul !

După o tăcere, Svetlana întrebă :

– Există oare la ei ceva mai puternic decît el ?

– Există ! rosti Leonid, hotărît.

În sufletul lui Leonid, nerăbdarea creştea cu fiece clipă. Zări în sfîrşit lîngă perdeaua de mesteceni cortul verde închis, remorca, tractoarele şi rezervoarele ; emoţionat, smulse hăţurile din mîinile Svetlanei şi mînă armăsarul în trap întins, deşi calului îi venea greu să tragă căruţa pe pămîntul virgin, moleşit de ape.

Îl întîmpinară cu toţii, venind în fugă care de pe unde avea treabă şi se înghesuiră gălăgioşi în jurul căruţei, pînă cînd le aminti Kornei Cernîh că era vremea să se întoarcă la munca lăsată în părăsire. Bosumflaţi, se împrăştiară, iar Cernîh, văzînd ce greu pune Bagreanov piciorul pe pămînt, întrebă, îngrijorat :

– Nu cumva te-ai sculat din pat prea devreme ?

– Parcă poţi să-l ţii ! exclamă Svetlana.

– Nu-i nimic ! Aici mă vindec mai repede, răspunse Leonid, mîngîindu-l pe Drujok, care sărea bucuros în

jurul lui. Credeți că acolo mi-a fost mai ușor ? și se căzni să zîmbească. Eu să zac la Lebeajie, iar sufletul să-mi zboare spre crîngul Iepurelui...

– Ți-era pesemne frică să nu începem fără tine ? vru să știe Cernîh.

– Da... recunoscu Leonid deschis. De-ai ști cît m-am gîndit la ziua asta, de-ai ști cum am așteptat-o ! Și acum !... Cum era să rabd ? Dar mi se pare că-i prea devreme, nu-i așa ? Mustește stepa de ape !

– Eu zic că nu-i prea devreme... rosti îngîndurat Cernîh, întinzîndu-i, în cinstea revederii, tabachera de alpaca, să-și aleagă o țigară. Sînt locuri unde pămîntul e cam umed, firește, dar nu face nimic ! Intră el tractorul, și pe-acolo ! Am împărțit postatele, am pus jaloanele...

– Va să zică, să încercăm ? se înflăcără Leonid.

– Trebuie !

– La timp am venit ! Îmi spunea mie inima !

Svetlana îl luă pe Sokolik de căpăstru și-l duse spre mestecenii din apropiere, să-l deshame. Leonid, neliniștit, strigă unor tineri care tocmai treceau pe lîngă căruță.

– Măi băieți, ajutați-o pe Svetlana !

– Am înțeles ! S-a făcut ! răspunseră cîteva voci.

Dar Svetlana se întoarse și strigă :

– Mă descurc și singură ! Singură !

– Ai să poți ? întrebă neîncrezător Leonid.

– Am să pot !

– Să învețe, să se deprindă, șopti Cernîh.

– Tot drumul a mînat ea ! Se bucura ca un copil !

– Nu s-a temut c-o să pățească ce-a pățit Tonia ?

– Nu.

Văzîndu-l că se uită în jur nerăbdător, Cernîh îl întrebă, arătînd spre tabără cu un gest rotit al mîinii :

– Ei, cum ți se pare locul pe care l-am ales ? Facem un tur să ne uităm ?

Colindară pe îndelete toată tabăra. Pretutindeni se muncea. Băieții de la oraș, care nu puseseră în viața

lor mîna pe teslă sau pe rîndea, pardoseau cortul cu scînduri și ridicau acoperișul micului hambar adus din sat, ca să adăpostească bucătăria. Fetele își dichiseau remorca după gustul lor, căci le fusese pusă la dispoziție, frecau de zor rufele pe malul iazului sau o ajutau pe Fenia Solnîșko la spălatul vaselor ; luaseră cu toții masa de prînz, cu o oră în urmă. Numai lîngă tractoarele și mașinile bine curățate, și așezate la rînd pe un loc curat, ceva mai departe de tabără, nu era nimeni. Aici totul fusese pus la punct pentru ieșirea pe brazdă. Cînd Bagreanov și Cernîh se îndreptară însă într-acolo, tractoriștii, nemaiputîndu-se stăpîni, ieșiră unul după altul din tabără și se luară după ei. Pe cît se părea, la baza de mașini totul era în ordine. Dar tocmai cînd ajunse acolo, îl duru mai rău inima pe Leonid. Se opri în fața tractoarelor și le privi o bucată de vreme posomorît.

Îl auzi în spatele lui pe Kornei Cernîh, înăbușindu-și un oftat :

– Da, am rămas orfani, fără „tată"[1] ! Cum merge acolo, tot mai încearcă să-l scoată ? N-ai aflat ?

Fără să mai aștepte răspunsul, tractoriștii se grăbiră care mai de care să spună :

– Cine să-l scoată ? Dereaba ?

– Ăla nu știe decît să tragă la măsea !

– Mi-aș pune capul că acu a intrat apa și-n cabină !

– Nu ! Că nu-i așa de multă...

Leonid se întoarse spre tractoriști :

– Acum n-o să poată nimeni să-l scoată ! Trebuie să așteptăm pînă scade apa. N-o să-l vedem noi așa de curînd, pe „tatăl" nostru ! Voi ce ziceți, prieteni ? V-ați gîndit ce să facem ? N-ați vrea să ne sfătuim astăzi ?

– Începem mîine ? încercă Kostea Zarnițîn să ghicească.

– Probabil.

Bagreanov și Cernîh îi lăsară pe tractoriști să discute cu aprindere și porniră spre stepă. Pe drum, Cernîh

---

[1] „Tata" era numit în brigadă tractorul „S-80" (n. ed. ruse)

începu să-i povestească cu însuflețire despre viața lor acolo.

– Aici, peste tot sînt oameni ! Cum se înserează, se aprind în stepă focurile ! În dreapta sînt brigăzile formate din cei veniți din Pavlov și Zalesiha, iar colo, spre miazănoapte sînt cei din Kuriia... Dincoace, spre stînga, e brigada lui Gromov, iar dincolo de ea, cea formată din oamenii veniți din Cazahstan. Acolo să vezi ce uruit !

– Ați fost pe la Gromov ? întrebă Leonid.

– Fost !

– Au să ne întreacă, după cum se pare, oftă Leonid.

– Da, e puternică brigada lor, ca un pluton de luptă ! îi răspunse Cernîh, oarecum invidios. Sînt toți dintr-un loc, aleși pe sprînceană, și își cunosc toți meseria... Pe cînd la noi, e amestecătură...

Curînd îi ajunse din urmă un băiețandru de vreo treisprezece ani, îmbrăcat într-o pufoaică și cu o căciulă veche, soldățească, pe capul acoperit cu un păr de un galben aproape alb. Avea fața toată stropită de pistrui, galbeni ca bobul de mei, și priviri furișe, de lighioană mică. După ce trase de vreo două ori adînc aer în piept, le spuse, rostogolind amarnic litera „r“ în vorbirea sa :

– Vă cheamă bucătăr-r-reasa ! E gata găinușa sălbatică !

– Va trebui să ne întoarcem... spuse Cernîh.

– Nu prea e momentul ! Ar trebui să le vedem pe toate !

– Le vedem noi pînă în seară.

O luară îndărăt.

– Sobol ne face rost de cocoși sălbatici ? vru să știe Leonid.

– Sobol, răspunse Cernîh. Fără el, n-am mînca decît cașă ! Prost ne mai aprovizionează...

– Da' voinicul ăsta, al cui e ? întrebă Leonid, făcînd cu capul spre băiețandrul care venea ceva mai încolo după ei, roșu ca sfecla de emoție.

– E de pe aici, îl lămuri Cernîh, trist.

Leonid se întoarse spre băiat şi-l întrebă scurt :

– Cum te cheamă ?

– Petr-r-rovan ! răspunse el, cu glas răsunător.

– Petka, explică Cernîh. E un băiat tare ciudat. Cînd e emoţionat, scapă „r"-ul din gură de nu-l mai poate stăpîni... Ei, de ce te-ai emoţionat, spune-mi, rogu-te !

– Parcă nu ştiţi dumneavoastră, se smiorcăi Petka.

– Vezi, pe tine te-aştepta ! rîse Cernîh. Vrea să-l primim lucrător pe remorcă...

– Lucrător pe remorcă ? se miră Leonid. Păi e încă un copil !

– Parcă eu nu i-am explicat ? Adormi în zori şi cazi sub plug, dar de răspuns noi răspundem !

– N-am să adorm ! rosti Petka hotărît. Sînt învăţat eu cu de-astea... Dacă o să cadă cineva sub plug, apoi au să cadă dom'şoarele ăstea ale voastre de la oraş !

– Stai ! Da' cu şcoala cum merge ?

– Prost ! oftă Cernîh, deşi prinsese din zbor privirea rugătoare a lui Petka, care păşea acum alături de el. Taică-său a murit, mamă-sa are patru copii... Şi din toţi, el e cel mai mare... Aşa că, ştii şi tu singur, nu-i vine uşor să trăiască. A aflat că lucrătorii de la remorci cîştigă bine aici pe ţelină şi a şters-o de la şcoală !

– Bine, dar există legi în ţara asta ! Şi legea spune că trebuie să înveţe, spuse Leonid.

– Legea ? A încălcat-o, ticălosul ! L-a chemat însuşi Severianov la el şi l-a ameninţat că-l condamnă, dar degeaba ! Ei, ce poţi face cu el ? Dacă-l iei la goană de aici, plînge ! Se piteşte prin tufişuri şi urlă sau umblă prin stepă, prinde ţiştari şi-i gîtuie !

– Colectează blănurile...

– Păi da, că trebuie să trăiască şi el într-un fel ! Dar e o nenorocire curată cu tăbăcarul ăsta. Vrei să-i vezi vînatul ?

Ajunseseră în tabără şi mergeau acum spre micul hambar care adăpostea bucătăria. Tot peretele fără ferestre dinspre sud era plin de piei de ţiştari, întoarse

pe dos, uscate puțin la soare și întinse apoi pe perete, prinse în cuișoare.

– Clasa întîi ! se fuduli Petrovan.

Leonid își aminti deodată că și el, în anii războiului, ca să-i hrănească pe ai săi, prindea rațele lacome și încrezătoare cu cîrlige de pescuit, de care agăța bășici de pește ca momeală. Se revăzu o clipă așa cum era pe vremea aceea, un băiețandru ca Petrovan, îmbrăcat într-o haină ruptă, cu cizme meșterite de el din niște rupturi de camere de automobil, cu tolba plină de vînat cu pene albăstrui și i se puse deodată un nod dureros în gît.

– Le predai ? întrebă el cu o voce răgușită, întorcîndu-se spre Petka.

– Dar cum !?

– Nu cumva pe tutun !

– Vai de mine ! se simți chiar ușor jignit băiatul. Îi dau mamei toți banii, pînă la ultimul !

O clipă fața lui Leonid se întunecă, adumbrită parcă de un nor. Mai zăbovi puțin, încruntat în fața peretelui plin cu piei, luptîndu-se poate din greu cu durerea din sufletul său. Apoi făcu deodată stînga-mprejur și porni haihui spre malul iazului.

– N-avem sacagiu... spuse Cernîh, după ce-l lăsă să se sature de priveliștea micului golf, cu oglindă lină. Apă de băut nu găsim decît departe, la brigăzile mai vechi... Și lui moș Ionîci îi vine greu singur, că e și paznic noaptea la carburanți și mașini...

– Avem sacagiu... răspunse Leonid.

– Prin urmare, îl luăm pe Petrovan ?

– Îl luăm !

– Ne mai lipsesc doi lucrători pe remorcă, adăugă Cernîh. Ce spun cei de la colhoz ? Ne trimit oameni ?

– Nu, nu ne trimit...

– Atunci cum o să arăm mîine ?

– Președintele colhozului a vrut să-mi dea, numai că eu n-am primit, spuse Leonid și, întorcîndu-se spre Cernîh, își plecă capul în fața lui. Acum, taie-mi-l, Ste-

panîci ! N-am putut să-i iau ! Știu că nu-i ajung brațele de muncă ! Îi lua de la alte munci...

– Ce-ai făcut, tovarășe brigadier ? rosti Cernîh cu o nemărginită amărăciune în glas. Ce-o să ne facem ?

– Pînă una, alta, o să ne descurcăm și singuri... îi răspunse Leonid. O să lucrăm pe remorcă, cînd eu, cînd dumneata, cînd unul dintre băieți, două schimburi la rînd... Ne-om descurca noi într-un fel ! Mai tîrziu, om vedea ! Mă bate un gînd ascuns, Stepanîci : să-i atragem de partea noastră pe amicii lui Dereaba ! Toată săptămîna au tîndălit la Vadul Negru și au băut de s-au spart... A venit vremea să se apuce și de treabă.

– Nu se despart ei de Dereaba ! oftă Cernîh.

– Fleacuri ! Tovarășii de băutură nu-s neamuri !

– Cum o să-i atragi ?

– Să mă mai gîndesc...

Îi chemă la masă Fenia Solnîșko. Leonid gustă de vreo două ori din vînat și plecă pe dată de la bază. O bucată de vreme, rătăci tăcut, lăsînd în pămîntul moale, jilav, urma tălpilor vîrstate, de cauciuc, ale cizmelor cu care era încălțat. Se opri un timp, îngîndurat, lîngă „farfurioarele“ mici, pline cu apă limpede, presărată cu bulbuci, scoase cu lopata cîteva brazde de iarbă uscată, le cercetă mirat de mireasma suavă, abia simțită, a frunzulițelor zmeurii minuscule, de cimbrișor, ieșite de o zi, două și care semănau cu lintița...

– Mai e înghețat pe alocuri, spuse el cu părere de rău, vorbind de pămînt.

– Nu-i nimic ! Se poate discui ! îi răspunse Cernîh.

În zare, spre Irtîș, se întuneca neobișnuit de repede, așa că se întoarseră în tabără. Ajuns acolo, Leonid privi în cîteva rînduri spre apus, spre bolta care se înnegura mereu, și se întunecă și el la față. Îi era necaz și se simțea revoltat.

Tinerii din brigadă nu așteptau decît un semnal ca să se adune cît ai bate din palme lîngă cort, în jurul mesei încropite din scînduri de pin. Cam în același timp, deasupra crîngului Iepurelui se ridică un nor mare,

negru. Stepa din jur se întunecă, mestecenii, care pînă atunci își unduiseră grațios ramurile în rîurile nevăzute de aer, încremeniră neliniștiți, ca în așteptare, iar două lișițe buimace săgetară locul pe lîngă tabără, zburînd jos, deasupra pămîntului, slobozite parcă din praștie.

– Uite că s-au și adunat norii grei deasupra brigăzii noastre ! spuse Kostea Zarnițîn cu veșnicul lui ton glumeț cunoscut de toată lumea. Nu v-am spus eu ? Te pomenești că vine furtuna !

– Și ar cam fi nevoie de ploaie, remarcă Grigori Holmogorov. N-a dat o picătură în primăvara asta. Mai spală pămîntul, mai duce mucegaiul de pe el... Atunci să-l vezi cum înverzește !

– Noi trebuie să muncim și cînd colo, poftim, vine ploaia !

Pînă să se adune brigada, Leonid își plimba privirea cercetătoare de la unul la altul, încercînd să-și dea seama cu cît suflet se pregătește fiecare să se apuce de muncă. „Înțeleg ei oare ce nenorocire ne-a lovit ? își spunea el în același timp, abia înăbușindu-și un oftat. Să rămînem noi fără un tractor ca acela ! Oare se întreabă ei ce-o să ne facem ?" Pe mai toate chipurile străjuia o umbră de îngrijorare, sau chiar de neliniște, și acum, la lumina amurgului ce se lăsa în stepă, deși toți veniseră cuprinși de rîvna sănătoasă și abia stăpînită care stă la începutul tuturor începuturilor, această neliniște și îngrijorare se vedea foarte limpede. Leonid se simți ceva mai ușurat.

După ce se adunară cu toții, Bagreanov zări după colțul bucătăriei, pleoștită ca a unui șorecar, urechiușa cenușie a unei căciuli vechi, cazone, și prinse din zbor lucirea unui ochi cu sclipiri verzui.

– Hei, Petrovan ! strigă el. De ce te ascunzi, hai ? Vino încoa și ascultă !

Pricepînd din asta că Bagreanov îl primise și pe Petka în brigadă, ceilalți începură să-l strige în cor, poftindu-l bucuroși să vină în mijlocul lor. Pe Petka, fericirea asta atît de neașteptată îl cam sperie și, spre mirarea tuturor,

băiatul nu se așeză chiar de la început în rînd cu ei, ci rămase în picioare, uitîndu-se temător în jur, avînd întipărită pe fața lui pistruiată și arsă de soare nu atît fericirea, cît acea suferință ascunsă cu care luptase el pentru dobîndirea acestei fericiri.

– Nu-i nimic, Petrovan, nu-i nimic ! îl îmbărbătă Leonid, căci îi înțelegea starea lui sufletească. Așa am fost și eu, tot ca tine, cînd m-am lipit de tanchiști și am ajuns fiul brigăzii de tancuri ! Nu-i nimic ! Vezi ce mare am crescut ? și adăugă deodată cu un aer ușor solemn : Așa că și tu, dacă vrei, ai să fii de acum încolo fiul brigăzii de tractoriști. Vrei ?

– Fiu ? întrebă Petrovan, căci nu pricepuse chiar de la început ce i se spunea. Vreau ! adăugă el însă repede, șoptit și plecîndu-și zăpăcit ochii.

– Cred că n-aveți nimic împotrivă ? îi întrebă Leonid și pe ceilalți. Îl luăm ?

– Îl luăm ! se auziră în unison glasurile calde ale băieților.

Erau cu toții fii ai războiului și neașteptata întîmplare cu Petrovan le adusese aminte de copilăria lor, trezindu-le din nou în suflet simțăminte uitate. Nici un fel de alte cuvinte n-ar fi putut avea efectul pe care-l avusese propunerea lui Bagreanov de a face din Petrovan „fiul brigăzii de tractoriști". Chipurile tuturora se înăspriră și se întunecară, adumbrite parcă de norul ce trecea deasupra crîngului Iepurelui, iar în aer pluti parcă un timp mirosul prafului de pușcă...

– Ei, ce ziceți prieteni, începem ? întrebă Leonid, pe deplin liniștit acum în ceea ce privea starea de spirit a brigăzii sale. Ultima noastră adunare a avut loc în ajunul plecării la Lebeajie, cînd de-abia visam la viața asta, din stepă, le reaminti el, arătînd cu mîna spre tabără. Cît timp a trecut de atunci ? Zece zile ?

– Zece, dar a curs multă apă... spuse cineva.

– Primăvara apele se umflă întotdeauna, glumi Leonid și zîmbi. Adăugă apoi : Vă mai aduceți aminte, prieteni, că la ultima adunare ne-am luat angajamentul să

arăm şi să semănăm în primăvara asta o mie două sute de hectare, şi să ogorîm alte o mie opt sute ! Ne-am luat un angajament mare, mai ales că primăvara...

– N-am uitat nimic ! spuse Kostea Zarniţîn.

– Am rămas însă fără tractorul nostru cel mai puternic, urmă Leonid, şi tractorul ăsta nu se ştie cînd va fi scos. Mă îndoiesc însă că prea curînd... Ei, ce să facem ? Cum să ne îndeplinim angajamentul ? Că doar s-a scris şi în ziar de el...

Leonid se străduise să vorbească cu voce egală, reţinută, pentru că amintirea tractorului înecat îi trezea totdeauna străfulgerări de mînie neputincioasă. Dar, după ce termină, păli brusc şi, fără să vrea, se lăsă pe bancă, ca şi cum şi-ar fi dat şi ultima fărîmă de putere pentru a se stăpîni, şi, cîteva clipe, îşi şterse grăbit şi parcă speriat fruntea cu batista...

În momentul acela, picară pe masă, grei, storşi din norul care acoperise acum toată bolta deasupra crîngului Iepurelui, cîţiva stropi mari de ploaie.

– Stabileşte norma de semănătură ! glumi Sobol, în tăcerea generală.

– Cînd o trînti-o acum în rînduri dese ! îi sperie Kostea Zarniţîn. O să ţină puţin, pînă-n seară !

– N-o să plouă, zise Cernîh.

– Tovarăşe brigadier, îmi daţi voie ? întrebă Grigori Holmogorov, ridicîndu-se, mijindu-şi ochii reci pe faţa blîndă, cenuşie şi tristă. Toţi ne-am gîndit la nenorocirea ce s-a abătut asupra noastră.... Cum să nu te gîndeşti ! ? Şi pe noi. ca să vorbesc deschis, la fel ne-au trecut sudorile ! Ce putem face ? Eu zic aşa : avem cinci tractoare... O să dăm de fiecare tractor cu cîte două hectare peste normă, şi atunci n-o să se simtă că tractorul „Tată“ zace în Vadul Negru ! O să fie ca şi cum ar lucra în rînd cu celelalte ! Asta-i tot ce am avut de spus !

– Ne băgăm ca proştii unde nu ne pricepem ! mormăi pe sub nas, cu totul pe neaşteptate, veşnic îngînduratul şi ascunsul Vitali Beloreţki, uimind brigada nu prin cele spuse, ci prin faptul că vorbea despre muncă.

– Ce vrei să spui ? îl întrebă Holmogorov, întorcîndu-se încet spre el.

– Că vrem să fim la modă !

– Nu înțeleg !

– Ziceam așa, că nici n-am încercat să vedem cum e munca pe pămînturile astea înțelenite, dar ne-am și luat angajamentul, spuse Belorețki, spre mirarea tuturor, vorbind nervos și cam grosolan. Dacă așa-i moda acum pretutindeni la noi ! Musai să-ți dai cuvîntul că ai să depășești norma ! Cînd lucrezi și-ți cunoști munca, poftim, dă-ți-l ! Dar aici însă e cu totul altceva. Ne-am luat angajamentul înainte de a fi dat cu nasul de pămînturile astea, de a le vedea cum arată măcar ! Am făcut pe grozavii, ce să mai vorbim ! Normele nu se iau din burtă, ci sînt stabilite de cunoscători, pe baza experienței ! Dar noi, ce-am făcut ? Ceac, pac, fără să încercăm măcar, ne și apucăm să depășim normele ! Înseamnă asta că sîntem oameni serioși ? Mă rog, să zicem că ne-am luat angajamentul din prostie, dar de ce să scrie și gazeta despre asta ? De ce să fie încurajați proștii ? Cînd om începe să arăm, vom vedea... Că s-ar prea putea nici norma să n-o scoatem ! Pentru că orice ați zice, aici sînt totuși pămînturi virgine !

Da, împrejurările erau într-adevăr neobișnuite, așa că se găsi unul din băieți care să-i dea dreptate lui Belorețki :

– S-ar prea putea ! Norma și așa e mare...

– Firește că ar fi fost mai bine fără prea multă lăudăroșenie !

– Pentru că noi, oricum, tot n-o să stăm cu mîinile în sîn ! Numai de-am începe odată !

Deși în fundul sufletului său Kostea nu era de loc de acord cu Belorețki, de dragul ștrengăriei, ca să-l zădărească, nu numai că-l susținu imediat, ci se și grăbi să umfle lucrurile și mai și :

– Stați, că o să mai avem multe de îndurat aici ! spuse el, făcînd vesel cu ochiul. Pămîntul ăsta n-a fost arat de cînd e el ! Aici, lîngă crîng, mai merge, că nu-i

chiar ca piatra, da' dacă te duci mai încolo, dai de un pîlc de... cum îi zice... porumbar... Să vedeți ce lacrimi o să dați din voi cînd o să înfigeți plugul în locurile alea !

– La ce-ai mai venit aici dacă ești atît de plîngăreț ? îl luă Vanka Sobol peste picior, țintindu-l cu privirea-i întunecată. Să fi rămas pe cuptor, acolo, la Moscova !

– Uitați-vă, oameni buni, la el, că iar se agață de mine ! strigă Kostea Zarnițîn, fără să se prea supere însă. Poftim, sfîșie-mă, dacă poftești, fiară ! Dar ține bine minte una, că eu, ori cît aș plînge pe brazdă, tractorul n-am să-l părăsesc, ca tine ! Fii pe pace !

– Poate că de părăsit, n-o să-l părăsești, dar ce folos o să fie de pe urma ta, dacă o să te jelești ca babele pe arătură ? zîmbi Sobol, batjocoritor. Cum o să dai cu brăzdarul de o tufă de porumbar, o să te și pornești pe plîns, nu-i așa ?

– Ia uitați-vă la el, fraților ! făcu Zarnițîn, dînd din umeri și privind spre ceilalți. În clipa aceea genele începură să-i tresalte repede, ca bătute de vînt, iar ochii-i albaștri, ca de fată, i se lărgiră de uimire.

– La ce să se uite la mine ? răspunse imperturbabil Vanka Sobol. Că nu pe mine mă bate gîndul să bocesc pe brazdă...

– Mă, a dracului sămînță de om ! Ce te tot agăți de mine ca scaiul ? !

– Dacă e vorba de agățat, apoi tu te agăți mai dihai decît scaiul !

– Adică, de cine ? strigă Kostea. De astă dată îi sărise și lui țandăra.

– Nu țipa, că-ți dă sîngele pe nas !

– Vezi să nu-ți dea mai degrabă ție !

– Încearcă numai, păduche moscovit !

Pînă să-și dea seama Bagreanov, zăpăcit, ce se petrece, scandalul era în toi. Fu nevoit să strige, ca să pună capăt certei.

– Ce-i cu voi, ce v-a apucat? rosti el apoi, supărat și dojenitor, ridicîndu-se de la masă. Ați înnebunit? Ce vă beșteliți așa? Nu vă e rușine?

– De trei zile se tot hărțuiesc! spuse Kornei Cernîh.

– Dar ce au de împărțit, frate?

– Dracu-i știe! Poate ceva ce nu se împarte.

Ca din întîmplare, Leonid își plimbă privirile peste grupul de fete și văzu că una dintre siberience – nu le cunoștea, pentru că sosiseră în brigadă cît fusese el bolnav – o fată frumușică și plină de haz datorită obrajilor ei pistruiați, luminați de lucirile neliniștite ale ochilor întunecați, se făcuse roșie ca macul. „E clar! își spuse el atunci, și recunoscu: Da, așa ceva nu se împarte..." Se uită apoi cu o privire ucigătoare cînd la Sobol, cînd la Kostea, încercînd, fără să vrea, să afle căruia dintre cei doi flăcăi își dăruise frumoasa siberiană inima. În tăcerea grea ce se lăsase, se auzi zgomotul făcut de cîteva picături mari și grele de ploaie, ce căzură pe masă.

– N-are a face! spuse aspru Leonid, plecîndu-și ușor privirea. Să nu se mai întîmple una ca asta! Că dacă începeți să vă scoateți ochii nu iese nimic bun! Iar pe noi ne așteaptă atîta muncă... Cine mai ia cuvîntul? Tovarășe Kraiușka, parcă voiai să spui ceva!?

Își dădură seama cu toții de la început că acesta, prieten la toartă cu Holmogorov, care era de altfel tot de prin părțile lui, îi va ține parte.

– Stau și mă mir, tovarăși, de cînd s-a făcut Belorețki așa deștept? începu el, vorbind repede, cu glas ascuțit. El spune că ne-am luat angajamentul din prostie, dar că în ziar s-a și scris despre noi... Asta înseamnă că de atunci Belorețki ăsta al nostru s-a făcut mai deștept și și-a dat seama că brigada și-a luat un angajament în vînt, iar noi am rămas niște tîmpiți, nu? Numai că noi, tovarăși, am fost zdraveni la minte, cînd ne-am dat cuvîntul! Cunoaștem noi fel de fel de norme, și oriunde s-ar aplica, știm că n-au viață prea lungă! Nu se mențin prea mult. Sau credeți că pe pămînturile înțelenite

normele au fost ferecate pe veci prin cine știe ce vrajă? Nu, tovarăși! Căci dacă nu le socotești un fel de moaște, treaba o să meargă! Iată de ce tractoriștii noștri, oameni cu experiență, și-au luat atunci angajamente sporite, iată de ce i-au susținut și ceilalți! Nu le-a fost frică de țelină! Așa că nu din prostie, frățioare! Mai bine judecă drept, Vitali! Ți s-or fi părut normele mari poate numai ajuns aici, în stepă?

– Da' ce, numai eu am spus că s-ar putea să nu scoatem nici norma? replică Belorețki. Au spus-o și alții, mulți!

– Măi băiete, pe mine să nu mă amesteci în treaba asta! zise Kostea Zarnițîn, vorbind de data asta foarte serios. Ce dracu, nici tu nu înțelegi de glumă? Astea-s prostii, firește! N-o să plîngă nimeni pe brazdă!

– Nici planul nu trebuie socotit un fel de moaște! strigă agitat Belorețki, sărind cu totul pe neașteptate de la locul lui, cu fața uscățivă, tresărind de emoție și nervozitate, și cu nările ce i se umflară ca de căldură prea mare. S-a găsit cineva să ne dea ca plan de muncă însămînțarea a o mie două sute de hectare, fără să știe însă ce fel de brigadă avem, din ce fel de oameni e formată brigada asta, și noi să-l socotim lege, nu? Și orice s-ar întîmpla, să nu ne atingem de el, nu?

– Dar tu ce propui? îl întrebă Bagreanov, vorbind rar.

– Să avem un plan realist, atîta tot!

– Cu cîte hectare mai mic?

– De vreme ce ni s-a înecat un tractor, cota lui de muncă să fie ștearsă din plan! Oare ce, nu-i just așa? Dacă rămînem cu planul vechi, au să ne facă zile fripte. Țineți minte ce vă spun! O să fim totdeauna în coada tabelului centralizator! Și credeți că asta-i glumă? Au să se găsească ei destui birocrați care să nu pregete, aflînd că sîntem la coada tabelului, să tragă concluzia că sîntem codași, și atunci poftește vericule cu capul încoace, să ți-l săpunesc!

– Asta s-ar putea întîmpla, fu de acord Bagreanov.

– Vezi bine ! Şi avem noi nevoie de o plăcere ca asta ?

O clipă tăcură cu toţii, îngînduraţi.

Vîntul se potolise şi norul plutea acum încet, stropind iar tabăra, de astă dată zgîrcit, de parcă şi-ar fi numărat picurii care cădeau grei, izbind pieziş, ca alicele, în foaia de cort. Pe luciul încremenit şi întunecat al iazului începu joaca bulbucilor şi tot ce era viu în stepă încremeni în neliniştita aşteptare a ploii. Se simţea însă clar că norul va trece, fără să ude pămîntul...

Leonid se uita atent la tinerii care şedeau tăcuţi în faţa lui. Cît vorbise Beloreţki se petrecuse cu el o minune. Scăpase, se scuturase, îşi înfrînsese parcă slăbiciunea care-l chinuise şi-l urîţise, şi era iar el, cum se ştia dintotdeauna. Chipul lui palid şi obosit pînă atunci, se luminase de un gînd şi, înviorat, întineri deodată.

– Va să zică, să cerem să ni se reducă planul ? rosti el cu voce joasă, vorbind însă răspicat, şi apăsînd plin de ură pe cuvîntul „reduc“, ceea ce-l întineri şi mai mult.

– De ce nu, de vreme ce-i legal, răspunse repede Beloreţki, care ori nu-l înţelesese, ori ţinea să-şi apere pînă la capăt punctul său de vedere.

– Fireşte, în general vorbind, e legal, recunoscu Leonid, abia stăpînindu-şi indignarea. Voi, ceilalţi, ce părere aveţi ?

Kornei Cernîh, care şedea lîngă el, îşi lăsă pe masă mîinile grele, trudite, şi spuse cu voce joasă :

– De plan nu ne putem atinge !

– Nu, nu ne putem atinge. îl susţinu şi Zarniţîn.

Şi foarte curînd aceste vorbe făcură ocolul mesei :

– Nu ne putem atinge...

– Nu ne putem atinge...

– Nu ne putem atinge...

Pînă şi Petka, întîlnind din zbor privirea brigadierului, se încruntă supărat şi-şi clătină capul coliliu :

– Nu ne putem atinge !

– Nu prea aud glasul partizanilor legalității ! spuse Leonid, gustîndu-și ironia, și-și deschcie gulerul hainei de piele. Ca să fiu sincer, nici eu n-aş vrea, tare n-aş vrea să ne începem munca pe pămînturile înțelenite cu rugămintea de a ni se reduce planul ! adăugă el, ridicînd tonul treptat și ușor. Grozavi comsomoliști ! Abia am sosit și ne și apucăm să răsfoim legile ! Firește, acolo cererea noastră ar fi luată în seamă și ni s-ar da, vorba lui Beloreţki, un plan realist, pe care l-am îndeplini în termen, poate chiar înainte... Așa, totul se va petrece în liniște, cu eleganță, aș putea spune... Dar, ca să fiu cinstit, nu mi-aș ierta niciodată că, abia intrat în stepă, m-am speriat și am cerut să se reducă planul brigăzii mele ! Niciodată n-am să-mi mai găsesc liniștea prin aceste locuri ! Nu știu ce veți simți voi, ceilalți, dar mie o să-mi fie rușine că am procedat „legal". Orice ai zice tu, Beloreţki, dar inimii mele îi e mai drag un plan mai mare ! Pentru că orice plan e un vis, și dacă visul nu e cutezător, nu face nici doi bani ! Poate că planul, așa cum e acum, n-am să-l pot îndeplini, dar am să rămîn credincios simțămintelor cu care am plecat din Moscova !

– Ce filozofie adîncă pentru o împrejurare banală ! Bravadă, tovarășe ! bombăni Beloreţki. Atît și nimic mai mult !

– Ba e adevărata filozofie ostășească, ascultă-mă ce-ți spun, prietene Beloreţki ! făcu Bagreanov vesel. Părea bucuros că Beloreţki, împungîndu-l, îi pusese la îndemînă o armă nouă. Bineînțeles, nu eu sînt creatorul acestei folozofii, dar dacă vrei să știi, o cunosc încă de pe front. N-aș fi vrut, dar trebuie să-ți povestesc o întîmplare din timpul războiului... Într-o zi, compania noastră de tancuri a primit ordinul să atace din mers și să ocupe Utița, un sat de undeva, de prin regiunea Smolenskului. Îl țin minte foarte bine. Și, deci, compania noastră porni într-acolo în timpul nopții. În fața Utiței erau însă niște mlaștini și cel mai mare tanc al nostru, un K.V., se înfundă din nebăgare de seamă într-o

mlaştină de-i ajunse apa pînă la turelă! Ce era de făcut? Cîte speranţe ne pusesem noi în tancul acela! Crezi cumva că Igonin, comandantul companiei noastre – era căpitan de gardă – a început să se roage de comandament să-i reducă misiunea de luptă şi să-i permită să nu ocupe toată Utiţa, ci numai trei sferturi din ea? Nu, tovarăşe Beloreţki! În compania noastră, nimeni – nici căpitanul de gardă Igonin, nici ostaşii lui – n-au suflat un cuvînt despre ajutor sau despre contramandarea ordinului. A fost o luptă grea, foarte grea, şi, totuşi în zori, Utiţa era eliberată în întregime! Aşa s-au petrecut lucrurile... Mai tîrziu, l-am dus chiar eu pe căpitanul nostru cu o căruţă din Utiţa pînă la batalionul sanitar. Era pe moarte, şi totuşi îmi vorbea: „Leonka, îmi spunea el, dacă vrei să duci într-adevăr o viaţă de om, nu scheuna ca un căţel, ci descătuşează-ţi sufletul, fii îndrăzneţ şi ai încredere în forţele tale!"

Vocea lui Leonid Bagreanov răsunase ca altădată şi, deşi îi tremurau mîinile slăbite, era iar el însuşi, un tînăr cu fire dîrză şi hotărîtă.

III

Spre seară, de undeva, de departe, dinspre Irtîş, se dezlănţui, mult prea de timpuriu, prima furtună de stepă. Fulgerele albe se zbăteau înnebunite în bezna ce învăluise înspre apus zarea şi, deşi tunetul nu se auzea, îl ghiceai uşor, îl vedeai parcă zguduind îndepărtatele şi sălbaticile întinderi. Cu toate că, după toate aparenţele, furtuna n-avea de gînd să înainteze spre răsărit, era totuşi în aer ceva ce neliniştea stepa Kulundă. Păsările muriseră parcă toate. Doar pescăruşii cu fulgi de nea ce se desluşeau de departe pe fondul întunecat al cerului, zburau agitaţi deasupra întinderilor, sfidînd parcă furtuna, chemînd-o parcă în Altai.

Lui Leonid, priveliştea furtunii ce se dezlănţuise acolo, departe, îi aduse aminte de satul şi de copilăria lui.

Furat de un freamăt sufletesc ce nu poate fi cuprins în cuvinte, se simți din nou țăran, trăi din nou tot ce trăiește omul gliei în timpul primăverii timpurii. Avu senzația aducătoare de bucurie a pămîntului ce renaște la viață, i se trezi gingașa dragoste față de el, de pămîntul ce de o veșnicie hrănește toată suflarea, retrăi grijile aratului și ale semănatului, și se duse cu gîndul la puterea și frumusețea de basm a pămîntului...

Pînă seara, Leonid făcu tot felul de treburi, desfătat în sinea lui de toate muncile, chiar și de acelea ce păreau cele mai simple. Gelui scînduri, bătu țăruși, scurmă pămîntul... Oboseala ce-i cuprindea trupul îl bucura. Îi aducea aminte de altă oboseală aidoma acesteia, încercată acolo, în satul lui, era fericit la gîndul că face lucruri foarte trebuincioase și cu fiecare clipă creștea în el mîndra credință că stepa nemărginită și sălbatică avea absolută nevoie de el și de mîinile lui puternice...

Nerăbdarea lui de a face cît mai multe îl îndemnă pe Leonid să intre-n vorbă cu Anca Rakitina, pe care o întîlni din întîmplare lîngă iaz. Privind în juru-i, îi spuse tulburat :

– Ascultă, Anca, ai o clipă și pentru mine ?

Ochii căprui, cu chemări neliniștite, ai fetei se măriră speriați, dar Anca se stăpîni imediat și, dînd din umăr, spuse cîntat, cu un zîmbet plin de înțelesuri :

– Vai de mine, tovarășe brigadier, cum să nu ! Chiar și toată seara ! Îmi face mare plăcere !

Leonid se grăbi să adauge, cu gîndul că fata asta cam prea veselă, se va lăsa de fleacuri :

– Am o treabă cu tine.

– Treabă și iar treabă ! Pînă și noaptea ? se miră Anca, privindu-l fără rușine în ochi. Te-mbolnăvești de inimă în stepa asta ! Și, izbucnind în rîs, își acoperi cu palma buzele vopsite violent.

– Vii să ne plimbăm puțin ? o întrebă sumbru Leonid, făcînd un semn din cap.

Anca se zăpăci de tot.

– Unde ? Prin stepă ? îl întrebă ea încet.

– Dacă vrei, fie şi în stepă... Nu mergem departe...

– Leonea, odorule, cu tine mă duc pînă la capătul lumii !

– N-avem nevoie să mergem chiar aşa de departe, mormăi Leonid.

Nu se simţea în apele lui, cînd porni în urma Ancăi, şi se depărtă de tabără, în amurgul întunecat ce plutea deasupra stepei. Păşi mult timp în tăcere. Îi era teamă să se uite înapoi şi, de ruşine, ar fi intrat în pămînt. Şi apoi, colac peste pupăză, nici nu ştia cum să deschidă vorba cu o fată ca asta, de la care te puteai aştepta la orice.

Între timp, Anca, superficială din fire, prinsese curaj şi-şi dăduse frîu liber firii ei neliniştite şi păcătoase. Păşea cu un pas special, jucăuş, ba îndoindu-şi molatic mijlocul subţire şi jucîndu-şi dinadins sînii pietroşi pe sub mătasea înflorată a bluzei, ba învîrtindu-se în loc, ba schiţînd paşi de dans şi mîngîind cu basmaua ierburile uscate. Era atît de sigură că nimeni nu poate rezista frumuseţii sale uşuratice ! Leonid ar fi fost în stare s-o omoare pentru că făcea pe îndrăgostita în faţa întregii brigăzi, dar, spre mirarea lui, nu-şi putea lua ochii de la jocul şi mişcările trupului ei agil şi mlădios. „Satană în fustă !“ gîndi el şi se strădui în van să redevină stăpîn pe el însuşi.

O bucată de vreme, Anca merse de-a lungul crîngului Iepurelui, coti apoi brusc spre stepă şi spuse ceva mai domoală, fără a se uita înapoi :

– Nu m-am aşteptat la asta ! Adică, de ce aş minţi ? M-am aşteptat. De mult m-am aşteptat. Îmi plac flăcăii ca tine... Şi cîntă încet : „Nu sînt fată rea de fel, şi-mi caut un ginerel...“

– Taci, ajunge ! ceru Leonid grosolan.

– „Taci, ajunge, inima-mi se frînge...“ cîntă Anca tot mai tare, schiţînd din nou paşi de dans şi se mai îndepărtă de el, fericită că e frumoasă şi sigură că ar fi în stare să-l ispitească şi pe dracul. Nu mai mergea, ci mai curînd zbura din loc în loc prin amurgul ce se lăsase.

– Potolește-te ! îi strigă Leonid.

– „Potolește-mă și ia-mă în brațe“ cîntă mai departe Anca și, rîzînd de improvizația sa, se pierdu în umbră.

– S-a zăpăcit de tot ! mormăi Leonid. Stai ! îi strigă el.

Anca se opri, se întoarse și făcînd vreo doi pași în întîmpinarea lui, ridică mîinile, îl luă puternic pe după gît, obosită parcă de atîta zburdălnicie, și își lăsă tăcută și moale capul cîrlionțat pe spate...

Leonid îi apucă strîns mîinile mai sus de coate și, ferindu-se de buzele ei întredeschise cu lăcomie, o sili să se deslipească de pieptul lui.

– Nu mă săruți ? Ți-e scîrbă ? spuse Anca, gîfîit.

– Dezmeticește-te, fată ! rosti Leonid printre dinți. Îi smulse dintr-o singură mișcare mîinile de pe umerii săi, dar în loc s-o respingă, cuprins parcă de nebunie, o lipi de el brusc, o îndoi de mijloc, se aplecă deasupra ei și o întrebă, amenințător :

– Ce faci, vrăjitoare ?

Cu greu scăpă Anca din strînsoarea mîinilor lui. Îi aruncă în obraz, jignită :

– Ești un fricos și un maniac de cinste !

– Taci, proasto ! Nu urla să se audă în toată stepa !

Ca să-și aline mîndria înjosită, Anca vru să-și bată joc de el :

– De, mai știi ? Ai fost în război... Poate c-ai rămas neputincios de pe urma lui... spuse ea, cu glasul voit întristat.

– Potolește-te odată, blestemato !

Anca tăcu pe dată. Își legă baticul la gît, își scutură rochia, deși nu era nevoie, și dădu să treacă pe lîngă Leonid. Dar el o prinse de mînă și o trase înapoi :

– Stai ! Am o treabă cu tine.

– Du-te la dracu cu treburile tale cu tot ! zise Anca cu o voce obosită, respingîndu-l moale.

– Nu pot să mă duc pînă nu stau de vorbă cu tine...

– Nu te-ai săturat de trăncănit la adunări ? Ce vorbă poate fi între noi ? Despre ce ? Despre țelină ?

– De ce despre țelină ? Voiam să te întreb dacă ți-e dor de Dereaba, începu Leonid, nu prea sigur de sine, strîngîndu-i încă mîna. Ți-e dor ?

Mirată, Anca exclamă, rîzînd :

– Ia te uită ce grijuliu e dumnealui ! Și ce-i dacă mi-e dor ?

– Dacă ți-e dor, du-te la el ! Îți dau voie.

– Îți bați joc de mine ?

– Nu.

– Curată minune ! Nu-mi vine a crede urechilor ! șopti Anca. Lasă-mi mîna, că mi-ai învinețit-o... Minune pe cuvînt ! Nu înțeleg nimic !

– Cînd pleci ? Mîine ?

– Mîine, nu, răspunse Anca. Poate că vreau și eu să văd cum începem să desțelenim ! Dar dacă e adevărat că-mi dai voie, mă duc poimîine ! Va să zică, pentru asta m-ai chemat ? Ciudat...

– Mai am o treabă...

Leonid o luă cu blîndețe de umeri și, uitîndu-i-se în față, o rugă abia șoptit :

– Ajută-mă ! De tine atîrnă totul...

– Bine, spune !

– Cînd te duci la Dereaba, ademenește-i pe prietenii lui în brigadă. Auzi ? N-avem destui oameni...

– Cum să-i ademenesc ? Ce tot vorbești ? se miră Anca.

– Farmecă-i, așa cum știi tu ! Dacă izbutești, îți fac o rochie cadou !

Bagreanov era cam naiv, și după socotelile lui, făgăduiala asta trebuia să constituie un argument împotriva căruia Anca, plimbăreață și cochetă, nu va putea rezista. Dar, după cum se dovedi, tocmai povestea asta cu rochia strică toată treaba, căci Anca îl apucă deodată zdravăn de haină și începu să turuie :

– Va să zică, vrei să mă mituiești ? Crezi într-adevăr că sînt de-alea care se lasă mituite ? și, făcîndu-i vînt cît colo, adăugă : Așteaptă numai, că-i povestesc totul lu Dereaba !

– Minți ! N-ai să-i povestești nimic ! zise Leonid.

– Sau, poate că acum nici nu mă mai lași să plec la el ?

– Ba te las, de vreme ce ți-am făgăduit ! răspunse Leonid. Numai cu greu izbutea să se stăpînească, prefăcîndu-se că nu dă nici o importanță izbucnirii fetei. Eu sînt un om care se ține de cuvînt, ține minte asta ! adăugă el, ca Anca să știe bine că nu se lăsase păgubaș nici de gîndul, nici de făgăduiala lui.

– De ce... să țin minte ?

– Așa, pentru orice eventualitate.

Fata fluieră a dispreț și o luă din loc.

...Întîlnirea cu Anca nu avusese nici un rezultat, dar agitația care-l cuprinsese pe Leonid în prima seară petrecută în tabără căpătă o nuanță aparte, cam întunecată și el deveni tăcut și retras. De altfel, asta n-a mirat pe nimeni, pentru că mai toți membrii brigăzii erau cam tăcuți și cam aspri, acum, în amurgul acela mîngîiat de suflul furtunii îndepărtate.

Numai de ochii liniștiți, dar ageri ai Svetlanei nu fu în stare Leonid să-și ascundă ciudata schimbare. Svetlanei i se părea uneori că l-a tulburat și că-l îngrijorează ceva, că se ferește și că ascunde ceva în el însuși, dar de astă dată nu ghici ce se petrece cu el, pentru că nu-i fusese dat încă niciodată să-l vadă atît de ciudat.

Seara, tîrziu, cînd tinerețul se pregătea de culcare, Svetlana, ducîndu-se spre remorcă, îi făcu semn discret din ochi lui Leonid s-o urmeze.

Noaptea era atît de întunecată, încît pînă și mestecenii albi ce încingeau tabăra ca un brîu păreau pierduți în beznă, pe vecie...

Cînd Leonid o ajunse din urmă, la cîțiva pași de cort. Svetlana se lipi de el într-o tresărire.

– Ce noapte, mă apucă groaza !

Se opriseră lîngă remorcă și Leonid, vorbindu-i, o ținu o bucată de vreme de mîini. Amuțind apoi deodată, începu s-o sărute lacom pe față și pe gît.

– Stai... şopti ea. Ce-i cu tine ? Eşti aşa de ciudat astăzi...

Svetlana simţi, mirată, că palmele lui Leonid, care o ţineau acum de mijloc, trăgînd-o spre el, tremurau uşor.

– Mă sperii, şoptiră buzele ei.

– Spune-mi, cînd ne căsătorim ? Cînd ? o întrebă el într-o şoaptă înfrigurată, aplecîndu-şi capul spre obrazul ei, ca să-i vadă poate ochii prin întuneric.

Fără să vrea, Svetlana simţi că Leonid îi pusese întrebarea asta pe cu totul alt ton decît cel folosit pînă atunci. Vorbise nu numai plin de nerăbdare, ci şi cuprins de o înfocare ciudată. Svetlana îi mîngîie liniştitor pieptul cu mîna.

– Abia am ajuns, şi să ne şi căsătorim ? Şi-apoi unde, aici, în stepă ?

– Dar cînd ?

– În curînd... curînd...

– Cînd, adică, curînd ?

– Cînd o să avem casa noastră...

– Care casă ?

– Măcar un cort în care să fim singuri...

– Stepa e casa noastră ! spuse într-un suflet Leonid şi o ridică dintr-o dată de la pămînt. Vrei să te duc în stepă ?

– Nu trebuie... Lasă-mă ! strigă Svetlana.

Tremura toată din cap pînă-n picioare. Şi tot cu mîini tremurînde se agăţă de reverul hainei lui...

IV

Dimineaţa mult aşteptată, dimineaţa dragă şi atît de mult visată de toată brigada, fu neobişnuit de tristă. Zdrenţele murdare de nori, ce treceau foarte jos deasupra stepei, acoperiseră soarele cu totul, cernind în răstimpuri o ploaie măruntă şi rece. În lacurile mici şi în adînciturile terenurilor saline, apa plescăia greoaie, ca îngroşată cu făină, şi numai cufundarii, învăţaţi cu vre-

mea rea, mai rămăseseră pe valuri. Celelalte rațe se ascunseseră prin stufăriș și prin perdelele de papură. Se stîrnea cîte o vîntoasă, ce te pătrundea pînă la os, atît de puternică, încît păsările numai cu greu mai izbuteau să zboare. Băteau înverșunate din aripi, luptînd cu vîntul într-un zbor chinuit, jos, mai să atingă ierburile cu aripa...

În dimineața aceea, lui Leonid i se păru că-l trezise din somn un foc de armă, care răsunase undeva, în adîncul ființei lui. Faptul că firea făcuse parte zilei aceleia de o dimineață mohorîtă nu-l amărî, ci, dimpotrivă, părea a-l mulțumi. Avea în privirea ochilor lui cenușii o lucire neobișnuită, vie și pătrunzătoare. De altfel, toată ființa lui părea cuprinsă de o însuflețire deosebită, în stare să-l facă să se arunce în orice clipă în foc.

– Nu te înfierbînta ! îl rugă Svetlana.

Pe chipul lui trecu un zîmbet abia deslușit.

– Am înțeles, să trăiți...

La șapte fix, Petrovan începu să bată toaca din răsputeri într-o ruptură de fier, o cormană veche, agățată de ciotul unui mesteacăn lîngă iaz, și toți membrii brigăzii care, din cauza vremii urîte, mîncau în cort, ieșiră și se îndreptară spre locul de staționare al tractoarelor și mașinilor.

Se avîntă deasupra mulțimii care pornise buluc, cu Bagreanov la mijloc, un glas de tenor :

– Tovarășe brigadier, aruncă zarurile !

– Zarurile ! Zarurile ! strigară toți în cor.

În buzunarul de sus al hainei, Bagreanov avea un îndreptar agrotehnic special, în care stătea scris că, înainte de a fi arată, țelina trebuie discuită, atît pentru a ușura munca tractoarelor în timpul aratului, cît și pentru o mai bună menținere a umidității. „Asta înseamnă că-i tare, dracu s-o ia, dacă trebuie mai întîi s-o tai !“ gîndea Bagreanov necăjit, în timp ce se îndrepta, înconjurat de cioporul tinerilor brigadieri, spre locul de staționare al mașinilor. Ajuns acolo, se opri în fața poli-

discurilor ușoare, cuplate, oftă și rosti cu părere de rău în glas :

– Ne-ar fi trebuit din cele cu lățime mare de lucru.

– Zarurile ! îi reamintiră membrii brigăzii.

Și zarurile fură aruncate. Holmogorov și Sobol trebuiau să înceapă discuitul țelinei, după care ceilalți vor ara parcelele astfel pregătite. Nu apucă bine Bagreanov să-și pună șapca pe cap, că munca începuse...

Motoarele tractoarelor mugiră unul după altul și un duduit unic, puternic, încordat la maximum și plăcut urechii, se împrăștie prin stepă, acoperind vuietul vîntului. În jurul tractoarelor care-și încălzeau motoarele, pămîntul prinse să tremure mărunt, dar foarte perceptibil, sub picioarele oamenilor, și tuturora li se păru că începuse să plutească o corabie din basme. O clipă, toți membrii brigăzii încremeniră, de parcă s-ar fi temut de ceva, și numai cînd unul dintre tractoare se smulse în sfîrșit din loc și se întoarse pe șenile în fața mulțimii, agil ca un balerin care își începe dansul, izbucniră, ca vrăjiți, într-un tunet de urale. Apoi, venind buluc din toate părțile, băieții agățară repede plugurile și polidiscurile cuplate pentru dezmiriștire de tractoarele care, bubuind și zăngănind, porniră în șir, îndepărtîndu-se de crîngul Iepurelui. Lăsînd drum liber coloanei, vreo treizeci de fete și băieți, toți cu veste și cizme din pînză impermeabilă, cu scurte și bonete, porniră de-a dreptul prin stepă, alergînd aproape tot timpul, însuflețiți, rîzînd, glumind și luîndu-se la întrecere...

Leonid, cu haina descheiată la piept, mergea cu pași mari în urma lor, uitîndu-se ba înainte, ba în părți. Nu mai rămăsese nimic din ceea ce îi sluțise fața în ajun. Aducea cu un ostaș stăpînit de elanul înverșunat al atacului. Alături de el alerga, săltat, Petrovan. Era și el înfierbîntat, își tîrșîia prin iarbă pîslarii vechi, vîrîți în galoși, și-și scutura urechile clăpăuge ale căciulii. Tot încerca să arunce din fugă o privire plină de devotament brigadierului, pe care-l socotea acum prieten pînă la

moarte și se tot căznea să-i spună ceva, dar nu putea, căci îl îneca vîntul de fiecare dată.

Pășind în urma brigăzii, Leonid simți deodată limpede, spre propria-i surprindere, că mai trăise dimineața de azi, că ceea ce vedea în jur mai văzuse o dată. Ce minune o mai fi și asta ? Își amintea perfect, nu atît cu mintea, cît cu simțămintele lui, că și atunci, exact ca și acum, un vuiet puternic se mai revărsase cîndva deasupra pămîntului, norii zdrențăroși zburaseră la fel, vîntoasa se mai stîrnise și, din cînd în cînd, cîte o fărîmă mică de gheață îl mai izbise în obrazul stîng. Da, o recunoștea dimineața aceasta ! O recunoștea nu atît prin semnele ei exterioare, ci prin faptul că avea în ea ceva ce-i ardea ființa. Nu era nici o minune. În viață, trecutul nu se repetă niciodată. Și totuși, pe Leonid îl copleșea impresia că-i mai trecuse prin suflet și prin sînge o dimineață ca asta, aidoma celei de acum. „Dar cînd ? Unde ? se întreba el, descumpănit de senzația ciudată ce-l stăpînea. Nu, imposibil ! Fleacuri ! Năluciri !“ Deodată auzi glasul lui Petka venind de undeva dintr-o parte. Se uită la băiat, îi văzu căciula soldățească și rămase uluit. Da, a mai fost ! A mai fost o dimineață ca asta ! O dimineață în care el, Leonka Bagreanov, fiul brigăzii de tancuri, îmbrăcat exact ca Petka, cu o mănțăluță și o căciulă militară, fugea prin cîmpia acoperită cu iarbă, ducînd cu el o geantă sanitară și striga ceva, înecat de vînt. Alături de el, cu automatul în mîini, alerga un ofițer necunoscut, iar în fața lor, la vreo două sute de metri, înaintau tancurile și infanteria sovietică...

– Tovarășe brigadier, de ce trebuie s-o discuim ? striga Petrovan, și era clar că n-o striga pentru întîia oară. O putem doar ara și așa !

Nu, o dimineață ca asta nu trăise încă în viața lui !

– Dă-i drumul, dă-i drumul ! Așa-i ordinul ! răspunse Leonid.

– Cine l-a dat ? strigă Petrovan, îndreptîndu-și spinarea.

– Conducerea !
– De ce l-a dat ?
– Cum de ce ? Așa trebuie !
– Numai că nu trebuie ! Se ară și așa !
– Unde se ară ? întrebă Leonid, încetinind pasul.
– La Beriozovka ! răspunse Petrovan, trăgîndu-și cu greu răsuflarea. Vara trecută am fost acolo, pe la mătușă-mea și am văzut cu ochii mei...
– Și au arat așa, dintr-o dată ?
– Dintr-o dată ! Sfîrîie, nu alta !
– Spui baliverne, Petrovan !

Tractoarele se opriră la vreun kilometru și jumătate spre răsărit de crîngul Iepurelui, lîngă un jalon înalt, încununat cu un smoc de colilie ce se bălăbănea în vînt. Din locul acela, mergînd spre miazănoapte, pînă în punctul unde se întrezărea un alt jalon, trebuia trasă prima brazdă pe pămîntul înțelenit din partea locului.

Aici, vîntul bătea parcă mai dușmănos și era mai frig ca peste tot. Posacă și tristă, stepa se întindea ca o pîslă murdară din păr de cămilă, luminată doar ici, colo, în străfulgerări de luciri tremurătoare, de soarele care, fără a ține seama de nimic, se căznea să răzbată pînă la pămînt, și izbutea să-l mîngîie o clipă. Colo în zare, pierdute în depărtările stepei, se zăreau grupuri negre, probabil, tot brigăzi de tractoriști.

În jurul tractoarelor era gălăgie.
– Vremea nu ne prea răsfață !
– S-a-ntors pe dos ! Te face să te strîngi ghem !
– Bine-i acum în secție !

Apropiindu-se de brigadieri, Leonid îi strigă lui Kornei Cernîh :
– De aici începem ?
– De aici...
– De la colhoz tot n-a venit nimeni ?

Drept răspuns, Kornei Cernîh dădu din mînă.
– Înseamnă că începem fără stăpîni ? întrebă Leonid și arătă stepa cu mîna. Ia uitați-vă ce-i în jur ! A început stepa să se miște ! strigă el nerăbdător și înflăcărat.

– Poate că vrei să ne spui cîteva cuvinte pentru început... rosti Kornei Cernîh cu jumătate de voce.

– S-a spus tot ce era de spus ! Azi, să țină alții mitinguri în stepă, că noi ne apucăm de treabă tăcuți și cu toate puterile ! Nu-i așa, băieți ?

În clipa aceea, soarele răzbi tocmai pe bucata de pămînt, pe care se înghesuiau în jurul tractoarelor și Leonid văzu cum într-o clipă chipurile celorlalți se înseninară, iar în ochii lor tineri s-au aprins lumini strălucitoare.

– Uite și soarele ! exclamă el. A venit să ne ureze noroc !

Ghinioanele se porniră chiar de la început.

Preț de aproape două ceasuri tractoarele tîrîră în van după ele plugurile de dezmiriștire încolo și încoace prin lot. Pămîntul nu se lăsa discuit. Pe unde era uscat, dar de cele mai multe ori pe locurile cu suișuri și coborîșuri, polidiscurile, prea ușoare, tăiau, sărind, doar straturile de colilie și de păiuș, aproape fără să atingă stratul arabil. Dar nici asta nu izbuteau s-o facă peste tot. Iar în locurile umede – și erau încă destule – discurile se înfundau cu noroi și cu iarbă, iar secțiile bateriilor se prefăceau repede într-un fel de tăvălugi netezi, așa că la fiecare zece minute trebuia să te oprești și să le cureți cu ce se nimerea, cele mai deseori cu mîinile goale. După atîta trudă amară, stratul superior al țelinei nu ieșea fărîmițat, cum ar fi trebuit, ci doar zgîriat din loc în loc ca de niște gheare de sălbăticiune. Încercară în fel și chip să schimbe unghiul de atac al discurilor – dar degeaba. Au mărit încărcătura din lăzi – tot fără nici un rezultat. Nimeni nu știa ce să facă și toată lumea n-a izbutit în aceste două ore decît să-și irosească puterile de pomană.

Încă slăbit de boală, Leonid Bagreanov se simți repede cel mai obosit dintre toți. Se așeză încruntat și asudat pe rama polidiscului, își șterse mîinile murdare cu un smoc de colilie și fumă o bucată de vreme cu sete, privind în jos. Știa el bine că nu există muncă nouă în care să nu ai de întîmpinat eșecuri, dar nu se putu împăca cu gîndul

că-l năpădeau chiar din prima clipă a ieşirii lor pe țelină. Prima clipă i se părea totdeauna sfîntă şi avea convingerea că nimic nu trebuia să i-o întunece...

Deodată, dinspre crîngul Iepurelui se auzi răpăitul unei motociclete.

– E Hmelko... spuse Cernîh, care întorsese capul.

Galina zbura pe motocicletă ca vîntul, luînd viraje neaşteptat de bruşte.

– Ia te uită ce nebună ! spuse Cernîh.

Cum ajunse în dreptul lor, fata sări de pe motocicletă şi le strigă, veselă :

– Măi, dar ce de ţiştari aveţi pe aici !

Aproape toată haina ei îmblănită, cît şi pantalonii cafenii de schi, vîrîţi în cizme frumoase de piele, erau plini de noroi. Pînă şi chipul vesel, luminat de ochi albaştri, era presărat cu picuri de noroi. Dar se pare că pe Galina Hmelko n-o deranja prea mult impresia pe care o făcea halul în care ajunsese, căci îşi şterse la repezeală de pe faţă două, trei pete mai mari, îşi ascunse îndată batista şi se îndreptă spre brigadă.

– Discuiţi ? Dar ce s-a întîmplat ? De ce sînteţi aşa de alarmaţi ?

Leonid se ridică de pe plugul de dezmiriştire pe care se aşezase, strînse încruntat mîna pe care i-o întinse fata şi făcu semn din cap spre jalon :

– Uită-te şi dumneata şi te minunează !

Galina porni, urmată de Bagreanov şi de alţi cîţiva tineri din brigadă, dar cum făcu vreo sută de metri prin ţelina zgîriată, se opri şi spuse :

– Asta nu-i discuit... E batjocură !

– Spune-mi atunci, de ce dracu fac pe deştepţii învăţaţii dumitale ? sări Bagreanov, privind-o supărat în ochii ei albaştri şi liniştiţi. De ce ne pun să facem lucruri fără rost ?

– Da, ei au recomandat discuitul...

– Dar cu ce să discuim s-au gîndit ? urmă Leonid. Uite, noi am încercat, dar ne-am dat seama din primul moment că desmiriştirile astea uşoare nu-s bune de

nimic ! Iar pluguri grele avem prea puține ! Și, la drept vorbind, și cele grele... Crezi c-au să meargă ele oare ? Nu cumva au să se înfunde și mai tare ?

– Tot ce se poate, zîmbi Galina.

– Nu văd de ce zîmbești ! o puse la punct Bagreanov. Am auzit că învățații dumitale se ceartă încă între ei dacă un ogor trebuie întîi discuit sau nu, dar de recomandat, văd că se grăbesc să recomande !

– Asta nu-nseamnă că dau ordine ! i-o întoarse Galina.

– Vezi, aici e buba că, cine știe pe unde, recomandarea lor s-a transformat în ordin ! Știi doar, nouă nu ni s-a „recomandat“, ci ni s-a ordonat : discuiți și gata ! Rezultatul ? Nu știu cîte brigăzi, ca și a noastră, tîrăsc azi, fără nici un rost, niște amărîte de polidiscuri, pierzînd vremea de pomană, irosindu-și puterile și consumînd combustibil degeaba !

Îl strigă pe Petrovan și-l întrebă, bătîndu-l pe umăr :

– Ia spune, Petrovan : cum trebuie arată țelina asta ?

– Intri cu plugul în ea și atîta tot... răspunse Petka, lăsînd capul în jos.

– Îl auzi ? exclamă Leonid, întorcîndu-se iar spre Galina Hmelko. Atunci ce facem, tovarășă agronom ? Lăsăm dracului polidiscurile ?

– Lăsați-le ! răspunse fata cu hotărîre.

– Dar dacă se burzuluiește Krasniuk ?

– Dacă Krasniuk se burzuluiește, o să-i spunem frumușel că viața e forul superior de conducere și că ea poate deci contramanda orice ordin !

Leonid se aplecă spre Petrovan.

– Adă plugurile, băiete !

Petka o luă la fugă, urmat de toți cei care, curioși să vadă ce-o să se întîmple, se ținuseră după Bagreanov. Rămași singuri, și Leonid și Galina își feriră o bucată de vreme privirile unul de altul. De ce, nici ei nu știau, dar porniră tăcuți spre brigadă, ca și cum nu-i lăsa vîntul să vorbească...

Pînă la urmă tot Galina fu prima care deschise gura :

– Eu una, tovarășe brigadier, n-am fost la consfătuirea aceea de la Moscova la care s-au făcut recomandări în

vederea desțelenirii ! spuse ea, și-l privi cu coada ochilor ei albaștri. Știai asta, nu ?

– Știam. Ei și ? o întrebă Leonid cam grosolan.

– Atunci, de ce mi-ai tras critica aia pentru recomandările primite și încă în fața întregii brigăzi ?

– Probabil pentru că ești un reprezentant al oamenilor de știință !

– Așa să fie ? rîse fata și chipul i se lumină de un zîmbet ștrengăresc ce-i miji pe buze. Nu știu, dar dumitale îți place grozav să-mi spui grosolănii... De ce oare ?

– Dacă sînt grosolan, de ce nu te superi ? o întrebă Leonid. Ba, pe cît se pare, grosolănia mea te-a înveselit chiar...

Hmelko chicoti :

– Ceea ce este perfect adevărat !

– Ce fată cu toane ! o înțepă Leonid, și se sili să rîdă, deși recunoștea că Galina avea dreptate. Într-adevăr, simțea nevoia de a fi grosolan cu ea, ca și cum voia să-i dovedească prin asta ceva. Mi-ai spus odată că sînt un om necugetat, și că din partea mea te poți aștepta la orice... adăugă el, după o clipă de gîndire. Spune-mi atunci, de la dumneata la ce mă pot aștepta, cu toanele astea ? Pentru că, după felul în care te-ai purtat pînă acum, încep să cred că orice duioșie, orice gest frumos, te-ar întrista !

– N-ai decît să-ți schimbi atitudinea față de mine, dacă vrei să afli ! spuse Galina, șireată.

– Ar fi prea riscant ! Eu mă încred în logică, îi răspunse Leonid. Cine are nevoie prin aceste locuri de un agronom trist ? Nu ! Voi căuta mai degrabă să-ți alimentez în continuare buna dispoziție...

Membrii brigăzii se adunaseră în jurul tractorului lui Kostea Zarnițîn, care se afla chiar lîngă jalon. Tot zbuciumul acela fără nici un rost, pricinuit de polidiscuri pe vîntul ce te pătrundea pînă la oase, ca și primul insucces își făcură efectul : se stinsese în ochii multora dintre ei bucuria copilărească cu care porniseră în urma tractoarelor în stepă. Aveau chipuri cenușii, îngrijorate, iar glasurile lor atît de voioase de dimineață, se domoliseră.

– Care-i bun de saftea ? întrebă Leonid, apropiindu-se de ei. Nu cumva tu, Zarnițîn ? Să încercăm la început cu un singur tractor...

– Nu, noi am hotărît altfel : prima brazdă s-o tragă Cernîh, răspunse Zarnițîn. El e siberian, înrudit cu pămîntul ăsta. Și-apoi, are experiență, a fost și militar ! Cu el, prima brazdă o să cînte ca o strună !

Peste o clipă, tractorul, simțind parcă mîna puternică a lui Kornei Cernîh, umplu stepa de duduituri. Kostea Zarnițîn, care o pornise repede înaintea lui, dădu jos jalonul încununat cu colilie și gestul acesta atît de simplu, de neînsemnat, reaprinse entuziasmul în ochii tuturor : smocul de buruieni ce căzuse brigăzii la picioare se prefăcuse în simbolul unui mare început... Vorbind și strigînd, porniră cu toții spre tractor, ca să-i ureze noroc bun și cînd îl văzură că se urnește și că și plugul se lasă deodată sub greutatea lui Kostea, înfigîndu-și brăzdarele în glie și trăgînd în urma sa straturile grele, nesupuse, care nu voiau să se culce în brazdă, izbucniră în urale și-și zvîrliră căciulile sus, în vînt...

Leonid Bagreanov, care pășea alături de plug, începu să-și agite pumnii și să-i strige supărat lui Kostea :

– Mai adînc ! Mai adî-înc !

Zarnițîn se aplecă, întoarse volanul cu putere și plugul, lăsîndu-se și mai mult sub greutatea lui, culcă în brazdă stratul arabil, castaniu închis, lăsînd să se vadă substratul lutos și roșietic. În aceeași clipă, însă, tractorul mugi, începu să patineze și să arunce cu noroi. Cît ai clipi, toți membrii brigăzii se traseră înapoi și tăcură. Iar Vitali Belorețki, șopti, uitîndu-se în jur :

– Luați-vă căciulile de jos...

Plugul fu eliberat și tractorul porni mai departe, dar cum intrau brăzdarele la adîncimea cerută, patina din nou, se înfunda în pămînt, și nu se mai putea urni din loc.

În tăcerea posomorîtă a tuturor, fu scos un brăzdar și Bagreanov ordonă, abia putînd vorbi printre dinții încleștați, să se scoată imediat cîte un brăzdar de pe fiecare plug...

– Asta înseamnă că, de fapt, nu mai lucrăm decît cu patru tractoare ! șopti iar Vitali Beloreţki, bucuros în sufletul lui că avea prilejul să se răzbune pe brigadier pentru rușinea pățită în ajun, la adunare.

Dar nu-i răspunse nimeni nimic.

La început, cîtă vreme tractorul trase bine plugul cu patru corpuri, tinerii își recăpătară vioiciunea și începură iar să facă gălăgie. Dar cînd, de sub brăzdare, începu a ieși o brazdă ce semăna cu bolovanii șlefuiți de ape, în care scînteiau cristale de gheață, și care îndoi puțin osia plugului, se schimbă iar atmosfera. Cum nimeni nu băgase de seamă acest lucru la timp, tractorul mai înaintă cîțiva metri și nimeri în niște tufișuri de porumbar. Osia plesni, trosnind, Kostea Zarnițîn zbură de pe plug ca luat de vînt și Leonid Bagreanov se lăsă gemînd pe brazdă. Ceilalți, care veneau în urmă și pe lături, țipară...

Cercetară atenți plugul, căci nu le venea a crede ochilor.

– Da, e cam slab plugușorul. Nu-i bun pentru pămîntul ăsta ! oftă Galina vinovat.

– N-ar fi bine să mai așteptăm ? o întrebă posomorît Leonid.

– N-are rost...

– Atunci, ce să facem ?

– Să arăm mai puțin adînc și atîta tot ! fu de părere Vitali Beloreţki, care venise lîngă ei.

– Ferească sfîntul ! zise Galina și se îmbujoră. Brazda trebuie neapărat tăiată adînc, cu antetrupițele cît tot stratul de humus ! Doar scrie limpede în regulament...

– Parcă tot în regulament scrie și despre discuit, îi aduse aminte, în bătaie de joc, Beloreţki. Dar la probă, ce s-a dovedit ? N-a fost nevoie de nici un fel de discuit. S-or fi înșelat învățații dumitale și în privința aratului...

– Nu-i de loc așa ! protestă Hmelko.

– Stai puțin, tovarășă agronom ! Într-adevăr, dacă am intra ceva mai puțin adînc ? spuse Leonid. Atunci tractorul ar merge bine.

– În nici un caz !

– Dar de ce ? Am citit chiar eu că sînt unii oameni de ştiinţă care, dimpotrivă, recomandă să se taie brazde mai puţin adînci. Aşa, tractoarele lucrează mai uşor şi nici nu se pierde din umiditatea solului. Ai citit ?

– Am citit... Uite, de pildă la Omsk... adăugă Leonid, sînt oameni de ştiinţă, care abea acum se pregătesc să facă experienţele necesare, ca să afle cît de adîncă trebuie să fie arătura... Asta înseamnă că nici ei nu ştiu încă... Şi despre asta ai citit ?

– Şi despre asta ! îi răspunse Galina repezită. Era limpede din tonul ei că va rămîne la punctul său de vedere. Ceeace mi se pare ciudat e că aceşti oameni de ştiinţă s-au gîndit să facă astfel de experienţe... La ce ar folosi ele ? Căci sînt de mult cunoscute şi para-cunoscute legile de hrănire a plantelor din pămînt ! Nu se poate ara mai puţin adînc, nu se poate ! Dacă lăsaţi brazda mai puţin adîncă, fără antetrupiţă nici dracul nu mai sparge stratul ierbos ! O să vă sleiţi puterile de pomană, ţineţi minte ce spun ! Şi oricît l-ai mai discui atunci, n-o să-l mai desfaci cum trebuie ! O să-l amesteci doar cu pămînt... Şi dacă l-ai amestecat cu pămînt, s-a zis ! Nu mai ai recoltă !

– De ce nu ? Doară pe vremuri aşa se ara !

– Şi ce recoltă se aduna ? zise Galina, venind foarte aproape de Leonid şi privindu-l în faţă neaşteptat de aspru. De data asta îţi vorbeşte un agronom, aşa că ascultă-mă atent ! Descompunerea stratului ierbos are loc cu ajutorul bacteriilor de celuloză. Însă bacteriile, distrugînd stratul ierbos, absorb în acelaşi timp din sol azotul şi fosforul, fără de care grîul nu poate creşte ! Dacă, însă, ridici stratul ierbos cu ajutorul antebrăzdarului şi-l îngropi în brazdă, bacteriile de celuloză nu mai prezintă nici un pericol. Şi dacă peste stratul ierbos astfel împachetat vom aşeza cu brăzdarele stratul arabil, grîul se va hrăni din el fără nici o piedică... Asta-i toată legea ! Asta-i toată ştiinţa ! Deşi n-am vrut, am fost nevoită să vă ţin un curs, ca să nu faceţi prostii ! V-o spun dinainte : aici nu-i de glumă. O să răspundeţi !

– Bine, bine, rosti împăciuitor Leonid, pe care seriozitatea atît de neobişnuită şi dîrzenia înfocată a Galinei nu numai că-l uimiseră, ci îl uluiseră chiar. Totu-i limpede, tovarăşă agronom !

– Vedeţi ? Acum toate ne sînt limpezi ! îşi bătu Beloreţki pe faţă joc de ei. Dar pentru învăţaţii din Omsk, de ce nu-i limpede ?

– Du-te la ei şi ajută-i să-şi facă experienţele ! îl ocărî Leonid printre dinţi, abea stăpînindu-se să nu-i arunce o vorbă urîtă. Apoi se întoarse spre Galina Hmelko şi o întrebă, privind-o întunecat pe sub sprîncene : Dar dacă nu se poate ara mai puţin adînc, ce-i de făcut ?

– Mai scoateţi un brăzdar, îi răspunse fata.

– Încă unul ?! Cu ce mai rămînem atunci ? se întristă Leonid, vorbind cu jumătate de glas şi dînd din mîini.

– De fapt, cu trei tractoare ! se grăbi să pună lucrurile la punct Beloreţki. Cu trei tractoare şi, pe deasupra, cu nişte angajamente pline de îngîmfare !

– Mai taci din gură, pisălogule ! îl repezi Leonid, făcînd mînios şi plictisit un gest din mînă. Dar cînd dădu ordin să se mai scoată un rînd de brăzdare de la pluguri, scuipă cu sete : Ptiu, afurisită treabă ! Am arat, n-am ce zice !

Pregătiră cu toţii, repede, plugul lui Vitali Beloreţki. Îi lăsară doar trei brăzdare, îl centrară bine, ca să nu se strîmbe în brazdă, şi încercară iar... De data asta, Kornei Cernîh porni uşor spre jalonul ce se zărea în depărtare. Tractorul înainta cu viteza a treia, fără nici o greutate, lăsînd în urmă valuri dese, negre şi lucioase ce se vedeau pînă departe în stepă. Într-adevăr, prima brazdă pe pămînt virgin cînta ca o strună ! O bucată de vreme, brigadierilor nu le veni să-şi creadă ochilor şi urechilor. Totuşi, această primă brazdă, bine întinsă pînă la mijlocul parcelei, era acolo, culcată la pămînt şi atunci, uitînd de zbuciumul lor amar, se repeziră cu toţii din nou în urma tractoarelor, chiuind de bucurie ca sălbaticii...

Leonid, care se agitase pînă la istovire şi suferise cu toată fiinţa lui, rămase pironit pe brazdă cu priviri neo-

bişnuit de strălucitoare. „Ei, slavă domnului, am început! Am început!" şopti el abia auzit în urma brigăzii ce se îndepărta. Nici nu-şi dădea pesemne seama că-i şiroia sudoarea pe faţă. Da, fusese greu, dar prima brazdă cînta pe ţelină ca o strună şi stepa toată o asculta! Iată, dar, că se împlinise visul atît de vechi şi de drag! Luînd în pumni un bulgăre de pămînt reavăn, Leonid porni repede, cu paşi mari, de-a lungul primei brazde, trăgînd lacom în piept mirosul pămîntului afînat şi înmiresmat pe care-l sfărîma în palme şi simţea că, o dată cu mireasma lui, intră ceva nou în viaţa şi în sîngele său...

V

Merse exact doi kilometri de-a lungul primei brazde, cînd, ajuns la capătul pătratului, se pomeni în faţa unei depresiuni întinse pe care n-o văzuse pînă atunci şi care avea în inima ei un lac rotund cu apă dulce, înconjurat de un brîu de nepătruns de stufăriş, în care te-ai fi putut rătăci ca în taiga. Pe malul lacului zări o colibă povîrnită, făcută probabil din chirpici, şi nişte şoproane cu acoperişurile desfăcute. Iar în apropiere, risipite prin valea golaşă, rătăceau o herghelie de cai şi vreo douăzeci de oi...

– Cine stă acolo? Nu cumva Imanbai? o întrebă Leonid pe Galina, atunci cînd întreaga brigadă o porni înapoi, în urma tractorului.

– Chiar el, îi răspunse fata. Pînă la malul lacului sînt pămînturile voastre. Dincolo de lac, cele ale brigăzilor din Pavlov. Dar nu ţi-ai văzut încă domeniile! adăugă ea, privindu-l. Vrei să ţi le arăt? Cunosc toate hotarele!

– Cu ce vrei să mergem? Cu motocicleta? întrebă Leonid.

– Garantez că riscul nu-i prea mare! zîmbi Galina, veselă ca de obicei. În schimb, o să-ţi poţi vizita repede toate graniţele! Unde mai pui că m-a rugat şi Severianov să aflu cînd are de gînd să-şi mute Imanbai herghelia în locul cel nou!

– Deh, să mergem după masă ! fu de acord Leonid.

Către prînz, toate tractoarele intraseră în funcțiune. Împrăștiate fiecare pe parcela lor, în pătratul acela de două sute de hectare, lucrau impecabil. Aproape două ore îi ajutaseră Bagreanov și Cernîh pe tractoriști să tragă primele brazde, iar pe lucrătorii de pe remorcă îi învățaseră să regleze plugurile și să ridice cu brăzdarele tot stratul arabil, care, din păcate, nu era egal în tot lotul, ceea ce complica mult munca. Jumătate din membrii brigăzii – primul schimb – prînziră chiar acolo, pe brazdă, iar după masă, Leonid, ceva mai liniștit acum, de vreme ce începutul fusese totuși făcut, plecă cu Galina Hmelko să vadă hotarele porțiunii de stepă ce fusese repartizată brigăzii sale.

Vîntul se mai domolise și, deși mai pluteau încă pe cer cîteva zdrențe de nouri, soarele răzbea mai des și lumina mai puternic pămîntul. Iar spre apus, în zare, începea să închege, ca un rîu cu ape line, albastre, curatul cer al primăverii.

...Imanbai părăsea malul lacului Lebedinoe.

Se făceau ultimele pregătiri de drum. În fața ușii ce dădea în coliba de chirpici, joasă și lăbărțată, cu ferestruici cît palma – părea mai degrabă o vizuină cu geamuri, decît un adăpost omenesc – aștepta iapa sură a herghelegiului, înhămată la o căruță. Un mînz negru ca pana corbului se căznea să-și tot vîre botul trandafiriu și umed pe sub hulubă, ca să ajungă la ugerul maică-si... O babă ofilită și neputincioasă, înfofolită într-o șubă de oaie roasă de ani, cu o căciulă rotundă împodobită cu blană de miel pe cap, stătea pe o ruptură de pîslă, în căruță, cu picioarele proptite în partea din față. Ținea în brațe un ceainic de aramă afumat, și, cu privirea nepăsătoare, pierdută în zare, plîngea liniștit și nemîngîiat cu lacrimi amare și fără de sfîrșit.

Imanbai, uscat și negru ca o mumie, îmbrăcat într-o șubă roșcată, cusută din piele de mînz, cu pantaloni de blană de oaie și cu o căciulă de vulpe, cu urechile ridicate, pe cap, ajutat de o femeie în vîrstă – nevastă-sa – îmbră-

cată și ea în veșminte de iarnă, aproape la fel cu cele ale bărbatului ei, cărau din bordei tot felul de boarfe pe care le puneau în căruță, în spatele bătrînei : un ceaun, niște căni de lemn, vreo două căldări, cîțiva saci de piele, o legătură de piei de oaie și niște bucăți mari de pîslă mîncate de molii...

Lîngă grajd ce se afla zid în zid cu coliba și din care răzbea mirosul iute al bălegarului cu care fusese lipit de curînd, un tînăr și o fată, îmbrăcați mai ușor și mai modern, în pantaloni de ski și pufoaice, înșeuau doi armăsari tineri, unul roib și altul șarg, vorbind în șoaptă, neliniștiți și tainici, despre ceva știut numai de ei.

Imanbai își întîmpină oaspeții nepoftiți foarte neprietenos. O bucată de vreme nici nu-i luă în seamă. Își văzu zorit de treburile lui, schimbînd doar din cînd în cînd cîte un cuvînt cu nevastă-sa. Cu toate astea, în vreo două rînduri, tot își furișă privirea spre Bagreanov. Pe Galina o cunoștea mai de mult, și nu-l interesa. Își dăduse însă seama de la început că tînărul acela cam prea voinic pentru vîrsta lui, îmbrăcat cu haina ponosită de piele, era brigadierul de la Moscova, care începuse să-i are pășunile. Ce căuta aici, la el ?

Leonid se simțea prost că nimerise acolo tocmai în ceasul acela. Era mai mare jalea să vezi cu ce durere își părăseau vatra herghelegiul și familia lui...

După ce-și potrivi calabalîcul de bine de rău și-l legă cu frînghie, Imanbai rosti în barbă :

– Boldî ! [1]

Nevastă-sa luă atunci calul de căpăstru, și-l trase mai încolo, iar Imanbai, domolindu-și sufletul, se întoarse în sfîrșit spre Bagreanov și spre fata care așteptau lîngă motocicletă.

– Aprilie asta al vostru e vorba gol ! Aprilie nostru e lună mare ! rosti el a dojană și-și miji ochișorii scînteietori ca bulgărele de cremene și care aduceau mult cu feres-

---

[1] Boldî – ajunge (n. a.).

truicile colibei sale de chirpici. Mare pacat ai facut la caluţ luna asta !

– Cine le-a făcut rău ? întrebă Leonid încurcat.

– Tu ! i-o trînti Imanbai fără a sta pe gînduri. Vara uscat facut rău, iarna facut rău, acum venit tu şi facut rău... De ce gonit caluţ la pamînt sarat ?

– Ce-i cu dumneata, omule ? Ce, eu îi gonesc ?

– Tu venit aici, arat ţelina, tu goneşti !

– N-ai decît să stai aici, cine te alungă ? spuse Leonid, care nu prea lua în serios toată discuţia asta. Mai poţi rămîne vreo două săptămîni, ba chiar şi mai mult ! Nu stînjeneşti pe nimeni. N-ai decît să-ţi paşti caii cît pofteşti ! Uite cît loc e !

– Nu-i loc meu ! E loc tău ! mormăi Imanbai încăpăţînat şi supărat, vizibil otrăvit de amar şi obidă. April nostru nu s-a terminat, dar caluţ acolo mergi ! şi arătă cu mîna spre răsărit.

– Bine, dar e încă frig ! Unde o să stai ?

– Noi stam oricare loc ! se mîndri Imanbai.

– La Baklanie e o căsuţă de pescar... lămuri Hmelko.

– Casuţa de cîine, nu de pescar ! puse Imanbai lucrurile la punct, clocotind de ură. Casa asta al meu, spuse el falnic şi-şi întinse mîna spre colibă, uite ce casa lasa Imanbai aici ! Traieşte el la casuţa strein, de cîine ! A cui este asta lege ?

– E casa dumitale proprie ? întrebă Leonid, arătînd spre cocioabă.

– Al meu proprie ! afirmă Imanbai însufleţit şi, o clipă, ochii îi străluciră deosebit de viu. Eu facut, eu cu familie asta al meu ! Lut framîntat, uşa facut, rama facut, coperiş, tot ! Totă vara muncit ! Uite ! şi îşi întinse pumnii mici, cu pielea tăbăcită, crăpată.

– Ei, probabil o să ţi se plătească pentru ea...

– Cine plateşti ? Colhoz plateşti ? Dar unde banii ? Unde banii ? zise repede Imanbai, întinzîndu-şi spre Leonid gîtul brăzdat de creţuri. Tu alungat, tu dai banii ! mai strigă herghelegiul, îndreptîndu-şi deodată spinarea.

– Mulţi ? întrebă Leonid cu o urmă de zîmbet pe buze.
– Zece mie, răspunse Imanbai serios.
– Ascultă, Imanbai, îl luă repede Galina. De ce-i ceri lui bani ? A cui e ţelina ? Nu-i a colhozului ? Colhozul o să-ţi plătească. Şi apoi conducerea a şi hotărît... parcă nu ştii ?
– Ştim, ştim, tot ştim ! răspunse Imanbai, agitîndu-şi mîinile în faţă. Preşedintele spus : bani nu-i, dam la tine zile-munca ! La ce trebuie la mine zile-munca ? Bani dai ! Pentru munca, bani trebuie !
Deodată se schimonosi tot, ca şi cum ar fi văzut pe altcineva sau altceva în locul lui Leonid, şi, avîntîndu-şi ameninţător mîinile în sus, se ridică în vîrful picioarelor şi strigă ca un sălbatec, cu lacrimi în ochi :
– *Ant atkir ! Ant atkir !* [1]
Îşi ieşise într-atîta din fire încît lui Leonid i se păru că stă gata să cadă la pămînt. Dar herghelegiul, cu faţa înlăcrimată se întoarse brusc, şi, dînd cu mişcări disperate din mîini o luă pe urmele căruţei ce pornise prin stepă. Fiul şi fiica lui călări pe cei doi armăsari tineri, porniseră la drum herghelia de cîrlani ce rătăcea în depărtare...

Leonid, după ce rămase locului o bucată de vreme cu capul plecat, porni într-o doară spre lacul cu maluri netede, scăldate pînă sus de apele primăverii. Văzu stoluri de cufundari ce se legănau pe un val, printre tufişurile de senică ce-şi iţeau vîrfurile din apă. Iar mai încolo, de după stufărişul înalt, albicios şi cu luciri gălbui, pe care vîntul îl culcase pe alocuri la pămînt şi care ascundea întinderea cea mare a apelor, desluşi răsunătoarele chemări ale gîştelor...
Cînd simţi că a dat de nămol, Leonid se opri şi, privind prin luminişurile ce se căscau în desişul de stufăriş – erau probabil cărări tăiate în vară de cai – se căzni să vadă gîştele de pe lac şi spuse îngîndurat :

---

[1] Ant atkir – fii blestemat (n. a.).

– M-a blestemat, nu-i aşa ?

– De ce te chinuieşti atît ? exclamă Galina nemulţumită. Aici, dacă-ţi dai frîu slobod nervilor, te ofileşti într-o singură vară !

– Nu l-ai auzit cum a strigat ?

– Ei, da, fireşte, nu-i vine uşor...

De pe apă se ridicară pe rînd cîrduri mici de cufundari. Zburară spre stepă şi se pierdură în curînd în depărtări. În clipa următoare, deasupra lacului pe care se odihniseră, trecu în zbor planat un uliu castaniu, cu vîrfurile aripilor albicioase...

– Da, mai bine aş pleca în Cazahstan, îşi spuse Leonid şoptit.

– Crezi că acolo e mai bine ? întrebă Galina.

– Da. E mai mult loc... Poţi să ari cît pofteşti, că nu deranjezi pe nimeni în afara păsărilor. Acolo nimeni nu-ţi va spune nimic...

– Ei şi ? Ţi-ar place aşa de mult să trăieşti în atmosfera asta idilică ?

– Poate că e mai interesant într-o stepă nelocuită...

– Interesant e unde-i greu, nu-i aşa ? zise Galina. Or, ce greutăţi întîmpini cînd desţeleneşti o stepă pustie ? Ari azi, ari mîine ! Ţi-e frig să locuieşti în cort ? N-ai lemne ? N-ai apă ? Ţi-e urît departe de oameni ? rîse ea a nepăsare. Astea nu-s greutăţi ! Nu aşa s-a trăit şi s-a muncit în anii războiului ! Greu, într-adevăr greu e să ridici case şi să populezi stepa pustie... Ei, dar aici e exact invers : aici, pămîntul nu-i uşor de desţelenit ! Nu vezi ? Abia am venit, că ne-am şi ridicat satul în cap !

– Tocmai asta e, că l-am ridicat !

– Şi e foarte bine aşa ! E foarte interesant ! continuă Galina să-l provoace. Aici, să nu te aştepţi, tinere, la o viaţă liniştită şi fericită ! Aici, a desţeleni înseamnă a reorganiza întreaga economie. Şi asta-i şi greu şi complicat ! Pînă la urmă n-ai să scapi de scandal ! Ba, mi-aş pune capul că nici de cotonogeală.

— Ce bucurie ! zîmbi Leonid mînzeşte. Credeam că în schimbul muncii mele am să aud un cuvînt bun, dar cînd colo, toată lumea mă priveşte chiorîş şi ţipă la mine ! Plăcut e asta ? Şi, colac peste pupăză, aflu că n-ar fi exclus să mă ia şi la bătaie pentru sîrguinţa mea...

— Azi au să te bată, dar mîine au să-ţi mulţumească ! îi răspunse Galina. Aşa se întîmplă deseori în viaţă. Singurul lucru pe care ar trebui să-l faci e să suferi mai puţin. Fă-ţi datoria şi nu te sinchisi de nimeni !

— Dar o fi bine gîndită treaba asta ?

— Bine ! rosti fata cu căldură. Să vezi cum o să fie aici după ce vei fi desţelenit totul...

— Dar de ce fac oamenii de aici atîta gălăgie ?

— Nu vor să se despartă de pămînturile astea înţelenite ! Dragoste veche !

— Adevărul e că va rămîne păşune puţină !

— Fleacuri ! La cine-ţi pleci urechea ? întrebă Galina, aprinzîndu-se chiar puţin. La cei din Lebeajie, care s-au deprins cu întinderile astea ? Sau la Imanbai şi Beisen, care visează încă, probabil la fosta lor viaţă nomadă ? În închipuirea lor, într-adevăr, vor rămîne păşuni puţine, dar în realitate vor avea mult mai multe decît le sînt necesare ! Atît doar că trebuie să facem ordine pe păşunile astea. Cît priveşte fînaţurile, da, într-adevăr fînaţurile vor fi toate arate, dar nu avem de ce să ne speriem ! De loc ! Izbi cu călcîiul cizmei aşa de tare în pămînt, încît bulgării zburară la cîţiva paşi. Las-că le arăt eu scandalagiilor ăstora ! Nu fac decît să clănţăne ! Ţine minte vorba mea : acum, plîng şi se vaită, dar la toamnă au să ne mulţumească.

O speriaseră, pare-se, dezamăgirile şi îndoielile lui Leonid, căci, roşind toată, Galina se căzni să i le spulbere. Poate că-i era drag tînărul care pornise în ziua aceea în urma primei brazde, fărîmiţînd în palme un pumn din pămîntul întors de plug... Mai dădu o dată cu călcîiul în pămînt şi strigă printre dinţi :

— Of, diavoli împieliţaţi ! Scandalagiilor !

Gîndul lui Leonid o luase singur înapoi, spre dimineața aceea în care fata venise la Svetlana și-i admirase rochia, vorbind cîntat despre modă. „Ca să vezi, și eu care ziceam că-i o cochetă !“ își spuse el, și se simți deodată la fel de mulțumit de ea, cum mai fusese nu de mult în stepă, în ziua de neuitat cînd luase primul contact cu pămînturile înțelenite. „Ia uită-te la ea... Cum s-a aprins ! E o fată care o să lupte !“ Dar dacă atunci nu dăduse nici o importanță faptului că-i plăcea comportarea Galinei, de data asta se puse în gardă. „La drept vorbind, ce văd deosebit în felul ei de a fi ? Agronomu-i agronom ! se grăbi el să-și domolească uimirea ciudată. Așa trebuie să fie orice agronom ! Blegii n-au ce căuta pe ogoare !“ Dar nu izbuti să-și adoarmă gîndul că tot ceea ce își spunea nu era decît o înșelare. Cînd Galina îi vorbise cu atîta căldură despre muncă și lovise cu piciorul în pămînt, nu-i mai plăcuse ca agronom, ci ca fată... Și-apoi, cum să nu-i fie recunoscător ? Se trudea, dăruindu-și toată ardoarea inimii, să-i spulbere neliniștea ! „Îmi pare totuși bine că ea e agronom aici ! gîndi Leonid mai departe, scurmînd pămîntul cu vîrful cizmei. Se pricepe la muncă și-i foc, nu fată ! Nu știu de ce, dar lîngă ea totul îmi pare mai ușor... Ciudat...“

Deodată, Galina îl atinse de cot și-i strigă :

– Privește ! Privește !

Strigătul ei fusese atît de neașteptat, încît Leonid nu pricepu încotro să se uite și începu să se sucească nehotărît în jur. Atunci ea îl prinse de braț, se lipi de el într-o pornire spontană și-i spuse rîzînd :

– Uite gîștele, caraghiosule !

Se înălța de pe lac, aliniindu-se pentru zbor, într-un gîgîit ce făcea să răsune stepa toată, un stol mare de gîște sălbatice...

Colindară vreo două ceasuri cu motocicleta stepa reavănă și bătută de vînt. O luară de-a lungul întregului hotar ce delimita sectorul brigăzii și vizitară în același timp, ca să le cunoască, taberele de cîmp învecinate ale

celorlalte brigăzi, printre care şi cea a lui Victor Gromov, care îşi alesese un loc la vreo cinci kilometri spre apus de crîngul Iepurelui. Ca şi cum ar fi fost înţeleşi, începuseră cu toţii munca în aceeaşi zi, şi, fireşte, fiecare întîmpinase greutăţile lui. Erau unii care se mai chinuiau încă, încercînd să discuiască, alţii alergau speriaţi în jurul tractoarelor şi a plugurilor, în strădania lor de a pune la punct ceea ce nu mergea bine. Cînd văzu cum stau lucrurile la vecini şi după ce discută cu ei, Leonid îşi dădu seama că toţi întîmpinau greutăţi şi că nu avea nici o importanţă că se iviseră chiar atunci, în mult aşteptata clipă a începutului. După raita asta, sufletul i se linişti complet şi-şi regăsi voioşia şi elanul cu care pornise în urma primei brazde...

Dar se mai întîmplase ceva cu prilejul acestei plimbări. Se produsese ceva nou în atitudinea lui faţă de Galina Hmelko. Cînd îi vorbise despre muncă, fusese mirat. Îi făcuse multă, multă plăcere tot ceea ce îi spusese ea. Acum însă, pe măsură ce treceau clipele, începea fără să vrea s-o admire tot mai mult. Ce fată neobişnuită ! Îl uimea extraordinara ei putinţă şi uşurinţă de a se apropia de oameni şi de a place tuturora de la bun început prin simplitatea şi veselia ei nesecată. Apoi, curajul cu care rezolva diverse probleme, puse de viaţa însăşi. Îi plăcea şi goana ei neînfricată cu motocicleta, îi plăcea dispreţul ei faţă de primejdie, şi-i mai plăcuse ceva : glasul ei, vorba ei uşor cîntată, de om fericit, zîmbetul duios şi şăgalnic şi albastrul ca valul mării, înfocat, sclipitor şi ademenitor al ochilor ei... Cînd era conştient de farmecul cu care-l înconjura fata asta, îl cuprindea o ruşine fără de margini. I se părea că, fără să vrea, fură ceva şi, căutînd parcă să apere tot ceea ce era sfînt în sufletul său, simţea nevoia să fie grosolan cu ea. Dar de fiecare dată, luptei lui ascunse cu farmecul fetei îi lua locul mereu, tot mai firesc, crescînda lui admiraţie faţă de această minunată fiică de cazac...

Se opriră pe o colină să cerceteze tufele de porumbar ce creşteau joase, dar extrem de puternic înfipte în pă-

mînt și deci foarte periculoase pentru pluguri. În jurul lor se întindeau pămînturile înțelenite, scormonite de țiștari și înăbușite de buruieni.

– Ce jale ! spuse Leonid, clătinînd din cap.

– Știu că o să aveți de furcă aici ! zise Galina foarte veselă, provocîndu-l parcă, și porni în pas de dans printre tufișurile de porumbar.

Pesemne că nici nu voia să știe că pe lumea asta sînt și lucruri rele. Și pînă atunci căutase parcă să arate tuturora, prin felul ei de a fi, că viața i se părea ușoară, plăcută și veselă. Acum însă, mai adăuga că era într-adevăr fericită, că viața pentru ea este o bucurie fără de sfîrșit. Ai fi zis că, luîndu-și zborul de pe lacul Lebedinoe, stolul acela de gîște luaseră pe aripele lor și cea din urmă dintre îndoielile și neliniștile avute de ea vreodată. În clipa aceea minunată, în care se lipise de brațul lui Leonid și el o lăsase să-i rămînă alături, în loc s-o respingă, începuse o viață cu totul nouă, plină doar de o singură speranță : fericirea.

– Ce lacrimi amare veți vărsa aici ! Mi se rupe inima de milă ! strigă ea fericită și se întoarse spre Leonid. Iar în clipa aceea, cum stătea în bătaia soarelui, pe fața ei luminată de dinții albi și de ochii albaștri, sclipi un zîmbet într-adevăr fermecător.

Nu, Leonid n-ar fi trebuit s-o privească atunci ! N-ar fi trebuit ! Dar el nu știa ce primejdios e să admiri o femeie care încă nu trăiește fericirea, ci doar speranța fericirii ! Cînd o văzu pe Galina luminată de soare, ceva neînțeles tresări în ființa lui, și-l cuprinse un simțămînt tulburător, ce-i stoarse parcă din vine pînă și ultima picătură de sînge. După aceea, mult timp, amețit dar încîntat, nu-și mai putu smulge privirile înfrigurate de pe chipul ei.

Își veni greu în fire, foarte greu, și-i fu rușine.

– De ce te bucuri, mă rog ? îi strigă el, grosolan.

– De toate cîte sînt pe lume ! îi răspunse ea, și vru să pornească mai departe. Dar dintre tufișurile de porumbar din fața ei zvîcniră un vultur și o vulturoaică

ce se ridicară aproape în același timp în aer, bătînd din greu din aripile lor roșcate. Zburară alene și se lăsară ceva mai încolo din nou pe pămînt, sărind prin colilie. Galina se întoarse, veni spre Leonid, zîmbind, cu pleoapele ușor lăsate și-i șopti încet, foarte încet, dar plină de entuziasm :

– Și-au făcut cuib aici, nu-i așa ? Hai să-l vedem !

Chinuit de rușine, zăpăcit, Leonid fu nevoit să recunoască că nu mai avea scăpare. Fata asta îi plăcea nespus de mult, și tot nespus de mult îl neliniștea. Simți nevoia să fie și mai crud cu ea, și, cu un zîmbet silit, spuse ironic :

– Uluitoare mai ești astăzi !

– Prin ce anume ? îl întrebă ea veselă, devenind atentă.

– Ești fericită fără vreun motiv anume !

– Ce spui ! exclamă ea, și izbucni într-un rîs cald, de femeie îndrăgostită. Ți-am zis doar că abia îmi aștept fericirea !

Leonid își aduse aminte de ziua cînd intraseră pentru prima oară în stepă și cînd tot pentru prima oară stătuseră mai mult de vorbă și, fără să vrea, îi mai puse o dată întrebarea de atunci :

– Oare cum ai să arăți cînd într-adevăr o vei găsi ?

– Dumneata o poți afla ușor... zise Galina repede.

– Eu ? Cum ?

Nu-și dăduse seama ce spune, dar, în clipa următoare, pricepu că fata îl iubește de mult și că el, zăpăcitul, îi îngăduise acum să-l iubească și-și luase în același timp greaua răspundere a fericirii pe care ea o aștepta cu atîta pasiune.

Capitolul al cincilea

I

Pe la mijlocul lui martie, lupoaica voinică se întoarse din goana de nuntă înapoi în vizuină. În urma ei venea un lup puternic și fioros care se luptase pe viață și pe moarte cu predecesorul lui. Vizuina era veche și avea încă dinainte tot ce-i trebuia : guri mari ce ieșeau în colina uscată, printre mărăcinișuri dese, iar alături lacul Lebedinoe, cu apele lui dulci, o minunată adăpătoare pentru toată vara. În jur se întindea, roată, stepa nemărginită, în care forfoteau tot felul de sălbăticiuni mărunte : păsări, care-și făceau cuiburile pe pămînt și vite ce rătăceau pretutindeni.

Nu trecu mult și lupoaica fătă. Fătă opt pui cu blana cafenie și cu capete mari. Vreo trei săptămîni, grijuliul lor tată vînă de unul singur prin stepa din jur, de unde se întorcea de fiecare dată cu burta plină. Atunci, era suficient ca lupoaica să-l lingă pe bot și el slobozea din lăuntrul lui bucăți de carne. Cu o săptămînă în urmă, puii de lup făcuseră ochi, iar în ajun, lupoaica își părăsise pentru prima dată și nu pentru multă vreme vizuina, pornind împreună cu lupul ei la vînat cățel de pămînt, grași, abia ieșiți din vizuini după hibernare, și iepurași tineri. Abia cînd ieși afară, află ea de ce lupul, deși se întorcea totdeauna sătul, era neliniștit : în stepa din jur poposiseră oameni...

În dimineața aceea, familia lor fu speriată de un vuiet neobișnuit, un vuiet ce se auzea din toate părțile stepei. Toată ziua lupoaica îl ascultă schelălăind în fundul vizuinii, lingîndu-și într-una puii, iar lupul se învîrti bui-

mac pe afară, fără a îndrăzni să se depărteze, sfîşiind doar uneori covorul gros de iarbă cu ghearele. Abia cînd se lăsă înserarea, se încumetară fiarele să iasă, prevăzătoare, din lăstăriş în loc deschis. Dar în aceeaşi clipă se lipiră de pămînt, îngrozite : în jur, în stepa care vuia înnebunitor se mişcau focuri în beznă, şi la stînga şi la dreapta, peste tot, încercuindu-i parcă. Le fu atît de frică, şi se simţiră atît de trişti, încît celor doi lupi le veni să urle.

Peste o clipă, două, cînd îşi veni în fire, lupoaica se vîrî în vizuină. Luă cu dinţii un pui, ieşi cu el din lăstăriş şi fugi în galop din iadul de foc, spre soare răsare, prin singura rarişte în spatele căreia era întunericul nopţii. Cunoştea bine locurile, lupoaica ! Se opri departe, la vreo trei kilometri de crîngul Iepurelui, spre răsărit, pe pîrloaga acoperită cu buruieni dese, în apropierea unei adîncituri din care se revărsa apa. După ce-şi alese loc de vizuină nouă, se tăvăli pe pămînt, îşi şterse sfîrcurile ţîţelor pe iarba călcată, apoi îşi culcă şi îşi linse puiul. Lupul, care venise în urma ei, stătea deoparte, cu un aer vinovat. Vru să se ia după ea cînd lupoaica porni înapoi spre vizuina cea veche, dar ea tăbărî asupra lui şi-l doborî la pămînt. Aşa află lupul pentru prima dată cît de ascuţiţi sînt colţii prietenei sale... Se trase gemînd lîngă puiul rămas singur şi se culcă la pămînt, rînjindu-şi botul şi urlînd încetişor...

Lupoaica cea voinică alergă pînă spre miezul nopţii prin stepă. Nu-şi găsi odihnă pînă nu cără toţi puii în vizuina cea nouă...

II

Anca Rakitina plecă în seara aceea spre Lebeajie, ca să ajungă a doua zi dimineaţă la Dereaba, şi Leonid Bagreanov personal îi luă locul pe remorcă. Află astfel şi el cît de grea e munca aceasta. Trebuia să stea într-una cu ochii la plug, căci dădeau mereu peste hîrtoape sau peste locuri

încă îngheţate, asta cînd nu nimereau în sectoare cu stratul de humus prea subţire, care cereau ca adîncimea arăturii să fie mereu reglată. Nu era chip să laşi volanul din mînă sau să-ţi mai îndrepţi spatele înţepenit. Spre miezul nopţii, de atîta sforţare palmele îi ardeau ca focul. Scaunul era tare şi incomod, volanul se mişca greu, şi gerul care se lăsase de cu seară în stepă îl pătrunsese pînă la oase şi-l făcuse să-i înghețe mai cu seamă picioarele vîrîte în cizme. Încercînd în vreo două rînduri să-şi întindă oasele şi să se încălzească, sărise de la locul lui şi, gîrbov, îşi tîrîse cu greu picioarele ce nu i se supuneau şi alergase pe lîngă plug, cînd pe ţelină, cînd pe brazdă. Vanka Sobol îi propusese să vină să se încălzească în cabina tractorului, ba vru chiar să-l schimbe la remorcă, dar el refuză categoric. Se vede treaba că nu muncea numai de nevoie. Avea şi un cu totul alt scop. Nu se opri nici cînd îl văzu pe Kornei Cernîh în întunericul nopţii, că aduce de la S.M.T. o osie nouă pentru plugul stricat, şi, după ce-i dădu dispoziţie să pornească tractorul lui Kostea Zarniţîn, o şi luă la goană în urma tractorului său, ca să-l ajungă din urmă.

Munca era grea, dar Leonid era încordat şi înflăcărat, bucuros în fundul sufletului său că-i solicită toată atenţia, puterile şi gîndurile. Deşi nu voia s-o recunoască, îi era teamă să se gîndească la el. Cînd, arareori, fără să-şi dea seama, gîndul lui se abătea de la muncă, îşi aducea aminte fie de tot ce se întîmplase în ziua aceea, fie că se ducea cu mintea la Hmeleovka distrusă, fie la străzile zgomotoase ale Moscovei, sau revedea într-o frîntură de clipă chipuri cunoscute. Era însă fericit că amintirile şi viziunile acestea treceau repede, ca funigeii toamna... dar de fiecare dată cînd ajungea la graniţa ce le despărţea de gîndurile asupra lui şi a vieţii lui, se simţea dezorientat în faţa propriului său eu şi simţea în adîncul sufletului o durere neobişnuită, apăsătoare. Ar fi fost în stare să muncească pînă la istovire, numai ca să scape de această durere grozavă, să se apere de gîndurile care-l pîndeau în noaptea aceea.

Programul prevedea că la unu și jumătate aveau dreptul la o pauză de o jumătate de ceas pentru masă. Aproape exact la ora asta, Vanka Sobol, care ajunsese la capătul țarinei cel mai apropiat de tabăra lor, văzu la cotitură, în lumina farurilor, căruța în care venea moș Ionîci și Tonia Rodiceva.

Sobol opri tractorul și sări din cabină. În aceeași clipă se ivi și Leonid Bagreanov. Cam asurzit de duduitul tractorului, cu care nu era încă obișnuit, strigă și-l apucă pe Sobol de piept :

– Vezi cum merge ? Vezi ?

– Cam cît crezi că am lucrat ? îl întrebă Vanka.

– E o minune, Ivane ! Cîte un hectar de fiecare corp în cinci ore ! Am dat gata trei hectare ! Înțelegi ? Înseamnă că și cu trei corpuri putem da o normă întreagă pe schimb ! Asta da ! minune ! Și dacă vom pune patru corpuri ?...

– N-ai greșit cumva, așa, fără măsurătoare ?

– Caraghiosule !

Leonid își aprinse țigara teribil de emoționat.

– Îți tremură mîinile... zise Sobol. Parcă ai fi umblat la furat de găini !

– Îngrozitoare muncă ! spuse cu greutate Leonid. Atîția muncitori din agricultură au de furcă din cauza mijloacelor noastre tehnice neadaptate. Dezagregăm atomul, dar n-avem destule unelte remorcate ! De neconceput ! Uite, plugul ăsta de pildă... N-am muncit cu el decît o zi, dar îi văd ca în palmă toate defectele ! Dacă i-ar pune discuri la fiecare corp, nu numai la ultimul, ar tăia de mai mare dragul ! Dă-i o cormană care să aducă a daltă și stratul s-ar culca de la sine pe fundul brazdei ! Ce dracu fac constructorii noștri ?

– Mai bine pune mîna pe condei și scrie unde trebuie ! îi propuse Sobol.

– Să știi că așa am să fac ! N-am să las eu treaba asta !

Din urmă se auzi glasul lui Ionîci :

– Vă felicit pentru începerea muncii, băieți !

– Mulțumim tătucă ! răspunse Leonid.

– Ce de arătură ! rosti tărăgănat Ionîci, mirîndu-se. Și ce priveliște ! și arătă cu mîna spre nenumăratele focuri împrăștiate ca într-un raid marin prin stepa cufundată în noapte. A început să vuiască țelina !

Apoi bătrînul se duse la căruță. Îi luă locul, ieșind din întuneric, Tonia, cu coșul de merinde și ceainicul. Pe Leonid nu-l cunoștea decît de două zile și se cam rușina, așa că își ridică sfioasă ochii spre el și-i spuse șoptit :

– Mănîncă și dumneata ceva, că ți-o fi foame...

Pe Vanka Sobol nu-l învrednici însă nici cu o privire.

– Ce ne-ai adus ? o întrebă moale Leonid.

– Ca-a-șă ! zîmbi Tonia vinovată. Cu lapte !

– Din colhoz tot n-au adus încă nimic ?

– N-au adus...

– Du-te dimineața la Lebeajie și cere-le carne, spuse Leonid. Spune-i președintelui că dacă n-are voie să taie din oile slăbite și viței, să taie porci ! O fi știind și el că la o muncă de felul ăsta nu poți fără carne !

– N-are voie să taie porci.

– Cine nu-i dă voie ?

– Legea...

– Muncitorii trebuiesc hrăniți ! Asta-i legea legilor ! spuse Leonid, ridicînd glasul. Explică-i, Tonia, că dacă îi hrănim prost, oamenii muncesc prost. Și adăugă, încruntat : Adă cașa ! Mă simt slăbit, nu știu de ce...

– Eu, cu pușca mea, am aprovizionat mai bine brigada ! spuse și Sobol, tot trăgînd nădejde că fata o să-i dea dreptate, o să-și aducă aminte de ultima lor întîlnire în stepă și o să se pună capăt odată supărării dintre ei.

Dar Tonia, mută, își tot făcea de lucru cu talerele ei...

Cînd fata vru să pornească spre cele două tractoare vecine care abia ieșiseră din lot, Sobol își dădu seama că voia să plece fără să-i fi spus un cuvînt și nu mai putu răbda.

– Te grăbești ? o întrebă el, obidit.

– Vezi bine ! Trebuie să mănînce toată lumea.

– Sînt unii care nici măcar o lingură de cașă nu merită.

– Pe cine dai 'mneata poruncă să-l las flămînd ?
– Pe cine a dat dosul muncii, vezi bine !
– Nu cumva vorbești de Zarnițîn ?
– Poate că și de el !
– Lui am să-i dau de la fundul oalei, rîse Tonia cîinește în întuneric. O să-i dau tot untul !
– Atunci, grăbește-te și-l îndoapă ! o sfătui Sobol plin de ură, nestăpînit, dar se blestemă pe dată pentru bădărănia sa.
– Mușcă-ți limba, flăcăule ! îi răspunse Tonia încet, dar cu vocea ușor tremurîndă de necaz. Poate te mai faci om... Iarba fîșîi sub pașii ei ; dar peste o clipă fata se opri și adăugă din întuneric :
– Să nu te mai văd în ochi, auziși ?
Leonid cu talerul de aluminiu plin de cașă în mînă, se apropie de Vanka și-l dojeni :
– De ce jignești fata ? Nu e bine !
– Las'c-o merită ! se stropși Sobol printre dinți.
Leonid aflase cam tot ce trebuia aflat despre Vanka, așa că, după ce gustă din cașă, se uită la el și-l întrebă :
– Și zici că umblă acum cu altul... Dar știi sigur ?
– Sigur ! Umblă ! îi răspunse Sobol după o pauză, dîndu-și ceașca la o parte. Am ajuns de-mi stă și mîncarea-n gît ! Cînd mă gîndesc că se duce acum la el, văd negru înaintea ochilor ! Mă apucă toți dracii ! Nemernicul ăla le ciripește ca privighetoarea, și fetele, proaste cum le știi, stau și cască gura !
– Am auzit că te-ar fi așteptat multă vreme, spuse Leonid.
– M-a așteptat...
– Dar cum ai venit, a și-nceput să se uite la altul ?
– Dacă s-au pripășit atîția șmecheri pe-aici ! îl lămuri Sobol.
– Dar poate că te-ai schimbat tu prea mult în ăști doi ani și nu mai ești cum ai fost ! Și fata a văzut că ești altul și nu te mai iubește... N-o fi asta ?
– Nu se poate ! Eu am rămas tot cum eram !

Dar spre mirarea lui Vanka, Leonid nu păru deloc satisfăcut de răspunsul lui, căci molfăind din buze, după o pauză spuse :

– Dar dacă o fi dat peste un om care, împotriva voinței ei, îi place mai mult decît tine ? Doar n-ai să spui că ești cel mai bun din lume ! ?

– Dar ăla cu ce-o fi mai grozav ca mine ?

– Poate că ei i se pare mai grozav...

– Să-și facă cruce, dacă i se pare !

Totul era clar acum, dar Leonid, după ce stătu pe gînduri o bucată de vreme, îi atinse rana din nou, necruțător. Ferindu-și privirile într-o parte, îl întrebă :

– Dar ea... ea s-a legat să-ți fie credincioasă ?

– De legat nu s-a legat, dar a vorbit de dragoste cu mine, îi răspunse Sobol cam sîcîit și cu ochi scînteietori.

– Ei și ?

– Și cînd vorbești de dragoste cu cineva, înseamnă că te legi pe vecie !

– Pe vecie ?

– Pînă la moarte !

Vanka trînti ultimele trei cuvinte înfrigurat și sări imediat jos din cabină, mirat și supărat că brigadierul deschisese discuția asta neplăcută. De unde să bănuiască el, Vanka Sobol, că tot interesul pe care-l purta Bagreanov durerii lui nu avea ca temei numai curiozitatea !

Din discuția asta însă, gîndurile lui Leonid mai ieșiră parcă la lumină. „Cum s-a întîmplat asta ? se întreba el trist și îndurerat, în timp ce Sobol își tot zăngănea cheile pe lîngă motor. Cum de nu mi-am dat seama ? Ciudat !... M-am uitat la ea ca un prost ! Și, în fond, ce are deosebit ? Face pe grozava ! Un vîntuleț vesel ce poartă fustă !" Mai trecură cîteva clipe și la durerea lui se adăugă și enervarea. „Nu, ea e de vină, numai ea... Nu e cinstit să te așezi în drumul altuia !" O văzu deodată pe Galina așa cum fusese de dimineață, în lumina soarelui, prin tufele pitice de porumbar... Strînse din pumni și, părîndu-i-se c-o privește drept în ochi, îi spuse în gînd, pătimaș și gro-

solan totodată : „Da, nu-i cinstit ! Numai tu, tu ești de vină ! Eu nu vreau să port răspunderea fericirii tale !“

Curînd, după pauză, Vanka Sobol depășind pe fîșia de cotitură de lîngă lacul Lebedinoe locul ce trebuia arat, nimeri pe o bucată mică, dar moale de sărătură. Era înnebunit de gelozie. Sigur că Tonia era încă la Kostea Zarnițîn, își dăduse frîu liber închipuirii înfierbîntate și vedea acum în fel și chip cum își bate joc fata de dragostea lui. Așa se întîmplă că, atunci cînd tractorul începu să patineze, Vanka, orbit de furie, stăpînit de dorința nebunească de a se răfui cu soarta lui nenorocită și cu tot ce era legat de ea, îl repezi înainte ca turbat, o dată și încă o dată, fără să-și dea seama că sfîșiase stratul ierbos și că se înfunda acum în mlaștină. Cînd își veni în fire și văzu ce a făcut, era prea tîrziu.

Știa ce necruțător poate fi Bagreanov și coborî din cabină, sigur că-l paște un nou necaz. Și nimic nu e mai greu decît să aștepți să vină necazul pe care-l știi aproape. Cele cîteva clipe care-i trebuiră brigadierului ca să ajungă pînă la el i se părură o veșnicie. Leonid însă, care nu-și dădu seama de la început ce grea era noua nenorocire ce se abătuse asupra lor, îl atinse ușor de piept și-l întrebă milos :

– Ți-e greu ?

– Mai ușor mi-ar fi să mă bag sub tractor ! strigă Sobol abătut.

– Să-i punem ceva dedesubt... zise Bagreanov după o pauză.

– Tot n-o să-l scoatem !

– De ce ? Iese el, n-avea grijă !

– Mai bine omoară-mă aici pe loc ! spuse Sobol serios. N-o să mai iasă de aici ! O să se tot afunde, că-i terenul salin ! Sînt aici petece, petece de pămînt sărat... N-auzi ce-i sub picioarele noastre ?

– O să se afunde adînc ?

– Nu știu ! Poate chiar pînă la cabină...

– Ce, ești nebun ? strigă Leonid, apucîndu-se de piept.

Nu mai era nici o clipă de pierdut. Desprinzînd plugul, Vanka Sobol fugi după ajutor, iar Bagreanov îl luă pe Beloreţki şi se duse cu tractorul lui în crîngul Iepurelui să taie mesteceni.

III

Cînd auziră tractorul duduind la o oră în afara programului, în timpul pauzei, tabăra intră în stare de alarmă, şi cum aflară ce se întîmplase, băieţii îşi şi puseră în mişcare fierăstraiele şi topoarele. La hotarul crîngului căzură cîţiva mesteceni stufoşi şi peste jumătate de oră, căruţa de pe care dăduseră jos butoiul cu apă fu plină de butuci grei. Suit pe tractor, Bagreanov o luă în remorcă şi o tîrî spre locul accidentului, urmat de un ciopor de tineri agitaţi şi înarmaţi cu lopeţi.

Spre norocul lor talerul luminos al lunii se rostogolea prin stepă ca un ghem de ciulini. Era un ger ascuţit. Pămîntul tare le răsuna sub picioare, ierburile uscate foşneau şi în băltoacele îngheţate pînă la fund gheaţa fărîmicioasă scîrţîia ca sticla spartă. Chiar şi în deplina neclintire a aerului se simţea că undeva, în faţă, în direcţia spre care înainta tractorul şi căruţa, se lăsase un frig neobişnuit, umed, în stare să ucidă orice vietate ; în zănoaga lacului Lebedinoe se adunase, gros, un val de ceaţă rece. Din timp în timp, cîte o gîscă rătăcită de stolul ei, orbită de negura ce-i ascundea totul, pînă şi luna, se oprea locului şi ţipa, îngrozită...

Toate tractoarele se adunaseră în jurul petei de soloneţ mlăştinos unde se petrecuse nenorocirea. Cei din schimbul de noapte se îngrămădiseră şi, neştiind cum să se apuce de treabă, strigau care mai de care. Aveau de altfel de ce să pară speriaţi : şenilele tractorului pieriseră aproape cu totul în mlaştina sărată...

Văzînd ce se petrecuse, Leonid se zăpăci atît de rău, încît o bucată de vreme nu fu în stare să scoată nici un cuvînt. „Ce fel de stepă e asta ! Dacă nu te îneacă în ape,

te îneacă în pămînt !“ Îi zburau gîndurile ca norii sfîşiaţi de furtună. „Ce-i de făcut ? Cum să-l scoatem ?“

Cînd îşi veni în fire, larma din jur tot nu se potolise. Pînă să se întoarcă el acolo, schimbul de noapte îl şi săpunise bine pe Vanka Sobol. Era clar că el şi numai el purta vina acestei nenorociri. Cînd îl văzură şi pe brigadier sosind, tinerii se încinseră şi mai tare.

– Taci, hai ? N-ai ce să spui, hai ? îl tot încolţea pe Sobol, Kostea Zarniţîn care, inconştient, folosea prilejul pentru a se răzbuna pe siberianul ăsta vorbăreţ şi gelos pentru atacurile anterioare. Ia nu mai pufăi, ci spune-ne mai bine unde ţi-a fost capul ăsta nerod cînd ai început să patinezi. Nici pămîntul nu l-ai mai simţit sub tine !

Ceilalţi, bineînţeles, îi ţineau hangul :

– Altele îi umblă lui prin cap, nu aratul !

– Halal siberian ! Ia uitaţi-vă, fraţilor, unde a intrat !

– Ce fel de tractorist mai e şi ăsta ? Numai cu numele !

Vanka tăcea şi scrîşnea din dinţi. Simţea el bine că ceilalţi tabără pe el nu numai din cauza accidentului, ci şi ca să se răzbune pentru scandalul pe care-l făcuse. Iar de răspuns, ce să le răspundă ? Mai bine să tacă şi să-şi înece inima acolo, în hăul de sare, lîngă tractor !

Peste o clipă, cînd Leonid îşi veni în fire şi-i auzi pe ceilalţi din brigadă ocărîndu-l pe Vanka, pricepu de unde atîta înfocare, dar socoti mai nimerit să-i lase să se dezlănţuie în pace. „Lasă-i să-l certe, îşi spuse el şi se îndreptă spre tractor să-l cerceteze. O merită, ce să mai vorbim ! Să-i fie de învăţătură !“ Numai cînd îi văzu venind şi pe cei din tabără, spuse :

– Gata ! La treabă !

– Cîte lopeţi aveţi ? îi întrebă Kostea Zarniţîn pe tinerii care se apropiaseră. Lucrăm cu schimbul, deci, nu ?

– Hai ! În două schimburi !

Dacă te-ai fi luat după purtarea lui dinainte, te-ai fi aşteptat ca Zarniţîn să se apuce de lucru fără nici un chef. Asta, dacă s-ar fi apucat ! Cu toate astea, Kostea luă de la cineva o lopată şi o înfipse primul în pămînt.

— Asta-i munca ce-mi place cel mai mult ! spuse el și-și scuipă în palme. O să asudăm, fraților, ca la baia de aburi ! Ei, înainte... marș !

Băieții se adunară roată în jurul tractorului și, punînd și ei mîna pe lopeți, se apucară să sape cu rîvnă pămîntul acela mișcător. Stratul superior al solonețului, gros cît prinde cazmaua, era pămînt de țelină obișnuit, cu singura deosebire că pe el creștea o vegetație mai rară. Cine nu era obișnuit cu ea, nici ziua nu l-ar fi putut deosebi de celelalte pămînturi, nesărăturate. Asta mai cu seamă primăvara. Era însă destul să dai la o parte stratul superior, ca să descoperi dedesubt un strat gros de soloneț columnar care se prefăcuse acum, din cauza umezelii, într-o pastă densă, vîscoasă, lipicioasă și cenușie, asemănătoare cu chitul folosit de geamgii. Primăvara, nici dracul nu-și mai putea scoate copita înglodată în coca asta !

Băieții dădură la o parte stratul subțire de iarbă, frămîntînd în același timp, plini de zel, în jurul tractorului pasta aceea umedă și sărată pe care o prefăcuseră în cîteva clipe într-un noroi gros ce-i trăgea la fund și în care intrară repede pînă la genunchi. Cu toată rîvna cu care se apucaseră să salveze tractorul, treaba mergea foarte încet : cum puneau piciorul în sărătură, nu mai puteau face nimic, căci se afundau și trebuiau să scape de acolo. Și cu cît se foiau mai mult prin sărătură, cu atît mocirla din jurul tractorului se adîncea și-i trăgea mai mult la fund. Nu-ți mai venea a crede că undeva, dedesubt, se afla o bază de pămînt solid. Nu trecu mult și se mînjiră atît de rău cu saramura aceea rece de pămînt, încît nici nu se mai recunoșteau între ei ! Iar de mișcat, abia de se mai mișcau. Li se umpluseră cizmele cu noroi pînă la marginea carîmbilor.

Pe măsură ce timpul trecea, glasurile răsunau în jurul tractorului tot mai amărîte :

— Ce loc mai e și ăsta ? Mai rău ca mlaștina !

— Ăsta nu-i pămînt, ci blestem !

Kostea Zarnițîn, care muncea cu o dîrzenie și o agilitate uimitoare, flecărea cît zece, dar tot cît zece scotea

sărătura din groapă. Era într-adevăr „în formă“ ! La început, blestemase și el mocirla de sare, în care, zicea el, o să se înece o dată cu tractorul toată brigada. Dar cînd auzi pe unul spunînd că locul e un blestem, schimbă brusc și atitudinea și tonul :

– Ce blestem, măi ? Ce tot trăncăniți degeaba ? spuse el, și-i potoli pe dată. Dacă vreți să știți, ăsta nu-i noroi, ci minune ! La început, nici eu nu mi-am dat seama, dar acum văd bine... I se prelingea printre degetele mîinii drepte, strînsă pumn sub ochii tuturor, nămolul moale. Nu-l vedeți cît e de minunat ?

– Ba-l vedem, cum nu, că ne-am mînjit cu el ca dracii !

– Perfect ! O să vă facă bine !

– Ce bine, mă ?

– Nu pricepeți ? îi întrebă Kostea, zîmbind compătimitor ! Ăsta-i nămol de leac ! Pe cuvîntul meu ! N-ați auzit că aici, în Altai, sînt multe locuri tămăduitoare ? Este, Ivane ?

– Este ! îi dădu dreptate Sobol, întunecat.

– Am aflat, nu știu de la cine, că e pe aici un lac unde vin oamenii să se tămăduiască... Adevărat, Ivane ?

– Adevărat ! confirmă posac Sobol.

– Se zice că la unul din lacuri se face chiar tratament.

– Se face.

– E departe de aici ?

– Cam depărtișor...

– E, ce ne pasă nouă ! zise Kostea Zarnițîn. Noi n-avem de ce să plecăm departe ! Împușcăm azi doi iepuri dintr-o dată. Salvăm și tractorul, și deschidem și o baie de nămol. O să săpăm o groapă atît de mare că o să încăpem cu toții în ea, așa că degeaba mai tăbărîm cu gura pe Sobol ! Ba, la drept vorbind, ar trebui să-i și mulțumim pentru descoperirea nămolului ăstuia tămăduitor ! Îți mulțumim, Vanea !

– Ia mai lăsă-mă-n pace ! i-o trînti Sobol.

– O să trăim aici ca-n basme ! își văzu însă Zarnițîn de-ale lui. O să ne frîngem puțin oasele pe țelină, dar cum să încălzește vremea, venim aici toată brigada, ne vîrîm

în groapă, ca într-un bazin, să nu ne mai iasă afară decît capul... Şi cînd o veni Krasniuk, şi n-o găsi în tabără decît pe Fenia Solnîşko, şi-o s-o întrebe : „Unde-i brigada ?“ ea o să-i răspundă : „Se tratează“. „Unde se tratează ?“ „La băi“, o să zică ea.

Tabloul zugrăvit de Kostea Zarniţîn era într-adevăr atît de viu şi de hazliu, încît tinerii, lăsîndu-şi frîu liber închipuirii, începură să chiuie şi să ţipe de bucurie. Ba unul dintre ei îşi pierdu de atîta rîs echilibrul şi căzu cu dosul în nămol.

– Stai aşa, stai aşa, tratează-te ! îi strigă Kostea.

Iar noul val de rîs ce se stîrni mai trînti în noroi vreo cîţiva...

Numai Leonid Bagreanov nu rîdea, dar şi lui i se uşurase dintr-odată inima. „Bună brigadă ! îşi zise el, cu un zîmbet ascuns. Face tot ce e nevoie !“ Şi vru să-şi lase gîndul să zboare în viitor, dar fu orbit de lumina unor faruri şi reveni pe pămînt. Ieşise din întuneric şi se apropia de locul accidentului binecunoscutul *GAZ* cu cabina improvizată a lui Zima...

Prin vălul gros de negură, tractoarele ce duduiau înăbuşit se zăreau tulbure, ca stîncile în golful mării. Vuia stepa de păsările călătoare care, în drumul lor spre ţinuturile dinspre miazănoapte îşi luau zborul, clămpănind, ciocănind, măcăind şi fluierînd. În locurile acelea, zorile dimineţii de primăvară sînt minunea minunilor. Nefericit pentru toată viaţa cel ce n-a auzit nici o dată glasul firii ce se sfătuie cu ea însăşi în ceasul de bucurie în care se trezeşte şi aşteaptă îmbrăţişarea soarelui !

Încă sub impresia febrilităţii cu care munciseră, cei din brigada lui Bagreanov lărmuiau pe toate tonurile, adunaţi grupuri-grupuri în jurul gropii uriaşe, care aducea cu pîlnia unei bombe de o mie de kilograme. Butucii de mesteacăn, jupuiţi de coajă, zăceau acum în locul tractorului care, scăpat de primejdie, aştepta, murdar şi jal-

nic, ceva mai la o parte, în timp ce Vanka Sobol, singur, îl cerceta cu un aer vinovat şi zăpăcit.

Nikolai Semionovici Zima, la fel de murdar de noroiul sărat ca toţi ceilalţi, se aşeză pe un butuc de mesteacăn, îşi şterse mîinile cu un smoc de iarbă uscată, împărţi ţigări chilipirgiilor şi spuse, uitîndu-se la Kostea Zarniţîn :

– La noi, în Siberia, băiete, peste tot dai de nămoluri de leac ! Şi încă ce nămoluri ! Ehe ! Îţi iau cu mîna o mulţime de boli ! Vine omul la lac în cîrje şi după un timp o ia pe jos acasă, de-i sfîrîie călcîiele pe drum !

Pe chipul lui bărbătesc, cu umerii obrajilor plini de pete albicioase de noroi sărat şi uscat, avîntaţi înainte, şi în ochii lui negri se aprinse o lumină deosebită, puternică.

– Parcă numai asta o să fie aici ? şopti el gînditor. O să sosească vremea cînd o să facem aici nişte băi, de-au să vină la noi oameni din toată Uniunea !

– Adică, degeaba am visat noi aici despre băile noastre ? întrebă Zarniţîn, arătînd din cap spre groapă.

– Degeaba !

– Dar ăsta ? Ce fel de noroi e ăsta ? întrebă Zarniţîn, aşezîndu-se pe butuc lîngă Zima. Reiese că n-are în el nimic folositor ?

– E noroi mort, îi răspunse Zima. Acum te îneacă, iar la vară o să se usuce ca piatra ! Cîteodată ajunge mai tare decît cărămida arsă.

Se auzi un fluierat şi cîteva glasuri :

– Halal pămînt !

– De ce-o fi aşa, ai ?

– Din cauza a niscaiva reacţii...

– Sînt prea multe lacuri sărate în jur ! Asta-i buba !

– Da, în stepa Kulundă sînt multe lacuri de tot felul ! zise Zima. Peste două mii. Numai că ele nu sînt nenorocirea, ci bogăţia noastră, băieţi ! Unde găseşti atîta sare ca în Altai ? Şi ce sare ! Curată, albă, gustoasă ! Şi se obţine atît de simplu ! Iată, dai peste un lac sărat, cu maluri joase, golaşe... Doar ici, colo, dacă vezi un smoc de iarbă. Apa, ca orice apă. Cînd vin însă căldu-

rile, se așază sarea, strat, pe fund, și crește, crește, iar cînd te uiți din nou la el, lacul a pierit și n-a rămas în loc decît sarea ce strălucește lumii întregi ! Pornești atunci combina și o aduni !

– Și în anul următor ? întrebă cineva.

– În anul următor o iei de la început !

– Și-i totdeauna așa ?

Zima îi răspunse printr-un semn din cap.

– Acum, mai departe ! adăugă el, văzînd că tinerii îl ascultă tot mai atenți. Vine toamna și în unele lacuri începe sedimentarea sulfatului de sodiu sau a mirabilitului. Se depune pe fundul lacului ca o gheață groasă, pe care-o aruncă apoi valurile la mal. Și tu nu mai ai altceva de făcut, decît să te apleci și s-o iei ! Mai sînt și altfel de lacuri, în care sub stratul de mîl zac comori uriașe de sodă naturală, aproape pură. Comori incalculabile !

– Ați văzut unde am venit ? se întoarse Zarnițîn spre tovarășii săi. Ce vă spuneam ? O să trăim aici ca-n sînul lui Abraham ! Îți lasă bucătăreasa mîncarea nesărată ? Nu face nimic ! Te așezi cu gamela la marginea lacului și ți-o sărezi după gust, iar dacă te apucă sughițul, iei și niște sodă de la fund !

De data asta băieții însă nu mai rîseră. Se uitau lung la agronomul-șef, care le dezvăluia o lume nouă, în care aveau să trăiască...

– Știți voi ce-o să fie aici în curînd ? îi întrebă Zima.

– O mare industrie chimică ! răspunse un flăcău.

– Întocmai ! fu de acord Zima. Peste un an, va trece o cale ferată prin Kulunda și abia atunci o să ia avînt construcția ! A intrat de pe acum în funcțiune un mare combinat de sodă, la Mihailovka, nu departe de aici. Ați auzit ? Cu timpul au să se înalțe și alte uzine în Kulunda, și cele mai felurite produse chimice au să se prepare din sărurile noastre ! Chimia o să facă aici atîtea minuni, de-o să rămîi cu gura căscată ! Și, nu uitați, asta se va petrece în cîțiva ani și cui n-o să-i placă să lucreze

pămîntul, o să se ducă să muncească la orice uzină! Pretutindeni va găsi loc.

– Ce tablou! exclamă Zarnițîn, plescăind.

– Firește, nu-i nici o nenorocire că e atîta sare prin lacurile astea! spuse Grigori Holmogorov, chibzuit ca de obicei. S-o scoți și s-o tot scoți, că toată o să folosească pentru chimie! Dar cu pămînturile sărăturate ce-i de făcut? Că și ele-s multe, nu?

– Cam multe! recunoscu Zima și oftă. În stepa Kulundă sînt peste un milion de hectare...

– Ce de sare! De unde-i atîta, fraților?

– A adus-o cîndva fluviul Obi din munți...

– Păi ce, curgea pe aici?

– Străbătea toată Kulunda!

– Măi, da' mult pămînt a mai stricat.

– În curînd nici asta n-o să mai fie o nenorocire! Mai așteaptă puțin! spuse Zima. Cum deștelenim terenurile bune, ne apucăm și de sărături, să le fertilizăm. Asta e pentru Altai o problemă foarte importantă și foarte interesantă. Atunci o să ne luăm într-adevăr la trîntă cu natura! Numai brigada voastră ar putea să cucerească și să redea vieții mii de hectare de locuri sterpe și primejdioase! Nu e frumos?

– Dar cum să le fertilizăm? vru să știe Holmogorov.

– O să le desalinizăm! rîse Zima, vesel. O să transformăm petele mici în pămînt, iar locurile mai întinse în gips, și o să facem mai gros stratul arabil... Acum putem orice! Tehnicieni și tehnică avem, iar gipsul, poftim, îl ai la îndemînă! Cîte zăcăminte nu sînt pe lacul Djira! Și apoi, o să alegem culturi care să suporte sarea. Poate că nu mă credeți, dar toate soiurile de sfeclă, de pildă, cresc foarte bine pe sărătură! Și altor legume le merge bine. Da' ierburi, cum ar fi pirul? Cresc de zici ce-i aia! Cresc pînă și copaci! Să luăm, de pildă, plopul alb, mesteacănul, ulmul, arțarul, cătina roșie, răchițica... Numai să-ți pui umărul și inima pe pămîntul ăsta primejdios, că o să și dea rod. Și încă ce rod! De n-ai să te mai saturi privindu-l!

– E apă cam puţină pe aici, spuse Holmogorov cu părere de rău.

– Da, pe la noi, seceta e o nenorocire ! recunoscu Zima. Şi fără apă e greu să obţii recolte stabile, e drept... Dar o să avem şi apă ! O să avem ! Cum va fi gata construcţia hidrocentralei de pe Kamen-pe-Obi, o să săpăm un canal şi apa o să curgă singură prin toată stepa Kulundă ! Atunci să-ţi tot uzi ogoarele ! Iar stepa noastră Kulundă va deveni un uriaş corn al abundenţei. Hrăneşte-te, Siberie şi să-ţi fie de bine !

– Visuri ! spuse Beloreţki ironic.

– Nu mai sînt visuri, ci realitate vie şi arzătoare ! i-o tăie Zima. Centrala de la Novosibirsk va fi gata în curînd, asta o ştiţi cu toţii ! După ea vine rîndul centralei de la Kamen... Astea-s visuri pe care le poţi pipăi cu mîinile tale !

Cît vorbi Zima cu tinerii, Leonid Bagreanov îşi schimbă fără grabă ceva mai încolo încălţările, cu gîndul la prima lor întîlnire, pe colina din preajma satului său. De mirare fusese faptul că tînărul ofiţer siberian de atunci nu-l impresionase şi nu-i trezise imaginaţia de copil prin nenorocirea lui – cum ar fi fost firesc – ci prin neobişnuita însufleţire a feţei lui palide şi prin bucuria lui ascunsă, provocată probabil de victorie. Aşa avea să-l ţină minte Leonid pentru totdeauna. Căci şi acum, cînd le povestea băieţilor despre viitorul Altaiului, deşi îmbătrînise mult, era la fel cum îl văzuse Leonid la prima lor întîlnire... Oare şi atunci, doborît la pămînt, tot la viitorul ţinutului său natal visa ? Da, fireşte ! Căci ce altceva îl salvase de la moarte sigură ?

Veni şi vremea ceaiului şi toată brigada, adunată în tabără, făcea larmă în jurul lui Zima. Pentru prima oară gîndurile lor îşi luau zborul spre viaţa care se va deschide în stepa Altaiului şi erau agitaţi. Zima plecă a doua zi în zori, iar cei din crîngul Iepurelui nu se domoliră încă multă vreme...

Leonid se gîndea și el la viitor pe care îl vedea într-adevăr fericit. Curios era însă că în visurile lui Galina Hmelko nu ocupa nici un loc. La o parte din drumul alteia și cu asta basta ! Era bucuros că o iubea numai pe Svetlana și că-i era credincios și mereu se ducea cu gîndul la ziua aceea de iarnă cînd o văzuse pentru prima dată acolo, în pădurea de lîngă rîul Moscova. Retrăia clipa în care își dăduse seama de dragostea lui, și gîndea cu o duioșie neobișnuită care-i încălzea pieptul, așa cum gîndise mereu în ultima lună, că Svetlana lui era o fată cu totul excepțională. Iubirea lui pentru Svetlana era numai entuziasm și, fără să vrea, începuse s-o asemene zorilor care acum se aprindeau încet în ceață. Zorile erau minunate pentru că trezeau pretutindeni viața și făceau să vibreze toate coardele naturii. Dar erau și mai minunate prin ceea ce făgăduiau omului, prin perspectiva largă pe care i-o deschideau în stepa aceasta nemărginită ca viața însăși... Cînd veni timpul să-și reia din nou munca, Leonid o chemă pe Svetlana cu el, căci fata trebuia să calculeze pămîntul desțelenit.

– Ce zici, Zori-de-zi dragă ? Cum e viața ? o întrebă el șoptit, oprind-o lîngă remorcă. Mergem împreună, ce zici ?

Svetlana se îmbujoră de bucurie. Leonid găsise încă un cuvînt mîngîietor pentru ea, și voia să fie cu ea ! „Ce proastă sînt ! De ce mă chinuiesc ? se întrebă fata cînd Leonid, strîngînd-o de mînă, ieși cu ea din tabără. Doar el nu mă iubește decît pe mine... Ce mai vreau ?" Se frămîntase toată noaptea pentru că Leonid zăbovise în ajun prea mult singur în stepă cu Galina și oricît încerca să se liniștească, spunîndu-și că această călătorie fusese cerută de munca lor, nu dăduse ochii-n geană pînă-n zori. Dar, uite că toate chinurile nu avuseseră rost. Porni în tăcere cu Leonid, rușinată, ferindu-se de privirea lui și certîndu-se singură pentru slăbiciunea și bănuielile ei.

Zorile se aprinseseră deasupra stepei și lumea zburătoarelor, știind că soarele va apărea în curînd, se agita

frenetic în ceața trandafirie. Clămpănitul, ciocănitul, măcăitul. fluieratul și hăulitul lor atinsese intensitatea maximă și se contopise – ce ciudat! – într-un zvon ce nu putea fi decît drag oricărui suflet omenesc într-adevăr luminos.

– Ce dimineață! spuse Leonid, care ghici cît de mult suferise Svetlana și încerca s-o abată de la gîndurile și neliniștea ei. Auzi ce se petrece în stepă? Zău, e o adevărată simfonie! Numai să stai și s-o pui pe note!

– Da, e minunat, șopti și Svetlana.

– Ai mai întîmpinat zorile vreodată?

– Nu țin minte! Cred că nu...

— Păcat! De-ai ști ce ai pierdut!

– Dar unde-s mai frumoase? întrebă fata, tot mai liniștită pe măsură ce trecea timpul. În pădure sau aici?

– Aici. îi răspunse îndată Leonid. Zorile au nevoie de spațiu...

– Și aici e atît de mult, încît ai putea orbi...

– Cum adică, orbi?

– Foarte simplu! De pustietate! îi răspunse Svetlana. Oricît te-ai uita, nu vezi nimic în fața ochilor! Mă gîndesc uneori la păsări... Încotro zboară? Ce caută? Doar aici nu-i nicăieri nimic!

Leonid se opri, o luă de umeri și îi privi chipul, ochii...

– Te simți prost aici? o întrebă el, îngrijorat.

– Nu, nu, ce tot vorbești?! se grăbi Svetlana să-l liniștească. Nu m-ai înțeles. Mă apucă uneori tristețea, e drept, dar totuși mă simt bine aici! N-am doar nevoie de nimic, de nimic! După mine, poate să moară tot, să se prefacă stepa într-un pustiu, că tot am să mă simt bine aici!

Impresionat de vorbele ei, Leonid îi strînse amîndoi umerii cu putere, și-i mai spuse o dată din privirea lui caldă ceea ce îi spusese de atîtea ori pînă atunci, dar ceea ce ea aștepta mereu cu răsuflarea tăiată să audă de la el.

– Dar tu ai să te simți bine ? îl întrebă ea în șoaptă.

Leonid îi răspunse cu aceeași privire grea de dragoste.

– Sînt o adevărată proastă ! mai șopti ea și se întoarse, ferindu-și ochii.

– Să mergem ! propuse din nou Leonid.

Se depărtaseră bine de tabără.

– Știi, eu nici nu bag de seamă că pe aici e pustiu, începu Leonid după un timp. Eu nu văd decît depărtările, una mai minunată ca alta. Iar depărtările nu te orbesc, dimpotrivă ! Cînd privesc stepa mi se pare că văd la sute și mii de kilometri în jur, și mă simt atît de bine. Nespus de bine ! Privești și nu te mai saturi ! Știi, Herțen spune undeva că natura trezește entuziasmul prin depărtările și nesfîrșitul ei... Abia aici am înțeles cît de justă e observația asta și cît de bine exprimată !

– Va să zică, ai și început să te extaziezi de stepa asta ?

– N-am văzut încă asemenea depărtări...

– Te îndrăgostești cam ușor...

– Crezi că am început să uit Moscova ? o întrebă Leonid după o scurtă tăcere, în care timp își dădu seama că vorbele ei nu au și un alt înțeles. Caraghioaso ! Eu trăiesc cu Moscova în inimă ! Am adus-o doar aici cu noi. Sau ai uitat ? Deși, ca să fiu sincer, tare aș vrea să-i văd străzile pline de larmă !

– Ai vrea ? Mult ? îl întrebă Svetlana cu atîta patimă, încît Leonid pricepu că numai un răspuns afirmativ i-ar fi pe plac.

– Mult ! exclamă el, ca să-i facă plăcere și ca să-i arate că sînt uniți în toate, chiar și în dor.

– Atunci nu te mai înțeleg... făcu Svetlana nedumerită.

– Nu înțelegi cum pot să fiu entuziasmat în asemenea măsură de stepa Altaiului, cînd port Moscova în inimă ?

– Da.

– E foarte simplu ! A fost o vreme cînd patria mea era foarte mică ! Se rezuma la satul meu de pe colină. Pe urmă a venit războiul și hotarele ei s-au lărgit mult,

mult de tot : de la granițele apusene pînă la Moscova. Iar acum, aceste hotare sînt într-adevăr hotarele reale ale țării noastre. E așa de limpede, Zori-de-zi dragă ! Sînt gata să plec cu Moscova în inimă oriunde se simte nevoia mîinilor și a minții mele. Orice petec din pămîntul nostru, din orice parte, mi-e la fel de drag. De pildă, spune-mi, de ce stepa asta în care s-a născut Zima, mi-ar putea fi mai puțin dragă, decît i-a fost odată lui Zima colina de lîngă Smolensk, unde m-am născut eu și unde era satul nostru ? Zima doar a înfruntat moartea ca s-o smulgă din ghearele dușmanului, și-a vărsat acolo sîngele !

– Pentru tine, Zima e un dumnezeu ! zîmbi Svetlana.

– Ba mult mai mult ! E un rus și un comunist adevărat ! îi răspunse Leonid, și în ochii lui luci acea lumină uimitoare, ce nu-ți luminează privirile decît în clipele unei deosebite înălțări sufletești. În curînd, voi fi și eu primit în partid... Și-ți spun deschis, aș vrea să fiu un comunist ca Zima. Nici nu visez altceva.

– Bine, dar el se zbate pentru Altai, pentru că aici s-a născut !

– Toată țara se zbate acum pentru Altai, îi răspunse Leonid. Cu ce este atunci mai prejos decît ceilalți ? Dacă va fi nevoie, se va zbate cu aceeași înfocare pentru taigaua iacută. Așa-i el ! Și nu se va schimba niciodată !

– Oare totul va fi aici, cîndva, așa cum spune el ?

– Nu crezi ?

– Parcă-i o poveste...

– Eu însă cred, cred cu tărie, și văd limpede cum va fi stepa de aici, rosti Leonid, emoționat. Parcă o și văd în fața ochilor.

– Și căsuța noastră o vezi ?

– O văd ! Ce frumoasă e !

– Și lîngă ea, ce zărești ?

– Îi zăresc pe copiii noștri printre flori...

Svetlana rîse, rușinată și fericită, și-și acoperi fața cu palmele. Era liniștită acum pentru dragostea ei.

– Ştii ce mi s-a părut acum ? o întrebă Leonid, şi-i răspunse tot el : E ciudat, dar mi s-a părut că primăvara asta va fi veşnică !

– Chiar ţi s-a părut aşa ? Serios ? se miră Svetlana.

– Da.

– Ce bine-mi pare.

– Vrei şi tu să fie veşnică ?

– Grozav ! Numai că nu se întîmplă aşa !

– Dacă vrei tu, o să fie !

– Natura îşi are legile ei.

– O să le anulăm !

Fetei îi veni să rîdă, bucuroasă, la gîndul că Leonid, de dragul ei, ar fi fost în stare să schimbe pînă şi legile firii. „Ce proastă sînt, pe cuvînt ! Proastă de dau în gropi ! se mai dojeni ea încă o dată pentru neliniştea şi suferinţa de peste noapte. Cum de-am putut gîndi atît de urît despre el ? De unde toate bănuielile astea ?“ Privi zorile cu ochi fericiţi, simţi că în depărtările învăluite de ceaţă ale stepei răsărise soarele şi gîndi fără să vrea : „La urma urmelor, de ce n-ar fi într-adevăr veşnică primăvara asta ? Căci, fireşte, n-a fost încă niciodată pe pămînt alta ca ea, niciodată...“

IV

Exista acolo, lîngă Vadul Negru, un colţişor nespus de îmbietor : o insulă mică, înaltă, pierdută în inima unui lac de pădure. Străbaţi vreo două sute de paşi de la marginea pădurii de pini, prin muşuroaie, prin ramuri mlădioase, printr-un vad unde intri pînă la genunchi în apă, dai la o parte loziile şi ajungi la insuliţa aceea minunată. Ai sub picioare pulberea nisipului presărat cu conuri, iar deasupra capului, pinii puternici, cîrlionţaţi, ca de bronz, care împrospătează aerul cu cetina lor verde ca nişte fîntîni arteziene.

...Ancăi Rakitina îi plăcea să stea culcată acolo, pe nisip şi să asculte ce se petrece în jur, în pădurea de

pini, și în sufletul ei. Ce bine era peste tot! În pădure domnea o liniște adîncă, deși mai ciocănea cîte o ghionoaie, ba ici, ba colo; păsări cu aripi albăstrii, gătite ca de nuntă, se afundau în zbor în adîncul cetinei verzi, iar din trunchiurile moarte ale copacilor uscați ieșea, fără pricină, un scîrțîit jalnic. Din cînd în cînd, dar fără a tulbura liniștea pădurii, dinspre locul năpădit pe jumătate de tufișurile și stuful aproape de netrecut, se auzeau ușoarele trosnituri ale ierbii uscate, însoțite de gîlgîit și plescăit de apc. Erau rațele sălbatice de prin partea locului, care se grăbeau să-și facă cuibul... Din cînd în cînd, în pinul cu coroana cîrlionțată, ca un nor verde, bine încălzită de soare, sub care stătea fata, plesnea cîte un con, și-și împrăștia sămînța în jur. Și în sufletul fetei era liniște, soare și împăcare. Alintîndu-se, își mîngîia sînii plini, cu ochii pe jumătate închiși și, cu o voce caldă, obosită, rosti:

– Ce bine e! Ca în rai!

– Din rai te dau ăia de-a azvîrlita pentru figuri de astea! îi răspunse glasul răgușit al lui Stepan Dereaba, care ședea alături pe nisip și se uita la picioarele ei pe jumătate dezgolite. Aici, nu te atinge nimeni nici cu degetul. Deci aici e mai bine ca-n rai... Iar tu, ce te tot întinzi și te tot alinți?

– E plăcut... șopti Anca fermecată.

– Totuși, prea ești nesățioasă!

– Cum să nu fiu? îi răspunse Anca firesc. Acum e vremea mea... De ce mă dojenești? Da, dar viața mea unde-i?

– N-ai de ce să te plîngi, că se vede cît colo că ai gustat din ea pe săturate...

– Prost mai ești, omule! îi răspunse Anca fără răutate. În viață, n-am avut parte de bucurie, ci numai de amărăciune. Deschise larg ochii și privi o bucată de vreme cu tristețe prin cetină cerul albastru, cu gîndurile duse la o amintire.

– Am iubit un băiat... Mult l-am mai iubit! începu ea încet. Și el m-a iubit... Ca ochii din cap. Uneori, cînd

mă întîlnea, se repezea la mine şi nu se mai putea dezlipi ! Şi eu, tare duioasă mai eram cu el. Aşa de tare-mi plăcea să-l alint, că uitam de lume...

– De ce nu v-aţi luat ? o întrebă Dereaba, cu o privire rea.

– Am vrut noi, dar nu s-a putut... Şi Anca închise o clipă pe jumătate ochii de amărăciune. Şi-am trăit aşa chinuit... Ştii şi tu cum e asta cînd eşti tînăr şi îndrăgostit ! Ardeam ca în foc !

– Şi tu n-ai răbdat, aşa-i ?

– N-am răbdat ! recunoscu Anca simplu. Eram mai curajoasă decît el. Ei, şi ce-i cu asta ? De ce mă tot înţepi ? Aveam optsprezece ani, îmi venise vremea şi slavă domnului, mă născusem cu o inimă de femeie în piept, nu cu o bucată de gheaţă ! Doamne, şi cît am vrut să fiu nevasta lui ! Cît am vrut ! Şi cît de mult am vrut să am un copil ! şopti ea, cu ochii deodată plini de lacrimi... Dar eu mi-am înmormîntat copilul în grădină, sub un sorb... mai şopti ea, fără să-şi şteargă lacrimile şi adăugă cu o ciudă neaşteptată : Era să crăp şi eu !

Stepan Dereaba trase din nisipul de alături sticla de votcă : era goală. O zvîrli cît colo, coborî cu paşi mari dar nesiguri spre malul dinspre sud al insulei şi se vîrî zgomotos în tufişurile de lozie, unde ascunsese, pentru orice eventualitate, două coşuri mari cu votcă.

– Iar bei ? îl întrebă Anca, cînd îl văzu cu sticla udă în mînă. Şi aşa eşti buhăit ca dracu ! Uită-te în oglindă : te-ai umflat ca păianjenul, de-i e şi scîrbă omului să se uite la tine !

– Lasă-mă în pace !

– De unde dracu o scoţi ? Din pămînt ?

– Mi-am făcut rezervă, îi răspunse Dereaba în silă. Bei ?

– Toarnă-mi un pic...

Băură. După aceea, Dereaba scuipă şi o întrebă :

– Şi unde-i acuma porumbelul tău ?

– Departe ! îi răspunse Anca tristă, îmbrăţişîndu-şi genunchii şi privind în zare prin rariştea dintre lozii, la

tractorul înecat în Vadul Negru, la stufărișul de pe lac și la stepă. Departe-i acum iubitul meu, departe ! Pe lumea ailaltă !

– De ce a pornit-o așa de devreme... taman pîn-acolo ?

– L-au înjunghiat prietenii la beție...

– Din cauza ta ?

– Din cauza mea.

Dereaba duse sticla la gură și trase o dușcă zdravănă. Pe urmă, uitîndu-se iar chiorîș la Anca, o înțepă din nou :

– După cum se vede, n-ai plîns tu prea mult după el !

– Iar am să-ți spun că ești un prost ! îi răspunse Anca, oftînd, plină de părere de rău. Eu, pînă și cinstea mi-am pierdut-o de durere !

– Și de atunci, ți-ai dat drumul ?

– Ba nu, că nu mi-am prea dat eu drumul, dar cinstea cîtă o avusesem n-o mai păzeam chiar așa de tare ! spuse Anca, nemișcată și căutînd îngîndurată ceva prin stepă. Nu mai aveam rușine, iar viața... apăi ea își cere dreptul ei. Ei, și-apoi știi, te prinde răsfățul ăsta...

Tăcu o bucată de vreme.

– Ar trebui să mă mărit, șopti ea apoi cu dor și, întorcîndu-se spre Dereaba, îi spuse cu aceeași simplitate cu care vorbise pînă acum : Hai să ne luăm, vrei ? Zău că n-o să-ți pară rău, Stepane ! Ce strîmbi din nas ? Dacă vrei să știi, nu găsești tu alta mai cinstită ca mine ! Știi tu ce fel de nevastă am să-ți fiu ? N-ai să ai să-mi spui nici atîtica ! Și-apoi, știu să muncesc, nu glumă ! Cînd mă apuc de treabă cu chef, merg toate strună ! Mă pricep să fac de toate... Au să ne dea o cameră și am s-o țin curată ca pe un cuib ! Ce-ntorci capul ? Ți-ai făcut cheful și acum întorci mutra într-o parte ? Toți sînteți la fel, neam de cîini ! O să te prăpădești fără mine, ascultă ce-ți spun. Că eu am să te dezvăț de votcă și o să te fac om... Dar dacă ai să tot bați așa drumurile prin viață ai să te înfunzi pe undeva prin ținuturile veșnic înghețate ! Gîndește-te pînă nu-i prea tîrziu.

Dereaba oftă din adînc.

– Cum adică prea tîrziu ? A și început să se uite careva la tine ?

– Vezi bine, cum să nu, că amatori de acadele sînt peste tot ! se lăudă Anca veselă. Mă vezi cum sînt, n-am de ce mă plînge... Nu duc eu lipsă de băieți.

– Nu cumva și-o fi holbat și Bagreanov ochii la tine ? făcu Dereaba, răgușit.

– De ce nu ? Şi el e bărbat ! Şi încă ce mîndrețe de bărbat ! îl zgîndări Anca. N-a fost încă nimic între noi, ți-o spun cinstit, adăugă ea, lăsînd ochii în jos cu o falsă modestie, dar alaltăieri m-a luat în brațe și m-a strîns de mi-au trosnit oasele și a începu să-mi țiuie capul...

Dereaba luă din nou sticla, strigînd înfundat :

– Stai tu, nemernicule, așteaptă !

Anca își dădu seama că flecărise mai mult decît trebuia și vrînd să dreagă lucrurile, i-o tăie :

– Te întinzi imediat la sticlă, ai ? Momîia dracului ! Află că el numai așa... din întîmplare... că-i principial flăcăul !

– Cînd pipăi fetele altora înseamnă că ești principial, nu ?

– Dar eu nu-s a nimănui ! De ce să se fi sfiit ?

Dereaba lovi cu pumnul în nisip.

– Ba ești ! Ești a mea ! Ai uitat ce-ai spus atunci... la despărțire ?

– Nu știu cum dar de la o vreme parcă nu mai am ținere de minte ! făcu Anca pe trista.

Dereaba își învîrti în fața ei pumnul mare, roșcat.

– Vezi că am să ți-o pun eu la loc !

Spre mirarea fetei, de data asta nu duse sticla la gură, ci o înfipse la loc, în nisip. Pe fața lui puhavă, ochii cu luciri de cositor se holbară, tulburați de ură Apoi, aproape beat, o întrebă, privind-o încruntat :

– Cum de te-a lăsat... principialul... la mine ? E ceva... curios aici...

– Să-ți spun adevărul adevărat ?

– Ești obligată ! Mai întrebi ?

– M-a trimis cu o treabă...

– Hm ! Ce treabă poate avea el cu mine ? Să te împart în două ? Nu vreau !

În ultima clipă, prin mintea Ancăi străfulgeră, ca un peștișor alb în apele unui golf liniștit, gîndul că n-ar fi trebuit să-i spună de ce o trimisese brigadierul la Vadul Negru. Știa că firea repezită și înrăită a lui Stepan avea uneori forța exploziei unei tone de dinamită, și atunci nenorocirea era la doi pași. Nu putea însă trece peste cea mai gravă dintre jignirile aduse de un bărbat femeii căreia îi refuză iubirea, fie ea chiar de o clipă.

– Și-a pus în cap să te bage la strîmtoare, asta e ! răspunse Anca. Să rămîi singur și la strîmtoare ! M-a trimis să-ți ademenesc pe ascuns prietenii în brigadă, că la noi e mare nevoie de oameni ! Și mi-a făgăduit pentru asta o rochie de crêpe-de-chine. Vezi cum e el ?

– Principial, nemernicul ! hîrîi Dereaba. Și cum te-a sfătuit să-i ademenești ? Știi bine că nu mă lasă ei pe mine !

Anca își jucă sprîncenele.

– Mi-a spus să-i vrăjesc...

– Și tu i-ai făgăduit, nu ? o întrebă Dereaba, ridicîndu-se într-un genunchi.

– Ce te înfurii ? Hai, dă ! Și Anca își scoase pieptul înainte în fața lui. Prostule ! Dacă i-aș fi făgăduit, ți-as fi spus ție ? Te-ai îmbătat ca un porc și nu mai înțelegi nimic !

Dereaba o apucă de umeri, o atrase spre el și o sărută apăsat pe gură. Apoi o privi în ochii căprui închiși, plini de chemări duioase, și-i spuse :

– Acum te cred !

O lăsă, se așeză pe nisip și rosti hotărît :

– N-o să-mi vadă el prietenii cum n-o să-și vadă ceafa ! Ăștia nu fac un pas fără mine. Așa îi țin ! și-și strînse pumnul în aer. Așa-i legea ! S-au legat de mine cu jurămînt !

Răzbiră pînă la ei două împuşcături dinspre lacul din stepă.

– Ei sînt ? întrebă Anca.

– Ei. Vînează rațe...

– Tu de ce nu te-ai dus cu ei ?

– Mi-o fi spus inima că vii... o linguşi Dereaba, recunoscător pentru sinceritatea ei. Şi-apoi, trebuie să stea cineva şi lîngă tractorul ăsta blestemat ! Oricum, răspund pentru el. Şi-i bine că am rămas, fiindcă tocmai înainte de sosirea ta, m-am pomenit și cu Zima pe aici !

– Şi ce a zis ? întrebă Anca.

– Nu-i prea drăgăstos cu alde noi, recunoscu Dereaba deschis, mînat probabil tot de recunoştința lui față de Anca. S-a uitat la construcția noastră, a umblat în jur... Ai văzut ce parascovenie am făcut noi ?

– Turla ? Cum să n-o văd ?

– Asta nu-i turlă, ci bazaconie pentru proşti ! rîse Dereaba cu poftă, din burtă, stîrnind zborul şi măcăitul speriat al unei rățuşte din desişul vecin. L-am dus pe Krasniuk de ți-e mai mare dragul ! Eu i-am îndrugat ce mi-a trecut prin cap şi el, nătărăul dracului, m-a ascultat cu o mutră plină de importanță ! Ei, după aia să vezi trai pe noi ! Am tăiat pinii, i-am cărat, am săpat, am ridicat bazaconia asta de turlă, dar mai mult am pierdut vremea şi ne-am bucurat de viață. Ne plimbăm cu barca, vînăm rațe, jucăm cărți, halim carne, bem votcă, unde mai găsești acum un trai ca ăsta ? E mai ceva decît o stațiune climaterică !... El, nătărăul, nu se pricepe la nimic, iar eu am socotelile mele ! Știam eu bine că dacă l-om duce pe Krasniuk de nas, o s-o ținem într-un bairam, pînă o să scadă apa şi au să ne gonească de aici la mama dracului pentru inutilitate ! Așa a și fost ! Astăzi s-a învîrtit cît s-a învîrtit Zima în jurul turlei noastre, a clătinat din cap, s-a uitat la tractor, a văzut că apa a început să scadă puțin, dar a început... Acum, judecă și tu, ce mare chilipir să lași oamenii să facă o treabă fără rost, ba să le mai dai și votcă pe deasupra, cînd tractorul iese și așa în curînd ? Și Zima

ăsta, care-i om deștept, mi-a și spus astăzi : „Uite ce-i, trîntorilor, ați trăit destul pe banii statului ! Gata ! Strîngeți-vă catrafusele și cărați-vă de aici la mama dracului !"

Cu care cuvinte s-a și încheiat discuția noastră...

Anca se zăpăci chiar puțin...

– Prin urmare, plecați ?

– Plecăm, răspunse Dereaba.

– Unde ?

– Vedem noi pînă mîine...

– Încă nu te-au chemat la cursuri ?

– Încă nu.

Dereaba tăcu, gîndindu-se la ceva. Adăugă apoi :

– Ascultă, Anca, da' de ce nu i-ai stoarce tu lui Bagreanov rochia aia ?

– Cum să i-o storc ? se miră fata.

– Cum ? Simplu de tot ! răspunse Dereaba. Îi aduci băieții și iei banii de rochie, de vreme ce ți-a făgăduit-o. Ce-i rău în asta ? Și apoi, ce nu fac eu pentru tine ? Uite, le spun băieților un cuvînt și chiar mîine pleacă cu tine în brigadă ! Gata, am hotărît ! Semnat și parafat !

– Bine, dar ei... n-au să fugă de acolo ?

– Poate că da, sau poate c-o să-i ia chiar Bagreanov la goană. Ție, ce-ți pasă ?

– O să mă mănînce atunci de vie !

– Tu ia rochia... Ce se întîmplă apoi, nu te privește !

– Hrăpăreț mai ești, Stepane ! Vai, hrăpăreț mai ești !

– Cîtă vreme geme lumea de blegi se mai poate trăi ! se fuduli Dereaba. Pînă să descopăr adevărul ăsta, am muncit de m-am spetit, dar acum nu mai vreau să fac hamalîc ! Pentru ce ? Duci de nas un bleg și trăiești, te bucuri, mănînci și bei pînă nu mai poți ! Valabil, nu ?

Anca îl privi și, nu se știe de ce, tăcu.

– Iar lui Bagreanov, pentru mitocănia lui, am să-i fac una să mă țină minte, nemernicul ! scrîșni Dereaba din dinți. Ia te uită la el, vrea să mă lase singur, la strîmtoare ? Dar dacă rămîne el singur, hai ? Ia să vedem, care pe care !

Din stepă se auziră din nou cîteva împușcături. Anca se ridică, se rezemă de trunchiul pinului și închise ochii, stînjenită de o rază de soare ce răzbise prin cetină.

– Ce-ai văzut acolo ? o întrebă Dereaba, fără să se miște.

– E cineva călare...

– Unde ?

– Colo, lîngă mal, unde-i tractorul...

Dereaba se ridică în silă, se trase alături de ea și scrută depărtarea. Văzu un necunoscut îmbrăcat într-un cojoc cusut din bucăți și cu căciulă de blană de vulpe pe cap. Stătea adus de spate pe un cal sur, lîngă Vadul Negru.

– Cine-i ăsta ? întrebă Anca.

– Mă duc să văd... răspunse Dereaba. Tu, mai culcă-te și mai trage un pui de somn în aerul ăsta de pădure...

Dereaba coborî de pe insuliță, își dădu cu apă pe față și o porni, prevăzător, cu pași grei de elan, prin desișul lozici potopite.

Fără să mai stea mult pe gînduri, Anca adormi de-a binelea sub pin. Cînd se trezi, își dădu îndată seama că trecuse mult de la plecarea lui Dereaba. Se ridică repede și o luă după el. Trecu de-a lungul Vadului Negru pe lîngă tractorul înecat, depăși turla neterminată și buștenii împrăștiați, și-l văzu pe necunoscutul călăreț ieșind din căsuța în care locuia Dereaba cu prietenii lui, luînd-o pe malul lacului Baklanie, spre stepă.

Dereaba ieși, încovoiat, din căsuță în întîmpinarea ei. Se întinse leneș, vădit mulțumit la soare și-i spuse, într-un căscat :

– Am ascultat tot felul de povești despre stepă...

– Cine era ? întrebă Anca, făcînd semn din cap, în urma musafirului.

– Un herghelegiu... Dintre cazahi... Caută niște cai... S-au rătăcit de herghelie... Abia ieri s-au așezat aici, la vreo trei kilometri de noi, spre capătul lacului. I-am

dat o ceaşcă de votcă şi i s-a dezlegat limba. Ştie tot felul de poveşti... E chiar foarte interesant.

Îi despărţea stufărişul de apele din apropiere, dinspre care se auzi o fluierătură, urmată de o lovitură şi un zvon de glasuri. Nu trecură zece minute şi Haiarov, însoţit de Danka ieşeau la mal, veseli nevoie mare şi cu vînat bogat : pe fundul plat al bărcii zăceau o sumedenie de raţe de tot soiul, cu pene frumoase, pestriţe. Iar lîngă ele aduceau şi un coşuleţ plin cu ouă mari, albăstrui...

V

Soarele se lăsase pe un nor ce luneca în zare ca o luntre uriaşă, plutind parcă şi el deasupra pămîntului cine ştie încotro. Fără să vrei, te mîna gîndul să crezi că atîta vreme cît va luneca aşa, deasupra stepei, nu se va mai lăsa noaptea niciodată. Cu toate astea însă, înserarea venea cu paşi mari. Oglinda lacurilor se acoperi cu o lucire trandafirie, gingaşul susur argintiu, atît de plăcut urechii, se pierdea în înălţimi, ciocîrliile cădeau istovite în iarbă, să-şi caute odihnă pînă la amurg, ca să mai cînte o dată primăvara şi iubirea, spre mirarea şi încîntarea oamenilor.

În vîlceaua în care, pînă cu două zile în urmă strălucea încă faţa lină a băltoacelor, Svetlana zări printre tufişurile de molotru un cîrd mic de cocori cenuşii, cu picioare lungi. Unii umblau risipiţi, cu paşi mari încoace şi încolo, mîndri peste poate, ţinînd sus capul cu ciocuri lungi, pesemne fără gînd să caute ceva pe pămînt. Alţii, ceva mai mari, alergau stîngaci, aşa, din ştrengărie, în jurul celor mîndri sau băteau pasul în loc, se lăsau jos, se învîrteau şi săreau în aer, fîlfîind din puternicele lor aripi cernite. „Ce-o fi cu ei ? se întrebă Svetlana, încetinind pasul. Nu cumva dansează ?" Da, cocorii dansau într-adevăr. Dansau pătimaş şi se fălcau în faţa tovarăşilor lor. Era un spectacol vesel. Svetlana

se dădu într-o parte, ca să nu-i sperie, cînd văzu în apropiere o vulpe murdară, năpîrlită și flocoasă, care se furișa prudentă și îndemînatică, șerpuind cu pîntecul pe pămînt, printre brazdele de colilie spre cîrdul acela înfierbîntat, cuprins de primăvăratica lui pasiune. „Ah, răutate ce ești !" se revoltă Svetlana în gînd și bătu tare din palme. Vulpea pieri într-o clipă, ca înghițită de pămînt, iar cîrdul de cocori, dezmeticindu-se, se înălță aproape fără să-și mai ia vînt și porni într-un zbor jos spre stepă.

...Se încheia a treia zi de lucru a brigăzii. Primul pătrat de două sute de hectare din apropierea crîngului Iepurelui părea acum o uriașă plapumă vărgată, făcută din panglici întunecate și cenușii. În pătratul acesta tractoarele se mișcau într-una fără întrerupere, însoțite de duduitul lor monoton. Brigada lui Bagreanov aștepta cu nerăbdare clipa în care postatele se vor contopi într-un singur trup, ca să se bucure din plin de noul ogor furat stepei și redat vieții de mîinile lor.

Cu cîteva minute înainte de intrarea schimbului de noapte, Svetlana ajunse în cel mai îndepărtat colț al pătratului, unde măsurase arătura proaspătă a ultimei postate. Îi ieși în cale un tractor cu steguleț roșu pe radiator, condus de Marina Gorceakova, schimbul lui Kostea Zarnițîn.

– Ai și măsurat tot, Svetocica ? îi strigă tractorista, oprind motorul și scoțînd capul din cabină. Ai și început să calculezi ?

– Te felicit ! îi răspunse Svetlana veselă, și-și flutură notesul în aer. Iar ai îndeplinit norma !

– Știu !

– Ei, acu fuga la tabără.

– Ce avem la cină ?

– Iar cașă, și știu că-ți place de te prăpădești !

– Ptiu, bestiile ! Dar carnea unde-i ?

– O tot aduc, dar nu mai ajung cu ea !

Pe parcela vecină lucra Ibrai Hasanov, care își și depășise norma și ajunsese acum la un kilometru de co-

titură. „Cum mai mînă băiatul ăsta! A întrecut-o pe Marina! se minună Svetlana, dar intră numaidecît la griji. Nu cumva ară prea puţin adînc?" Mai trecu o dată de-a lungul parcelei, cercetă cu atenţie arătura şi măsură adîncimea brazdei. Nu, Ibrai ara perfect, acum Svetlana se pricepea la calitatea lucrului. „Bravo lui!" gîndi ea şi se hotărî să-l aştepte; iar cînd îl văzu ieşind la cotitură, alergă cît o ţineau picioarele spre tractorul lui.

– Te felicit, Ibrai! Splendid! îi strigă ea entuziasmată, fluturîndu-şi mîinile în aer. Ai depăşit norma, auzi?

Măgulit de atenţia Svetlanei, Ibrai zîmbi, îşi descleştă mîinile de pe volan şi-şi mişcă degetele în aer, ca şi cum ar fi cîntat la armonică de bucuria victoriei.

– Pune steguleţul! îi strigă el Svetlanei.

Peste o clipă, steguleţul roşu fîlfîia vesel pe radiator.

– Mînă la tabără! strigă Svetlana.

– Ce ne dă azi de mîncare, ştii?

– Carne!

Pe faţa murdară a lui Ibrai sclipiră şi ochii şi dinţii. Pocnind din degete, tractoristul începu să-şi unduie braţele pe deasupra cabinei, de parcă ar fi pornit-o la dans.

– Am glumit! îi strigă Svetlana, ruşinată.

– Cum ai glumit? Cum poţi glumi cu carnea?

– Avem iar caşă, Ibrai!

– Ce neruşinare! Ce fel de organizare e asta? se supără veselul armonist al brigăzii, şi vorbind într-adins stricat ruseşte, adăugă: La mine trebuie carne! Dai la tine munca, dai la mine carne! Nu eşti carne? Om nu munceşti!

Zîmbind, Svetlana îi spuse făcînd un gest cu mîna:

– Lasă fleacurile şi mînă la tabără!

– Ce-i cu Beloreţki, s-a sculat? întrebă Ibrai serios.

– S-a sculat, dar se vaită că-l doare capul...

– Ăsta mereu se vaită! Dar de lucrat, cînd o să lucreze?

– Nu ştiu!

Așa colindă Svetlana postată după postată, măsurînd arătura schimbului de zi și conducînd tractoarele la tabără. Spre seară se lăsa frigul și peste costumul ei de schi bleumarin, cu pete mari de unsoare, își îmbrăcase ca de obicei nesuferita de pufoaică. Îi suflecase mînecile și abia mai putea păși din cauza cizmelor mari, cazone, cu care mergea încălțată. Acum însă, era atît de absorbită de munca ei și de grăbită, că nu mai suferea ca la început. N-o mai interesa că aducea a sperietoare, nu se mai simțea stingherită în fața băieților, ba probabil uneori uita chiar că era atît de urît și de grosolan îmbrăcată.

În ultimele trei zile, prinsă cu întreaga brigadă de torentul zgomotos, clocotitor și nedomolit al muncii, nu mai trăise, ci zburase parcă nestăpînită într-o lume necunoscută, în care toate erau altfel decît în depărtata viață dusă altădată la Moscova.

Se scula în zori, o dată cu Fenia Solnîșko și cu Tonia Rodiceva, bucătăresele, și se culca sau mai bine zis cădea în pat spre miezul nopții. În timpul zilei lungi, stătea mereu în picioare și făcea o mulțime de treburi felurite, mult mai multe decît se așteptase să facă atunci cînd plecase în stepă. De două ori cînd intra schimbul de zi și de noapte, măsura și socotea arătura fiecărui tractorist, și scria cifrele, crude, triste și vesele, pe o tablă specială, atîrnată de peretele vagonului fetelor. Primea apoi de la distribuitorii de benzină și distribuia tractoriștilor combustibilul și uleiul lubrefiant, urmărind nemiloasă atît consumul cît și economiile lor. Dimineața, cum intra schimbul de zi, completa atît foile de evidență ale tractoriștilor cît și alte tabele de evidență, discuta prin radio cu Jenia Zviozdina, dispecer al S.M.T.-ului, căreia îi dădea informații referitoare la munca brigăzii, și trecea dispozițiile directorului stațiunii în carnetul de dispeceri. Ziua, scotea o foaie de informații și citea ziarele, iar seara asculta emisiunile de radio, ca să fie oricînd gata să răspundă tuturor întrebărilor puse de băieți în legătură cu viața care clocotea

şi în alte colţuri atît de îndepărtate de crîngul Iepurelui, încît eterul abia de-i putea aduce semnalele pînă la ei...

În comparaţie cu ceea ce făcea acum în brigada de tractorişti, activitatea ei din biroul de desenatori i se părea o joacă de copil. Aici, munca era mult mai serioasă, mai complicată, mai grea şi, bineînţeles, mai murdară. Erau clipe cînd îşi privea cu groază mîinile subţiri, nededate cu munca, de pe care se scurgea unsoarea murdară de maşină. Peste zi, obosea pînă la istovire, încît seara, înainte de a adormi, se întreba dacă a doua zi dimineaţa va mai fi în stare să ridice capul de pe pernă. Purta ascunsă în fundul sufletului ei convingerea că era prea slabă ca să poată rezista multă vreme, şi poate demult munca i s-ar fi părut insuportabilă dacă n-ar fi existat ceva foarte, foarte important : faptul că munca ei se împletea mereu, ceas de ceas, şi se contopea pe neobservate cu viaţa ei personală. Svetlana se scula cu greu în zori, o durea tot corpul, mai ales picioarele, cîteodată îi venea să-şi plîngă de milă, dar în acelaşi timp se uita fermecată cum se aprind zorile deasupra stepei şi asculta încîntată ciripitul miilor de zburătoare ce se trezeau la o nouă zi. Se ducea atunci să-i scoale pe tractorişti, mătura prin cort, ajuta bucătăreselor, şi cum găsea o clipă liberă se aşeza lîngă fete şi, uitînd de toate, asculta bucuroasă micile lor taine, sau cînta încetişor cu ele cîte un cîntec de dor. Oricît de grea şi de murdară ar fi fost treaba pe care-o făcea – cînd împărţea de pildă, combustibilul şi se întrista că şi-a prăpădit mînuţele albe – cum prindea din zbor privirea iubitoare şi mîngîietoare a lui Leonid, i se lumina într-o clipă tot sufletul şi luminos îi rămînea toată ziua. Aici, în stepă, totul se contopea mereu într-un tot, într-un amestec minunat : durerea cu rîsul, munca cu cîntecul, chinul cu hîrtiile şi tainele fetelor, dorul de Moscova şi simfonia păsărilor, amărăciunea că ţi s-au înăsprit mîinile şi desele întîlniri cu Leonid, care aveau loc în momentele cele mai neobişnuite, să zicem, în zori...

Toate acestea făceau ca viața Svetlanei în crîngul Iepurelui să fie extrem de complicată : încordată, neliniștită, istovitoare, dar, în același timp, foarte interesantă și atrăgătoare. Grea, apăsătoare, tristă, dar totodată plină de bucurii neașteptate, de iubire și de speranțe. Şi tocmai în ciudățenia vieții de stepă stătea frumusețea ei neobișnuită. Deși încă nu credea că se va obișnui vreodată cu stepa, Svetlana îi simțea totuși din toată inima frumusețea.

În ultimele zile, atît de încordate, Svetlana slăbise și poate că-și pierduse din cauza asta trăsăturile tinerești, aproape copilărești, care-i îndemnau pe toți să nu-i spună altfel decît Svetocica. Leonid îi mai spunea și „micuța"... În bătaia soarelui de primăvară și a vîntului de stepă, fața ei se bronzase, se înăsprise, iar sprîncenele negre și buclele ușoare, cîrlionțate, se decoloraseră și se făcuseră arămii, în timp ce ochii ei liniștiți păreau acum ceva mai severi... Toate aceste schimbări făcuseră din Svetlana o ființă poate mai puțin gingașă. În schimb, nu mai părea nici firavă, nici fără apărare, chiar atunci cînd era peste măsură de istovită. Vorbea acum cu gesturi scurte, tăioase, în glasul ei domol răsunau cîteodată note puternice, iar în ochi îi lucea tot mai des flăcăruia hotărîrii... Își pierduse fermecătoarea frumusețe a tinereții, dar părea gata să primească lumina unei frumuseți noi, mai strălucitoare încă.

...Ajunsă pe ultima postată, cea mai apropiată de crîngul Iepurelui, Svetlana fu nevoită să măsoare arătura de peste zi de două ori, dar de fiecare dată ridică mirată din umeri : ori cum ar fi socotit, ieșea că schimbul lui Sobol – tînărul tractorist Fedea Brajkin și Leonid, care lucra pe remorcă – arase opt hectare ! „Nu se poate ! Asta-i minunea minunilor !" se gîndi Svetlana, căreia nu-i venea să-și creadă ochilor și rămase să aștepte tractorul ce mai avea de străbătut cam un kilometru prin parcelă.

Avea pe neașteptate cîteva clipe libere pe care le dărui îndată gîndurilor ei despre Leonid. În ultimele

zile, iubirea lui o bucurase nespus de mult. Ce-i drept, nu prea aveau ei timp să stea singuri, dar la fiecare dintre întîlniri, fie ea cît de scurtă, Leonid știa s-o mîngîie din priviri și să-i spună cuvinte care păreau create anume pentru ea... Acum, da, acum nu se mai temea de loc pentru fericirea ei. Galina Hmelko nu mai apăruse pe acolo și Svetlana nu se mai gîndea la „nerușinata fată de cazac". Dar, cu toate astea, Leonid o îngrijora. Socotindu-se probabil vinovat că avea prea puțini oameni în brigadă, muncea fără întrerupere al cincilea schimb, lucrînd ba pe tractor, ba pe remorcă. Nici cînd era înlocuit, ca să poată cît de cît dormi, tot nu părăsea lotul. Trebuia să-i supravegheze îndeaproape pe tinerii tractoriști, care nu aveau încă destulă experiență. Nu dormea decît cîteva minute în timpul pauzei de prînz. Adormea cît ai bate din palme și imediat îl vedeai iar în picioare. Toți membrii brigăzii erau uluiți de rezistența și de avîntul lui. Dar Svetlana, mai mult decît ceilalți, își dădea seama că Leonid nu se întremase încă cu totul de pe urma bolii și își sleia puterile.

Fata alergă spre tractor încă de pe cînd mai era pe brazdă, și merse alături către fîșia de cotitură, privind îngrijorată prin geamul cabinei la Leonid, care, ciudat lucru, își schimbase locul cu Fedea.

Ieșind din brazdă, Leonid opri deodată tractorul și deschizînd ușița, o întrebă, zîmbind moale :

– Ai măsurat ? Ei, cum e ?

– Leonid, dar e o minune ! strigă drept răspuns Svetlana.

– Nu-i nici o minune ! Nu vezi ? și-i arătă din cap spre remorcă. Azi am pus patru brăzdare. De încercare. A tras bine, nimic de zis ! Pămîntul s-a dezmorțit, s-a încălzit...

Fedea Brajkin sări de pe remorcă și se apropie, frecîndu-și degetele înțepenite și înghețate.

– S-a zis cu chinurile, Svetocica ! Arăm cu patru brăzdare !

– Adevărat ! Am scăpat de chin ! spuse și Leonid, plin de entuziasm, dar cu o voce slabă, străină. Vom pune acum și la celelalte pluguri patru brăzdare, și vom da cîte patruzeci de hectare la noapte ! Rezultatul ? Același ca și cînd am fi avut toate tractoarele în funcțiune !

Abia acum își dădu seama Svetlana că Leonid era atît de slăbit încît abia se mai putea ține în capul oaselor. Dacă și-ar fi luat mîinile de pe manetă, ar fi picat jos ! Pe fața lui murdară, suptă și nerasă, ochii înroșiți și ofiliți mărturiseau o oboseală fără margini. Încerca să zîmbească, cu gîndul să-și ascundă oboseala, dar șiretenia lui nu putea păcăli pe nimeni.

– Nu pot să te văd în halul ăsta ! exclamă deodată Svetlana, și, uitînd că era și Fedea Brajkin de față, își întinse mîinile amîndouă spre cabină. Ce faci ? Nu mai merge așa ! Vino-ți în fire ! Și ce-i cu zgîrietura asta de la tîmplă ?

– Nimic... Un fleac ! căută Leonid să scape, încurcat.

Dar Fedea Brajkin se uită chiorîș la el și strigă :

– Halal fleac !

– Să taci din gură ! îl amenință Leonid.

– Ba, uite că n-am să tac !

– Care va să zică vrei să mă faci de rîs, nu ?

Strîmbîndu-se jalnic, Fedea Brajkin dădu înciudat din mînă și-i întoarse trist spatele. Dar Svetlana îl apucă de cot :

– Spune-mi, Fedea ! Numai mie !

– A căzut de pe remorcă, asta e ! mormăi Brajkin.

– Cum a căzut ?

– Cine-l știe ! răspunse Fedea, uitîndu-se încă chiorîș și temător la Bagreanov. La un moment dat, întorc capul, dar pe brigadierul nostru ia-l de unde nu-i ! Picase de pe remorcă și stătea culcat pe țarină, la vreo trei sute de metri. Alerg la el, îl apuc de umeri și văd că... doarme ! Să-ți vină nebunia, pe cinstea mea ! Dacă nimerea sub brăzdar ?

– Ei, ai terminat raportul ? E complet ? bombăni Leonid.

– Complet ! Şi concludent...

– Atunci, hai să mergem ! Şi, tovarăşe Brajkin, ascultă. să nu cumva să mai sufli cuiva un cuvînt. Ai înţeles ? Nu-mi place să glumesc.

Plini de rîvnă, toţi membrii brigăzii lucrau, zgomotoşi, în jurul taberei. Cele două schimburi, şi cel care se ducea la odihnă şi cel care se pregătea să muncească peste noapte, curăţau tractoarele şi plugurile de noroi, le ungeau piesele, controlau dispozitivele de fixare şi strîngeau piuliţele slăbite.

Seara, programul prevedea ca preluarea schimbului să se facă înainte de apus, iar acum soarele era jos, aproape de pămînt, iar uşoara adiere a amurgului pieptăna lin pletele mestecenilor, trandafirii sub razele piezişe ale sfîrşitului acelei zile.

Cînd opri tractorul şi deschise uşiţa, Leonid dădu cu ochii de Anca Rakitina, a cărei reîntoarcere o aşteptase tot timpul. Iar în spatele ei îi văzu pe Haiarov şi pe Danka. Rareori trăise în viaţă bucuria pe care o trăi văzîndu-i pe băieţii ăştia superficiali şi cam dubioşi, dar atît de trebuincioşi acum. Orice s-ar zice, din clipa aceea brigada lui era completă şi putea să lucreze din plin ! Se grăbi să iasă din cabină, dintr-o săritură, aşa cum îi era obiceiul, dar nu fu în stare. Picioarele nu-l mai ascultau şi nici în mîini nu mai avea putere. Coborî cu chiu cu vai, uitîndu-se mereu la Anca. Fata zîmbea, iar în spatele ei băieţii, sfioşi, ruşinaţi parcă, îşi tot fereau privirile în lături.

– Aţi venit, va să zică ! Bravo !...

Vru să mai facă un pas, să dea mîna cu ei, dar nu se mai putu urni din loc. Iar în clipa următoare căzu lat la pămînt, cu capul înainte.

Într-o clipă, membrii brigăzii, speriaţi, se adunară în fugă, îl ridicară, îl duseră în cort şi-l culcară. Bagreanov dormi un somn greu, ca de mort, iar inima îi bătea tare şi des.

...Tractoarele se apropiau unul după altul de bazinul de alimentare și tot unul după altul plecau. Ultimul care veni fu tractorul lui Vitali Belorețki. Vitali, bolnav, nu ieșise la lucru o dată cu schimbul. În cabină era Haiarov, iar Danka pășea în urma remorcii. Cînd le turnă combustibil în rezervor, Svetlana, cu toate sforțările, nu se putu stăpîni să nu se dea puțin la „amicii“ lui Dereaba :

– De ce n-ați venit ieri ? Ce-ați făcut acolo ? V-ați dat în cărți sau ce ?

– Am avut treburi, frumoaso, treburi ! îi răspunse Haiarov, rîzînd.

– Las', că știm și noi cîte ceva despre treburile voastre !

– Așeaptă numai, să-ți arătăm noi cum se muncește ! Nu-i nimeni în stare să se ia la întrecere cu noi ! Ce zici ? Să-i întrecem chiar în noaptea asta pe fruntașii voștri ? Taci ?

– Laudă-mă gură !... îi luă Svetlana peste picior.

Cum apuse soarele, tabăra de cîmp rămase pustie : tractoarele plecaseră pe cîmp, iar schimbul care-și terminase munca, cina în cort. Rămasă singură lîngă depozitul de benzină, Svetlana șterse repede inventarul pentru alimentare, îl așeză la loc în ladă și adună cîrpele unsuroase împrăștiate pe jos. Pînă atunci nu se grăbea niciodată să pună totul în ordine, ci zăbovea, ca să poată asculta. Era ceasul albastru al amurgului și ciocîrliile, odihnite, se înălțau pentru scurt timp din nou spre cer, deasupra stepei în care începeau iar să tremure și să plutească sute de focuri, iar trilul lor argintiu curgea din nou, șiroaie, revărsîndu-se în sufletul fiecărui muritor... În seara aceea însă, nimic n-o mai interesa. Nici măcar acest cîntec. O înnebunise aproape neliniștea ce pusese stăpînire pe ea.

Intră în cort fără a simți pămîntul sub picioare. Masa de seară se terminase și cîțiva băieți, somnoroși, discutau în silă și se foiau în umbră pe lîngă paturile lor. Lumină era numai în colțul în care era culcat Leonid,

şi acolo se adunaseră cîţiva oameni. Svetlana se repezi şi atinse cu mîna spatele asudat al cuiva.

– Ce s-a întîmplat ? Ce-i cu el ? întrebă ea, aproape fără glas de spaimă.

– Nimic deosebit... Facem o revizie tehnică...

Svetlana dădu la o parte băieţii şi abia se putu stăpîni să nu strige : cineva îi ţinea lui Leonid bărbia bine săpunită în sus, iar Kornei Cernîh, încovoindu-se, cu un brici în mînă, îi bărbierea obrazul stîng !

– Ce faceţi ? şopti Svetlana alarmată. O să-l treziţi !

– Doarme buştean ! îi răspunse Cernîh calm, întorcîndu-se o clipă spre ea. Să tragi şi cu tunul, că n-ar tresări. Şi-apoi are o barbă moale, tînără... Cum o atingi, se şi duce !

– S-ar fi bărbierit şi singur mîine dimineaţă...

– Cum să se bărbierească ? El trebuie să sară în picioare şi să fugă !

Svetlana, îngîndurată, renunţă la cină şi ieşi încet din cort. Se întuneca repede. Rămase cîteva clipe locului, ascultă stepa, oftă de vreo două ori şi se îndreptă spre vagonaşul în care împărtăşirea secretelor feciorelnice era în toi, ca în fiecare seară. Fetele o chemară imediat lîngă ele, vesele, dar totuşi încurcate parcă, şi Svetlana se gîndi fără să vrea că vorbiseră pînă atunci despre ea şi Leonid.

Fenia Solnişko, veselă şi plină de neastîmpăr de obicei, se strădui să pară foarte, foarte îngrijorată, dar, bineînţeles, nu izbuti, căci ochii ei vii şi rotunzi se învîrteau ca nişte drăcuşori veseli pe faţa rotundă şi blîndă.

– Ce ne facem, oameni buni, ce ne facem ? spuse ea, vrînd să facă pe îngrijorata, ca să se creadă că duce mai departe o discuţie întreruptă de sosirea Svetlanei, de care-şi ferea privirile. Ei, cu ce să vă hrănesc, fetelor ? Că uite, Tonia a fost la colhoz şi s-a întors aşa cum a plecat ! Nu taie colhozul porcii, nu-i taie ! Şi dacă nu-i taie, de unde carne ?! Să se ducă la Seve-

rianov brigadierul nostru, numai că el nu ne ascultă pe noi !

– N-are brigadierul nostru timp de așa ceva, zise Svetlana, tristă.

– Asta-i buba ! Nu-i arde lui de carne.

Numai că siberianca aceasta veselă nu știa să fie șmecheră și, văzînd că nici una dintre fete nu-i dă nici un ajutor, amuți deodată, se rușină, rîse singură de naivitatea ei și, cuprinzînd-o pe Svetlana cu mîinile sale foarte dolofane, foarte trandafirii și pline de gropițe, îi spuse, lipindu-și obrazul de umărul ei :

– Voiam să păstrez secretul nostru, dar degeaba, că îmi stă pe limbă ! Află dar, fata mea, că noi pînă acum numai de el am vorbit ! Auzi ?

De ce, nimeni nu știa, dar pînă atunci fetele nu îndrăzniseră niciodată să-i vorbească Svetlanei despre raporturile ei cu Leonid Bagreanov, deși mureau de curiozitate nesatisfăcută. De ce se dovediseră atît de discrete, greu de explicat. Poate pentru că Svetlana era cea mai mică dintre ele, și părea atît de tînără și de sfioasă. iar lor le fusese rușine să-i vorbească de iubirea ei. Svetlana se temuse totdeauna de ceasul în care fetele își vor lua totuși inima în dinți, dar acum, prinsă așa pe neașteptate, se simți complet descumpănită. Numai sensibilitatea și noblețea sufletească a Feniei Solnîșko, care nu-i spusese lui Leonid pe nume, îi mai ușură situația. Și i-o ușură mult, căci lăsînd privirile în pămînt, întrebă aproape în șoaptă :

– Și ce-ați vorbit despre el ?

– Că prea își pune pielea-n saramură, că-i prea nerăbdător și prea cutezător ! îi răspunse Fenia Solnîșko, acuzîndu-l parcă pe Leonid de toate aceste păcate, care păreau însă mai degrabă c-o bucură decît c-o amărăsc. Ba se încaieră cu directorul, ba se vîră în apa înghețată, ba muncește pînă cade în brînci !

– Și e rău că-i așa ?

– E rău, fata mea ! O să se mistuie prea repede !

– Ce vorbești tu, Fenia ! O să trăiască o sută de ani ! îi răspunse Svetlana, înveselită oarecum și convinsă de ceea ce spune. De-ai ști cît e de puternic ! Și-apoi, decît să fumege mai bine să ardă.

De-abia acum, fetele care se adunaseră în jurul măsuței, se înviorară și ele :

– Ce-i drept, îi drept !

– Eu i-aș strînge de gît cu mîinile mele pe cei care nu fac decît să fumege !

– De, lîngă foc e bine să trăiești !

Fenia Solnîșko, care o ținea mai departe îmbrățișată și o legăna duioasă ca pe un copil, oftă veselă, deși puțin cam invidioasă, și-i șopti la ureche :

– Fericită mai ești !

Apoi, uitîndu-se pe rînd la celelalte, ca și cum voia să vadă dacă sînt și ele de părere să-i pună întrebarea asta, adăugă tot în șoaptă :

– Pe curînd nunta ?

Svetlana roși, de parcă ar fi stat în gura unui cuptor încins.

– Ce tot vorbiți !... Ce nuntă poate fi acum ? exclamă ea abia auzit, ascunzîndu-și fața de ochii fetelor. Nu-i acum vremea de așa ceva...

– Ba tocmai că e vremea cea mai potrivită ! E doar primăvară, îi răspunse Fenia, și izbucni în rîs.

– Zău, Fenia, ai înnebunit de-a binelea ! rosti Svetlana complet rușinată. Cum să facem nuntă, cînd avem aici atîta de lucru !

– Ce-are a face griva cu iepurele !

– Și-apoi... Ce viață ducem noi aici ?

– Cu omul care ți-e drag, fetițo, și-n șatră-i rai !

– Dar șatra unde e ?

– O s-o facem, n-avea grijă !

Svetlana se desfăcu deodată din îmbrățișarea Feniei, se duse spre fereastră și spuse încet, cu spatele la fete :

– Taci, Fenia, că mi-e rușine !

– De ce să-ți fie rușine, prostuțo ? zise blînd Fenia Solnîșko. Doar n-ai furat nimănui nimic. Ți-ai găsit to-

varăşul de viaţă ! Trebuie să priveşti cu capul sus în ochii oamenilor !

– Of, lasă-mă-n pace !

Dar după un timp, Fenia Solnîşko – ştia ea bine că Svetlana nu ştie să ţină supărarea – se apropie şi o întrebă :

– Care dintre voi... amînă, tu sau el ?

– Eu, recunoscu Svetlana, după o clipă de ezitare.

– De ce ? Ce-s mofturile astea ?

– Nu-s mofturi, dar acuma nu se poate.

– Dacă te-ai hotărît, nu mai tot amîna. Aşa-i bine în treburile astea...

– De ce ?

– Cine ştie ce se poate întîmpla ! rosti Fenia Solnîşko, oftînd. Şi eu... odată... de proastă ce-am fost, am tot amînat şi am tot lungit boala, pînă ce i-a tăiat calea o vulpe...

Svetlana roşi din nou, mai tare ca prima oară şi îşi lipi fruntea fierbinte de geamul rece, închizînd ochii. Ce tîlc aveau oare spusele Feniei ? Ce tîlc ? O clipă revăzu parcă cocorii cenuşii, dansînd stîngaci în vîlceaua mustind de apă, şi vulpea şireată tîrîndu-se spre ele, pitiş, prin iarba ofilită. Încercă să-şi închipuie cam cum arăta mutra nelegiuitei şi rămase trăsnită : avea ochii albaştri, minunaţi, ca marea... Ochii Galinei Hmelko : „Neruşinato ! Neruşinato ! strigă Svetlana în gînd, scîrbită, rivalei sale. Toţi, toţi au băgat de seamă ce faci ! Toţi văd ce gînd ai ! Doamne, cît e de îngrozitor !" Se întoarse brusc spre fete şi, urmînd sfatul Feniei Solnîşko, le privi curajoasă în faţă. Dar fetele, văzîndu-i lacrimile aninate pe gene, fură şi mirate şi oarecum îngrijorate.

– Eu am plecat de acasă fără să cer voie... spuse Svetlana, neobişnuit de agitată, făcîndu-le să înţeleagă că avea un drept în plus să fie fericită cu Leonid, un drept, pe care nu-l mai are nimeni, şi, îmbărbătîndu-se în acelaşi timp, se întoarse spre Fenia şi-o întrebă : Şi-apoi crezi că toţi băieţii sînt la fel ? Leonid a fost foarte fericit că am

venit aici ! şi se miră singură că-i spuse lui Leonid pe nume faţă de fete, mîndră totodată că-i poate lua apărarea.

Dar Fenia o ţinea mai departe pe-a ei :

– Dacă-i aşa, de ce mai amîni ? o întrebă ea blînd.

– Dacă a plecat de capul ei, înseamnă că nu-i în regulă cu părinţii, fu de părere Marina Gorceakova. Nu-i aşa, Svetocica ?

– Ba nu, acum ne-am împăcat, îi răspunse Svetlana, plimbîndu-şi degetele subţiri, gingaşe, printre nasturii pufoaicei, grăbită să-şi apere şi părinţii.

– Stai jos şi linişteşte-te, o sfătui Fenia.

Şi fetele o aşezară la masă.

– Bine ! Să vă spun tot adevărul, începu ea, luîndu-şi pînă la urmă inima în dinţi. Ştiţi, nu-i vorba numai de şatră... Dar tata şi mama m-au iertat abia de curînd... Abia la Lebeajie am primit scrisoarea lor... S-au împăcat cu situaţia şi s-au liniştit... Cum să le stric din nou inima ? Abia s-au dezmeticit săracii, abia şi-au venit în fire, iar eu acum, hop, să vin cu o veste nouă : mă mărit ! Aşa să fac, da ? Ca să-şi piardă iar liniştea ? Ca să se supere iar ? Nu, mai aştept ! Cînd om termina semănatul, şi o veni primăvara, o să le scriu o scrisoare...

– Nu poţi fără consimţămîntul lor ? întrebă Marina.

– Nu. Fără voia lor nu mă mărit pentru nimic în lume !

– Care va să zică te ţii de regulile vechi ?

– Şi ce ? E mai bine aşa, decît fără nici un fel de reguli !

– Nu zic, e frumos să-ţi respecţi şi tatăl şi mama, zise Fenia Solnîşko, atingîndu-i uşurel umărul cu mîna ei trandafirie. Numai un lucru să ştii : că n-ai să-i superi de loc cu scrisoarea ta ! Dimpotrivă, fata mea, o să-i bucuri ! De cînd or fi aşteptînd ei o asemenea scrisorică ! Şi află că numai cînd au s-o primească, au să-şi afle şi ei într-adevăr liniştea, crede-mă ! Să ştie că ai un bărbat, un apărător, şi că nimeni nu te va supăra... Acum, ce-ai vrea să gîndească despre tine ? A plecat singură copila noastră, într-un ţinut străin... Că, n-ai decît să te uiţi în oglindă să

vezi și tu cum arăți ! Ești un copil, pe cuvîntul meu ! Uită-te la alte fete de aceeași vîrstă cu tine... Le vezi ? Sînt ca niște butoiașe de stejar ! Oricît le-ar lovi viața, oricît le-ar da peste cap, ele tot în picioare cad ! Dar tu, dacă ar fi să primești o lovitură, o să fie vai și amar de tine... Cum să nu fie îngrijorați părinții tăi ? Că ei doar te cunosc bine... Și, crede-mă, ei știu prea bine ce se-ntîmplă cînd o fetiță ca tine e nevoită să trăiască în stepă, mai mult între băieți. Mă gîndesc că biata maică-ta nu dă ochii-n geană nopți la rînd ! Mai bine ți-ar fi milă de sufletul ei și i-ai scrie tot !

Svetlana o ascultă supusă, simțind ațintite asupra ei privirile pline de grijă ale celorlalte fete. „Ce bune sînt ! gîndi ea, mișcată. Toate știu, toate..." și un val cald de recunoștință îi încălzi plăcut pieptul. Fără să ridice ochii, adăugă aproape în șoaptă :

– Bine, am să le scriu...

Un timp, fetele, bucuroase, rîseră și vorbiră, adunate în jurul Svetlanei, fericite că reușiseră să facă ceea ce-și puseseră în gînd.

– Ei, e mai bine așa, încheie Fenia Solnîșko. Peste vreo zece zile ai răspunsul, iar după aceea, gata și nunta ! Hei, fetelor, ce-o să mai jucăm, ce-o să mai bem și ce-o să mai petrecem ! Atunci o să se vadă de ce sîntem în stare !

Prinzînd din zbor imaginea petrecerii zămislită de închipuirea Feniei, fetele făcură și mai multă larmă. Cînd Svetlana se ridică de pe scaun, cu gîndul să se ducă înapoi în cort, unde o aștepta aparatul de radio, era albă ca varul.

– Mai încet, să nu ne audă băieții, le rugă ea cu o voce ce-ți făcea milă. Mi-e rușine. Vă rog din suflet să nu spuneți nimănui nici un cuvînt ! Făgăduiți ?

– Svetocica, dragă, nimănui nici un cuvințel ! îi făgădui Fenia Solnîșko în numele tuturor și, apucînd-o de mînecă, o întrebă : Ia stai ! Da de ce ai o pufoaică atît de mare ? Văd că ți-ai suflecat mînecile... E foarte urît așa ! Ia, hai, dă-o încoa ! Fetelor, aduceți-vă pufoaicele !

În grămada de pufoaice se găsi una care parcă era cusută anume pentru ea. După ce Svetlana o îmbrăcă, Fenia spuse, potrivindu-i-o cît mai bine :

– Poart-o sănătoasă !

– Vai de mine, dar pentru ce ?... întrebă tulburată Svetlana.

– Ia-o şi taci din gură !

Cu ajutorul aceluiaşi sistem fură găsite şi o pereche de cizme cu carîmbi înguşti, mai aspectuoase. Iar Fenia Solnîşko spuse şi de astă dată în numele tuturor :

– Umblă sănătoasă !

– Nu înţeleg... bîigui Svetlana, zăpăcită şi de încurcătura în care se afla, dar şi de gîndul îmbucurător că nu va mai arăta ca o sperietoare.

– E de ajuns că înţelegem noi ! îi răspunse Fenia. Ia spune-mi, n-ai vreo fustă mai simplă ? Dar o bluziţă ? Atunci, uite ce-i : de mîine încolo nu-ţi mai dăm voie să porţi costumul de schi ! Ajunge ! Ai să pui fusta şi bluza, iar cînd vei face alimentarea tractoarelor cu combustibil, să-ţi legi în faţă un şorţ. Şi nu cumva să zici nu, că aşa trebuie...

...În noaptea aceea, Svetlana îi scrise maică-si. Apoi, multă vreme nu putu să adoarmă. Ascultînd răsuflarea tovarăşelor ei, se gîndea că din ziua aceea se ivise o nouă frumuseţe în viaţa ei de stepă : prietenia fetelor. Şi cînd adormi, într-un tîrziu, visă că Leonid o ducea în braţe departe, foarte departe, undeva prin stepă...

VI

A doua zi, în zori, Bagreanov fu primul din toată tabăra care se trezi din somn. Sărind neliniştit din pat, porni îndată la tractoare şi exact la cinci, cînd ajunse lîngă pătratul vărgat al brigăzii, apăru în zare o geană de soare. Pînă la terminarea schimbului mai rămăseseră două ore, cele mai grele din toate : băieţii, neobişnuiţi cu munca de noapte, picoteau istoviţi şi cădeau din picioare.

Vanka Sobol avusese o noapte liniştită. Ca să-şi îndrepte greşeala făcută acolo, în sărătură, şi încercînd poate să-şi înăbuşe durerea, muncise parcă mai bine decît ceilalţi membrii ai brigăzii. Leonid schimbă cu el cîteva cuvinte, acolo, pe fîşia de întors şi se apropie apoi de remorca pe care şedea încovoiată Anca, îmbrăcată într-o şubuliţă roşcată şi încălţată cu pîslari împrumutaţi probabil, de la fetele din Lebeajie.

– Ei, cum merge treaba ? Ţi-e greu ? o întrebă Leonid.

– Le vezi ? zise Anca, fără să ridice capul, arătîndu-şi mîinile. Parc-ar fi nişte greble ! Aşa muncă, s-o ia dracu ! De cînd a prins să se lumineze, nu mai pot ţine ochii deschişi şi pace ! Să nu te miri dacă Sobol n-o să mă are şi pe mine !

– Dumnezeu a îndurat şi ne-a poruncit şi nouă să îndurăm !

– O fi îndurat el, dar nu pe remorcă !

– Va să zică, tot i-ai adus ! îi şopti Leonid, întorcîndu-se cu spatele spre tractor. Cum de te-ai hotărît ?

– Oi fi vrut să-ţi fac pe plac...

– Şi zici că banii nu-i iei ?

– Lasă-mă-n pace cu banii tăi !

– Dar Dereaba, cum de i-a lăsat să plece ?

– El tot se duce ca mîine la cursuri, aşa că tot s-ar fi despărţit.

– Dar de ce eşti tristă ? V-aţi certat ? S-a întîmplat ceva ?

– Au fost de toate...

Şi pe clinurile vecine – pe unul lucra Holmogorov şi pe altul Belousov – treaba mergea tot aşa de bine. Peste noapte nu avusese loc nici o defecţiune, nici o oprire silită. Acum tractoarele trăgeau destul de uşor plugurile cu cîte patru brăzdare şi arătura se întindea în stepă ca valurile : întunecată, grasă şi lucioasă.

Cînd ajunse însă la a patra parcelă pe care lucrau Haiarov şi Danka, Leonid încremeni. Îi fu de ajuns să arunce o ochire ca să-şi dea seama de toată nenorocirea : vrînd

probabil să-i întreacă pe toţi chiar din primul schimb, „amicii“ lui Dereaba erau cu antetrupiţele ridicate şi răsturnau pe brazdă un strat subţire de iarbă, de sub care ieşeau pretutindeni bărbile coliliei şi ale păiuşului !

Da, arătura era ratată ! Leonid încleştă fălcile şi cu faţa împietrită, ce i se acoperea încet, încet cu picături mari de sudoare, privi spre tractorul care ieşea dintr-o vîlcea...

Capitolul al șaselea

I

Dimineața, cerul fusese curat și albastru, dar mai tîrziu, nori răzleți – mici, însă greoi, cu marginile de jos tivite în siniliu – porniră la atac pe un front larg deasupra stepei. Unii treceau pașnic, aducînd cu ei doar o boare umedă și umbră. Alții însă, se scuturau în fugă, răpăind de prinosul lor de apă. Nu trecu mult și în zare, spre apus, totul se cătrăni, în dîre negre, strîmbe, asemănătoare stinghiilor unui gard vopsit de cineva cu o pensulă știrbă.

Preț de cîteva ceasuri, Ilia Ilici Krasniuk alergase de colo-colo cu mașina prin stepa stropită din belșug de prima ploaie a primăverii, cînd luminată puternic de soare, cînd pătată de umbrele norilor. Gonind prin ploaia deasă, automobilul șerpuia din cînd în cînd, în toate felurile pe țelina lunecoasă, spălată de pîrîiașele cristaline, curate ale apei.

La volan era Arseni Nepomneascih, un siberian de prin partea locului, bun cunoscător al stepei, care-l duse pe Krasniuk din brigadă în brigadă, cînd pe cărări abia deslușite, cînd de-a dreptul prin țelină. Cît ținu drumul, vrînd pesemne să-i facă un serviciu noului director, îi tot povestise despre locurile prin care treceau și-i atrăsese mereu atenția asupra diferitelor puncte de pe drum. Îi arătase încrucișările cărărilor, lacurile, colibele pescărești, stînele și fîntînile, crezînd că nu-i strică să le știe și el, pentru viitor. Dar spre mirarea șoferului, Krasniuk îl asculta numai cu jumătate de ureche, chinuit tot timpul de cine știe ce gînduri de-ale lui...

Ilia Ilici inspecta cu un aer plictisit taberele de cîmp unde se interesa în special de afişele referitoare la lupta împotriva ţiştarilor, lipite pe pereţii tuturor corturilor. Se oprea uneori îndelung în faţa fiecărui afiş, se uita atent la ţiştarii graşi zugrăviţi în diferite poziţii şi recitea la nesfîrşit textele însoţitoare, deşi le cunoştea de mult. De obicei, numai după ce îndeplinea ritualul ăsta se interesa de munca brigăzii...

Ilia Ilici prefera să cerceteze arăturile în tăcere. Punea brigadierului două, trei întrebări, ale căror răspunsuri le aflase dinainte, din situaţia primită în dimineaţa aceea, şi doar rareori făcea vreo observaţie sau dădea vreun sfat. În general, nu discuta cu tractoriştii. Unii dormeau, alţii lucrau, iar Krasniuk nu lăsa pe nimeni să-i deranjeze. Prea e preţioasă fiecare clipă, zicea el.

Mai toate brigăzile o duceau greu în stepă, nu aveau nici hrană suficientă, nici lemne şi nici apă. Dar toate lucrau cu înflăcărare, în armonie şi cu perseverenţă, ceea ce se vedea din capul locului. În fiecare brigadă era cîte ceva care l-ar fi putut bucura nespus pe Krasniuk, căci ar fi avut dovada primelor succese ale noilor-veniţi. Ar fi putut deci să le spună un cuvînt bun. Dar, nu se ştie de ce, pe Krasniuk nu-l bucura nimic...

Ilia Ilici sosise în Zalesiha pe la mijlocul iernii. Cînd, cu un aer preocupat, îmbrăcat într-un halat albastru nou, cu un stilou aurit în buzunarul de la piept, făcuse o primă inspecţie prin atelierul prăpădit al SMT-ului, însoţit de fostul director, un om ce nu se deosebea prin nimic ca înfăţişare de mulţimea muncitorilor, toată lumea, bucuroasă, şi plină de speranţe, îşi făcuse socoteala că începea o pagină nouă în istoria staţiunii care avea să se ridice în viitor la un nivel tehnic superior, de uzină.

Toţi spuseseră atunci într-un glas:

– Ăsta da, director !

Dar nimeni nici măcar nu bănuia că noul director nu venise de bună voie în Zalesiha.

...La începutul războiului, Ilia Ilici Krasniuk fusese evacuat din Harkov în Altai, o dată cu uzina de tractoare și, cu timpul, în virtutea necesității, se deprinse cu orășelul din stepa siberiană, deși îl măcina dorul de Ucraina natală și de viața de oraș.

Din punct de vedere profesional se dovedise un inginer foarte mediocru. În răstimp de numai cîțiva ani fusese mutat pe rînd în diferite sectoare, laboratoare și birouri ale uzinei. Toată lumea căutase să scape de el cît mai delicat și fără gălăgie. Pentru a evita discuțiile și neplăcerile, îngăduitoarea conducere a uzinei făcea întotdeauna în așa fel ca mutarea lui Krasniuk dintr-un loc în altul să pară cerută numai și numai de interesele uzinei și probabil că, pînă la urmă, în loc ca toate aceste transferări să-i fi știrbit din reputație, îi creaseră reputația unui inginer de o largă competență, a unui om de neînlocuit. Unde mai pui că era socotit extrem de principial. Ținea întotdeauna cuvîntări foarte juste, deși lipsite de originalitate și se străduia să fie totdeauna, așa, ca din întîmplare, la îndemîna conducătorilor uzinei. Cum să superi deci, cum să jignești un astfel de om ?

Toamna trecută partidul luase hotărîrea să trimită la țară numeroase cadre de conducere, pentru a da un puternic imbold agriculturii. Bineînțeles că și uzina de tractoare din Altai primi din Barnaul directiva de a alege cîțiva ingineri experimentați care să fie numiți directori ai stațiunilor de mașini și tractoare. Cum era și firesc, imediat fu trecut pe listă și Ilia Ilici Krasniuk. Primul care-i rosti numele – unul dintre conducătorii uzinei – o făcu fără să-și dea seama, din dorința lui bine întemeiată de a scăpa de el pe vecie. Victimă însă a autosugestiei de ani și ani de zile, susținu că numitul era de neînlocuit în îndeplinirea înaltei misiuni cu care îl trimitea statul la țară.

La comitetul raional de partid discuția fu scurtă. După ce-l cîntări din ochi pe Krasniuk, secretarul comitetului raional spuse :

– Uite ce-i, tovarășe Krasniuk, partidul a hotărît să te trimită la țară.

Cînd auzi asta, Krasniuk simți deodată o sfîrșeală în mîini și în picioare, și, ca niciodată în viață, îl roase dorința de a fi cît se poate de cinstit. Vru să spună că nici în ruptul capului nu dorește să plece la țară, așa cum firesc, nu-și dorește nici moartea. Dar în clipa următoare se cutremură : la o frază ca cea rostită de secretar, n-avea cum să refuze. Fața lui Krasniuk, gingașă cum numai obrajii roșcovanilor pot fi, se umezi toată. Lipindu-și pieptul de masa secretarului, Krasniuk făcu din buze mișcarea lui obișnuită, ca de țiștar, și apoi rosti, cît fu el în stare de liniștit :

– Aș pleca cu plăcere, credeți-mă, însă...

– Despre ce-i vorba ? îl întrerupse secretarul.

– Eu nu mă pricep în agricultură ! își termină Krasniuk cam emfatic vorba, ușurat că izbutise totuși pînă la urmă să fie oarecum sincer.

– O să te ajutăm... îi făgădui secretarul.

– Dar o să-mi fie greu...

– Dumneata cauți o muncă ușoară ? se miră secretarul. N-aş fi crezut... Cei de la uzină și de la comitetul raional au altă părere despre dumneata.

Ilia Ilici își dădu seama că e pierdut.

– Mai gîndește-te, îl sfătui secretarul, dîndu-i să înțeleagă că pînă la urmă, numai el, Krasniuk, poate lua hotărîrea definitivă în problema asta.

– Am să mă mai gîndesc... făgădui Krasniuk grăbit și dezorientat, simțind că orice cuvînt în plus nu putea decît să dăuneze reputației de care se bucura în partid.

Anna Efimovna zbieră de răsună casa, aflînd că bărbatul ei era trimis cu munca la țară. Dar se potoli de îndată, pentru că nu Ilia Ilici, ci dînsa era capul familiei și nu se cădea să-și arate slăbiciunea. Fața ei lungă, ca de cal, căpătă îndată o expresie încăpățînată și autoritară. Mușcîndu-și parcă zăbala, Anna Efimovna își plimbă repede șoldurile descărnate, îmbrăcate în niște pantaloni strîmți, prin cameră, după care se așeză pe pat, lîngă măsuța de noapte pe care stătea telefonul și își luă prețiosul blocnotes.

– Am și intrat în acțiune ! îi declară ea lui Krasniuk.

Oficial, Anna Efimovna era șefa atelierului de croitorie al teatrului din localitate, numai că din cauza lipsei de mijloace pentru punerea în scenă a spectacolelor, era puțin de lucru la teatru. Dar tocmai asta îi convenea de minune Annei Efimovna, care, sub paravanul micului său atelier de la teatru, își deschisese un mare atelier particular, în care lucra din plin : făcea speculă pe scară mare cu tot felul de mărfuri rare și „cosea" pentru toată „lumea bună" a orașului. De aceea Anna Efimovna avea legături foarte ramificate.

– Mare porcărie ! se indignă ea, frunzărindu-și blocnotesul. Auzi ! Să te trimită la dracu-n praznic ! Acolo nu-i viață, ci urgie ! Vai, Ilia, și ce moment nepotrivit ! Acum nu am timp de loc ! Am premieră peste cîteva zile !

Dar pînă să-și pună Anna Efimovna în mișcare toate legăturile, secretarul comitetului raional îl invită pentru a doua oară pe Krasniuk la el și-i propuse să plece imediat la Barnaul, unde erau convocați urgent toți candidații pentru munca la țară. Așa că Anna Efimovna fu nevoită să-și lase baltă toate treburile și să plece împreună cu bărbatul ei, ca să-l învețe cum să se apere de nenorocirea care-l păștea.

Vreo două săptămîni, soții Krasniuk acționară zi și noapte, bătînd la uși oficiale și particulare, amînînd prin toate mijloacele, dar cu prudență, rezolvarea problemei. Frica de a fi exclus din partid îl împiedică și de data asta pe Krasniuk să declare deschis că el e orășean pînă-n măduva oaselor, că nu-și dorește altceva decît o viață îndestulată și liniștită și că nu vrea categoric să plece în locurile de la țară, pe care le detestă. Ilia Ilici afirma pretutindeni ceea ce putea afirma, după părerea lui, fără a risca să fie pedepsit : că nu muncise niciodată la țară și că nu se pricepea în agricultură.

Deodată, Anna Efimovna se potoli brusc : aflase că unul dintre colegii lui Ilia Ilici fusese exclus din partid pentru că refuzase sarcina trasată de partid de a pleca ! Așa că, într-o bună zi se așeză lîngă bărbatul ei și, mîn-

gîndu-i chelia rotundă, mascată sub părul bogat şi roşiatic de la ceafă, voind parcă prin gestul ei să-i dea a înţelege că-i ştie toate secretele, rosti blîndă, ca niciodată :

– Dar bine, Iliuşa, tu într-adevăr habar n-ai de agricultură ! Habar n-ai !

– Fireşte că habar n-am ! Ce vrei ?

– Nu ştii altceva decît ce e tractorul...

– Atît !

– Dar asta-i prea puţin, nu ?

– Ascultă, nu mă mai scoate şi tu din sărite !

– Taci, Ilia, că vorbesc serios ! îl puse la punct Anna Efimovna. Ajunge ! Am riscat destul ! Trebuie să pleci !

– Eşti nebună ! ţipă Krasniuk.

– Ba sînt perfect sănătoasă !

– Dar cum am să trăiesc acolo ? Nici nu-mi pot închipui ! Cum să muncesc ?

– Să nu facem pe deştepţii, Ilia ! O să munceşti cum o să te pricepi, rosti Anna Efimovna aspră. Şi-apoi, poţi să te omori muncind zi şi noapte, îmi pun capul că pînă vine vremea semănatului au să te scoată ! A semănatului sau cel mult a culesului ! Ei nu te cunosc pe cînd eu... te cunosc.

– Ce vrei să spui cu asta ? îi sări ţandăra lui Ilia Ilici.

– Nimic nou, Ilia !

– Adică, mă socoteşti un prost, nu-i aşa ? se revoltă deodată Krasniuk. Atunci, plec ! Plec, şi am să-ţi arăt eu cum ştiu să muncesc !

– Pleacă şi arată-mi ! îi răspunse Anna Efimovna nemiloasă, scoţînd fumul din ţigară pe nas. Asta nu-i primejdios, ba mai mult, nu va trezi nici o bănuială. Iar noi o să te aşteptăm. Ei au să-ţi dea o mustrare, şi tu ai să vii frumuşel acasă, dar vina va fi a lor, nu a ta ! Cred chiar că o să mai prindem sezonul de toamnă în Crimeea... Şi, ca totul să reuşească perfect cere să te numească în cea mai prăpădită staţiune.

– Uite c-am să cer ! strigă Ilia Ilici. Şi am să-ţi dovedesc de ce sînt eu în stare !

– Perfect ! Dovedeşte-mi !

Se certară în ziua aceea ca chiorii, cum nu se certaseră niciodată de cînd erau luați. Ilia Ilici supărat și jignit de nevastă-sa, înțelegea însă că n-are nici o scăpare, pentru că într-adevăr putea să-și piardă carnetul de partid din istoria asta. Nu-și revenise încă de pe urma scandalului, cînd se înfățișă la direcția agricolă regională, acceptă să plece la țară și ceru să fie numit la SMT-ul din Zalesiha, într-adevăr cel mai înapoiat din regiune.

– De mult trebuia să procedați așa ! i se spuse la direcție. Ne și miram ! Tocmai dumneavoastră, cu recomandări așa de bune !

Nu mult după ce ajunse Krasniuk la Zalesiha, se află că în primăvară începea în zona stațiunii acțiunea de valorificare a unor mari întinderi de țelină și de pîrloagă. În martie sosiră și tinerii de prin toate colțurile țării. Relațiile dintre ei și Krasniuk se încurcară de la sine încă de la prima lor întîlnire. În adîncul sufletului său, Ilia Ilici nu putea decît să-i urască. Silit să plece la țară, era convins că și ceilalți veniseră acolo numai în virtutea celei mai severe discipline de partid. Refuzase categoric să creadă că existau adevărați voluntari, care veniseră acolo fiindcă ascultaseră de chemarea inimii. „În afară de Zima, nu există deocamdată astfel de proști pe lume" ! își tot spunea el. Numai că, deodată, descoperise că nu era vorba de cazuri izolate, ci de sute de oameni care-și părăsiseră de bună voie orașele și care nu mai visau acum decît munca și viața grea din stepă. Fără să știe, tinerii voluntari dezmințeau prin fapta lor sistemul bine închegat al concepțiilor lui Krasniuk și-l țintuiau parcă la stîlpul infamiei. Nu era oare asta un motiv destul de temeinic pentru o dușmănie surdă, pînă la moarte ?

Care dușmănie se făcu simțită foarte curînd...

Dintre toți, cel mai mult îl ura Krasniuk pe Leonid Bagreanov, pentru că se distingea de ceilalți prin neastîmpărul lui și îi făcea mai mult sînge rău decît alții prin grija pe care o purta succeselor stațiunii. Tînărul moscovit ba făcea gură la adunări, cerînd introducerea disciplinei de uzină, a unei discipline severe în atelierul SMT-

ului ba organizîndu-şi atelierul de campanie, şi-l scotea din fire cu pretenţiile sale, ba îşi mai pusese în gînd să-l izgonească pe Dereaba. „Nu-şi mai găseşte astîmpăr, nemernicul ! Fire-ai tu al dracului !“ se indigna Ilia Ilici, furios. Acum e limpede de ce, în pofida bunului simţ şi spre mirarea tuturor, Krasniuk, fără să vrea, ţinea cu Stepan Dereaba, în loc să fie alături de Leonid Bagreanov.

În dimineaţa aceea, Jenia Zvezdina, o fată oacheşă, cu ochi negri, care plecase plină de entuziasm la desţelenire, dar care, nu se ştie de ce, visase ţelina arată gata, înflorită şi cu nori pufoşi pe cer, şedea ca de obicei în camera de dispecer, lîngă postul de radio şi chema pe rînd brigăzile. În timp ce se uita la harta zonei SMT-ului, închipuindu-şi pe rînd fiecare tabără de cîmp şi aducîndu-şi aminte de feţele cunoscute, discuta repede cu brigadierii sau cu socotitorii, plină de curaj şi vioaie, înţelegînd totul dintr-un cuvînt. Lucra cu un post de emisie-recepţie simultană, ceea ce-i uşura mult munca.

Krasniuk şi Zima şedeau lîngă ea. Cum primea Jenia informaţiile, puneau pe rînd brigadierilor şi socotitorilor întrebări referitoare la munca şi viaţa din stepă. Pînă în ziua aceea, Ilia Ilici nu vizitase încă brigăzile ; le apreciase munca numai după tabelele centralizatoare, aşa că nu se interesa, fireşte, decît de ceea ce era cît de cît oglindit în ele. Punea întrebări în legătură cu pricina accidentelor şi a timpilor morţi ale anumitor tractoare, cu întreţinerea lor tehnică şi cu consumul de combustibil... De cum începuse aratul, agronomul-şef Zima fusese însă în toate brigăzile şi o uluia pe Jenia prin întrebările neobişnuite pe care le punea celor de pe ţelină. Îl întrebase, de pildă, pe unul dacă au tras apa şi cînd va fi gata fîntîna ; de la altul se informase de sănătatea unui lucrător de la remorcă, bolnav, şi de ziua în care brigada va avea baie ; pe un al treilea îl întrebă despre lemnele ce urmau să fie aduse în tabără...

În concluzie, Jenia gîndi, fără să vrea, că directorul are mai multă grijă de mașini, iar Zima – de oameni.

Trecuse un ceas, cînd își aduse deodată aminte că avea în sertarul mesei o scrisoare adresată lui Krasniuk. I-o dădu, își ceru iertare pentru întîrziere, dar totuși se interesă :

– E de la soția dumneavoastră, nu-i așa ?

Ilia Ilici, bucuros de scrisoare, îi răspunse :

– Da, de la ea !

Se așeză pe un scăunel la fereastră, în lumina soarelui, roșu tot de emoție, chinuit ca de obicei de ticul lui care aducea cu mustăceala țiștarilor. Citi repede, repede rîndurile trimise de Anna Efimovna, apoi tresări ușor, căzu pe gînduri și se întunecă...

Între timp, Jenia Zvezdina intrase în comunicație cu crîngul Iepurelui, de unde îi răspunse ca de obicei Svetlana. Înainte însă de a-i lua informațiile în legătură cu munca brigăzii, o întrebă :

– Unde-i brigadierul nostru, Svetocica ? Mai trăiește sau nu ? De ce nu vine niciodată la aparat ?

– Acum e aici ! îi răspunse Svetlana.

– Vrea Ilia Ilici să vorbească cu el.

– Ascult, se auzi vocea lui Bagreanov.

Jenia se întoarse spre director :

– Ilia Ilici, e Bagreanov la aparat !

Krasniuk mai tresări o dată și întrebă, buimac :

– Cine ? Bagreanov ? A, da...

După care se ridică, îi aruncă Jenici o privire aspră, supărată și ieși din camera dispecerului, trîntind ușa după el.

Mirat, Nikolai Semionovici Zima clătină din cap și se uită după el, făcîndu-i Jeniei semn să continue singură discuția cu Bagreanov. Apoi, ieși și el.

– Unde-i directorul ? întrebă Bagreanov posac.

– A ieșit chiar acum, înțelegi... îi răspunse Jenia, după o scurtă șovăire.

– Înțeleg ! N-a vrut să discute cu mine !

Urmă o pauză, după care Jenia, strîngîndu-şi pumnii la piept, spuse dintr-o răsuflare :

– Da !

– Foarte bine ! Dracu să-l ia ! rosti tăios şi dispreţuitor Bagreanov. S-a produs probabil o neînţelegere.

– Uită de asta ! îi spuse Jenia şi, culcîndu-şi coatele goale şi rotunjoare pe masă, îşi lăsă uşurel capul lîngă aparat şi întrebă încet, dar desluşit : Tovarăşe Bagreanov, spune-mi, n-a înflorit încă stepa ?

– Ei, asta, Jenia, e prea devreme ! îi răspunse Bagreanov, foarte mirat probabil, că fata nu uitase de făgăduiala pe care i-o făcuse el într-o doară la plecarea din Zalesiha.

Acolo, în crîngul Iepurelui, lîngă aparat, rîse cineva.

– Cine rîde acolo ? se indignă Jenia.

– Băieţii... îi răspunse Bagreanov. Fac glume. Se întreabă dacă n-a apărut cumva o nouă rubrică în tabele în legătură cu înflorirea stepei ? !

– Ba a apărut ! spuse repede Jenia.

– Asta-i bi-ro-cra-tism ! se auziră glasurile din crîngul Iepurelui.

Apoi, Jenia Zvezdina primi informaţiile Svetlanei, din care află că tractoristul Haiarov, care-l înlocuise temporar pe Beloreţki, bolnav, avea rebut în muncă, veste care o întristă grozav. Îi era milă de Bagreanov, de care se ţineau ghinioanele scai, şi, cunoscînd atitudinea lui Krasniuk faţă de el, se hotărî să mai ţină în sertar vestea cea proastă.

Între timp, Zima îl ajunsese pe director tocmai cînd acesta se pregătea să se suie în *jeep*-ul pregătit pentru prima ieşire în stepă. Nikolai Semionovici îi făcu semn din ochi şoferului să se îndepărteze şi se apucă să discute cu Krasniuk despre utilitatea de a porni chiar în ziua aceea spre crîngul Iepurelui.

La început, Krasniuk îl ascultase tăcut, bătînd din cînd în cînd cu degetele darabana în prelata maşinii. La urmă, îi obiectă acru :

– Dar bine, Nikolai Semionovici, abia acum ai fost dumneata acolo !

— Am fost, dar din păcate am stat prea puțin... M-am grăbit să ajung la timp la consfătuirea aia prostească de la raion, răspunse Zima. Acolo, în crîng, stau prost cu mîncarea și nu le ajung oamenii. Am trecut pe la Severianov și l-am sfătuit să se gîndească serios la brigadă, însă Severianov nu prea-i om de înțeles. Lui Bagreanov, firește, îi vine greu cu el...

— Nici cu Bagreanov nu-i prea ușor, remarcă Krasniuk.

Zima își încruntă sprîncenele dese și negre pe fața virilă, cu umerii obrajilor repeziți în afară, bronzată și bătută de vînt. Plecînd capul, își frecă înciudat fruntea mare cu palma.

— Ilia Ilici, am să-ți vorbesc deschis ! începu el. Stau și mă mir tot mai mult, ba chiar mă și îngrijorează relațiile dumitale cu Bagreanov. De ce au devenit așa de proaste ? Uite, asta a rămas încă o taină pentru mine.

— Ce taină ? Ce fel de bănuieli ? strigă Ilia Ilici. Omul ăsta e obraznic și mojic, și atîta tot !

— Uiți că e tînăr.

— Dar ce, tinerii au un drept deosebit să fie obraznici și mojici ?

— Dar parcă noi, conducătorii, comuniștii, avem dreptul să facem pe supărații, ba chiar să fim dușmănoși cu tinerii care au un caracter încă neformat ? replică Zima, privindu-l țintă în față. N-am avut și nu avem un astfel de drept ! Nouă ni s-a dat un singur drept : să-i educăm ! Deocamdată, însă, dacă e să fiu sincer, apăi îi educăm prost !

— Cum să-l educi cînd sare la bătaie ?

— Uite ce-i, Ilia Ilici, mai spuse Zima, dînd din umeri, eu am cercetat cu toată atenția tot ce s-a petrecut acolo la Vadul Negru. De ce te-ai speriat de el, nimeni nu înțelege ! Te-a văzut cu Dereaba și a fost grosolan cu dumneata, dar nici prin cap nu i-a trecut să te lovească.

— Cine ți-a spus-o ? El ? Și dumneata îl crezi ?

— Îl cred !

– Tocmai asta e foarte prost! exclamă Krasniuk, trecînd în sfîrşit la atac. Faţa gingaşă şi trandafirie i se acoperise deodată cu broboane de sudoare, iar în ochii lui căprui-deschis scînteiară lumini verzi. Dumneata eşti îndrăgostit de el şi-i acorzi prea mult credit! Te mai afli încă sub influenţa împrejurărilor romantice în care v-aţi cunoscut, şi asta te împiedică să-l priveşti lucid! Înţelege-mă odată că nu mai ai de-a face cu băieţandrul pe care l-ai întîlnit în timpul războiului! Acum ai în faţă un om în toată firea, cu sufletul pare-se, schilodit de război.

Zima rîse sec:

– Nu-i el schiloditul de război, ci un alt tînăr de vîrsta lui pe care, pentru că veni vorba, dumneata îl respecţi mai mult decît pe Bagreanov.

– Vorbeşti din nou de Dereaba?

– Da.

– Ăsta cel puţin nu-şi vîră nasul unde nu-i fierbe oala!

– Da, aşa-i, de ce să se vîre el în treburile noastre? Nu-i arde lui de ele! i-o tăie Zima caustic, sigur că cearta cu Krasniuk nu mai putea fi evitată. Dereaba preferă să-şi vîre laba murdară în casa noastră de bani. Cît ne-a costat şarlatania aia a lui cu turla?

Ilia Ilici îşi înghiţi vorba şi bătu iar darabana în capota maşinii.

– Dereaba se învîrte iar pe lîngă dumneata, spuse Zima. Ce mai pune la cale?

– Refuză să plece la cursuri... îi răspunse Krasniuk în silă.

– Da? Şi unde ar vrea să plece excelenţa sa?

– La Moscova.

– Dă-i drumul, Ilia Ilici! spuse Zima foarte serios. Dispune să i se facă imediat formele şi lasă-l să plece. Dar „amicii" lui, ce fac?

– Am auzit că ar fi plecat ieri la Bagreanov.

– Păi vezi? Şi-au dat şi ei seama cine-i Dereaba!

Zima, însufleţit, se apucă să-i demonstreze încă o dată

cu înflăcărare că rău face înăsprind relațiile cu brigadierul din cauza unor simple neînțelegeri. Deși încăpățînat din fire, Krasniuk nu mai avu ce argumente să-i aducă și pînă la urmă se văzu silit să-i promită că se va duce chiar în ziua aceea în crîngul Iepurelui.

– Să te duci neapărat, Ilia Ilici, neapărat! repetă Zima bucuros, luîndu-și rămas bun de la el. E timpul să se termine odată cu cearta asta!

– Dar dacă o să fie iar obraznic? întrebă Ilia Ilici, dînd să deschidă ușa mașinii.

– Atunci n-o să avem nici o îndurare față de el.

Cînd ieși cu mașina în stepă, Krasniuk se apucă să mai citească o dată scrisoarea nevestei-si. Era toată străbătută de plînsete și vaiete că atît ea, cît și copiii erau foarte singuri fără el, sufereau de un dor cumplit și numai visau decît reîntoarcerea lui acasă. Aflînd asta, cum să nu se întunece și să nu se amărască Ilia Ilici?

Krasniuk ajunse la crîngul Iepurelui înainte de prînz. Nu găsi în tabără decît bucătăresele și pe Ionîci, care-și înhămă juganul la căruță, ca să ducă mîncarea la cîmp. Leonid Bagreanov, Cernîh și Svetlana puneau jaloanele pe un nou patrat, pe care brigada se pregătea să treacă a doua zi.

– Brigadierul vine îndată, îi spuse Fenia Solnîșko.

Ca și în alte părți, Krasniuk își începu inspectarea taberei cu cortul. Schimbul de noapte dormea adînc, într-un concert de sforăituri și șuierături, învăluit de privirea țiștarilor de pe afișele atîrnate pe pereții cortului. Ce animale amuzante! Uite, unul stă cu un spic de grîu în bot, lîngă vizuina lui. gata-gata să intre repede în ea! Parcă ar fi viu! Altul, ceva mai mare, face pe fudulul pe lîngă grămada de boabe strînse... Ilia Ilici se opri în fața gospodarului care-și asigurase proviziile – ce bot șiret avea! – și se apucă să citească textul de dedesubt, pe care-l știa pe dinafară. Ei, drăcie! Care va să zică, fiecare țiștar distruge în timp de un

an un pud[1] de boabe! Văzuse şi el cu ochii lui unele sectoare ale stepei înțelenite complet scurmate de țiștari, iar Nepomneaşcih îi spusese că sînt cam în număr de o sută de dăunători din ăştia la hectar. „Ce s-au mai prăsit! se tot mirase şoferul în timpul drumului. Asta înseamnă c-o să avem o recoltă..." Dar cu ce recoltă au să se mai aleagă oamenii, dacă o sută de țiștari vor mînca de pe un singur hectar o sută de puduri de boabe? La ce să mai ari şi să mai însămînțezi țelina? Pe afişe scrie că țiștarii trebuie nimiciți, dar cum să-i nimiceşti cînd sînt cu milioanele?

Cîtă vreme Krasniuk stătea cufundat în gînduri în fața afişelor, Arseni Nepomneaşcih, simțind pe la nări un plăcut miros de carne prăjită, se furişă încetişor spre bucătărie. După ce potriviseră în căruță vadra-termos cazoană şi coşurile cu talere şi cu pîine, Ionîci şi Tonia porniseră spre tractoare, iar în urma lor, Fenia Solnîşko, ştergîndu-şi obosită mîinile de şorț, trase cu coada ochiului la Nepomneaşcih şi-l întrebă, veselă:

– Ce te tot uiți? Îți place mirosul?

– Straşnic! Bună bucătăreasă mai eşti! o linguşi el şi, făcînd din cap spre cort, începu să se justifice: şeful n-a mîncat şi nici pe mine nu m-a lăsat! Pînă ne-am pregătit noi de drum, cantina se goli... Aşa că nu mă lua la goană, Solnîşko[2]. Ai grijă şi de biet sufletul meu! Măi, dar frumos mai miroase în jurul bucătăriei tale!

Fenia îşi strîmbă caraghios nasul scurt.

– Mirosu-i frumos, dar carnea n-o să-ți placă.

– E slabă, ori ce? Nu-i nimic, merge şi aşa! E prăjită în ulei, nu?

– De prăjită, e prăjită în ulei... oftă Fenia a jale. Numai că, află o taină! E de... țiştar!

– De țiştar? Zău? Straşnic! Păi, asta-i mîncare aleasă! spuse Nepomneaşcih înviorat. De gustat, n-am gustat-o încă pe asta gătită de tine, dar mai țin minte cum

---

[1] Pud – unitate de măsură egală cu 16,381 kg (n. ed.).
[2] Solnîşko – (în l. rusă) diminutivul de la soare (n. ed.).

o mai hăpăiam în timpul războiului ! O mîncam și o lăudam !

– Să vezi cum de s-a întîmplat, începu Fenia Solnîşko cu o urmă de mîhnire în glas, bucuroasă totuşi că are prilejul să-şi descarce sufletul în fața oaspetelui. E un băetan pe la noi, unu de-l cheamă Petrovan, mare meşter în prinsul vietăților ăstora ! Pune capcane te miri unde, și vînează ! Că fiecare pielicică de țiștar înseamnă bani, şi lui îi prind bine, că-i sărac cu lustru ! Priveşte numai cîte piei a întins pe peretele ăla ! Pielea o întinde, iar carnea o prăjeşte și o mănîncă ! Și mănîncă uneori cu atîta poftă, şi-şi tot linge buzele, că-ți lasă gura apă cînd îl vezi. La început, băieţii noştri pufneau în rîs... și fugeau cînd venea el cu tigaia în cort, dar pînă la urmă n-au mai fugit ! Au stat, s-au uitat, și au început să tragă pe nări mirosul friptúrii ! Că o fi ea carnea cum o fi, dar mirosul friptúrii e grozav ! Pe oricine-l pune pe jeratic ! Ei, nu zic, să fi avut noi carne, ar fi fost altă poveste, poate că n-ar fi mîncat nimeni țiștari, dar noi, ca un făcut, flămînzeam... Numai ce văd că azi dimineață se așază unul lîngă tigaia lui Petka și gustă. Şi pare-se că i-a plăcut atît de tare mîncărica asta, că s-a pus pe înfulecat, de-ai fi zis că se bat calicii la gura lui ! Acum știi și tu că în viață numai începutul e greu... Că dacă a mîncat unul, au dat năvală și alții ! Tineri, ce să le faci ! N-ai să mă crezi, dar au lins tigaia ! Și după aia, numai ce aud că-i dau lui Petka o dispoziţie severă : du-te băiete, au zis, și adu-ne pentru prînz cît mai mulți dăunători dintr-ăștia ! Și bagă de seamă, să nu-i dai la cîini, că le venim noi de hac ! La început, brigadierul s-a împotrivit, că deşi-i aşa cum îl ştii, om fără nazuri, dar cînd e vorba de mîncare i se face silă din te miri ce ! Dar parcă poţi s-o scoţi la capăt cu scandalagiii noștri ? Cer și pace ! „Asta-i cea mai bună metodă de luptă împotriva rozătoarelor !“ au dat ei cu gura. Iar Petka, parcă ce altceva aștepta ? A luat-o la fugă prin stepă și nici n-am apucat eu să spăl vasele, că s-a și întors ! Încărcat a venit !

I-a jupuit, mi-a pus carnea pe masă, și iar a plecat la vînătoare. Și mie mi-a fost greață, dar ce era să fac ? A trebuit să-i gătesc. Și i-am gătit ca la carte : în ulci, cu ceapă, cu piper...

– Nu mă mai chinui că-mi lasă gura apă ! o întrerupse cu un aer de suferință Arseni Nepomneașcih.

– Dacă ți-e foame, poftim ia de mănîncă ! îi răspunse Fenia Solnîșko săritoare. Mai am, că am păstrat și pentru Petka. Dar nu-i port eu grija, că vine el acum cu alții, proaspeți !

Peste cinci minute, Arseni Nepomneașcih ședea la masa de lîngă cort și mestcca de-i trosneau fălcile carnea albă și plăcut mirositoare.

Atras numai și numai de mirosul cărnii, Ilia Ilici Krasniuk ieși pe neașteptate din cort. Cînd îl văzu pe șofer că muncește cu atîta rîvnă cu nasul în tigaie, simți deodată un gol în stomac și înghiți în sec. Întrebă apoi încurcat, făcînd pe nepăsătorul :

– Te alimentezi ?

– Ihî... un picuț, ca să zic așa, îi răspunse Nepomneașcih, ferindu-se să-l privească.

– Da-a... Cred că am procedat greșit că am plecat fără să mîncăm, spuse Krasniuk, căruia îi lăsa gura apă. Și e cam mult de cînd n-am pus nimic în gură, nu-i așa ?

– Cam multișor, că e vremea prînzului, îi răspunse zăpăcit Nepomneașcih. Nu știa ce să facă, așa că șopti încurcat : Luați loc, tovarășe director și dacă nu vă e scîrbă...

Ilia Ilici hotărît să arate că, deși pe o treaptă superioară, e democrat, se așeză îndată la masă în fața șoferului.

– De ce să-mi fie scîrbă ? Că mîncăm împreună dintr-o tigaie ? Doară nu sîntem la restaurant ! spuse el, căutînd din ochi în tigaie o bucățică cît mai frumoasă.

În cîteva clipe, Arseni Nepomneașcih era lac de sudoare din cauza întorsăturii pe care o luaseră lucrurile. Dar acum nu mai putea da înapoi. „N-am să-i spun !

se hotărî el. Şi dacă nu-i spun, n-o să-şi dea seama niciodată ! O să creadă că e carne şi atîta tot !" Cu faţa înfierbîntată îşi făcu vînt cu şapca, şi strigă spre bucătărie :

– Fenia, mai adă o furculiţă !

Fenia ieşi repede din bucătărie, dar cînd îl văzu pe director la masă, înlemni. Crezînd că de frică fata o să-l trădeze, Nepomneaşcih alergă spre bucătărie şi-i şuieră din mers la ureche :

– S-ss-st ! Nici un cuvînt !

Ilia Ilici se dovedi a fi un comesean grozav : jumătatea lui de tigaie se golea văzînd cu ochii ! Vru de cîteva ori să-l întrebe pe şofer ce fel de carne mănîncă, dar nu izbuti, căci, de fiecare dată cînd deschidea gura să vorbească, ochia o altă bucăţică bună.

– Ce oameni ! spuse el, după ce-şi potoli în sfîrşit foamea, uitîndu-se cu coada ochiului spre bucătărie. Şi se mai plîng că n-au ce mînca...

– Cînd e vorba de plîns, nu-i întrece nimeni ! îi ţinu hangul Nepomneaşcih care se mai liniştise. De ce s-or fi văitînd ? Au aici carne berechet !

Pe după mestecenii şi tufişurile de salcîm se auzi un foşnet de frunze uscate şi peste o clipă apăru Petrovan. Venea spre cort umflat ca un butoiaş. Cureaua cu care se încinsese abia de se mai ţinea sub greutatea vînatului ascuns sub pufoaica lui cea veche. Fricos şi prudent, Petrovan se apropie pe furiş şi tăcut de masă şi se aşeză la capătul cel mai îndepărtat al băncii. Nu dădu bună ziua nimănui. Sta, îşi trăgea nasul şi aştepta, numai ochi şi urechi, să vadă ce vor spune musafirii.

Dar musafirii, după ce se uitară la flăcăiaşul acela cu păr albicios şi cu faţa presărată cu pistrui galbeni şi mici ca bobul de mei, nu găsiră nimic de spus, şi se întinseră din nou spre tigaie.

Deodată, în sînul lui Petrovan, începu să se zbată ceva, umflîndu-i pufoaica şi chiţăind a jale. Petka apăsă cu palma umflătura ce-i apăruse în partea stîngă si spuse :

– Ia vezi, linişte !

– Ce ai acolo ? îl întrebă Krasniuk, dînd la o parte tigaia, goală acum.

Petka nu-i răspunse, ci își vîrî mîna în sîn, nu sub pufoaică, ci sub cămașă, de unde, peste o clipă, scoase și ridică deasupra mesei un țiștar mare și galben, cu dungi albicioase. Animalul își rotea ochișorii uluiți, își arăta dințișorii și bătea ca nebun din picioare.

– Îi vînezi ? se interesă Krasniuk.

– Îi vînez, răspunse Petrovan.

– Cu capcana ?

– Cu ce se nimerește : și cu capcana și cu mîna...

– Cum adică... cu mîna ? Poți să-i prinzi și așa ?

– În cîmp deschis sigur că nu-i prinzi, recunoscu Petrovan. Dar eu îi prind în pătrat, unde se ară, că au rămas între postate fîșii subțiri de țelină, pe care s-au îngrămădit țiștarii. Vizuinile lor au fost arate, și lor le e frică s-o ia pe arătură... Se foiesc de colo colo ca niște bezmetici, și nu le trece prin minte să fugă de pe fîșiile alea ! Sînt puzderie acolo ! Să-i tot vînezi ! Nu vedeți cîți am prins ?

Și tot mai curajos, Petrovan se apropie de musafiri, scoase țiștarii din sîn și începu să li-i arate unul după altul.

– Ptiu, ce scîrboșenie ! exclamă Krasniuk, după ce se uită îndelung la boturile lor.

– Sînt rozătoare... făcu Petrovan, voind parcă să-i scuze pentru urîțenia lor.

Aducîndu-și aminte de afișe, Ilia Ilici întrebă :

– Va să zică, îi nimiciți ?

– Îi nimicim ! Din plin ! rîse deodată Petrovan. La început, îi nimiceam numai eu, dar acum s-a pornit pe mestecat jumătate din brigadă... și arătă cu capul spre tigaie. Va să zică, nici dumneavoastră nu vă e scîrbă de ei ?

În clipa aceea, lui Krasniuk i se tăie răsuflarea, iar fața lui gingașă și trandafirie se făcu mai albă ca pînza de in. Holbă ochii la țiștarul pe care-l ținea Petrovan în fața lui și timp de cîteva clipe își zgîrie pieptul cu

unghiile. Apoi se repezi gemînd după cort. Pe după tufişurile de salcîm, un mesteacăn tînăr îşi scutură vîrful. Cineva icni în desiş...

Zgomotul ţinu destul de multă vreme. Mesteacănul se tot clătina... Ai fi zis că directorul, apucat de dureri de pîntece, se încorda în van să-l smulgă din pămînt...

II

La un ceas după plecarea lui Krasniuk din crîngul Iepurelui, apăru în tabără Galina Hmelko. Îi aducea lui Petrovan un pacheţel de la maică-sa cu cîte ceva de-ale gurii. Nu era mare lucru : cinci ouă, o sticlă cu lapte, un boţ de brînză de vaci prins într-o cîrpă şi cîteva piroşti cu mazăre. Dar, spre mirarea Galinei, Petrovan nu se bucură cîtuşi de puţin de darul primit. Tăcut şi posac, sta şi jupuia un ţiştar. Hmelko se aşeză alături pe un butucel şi-l întrebă plină de atenţie :

– Ce-i cu tine, băiete ? Ţi s-a întîmplat ceva ?

– Dir-r-rectorul... mă dă afară din br-r-rigadă.

– Pe tine ? De ce ?

– Din cauza ţiştarilor ăstora !

– Ia linişteşte-te şi-mi povesteşte !

Galina era, ca de obicei, veselă, vioaie, radioasă, iar ochii ei albaştri, plini de soarele primăverii, căutau parcă ceva în crîngul Iepurelui. Cînd începu să-i povestească, Petrovan se aştepta ca, aflînd cum mîncase directorul carne de ţiştar, Galina să izbucnească în rîs. Cu rîsul ei, în care sunau parcă zurgălăi de argint. Cu ea se petrecu însă cu totul altceva : vioiciunea îi pieri şi din zîmbetul ei strălucitor nu rămase nici urmă !

– Şi pe urmă, pe urmă ? întrebă ea nerăbdătoare.

– Ei, pe urmă a început tămbălăul ! povesti Petrovan mai departe. Veni brigadierul, ieşi directorul de după tufişuri şi, de încordare, mutra i se umflase, uite aşa... Ochii îi erau roşii, părul ud... Straşnic l-a mai răscolit. Pînă la sînge ! Cum iese se şi repede la brigadierul

nostru : „Cu ce drept ții minori aici ? urla cît îl ținea gura. Calci legea ! Să plece ! Afară ! Și apoi... cine ți-a dat voie să-i hrănești pe acești tineri patrioți, am putea spune chiar eroi, cu carne de dăunători periculoși ? Știi dumneata că țiștarii răspîndesc tot felul de boli infecțioase ? Vrei să fii dat în judecată ?“ Țipa, făcea spume la gură, mai să-l lovească damblaua !

– Și brigadierul ? șopti cu greu Hmelko.

– Sta nemișcat, parcă era de fier ! Se înnegrise tot ! răspunse Petrovan. Rabdă omul ce rabdă, dar cînd se umple paharul... Cine poate să îndure atîta ? Și numa ce-l vezi că-și descleștă dinții și întrebă : „Cum vine asta, tovarășe director, vă repeziți la oameni ? Sau poate că într-adevăr ați mîncat prea mulți țiștari și ați turbat... din cauza infecției din ei ?“ Cînd a auzit asta, directorul mai să facă explozie ca o bombă atomică ! Eu stam și mă gîndeam : „Ce-o să se-ntîmple, dacă s-o duce acum și la tractoare și-o vedea că Haiarov mai ară o dată țelina arată ?“

Speriată, Galina își acoperi o clipă gura cu palma : apoi întrebă, trăgînd adînc aer în piept :

– Au avut rebut, nu ? Au arat prea puțin adînc ?

– Tare puțin adînc ! Doar au zgîriat un pic pămîntul...

– Cum de s-a putut ? De ce ?

– Păi, sînt „amicii“ lui Dereaba...

– Și ce s-a întîmplat ? A văzut ?

– Nu, că nici nu s-a mai dus la tractoare ! răspunse Petrovan. A șters-o repede acasă, să nu moară infectat de țiștari ! Dar brigadierul, caraghiosul, s-a apucat și i-a spus singur de arătura superficială...

– A spus-o fără să fie întrebat ? Și directorul ?

– „Te jupoi de viu pentru toate astea !“ zise. Pe urmă, s-a urcat în mașină și a plecat.

Galina se ridică repede în picioare.

– Știți dumneavoastră ce am făcut pe urmă, Galina Petrovna ? urmă Petrovan, vesel deodată. Veniți să vedeți...

Cum nu toate afişele în legătură cu lupta împotriva ţiştarilor încăpuseră în cort, unul fusese prins şi pe peretele fără ferestre al remorcii fetelor. Pe acest afiş, capul ţiştarului era împodobit cu o claie înaltă de păr creţ, asemănător cu cel al lui Krasniuk, desenată cu creionul maron. Cînd îl văzu, Hmelko îşi lovi palmele şi izbucni în rîs.

– Seamănă ? întrebă Petrovan.

– Leit !

– Ce rîs a fost aici ! Care cum venea, se uita şi se tăvălea de rîs. Acum l-am poreclit pe director Ţiştar. Să ştie şi el !

Dar Galina nu mai rîdea.

– Nu-i bine să porecleşti oamenii, observă ea.

– Aici, la noi, toţi au porecle...

Cercetînd tabăra cu o privire neliniştită, Galina întrebă :

– Dar brigadierul unde-i acum ?

– Împarte un pătrat nou.

Dorinţa ei era să se ducă imediat la Bagreanov, dar, zăbovi puţin, pînă termină de ros firicelul uscat de iarbă rupt din mers, şi apoi porni încet spre inima crîngului...

Norii care porniseră mai de timpuriu la atac fără să fi acoperit tot cerul de deasupra stepei mult prea mare pentru ei, se risipiseră şi pieriseră, după ce mai împrospătaseră şi mai spălaseră pe ici, pe colo, cîte un petec de pămînt. Bolta te orbea acum din nou cu albastrul ei lucios şi mătăsos ; dinspre soare-apune, în locul unde se îmbină cerul cu pămîntul, tot se mai învolburau nori negri, dar nu se avîntau prea sus, aşteptînd parcă ceva şi adunîndu-şi forţele.

În crîngul de mesteceni golaşi era acum risipă de lumină şi măreţie, cîtă numai într-un palat de marmură albă găseşti. Undeva, la caturile de sus, şopîrliţele şi codroşii îşi dezlănţuiseră vraja cîntului, trimiţîndu-şi trilurile în toate ascunzişurile palatului din stepă. Galina mergea ascultînd fericită şi plină de speranţă. Căci nimic nu-i dă atîta linişte omului, ca glasurile păsărilor, pri-

măvara ! În sfîrșit, fata își îndreptă umerii, își scutură cîrlionții aurii și porni cu pas hotărît de data asta spre marginea dinspre nord a crîngului.

Spera să dea peste Leonid undeva în centrul noului pătrat, dacă nu chiar la marginea lui cea mai îndepărtată, adică la doi kilometri de crîng. Dar cum ieși la hotar îl și văzu. Pășea cu moș Ionîci alături de căruța încărcată cu jaloane lungi.

Cînd o zări, Leonid îi spuse repede ceva bătrînului, pe care-l lăsă să plece mai departe și rămase singur...

Din toate ceasurile ultimelor trei zile și trei nopți, Galina Hmelko n-ar fi putut alege altul mai puțin potrivit pentru întîlnirea ei cu Bagreanov...

În prima noapte de muncă – noapte de neuitat – Leonid se gîndise mult la ea și luase pînă la urmă hotărîrea s-o înlăture din drumul lui. Și tot atunci își făgăduise să lămurească totul cu ea chiar la prima lor întîlnire. Trecuseră zilele, dar el nu-și schimbase hotărîrea. Muncea greu, dar trăia ușor, mulțumit de faptul că rămîne credincios Svetlanei.

Cînd o văzuse azi pe Svetlana în fusta și jacheta aceea cenușie de lînă, cu basca pufoasă pe cap, neobișnuit de gătită pentru stepă, și veselă, numai cu gînduri luminoase în privirea-i liniștită, își spuse pentru a nu știu cîta oară în zilele acelea că fata asta era uimitoare și neobișnuită și că el era mai fericit ca mulți alții. Ca foarte mulți alții. Și, deși amărît de isprava de peste noapte a lui Haiarov și a lui Danka, deși se aștepta din clipă în clipă să se dezlănțuie furtuna deasupra capului său, privirea ei îl îmbună și-l potoli. Gîndul confuz, dar luminos, care arsese în el egal și liniștit atinse deodată cu totul altfel ca pînă atunci sentimentele pe care le nutrea față de ea. Prinsese năvalnic mîna subțirică a Svetlanei, gîndind că privirea ei nu fusese încă niciodată luminată de un gînd atît de minunat. Ce se întîmplase oare atît de frumos ? La ce se gîndea ea ? De unde liniștea asta plină de voie bună ?

– Ai o taină, nu-i aşa ? o întrebă Leonid.
– Da, îi răspunse fata, cu gîndul la scrisoarea pe care o trimisese mamei sale.
– E ultima ta taină, nu-i aşa ?
– Da.
Leonid ghicise că ea le scrisese în sfîrşit părinţilor mult dorita scrisoare.
...Nu voise să fie crud cu Galina. Iubirea lui pentru Svetlana îl făcea fericit, şi dacă s-ar fi întîlnit de dimineaţă cu ea totul ar fi decurs în linişte. Cearta cu Krasniuk însă îl îndîrjise, era încă nervos, şi cînd se apropie Galina de el, nici n-o salută măcar. Îi spuse doar pe un ton iritat :
– Eşti aici ? Du-te şi încheie procesul verbal...
– Ce proces verbal ? îl întrebă Galina, uluită.
– În legătură cu arătura prea puţin adîncă... M-ai ameninţat parcă...
Abia acum îi privi Leonid ochii. Fu uluit. Nu crezuse niciodată că putea fi atîta nelinişte în ochii ei de obicei scînteietori ca albastrele ape ale mării. „E neliniştită din cauza mea", îşi spuse el şi gîndul acesta îl arse ca focul. Căci îşi dăduse seama în clipa aceea, îndurerat şi ruşinat, că deşi o urîse în ultimele zile, un dor greu şi surd îl mînase mereu spre ea. Îi fu scîrbă de sine. Ar fi fost în stare s-o ucidă. S-o ucidă fiindcă îl iubea şi era neliniştită din cauza lui. S-ar fi omorît şi pe el pentru că se bucura de venirea şi de neliniştea ei...
– Ştii tot ? o întrebă el mohorît.
– Da, îi răspunse fata, dînd uşor din cap.
Atunci Leonid o măsură cu o privire nimicitoare.
– Şi ce te priveşte ? De ce-mi porţi grija ? şuieră el. Îşi dăduse seama cît de slab era în faţa ei şi nu se mai putea stăpîni. N-am nevoie de grija dumitale, n-am nevoie, n-am nevoie ! Şi cu asta am terminat ! Pleacă de aici !
...Peste cîteva clipe, Galina se pierdea în adîncul palatului luminos de stepă...

Nici nu dispăru bine Galina Hmelko în crîngul Iepurelui, cînd Leonid, ca toți oamenii impulsivi dar buni și inimoși, recunoscu rușinat că în dorința lui de a-și atinge scopul se purtase cu ea cu o grosolănie de neiertat, și vru pe dată să-i ceară iertare. Se duse deci repede în tabără, cu nădejdea c-o va mai găsi acolo, dar auzi răpăitul eșapamentului urmat imediat de duduitul surd al motocicletei ce se îndepărta.

– A venit ca o furtună, pe cinstea mea ! îi povesti Petrovan mirat și alarmat. Parcă nici nu vedea înaintea ei ! Să nu-și frîngă gîtul ! A zburat de aici de parcă ar fi luat-o vîntul !

– N-a spus unde se duce ?

– La Lebeajie, unde să se ducă ? îi răspunse Petrovan și după ce-și roti privirile ca un pui de fiară să vadă dacă nu-i aude nimeni, îl întrebă : V-a nimerit, cum s-ar zice, în draci, nu-i așa ?

– Nu mai vorbi despre asta ! îl rugă Leonid.

– De ! A avut ghinion !

Discuția cu Petrovan îl indispuse și mai mult pe Leonid. „M-am repezit la ea, am început să țip ca un bezmetic și am jignit-o ! Dar pentru ce, mă rog ? se tot chinuia el. Și cum de am putut s-o alung, cînd și pe mine... da... și pe mine m-a chinuit dorul de ea ?"

De obicei, mintea lui de om activ și impetuos ca și viața pe care o ducea, funcționa ușor și repede, oricare ar fi fost problema care i se punea. De astă dată însă i se părea că gîndurile lui trebuie să răzbată cu greu și cu chin prin desișul taigalei, rătăcind adesea în căutarea unui luminiș pe care nu izbutea să-l găsească. De muncă nici să nu mai vorbim, că nu avea nici un spor. O bucată de vreme tăie cu lopata firele de păiuș și curăță un petec de pămînt, ca să aibă unde încălzi semințele la soare. Apoi, trecu pe la semănători, să controleze personal pregătirile de muncă. Dar nici aici nu zăbovi prea mult, căci luînd din nou lopata se apucă să marcheze locurile pentru atelierul și fierăria de cîmp. Peste cîteva clipe însă, înfipse furios lopata în pămînt.

Sufletul lui nu-şi găsea nicăieri împăcare şi mîngîiere! Asta cînd cu numai patru zile în urmă viaţa-i fusese limpede şi albastră ca cerul stepei... Din clipa în care o văzuse pe Galina acolo, lîngă cuibul vulturilor, se lăsase parcă peste viaţa lui un nouraş care, fără ca el să-şi fi dat seama, îl învăluise în beznă, o beznă tristă, înfricoşătoare... Ce să facă? Îi venea să urle ca lupii! De ce să se apuce? Rătăci vreo jumătate de ceas prin crîng, fără rost, fără ţel, tot aşteptînd ceva. Apoi se aşeză la pămînt, sub un mesteacăn, în colţul cel mai îndepărtat al iazului, şi-şi luă capul în mîini...

Aşa îl găsi Fenia Solnîşko.

– De ce eşti trist? îl întrebă ea, plină de milă, convinsă că brigadierul lor era amărît din cauza certei lui cu Krasniuk. Să nu-ţi pese! Poate să-ţi facă ceva? Nimic! N-are decît să se răzbune pe şofer, dacă-i e de răzbunat! Pe dumneata nu te priveşte!

– Trebuie să mă duc la Lebeajie! spuse Leonid.

– Du-te! îl susţinu repede Fenia Solnîşko. Fără prea mare gălăgie, delicat, dar ia-l pe preşedinte de gît! Şi nu-l lăsa pînă nu ne dă carne! Pentru că, la urma urmelor, ce-nseamnă asta? Băieţii ară pămîntul pentru colhoz, dar colhozul habar n-are de ei! E a patra zi de cînd muncim dar de la Lebeajie n-a venit nimeni, nici măcar aşa, ca să se uite! Nu le pasă cum arăm, nu le pasă cum trăim! Iar patrioţii noştri, vorba lui Krasniuk, au ajuns, săracii, să mănînce ţiştari de foame! Ptiu, ce ruşine!

...Mai erau vreo două ore pînă la asfinţitul soarelui, cînd Leonid îl înhămă pe Sokolik şi se duse la Lebeajie. „O să-mi cer scuze şi cu asta, basta!“ îşi tot spunea el întărîtat şi întunecat. Apoi, deodată, se trase de piept: „Uite, aşa am s-o smulg de aici, din inimă! Afară!“

Sokolik alerga în trap mărunt. Porniră spre miazăzi, spre capătul unei mari întinderi de stepă în care se zărea ieşindul cernit al pădurii de pini. Acolo, lîngă ieşindul ăsta, ascuns privirilor, în copaia unui lac, se

afla Lebeajie. Acolo se va întîlni Leonid cu Galina, acolo îi va spune, calm, cîteva cuvinte și tot acolo se va topi și pricina care-l tulbura atît acum. Iar după aceea viața lui își va relua firul dinainte...

III

Dar Galina Hmelko nu se dusese direct la Lebeajie. Se mai abătuse pe la brigada lui Gromov, după care vizitase alte două brigăzi mai vechi, unde oamenii se apucaseră de grăpatul unei întinse arături de toamnă. Numai cînd soarele se lăsase bine spre zare ieși din nou în drumul ce ducea spre sat. Dar nici goana nebunească cu motocicleta, nici zgomotoasele ei discuții în legătură cu munca brigăzilor n-o liniștiseră. Nimeni și niciodată n-o rănise încă atît de adînc în mîndria ei. Nimeni, niciodată ! Îi venea să înnebunească !

În lăstărișul din vîlcea, Galina trase motocicleta lîngă drum, o lăsă lîngă tufișurile de măcieș și, simțind că nu mai are putere să rabde jignirea, se trînti cu pieptul la pămînt...

Nu trecură însă nici zece minute cînd auzi un foșnet prin ierburile uscate și, tresărind, sări în genunchi și se trase mai înapoi. În fața ei, luminat de razele piezișe ale amurgului, cu pufoaica descheiată, cu rucsacul în spinare și cu o armă cu două țevi în mînă, zîmbea, beat, Stepan Dereaba. Galina nu-l văzuse pînă atunci decît de vreo două ori, dar auzise destule despre el, așa că luă hotărîrea să fie cu ochii în patru. Se apropie deci de motocicletă și puse mîinile pe ghidon, în semn că nu are de gînd să întîrzie prea mult cu el. Apoi îl întrebă, a dojană :

– Ce-i cu dumneata ? Te-ai îmbătat și ai pornit-o prin stepă ?

– Ei și ce-i cu asta ? Că ce-o fi stepa, Palatul Culturii, sau ce ? răspunse Dereaba. Auzi dumneata ! N-are voie omul să vină beat încoace !

Își lăsă la pămînt rucsacul aproape gol și pușca, și se așeză lîngă ele, întinzîndu-și picioarele lungi, încălțate în niște cizme enorme, ca să-i dovedească parcă fetei că are cele mai pașnice gînduri. Numai că pe fața lui puhavă și arsă de soare stăruia un zîmbet strîmb. Avea un chip ciudat pe care nu-i vedeai chiar de la început ochii mici, tulburi, împînziți de vinișoare sîngerii. În părul roșcat și ciufulit se împletiseră cîteva fire de iarbă, semn că flăcăul se mai odihnise undeva, în drum

– Nu-i vorba de asta, îi spuse Galina, dar se lasă noaptea !

– Las' că mai e pînă-n noapte !

Își vîrî mîna în buzunarul pufoaicei, de unde scoase ceva, apoi arătă în palma desfăcută o păsăruică cenușie cu căpșorul însîngerat, și se lăudă :

– Uite, am lovit-o din zbor !

– Bine, dar e o... ciocîrlie ! rosti Hmelko dezaprobatoare !

– Pagubă-n ciuperci ! Sînt cîtă frunză și iarbă pe aici ! spuse Dereaba. Nu le-auzi cum mai trăncănesc ?

Privirea fetei se înăspri și mai mult.

– De-ar fi după mine ți-aș trage una zdravănă pentru ciocîrlia asta ! spuse ea, mînioasă. Umbli ca năucul prin stepă și împuști păsărelele ! N-ai nici rușine, nici conștiință, băiete !

– Dar ție, că ai suflet și ți se rupe inima după păsărele, de oameni ți-e milă ? întrebă Dereaba caustic, strîngînd din pleoape.

– Asta depinde de oameni, îi răspunse tăios Hmelko.

– Ei, să zicem că e vorba de unul ca cetățeanul ăsta, aici de față, îi răspunse Dereaba, împungîndu-și pieptul cu degetul. Are mult de mers, dar picioarele nu-l ajută. Trebuie să ai milă de el sau nu ? Trebuie ! Că vine noaptea, cum bine ai spus chiar dumneata. Care vaz-că, să-l iei cu motocicleta !

– Merge departe excelența sa ?

– În crîngul Iepurelui, suflete milos !

– Atunci, n-avem același drum! Eu mă duc la Lebeajie...

– Nu-i nimic! Întoarce și du-mă pînă acolo!

– Dar ce cauți dumneata în crîngul Iepurelui? întrebă Hmelko. Sau ți s-o fi făcut dor de Bagreanov? Te leagă de el o veche prietenie, nu-i așa?

– Ce nevoie am eu de Bagreanov al dumitale? Vreau să-mi iau rămas bun de la amici, o lămuri Dereaba și, ridicîndu-se cu greu în picioare, îi mai spuse, clătinîndu-se: Plec la Moscova, suflete milos! Astăzi mi-am primit toate drepturile. Pînă la un ban! Care vaz-că, o să mă urc într-o mașină care merge la Lebeajie și o să mă duc pînă acolo! Dar la crîngul Iepurelui n-am să mai pot ajunge. Îmi vine greu... Înțelegi, nu-mi funcționează picioarele! Și cum să nu-mi iau rămas bun de la amicii mei? N-ar fi frumos! Îmi iau rămas bun, mă duc pe urmă ață la gară și peste patru zile – Moscova, „Metropol", jazz... Dereaba rîse cu rîsul lui răgușit și începu să-și miște obscen trupul.

– Pleci, dar cu țelina nici n-ai dat ochii! rosti Galina cu scîrbă. Ce ai să povestești la Moscova despre ea?

– Păi tocmai de aia mă duc în crîng, s-o văd și eu, îi răspunse Dereaba, fără să se tulbure cîtuși de puțin. Firește că trebuie să mă uit și eu la ea. Care vaz-că, mă duci, nu? Cum, nu binevoiești? Dacă nu binevoiești, adă-ncoa motocicleta, că mă duc eu și fără tine!

– Iar eu să merg pe jos?

– Nu ești prea departe!... Ajungi acolo și perpedes!

– Ia ascultă! Șterge-o de aici! strigă Galina, ieșindu-și din fire și vru să urce pe motocicletă, dar Dereaba o apucă de umăr.

– Nu mi-o dai? îi țipă el la ureche. Dă-o încoa!

Dintr-o smucitură o aruncă la o parte și apucă ghidonul. Dar în aceeași clipă Galina se repezi pe la spate și-l doborî la pămînt. Dereaba sări însă repede în picioare, își holbă furios ochii la fată și-și întinse spre ea mîinile enorme.

– Stai, scorpie! Unde ești?

– Aici ! îi strigă Galina drept răspuns şi, înaintînd neînfricată spre Dereaba, făcu un salt şi-l lovi pe neaşteptate cu piciorul sub pîntece.

Dereaba căzu gemînd la pămînt şi se chirci lîngă motocicletă. După o bucată de vreme izbuti totuşi, cu chiu, cu vai să se aşeze în genunchi, beat acum nu numai de votcă, ci şi de ură. Ţinea în mînă un cuţit scurt şi ascuţit. Spuse, rînjindu-şi dinţii galbeni :

– Hai, scorpie, fă-te-ncoa !

Încruntată, aspră, gata s-o ia din loc în orice clipă, Galina se uita de departe la el.

– Ce, e de rău ? întrebă Dereaba.

Dîndu-şi seama că nu mai are de ce să se teamă, Dereaba se urcă pe motocicletă, porni motorul şi o luă spre drum.

Dar Galina pusese mîna pe puşca pe care Stepan, din repezeală şi beţie, o uitase, şi, în clipa următoare, vui peste stepa cuprinsă de înserare o împuşcătură asurzitoare. Motocicleta începu să şerpuiască, sări peste drum şi intră în lăstăriş o dată cu Dereaba.

Cînd se dezmetici, Galina auzi tropot de cal. Se uită la drumul dinspre stepă şi-l văzu pe Sokolik venind în trap întins. În căruţă era Bagreanov. Mîna din picioare, cu hăţurile în mînă. Fără să-l mai aştepte, Galina, cu arma în mînă, pregătită să mai tragă o dată la nevoie, intră în lăstăriş să-şi ia motocicleta. Dereaba nu mai era pe-acolo, dar fata ştia că se ascunde pe-aproape şi-i strigă :

– Hei, eroule, vino să-ţi iei puşca !

– Las-o în drum, îi răspunse Dereaba din tufişuri.

Veni şi Bagreanov, gîfîind, prin lăstăriş. Cînd fu în faţa ei, Galina îi întinse arma :

– Dă-o lui Dereaba !

– Ce s-a întîmplat aici ? De ce ai tras ? o întrebă Leonid, uitîndu-se în jur, dezorientat şi vădit descumpănit de spaimă.

– Întreabă-l pe Dereaba ! îi răspunse Hmelko, scoţîndu-şi motocicleta la loc drept.

– Ce-i cu dumneata ? Așteaptă-mă... o rugă Leonid, vinovat.

Dar Galina, tăcută, încălecă pe motocicletă și o porni ca vîntul pe drumul ce ducea spre Lebeajie...

Stepan Dereaba își luă pușca, scoase cartușul gol din țeava stîngă și clătină din cap.

– Putea să mă omoare, proasta !

– Ce s-a întîmplat ? vru să știe Bagreanov.

Numai că Dereaba, din motive lesne de înțeles, refuză să-i spună cele petrecute între el și fată. Îi comunică doar că se îndreaptă spre crîngul Iepurelui.

– N-ai ce căuta acolo... i-o tăie Bagreanov.

– Cum adică, nu mă lași la amicii mei ? îl întrebă Dereaba, privindu-l pieziș și ștergîndu-și de sînge fața zgîriată. Ai tu dreptul ăsta ? După care lege ?

– Dacă vrei, urcă să te duc la Lebeajie ! îi spuse Leonid fără să-i răspundă la întrebare și sări în căruță. Nu te sfătuiesc să umbli noaptea prin stepă ! Poți să cazi, beat cum ești, pe undeva și să adormi pe pămîntul ud. Vii ? Că eu am plecat !

– Drum bun și cale bătută !

Pe Leonid pusese stăpînire din clipa aceea o nerăbdare ciudată. Și tot nerăbdător îl îndemna pe Sokolik să meargă mereu mai repede. Noroc că drumul cobora în vîlceaua în a cărei parte, pe dreapta, se aflau lacurile cu apă dulce. „Ce fată curajoasă ! își spunea el plin de admirație. A știut să-l pună la punct pînă și pe banditul ăsta ! L-a speriat de moarte !"

Își aduse aminte de o altă fată pe care o cunoscuse pe front. Se numea Katia. Într-un rînd, rămăsese singură în urma plutonului și se apărase aproape o oră cu tot ce-i căzuse sub mînă de o grupă de hitleriști. A rezistat pînă i-au venit în ajutor tanchiștii. Văzuse mai apoi cum într-o poiană, în pădure, generalul îi înmînase o decorație în fața ostașilor adunați în front și, din clipa aceea, în sufletul lui Leonka Bagreanov, fiul brigăzii de tancuri, se născuse față de Katia o dragoste

atît de înflăcărată şi de nemărginită de adolescent, încît trăi multă vreme ca în delir. De văzut, n-o mai văzuse niciodată, dar chipul fetei aceleia atît de curajoase îi tulburase aproape un an de zile sufletul tînăr.

„Nici asta nu s-ar fi speriat !" se gîndi Leonid, întorcîndu-se din nou cu gîndurile la Galina, pe care şi-o închipuia acum în locul neînfricatei Katia. Nici una din minunatele calităţi cu care era înzestrată din plin fata asta şi pe care i le admirase pînă acum nu se putea compara cu aceasta nouă care i se dezvăluise abia acum. Pentru că era aproape convins că este cea mai de seamă calitate necesară oricărui om care-şi începe viaţa în stepa de aci.

Nu se gîndea în clipele acelea la Svetlana. Şi cu atît mai conştient nici n-o compara cu Galina. Dar fără voia sa, cele două fete se comparau singure în mintea lui. Svetlana avea toate aceste calităţi în stare de potenţă : atît caracterul care abia începea să i se formeze, cît şi frumuseţea neobişnuită, feminină, care abia începea s-o lumineze. Svetlana era minunată mai mult prin ceea ce făgăduia, prin ceea ce-l îndemnase pe Leonid s-o asemuiască zorilor. Galina Hmelko era însă de pe acum ceea ce promitea Svetlana pentru viitor...

Îl mîna acum un singur gînd : s-o vadă pe Galina cît mai repede. Uitase de ce plecase din crîngul Iepurelui, uitase că trebuia să-i ceară iertare şi să şi-o scoată din inimă, căci ea se înfipsese acum şi mai adînc în sufletul lui, aşa cum sămînţa de colilie se înfige în pămînt şi începe să se dezvolte unde a prins rădăcini.

Nu mai avea mult pînă la pădurea de pini şi pînă la Lebeajie. Străbătea acum vîlceaua în care începuseră să se lase umbrele înserării. Întrezărea undeva, la dreapta, stufărişul, iar departe, în spate, nori purpurii ce se îngrămădeau, vestind o vîntoasă pentru a doua zi. În stînga se întindeau hăurile saline, pe care scînteia ici, colo apa stacojie şi strigau nagîţii, locuitorii credincioşi ai acelor locuri atît de primejdioase. Avea amurgul acela ceva neobişnuit şi neliniştit. Poate unde ameninţa vremea rea...

Trecu apoi prin alt lăstăriş, rar. Deodată, Sokolik speriat, dădu să se abată din drum. Leonid îl opri. Şi crezu că visează cînd o văzu în stînga lui, lîngă o tufă de răsură, pe Galina Hmelko. Stătuse pînă atunci aplecată spre motocicletă, dar acum se îndreptă, îşi dădu la o parte cu dosul palmei părul de pe frunte şi-şi ridică chipul în lumina blîndă a soarelui ce apunea. Cînd Sokolik se opri, Leonid prinse grăbit hăţurile de grătarul caprei, sări la pămînt şi o privi nerăbdător. Şi din nou ceva tresări în sufletul lui, ca atunci, lîngă cuibul vulturilor. Îl pătrunse iar neliniştea, şi-i arse toată fiinţa, secîndu-i parcă ultima picătură de sînge... De data asta însă, păşi spre fată fără a mai aştepta să se dezmeticească. Căci nu, nu-i nevoie să te uiţi prea mult la o femeie care-şi aşteaptă fericirea ! „Unde mă duc ? Pentru ce ? Ce fac ? Ce vreau ?" strigau în el gîndurile, dojenitoare, osîndindu-l cu fiecare pas, ros de grele păreri de rău că merge spre păcat, şi continuînd totuşi să-l întîmpine. Intrase în joc o forţă nouă, necunoscută lui, o forţă care nu ţinea seama de nimic şi care-l atrăgea fără putinţă de scăpare spre Galina. Uitase tot ce voise să-i spună cînd pornise spre Lebeajie. Nu mai ştia ce voise să-i spună, dar îl ardea sufletul zbuciumat, ruşinat şi îndurerat de dorul întîlnirii cu ea...

– Ce s-a întîmplat ? o întrebă el din mers, fără să-şi dea seama că ţipă, căci nu-şi mai auzea glasul.

– Uite... mi-a stricat-o Dereaba ! îi răspunse Galina, strîngînd fericită din pleoape în razele piezişe ale soarelui.

Noroc că avea o treabă de făcut ! Altfel ar fi înnebunit, la gîndul slăbiciunii sale în faţa ei. Faptul că trebuia să facă ceva îl bucura, ca şi cum în munca ce-l aştepta stătea scăparea lui de la o pieire sigură. Porni motorul fără nici o greutate, dar îl stinse îndată, uluit de ceea ce-i săgetă gîndul : „M-a aşteptat !" îi şopti inima şi i se opri în loc. Faţa i se trase deodată şi împietri. Stătea atît de aproape de el ! Îl chema cu atîta foc ! „De ce am rămas ca o stană de piatră ? De ce tac ? De ce sînt

aici ?" deslușea el cîte o frîntură din vălmășagul gîndurilor sale înnebunite. „De ce o privesc fără să-mi pot lua ochii de la ea ? Ce o să fie mai departe ? Ce să-i spun ?" Și, deși înfrigurat, Leonid își dădu seama pentru prima dată clar, că ori de cîte ori n-o avea în față n-o iubea, ba o ura chiar. O ura pentru că tăiase drumul alteia și o judeca fără părere de rău, cu cruzime, socotindu-i fapta imorală. Dar cînd o vedea, se simțea atras de ea ca vrăjit... „Ce-i cu mine ? O iubesc oare ? strigară din nou gîndurile sale și fruntea i se îmbrobonă toată. Fleacuri ! Aiureli ! O urăsc ! O disprețuiesc !" Dar continua s-o admire, să-i admire fața zîmbitoare, gropița de pe obrazul drept și ochii, tînjind din toată ființa lui să mai facă un pas, ultimul, și s-o cuprindă în brațe. S-o cuprindă și s-o acopere cu sărutări ! S-o cuprindă și s-o strîngă !

Nu mai avu însă timp să facă acest ultim pas, căci Galina îi simți tulburarea și chinul. Numai că ea îl așteptase atît de mult, fusese într-atît chinuită de dorul lui, încît nu mai apucă să vadă în tulburarea lui altceva decît nehotărîre. Așa că ultimul pas spre el îl făcu ea.

– De ce taci ? Țipă la mine, bădăranule, țipă ! îi șopti ea, chemîndu-l și din glas și din priviri. Alungă-mă ! Lovește-mă ! Ești în stare de orice !

Își ridică curajoasă amîndouă mîinile și i le lăsă pe umeri.

Leonid i le luă între ale sale și i le strînse la piept. „Uite că ești al meu !" părură a spune în clipa aceea ochii Galinei, și Leonid, citindu-i triumful din priviri, simți deodată că tot sufletul i se răstoarnă. Începea să se dezmeticească și se simțea străbătut de fiori de gheață. Și iar, așa cum se întîmplase la prima lor întîlnire, acolo, lîngă crîngul Iepurelui, i se aprinse în gînd ura și disprețul față de sine însuși. „Nici să te ucid n-ar fi destul !" Nu fusese în viața lui atît de slab, nu se simțise niciodată atît de rușinat, nu se simțise niciodată atît de josnic !

– Stai, îngăimă el surd, cu un glas care nu mai era al lui, și-i dădu la o parte mîinile, hotărît, dar fără a fi grosolan.

Galina ridică sprîncenele, mirată.

– Doar voiai să vezi cum am să arăt cînd am să-mi găsesc fericirea, îi aduse ea aminte, cochetînd, căci nu-şi dădea seama încă de cele ce se petreceau cu Leonid. Priveşte-mă, dar !

Bagreanov o îndepărtase de el din întîmplare, fără să se gîndească, de zăpăceală. Aşa interpretase ea gestul lui, aşa-l înţelesese. Îşi lăsă din nou mîinile pe umerii lui, zîmbind în aşteptarea sărutării ce trebuia să vină. Dar Leonid îşi aminti deodată de întîlnirea lui cu Anca Rakitina. Era tot într-un amurg, acolo, lîngă tabără... „...Fiţi blestemate ! Ce-i cu voi de vă daţi la oameni ca pisicile sălbatice ?“ Şi, pentru prima oară de cînd o cunoştea, Galina i se păru şi urîtă şi vrednică de milă. Îi desprinse din nou mîinile cu aceeaşi hotărîre, sigur că pînă la urmă fata va pricepe de ce nu-i primeşte mîngîierile. Dar Galina nu pricepu nici de data asta.

– Ce e ? Ce ? îl întrebă ea şoptit. De ce taci ? Nu-ţi plac... cu fericirea mea ? Nu-ţi plac ?

– Cu fericirea ta ? o întrebă Leonid, dezmeticit.

– Da, da. da !

– Ţi-ai găsit fericirea ? Unde ?

Galina izbucni în rîs şi bătu din palme, atît de caraghios era acum Bagreanov, Bagreanov al ei !...

– Niciodată n-am crezut că am să-mi găsesc fericirea într-un loc atît de pustiu ! exclamă ea, privind stepa.

– Şi mai ales, tăind drumul alteia, nu ? întrebă Leonid.

Pălind cu încetul, fata îl privi lung în ochi. În sfîrşit, înţelegea ! Cuvintele lui Bagreanov fuseseră pentru ea aidoma unor pietre zvîrlite din vîrf de munte, care, în căderea lor, stîrneau o avalanşă întreagă, o avalanşă – i se părea Galinei – ce venea vuind de răsuna lumea toată.

– Cum, drumul alteia ? întrebă ea aproape neauzit şi în ochi i se ivi o lucire umedă, care le lumină şi mai viu albastrul rupt din valurile mării.

– Aşa, al alteia, repetă Leonid, aspru.

În zăpăceala ei Galina zîmbi. Dar era un zîmbet atît de chinuit, încît o clipă păru într-adevăr şi urîtă şi vrednică de milă.

– Ce-i cu tine ? Ce spui ? De ce mă sperii ? întrebă ea, gata să izbucnească în plîns. Ce am eu cu drumurile alteia ? Eu n-am mers decît pe drumul meu... Ce sînt eu de vină dacă aşa a fost să fie ?... Dar tu ? Tu de ce ?

– Eu nu te iubesc, spuse Leonid.

– Nu-i adevărat ! Mă iubeşti ! strigă Galina. Îi era atît de frică pentru fericirea ei, încît tremura toată. Mă iubeşti ! Mă iubeşti ! repeta ea, înnebunită parcă. Ştiu că mă iubeşti ! Am văzut că mă iubeşti ! Crezi că sînt oarbă ?

– Asta nu-i dragoste...

– Taci ! Taci ! strigă ea plîngînd, şi, deodată, se agăţă de scurta lui de piele. Mai bine omoară-mă ! Omoară-mă !

Îşi apăra din răsputeri fericirea. De astă dată, Leonid n-o mai goni. Devreme ce-i spusese tot ce avusese de spus...

IV

La miezul nopţii vîntul începu să fluiere prin stepă, bătînd la început mai cu milă, apoi, înainte de a răsări soarele, atît de puternic, încît încovoie mestecenii, porni să le rupă ramurile moarte şi să pocnească ca biciul în acoperişul cortului. Godinul, în care moş Ionîci ţinuse focul toată noaptea, cam fumega şi băieţii, somnoroşi, se foiau în aşternut şi strănutau.

Lui Kornei Cernîh îi înţepenise piciorul drept şi se trezi. Speriat că dormise prea mult, îşi aprinse lanterna şi se uită la ceas. Aţipise la masă însă nu mai mult de o jumătate de oră. Era de ajuns. Venise vremea să se ducă din nou la tractoare.

Cînd să iasă din cort dădu peste moş Ionîci.

– Am auzit că daţi gata azi pătratul, îi spuse bătrînul.

– Îl dăm, tătucă !

Pînă în noaptea aceea Kornei Cernîh lucrase, ca şi Bagreanov, unde fusese nevoie : cînd pe tractor, cînd pe remorcă. Abia din seara ce trecuse se apucase omul într-adevăr de munca lui. Dar, ca un făcut, noaptea aceea fusese foarte agitată.

La intrarea schimbului de noapte, Vitali Beloreţki, care ieşea la lucru pentru prima dată după boala de care zăcuse, îşi luă în primire tractorul său de la Haiarov. După cum susţinea Vitali, agregatul era în perfectă stare. Dar Kornei Cernîh îi ascultase totuşi dieselul, controlase nivelul apei, al carburanţilor şi al uleiului, cercetase decantorul de praf şi voise chiar să încerce dispozitivele de fixare, cînd Beloreţki îl întrebase, supărat :

– N-ai încredere în mine ?

– Aşa sînt dispoziţiile ! îl lămuri el cam rece. Şi apoi, de ce să am încredere în tine ? Ieşi abia a treia oară pe brazdă şi dieselul nu-l cunoşti încă bine...

– Îl cunosc cît îl cunosc şi alţii, fii pe pace !

Enervat oarecum din pricina acestei discuţii, Cernîh uită să-l întrebe dacă a scurs sedimentul din corpul de filtrare simplă, aşa cum se cerea după fiecare douăzeci de ore de muncă.

Spre miezul nopţii tractorul lui Beloreţki începu să piardă din putere, ca pînă la urmă să se oprească definitiv. Au trebuit să spele filtrul simplu şi să scoată aerul din sistemul de încălzire.

Acum Cernîh avea alte griji.

Fusese prevăzut ca Sobol, Holmogorov şi Belousov să-şi termine parcelele în zori, unul după altul. Apoi trebuia să se dea imediat ajutor lui Zarniţîn şi lui Beloreţki, ca primul pătrat de ţelină să fie terminat, prin efortul lor comun, chiar în dimineaţa aceea.

Se crăpă de ziuă. Crîngul Iepurelui foşnea în vînt, iar în depărtare, jos, lîngă pămînt, începeau să se lăţească fîşiile de lumină. Kornei Cernîh porni zorit spre locul în care zărea farurile tractoarelor...

...Se ştia dinainte că Vanka Sobol va termina primul partea sa, dar cum în orice muncă există şi neprevăzut,

Holmogorov și Belousov, care nu rămăseseră prea mult în urma lui, nu pierduseră nădejdea că-i vor lua înainte peste noapte. Nici unuia dintre cei trei tineri tractoriști nu-i plăcea să vorbească de întrecere, nici unul nu se uita la tabela cu indici, decît doar așa, în treacăt. dar spiritul întrecerii plutea totdeauna deasupra agregatelor lor, și fiecare dorea, în fundul sufletului său, să se evidențieze chiar din primele zile de muncă pe țelină.

Dar, mai mult decît toți, Vanka Sobol visa să iasă primul !

Cu toate că avea încredere în el, Vanka, care era om deștept, își dăduse seama că față de băieții de la uzinele din Moscova, pierdea mult în ochii Toniei. Şi pierdea mai ales în comparație cu Zarnițîn. Iar Vanka ajunsese acum să fie convins – și nu fără temei – că dacă va fi întrecut și în muncă, partida lui era ca și pierdută. Firește, Sobol știa prea bine că fetele nu se îndrăgostesc totdeauna de fruntași, așa cum scrie prin romane sau cum se întîmplă în filme. Dar își dădea seama că în situația de față nu avea decît de cîștigat dacă ajungea în fruntea tuturor, în atenția întregii brigăzi.

Luptase din prima zi pentru primul loc, mînat de cu totul alte gînduri decît Holmogorov și Belousov, dar cu aceeași rîvnă ca și rivalii săi în muncă. „Pentru ea îl întrec și pe dracu !" își spunea el, gîndind la Tonia. „N-am să precupețesc nimic !"

Într-adevăr, Vanka Sobol nu-și precupețea nici timpul, nici puterile în îngrijirea agregatului, care era totdeauna în stare perfectă. Nu se îngrijea numai de tractor, ci și de plug, care ar fi putut oricînd să-i facă greutăți. Se străduise în fel și chip să micșoreze efortul de tracțiune al plugului, veghease ca brăzdarele să fie totdeauna ascuțite și așezate în același plan, ca roțile să nu joace pe osii, și ca piulițele să fie strînse pînă la nivelul suprafeței brăzdarelor. Avusese grijă de reglarea plugului, nu numai în timpul preluării schimbului, ci și în timpul pauzelor, dîndu-și seama că pe țelină dispozitivele de fixare slăbesc foarte repede. Toate acestea adunate la

un loc îi îngăduiseră să cîştige cîte puţin la fiecare tur. Şi se ştie bine că orele se compun din minute...

Sobol dormea mai puţin ca ceilalţi tractorişti. Cînd se scula nu umbla hai-hui prin tabără şi nu sta să tragă cu urechea la poveştile şi anecdotele băieţilor, ci – ca să nu dea încă o dată ochi cu Tonia – o şi pornea spre parcela lui, unde se urca în cabină alături de Fedea Brajkin, şi-i împărtăşea din mers schimbului său toate micile taine ale muncii pe tractor. Cu ajutorul lui, şi Fedea Brajkin ara foarte bine, tot agregatul ajungînd astfel fruntaş.

Aşa stînd lucrurile, nici prin gînd nu-i trecuse lui Vanka Sobol în zilele acelea să-şi ia puşca şi să dea o fugă pînă la lacul din apropiere, deşi uneori ţipetele gîştelor îi sfîşiau inima de vînător. Acum, nici de cîntat nu-i mai ardea...

...Kornei Cernîh văzu încă de departe că Vanka Sobol sta să termine ultimul tur, şi grăbi paşii. Dar nu apucă să se apropie de parcelă că Sobol opri tractorul pe fîşia de întors. Anca Rakitina, întrerupînd brazda, îi strigă ceva de pe remorcă, dar îi luă vîntul vorbele şi n-o auzi ce spune. Cernîh le făcu amîndorura semn cu mîna şi, felicitîndu-i pentru victoria lor, strigă :

– De ce nu dansaţi ?

– Cum dracu să mai dansezi ? bombăni Anca. Nu mai sînt în stare nici măcar să mă dau jos de pe remorcă ! Mi-au înţepenit şi mîinile şi picioarele. Of ! Nu vrei să mă ajuţi, Kornei Stepanîci ?

– Puteai să intri în cabină, să te mai încălzeşti ! remarcă Cernîh, care nu se grăbea să-i dea ajutor.

– Dacă dumnealui nu m-a poftit ! bombăni Anca, arătînd spre Sobol. Parcă nici nu mai e el. A fost băiat ca toţi băieţii, dar acum parcă tot îi tună şi-i fulgeră !

– Ce-i cu tine cavalere ? Nu cumva într-adevăr ai lăsat fata să îngheţe ! zise Cernîh, făcînd pe supăratul. Dacă răceşte şi moare ?

– Parcă lui îi pasă de mine ! spuse Anca, coborînd singură de pe remorcă.

– Las' că trăieşti tu şi fără ajutorul meu! se îndură pînă la urmă Vanka Sobol să-i răspundă.

Cernîh luă o ţigară din pachetul mototolit şi murdar pe care i-l întindea Sobol şi începu să vorbească despre muncă.

– Ei, tot voi aţi ieşit primii!

– Nu trag moscoviţii ca noi! făcu Sobol pe un ton dispreţuitor, deşi ştia că nici Holmogorov, nici Belousov, care erau socotiţi adevăraţii lui concurenţi, nu erau moscoviţi. Nu ţin ei pasul cu siberienii, că le e frică să nu-şi strice manichiura, adăugă el, convins că Cernîh, siberian şi el, avea aceeaşi părere despre noii veniţi şi că-i va da dreptate. Cu atît mai mult că vorbeau între patru ochi...

Dar Cernîh nu-l susţinu pe Sobol...

– Nu te mai lăuda atît şi nu-ţi mai da atîtea aere! îl puse el la punct pe Sobol, cam grosolan. Fiindcă ai tu ce ai cu un moscovit, eşti gata să arunci cu noroi în toţi? Ia seama, Ivane, şi nu fă prostii! Ai uitat ce a spus brigadierul la adunare?

– Nu mă mai dăscăli! îi răspunse Sobol, tăios. Mai bine spune ce ai de spus!

– Uite ce-i, începu Cernîh cu un ton mai oficial, acum trebuiesc ajutaţi cei ce rămîn în urmă...

– Ce întrecere o mai fi şi asta? sări cu gura Sobol. Abia am ieşit primul, hop, să-i ajut şi pe alţii! Să rămîn şi eu măcar o frîntură de timp fruntaş!

– Aha! Care va să zică, vrei să te împăunezi, să te fuduleşti că eşti în fruntea celorlalţi, dar pămîntul din pătrat să stea şi să se mai usuce o zi în vîntul ăsta, nu? întrebă Cernîh. Pătratul trebuie arat şi semănat cît mai de grabă! Gîndeşte-te la întreaga brigadă, nu numai la tine.

– Pe postata cui să mă duc? întrebă Sobol, bosumflat.

– Pe care vrei!

– Dacă se poate, mă duc la Zarniţîn...

– N-o să vă luaţi iar la bătaie?

– Nu ! Vreau doar să văd numai ce mutră o să facă cotoiul ăsta spălăcit cînd o să vin să-i dau ajutor ! răspunse Sobol şi, strigînd-o supărat pe Anca, care stătuse mai la o parte şi se tot admirase într-o oglinjoară, se căţără iar în cabina tractorului.

Pe Kostea Zarniţîn îl găsiră pe fîşia de întoarcere şi, spre mirarea lui Sobol, întîlnirea lor nu-i provocă rivalului său nici cea mai mică supărare. Cel puţin aşa i se părea, căci Zarniţîn îi vorbi de la început cu însufleţire, ba chiar cu oarecare prietenie.

– Ai venit să mă ajuţi ? strigă el şi-i făcu cu ochiul, ceea ce-l puse pe Sobol în şi mai mare încurcătură. Haide, vino, că dacă ar fi să muncesc singur nu mai termin nici pînă la paştele cailor !

– Fireşte, nu-i de tine treaba asta ! îl luă Sobol peste picior, căutînd să se apere de prietenia lui Kostea, stăpînit încă de dorinţa bolnăvicioasă de a se lua la harţă cu el.

Discuţia începuse aşa cum începuse, dar Kostea voind să-şi îmbunătăţească relaţiile cu Sobol, rosti plin de bunăvoinţă, dar răspicat, în dorinţa lui de a se împăca, deşi îşi călca pentru asta pe inimă.

– Ia ascultă, Sobol ! Ştii doar foarte bine că mi s-a stricat plugui chiar de la început, şi asta nu din vina mea ! Cît priveşte celelalte schimburi n-am desţelenit cu nimic mai puţin ca tine.

– Ba a fost şi mai puţin ! i-o tăie Sobol.

– Da, o dată, ai dreptate. Dar nu uita că sînt începător în munca asta, aşa că n-ai de ce să rîzi de mine. Ai terminat cu o jumătate de oră mai repede şi te umfli tot în pene, dar ai uitat că toată brigada a pierdut o jumătate de noapte ca să-ţi scoată tractorul din nămol ! Aşa că stai să vedem dacă meriţi să fii primul !

– Merit ! răspunse Sobol, pălind treptat. Ce mai e de văzut aici ?

– O să discutăm în brigadă...

– Nu-i nimic de discutat !

Zarnițîn porni cu agregatul prin postată, dar se opri în curînd, căci se întîmplase ceva cu tractorul. Vanka porni spre el și, neliniștit de aluzia lui, așteptă cîteva minute, încruntat și cu priviri întunecate. Pînă la urmă își scoase capul din cabină și strigă, supărat :

– Mult ai de gînd să mai stai ?

Dar vîntul îi luă cuvintele și Kostea rămase mai departe lîngă motor, fără să-i răspundă. Atunci, Vanka Sobol, chinuit de nevoia sa diabolească de a se certa, se socoti jignit de tăcerea lui, sări la pămînt și, apropiindu-se de rivalul său, îl întrebă, veninos :

– Va să zică, stăm amîndoi, hai ?

– Mai așteaptă ! Nu te înfierbînta ! Stai o clipă ! și, întorcîndu-se, Kostea își strîmbă spre el înciudat fața blondă, mînjită cu noroi unsuros. Sau te grăbești ? Dacă nu cumva ai iar chef să sari la bătaie, nefericitule Othello !

– Ce Othello ? Care Othello ? urlă Sobol.

– Ori n-ai auzit de el ?!

– Nici nu vreau să aud !

– Atunci, uite ce-i !... spuse Zarnițîn, îndreptîndu-și spinarea, fără să bage de seamă că în spatele lui lucrătoarele de pe remorcă stăteau și ascultau. Dacă și deacum încolo ai de gînd să turbezi de gelozie, să știi că într-adevăr ți-o suflu pe Tonia ! Ți-o suflu, măi, de-aș ști bine că ai crăpa !

Pumnii lui Sobol se strînseră convulsiv.

– Dar asta nu vrei ? strigă el, înecîndu-se de furie.

– Ptiu ! A turbat de-a binelea Othello al nostru !

– Ce tot o ții cu Othello, nemernicule ? strigă Sobol și, înnebunit, se și repezi înainte. Te omor, cîine !

Dar Anca Rakitina scoase un țipăt și-i sări în spinare ca o pisică. Furios, Sobol urlă, se suci, se învîrti și încercă s-o dea jos... Dar nu izbuti...

...Cînd răsări soarele, agregatele lui Holmogorov și Belousov se apropiară de parcela lui Belorețki. Pe Sobol și pe Zarnițîn îi găsiră tocmai la fîșia de întoarcere, așa că din întîmplare toată brigada se pomeni adunată la un loc pe un petec mic de pămînt. Ca și cum s-ar fi vorbit

dinainte, tractoriştii îşi lăsară agregatele şi se repeziră alergînd în jurul lui Kornei Cernîh, zoriţi să-şi aprindă ţigările şi să înjure vremea asta păcătoasă.

– Iar s-au stîrnit ! Măi, ce vînturi sînt aici !

– Dacă e locul gol ! Suflă şi ele în voie !

– Astăzi nu prea e semn de primăvară !

Arătînd cu capul spre dungile înguste şi albicioase de ţelină, ce se desluşeau pe întinderea întunecată de arătură, Kornei Cernîh îi întrebă pe băieţi :

– Ce ziceţi, terminăm pînă la sfîrşitul schimbului ?

– Nu prea cred... răspunse Beloreţki în numele tuturor.

– Dacă nu terminăm pînă la schimb, să mai rămînem un ceas, ca să dăm totuşi gata aratul, propuse Grigori Holmogorov. Combustibil avem, aşa că, de ce să mai cărăm încă o dată tractoarele pînă aici ? O să fie prea scump.

– De acord ! strigă Cernîh. Ce părere au ceilalţi ?

Erau cu toţii de părere să lucreze o oră în plus ca să termine pătratul. Apoi se împrăştiară în grabă pe la agregatele lor.

V

In zare, soarele se desprindea încet de linia orizontului. Bătea un vînt puternic, tăios, jos, care încerca parcă să smulgă ierburile uscate din stepă şi ridica şuierînd praful de nisip de pe arătura ce începea ici, colo să se usuce.

Kornei Cernîh se aşeză în cabină alături de Beloreţki, hotărît să vadă cum munceşte acesta. Cînd tractorul coti la capătul pătratului, în apropierea lacului Lebedinoe, Cernîh se uită prin ferestruică spre apus şi se schimbă la faţă.

– De nu s-ar stîrni furtuna ! strigă el îngrijorat la urechea tractoristului.

– Ce fel de furtună, de nisip ? îl întrebă Beloreţki. De unde, că pămîntu-i încă reavăn peste tot !

– Vine dinspre pustiuri.

– Deseori ?
– Nu prea, dar se mai întîmplă.
– Ptiu ! Ce mai locuri !
Cînd ieşiră la fişia de întoarcere de lîngă crîngul Iepurelui, Cernîh şi Beloreţki opriră tractorul şi săriră unul pe o parte, altul pe alta din cabină : Vera Kleazmina tremura toată, aplecată peste volanul remorcii ! Cernîh îi desprinse mîinile încleştate pe volan, o trase de pe scaun şi o duse spre tractor, ca s-o ferească de vînt.
– Ochii... se văită Vera.
– Unde-ţi sînt ochelarii ? De ce nu ţi i-ai pus ?
– I-am uitat...
Deodată, Svetlana, cu mîinile ridicate, trecu zburînd pe lîngă ei. Se opri cu greu ceva mai încolo şi, lăsîndu-şi capul în piept, se întoarse cu faţa spre vînt. Cernîh o apucă de mîini, o trase în adăpostul de lîngă tractor şi-i strigă :
– De ce ai ieşit aşa devreme ?
– D-apăi cum ? Că doar se termină pătratul ! îi răspunse Svetlana.
Cînd auzi că Verei îi intrase praf în ochi, Svetlana scoase din buzunarul pufoaicei o pereche de ochelari de protecţie şi spuse repede, hotărîtă, dar totuşi oarecum mirată de gestul ei :
– Sînt gata !
– Înfăşoară-ţi faţa cu asta, o sfătui Vera printre gemete, smulgîndu-şi de pe cap basmaua de culoare închisă.
Pus şi el întrucîtva în dilemă de hotărîrea bruscă a fetiţei aceleia venite de la Moscova, Cernîh o aşteptă pînă îşi puse ochelarii şi-şi înfăşură faţa cu basmaua, şi abia după aceea o întrebă, cam neîncrezător :
– Ai să te pricepi ?
Svetlana îi strigă cu graba care nu este totdeauna semnul hotărîrii, înciudată de neîncrederea lui :
– Da, da, desigur !
Fără un cuvînt, Kornei Cernîh o petrecu cu privirea pînă ajunse la remorcă. Beloreţki, bosumflat deodată, bodogăni :
– O s-o ia vîntul !

– N-o ia, îi răspunse Cernîh.

– Dacă-i așa, treci tu la volan, că eu mă duc la remorcă ! spuse Belorețki cu aerul omului care se jertfește.

– Lasă mofturile ! îl puse la punct cu severitate Cernîh. Eu am treburile mele. Urcă și dă-i drumul !

Iar Verei îi ordonă :

– Tu fugi repede în tabără !

Nu apucă tractorul lui Belorețki să facă o jumătate de tur, că în partea dinspre apus, hașurată de dunga îngustă a norilor, se ridicase în același timp din mai multe locuri un văl alb-verzui de ceață. Părea o escadră pornită în coloană de atac în depărtarea unduită a stepei. Peste cîteva minute, vălul des acoperise toată zarea.

Pe fîșia de întoarcere de lîngă lacul Lebedinoe, Vitali Belorețki sări de pe tractor, se apropie în fugă de Svetlana, și arătă speriat spre apus.

– Vezi cum se întunecă ? Se apropie furtuna !

– Nu mai speria și tu sperioșii ! îi răspunse Svetlana, foarte nepăsătoare.

– Ce tot vorbești, caraghioaso ? O să te smulgă de pe remorcă ! Doar asta e furtună, nu jucărie ! îi strigă Belorețki, agitat. Încovoiat de vînt, veni mai aproape de ea și, fără să vrea, poate doar ca să poată discuta mai în voie, o cuprinse ușurel de mijloc : Asculți ce-ți spun ? Vino în cabină ! Dă-te jos !

– Lasă-mă ! Nu pierde vremea !

– Nu te las ! N-am dreptul să te las !

– Lasă-mă, îți spun ! Nu se-ntîmplă nimic !

– Ți-ai pierdut mințile ? Nu vezi ce vine peste noi ?

Svetlana întoarse capul acoperit de basma ; apărată de ochelari, privi și ea spre apus, unde începuse clocotul galben al prafului și-l întrebă pe Belorețki serios și cu milă :

– Ți-e frică într-adevăr, Vitali ?

– Pentru tine mi-e frică ! îi răspunse Belorețki, cu o ciudată disperare în glas.

Aceste accente de disperare o tulburară atît de rău – relațiile dintre ei fuseseră totdeauna extrem de limpezi –

încît fata se cutremură pe scaun, ca scuturată de friguri. Dîndu-i la o parte mîna, îi șopti, stăpînită :

– Să-ți fie frică pentru tine !

Furtuna, neagră în învolburarea ei nestingherită, ștergea tot mai mult, în drumul său spre răsărit, azurul cerului. Piereau sub negura ei galbenă toate cîte-i ieșeau în cale, tot ce se zbuciuma : și hergheliile de cai rătăcitoare, și taberele brigăzii, intra parcă în pămînt într-un freamăt și crîngul ce pierea în basme... Ghemele ciulinilor se învîrteau turbate, iar bietele zburătoare se zbăteau în negura ce clocotea de la pămînt pînă în înaltul cerului.

Pe neașteptate dispăru și crîngul Iepurelui, cu tabăra brigăzii cu tot, iar peste cîteva clipe furtuna își abătu zborul sălbatic și peste pămînturile desțelenite. Într-o clipă, în jurul tractorului totul se întunecă în valul nebunesc de praf zburător. Cerul se cerni dintr-o dată, iar soarele, care atîrna jos, în depărtare, păli și se prefăcu într-o pată mică, roșietică și fără formă. Praful cu fir mărunt era cînd tras într-un vaiet deasupra pămîntului ca printr-un horn, cînd învolburat în jurul tractorului, unde se învîrtejea furios, cînd cernut pe neașteptate de undeva, din ceruri...

Svetlanei îi venea greu acum nu numai să muncească, dar chiar să se țină pe remorcă. Erau clipe cînd într-adevăr era cît pe-aci să fie smulsă de pe scaun. Nisipul îi biciuia sălbatic toată partea dreaptă a trupului și capul, basmaua cu care își acoperise gura și nasul o înăbușea, iar pulberea de nisip îi întunecase sticlele ochelarilor...

Nici ea nu-și dădea bine seama de ce se suise fără nici o șovăire pe remorcă, mai ales pe o vreme ca asta și cînd știa bine ce grea e munca la care se înhăma. Cu o zi în urmă poate că n-ar fi făcut-o, dar în ajun înțelesese cu toată ființa ei, în doar cîteva ceasuri, cît de minunat e să trăiești în mijlocul unor oameni sinceri, mîngîiată de prietenia lor. Acum, lumea din jur nu i se mai părea nici plictisitoare, nici cenușie. Crîngul golaș, urît, îl vedea legănîndu-și în vînt frunzișul tînăr și plin de sevă ; stînd

cu jalonul în mijlocul stepei uscate și arse, i se părea că o înconjoară cînd ierburi în floare, cînd valuri line de grîu auriu... Uimitor ! Ochii minții ei vedeau parcă în mai bine, în mai frumos decît ochii cei adevărați. Ce bine era să trăiești dinainte vara care n-a venit încă, să trăiești printre frumusețile și bogățiile cu care fără îndoială va înzestra ea stepa ! Căci din inima Svetlanei, fără să-și fi dat seama, o părticică se prinsese într-o singură zi pe pămîntul acesta...

În curînd se întîlniră cu agregatele lui Holmogorov și ale lui Belousov, care trecură pe lîngă ei ca prin ceață. Cînd se uită la lucrătorii de pe remorci – un băiat și o fată – care, acoperiți cu un strat gros de praf, stăteau încovoiați pe scaune dar manevrau totuși volanele, Svetlana se văzu parcă pe ea. Pînă atunci fusese atentă numai la muncă. Acum, însă, faptul că era plină de praf, că își îmbrobodise capul în basma, că pe nas avea niște ochelari uriași, nu numai că n-o miră ci o bucură. Și asta, se pare, mai mult decît o bucurase vreodată frumusețea ei la Moscova. Svetlana socotise totdeauna drept marea ei nenorocire faptul că era o fată lipsită de putere, și, din pricina asta, suferise foarte mult. Acum se vedea însă cu proprii ei ochi, stînd ca atîția alții la volanul unei remorci, făcînd o muncă foarte grea și încă pe furtună ! O, ce bucurie ! Ce-i drept, nici acum nu se credea puternică : de pe acum o durea tot trupul, nu-și mai simțea mîinile și n-o scotea totdeauna la capăt la timp cu brăzdarele. Nevoită să răsufle prin basma și să facă o sforțare pentru a putea trage în piept fiecare gură de aer, capul i se părea greu ca plumbul. Praful ce-i intrase pe sub haine și lenjerie o gîdila și-i zgîria trupul. Ce lung era turul și ce istovitor ! Nu, nu putea ea, Svetlana, căreia nu degeaba i se spunea Svetocica, să se compare cu oamenii puternici ! Totuși, muncea la cot cu ei, în văzul lor, dar numai ea știa că îi venea de o sută de ori mai greu decît lor ! Ei și ? Nu însemna asta că într-un fel era mai puternică decît puternicii ? Această atît de neașteptată și neobișnuit de ciudată descoperire o ului într-atîta, încît mîinile i se

strînseră și mai tare pe volan, și nu gîndi, ci-și jură din toată inima că nu-l va lăsa pînă nu va termina tot pătratul !

Ajunsă la capătul brazdei la care i se păru că trăsese o veșnicie, Svetlana, deși își ascunsese tot timpul fața de vînt, simți deodată că nisipul n-o mai biciuiește. În schimb, cernea acum și mai ales din cer. Totul se întunecase de-a binelea în jur. Farurile se aprinseră și se vedea limpede căderea lină a prafului pe pămînt. Tractorul se opri. Kornei Cernîh, prăfuit de nu-l mai puteai recunoaște, răsări ca din pămînt lîngă remorcă.

– A trecut ? îi strigă mirată Svetlana, smulgîndu-și basmaua de la gură.

– A trecut ! Și nu vezi ce ciudat ? Parcă i-a retezat cineva aripile ! rosti vesel și agitat Cernîh, care fusese foarte neliniștit în timpul furtunii. Bine că s-a dus și încă așa repede ! Te-ai speriat ? Nu-i așa că ți s-a făcut inima cît un purice ? Hai, coboară, ajunge ! Începe îndată ploaia ! Au acoperit norii tot cerul și s-a lăsat întuneric beznă !

– Dar n-am terminat încă ! îi răspunse Svetlana.

– Fleacuri ! N-a mai rămas decît un tur. Îl ar eu...

– Ba nu ! Dă-te la o parte ! Îl ar eu ! spuse Svetlana, speriată ca un copil căruia Cernîh ar fi încercat să-i ia din mîini nu volanul remorcii, ci un lucru foarte, foarte prețios, abia găsit de ea acolo în stepă.

– O să te înece ! strigă Cernîh.

– Dacă nu m-a îngropat în praf, n-o să mă înece !

– Uite că îți tremură și mîinile...

Fata se simți jignită.

– Dă-te la o parte, n-auzi ? îi strigă ea cu toată puterea de care era în stare glasul ei slab. Nu-mi sta în drum ! Ar eu !

Își apăra locul pe remorcă cum își apără pasărea puternică cuibul în care a început să pulseze viața. Lui Cernîh nu-i venea să-și creadă nici ochilor, nici urechilor, dar pînă la urmă pricepu ce se petrecea cu Svetlana și o bătu

ușurel cu palma pe spinare, șoptindu-i la ureche, nespus de fericit :

– Dă-i drumul ! Sînt de acord !

Nu trecură nici zece minute că o ploaie torențială, puternică, năvalnică și asurzitoare se revărsă asupra stepei cufundată în beznă...

Cînd pătratul fu terminat, Svetlana abia izbuti să se cațere în cabina tractorului, unde se lăsă greu pe scaun. Belorețki ar fi vrut să pornească imediat spre tabăra unde plecaseră toate agregatele, dar cînd se uită la ea își luă fără să vrea mîinile de pe manete : trebuia să-i dea răgazul să-și vină în fire. O asurzise de tot zgomotul apei ce se năpustea din cer asupra lor. De altfel, tot din cauza potopului trăsese și el la marginea întinderii negre, egale a arăturii.

Svetlana se rezemă de spătarul scaunului, își luă de pe cap basmaua udă și plină de noroi, își smulse smucit basca și-și descheie gulerul pufoaicei. O pătrunsese apa pînă la piele, dar nu tremura pentru că nu mai avea putere să tremure. Udă, de parcă atunci ar fi ieșit din apă, cu buclele lipite pe frunte și pe față, părea istovită la maximum, demoralizată și nefericită.

De mila ei, Belorețki simți o durere în piept. „Ce fetiță proastă, ce proastă ! își spuse el, plin de duioșie. Cine are nevoie aici de eroismul tău ?“ Hotărî pe dată să-i spună sincer, deschis, ce gîndise cu atîta tristețe despre ea în tot timpul în care, ca o fetiță naivă, suferise pe remorcă și furtună și ploaie. Era ferm convins că nimeni nu săvîrșește acte de eroism decît de dragul gloriei, și nici nu bănuia că sufletul omenesc simte uneori nevoia unor grele încercări. Voia în același timp să dreagă lucrurile și să mai șteargă impresia proastă pe care i-o făcuse prudenta, dar atît de neizbutita lui mărturisire. Dar cînd să deschidă gura, Svetlana, ca și cum și-ar fi dat seama, își smulse de pe față ochelarii murdari. Iar Belorețki, cînd îi văzu chipul, amuți. Cîtă fericire, cîtă fericire copilărească îi strălucea în ochi...

VI

La Lebeajie Leonid Bagreanov nu mai trebui să lupte pentru drepturile brigăzii. Căci, ajungînd în sat spre seară, nimeri exact la ședința conducerii colhozului. Bubuia glasul indignat al lui Zima de răsuna toată casa și Leonid căscă ochii mari ! Căci Zima le aruncă în față celor din conducere, țipînd la ei, povestea aceea cu nenorociții de țiștari !

A doua zi, în zori, încă înainte de furtună, la ordinul conducerii, fu tăiat un purcel și umpluți cîțiva saci cu cartofi. Se mai adunară ouă, se găsi și unt și alte bucate țărănești. Toate, împreună cu barca și năvodul lui moș Ionîci, care voia să pescuiască pe lacul Lebedinoe, fură încărcate în mașină și trimise în crîngul Iepurelui. La plecare, șoferul primi sarcina să aducă la întoarcerea în sat tot schimbul de noapte, pentru care se pregătise baia încă de dimineață.

Cum se potoli furtuna, Leonid porni în stepă.

– Unde i-ai întîlnit pe-ai noștri ? îl întrebă Fenia Solnîșko, cum ajunse în tabără.

– Lîngă lacuri...

– Și i-ai recunoscut așa mînjiți cum erau ?

– Ce să spun, mai-mai să nu-i recunosc !

– Și cîntă băieții acum, nu-i așa ? Cîntă cît îi ține gura ?!

– Cîntă...

– Au venit după furtună ca niște draci ieșiți din baltă ! mai spuse Solnîșko, care avea chef de vorbă. Erau uzi și plini de noroi, de-abia mai stăteau în picioare, dar de ștrengării nu se lăsau ! Ce-a fost aici cînd a sosit mașina ! S-au repezit, s-au cățărat pe ea care pe unde-a nimerit, și cum a pornit, au și început să cînte în gura mare !

– Tinerețe... spuse Leonid, reținut ca un om bătrîn...

– Iar Svetocica... Sau ați și aflat ?

– Am aflat...

– Curată minune !

Cu toate că drumul lui la Lebcajie fusese încununat de succes, Leonid nu se întorsese nici cu însufleţirea care ar fi fost firească după o asemenea victorie, nici vioi cum era el de obicei în timpul muncii. Îl deshămă pe Sokolik şi-şi ferea privirile de Fenia Solnîşko. La întrebările pe care i le mai puse fata, răspundea monosilabic, cu gîndul aiurea, nici nu-l interesă cum începuse aratul pe noul pătrat în ziua aceea, ceea ce era cît se poate de ciudat, şi nu-l mîngîie nici pe Drujok, care-i dusese dorul şi care tot sărea în jurul lui. Era neobişnuit de tăcut şi de îngîndurat.

– Ce s-a mai întîmplat ? îl întrebă Fenia, schimbînd deodată tonul.

– Nimic deosebit, răspunse moale Leonid.

– Da' de ce eşti... aşa de ciudat ?

– Eu, ciudat ? Ţi se pare !

După ce-l priponi pe Sokolik în faţa taberei, umblă o bucată de vreme prin crîng, privind nepăsător la ravagiile făcute de furtună. Un mesteacăn bătrîn, pe jumătate uscat, se rupsese chiar de jos, de la o scorbură veche şi se culcase la pămînt foarte aproape de cort. Altul se frînsese la înălţimea unui stat de om, în locul unei umflături naturale, şi-şi înecase pletele vîrfului în iaz. Peste tot zăceau crengi mari şi mici de mesteacăn, chiar verzi, din care se scurgea seva roză, grele de bogăţia de muguri îndesaţi. Stăteau culcate sau înfipte în iarba uscată şi umedă a anului ce trecuse... Văzu la un moment dat, smuls din înălţimi şi trîntit la pămînt, un cuib mititel, cu o intrare mică, păros şi făcut cu grijă. Irosită în van era acum munca atît de complicată, dar făcută cu atîta voioşie a bietei păsărele ! Dădu apoi peste o rîpă, în a cărei adîncitură nu prea mare mai stătea culcat, în umbra desişului de salcîm galben, un strat întunecat şi apos de zăpadă şi unde Fenia Solnîşko îşi păstra acum carnea şi untul în putinici. După ce se uită dacă putinile erau bine ascunse, ca să nu dea jivinele peste ele, Leonid se lăsă pe vine, scormoni locul, îşi umplu palma cu nea curată şi zgrunţuroasă şi începu

s-o înghiță lacom... „Ce fac? se gîndi el îndată, înghițind totuși mai departe, cu poftă, zăpada. Arde ceva în mine sau ce s-a întîmplat?“ Își lipi de frunte zăpada care-i mai rămăsese în palmă și se simți deodată neobișnuit de bine, de ușurat.

Dar îndată își aminti de iarna ce abia trecuse, își aminti de viscolul ce bîntuise Moscova încinsă de vîlvătaia luminilor ei, își aminti de mulțimea de tineri care ieșeau pe poarta Palatului Culturii și se împrăștiau în toate direcțiile, de podurile acoperite cu chiciură bogată, de clădirile înalte învăluite în aburul gerului, aducînd cu niște piscuri de gheață, de parcul acela mic și pe jumătate înzăpezit de lîngă uzină... „Ce-o să se întîmple acum?“ se întrebă Leonid, și gîndul acesta îl duru. Se scutură greu, foarte greu de viziunea avută. „Să-i spun totul Svetlanei? Da, trebuie să-i spun!... Cum m-aș suci, cum m-aș învîrti, mi-e conștiința încărcată, că pînă și mie mi-e scîrbă. Cum să tac? Dar cum să-i spun? Cum să-i explic de ce am fost atîta de puternic atras de Galina? Cînd nici eu nu știu de ce... Și mi-e atît de rușine! Și-apoi, ce are să se întîmple cu ea, cînd am să încep să vorbesc? Cum va auzi primele cuvinte, gata, totul se va sfîrși! Nici n-o să aibe putere să asculte pîn la capăt! Nici n-o să afle cum s-au terminat toate astea...“

Degeaba se chinuia Leonid, că nu izbutea să găsească cuvintele potrivite cu care să-i poată explica Svetlanei pornirea lui, pasiunea lui pentru Galina. Dar parcă numai Svetlanei? Nu și-ar fi putut-o explica nici lui însuși... „Zău, cum de mi s-a întîmplat una ca asta? se întreba el. De ce m-a atras așa, deodată, ca o vîltoare?“ Nu uitase cu ce gînd referitor la Hmelko plecase la Lebeajie. Voise să-și ceară doar iertare pentru grosolănia lui, să-și ceară iertare și apoi să și-o smulgă din inimă! Știa bine că numai așa trebuia să procedeze și-și jurase tot drumul să procedeze numai așa. Dar undeva, pe drum, se petrecuse ceva cu el. Unde și ce anume? Poate că totul s-a schimbat în clipa în care

o văzuse lîngă drum, luminată din plin de razele rău prevestitoare ale soarelui ce apunea. Pasiunea lui pentru Galina îl putea împinge oricînd la orice. Era pasiunea uluitoare, nebună, care te face să alergi în calea nenorocirii, cu toate că ești pe deplin conștient de ceea ce te așteaptă.

Dar atracția asta atît de neașteptată și de îngrozitoare, care-i înăbușise parcă un timp voința, se dovedi uimitor de slabă în fața iubirii lui pentru Svetlana. Cu toate cele întîmplate, dragostea aceasta rămăsese vie și nevătămată în inima lui, ba, mai mult, căpătase parcă însușiri noi. Poate că azi o iubea cu totul altfel decît în ajun. Poate... Poate că și el era acum cu totul altul decît fusese ieri. Da, era altul. Dar în ce sens se schimbase? În orice caz, învățase să-și vadă imoralitatea, se ura din cauza slăbiciunii sale și blestema amurgul în care o întîlnise pe Hmelko... Acum putea să se gîndească și se gîndea numai la Svetlana. Se gîndea la ea cu o bucurie rară, dar și cu o rară amărăciune. Îi apărea mereu în fața ochilor, împrumutînd ba un chip, ba altul, dar totdeauna ceva ce nu putea desluși o învăluia într-o lumină tainică, neobișnuită și uluitoare. Și iată că acum o văzu în camion, în mijlocul băieților și fetelor, plouați și murdari, plecînd la Lebeajie. Ca și ceilalți, striga ceva, rîdea și cînta. Și tocmai neașteptata fericire pe care o găsise în ziua aceea în mijlocul furtunii, o făcea deosebit de apropiată și de dragă inimii lui.

Cu toate astea, Leonid trebuia să-i vorbească despre acel ceva care dovedea tocmai contrariul, despre ciudata lui atracție față de Galina. Nu se putea altfel. Dar se gîndea cu groază la clipa în care va rămîne singur cu ea. Nu cu alții, ca azi, pe drum... Cînd vor fi singuri și cînd, privind-o în ochi, îi va vorbi despre cele ce i se întîmplaseră... Îi era frică de clipa aceea, totuși nu-și putea călca mai departe pe conștiință. Forța lui sta tocmai în sinceritate și cinste. Și forța asta scădea acum în el cu o repeziciune catastrofală, ca un pîrîiaș de stepă cînd e zăpușeală și secetă.

VII

Aproape o oră, Leonid rătăci fără scop în jurul taberei, sau tăie cioturile mestecenilor doborîți de furtună. Deodată, simți nevoia imperioasă să se ducă în cort. Cum intră, văzu în umbra subțire ce domnea acolo că pe masa lui era o chită proaspătă de ghiocei. „Cînd a avut timp să-i culeagă ? se miră el. Nu cumva după furtună ?" Se duse repede pînă la masă, își lăsă pe ea mîinile cuprinse deodată de slăbiciune, și se așeză greoi pe scaun, unde încremeni, cu moțul blond plecat deasupra buchețelului...

Așa îl găsi Zima.

– M-ai așteptat ? îl întrebă el repede, chiar de la intrare.

Leonid, dezmeticit, se ridică.

– V-am așteptat, îi răspunse el încurcat.

– Ei, a venit la tine stăpînul țelinei ! îi spuse Zima cu o veselie silită, întorcîndu-se pe jumătate spre Severianov, care intrase după el. Făcea aluzie la faptul că sosirea președintelui punea capăt tuturor neînțelegerilor dintre colhoz și brigadă.

– Ce fel de stăpîn e el ? spuse Leonid, pus pe harță.

– Un stăpîn bun ! Ești încă tînăr și nu știi...

– La stăpînul bun și cîinii sînt sătui !

– Ei, lasă, lasă... Înghite-ți vorba !

Fața cioplită dur, roșcovană și tăbăcită a lui Kuprian Zaharovici, cu amarul întipărit în fiecare cută, tresări puternic, dureros, și strîmbătura lui neașteptată dovedea îndeajuns că omul acela înalt și voinic, coborîtor poate din neamul puternic al primilor cuceritori ai Siberiei, era măcinat de o boală grea, pe care o ascundea celorlalți.

Dar Leonid, preocupat mai mult de nenorocirea lui, decît de discuția oaspeților, nu-l privise în față și nu putu înțelege cît de mult îl costa pe omul acela în vîrstă, care muncise mult în viața lui, faptul că venise în crîngul Iepurelui după ședința din ajun a conducerii colhozului ! Leonid nu era supărat pe el, dar nefiind în

stare să-și stăpînească nervozitatea provocată de slăbiciunea de care dăduse dovadă în ajun cu Galina, făcu deodată pe încăpățînatul și, fără să ia seama la spusele lui Zima, adăugă înverșunat :

– Nu s-a reușit nici măcar prin insistențe îndelungate.

– Gata, ajunge ! strigă Zima.

Kuprian Zaharovici oftă și șopti obosit și îndurerat :

– Degeaba am bătut drumul pînă aici...

O bucată de vreme, Zima se uită la Leonid, strîngînd tare din buze, cu încordarea zugrăvită pe chipul lui cu fruntea lată și pomeții ieșiți. Apoi, își lăsă încet în jos ochii mari, care cuprindeau tot ce era în fața lor.

– Asta ești, va să zică ! șopti el și mirat și trist. Nu m-am așteptat la una ca asta... Nu m-am așteptat ! Tare m-ai mai amărît... Și, învăluindu-l din nou pe Leonid cu privirea, îi ceru : Împăcați-vă !

Dar tot diavolul care se zbătea în Leonid răspunse :

– E timp pentru toate...

Fața lui Kuprian Zaharovici tresări încă o dată, la fel de dureros :

– Lasă-l, îi spuse el lui Zima.

Ieșiră în stepă tăcuți.

Pe țelină, furtuna nu lăsase urme ca în crîngul Iepurelui. În schimb, ploaia înfăptuise o minune : ierburile vechi și uscate acoperite cu păienjeniș și mucegai, fuseseră aproape toate muiate și nimicite. Pe pămîntul gol și spălat, de un negru proaspăt, firele de colilie și de păiuș ce reînviau sclipeau în veșmîntul lor de un verde crud, iar polenul mărunt și parfumat al cimbrișorului scînteia în șiraguri liliachii. Într-o singură dimineață, fundalul cenușiu, pîslos al țelinei căpătase luciri de smarald, luciri gingașe ce desfătau ochiul. Pentru prima oară în primăvara aceea tristă, pămîntul mustind de apă și încălzit cu dărnicie de soare respira din plin. Ceața șiroia în depărtări, unduind la nesfîrșit, iar siluetele mari și nedeslușite ale tractoarelor pluteau pe apele luminoase ca ale unui lac ale mirajelor, în tainica împărăție a țelinei.

– E ca în basme ! spuse deodată Zima plin de încîntare.

Fie că Zima se lăsase furat de gînduri, fermecat de stepa ce se trezise la viață, fie că-și spusese că venise ceasul să uite de discuția din cort, fapt e că deși tăceau toți, din clipa aceea nu încetă să se entuziasmeze de frumusețea întinderilor din jur. Iar cînd răzbiră la bucata mare de pămînt desțelenit uită de toate neplăcerile din lume. Fața i se însenină, se îmblînzi, și învălui cu o privire iute și strălucitoare revărsarea mișcătoare, grasă și lucioasă a arăturii de pe care se ridica un abur subțire. Smulgîndu-și de pe cap șapca veche militară, șopti ca pentru rugă :

– Ce frumusețe, ce frumusețe !

Dar priveliștea pămîntului desțelenit trezea pare-se în sufletul lui Kuprian Zaharovici simțăminte contradictorii. O bucată de vreme, la început, se înviorase și se îmblînzise și el, dar deodată, în urma unui gînd ascuns, fața îi tresări din nou. Văzuse parcă ceva deasupra revărsării întunecate și crestate a arăturii. Poate că nici de data asta n-ar fi spus nimic, dacă nu și-ar fi dat seama că tăcerea lui îl putea supăra pe Zima. Rosti deci, stăpînit :

– Da, pămîntu-i ca untul...

– Știu că n-ai putut veni pînă acum aici, zise Zima. Dar spune-mi cinstit, nu te mai răbda inima, nu-i așa ?

– Inima mea toate le rabdă, răspunse Kuprian Zaharovici.

Zima îl privi cu coada ochiului, tăcu și-și puse la loc șapca pe cap. Se uită apoi preț de un minut în stepă, apărîndu-și ochii cu palma de soarele orbitor. Ochiul lui ager, izbutind să deslușească ceva în valul curgător al ceței, spuse în cele din urmă :

– De jur împrejur se lucrează !

– E bine să ari acuma, răspunse Severianov.

– Ce-o să fie cînd o să se înnegrească țelina pînă-n zare ? întrebă Zima și-și răspunse tot el, grăbit, temîndu-se parcă să nu spună ceilalți altceva decît trebuia : Marea Neagră ! Să mergi pe ea cu vaporul !

– Asta, așa-i...

– Dar cînd va răsări grîul ? se lăsă Zima furat de visuri. Marea va înverzi ca smaraldul și nu va mai avea margini. N-o să mai ai altceva de făcut decît să stai uite aici, pe mal, și să cînți !

– Cred și eu...

– Dar cînd marea va deveni de aur ? rosti Zima, strigînd aproape. Auziți voi ce spun ? Ce are să fie cînd de aici și pînă-n zare se vor frămînta valurile de aur ale grîului ?

– Atunci într-adevăr o să ne punem pe cîntat ! îi răspunse Kuprian Zaharovici, întunecîndu-se pe neașteptate. O să cîntăm pînă ne-o veni rău !

Viziunea minunată se șterse într-o clipă din fața privirii radioase a lui Zima. Spuse rece :

– Nu ofta, Zaharovici, înainte de vreme !

– Dacă-mi vine !

– O să-l culegem ! Nu mai ofta ! urmă Zima. Primim multe combine, vor veni coloane de mașini și sute de oameni... Statul ne-o da de toate ! Ne-o trimite de toate ! O să culegem grînele pînă la ultimul spic ! Să vezi ce recoltă o să fie acum ! O să ridicați aici munți de boabe !

– Și cu ce-o să ne alegem de pe urma acestor munți ? exclamă pe neașteptate cu glas subțirel și cu amărăciune Kuprian Zaharovici. Așa cum am trăit, tot așa o să trăim...

Năvăli sîngele pe fața negricioasă a lui Zima.

– O să aveți pîine ! O să aveți !

– N-aș putea crede !

– De ce ? întrebă Leonid, fără să se mai poată stăpîni.

O bucată de vreme, Kuprian Zaharovici stătu cu capul adînc plecat, așteptînd poate ca Zima să răspundă în locul lui. Dar cum Zima tăcea, fu nevoit să-i vorbească chiar el lui Leonid :

– Să însemne asta că tu... nici atîta nu știi ?

– De unde să știu ?

Aşteptînd ceva şi gîndindu-se, Kuprian Zaharovici tăcu din nou, cu capul adînc plecat. Iar cînd, luîndu-şi parcă inima în dinţi, îl ridică brusc, faţa lui întunecată şi tăbăcită de vînturi i se păru lui Leonid ca de piatră. Numai ochii săi larg deschişi mai trăiau. Trăiau o viaţă arzătoare, dar pătrunsă de o durere fără scăpare...

– O să plece de la noi munţii de aur! şopti el încetişor.

– Ce-i cu tine, Zaharîci? strigă Zima. Linişteşte-te. Ce tot vorbeşti?

– Lasă-mă, nu mă atinge!

– Asta a fost, Zaharîci, dar n-are să mai fie! N-o să mai fie! spuse Zima, tremurînd din tot corpul şi agitîndu-şi pumnii în faţa lui Severianov, pe care-l învăluia într-o privire înflăcărată. N-o să mai fie niciodată! Iese o lege nouă! În curînd! Auzi ce-ţi spun? Am fost întrebaţi şi ne-am spus părerea. Auzi ce spun sau n-auzi? Se introduce un sistem stabil al plăţii în natură, se reduc cotele de predări obligatorii către stat, preţurile la cereale au să urce mult... O să aveţi pîine! Şi pentru voi, şi de vînzare. O să aveţi hambarele pline! O să scoateţi milioane din ţelina asta!

Dar Kuprian Zaharovici era atît de agitat, încît se simţea buimac; se vedea după faţa lui că nici nu-l auzise pe Zima vorbind despre legea cea nouă. Dar cînd agronomul îi pomenise de milioane se simţise rănit, ca înjunghiat cu cuţitul.

– Ce ne trebuie nouă milioane de pe ţelină? strigă el, făcînd un pas spre Zima şi ridicîndu-şi şi el pumnii. Pentru ce? Statul ară ţelina cu maşinile şi cu oamenii lui, o s-o semene cu seminţele lui... Statul o să-şi trimită combinele, maşinile şi oamenii să strîngă recolta, iar noi, colhoznicii, ce-o să facem pe ţelină? Nimic! N-avem putere pentru asta! Şi atunci cum vine? Statul să facă totul în locul nostru, iar noi să luăm pe de-a gata jumătate din recoltă ca s-o vindem tot statului la preţ mare? Ce avantaj are statul în treaba asta? Nu,

dacă statul face tot, el să strîngă și recolta de pe țelină. Așa trebuie ! N-avem nevoie de milioane luate pe degeaba ! Lăsați-ne pămînt cît putem noi lucra cu puterile noastre, dați-ne un preț corespunzător pentru grîne și o să avem noi milioane și fără țelină !

– Şi cu ea cum rămîne ? se miră Zima.

Kuprian Zaharovici tăie puternic aerul cu palma.

– Luați-o, dacă vă trebuie !

– Şi unde s-o ducem ?

– În sovhoz !

– Care sovhoz ?

– Care o să-l înființați. Maşini aveți, oameni aşişderea ! Dacă nu vă ajung oamenii, tot satul Lebeajie intră în sovhoz ! Da, da ! Nu glumesc ! Şi o să fie bine !

– Dar sovhozul trebuie construit !

– Construiți-l !

– De unde bani ? Cu ce ?

– Cu milioanele pe care vreți să ni le dați pe degeaba ! Banii sînt în casă !

Zima amuți în fața acestei idei atît de simple și de minunate. Vădit încurcat, se uită la Kuprian Zaharovici și tăcu cîteva clipe. Îi cercetă și mirat și neliniștit chipul pe care șiroiau acum broboane grele de sudoare. Rosti apoi cu voce străină, jalnică :

– Ce-i cu tine, Kuprian Zaharovici ? Ți-e rău ? De ce te agiți atîta ? Parcă arzi în flăcări !

– Duceți-vă ! îi rugă Kuprian Zaharovici, desfăcîndu-și cu mîinile amîndouă haina și dezgolindu-și pieptul sub cămașa albastră de saten. Vă ajung eu din urmă... Trebuie să mai stau puțin...

– Bine. Liniștește-te. Ne ducem...

Făcuseră vreo sută de pași pe marginea arăturii, cînd Zima se uită repede înapoi. Kuprian Zaharovici rămăsese țintuit locului. Își ținea în mîini chiseaua de tutun și clătina îndurerat din cap. Zima nu se putu stăpîni să nu-l mustre pe Leonid, care pășea abătut alături de el.

– L-ai supărat. Tare l-ai mai supărat pe bietul bătrîn !

– Îmi pare şi mie rău, răspunse surd Leonid.

– Îi vine greu. E chinuit, batjocorit... adăugă Zima trist. Ştii, e un vechi partizan! A luptat încă împotriva lui Kolceak şi-l cunosc toţi pe aici... Şi nici în războiul ăsta n-a luptat mai prost decît alţii: tot pieptul i-e plin de decoraţii. Putea să ajungă ministru, că minte are cu carul! Cunoaşte pămîntul, cunoaşte munca pămîntului... Dacă-i dezlegi mîinile şi-i dai preţ bun pe cereale, în doi ani îţi face din Lebeajie o gospodărie fruntaşă pe toată stepa! Dar noi nu facem decît să-l dăscălim, să-l lovim, să-l chinuim... Pentru ce? S-a ales omul cu zeci de mustrări pe care nu le merită! A fost de două ori exclus pe nedrept din partid! El e cel mai puţin vinovat de halul în care a ajuns Lebeajie, dar el răspunde de asta mai mult ca oricare. Dar ce poate să facă? Cine-i el? La noi a ajuns un obicei ca vina să fie a preşedintelui de colhoz... În unele romane preşedinţii nu fac altceva decît să distrugă colhozurile... S-ar zice că numai din vina lor suferă gospodăriile noastre! Iar acum a început să se ventileze ideea că mulţi preşedinţi vechi ar trebui înlocuiţi cu agronomi.

– Oare şi pe el au să-l schimbe? întrebă Leonid.

– Aşa se zice...

– Şi el... El... ştie?

– Probabil. El ştie tot.

Ca şi cum s-ar fi înţeles, se uitară amîndoi deodată înapoi şi spuseră în acelaşi glas:

– Fumează!

Şi porniră agale, mai departe, pe marginea arăturii.

– Tii, ce idee bună a avut! spuse din nou Zima, tot mai înviorat. A gîndit ca un om de stat! Într-adevăr, colhozurilor ar trebui să nu li se lase mai mult pămînt decît pot ele lucra cu puterile lor, ajutaţi fiind bineînţeles de noi! Tot restul ar trebui luat în sovhozuri. Statul va avea din asta un profit uriaş. Sovhozurile vor preda mai multe cereale, iar preţul lor de cost va fi mai scăzut! E clar ca lumina zilei. Dar de ce suferă şi se înfierbîntă aşa?

Ca la o comandă, priviră iar repede înapoi şi încremeniră. Preşedintele colhozului dispăruse...

– Inima ! strigă Zima, pălind.

Kuprian Zaharovici zăcea pe marginea arăturii, cu capul pe stratul crestat al ţelinei şi cu mîinile date în lături, ca şi cum voise să îmbrăţişeze tot cerul, în înaltul căruia strălucea soarele...

Capitolul al șaptelea

I

Lupoaica voinică, năpîrlită toată, ieși în goană dar fără zgomot din buruienile dese de pe pîrloagă și se opri ceva mai încolo. Cu capul puțin întors într-o parte, se uită cîteva clipe cu băgare de seamă, prudentă, la Stepan cînd, deodată, înțepată parcă de cineva cu sula-n coastă, sări în lături și pieri în desiș. Pînă să-și vină Dereaba în fire în urma neașteptatei lor întîlniri și să apuce a-și da jos pușca de pe umăr, capul cu fruntea lată al fiarei licări din pelinul ce creștea în partea cealaltă a hatului. „Măi, ticăloasa ! Umblă cu șmecherii ! Vrea să mă păcălească ! își spuse Dereaba. Trebuie să-și aibă vizuina pe aici, pe undeva !" Cînd auzi zgomotul cocoșului care se ridica, lupoaica sări iar în lături. Cu inima bătîndu-i puternic, călcînd sub cizme ierburile uscate și uitîndu-se mereu în jur, Dereaba o luă glonț înspre locul din care lupoaica speriată ieșise prima oară.

După ce făcu încordat vreo sută de pași, simți deodată un miros puternic de cîine, amestecat cu iz înăbușitor și putred de mortăciune. Cam zăpăcit și asurzit de bătăile inimii, Dereaba se opri cu țeava armei întinsă înainte. „Aici e !" Și sufletul i se înfioră de pasiune.

La început nu văzu printre buruieni decît un locșor rotund, bătătorit și plin de culcușuri, pe care zăceau tot felul de oase, bucăți de blană de cățel ai pămîntului și pene. Văzu pe urmă și vizuina. Era într-o gropiță, sub niște tătărească și pălămidă ce atîrna în jos. Puii de lup, cu blana lor cenușiu-închisă, cu urechile ascuțite și cu dungi negre de-a lungul șirii spinării, gemeau neliniștiți și se învîrteau ghem, tot căutîndu-și un loc cît mai bun

de odihnă pe pămîntul uscat, acoperit arar cu păiuş şi cu lînă. Doi pui cu puf deschis şi mătăsos sub firele rare şi lungi de păr închis la culoare şi cu picioarele din spate acoperite cu păr rar şi cu mici pete albe pe piept, se depărtaseră de vizuină şi se jucau, muşcîndu-se şi sugrumîndu-se ca nişte căţei. „Opt ! Opt bucăţi !" îşi făcu Dereaba socoteala, după ce numără puii de lup dintr-o ochire şi se repezi spre ei, uitîndu-se în jur.

Îi luă pe toţi şi-i vîrî repede în rucsacul gol. Auzi însă un hîşîit în apropiere şi ridică capul. Înlemni : lupoaica cu fruntea lată şi ochi de jar era la cinci paşi de el, acolo, în întunericul buruienilor. Scăpînd ultimul pui de lup din mînă, Dereaba înjură printre dinţi, luă puşca pe care o ţinea pregătită între genunchi, sări buimac în picioare şi trase înspre locul în care stătuse lupoaica. Dar fiara pierise.

– Măi, ce ticăloasă ! exclamă Dereaba. Se mai şi vîră !

După ce-şi legă rucsacul în care încăpuseră cu chiu, cu vai şapte pui ce se foiau şi scheunau din cînd în cînd, şi-l aruncă pe umăr, luă în mîini pe cel de-al optulea – era cel mai mare – îl strînse la piept şi, uitîndu-se mereu în jur, porni repede prin pîrloagă spre apus, în direcţia crîngului Iepurelui, care în ultima vreme deveni cenuşiu la culoare.

În urma omului care-i luase puii, alerga înnebunită de colo-colo lupoaica. Dar se termină pîrloaga şi cînd se văzu pe ţelina goală, se lipi de colilie, lîngă urma omului, se tîrî un timp pe burtă, zgîrie pămîntul cu labele, gemu uşor pentru prima dată şi rămase multă vreme, foarte multă vreme nemişcată, cu priviri arzătoare, fixe...

Stepan Dereaba sosi în crîngul Iepurelui cu o oră înainte de intrarea la lucru a schimbului de seară, care fusese în Lebeajie, la baie, şi acum dormea dus. Urmat de Drujok, Leonid Bagreanov inspecta noul pătrat, de la un tractor la altul. Moş Ionîci, ajutat de Petrovan, plecase să ducă barca şi năvodul pe lacul Lebedinoe.

Singurele care nu dormeau în tabără erau bucătăresele, dar nici ele nu făceau gălăgie.

Fenia Solnîşko îl cunoştea pe Dereaba încă din Zalesiha şi, fireşte, îşi întîmpină oaspetele nepoftit cam în doi peri. Îşi înfrînă chiar curiozitatea, şi nu-l întrebă nimic cînd văzu puiul de lup pe care-l purta pe braţe. Încercînd să scurteze cît mai mult vorba cu musafirul ăsta, abia dacă se îndură să dea din cap, cînd Stepan o salută. Atît îi spuse :

– Prietenii tăi sînt la lucru. Te duci la ei ?

– Nu, îi aştept aici... Vin curînd, nu-i aşa ?

În loc de răspuns, Fenia Solnîşko îi arătă doar din cap apusul, ca şi cum voia să-i spună : nu vezi unde-i soarele ? Dornic însă să vorbească cu ea, Dereaba îi arătă puiul de lup, pe care îl ţinea cu mîna întinsă.

– Vezi ce-am găsit ?

– Văd, îi răspunse Fenia reţinut.

– E plin rucsacul. Ia uite-i ce fac !

– Eşti bun de chilipiruri.

– Asta e noroc ! îi explică Dereaba mulţumit de sine.

– Nu există noroc la chilipiruri.

– Mai vorbeşti ! exclamă Dereaba cu un zîmbet pieziş. Am să iau peste două miare pe ei ! Puţin îi asta ? Dacă nici asta nu-i baftă !...

– Ţi-ai găsit bafta în bîrlogul lupului ? Te mulţumeşti cu puţin, băiete !

– Eu nu-s lacom...

Şi, ca semn că socotea încheiată discuţia despre noroc, lăsă o bucată de vreme ochii în jos. Întrebă apoi, prietenos, dorind să arate că e om de caracter :

– Dar drăguţa mea unde e ?

– Doarme. E de noapte...

– N-o trezeşti ?

– Nu se poate. E încă devreme.

– Mai ştii ! S-o fi săturat de somn !

– N-a avut cînd, că azi dimineaţă au plecat de la lucru de-a dreptul la Lebeajie, la baie, iar cînd s-au întors, a început tărăboiul. De-abia s-au liniştit şi s-au

culcat. Fenia oftă scurt, tristă, și se gîndi să-i spună și lui ce s-a petrecut, deși îi era silă : Astăzi s-a întîmplat aici, la noi, o mare nenorocire : președintele colhozului a murit într-o oră.

– Aici ? Din ce cauză ?

– De inimă, vezi bine !

Dereaba clătină din cap doar fiindcă așa cerea buna cuviință.

– De-aia îți spun, mai bine pleacă ! Pleacă mai departe de păcat ! adăugă Fenia Solnîșko, încrucișîndu-și brațele pe pieptul înalt și privindu-și musafirul țintă cu ochișorii ei mici și întunecați. Înțelege că acum toți aici sînt tare amărîți. Barem brigadierului i s-a cătrănit de tot sufletul... Ce zor ai tu aici, și mai cu seamă într-un moment ca ăsta ? Ce te mînă ? Parcă brigadierul ți-a spus să nu mai calci pe aici... Așa că nu căuta pe dracul degeaba, doar nu ești copil !

Cît vorbi Fenia Solnîșko, fața arsă și jupuită de soare cu ochi mici și tulburi a lui Dereaba deveni roșie pămîntie. Era o roșeață ciudată, ca a omului care se luptă cu astma. Era însă treaz astăzi, fiindcă nu avusese votcă și aburii bețici dinainte se risipiseră de mult. Așa că nu țipă și nu urlă, ci îi spuse Feniei destul de pașnic, deși morocănos :

– Trebuie să-mi iau rămas bun de la amicii mei.

– Așa... Pleci cumva ?

– Plec. Mă așteaptă Moscova.

– Am auzit noi ceva la radio... îl înțepă Fenia, luîndu-și aerul cel mai nevinovat din lume. Moare capitala de dorul tău, nu alta. Dacă-i așa, cale bătută ! Dar drăguța nu ți-o iei ?

– O iau !

După ce se uită în jur, Dereaba porni spre capătul iazului. Discuția cu bucătăreasa asta afurisită și cu limbă de viperă îl scosese din sărite într-atîta, încît scrîșni din dinți, pînă ce începură să-l doară fălcile și izbi din mers cu tălpile cizmelor în pămînt de parcă ar fi vrut să-și producă durere. După ce-și alese printre mesteceni un

locșor din care să poată vedea toată tabăra, își aruncă fără nici un pic de precauție pușca jos, puse alături și rucsacul cu puii de lup care chiräiră de se auzi în tot crîngul, scheunînd și foindu-se în sac... Pînă mai adineauri, Dereaba voise să se fălească în fața brigăzii cu el, dar acum, nu mai avea chef să înveselească pe nimeni. După ce cercetă îndelung pe toate părțile, mai ales pe burtă, puiul de lup care asudase tot în mîinile lui, îl luă de labele pe jumătate golașe dinapoi, își făcu vînt și-l izbi cu capul de trunchiul aspru al unui mesteacăn bătrîn...

Asupra lui mirosul sîngelui avea totdeauna un efect ciudat : îl ațîța. Începu să omoare puii, unul după altul, și-i jupui tot mai înverșunat, pînă simți că-l apucă iar acea cumplită și întunecată apăsare care mai pusese și alteori stăpînire pe el în ultimii ani. „Domol, Stepane ! Ia-o domol !" căută el să se potolească. Toată ziua îi fusese dor de votcă, dar își cunoștea bine firea, și se bucura acum că e treaz.

Albul mestecenilor împrumuta acum soarelui luciri trandafirii. Într-o vreme auzi duduitul tractoarelor foarte aproape de el, uneori, la marginea crîngului, dar cu încetul zgomotul lor se depărtă și se stinse. Ele plecară în punctul cel mai îndepărtat al pătratului pentru ultimul tur. După plecarea lor, în crîng se stîrni corul vesel, pe mii de voci, al păsărilor, grăbite să mai sporovăiască un pic înainte de apus.

Cînd izbi și cel de al patrulea pui de lup în trunchiul mesteacănului, Dereaba auzi în urma sa glasul Ancăi :

– Vai, ce faci acolo ?

Pesemne Fenia Solnîșko o trezise totuși...

– Vino-ncoa ! îi spuse Dereaba, zvîrlind puiul de lup pe jos, lîngă picile însîngerate.

– Nu vin acolo !

– Ce, te-ai speriat ? Sau ești slabă de înger ?...

Dereaba își șterse mîinile de rucsac, se apropie de Anca și se așeză alături de ea, sub mesteacănul de lîngă

iaz. Își lăsă apoi picioarele pe povîrnișul rîpei, se trase mai aproape de fată și o privi drept în ochi.

– Puți a cîine ! șopti Anca încet, îndepărtîndu-l scîrbită cu cotul.

– Nu put eu ! Puii !

Îi venea să-i spună ceva urît, dar se stăpîni totuși, și Anca îl întrebă mirată, privindu-l și ea în ochi :

– Ce-i cu tine ? Nu cumva ești treaz ! exclamă ea.

– Ca un îngeraș ! Mi-e și mie scîrbă de mine.

– Unde ai tot umblat de ieri pînă azi ?

– Am rătăcit...

– Ai rătăci-it ?... Dar de dormit unde ai dormit ?

– Acum poți dormi sub orice tufiș.

– Noaptea-i încă frig...

Anca vorbise cam neîncrezătoare.

– Nu cumva ești geloasă ? o întrebă Dereaba, rînjind de i se văzură dinții. Ți-o fi că m-am rătăcit la vreo siberiancă... Hi, hi, hi ! De unde siberience, aici, în stepă ? Nu te mai amărî ! Crede-mă că beat mort cum am fost, am căzut sub un tufiș și am dormit pînă azi dimineață buștean ! De dimineață eram dres și am dat peste un bîrlog de lup.

Anca tresări. Era încă somnoroasă.

– Care va să zică pleci la Moscova ? îl întrebă uimitor de nepăsătoare, aranjîndu-și basmaua în care își strînsese părul bogat. La cursuri... nu te mai duci ?

– Nu m-au primit, minți Dereaba.

Fata își rezimă spinarea și ceafa de copac și, liniștită dar cam îngîndurată și melancolică, își ridică spre el obrajii uscățivi și buzele cărnoase, roșii. Nici pe chip și nici în priviri nu-i mai rămăsese nimic din însuflețirea și cochetăria cu care se purta ori de cîte ori era un bărbat lîngă ea. Dimpotrivă. În ziua aceea, Anca era neobișnuit de liniștită, cuminte, stăpînită.

Pe Dereaba însă, nepăsarea ei îl bucură nespus, căci în planurile lui de viitor nu găsise niciodată loc pentru Anca. Nu de dragul ei venise el în crîngul Iepurelui, ci ca să se întîlnească cu amicii lui. El nu iubise încă

niciodată și n-o iubea nici pe Anca, deși îi făcuse uneori chiar scene de gelozie, așa cum fac toți oamenii. Apoi, relațiile cu Anca nu numai că îi asiguraseră o anumită comoditate în viața lui de burlac, dar îi satisfăcuse dorința de a prăda, dorință care de mult îi învenina sufletul. „Mi se pare c-o s-o șterg de la ea fără gălăgie !" își făcu Dereaba socoteala și, aplecîndu-se spre fată, chipurile ca s-o drăgostească, îi mîngîie ușor părul de la tîmple. Nu-i ceru să plece cu el la Moscova, de teamă că Anca ar putea primi, ci se mulțumi s-o întrebe precaut :

– Dar tu... ce ai de gînd ? Vii cu mine ?

– Nu, nu vin, îi răspunse Anca prompt și foarte hotărîtă.

Dereaba putea acum face fără teamă pe omul jignit în sentimentele lui cele mai curate. Ceea ce făcu pe dată.

– Va să zică, ți s-a urît de mine, hai ? Ți-ai găsit altul, hai ? o întrebă el, îndepărtîndu-se ușor de ea. N-o fi tot nemernicul ăla... Știi cine... Principialul... Te-a zăpăcit, hai ? Sau ți-o fi dat de două rochii deodată ?

– Ești un prost ! îi răspunse Anca. De ce să-mi dea cadouri ? N-are decît să-mi facă un semn, că lui nu-i rezistă nici o fată ! Ăsta flăcău ! De-ai știi cum muncește ! Nu te mai saturi privindu-l ! Și apoi, e inimos...

– Oho ! Uite la ea cum îi ridică osanale ! De ce nu-i cînți lui imnul ăsta ?

– Nu-i plac imnurile de laudă !

– Cîntă-i atunci un cîntec duios... De leagăn !

– Are cine să-i cînte și fără mine. Are o logodnică... vioaie ca o șopîrliță !

Toate mergeau perfect, dar pe Dereaba asta nu-l mai bucura. În sufletul lui se ridica din nou, ca un val de ceață, aceeași înverșunare pe care o încercase cînd strivise de copac capetele puilor de lup.

– Va să zică, nu vii cu mine ? o mai întrebă el după un timp, de data asta posomorît.

Anca se întoarse brusc spre el :

– Ce-mi eşti tu ca să umblu cu tine încoace şi încolo ? Ce-mi eşti ? Spune ! Cum mă numeşti tu acolo, în sufletul tău ? Spune ! De ce taci !

La care, Dereaba, cum era şi firesc, nu mai avu ce să răspundă. Aşa că se prefăcu îndurerat de vorbele ei prosteşti... O întrebă, mohorît :

– Va să zică, s-a zis cu dragostea noastră ?

– Parcă ce, dragoste a fost asta între noi ? Nu, Stepane, noi nu ne-am iubit ! spuse Anca, hotărîtă să spună adevărul curat. Țin eu bine minte cum e dragostea... Cînd iubeşti, nu mai trăieşti pe pămînt, ci în nori ! Îți cîntă parcă în suflet privighetori, adăugă Anca şi își strînse mîinile la pieptul ei bogat. N-am uitat ce-i dragostea, o țin bine minte ! Pentru ea te-ai duce şi la moarte ! Uite, astăzi, dacă nu l-aş fi împiedicat, Vanka Sobol îl omora pe Kostea ! S-a năpustit asupra lui ca nebunul ! Şi toate astea din cauza Toniei... Asta zic şi eu dragoste !

– Al dracului vă mai place cînd se omoară băieții între ei din cauza voastră !... remarcă Dereaba.

– Ne place ! Erau vremuri cînd se băteau în duel...

– Atunci, de ce i-ai stat lui Sobol în cale ?

– De spaimă !

Peste o clipă Dereaba îi atinse genunchiul :

– Ziceai că n-a fost dragoste... Atunci ce-a fost ?

– Destrăbălare, îi răspunse Anca, dornică parcă să-şi spele sufletul prin sinceritatea ei. Mi-e imposibil să-mi mai amintesc acum de asta. Nici să mă privesc nu-mi mai vine ! Proasta de mine, mi-am pierdut şi conştiință şi ruşine ! Şi asta numai de dor... Mi-era dor de viața de familie. Nu există dor mai rău decît ăsta !

– N-ai mîncat cumva ceva mătrăgună aici, pe țelină ?

– Nu ! Mi-e capul limpede ca lumina zilei !

– Sau te-ai făcut mai deşteaptă ?! Din ce ți se trage ?

– Tot uitîndu-mă la dragostea altora...

Duduitul tractoarelor se auzi din nou pe undeva, pe lîngă hotarul de miazănoapte al crîngului. Anca se uită la soare, se ridică repede în picioare şi spuse :

– Intră schimbul de noapte... Pleacă și tu. Și dacă vrei, îți dau un sfat : cum ajungi la Moscova, gîndește-te la viață !

– Mă gonești ?

– Nu mai acri sufletul oamenilor cu mutra ta ! Pleacă !

Dereaba o prinse de mînă și o trase spre el, ca s-o îmbrățișeze de despărțire, dar ea se întoarse și, proptindu-și palma cu degetele desfăcute în pieptul lui, șopti printre dinți :

– Nu mă atinge ! Nu mă atinge, auzi ?

Anca nu se îndepărtase încă de iaz, cînd Dereaba luă un alt pui de lup de piciorul dinapoi și cu o înverșunare vecină cu turbarea începu să-l izbească o dată și încă o dată de trunchiul mesteacănului...

...Tractoarele porniră unul după altul, dinspre pătrat spre tabără. Toată brigada se adunase la baza de mașini, lîngă butoaiele care luceau în bătaia soarelui ce apunea. Un ceas aproape răsunară acolo glasuri și rîsete, zăngănit de fiare și cînd și cînd, uruit de motoare... Iar cînd soarele pieri în zare și veni vremea ca tractoarele să părăsească tabăra, se stîrni o larmă grozavă. Înfigîndu-și cuțitul în pămînt, Dereaba trase fără să vrea cu urechea : din frînturile de cuvinte ce răzbiseră pînă la el își dăduse seama că brigada îl muștruluise grozav pe Vanka Sobol pentru cearta lui cu Kostea Zarnițîn. „Începe să fiarbă cazanul gheenei aici !" își zise Dereaba, așteptîndu-se ca dintr-o clipă în alta să pornească bătaia. Deodată însă, la bază totul se liniști și peste o clipă toate tractoarele duduiră în același timp și în același glas. După ce ieșiră în stepă și după ce schimbul de zi se îndreptă spre cort, Vanka Sobol, trecînd pe lîngă iaz, printre mesteceni, o luă cu pași repezi spre inima crîngului. Înjura la tot pasul și, uitîndu-se înapoi, arunca mînios membrilor brigăzii :

– V-ați pripășit aici, nemernicilor ! Neobrăzaților ! Haimanalelor !

Ziua începută în furtună cumplită se încheia într-un amurg nespus de liniștit și de gingaș, care învăpăiase o

bună parte de cer. Amuțise acum în stepă simfonia zburătoarelor. Porniseră toate călătoarele spre depărtările dinspre miazănoapte, iar cîte mai rămăseseră să-și treacă vara prin locurile acelea, se și aleseseră perechi-perechi și se pitiseră prin cuiburi. Doar miile și miile de ciocîrlii se bucurau acum din plin de libertate și de fericire, și cîntul lor emoționant se auzea peste stepă și după apus, pînă dădea noaptea. Crîngul, cuprins și el de văpăile soarelui în asfințit, părea plin de fantasticul umbrelor ce lunecau pe trunchiurile trandafirii ale mestecenilor și al zborului repede, cotit printre copaci, al păsărilor de noapte...

Dinspre cortul de unde răzbea pînă afară larma înăbușită a schimbului care lua masa, se desprinseră două umbre, care o porniră de-a lungul iazului. Dereaba le recunoscu de îndată : erau bunii și supușii lui prieteni, Haiarov și Danka ! Îi aduseseră pîine și o strachină cu cartofi fierți și cu carne de porc prăjită. Dereaba se repezi lacom la mîncare, în timp ce „amicii“ se uitau la singurul pui de lup pe care nu apucase încă să-l omoare.

– Ce era scandalul ăla acolo ? întrebă Dereaba.

– I-am umflat lui Sobol locul întîi, răspunse Haiarov.

– Zău ? De ce ?

– Ei, ce-i drept, e drept ! A ieșit el fruntaș, dar are pufușor pe botișor ! îi răspunse Haiarov. La început a înfundat tractorul în sărătură și din cauza asta toată brigada a pierdut o jumătate de noapte. Azi dimineață l-a apucat gelozia și s-a repezit la Kostea Zarnițîn. Iar acum e cherchelit. S-a dus în sat, la Lebeajie, acolo a tras la măsea, ba a mai adus de băut și în tabără. De dormit, n-a dormit toată noaptea ; obosit era, afumat era, a vrut să se dreagă... Dar mult îți trebuie după beție ? L-au simțit la preluarea schimbului... Ei, și s-a pornit hărmălaia !

– Și ce i-au făcut ?

– I-au luat locul întîi și l-au scos din schimbul de noapte, asta i-au făcut !

Dereaba căzu pe gînduri și multă vreme mîncă în tăcere, fără să se mai uite la prietenii săi. Probabil că tristele aventuri ale lui Sobol îl interesau grozav... Haiarov care, văzut așa, în lumina amurgului, semăna și mai mult a grec, se întinse spre el și spuse :

– Pe el l-au scos, dar pe noi, nu ! Cînd a văzut Bagreanov ce-am făcut pe arătură, a pălit, a început să tremure ca apucat de boala copiilor, dar și-a ținut firea, diavolul ! Ne-a făcut cu ou și cu oțet, firește, pe urmă ne-a pus să arăm locul din nou, și atîta tot ! Și noi, tîmpiții, am muncit de ne-a luat dracu o zi și o noapte ! Așa ne trebuie, dacă ne luăm după tine !

Dereaba însă nu răbda să-i facă cineva observație.

– Nu-i nimic, că doar n-ați crăpat din asta !

Haiarov se apropie și mai mult de el :

– Dar acum, noi ce facem ? O-ntindem ?

Dereaba nu mai avu timp să le răspundă, fiindcă foșni iarba sub pașii cuiva. Era Leonid Bagreanov, care venea dinspre cort. Cum îl văzu, Stepan smulse puiul de lup din mîinile lui Haiarov și se trînti la rădăcina copacului, luînd mutra unuia căruia nu-i pasă de nimeni și de nimic, dar care nu-i mînat decît de gînduri pașnice. Mîngîie puiul de lup, și-și amenință ușor prietenii cu degetul, șoptind aproape neauzit :

– Gura !

Leonid se opri la cîțiva pași de grupul celor trei, și rămase locului, bine înfipt în picioare, ca înainte de luptă. Pumnii strînși și-i ascunsese la spate, sub haina de piele aruncată pe umeri. Se uită un timp tăcut, întunecat și încruntat la prietenii adunați acolo, jos, la rădăcina mesteacănului. Fusese atît de sîcîit în ziua aceea încît putea să izbucnească de la cea mai mică scînteie. Răsufla greu, gîfîit, ca și cum abia atunci ieșise dintr-o mlaștină de netrecut. Cînd începu în sfîrșit să vorbească, avea un glas ciudat, răgușit, care-i miră mult pe cei trei :

– Tot nu te-ai lăsat, ai ? Ce cauți aici ?

Începutul ăsta prevestea apropierea catastrofei.

– Nu-ți mai usca scuipatul degeaba, că plec îndată ! îi răspunse Dereaba nepăsător și obraznic, deși în sinea lui se temea de Bagreanov, nici el nu știa de ce.

– Vrei să-i momești pe băieți, nu-i așa ? urmă Bagreanov.

– Am încercat eu, dar nu mi-a mers ! Nu vor să vină cu mine ! Nu mă crezi ? N-ai decît să-i întrebi pe ei...

Dar Leonid n-avea chef să întindă vorba.

– Cară-te de aici ! îi spuse el încet. Cară-te și nici urmă să nu rămînă de tine prin locurile astea !

Și plecă. Iar după ce pieri în spatele cortului, Dereaba clătină din cap, zîmbi larg și spuse ușurat :

– Furios era, dom'le ! Ca un taur ! Nici nu mai vedea în fața ochilor ! Gata-gata să te ia în coarne ! Măi, ce turbat ! Se ridică brusc, ținînd puiul de lup în mînă, și le spuse :

– Gata ! Plec !

– Și noi ? îndrăzni Danka să-l întrebe.

– Voi ? Rămîneți aici. Am zis doar.

– Ce tot vorbești ? Sau ai turbat și tu ? întrebă Haiarov.

– Fără văicăreli ! Semnat și parafat !

Pe urmă le ceru să-i facă rost de un coș. I-l găsiră. Cu grijă multă, să nu-i simtă nimeni, îl luară dintre uneltele de vînătoare și de pescuit, aduse de moș Ionîci în ziua aceea de la Lebeajie. Era făcut din nuiele de salcie și servea pentru rața de momeală. Dereaba vîrî în el puiul de lup, închise capacul cu un băț noduros și după ce se uită bine în jur, în amurgul ce se lăsa tot mai repede, trecu cu pas ușor ca de pisică, pe lîngă tabăra ce se liniștise și se opri în spatele remorcii fetelor, în locul unde mestecănișul tînăr se ridica peste tufișurile de salcîm galben. Ajuns acolo, făcu celorlalți doi semn să îndoaie în fața lui un mesteacăn tînăr cu vîrf pletos și, peste o clipă, coșul, cu puiul de lup în el, atîrna sus, deasupra pămîntului, ascuns privirilor de crengile cafenii de mesteacăn, pline de mîțișori.

După aceea, Dereaba se duse în bucătărie să bea apă, şi-i spuse Feniei Solnîşko că pleacă de-a dreptul peste cîmp spre gara Kulunda. Şi dispăru în stepa cuprinsă de înserare...

II

Era prima seară tristă în crîngul Iepurelui. Moartea lui Kuprian Zaharovici tulburase adînc întreaga brigadă. În toată tabăra nu se vorbea decît despre această nenorocire atît de neaşteptată. Nici scandalul cu Vanka Sobol, nici apariţia lui Dereaba nu le putuseră abate oamenilor gîndul de la ea. Erau cu toţii de părere că brigadierul lor greşise cînd răspîndise el singur zvonul că ar avea vină în moartea preşedintelui colhozului, întrucît Kuprian Zaharovici era bătrîn şi suferind şi putea muri oricînd şi oriunde... Cu toate astea, îşi dădeau seama plini de amărăciune că această moarte, mai ales pentru că avusese loc după cearta aceea şi încă lîngă crîngul Iepurelui, nu putea să nu apese greu asupra relaţiilor viitoare dintre cei din Lebeajie şi brigadă.

Nu aprinseră focul de tabără în seara aceea. Pregătindu-se să se culce în întunericul pe care în van se căzneau să-l destrame flăcările din godin, băieţii discutau între ei.

– Să vezi c-au să se răzbune ! N-ai auzit ce ne-a strigat astăzi Vanka Sobol ? „V-aţi pripăşit aici, nemernicilor !“ zicea.

– Parcă numai el spune asta pe-aici !

– Dar acum au s-o spună toţi în gura mare !

– Ce viaţă ! Stăm ca pe jar !

Dintre toţi însă, cea mai neliniştită era Svetlana.

Ea ar fi vrut să-şi poată trăi fericirea găsită în ziua aceasta, în furtună, dar tăbărîse peste ei moartea. De unde venea în stepa în care se înstăpînea primăvara ? Se lăsă noaptea, de bine de rău cei din tabără se liniştiseră şi se culcaseră, numai ea nu-şi putea domoli tulburarea. Văzuse că Leonid nu fusese în apele lui în

ziua aceea. Îndată după preluarea schimbului plecase la tractoare, pe noul pătrat și ea pricepuse că voia să cutreiere singur stepa peste care se lăsa noaptea.

Svetlana stătea în fața unei lămpi mici, căreia îi făcuse un abajur de ziar, ca lumina ei să nu le supere pe fete, și se grăbea să termine cu plicticoasele calcule ale muncii brigăzii ; dar gîndul ei îl urma pas cu pas pe Leonid, care rătăcea îngîndurat printre luminile ce se mișcau în întuneric. „Ce-ai făcut ? De ce te-ai ponegrit singur ?" îi spuneau gîndurile ei. Dar Leonid mergea, mergea mereu prin noapte, fără să se întoarcă... De multe ori Svetlanei îi veni să-și zvîrle hîrtiile de pe masă și să alerge în stepă după el.

Lucră mai departe, tot trăgînd cu urechea. Spre miezul nopții auzi limpede tropot și nechezat de cai. „Se bat caii, ori ce s-a întîmplat ?" gîndi ea, dar în clipa următoare își spuse că venise poate cineva din Lebeajie și caută prin întuneric, la hotarul crîngului, tabăra brigăzii. Se îmbrăcă deci repede, își luă lanterna și ieși din remorcă.

Luna nu răsărise încă. Era întuneric beznă. După ce înaintă cîțiva pași pe cărarea dinspre cort, fata se opri și-și îndreptă lumina lanternei spre drumul de stepă ce venea din Lebeajie. Deodată, din fîșia de lumină o priviră doi ochi mari, sticloși și verzui. Svetlana strigă ca din gură de șarpe, scăpă lanterna din mînă și, înnebunită, se repezi buimacă spre cort. Din fugă, se izbi de foaia aspră de cort ce atîrna greoaie, căzu în genunchi și cuprinsă de disperare, începu să plîngă în hohote, pipăind-o și zgîriind-o cu degetele, în nădejdea că va găsi intrarea. Dar foaia de cort era pretutindeni întreagă și bine întinsă ! De cealaltă parte, cineva se răsuci în așternut și gemu. Svetlana mai strigă o dată din răsputeri. Apoi leșină. Nu auzi cum în spatele foii de cort un glas somnoros și răgușit întreba neliniștit :

– Ce-i ? Ce s-a întîmplat ? Cine-i acolo ?

La strigătul Svetlanei, fetele se îmbrăcară cu ce se nimeri, și ieșiră repede, despletite și desculțe. Ceva mai

încolo, lanterna căzută pe jos își trimitea pieziș lumina vie spre stepă. Luînd lanterna în mînă, Marina Gorceakova strigă :

– Unde ești, Svetocica ?

Ieșiseră și băieții din cort, făcînd larmă.

O găsiră lîngă intrare. Tremurînd toată și fără vlagă în ea, fu dusă în cort și așezată pe una din păturile aflate în fața godinului, în care focul sta să se stingă. Abia după aceea, și numai după ce privi în jur cu lacrimi de spaimă în ochi, Svetlana izbuti să rostească, din buzele palide ce nu i se mai supuneau :

– Lupii...

În cort se iscă o larmă de nedescris. Unii voiau să afle amănunte, alții, crezînd-o pe Svetlana fără rezerve, își și scoaseră puștile și cartușele. (Mulți dintre tinerii romantici ce porniseră în anul acela în Altai nu concepuseră să plece neînarmați, ceea ce le dădea mai multă greutate în propriii lor ochi !) Dar nu apucaseră aceste capete înfierbîntate să pornească la luptă împotriva lupilor, că sosi și Leonid Bagreanov. Cum îl văzură, băieții se apucară, agitîndu-și armele, să-i povestească că o haită de lupi rătăcea în jurul taberei.

– Ce haită, acum, primăvara ? mormăi Leonid. Lăsați armele !

I se făcu loc lîngă Svetlana. El îi strînse capul la piept, îi mîngîie umărul și o întrebă :

– Ce-ai văzut ?

– Ochi de lup, șopti Svetlana.

– Dar lupul... lupul l-ai văzut ?

– Nu ! Numai ochii lui !

– De unde ești așa sigură că erau de lup ?

– Nu știu, dar sînt sigură !

Leonid rîse în silă și spuse posomorît :

– V-ați speriat toți de o biată vulpe !

– Și ochii vulpii... ard... și ei ?

– Desigur !

Se auzi un schelălăit, pe undeva, pe aproape, acolo în tabără, iar peste o clipă, un rotocol lățos intră ca

în zbor în cort și începu să se învîrtească și să se zbată pe jos, repezindu-se ba într-o parte, ba în alta. Pînă la urmă nimeri în picioarele oamenilor care țipară și fugiră, fiecare, cît mai departe de godin. Se auziră în întuneric trupuri căzînd, țipete, gemete, scîrțîitul plaselor de la paturi, zăngănitul vaselor...

Cu greu izbuti Leonid să-și liniștească oamenii și să-i convingă că în cort nu intrase decît Drujok. Luă cîinele de ceafă, îl scutură și le strigă :

– Iată-l, uitați-vă, iată-l !

Numai după ce mai ațîțară focul, îl recunoscură pe Drujok în lumina lui. Cîinele stătea strîns între picioarele lui Leonid și arunca în jur priviri repezi, de animal încolțit.

– Asta înseamnă că bine a spus fata asta ! zise moș Ionîci la urmă, arătînd spre Svetlana. Ne dă lupoaica tîrcoale ! Își caută puii !

Leonid, nevoit să recunoască acest adevăr, tăcu.

– Pentru puii ei ar fi gata să-ți vîre singură gheara în gît ! E mamă ! urmă Ionîci, și din glasul lui ceilalți simțiră că în bună măsură dădea dreptate sălbăticiunii. Uite, mi-aduc aminte că într-un rînd – eram tinerel pe atunci – am dat cu un cumătru de-al meu, cu cîinii, peste o vizuină... Doamne, ce a mai fost ! Zburau în toate părțile smocuri de blană de pe cîinii noștri ! Nici nu puteam trage de atîta învălmășeală... Noroc c-a izbutit cumătru-meu s-o înțepe cu cuțitul, că altfel... Abia atunci am răpus-o, slavă domnului.

Moș Ionîci, sprijinit într-un genunchi lîngă godin, puse cîteva lemne peste jarul ce se stingea. În cort se mai auzea cîte un oftat de ușurare, mai ales dinspre colțul fetelor. Ce mai încolo, încoace, le băgase Drujok spaima-n suflet ! În tăcerea generală, se auzi un glas sfios, de fată :

– Și multă vreme... își caută puii ?

– După cum e și fiara ! răspunse bucuros Ionîci, stînd mai departe în genunchi lîngă godin. Cum sta el așa, se simțea bine și avea chef de vorbă, mai ales

că-i și înviora sufletul amintirea vînătorilor din trecut. Una uită repede, alta se chinuie tare multă vreme. Ca și oamenii. Uite, mi-aduc aminte de una, de o lupoaică... Se învățase jivina să se țină după vînător, de nu mai putea omul să scape de ea ! Puii de lup îi sugrumase demult și pieile le predase, dar ea – nimic ! Venea mereu ! Tare curajoasă și îndîrjită mai era ! Cum se întuneca un pic, se și furișa din pădure, iar pe la miezul nopții ajungea de se învîrtea chiar pe lîngă casă ! A ținut-o așa, toată vara ! De cîte ori n-am tras în ea !

Povestirea bătrînului nu liniști pe nimeni. Băieții tăceau, iar fetele șopteau între ele :

– Ce nenorocire pe capul nostru !

– Poate că asta uită !

– Aș ! N-o vezi cum se vîră ?

Dornic să facă încă o dată pe grozavul față de fete, Fedea Braikin își descărcă arma, suflă în țevi și puse moșului o întrebare, cu nepăsarea unui adevărat vînător :

– Si... mulți lupi aveți pe aici ?

– Mulți, mulți, dragul moșului, îi răspunse Ionîci, depărtîndu-se de sobă. Totdeauna au fost ei mulți prin locurile noastre, dar de cînd cu războiul s-au înmulțit de au ajuns cît îi frunza și iarba ! Dar ce lupi ! Uite, asa de mari ! Nicăieri nu mai găsești ca ăștia ! O spun și învățații, zău ! Cîte cinci puduri fiecare, pe cinstea mea ! Că, precum vedeți și dumneavoastră, aici la noi, nu-i supără nimeni. N-au decît să trăiască și să prade, că în jur e numai stepă ! Vînători sînt puțini și apoi e greu să-i vînezi, că lupul e șiret, greu să-l prinzi cu capcana ! Nici cu mortăciuni nu-l atragi ușor ! Cel mai bine e să-l vînezi vara. Uite, eu mă piteam cîteodată seara și trăgeam cu urechea. Cînd se aprindeau stelele, puii, flămînzi, începeau să urle, zorindu-și părinții să vină cu prada. Eu îmi dădeam seama după urletul lor unde le era bîrlogul... Dacă tăceau pînă să le ghicesc ascunzișul, începeam eu a vui !

– A urla, lămuri Fedea Brajkin, întorcîndu-se spre fete.

– Da. Uite așa vuiam !

Și moș Ionîci, ridicîndu-se de lîngă godin, își strînse nasul cu vîrful cărnos al celor două degete mijlocii, își adună palmele pîlnie, ascunzîndu-și degetele mari sub barba căruntă, și se uită tăcut la ascultători, cerîndu-le să fie cu luare aminte. O liniște deplină se lăsă în cort. Deodată, Ionîci își plecă spre podea capul mare, ciufulit și încărunțit și urlă, urlă ca un lup adevărat, la început gros, surd, fonfăit, apoi ridicînd treptat capul și îndreptîndu-și spinarea, tot mai subțire, mai puternic, mai prelung și îngrozitor de trist... Își termină urletul brusc, repezindu-și capul pe spate și ridicînd ochii în tavan. Ceilalți, din umbră, tresăriră fără voie, iar Drujok se smulse deodată din mîinile lui Leonid și o zbughi sub pat.

– Ți-ai ieșit din minți, moșule ? îl certă Fenia Solnîșko pe Ionîci. Ce, vrei să stîrnești toți lupii peste noi ? Că sînt pe-aici, pe-aproape !

– Îngrozitor ! șopti Svetlana, tresărind.

– N-am mai vuit de mult și a ieșit prost, se văită Ionîci. Trebuia să-l încep în pămînt... Atunci iese surd și trist... Și pe urmă trebuia să urlu în cer, să se audă la vreo trei verste. Atunci latră puii de bucurie, pe toate vocile...

Fedea se vîrî iar în vorbă :

– Dar iarna, cum se vînează lupii în stepă ?

– Pe vremuri, îi vînam simplu de tot, răspunse moșul. Îi fugăream călare. De-ai ști ce plăcut e ! Cum ningea, ieșeam în stepă, stîrneam haita din culcușuri și o țineam într-o goană ! Aveam niște cai ageri, focoși, ba chiar înverșunați cînd simțeau fiara, de o fugăreau neîndemnați ! Nici un lup, oricît de voinic, nu putea să alerge mai mult de zece verste ! Cînd era zăpada adîncă, la a cincea verstă se așeza și scotea limba. Iar atunci, se știa ! Săream din șa și porneam spre el. Și cum mă apropiam, o dată-l și izbeam cu boata-n cap ! O dată ! Și era gata cu el !

Pînă să mai apuce Fedea Brajkin să-l întrebe ceva, el lămuri singur :

– Boata-i un fel de ciomag...

– Dar dacă se rupe ? întrebă una din fete.

– Una ca asta nu s-a întîmplat de cînd mă știu, răspunse Ionîci. Pentru boate luam mestecenii cu rădăcină, din ăia care aveau rădăcina rotundă ca pumnul. Iese o ghioagă tare ca fierul ! Sparge orice țeastă !

Își aduse aminte de o întîmplare hazlie petrecută odată, la o vînătoare și chicoti de unul singur :

– Cîteodată, ca să mai petrecem, îi prindeam și vii ! mai spuse el.

Leonid Bagreanov, căruia îi plăcuse de mic copil vînătorea, stăpînit încă de îngîndurarea și amărăciunea care nu-l părăsise toată ziua, se lăsase fără voie și el furat de povestirile moșului. Dar se dezmetici deodată și, vrînd să mai domolească zelul de povestitor al bătrînului, spuse cu un ton nemulțumit :

– Ei, iată că s-au pornit poveștile vînătorești !

– Nu, fătul meu, că eu nu știu să mințesc, îi răspunse Ionîci. Nu-i decît adevărul gol-goluț ! Nu crezi ? Atunci stai și ascultă ce-am să-ți spun !

– Mai trebuie să și dormim, moșule !

Dar tinerii vînători îi luară apărarea :

– E destul timp și de dormit, că mai e mult pînă dimineața !

– Lasă-l să vorbească ! Spune, moșule !

– Îi mai prindeam într-un fel. Începeam tot ca la vînătoarea cu ogari, urmă Ionîci. Va să zică, el se oprea, iar eu mă apropiam de fugar... El mîrîia, își arunca privirile încoace și încolo, își mușca limba și voia să sară la mine, dar nu mai putea să-și ridice fundul, că era vlăguit cu totul. Atunci îi vîram o strunea în bot...

– Asta ce mai e ? exclamă cineva, în colțul în care luceau țevile puștilor.

– Un băț, uite atîta, și moșul își depărtă palmele cam o jumătate de metru una de alta. La capăt are o sfoară sau și mai bine, o curelușă... Lupul e o fiară înverșunată ! Cum o simte în gură, își adună ce bruma de puteri mai are și prinde struneaua în colți ca într-un

cleşte ! Şi o ţine ! N-o lasă de loc ! Acu-i acu ! Că într-o singură clipă trebuie să-i răsuceşti sfoara în jurul botului şi s-o legi ! Ei, şi dacă i-ai legat lupului botul cu struneaua, al tău e ! Poţi să-i legi şi picioarele !

– Bine, gata, gata ! Ajunge ! La culcare ! rosti Leonid sever, şi se ridică. Toată lumea pe locuri !

Şi se uită pe sub sprîncene la fete, dîndu-le să înţeleagă că asta le privea în primul rînd pe ele. Dar în clipa aceea întîlni privirea Svetlanei. Ochii ei veniseră uşurel şi plini de speranţă în întîmpinarea privirii lui, şi fata spuse repede, tristă şi sinceră :

– Mi-e frică !

– Mai bine aţi alunga-o, zise Fenia Solnîşko, dojenitoare. Că-i tot pe aici, pe undeva pe aproape !

Faptul că se vorbea iar de lupoaică îl puse definitv pe foc pe Leonid care scrîşni din dinţi şi şopti furios :

– Ce nemernică !

Porni cu priviri înflăcărate spre ieşirea din cort, făcînd semn băieţilor care aveau arme să-l urmeze :

– Haideţi ! Să mergem !

Nu trecu mult şi în crîngul Iepurelui răsunară cîteva împuşcături. Leonid se întoarse în cort şi mai încruntat. În schimb, băieţii, mai ales cei care izbutiseră să tragă, erau nespus de veseli şi de vorbăreţi. Începură să povestească care mai de care cum văzuseră cu ochii lor lupoaica sărind din mestecănişul de lîngă vagonaş şi se minunau de îndrăzneala ei.

– Turbată mai e ! exclamă Fedea Brajkin.

– O fi într-adevăr turbată, rosti Vanka Sobol arar, din colţul întunecat în care se afla. Pînă acum tăcuse. Stătuse pe patul lui, cu gîndul poate la cearta din seara aceea cu brigada...

Leonid se întoarse repede spre el şi-l întrebă, supărat :

– Ce-i cu tine ? Nu te-ai trezit încă din beţie ?

– Ba m-am trezit... De mult m-am trezit !

– Atunci ce tot vorbeşti aiurea ? De ce să turbeze ?

– De ce ? De dor ! I-o fi dor de puii ei !

– Nu turbează nimeni de dor ! Se turbează din cauza unui anumit virus !

– Dacă ai să mai stai pe la noi, pe aici, ai să vezi şi tu cum se turbează de dor ! o ţinu însă Sobol pe-a lui. Întreabă-l şi pe moş...

– Ajunge ! Am auzit !

Cu mîinile tremurînde de enervare, Leonid îşi scoase o ţigară din pachet, o aprinse în grabă şi rosti aspru, fără să-l privească însă pe Sobol :

– Dacă te-ai trezit, du-te la lucru !

Fără să răspundă, Vanka începu să se îmbrace pe întuneric.

– Faci pe nebunul ? îl întrebă Leonid după un timp. Nu mai ştii cum şi ce să născoceşti ca să ne faci în ciudă ! Uită-te la el ! Şi-a pus în cap să ne sperie ! Află însă, băiete, că nu sîntem dintr-ăi sperioşi !

Văzîndu-l că-şi scoate puşca din toc, Leonid strigă, deşi nu prea tare :

– Pune arma la loc ! Nu încerca să ne sperii !

– Nu vreau să vă sperii... Dar ce faci cu mine, dacă mi-e şi mie frică ? îi răspunse Sobol provocător, văzîndu-şi de treabă mai departe. Mişună lupii în jur, şi eu, cum s-ar zice, să plec aşa ? Cu mîinile goale ? Să-mi pun pe degeaba pielea-n joc ? Eu să mi-o pun, dar tu să nu te duci cu mîinile goale nici pînă la latrină !

– Minţi ! Mă duc unde vrei ! îi strigă Leonid furios. Uite ! A venit vremea să caut caii... Crezi că am să mă tem fără armă ?

Smulse din cuiul bătut în propteaua de lîngă el un bici. Era un dar din partea lui moş Ionîci, şi fusese făcut dintr-o cureluşă subţire, tăbăcită, cu mîner de tavalgă, un copac de stepă cu lemnul tare ca fierul. Strînse codirişca biciului în mînă, o suci de cîteva ori în faţa lui, şi strigă, să-l audă toţi :

– Uite cu ce mă duc !

Numai că Vanka Sobol, căpăţînos din fire şi mînat încă de gîndurile lui rele, tot nu-l ascultă ; îşi încărcă

arma, ieşi din cort fără un cuvînt şi doar cînd ajunse afară îşi dădu frîu liber furiei :

– Mari viteji ne-au venit ! Ştiu numai să dea ordine şi sfaturi !

În urma lui, moş Ionîci şopti :

– Se înverşunează...

– Înverşunarea asta poate să-l ducă departe, spuse Leonid.

Petrecu fetele pînă la vagonaşul lor şi se înapoie în cort, unde se aşeză, zvîrlind biciul pe masă...

Încet luna răsărea aproape, uimitor de aproape de crîngul Iepurelui. Lui Leonid i se păru că nici nu mai era luna, ci o stea mare, uriaşă, zmeurie, apărută acum pentru prima dată pe bolta cerului ca să scalde într-o lumină vestitoare de rele stepa cufundată toată într-o beznă de nepătruns. Văzuţi în razele ei, trunchiurile mestecenilor ieşeau din întuneric ca nişte oase albite. Un timp pluti peste întinderi aerul vechilor timpuri de legendă. Duduitul motoarelor se auzea neîntrerupt, cînd mai aproape, cînd mai departe, voind parcă să amintească viaţa cea nouă din stepă, dar lui i se părea într-una că din clipă în clipă, pecinegii vor trece în goană, călări, pe lîngă tabără, cutremurînd pămîntul, chiuind şi fluierînd, iar în urma lor va rîde o bufniţă în gura mare în pădurea aceea de oase... Ce gînduri delirante, prosteşti ! Îi acoperiseră tot sufletul cu jale şi urît. Da, în halul în care se găsea acum, era în stare de orice. Putea, de pildă, să-l încalece pe Sokolik, să-l fugărească pe Dereaba prin stepă şi să-l biciuiască pînă la moarte sub privirile acestei stele mari ! „De ce am venit aici ? se căi Leonid amar. Ce bune erau toate la Moscova ! Toate !" Deodată, văzu Moscova în ajun de sărbătoare, cu vîlvătaia luminilor ei multicolore. Văzu capitala zgomotoasă gătită pentru 1 Mai, marea de oameni fremătînd în pieţele centrale... Nu-i mai bine oare să fii o picătură în marea aceea, decît un lac în stepa pustie legendară ?

După un somn neliniştit, Leonid se sculă, ca în fiecare dimineaţă, o dată cu ivirea zorilor.

De obicei caii păşteau în vîlceaua de la răsărit a crîngului. De data asta însă, nu-i găsi acolo. „S-or fi dus spre Lebeajie, la pîrloagă ?" se miră Leonid, şi o luă pe la miazăzi, de-a lungul crîngului, pe drumul nou ce începea să se bătătorească prin stepă. Dar nu apucă să facă bine vreo cincizeci de paşi, că lupoaica, slăbită, cu blana spălăcită și cu fruntea mare, îi tăie calea, ieşind din desișurile jerpelite ale salcîmilor galbeni.

Apărîndu-şi fără să-și dea seama pieptul cu biciul, Leonid se opri şi o bucată de vreme își ţinu răsuflarea. Cînd i se mai potoli tremurul pe care nu și-l putea înfrîna, se uită aspru şi supărat în ochii ficși ai fiarei, așteptîndu-se ca lupoaica speriată s-o ia la goană. În toate cărţile pe care le citise scria că lupii se tem de om. Dar trecu o clipă şi lupoaica nici nu se mișcă, nici nu-şi luă ochii de la el... Mai trecu o clipă... Stătea nemișcată ca o statuie ! Trecu şi a treia clipă... Privirea ei se înfigea în el ca o săgeată... Lui Leonid începură din nou să-i tremure mîinile mărunt. Făcu un pas repezit înainte și-și pocni din răsputeri biciul de pămînt. Lupoaica sări înapoi, dar nu se duse prea departe ; apoi cu un alt salt, se întoarse neînfricată la locul ei dinainte. Leonid nu era încă speriat. Doar uimit și destul de neliniştit. Își plecă deodată corpul şi mai pocni o dată furios cu biciul în pămînt. Numai că de rîndul ăsta, lupoaica nici nu mai sări îndărăt. Se lăsă doar pe labele dinapoi, atingînd aproape ierburile uscate cu genunchii, îşi clănţăni colţii de cîteva ori și făcu la rîndul ei un pas înainte. „Ce-i cu tine ? îi strigă în gînd Leonid. Ai turbat într-adevăr ?" I se învălmășeau gîndurile în minte, dar nu era încă în stare să ia o hotărîre. Ştia că nu trebuie să întorci spatele unei fiare înfuriate, pentru că va sări sigur la tine. Prin urmare să dea îndărăt ? Să se retragă cu spatele ? Dacă l-o vedea cineva din tabără nu se mai spală niciodată de rușine ! Atunci, ce să facă ? Încă un pas înainte şi să-i ardă lupoaicei una cu

biciul peste bot ? Poate atunci se va speria și va fugi ? Nu ! Nu pare ! Răgetul ei înăbușit era cu fiecare clipă tot mai furios, făcea spume la bot și-i dogoreau ochii ca focul...

O clipă lui Leonid i se strînse inima ; apoi începu să-i bată nebunește în piept. I se păru că din clipa aceea era de o sută de ori mai înfocat și mai puternic. În noaptea aceea, ura pe care i-o purta lui Dereaba se îmbinase, se legase pe vecie de ura față de fiara asta. Îi socotea părtași la înfăptuirea unor gînduri criminale, și acum, o dată cu puterea i se adîncise și ura. Dar Dereaba nu mai era în fața lui, așa că lupoaica avea să plătească singură pentru tot și toate ! Știa acum ce-o să se întîmple, dar mai făcu încă un pas înainte și, cu chipul schimonosit, strigă, ridicînd biciul asupra fiarei :

– Cățea !

Dar lupoaica îi pîndise fiecare mișcare și sări cu toată forța ei spre dușman. Se repezi ca scăpată dintr-o piedică ce-o ținuse legată de pămînt si prinse zdravăn codirișca biciului în bot. Leonid încercă s-o tîrască spre el, dar lupoaica își încleștase colții cu disperare în ea și, proptită zdravăn pe toate patru labele, dădea îndărăt, frămîntîndu-se, răsucindu-și capul încoace și încolo și mîrîind de furie. Spumega de furie că nu poate pune stăpînire pe singura armă a omului, și atît se suci, atît își învîrti capul. încît pînă la urmă cureaua i se înfășură singură în jurul botului. În aceeași clipă, Leonid întinse aproape automat mîna stîngă, apucă de curea, o strînse dintr-o smucitură pînă la refuz și cît ai bate din palme o înfășură în jurul capătului liber al codiriștii, chiar lîngă botul lupoaicei ! În toiul luptei, fiara simți primejdia, dar cu o sutime de secundă prea tîrziu. Avu timp să se tragă înapoi, dar nu mai avu răgaz să deschidă botul, căci se și pomenise cu fălcile legate strîns în cureaua aceea tăbăcită și subțire. Cele două capete ale codiriștii pe care o ținea în colți erau acum în mîna omului. Adunîndu-și toate puterile și încordîndu-și toți mușchii, se ridică în două labe. Leonid se dădu îndărăt,

dar rămase în picioare. Simți pe obraji dogoarea fierbinte pe care i-o sufla fiara în față, și i se făcu negru în fața ochilor. Nu-i mai văzu nările din care țîșnea aburul acela arzător. Nu-i mai văzu decît ochii...

Nu se dezmetici decît cînd auzi dinspre tabără țipete și zgomot repezit de pași. Văzu atunci botul lupoaicei, și îi răsuci deodată capul la dreapta și la stînga, pînă-i pîrîiră vertebrele gîtului. Fiara se prăvăli la pămînt și Leonid o dată cu ea. În lupta ce se încinsese degetele i se încleștaseră cu atîta disperare de capetele biciuștii, încît nu le scăpă nici în cădere. Din fericire, se lăsă de la început cu toată greutatea pieptului său pe coasta lupoaicei care gemu, înjunghiată parcă, și începu să bată aerul cu labele dinapoi...

Lîngă el, moș Ionîci țipă cît îl ținea gura :

– O prinseși, dragul moșului !

– Leag-o !

III

Pe locul gol din mijlocul taberei fusese mai de mult înfiptă în pămînt și întărită cu frînghii întinse, o prăjină de pin, înaltă și bine geluită, adusă din Lebeajie. Acum, înălțaseră pe ea un steag roșu aprins. Mîngîierea zefirului de dimineață, care părea totdeauna grăbit să trezească stepa, prinse îndată din zbor și începu să fluture steagul, vesel și zgomotos, în aerul limpede. Răsări apoi soarele și steagul se aprinse, fremătînd și fluturînd mai puternic, ca o flacără pornită să unduie peste stepă !

— Uite c-am gătit stepa ! făcu moș Ionîci, mîndru.

Lui Leonid, steagul acela de o culoare atît de vie, ce flutura pocnind în aer, îi aprinse în suflet și emoție și entuziasm. Mai trăise un ceas asemănător în timpul războiului, în ziua în care brigada lui primise drapelul de gardă. Avea privirile radioase, umede, și uitase în clipa aceea de toate cîte-l chinuiseră pînă atunci.

— Bine spus ! exclamă el și oftă, adăugînd îngîndurat : Ce să-i faci ! Unii înalță steaguri în vîrf de munte, alții în pustiuri de gheață...

Bătrînul îi citi, pare-se, gîndurile, căci spuse :

— Nici aici nu-i ușor...

— Știi la ce mă gîndeam ? adăugă Leonid. Mă întrebam cîte steaguri se înalță astăzi pe toate pămînturile înțelenite ! Poate tot atîtea ca la Moscova ! Ai avut dreptate, moșule, gătim stepa !

Ionîci se uită la lupoaica culcată ceva mai încolo, și-i făcu brigadierului semn cu cotul :

— Uite-o cum se mai zbate !

Se apropie împreună cu ceilalți de fiară, se lăsă într-un genunchi lîngă botul ei și spuse :

— Ce-i, sălbăticiune cu blană sură, nu-ți sînt pe plac steagurile roșii ?

...Leonid porni apoi să caute caii, rușinat în sufletul lui de gîndurile cărora le dăduse frîu liber în noaptea aceea. E drept că nu se schimbase nimic, că nimic nu se îmbunătățise, că ceea ce nu putuse înlătura din calea lui, nu putea înlătura nici acum. Dar faptul că Svetlanei trebuia să-i spună totul, nu-i mai trezea în inimă presimțirea unei nenorociri ce nu putea fi evitată.

Aducea caii înapoi la hotarul de miazăzi al crîngului, cînd îi ieși în cale Petrovan. Venea băiatul atît de speriat și de serios, că nu era deci greu de ghicit că alte necazuri se abătuseră asupra brigăzii.

— Ce s-a mai întîmplat ?

— Pleacă amicii lui Dereaba ! îi răspunse mohorît Petrovan.

Spre marea lui mirare însă, brigadierul primi vestea asta proastă cît se poate de liniștit, doar păli un pic și încruntă sprîncenele...

— Au mîncat ?

— Mănîncă acum...

Potrivindu-și pasul după al lui Bagreanov și vădit de acord cu atitudinea lui, Petka spuse, revoltat :

– Oameni strîmţi la minte ! Ce cred ei că o să plîngem după dumnealor ? N-o să plîngem ! Ducă-se învîrtindu-se !

Haiarov şi Danka şedeau pe nişte butuci, lîngă cort, ceva mai departe de masa la care schimbul de zi tocmai termina de mîncat. Îşi lăsaseră rucsacurile la picioare şi fumau, aşteptînd oarecum stînjeniţi clipa potrivită să se ridice şi să plece din tabără.

Leonid se spălă pe mîini şi se aşeză la colţul mesei.

– Aţi mîncat de drum ? îi întrebă el pe fugari.

Vorba lui liniştită, cam tristă, îi uimi pe cei doi, care nu se aşteptau să părăsească tabăra fără tărăboi şi scandal. Răspunseră deci bucuroşi, amîndoi într-un glas :

– Mîncat !

– Şi unde vă duceţi ? se interesă Leonid.

– Unde ?... La... la Kulunda, îi răspunse Haiarov, privind în pămînt.

– Vreţi să-l ajungeţi pe Dereaba din urmă ?

– Pe ăsta nu-l mai ajunge nimeni ! Plecăm singuri...

– Păcat că n-aţi plecat împreună.

– Dacă nu ne-am gîndit de ieri !

– Acum v-a venit ideea asta ? Cum se face ?

– Noaptea-i cel mai bun sfetnic !

Leonid se mulţumi să-i măsoare cu privirea.

– Ce, vi s-a făcut dor de haimanalîc ?

– De ce asta ? rîse Haiarov. Nu-u ! Numai că ne-am făcut mai deştepţi peste noapte !

– V-aţi întrebat adică, ce fel de viaţă-i aici, între lupi, nu ?

– Dacă nu ne pricepem să-i prindem !

Leonid se întoarse spre cei de la masă :

– Vorbesc în enigme dumnealor !

Ceilalţi, muţi, îşi aţintiră privirile la Haiarov şi la Danka.

– Dereaba a spălat putina şi foarte bine a făcut, fiindcă el n-avea ce căuta aici ! le mai spuse Leonid fugarilor. Interesul vostru este însă altul... Să rămîneţi aici unde vînturile stepei aerisesc bine creierii.

– Numai că aici sînt doar vînturi cu praf, bombăni Haiarov.

– Şi mă rog, cine-i acest Dereaba ? urmă Leonid, vorbind parcă numai pentru sine. E cel mai autentic animal de pradă. Doar faptul că are două picioare îl deosebeşte de lupi. A dus-o greu în timpul războiului ? Tuturora le-a fost greu. Unii, însă, îşi găsesc bucuria şi într-o viaţă grea, dar totuşi omenească, şi nu se pot despărţi de ea pentru nimic în lume. Alţii, cum e Dereaba, se prefac în animale de pradă. Numai că descoperă repede, foarte repede, un lucru : că viaţa animalului de pradă pare uşoară, numai aşa, cînd o priveşti de departe, pentru că în realitate e mai grea decît cea trudnică. Mereu gonit şi urmărit, lipsit de orice libertate... Dacă să te faci animal de pradă e uşor, să te întorci în rîndul oamenilor e greu, şi Dereaba e tocmai dintre ăia care nu se mai întorc, pentru că i-a intrat viciul tîlhăriei în sînge... şi lui Leonid îi tremurară deodată umerii, ca şi cum îl trecu un fior. N-aţi observat voi nimic la Dereaba în ultimele zile ? Are o privire ciudată, de parcă ar suferi de o tristeţe apăsătoare. N-aţi observat ? După mine i s-a urît cu vînatul mărunt ! Trage acum la o treabă serioasă. Pentru că tîlharii, ca şi beţivii, au crize şi Dereaba probabil că tocmai intră într-o criză de-astea... Cu ce să-şi potolească el însă patima aici, în stepă ? De aia a fugit la Moscova. Oraşele mari sînt ca nişte codri deşi !

Fedea Brajkin îşi trase nasul supărat şi întrebă :

– De unde dracu ies oameni de ăştia, ca Dereaba ?

– S-au înmulţit cam mult în anii războiului, răspunse Ionîci.

– Da, multe animale de pradă s-au mai prăsit în timpul războiului şi în anii de după război.. Şi nu numai în păduri şi în stepe, fu de acord Leonid.

– Dar de ce ? întrebă Fedea, cu un aer naiv.

Leonid se întunecă şi se feri de un răspuns direct.

– Ştiţi, sînt mult mai rezistenţi şi se înmulţesc mult mai repede decît ne închipuim, spuse el după o scurtă

pauză. Greşim, greşim de moarte crezînd că n-ar mai fi dintr-ăştia la noi. E o falsă ruşine ! Pentru că animalele de pradă atît aşteaptă, ca să prade apoi mai uşor şi să se înmulţească !

– Prindem prea puţini ! spuse supărat moş Ionîci.

– Ăştia nu trebuiesc prinşi, ci împresuraţi şi nimiciţi ! Nimiciţi cu haita ! rosti cu patimă Ibrai Hasanov, ridicîndu-se de la masă. Fără nici o cruţare ! Aşa ar trebui ! Pe ăştia nu-i mai educi ! Şi spune-mi, te rog, de ce le dă drumul unora ca ăştia de la zdup înainte de termen ? Are unul cîte o condamnare de zece ani, dar stă vreo doi şi iar e liber ! De ce atîtea amnistii ? Ba nu, stai, fiară, acolo, fă-ţi pedeapsa pe care ai meritat-o ! Dar acum, cu amnistiile astea, toate puşcăriile sînt aproape goale !

– Lasă, că locul ales nu rămîne gol ! remarcă Ionîci.

– Ştiu, o să-i strîngă iar pe toţi la loc ! Cum să nu-i strîngă ? spuse mai departe Ibrai, tot mai înflăcărat. Dar pînă-i strînge se înmulţesc şi mai mult ! Şi cîte nenorociri nu aduc oamenilor ! Ar trebui aşa : moarte pentru moarte ! Uite ce lege ar trebui să se facă !

Cei doi fugari ascultaseră totul fără un cuvînt, dar fiecare în felul lui : Haiarov, tot timpul cu ochii-n pămînt, străduindu-se să le arate că ascultă flecăreala asta deşartă numai din politeţe, el unul fiind preocupat exclusiv de gîndurile sale ; albiciosul Danka, dimpotrivă, cu o expresie cam buimacă pe chipul de pasăre, cu nas ascuţit. Cînd Ibrai rosti ultimele vorbe, Danka lăsă din greşeală să-i scape un oftat de jale. Dar Haiarov îl înghionti pe dată supărat şi se ridică hotărît în picioare.

– Ei, noi am plecat !

– Plecaţi, cine vă reţine ! i-o tăie Leonid. Noi discutam aşa, între noi. Plecaţi, dar să ştiţi, că dacă n-o să fiţi judecaţi cum erau judecaţi dezertorii pe front, la fel de dispreţuiţi veţi fi ! Căci nu de la noi dezertaţi, ci de la el ! şi arătă steagul roşu cu mîna. Şi de locul unde e înălţat steagul nostru nu pot fugi decît laşii şi mişeii !

Şi cum noi n-avem nevoie nici de laşi, nici de mişei, valea ! Daţi-i drumul !

Se uitară mult timp muţi în urma celor doi fugari, care mergeau într-adins alene, fără să privească înapoi. Doar cînd îi văzu cotind la capătul arăturii spre lacul Lebedinoe, Fedea Brajkin spuse mirat :

– Tot au plecat !

– Nu înţeleg de ce au mai rămas peste noapte ! se întrebă Leonid, dus pe gînduri.

Petrovan ieşi în goană din desişul salcîmilor de lîngă remorca fetelor. Era fără căciulă, cu părul albicios zburlit tot şi ţinea o tolbă în mînă. Lăsă tolba la picioarele brigadierului şi spuse :

– Uitaţi-vă !

Încremeniră cînd văzură puiul de lup în mîinile băiatului.

– Asta e isprava lor ! spuse flăcăiaşul, arătînd spre stepă.

Leonid, care pălise brusc, privi la siluetele fugarilor ce se îndepărtau, părînd că intră încet în pămînt, şi spuse :

– Acum e limpede.

– Sînt din aceeaşi haită ! strigă Ionîci, mînios.

Venind dinspre noul pătrat, un tractor se apropia de tabără. Venea repede, într-un duduit egal, puternic şi lin, şi în curînd un tremur uşor undui de la el pînă la hotarul crîngului, unde flutura steagul roşu...

Ziua se încălzea de dragul sărbătorii, uimitor de repede şi de arzător. La vremea lui obişnuită, vîntuleţul zorilor se linişti, şi pîcla ce se revărsase peste tot locul se împrăştie în valuri tăcute, curate, peste stepa nemărginită şi mişcătoare care, încălzită pentru prima dată cu atîta putere de soarele arzător şi orbitor, se prefăcea într-o lume a minunilor. Lacuri liniştite şi limpezi ca lacrima se iveau deodată în depărtări ; tainice ostroave împădurite pluteau parcă în aer aproape de pămînt ; tractoarele porneau nevăzute ca nişte gheţari albaştri,

iar caii care păşteau pe ţelină păreau mamuţi uriaşi şi puternici... Totul îşi pierduse contururile reale, deveni difuz. Siluete fantomatice, totul apărea şi dispărea, aşa cum se întîmplă doar în vis...

Începea basmul de primăvară al pămîntului şi al soarelui.

Nu, stepa nu era tăcută. Mii şi mii de ciocîrlii cuprinse de neastîmpăr se înălţau spre azurul cerului, slobozindu-şi trilurile puternice, înfierbîntate, argintii şi desfătătoare. Cîntau cu atîta uitare de sine, încît picau pînă la urmă aproape moarte în ierburi, dar le luau locul de pe pămînt mereu alţi cîntăreţi, tot atît de înfocaţi, ce băteau frenetic aerul cu aripile lor. Uriaşul cor al păsărilor, atît de dragi omului, răsuna pătimaş şi neobosit deasupra stepei. Nu puteai desluşi zborul acelor păsărele mici, urîte şi cenuşii în înaltul scînteietor, şi de aceea ţi se părea că însuşi aerul cînta...

Nu trecu mult şi basmul stepei fu şi mai fermecat. Nori uşori, înspumaţi, de un alb nepămîntean, se ridicară încet din zare, dinspre soare-apune, pe cerul larg şi nespus de înalt, şi porniră să plutească spre răsărit. Luminaţi de soare, zburau încet, măreţi deasupra stepei împodobite cu steaguri în care adia o boare mîngîioasă, legănată de cîntecul cel mai gingaş din lume. Şi oricine privea de pe pămînt această nouă minune a stepei, îşi simţea răsuflarea tăiată.

IV

Fugarii poposiră în fostul bordei de chirpici al lui Imanbai, lîngă lacul Lebedinoe, unde acum îşi aruncase uneltele de pescar moş Ionîci. După ce-şi scoase rucsacul şi-l zvîrli jos pe podeaua de pămînt, Haiarov, întîi de toate, cercetă, răscoli şi mirosi cu grijă toate colţurile şi cotloanele bordeiului. Nu se aştepta să găsească acolo cine ştie ce lucru de preţ, dar îi plăcea grozav să cotrobăie prin lucruri şi locuri necunoscute, şi nu se putu stăpîni nici de astă dată. Cînd îşi termină inspecţia, se

așeză lîngă vatră, scormoni în cenușă cu bățul și conchise :

– N-a făcut focul ! Mare șmecher !

– Poate că nici n-o fi înnoptat aici ! rosti cu o umbră de nădejde în glas Danka.

– Ba a dormit, că simt : miroase a sînge !

De spaimă, lui Danka i se lungi fața.

– Are doar pieile cu el... lămuri Haiarov.

– Aha, da... Și Danka își lăsă capul în piept.

– Dar ce-i cu tine că te fleșcăiești așa ? îl întrebă sever Haiarov.

– Mi-e frică... răspunse Danka, tresărind.

– Vezi să nu-ți dau vreo două, ca să ai de ce să te vaiți ! îl amenință Haiarov cu pumnul lui negricios și păros. Iar cînd își întoarse capul, albul rece și umed al ochilor lui luci în umbră. Te-ai speriat de niște vorbe prostești ? Suflet de iepure ce ești !

– Nu vreau să merg acolo...

– Ba ai să te duci, că la noi nu e democrație !

Voia să se poarte cu Danka cînd erau numai între ei așa cum se purta Dereaba cu el.

De rămas, nu era rost să rămînă prea mult în adăpostul lui Imanbai, căci Ionîci și Petrovan puteau veni oricînd să cerceteze năvoadele, sau se puteau abate pe acolo pătimașii vînători din schimbul de noapte, ca să mai tragă un foc, două pe lac. Așa că părăsiră curînd bordeiul de chirpici și ieșiră din vîlceaua în care luceau apele lacului Lebedinoe. Se opriră pe o ridicătură uscată și bine încălzită de soare, se întinseră pe țelină și stătură așa, tolăniți și muți pînă la amiază, ascultînd concertul neîntrerupt al ciocîrliilor și urmărind fără nici un gînd zborul în înălțimi al norilor albi ca neaua.

Dar li se făcu foame și se ridicară. Ca să ajungă la gara Kulunda, ar fi trebuit s-o ia direct spre miazănoapte, dar Haiarov, după ce fumă o țigară și după ce se mai uită o dată bine în jur, porni spre răsărit, spre locul unde creasta cernită a unei păduri de pini tăia stepa. Danka șovăi ce șovăi, dar se urni și el după

amicul său. Merse gîrbov vreo cincizeci de pași, cînd se lungi deodată, gemînd, la pămînt, ca și cum s-ar fi împiedicat de ceva.

Haiarov îl așteptă cam un minut să se ridice, dar văzînd că celălalt sta nemișcat, miji furios ochii, se întoarse și, alegîndu-și bine locul, îi arse una cu sete în coastă, cu vîrful cizmei. De durere, Danka țipă, se răsturnă pe spate, atît cît îi îngăduia rucsacul din spinare și-și ridică mîinile a apărare :

– Stai, nu da !

Peste o oră, nimeriră în preajma unei herghelii de cai care pășteau. Se apropiară apoi de malul nordic al lacului Baklanie, ce-și întindea brațele ascunse în stufăriș pînă la Vadul Negru. Văzură lîngă un bordei de lut uscat, alături de care aștepta o căruță, niște bucăți mari de pîslă veche și mîncată de molii, atîrnată la uscat pe niște pari și o sobiță în care ardea tizic și care slobozea un fir alb de fum. Le ieși în cale Imanbai cel uscat și negru care, fără să-i salute, ci măsurîndu-i doar cu privirea somnoroasă a uliului de stepă, le făcu semn cu un deget descărnat și adus ca o gheară să-l urmeze. Intorcîndu-se apoi brusc pe călcîie, porni pe o cărare spre lac. Deși era cald, Imanbai era îmbrăcat ca totdeauna cu șuba lui roșcată, făcută din bucăți și cu o căciulă din blană de vulpe. Fără să se uite la musafiri, mergea cu pasul lui de călăreț bătrîn. Lîngă mal își ridică poalele șubei și o luă încet prin apa limpede și adîncă doar de cîteva laturi de palmă.

Danka se uită zăpăcit la Haiarov. Privirea lui întreba : „Unde ne duce ăsta ?“ Dar Haiarov îi făcu semn cu mîna să se lase cu totul în voia bătrînului negricios, și atunci băiatul intră în apă, oftînd pentru a mia oară în ziua aceea...

Dincolo de fîșia de apă, șerpuiau o sumedenie de cărări vechi, încrucișîndu-se într-un vălmășag și ducînd toate spre lac, la început pe loc umed și plin de mușuroaie, acoperit cu rogoz și țipirig, apoi cu stufăriș. Cu cît se depărtau de mal, cu atît erau desișurile lacului

mai înalte, mai dese şi mai de netrecut. Ici, colo cîte o vîntoasă izbutise să frîngă şi să culce la pămînt stufărişul, acoperind parcă locuri întregi, rotunde, cu un covor. În alte locuri stufărişul fusese strivit de zăpezi, şi era nespus de greu să răzbeşti pe acolo. În curînd Imanbai şi cei doi fugari nimeriră într-un bunget atît de des, încît le ascunse privirilor pînă şi soarele. Cînd întinseră mîna în sus, nu putură ajunge nici cu vîrful armei mîţişorii stufului gros şi uscat. De aici începea o mlaştină tare, veche de mai mulţi ani, care se mai lăsa totuşi ici, colo sub picioare.

Un uliu de baltă, cărunt, trecu deasupra fugarilor, atingînd aproape cu aripile-i larg desfăcute mîţişorii stufului. De spaimă Danka se lăsă repede pe cărare, şi, într-o pornire mistică, îşi lipi mîinile de piept a rugă, spunînd cu jale :

– Unde ne ducem ?

O singură privire de-a lui Haiarov fu de-ajuns pentru a-l face să se ridice...

Imanbai, care mergea înainte, fluieră încetişor şi peste o clipă îi răspunse alt fluierat de departe. Bătrînul negricios se dădu atunci la o parte de pe cărare şi deschise pentru prima dată gura, arătînd cu mîna spre lac :

– Tu duci înainte !

Mlaştina era tot mai moale. După vreo cincizeci de metri de drum greu, Haiarov şi Danka se pomeniră în faţa unei poieniţe unde, pe un strat gros de stuf doborît de vînt, Stepan Dereaba stătea culcat cu faţa în sus, printre pieile puilor de lup întinse la uscat...

– Cum aţi ajuns ? Nu v-a urmărit nimeni ? îi întrebă el şi se ridică.

– Nu ne-au văzut decît păsările ! se lăudă Haiarov.

– Staţi jos ! Vă chiorăie maţele ? Uite haleală...

Îl bucură mult credinţa dovedită de prietenii săi. Dar nu-i fu dat să fie prea multă vreme bucuros, căci cînd află cum luă sfîrşit isprava cu puiul de lup se întunecă. Întoarse spatele celor doi şi, o bucată de vreme, urmări

încruntat zbenguiala unei păsărele cenuşii şi sprintene, care forfotea ciripind prin vîrfurile stufărişului uscat.

– Mai departe... ceru el cu glas încet.

Auzind cum se despărţiseră cei doi de brigadă, Dereaba se întunecă de tot. Tăcu un timp pînă să întrebe cu vocea răguşită deodată :

– Va să zică, nemernicul ăla de principial îmi pune porecle ?

– Îţi pune ! răspunse Haiarov.

– Nici măcar om nu mă socoteşte ?

– Exact.

– Uite la el, nemernicul !

Chipul lui buhăit se umflă şi se roşi cum numai chipul unuia care se sufocă şi nu vrea s-o arate poate roşi. În clipa aceea, ochii săi mici şi plumburii se prefăcură în două boabe albe. În sfîrşit, Dereaba pufni zgomotos pe nările umflate şi-şi înfipse degetele în umărul lui Danka :

– Ce te tot zgîieşti aşa la mine ?

– Se uită la ochii tăi ! îl lămuri Haiarov.

– De ce ?

– I-a tulburat Bagreanov creierul de găină !

– Cum ? Ciripeşte !

– Zicea că şi ochii tăi au altfel de priviri acum, spuse Haiarov, deşi în sinea lui se temea de urmările sincerităţii de care dădea dovadă.

– Cum adică, altfel ?

– Te-a apucat, zicea, nu ştiu ce dor...

– Şi te-a mai cuprins, zicea, un fel de beţie, adăugă Danka sfios, încercînd să scape încetişor de sub strînsoarea mîinii lui Dereaba.

Deodată Dereaba prinse a hohoti cu atîta sete, încît, undeva, aproape, începură să foiască nişte raţe. Probabil că era apă pe acolo, căci li se auzi măcăitul speriat şi bătăile aripilor izbind în undă. Cînd se lăsă liniştea, Dereaba îl întrebă pe Danka :

– Şi tu l-ai crezut ?

Băiatul răspunse cam în doi peri :

– De... știu și eu...

O bucată de vreme, Dereaba îl privi ponciș. Ai fi zis că acuși-acuși îi altoiește una cu laba lui roșcată, ca de urs, flăcăiașului ăstuia slab și pipernicit. Dar totul se încheie cum nu se poate mai bine, căci „șeful" se răsturnă pe neașteptate pe spate, întinse mîinile în lături și rămase cu ochii pierduți spre înaltul cerului ce împrumuta lucirile verzui ale amurgului. Iar de astă dată nici Haiarov, care-l cunoștea totuși bine, nu ghici ce se petrece în sufletul lui întunecat, îndîrjit și răzbunător.

– Care cum s-ar zice, ăsta s-a muiat de-a binelea ! adăugă el hotărît să-și descarce pînă-n fund sacul cu noutăți. I-au tulburat creierii și a început să schelălăie... Tot timpul e atras acasă, coteiul !

– Dar aici ce să fac ? întrebă Danka, deși îl treceau sudorile din pricina curajului său. Țineți minte ce spunea Igor Ilinski ?

– Dar ce, Ilinski e dumnezeu, sau ce ?

– Nu-i dumnezeu, dar oricum... e artist al poporului...

– Dar cuvîntul cu care te-ai legat ?

– Dezlegați-mă ! îl rugă Danka încet, rugător.

– Singur te ușchești ?

– Singur.

– Îl auzi, șefule, cum schelălăie ? îl întrebă Haiarov pe Dereaba. Se leapădă pînă și de cuvîntul lui, javra dracului !

– O-ntindem curînd, îi făgădui Dereaba, fără să-și schimbe poziția.

– Cînd adică curînd ? întrebă repede Danka.

– Să zicem așa, cam peste o săptămînă...

– Eu nu mai pot ! Nu mai pot ! și Danka începu să tremure ca scuturat de friguri. Lăsați-mă ! Dezlegați-mă de cuvîntul dat, că nu-s de voi !...

Dereaba se ridică încet, căutînd parcă din ochi ceva în jur și Haiarov fu sigur că fricosul ăsta de Danka o să mănînce o cafteală soră cu moartea. Cum nu-l prea îndemna însă inima să fie martorul unei răfuieli crude, spuse :

– Lasă-l, șefule, că l-am bătut eu...

Și Danka, care pricepuse ce-l aștepta, își lăsă capul pe stuful din fața lui Dereaba și, îngrozit, schelălăi :

– Nu mă bate ! Lasă-mă să plec !

– Nu tremura ! îi spuse Dereaba supărat, dar uimitor de stăpînit. Cu sila nu te țin... Du-te și la mama dracului, dacă vrei ! Ce-mi trebuie mie o pacoste ca tine ? Ca să mi se-ncurce în picioare ? Și-i arătă cu capul spre mal. Babalîcul ăsta are un băiat. Diseară înșeuați caii și... N-ai să cazi din șa, zi ? Băiatul o să te conducă pînă la gară și mîine dimineață ești în tren. Dar înainte de asta, să treci pe la poștă și să-i trimiți o telegramă Ancăi mele. Auzi tu ce spun, sau nu ? Ridică-te și ascultă ! Telegrama o trimiți din partea mea. Cînd ajungi la Omsk, mai trimiți una și cînd ajungi la Sverdlovsk, alta... Și de la Moscova să-i trimiți, bineînțeles...

– Dar ce să-i scriu în telegrame ? întrebă băiatul, căruia nu-i venea încă să creadă că e liber, și care se temea să nu fie vorba de cine știe ce festă de-a lui Dereaba.

– De dragoste să-i scrii, auzi tu ? În numele meu. Ai să poți ?

– Am să-i scriu despre dragoste...

– Vezi să-i scrii cum trebuie ! Nu cruța banii !

Și, dorind să-i arate lui Haiarov că din clipa aceea se aflau amîndoi pe picior de egalitate, ca să și-l facă și mai devotat lui, Dereaba îl întrebă cu mutra cea mai serioasă din lume :

– Ești de acord ?

Pe Haiarov, atitudinea „șefului" îl unse la inimă :

– În privința telegramelor ? De acord. E o manevră genială !

Îl învățară apoi pe Danka ce să facă nu numai pe drum, ci și în primele două săptămîni lîngă Moscova. Apoi tăcură toți multă vreme. Neașteptata despărțire îl puse pe fiecare pe gînduri. Danka se gîndea cum să se întoarcă acasă fără surle și trompete și cum să scape de rușinea că fugea de pe țelină ; Haiarov își făcea soco-

teala c-ar fi fost mai bine să plece şi el la Moscova, cît mai departe de belea, dar că se încurcase prea rău cu Dereaba şi trebuia să joace acum hora pînă la capăt. Iar pe Dereaba îl îngîndurau adînc cele spuse de Bagreanov în legătură cu el şi cu viaţa lui.

De ce, chiar de la prima lor întîlnire, Leonid Bagreanov îi tulburase atît de ciudat închipuirea, rămăsese pentru el o taină de nepătruns. Prin ce-l tulburase oare ? Lui Dereaba nu-i venea uşor să înţeleagă, şi, mai ales, s-o recunoască sincer, căci se împotrivise cu încăpăţînare acestei amare realităţi. Acum însă, nu mai avea putere să-i reziste. Adevărul era că ei doi – Bagreanov şi cu el – erau de-o seamă şi înduraseră în copilărie aceleaşi nevoi şi dureri. Numai că la cei douăzeci şi cinci de ani ai lui, Leonid era om bogat : cunoştea multe, ştia să facă multe, avea un ţel, o credinţă, idei interesante. Din clipa în care fu silit să recunoască pe faţă tot ceea ce ţinuse pînă atunci ascuns în sufletul lui, Dereaba se simţi nenorocit. Oricît de ciudat ar părea, era prima oară că-şi dădea seama de ceea ce făcuse el din viaţa lui. Indiscutabil că ar fi putut ajunge şi el ceea ce era Bagreanov cel de-o vîrstă cu el, dar acum, în comparaţie cu el, era sărac de tot. În sinea lui, Dereaba nu recunoscuse niciodată că invidiase destinul lui Bagreanov, dar îl invidia fără să-şi dea seama şi tocmai din cauza asta îl ura cu atîta înverşunare şi se înrăise într-atît împotriva a tot şi a toate, neştiind pe cine să dea vina sărăciei lui. Cum era şi firesc, vru să-l înjosească într-un fel pe Leonid, să facă să-i scadă prestigiul în faţa oamenilor, ca să-şi răzbune şi el pe cineva măcar într-o mică măsură soarta amărîtă. Iar dorinţa lui tot mai nedomolită îi stîrnise şi-i aţîţase şi mai mult patima.

– Bine a zis cînd a zis că m-a apucat urîtul şi jalea ! recunoscu Dereaba cu o tristeţe neobişnuită lui. Numai că se înşeală de moarte : eu pot să-mi alung jalea numai aici, nu la Moscova !

– Unde, în stufăriş ? îl înţepă Haiarov întunecat.

Dereaba tăie furios aerul cu palma :

– În stepă.

– Atunci, ce cauţi aici, în stuf ?

Dereaba îl privi dojenitor, dîndu-i să înţeleagă amicului său credincios că acum trebuia să fie prudent faţă de Danka şi răspunse chicotind :

– Mi-a fost dor să ascult buhaiul de baltă !

– Aha, buhaiul ! răspunse Haiarov, care pricepu ce voia să spună Dereaba.

După o tăcere tot mai apăsătoare, Dereaba întrebă încă o dată :

– Care va să zică, mă face animal de pradă, hai ? Nemernicul ! Ascultă, atunci, colea la mine : el şi cu ai lui sînt tot animale de pradă, numai că mai mărunte ! Aşa, un fel de dihori de stepă ! De ce am venit eu aici ? Pentru că am simţit că e rost de pricopseală uşoară ! Pui laba pe bani de deplasare, mai păcăleşti pe unul şi pe altul la învălmăşeală... Dar Bagreanov şi ai lui, de ce au venit ? Că şi ei au simţit că aici miroase-a ruble mai dihai ca la Moscova şi că e rost să te răsfeţi cu gloria ! Eu am înhăţat cu amîndouă labele, uite aşa, ei mai cu frică şi numai ce puteau şparli mai uşor ! Le cade din cer vreo primă, sau vreo majorare – le vine şi lor să sară-n sus de bucurie. Ce mai vorbă lungă, umflă ici un ţiştar, colo un şoarece... Nu ştiu decît să-şi răcească gura că au venit aici din patriotism ! Ia taie-le însă pleaşca şi stima că praful se alege din tot patriotismul lor ! Sau, să zicem că s-ar ivi pe ţelină tot felul de greutăţi. Unde-s greutăţile acum ? Nicăieri ! Numai vorbe ! Dar dacă s-ar ivi cu adevărat, să-i mai vezi atunci pe principialii ăştia cum ar şterge-o, care încotro ! Mîncînd pămîntul ar şterge-o, pe cinstea mea ! Sau, să zicem că i-ar speria ceva mai de speriat decît o amărîtă de lupoaică ! Ar spăla putina de aici brigada lui Bagreanov, ca luată de vînt, zău aşa !

Mîna duioasă a linei adieri de seară mîngîia stuful, iar pe apa din apropiere se auzeau tot mai des chemările prevăzătoare, şi şuierăturile păsărilor, şi plescăitul undelor. Ieşeau zburătoarele după hrană din stuf şi coborau de pe covorul de trestie. Primele care-şi luară zborul fură stolurile de lişiţe şi de raţe sălbatice...

Capitolul al optulea

I

În cele două zile de sărbătoare, soarele arzător încinsese bine și uscase stepa. Iar în dimineața aceea se întinsese cam peste tot deasupra ei un fum alb, vălurit. Căci siberienii și noii-veniți, bucuroși de mult așteptatul timp frumos, dăduseră foc buruienilor de pe pîrloage.

Le fu dat celor trimiși să aprindă ierburile să se minuneze într-adevăr de focul din dimineața aceea. La început, păruse a se teme de pîrloagele de nepătruns, și se tot rotise, nehotărît, într-un singur loc, deși îl ajutaseră, cum știau ei mai bine, să înainteze. Lingea temător, prudent, ierburile, alegîndu-le pe cele mai mărunte și nu o dată se lipise, speriat ca un pisoi roșcat, de pămînt, în fața zidului de buruieni. După o vreme însă, își luase parcă inima în dinți și făcuse un salt neașteptat, urmat de alt salt, și de încă unul, pătrunsese în desișul pîrloagei și se dezlănțuise, prinzînd în luptă tot mai multă putere și îndrăzneală. Apoi se ridicase deodată undeva, deasupra pîrloagei, ca o fiară de aur, și nici o piedică nu-l mai putuse opri. Alerga încoace și încolo prin stepă, călcînd în picioare furios, cu un troznet asurzitor, hățișurile de netrecut ale pîrloagei, fugărind vulpile în jurul vizuinilor lor, speriind iepurașii jucăuși și acoperind cu cenușă cuiburile păsărilor în care se și vedeau primele ouă... Trecu dezlănțuit peste tot, lăsîndu-și peste tot urma întinsă, neagră și fumegîndă.

Cum predă schimbul, Leonid se pregăti să pornească spre Lebeajie, la înmormîntarea lui Kuprian Zaharovici. Svetlana, care-l pîndise tot timpul, îl văzu după micul dejun ieșind din cort și aprinzîndu-și țigara dus pe gîn-

duri. Se apropie atunci de el fără zgomot, i se lipi de braț și-i spuse :

– Uită-te la stepă ! E toată în flăcări !

Îngîndurat, Leonid fumă mai departe, tăcut. Vrînd să-l înveselească, Svetlana îi aminti în glumă de visele lui :

– Și în vis ardea așa ?

– Mai viu... îi răspunse Leonid, pe un ton ciudat, care nu o dată o speriase pe Svetlana.

Adevărul era că în ultimile zile se abătuseră destule necazuri și supărări pe capul lui Leonid, și Svetlana simțea că nu-i arde de ea, așa că nu căutase nici să-l întîlnească și nici nu-i ieșise fără vreo treabă în cale. Nimănui din tabără nu-i tihnise sărbătoarea, iar Svetlanei nici atît. Oricît de grele îi fuseseră toate le îndurase ea cum le îndurase, dar acum era altceva : de cîteva zile i se părea că Leonid vrea să fie singur, nu pentru că-i venea mai ușor să îndure toate neplăcerile, ci pentru că-i era rușine de ea și o evita...

– Sînt neliniștită, spuse Svetlana.

Leonid încremeni. Tăcu aproape un minut.

– De ce ți-e frică ? o întrebă el, știind că asta era singura întrebare pe care-o putea pune, dar temîndu-se grozav de ea.

– De toate... îi răspunse fata după o pauză, fără să se hotărască a-i vorbi deschis. De tot ce e pe lume !

Lui Leonid îi îngheță sufletul ; din felul în care îi răspunsese Svetlana era clar că ea nu se temea de tot ce e pe lume, ci de singura nenorocire într-adevăr de neîndurat ce s-ar putea abate asupra ei.

Oricare ar fi fost întîmplările care spulberaseră liniștea taberei din crîngul Iepurelui, nu izbutiseră să oprească în sufletul lui chinuit procesul acela atît de greu și de complicat care începuse cu trei zile în urmă, în acel blestemat amurg în care se întîlnise cu Galina Hmelko. În van fuseseră încercările lui de-a înțelege și de a-și explica cum de se putuse întîmpla ceea ce se

întîmplase atunci. De ce el, care fusese conştient de nenorocirea care-l păştea, alergase ca un nebun în calea ei ? N-avea acum importanţă că totul nu durase decît cîteva clipe. Important era că el dorise să fie alături de ea. Nici măcar nu-şi dădea seama cum de izbutise Galina să-l cucerească, şi dacă el n-o ştia, cum să-i explice asta Svetlanei ? Şi apoi, îl mai apăsa greu – poate cel mai greu – un gînd : ce se va întîmpla cu Svetlana cînd va afla de întîlnirea lui cu Galina ? Ce să facă ? Cît timp să mai tacă ? O zi, două, trei ? Sau poate că ar fi mai bine să nu-i spună nimic ? Că doar nu se întîmplase nimic ! Cum e mai bine să procedezi, în cazul acesta ? Să spui adevărul sau să minţi ? Grele, foarte grele întrebări pentru un om care abia îşi începe viaţa ! Aşa că, vrînd, nevrînd, era a treia zi de cînd Leonid tot amîna ceasul mărturisirilor ! „Să-i vorbesc deschis despre toate... Dar cum să-i vorbesc, dacă ea se teme atît de mult de adevăr ? gîndea el acum, simţind-o că tremură lîngă el. Să aştept pînă n-o să se mai teamă de adevăr ! Şi-apoi nici nu-i momentul acum ! Nu-mi arde mie de asta... O să-i spun tot cînd m-oi întoarce de la Lebeajie !..."

– De ce ţi-e frică de toate ? o întrebă Leonid.

– Nu înţeleg ce s-a întîmplat cu mine ! îi răspunse Svetlana. Fiindcă într-adevăr mă tem ! Şi de tine mă tem şi nu ştiu de ce ! Uite, stau cu tine de vorbă, dar inima-mi încremeneşte de frică ! Mi se tot pare că dintr-o clipă în alta o să faci ceva, o să spui ceva...

– Eşti obosită, o întrerupse Leonid.

– E ciudat, nu ? urmă Svetlana. Dar totuşi, de ce mi se pare aşa ? Înainte nu mi se întîmpla asta ! Cînd eram cu tine, nu-mi era niciodată frică.

– Odihneşte-te, dormi... o sfătui Leonid, tot mai posomorît, conştient că spune vorbe inutile.

Văzîndu-l că se uită la soare, fata îşi dădu seama că se pregăteşte de plecare şi tăcu, îngîndurată şi întristată. Apoi, îl rugă doar, încetişor :

– Mai bine nu te-ai duce...

Leonid se bucură de noua întorsătură pe care o lua discuţia, deşi nici aşa nu putea fi prea plăcută pentru el.

– De ce ? întrebă el repede.

– În sat e zarvă mare... îi şopti Svetlana, după ce aruncă o privire spre cort. Au ţinut-o două zile într-o petrecere, şi ştii cum sînt oamenii la beţie... Dau pe tine vina morţii lui.

– Ştiu ! răspunse Leonid.

– Atunci, de ce pleci ? Trimite pe altcineva...

– Plec tocmai pentru că fac zarvă ! Să-mi spună în faţă ce gîndesc despre mine !

– Ce pot să-ţi spună nişte oameni beţi ?

– Nu-i prea mare vitejie să dai bir cu fugiţii !

– Dar care-i vina ta ? întrebă Svetlana aproape strigînd.

– Din păcate, am o vină...

– Te ponegreşti şi te osîndeşti singur !

– Degeaba încerci să mă aperi de mine însumi, micuţa mea ! şi Leonid o strînse duios la piept. Şi degeaba crezi că-mi chinuiesc dinadins sufletul ! Nu-mi stă în fire ! Dar am văzut atît de des oameni care se distrug unul pe altul ! Avem în noi încă cruzime, duritate şi rea-voinţă. O rea-voinţă nejustificată, deşi ne-o justificăm spunînd că trăim o perioadă de trecere... După părerea mea, nu-i vorba aici decît de ignoranţa noastră... Acum, după moartea lui Kuprian Zaharovici, o văd limpede. Multe m-a învăţat pe mine moartea asta ! Ajungem uneori criminali din cauza unei anumite ignoranţe !

Căzu iar pe gînduri, cu ochii la stepă. Vorbi apoi cu acelaşi glas grav dinainte, dar parcă în glumă :

– Există ucigaşi care pun mîna pe cuţit, dar există şi ucigaşi care n-au mîinile pătate de sînge ! Primii trebuiesc puşi la gard şi împuşcaţi fără milă ; ceilalţi, cei care ucid, să zicem, cu vorba, trebuiesc cel puţin băgaţi la puşcărie...

Spusele lui o făcură pe Svetlana să se cutremure.

– Parcă numai tu...

– Fireşte că nu ! exclamă Leonid, fără a o mai asculta pînă la capăt. Acolo, lîngă sicriu, au să se adune mulţi ca mine ! Mi-a povestit Zima că la şedinţe Kuprian Zaharovici a fost deseori „lămurit“ şi „săpunit“ fără vină. I s-au dat şi mustrări... Toţi au să vină şi, fireşte, toţi au să plîngă moartea celui răposat. Pentru că la noi, slavă domnului, nu e obiceiul să se spună ticăloşii despre un mort, iar cel care le spune e dispreţuit. Da, acolo, lîngă sicriu, toţi au să spună numai bine despre Kuprian Zaharovici şi, fireşte, nimeni nu se va simţi vinovat de moartea lui !

Gîndul ascuns ce-i trecu Svetlanei prin minte îi aspri chipul pe care pînă atunci nu se citise decît frica :

– Mi-e teamă pentru tine, spuse ea, severă.

– Ţi-e frică şi de mine şi pentru mine ? o întrebă Leonid.

– Da.

– Eşti chiar atît de fricoasă ?

– Cu cine pleci ? Singur ?

– Nu. Cu Vanka Sobol.

Svetlanei i se păru că trăsneşte din senin !

– Ce tot vorbeşti ? îngăimă ea.

– Linişteşte-te ! Aşa trebuie !

În ajun, cînd fusese să-şi aleagă pe cineva cu care să se ducă la înmormîntare, după o îndelungă chibzuială se oprise la Vanka Sobol. În primul rînd, era sigur că Vanka se va bucura cînd va auzi că-l ia cu el, pentru că de sărbători nu se putuse duce acasă. Şi-apoi, ştia că omul se va simţi măgulit, deoarece, oricum, drumul lor avea un caracter oficial. În al doilea rînd, Bagreanov avea de gînd să vorbească cu el pe drum, liniştit şi prieteneşte, ca să-l facă să priceapă că Zarniţîn n-avea nici un gînd cu Tonia. Îl rugase de altfel chiar el să-i explice lucrul ăsta. Spera deci, ca în urma acestei discuţii, Sobol să-şi potolească furtunoasa gelozie şi să se împace cu brigada. Iar un Sobol liniştit şi împăcat, care pe deasupra mai era şi localnic, nu-i putea fi decît folositor în călătoria lui de acum la Lebeajie.

Vanka Sobol ieșea tocmai din cort cu țigara între dinți. „Nu te neliniști !“ o sfătui Leonid pe Svetlana din ochi și, luîndu-și rămas bun printr-un semn din cap, se duse spre el.

II

Vanka Sobol, care lucrase două schimburi la rînd din cauza plecării lui Haiarov și a lui Danka, deși păru interesat de gîndul plecării, spuse într-un căscat :

– Partea proastă e că pic de somn !...

– Mergem cu căruța, îl lămuri Bagreanov și o să tragi un pui de somn pe drum...

Peste o jumătate de oră porneau împreună spre Lebeajie. Leonid se gîndise să-l lase pe Sobol să doarmă întîi, pentru că discuția pe care o vor avea amîndoi avea să fie și serioasă și delicată și n-avea rost s-o deschidă cîtă vreme Vanka nu era mai mult sau mai puțin liniștit.

Numai că, cine știe din ce pricină, de Sobol nu se lipi somnul de loc. Se suci omul, se răsuci, căutîndu-și loc cît mai bun în căruță, dar degeaba. Pînă la urmă bombăni, asta așa, mai mult ca să se justifice în fața brigadierului :

– Ce de-au mai îngrămădit bucătăresele alea aici ! Unde dracu să mai dormi ?

– Dă legăturile încoace, îi ceru Leonid. Bun ! Pune-ți acum haina sub cap. Așa, bine ! Ia încearcă, cum e acum ?

– Acum e bine.

Și începu să facă pe omul care se căznește să adoarmă și, care, bineînțeles, va adormi dintr-o clipă în alta. Își acoperi ochii, stătu liniștit și începu chiar să răsufle egal, ca în somn. Adevărul e însă că nu voia să adoarmă. Și nu voia să adoarmă pentru că, în timp ce Bagreanov discuta prin radio cu Jenia Zvezdina, iar el îl înhăma pe Sokolik, se întîmplase ceva. Și din cauza acestui „ceva“, nu-i mai ardea lui de somn acum...

Să vedeți cum a fost. După ce își potrivise în căruță legăturile și sacii pentru provizii, Fenia Solnîșko se dusese la bucătărie. Tonia mai zăbovise puțin pe lîngă căruță, făcîndu-se că vrea să controleze dacă tot calabalîcul lor fusese bine așezat, în timp ce el, Sobol, îi arunca priviri temătoare pe după botul calului.

Trecuse o săptămînă din noaptea în care începuse aratul, noapte în care el, întărîtat de gelozie, o jignise pe Tonia de moarte, aducînd vorba despre dragostea ei cu Kostea Zarnițîn. Îi dăduse deci prilejul să mai adauge o supărare la cele pe care i le pricinuise pînă atunci, și în toată săptămîna care se scursese, deși locuiau în aceeași tabără, făcuseră în așa fel ca să nu se întîlnească niciodată singuri. Chinuit de gelozie, lui Sobol nici nu-i trecuse măcar prin minte în tot timpul ăsta că era de datoria lui să-i ceară Toniei iertare. Așa că lucrurile între ei, merseseră din rău în mai rău, supărările se ținuseră lanț și ajunseseră acum de nu li se mai vedea capătul.

– Văd că-ți tot încarci calabalîcul, dar nici nu mă întrebi dacă ți le duc ! se încumetă Vanka Sobol să spună, vorbind însă tot pe după botul calului.

– Nu tu le duci ! șopti Tonia.

Lui Sobol i se tăie răsuflarea. Începea în ziua aceea vorba între ei, așa cum începuse și atunci, la întîlnirea din stepă. După o clipă, cînd trase hățurile către sine, rămase trăznit, simțind la celălalt capăt al hățului mîna Toniei.

– Am o treabă, spuse Tonia, ridicînd spre Sobol privirea plină de hotărîre. Între timp, de zăpăceală, Sobol nici nu mai știa ce să facă cu hățul.

– Ce treabă ? întrebă el, luîndu-l cînd cu cald, cînd cu frig.

– Treci și pe la noi de vezi dacă n-a sosit Katia...

Pe Sobol nu-l miră atît ruga Toniei, cît tonul cu care îi fu făcută. Vorbise fata cu încredere și prietenie. Și de vreme ce se săvîrșise o minune, Sobol dori din suflet să se mai săvîrșească pe loc și a doua, și o bucată de vreme așteptă ca Tonia să-i spună cine știe ce cuvinte

deosebite şi importante. Dar Tonia nu mai spuse nimic. Îşi întorsese într-o parte ochii mari şi limpezi, şi-atîta tot. De ! Nu se pot toate deodată ! Slavă domnului că i se mai liniştise şi ei inima un pic !

– Bine, am să trec, făgădui Sobol, aproape sufocat de fericire şi speranţă.

Cum să mai doarmă el acum ? Nici măcar să facă pe adormitul nu-i venea uşor ! Fireşte, scurta discuţie ce avusese loc între el şi Tonia nu era decît începutul împăcării. Dar e ştiut lucru că orice început e anevoios ! Şi lui Vanka îi clocotea acum închipuirea, zugrăvindu-i în cele mai minunate chipuri viitoarele întîlniri cu Tonia, viitoarele ceasuri ale iubirii lor renăscînde !

Bagreanov convins că Vanka într-adevăr a adormit, nu-l tulbură în tot timpul acesta măcar cu o privire. „Doarme dus“ îşi spuse el. Dar într-un loc căruţa dădu într-o hîrtoapă şi se scutură atît de tare, încît Leonid se întoarse speriat spre Sobol. Cînd îi văzu mutra, strigă uluit :

– Cum ? N-ai adormit încă ?

– Ba adorm acum, îi răspunse Sobol, dîndu-şi seama că visase destul, că era frînt de oboseală, că-l moleşise soarele şi că acum putea într-adevăr să închidă ochii.

– Dar ce dracu ai făcut atîta vreme ?

– M-am gîndit !

– Fir-ar să fie ! Ţi-ai şi găsit timpul potrivit !

Nu trecu însă mult şi Vanka Sobol adormi într-adevăr, şi încă atît de adînc, încît oricît îl scutura căruţa, oricît îi zvîrlea dintr-o parte în alta capul rezemat de haină, el sforăia mai departe, ca un moş de o sută de ani, asudat ca un drac, nu atît din cauza căldurii, cît a încordării cu care dădea drumul sforăiturilor din adîncul pieptului. Din cînd în cînd, Leonid se întorcea spre el, îl privea şi de fiecare dată rămînea uluit de somnul lui de invidiat. „Tare mai e omul ăsta !“ îşi spuse el şi zîmbi. Dar nu trecu mult şi mirarea cedă locul neliniştii, iar cînd ajunseră pe la lacuri şi satul era foarte aproape, îşi pier-

duse definitiv nădejdea că Sobol se va trezi fără ajutorul lui. Nu mai era timp de pierdut! Trebuia sculat, flăcăul!

Numai că treaba nu se dovedi chiar atît de uşoară. Îl trase Leonid ba de picioare, ba de mîini, îl scutură de umăr, îi strigă la ureche, dar degeaba! Nu izbutea decît să-l facă să ţocăie, drept răspuns, din buzele umede, să se apere în somn şi să sforăie şi mai grozav. Leonid opri atunci calul, strînse din dinţi şi-l scutură de vreo două ori pe Sobol din toate puterile lui. Abia atunci se îndură Vanka să-şi deschidă ochii buimaci de somn.

– Ai murit sau ce-i cu tine? îl întrebă Leonid înciudat. Trezeşte-te, pentru numele lui dumnezeu, că trebuie să stăm de vorbă!

– Da, da, trebuie... zise Sobol moale, căci habar n-avea de ce „trebuia" neapărat, şi închise din nou ochii, ferindu-şi privirile de soare.

Din vîlcea drumul o lua în sus pe un imaş, de unde după puţin timp va apărea şi satul de lîngă ieşitura întunecată a pădurii de pini. Vremea trecea şi Leonid, după ce mai aşteptă un timp, încercă iar să-l trezească, ba duios, stăpînit şi binevoitor, ba furios. Dar Sobol nu deschidea ochii decît pentru cîteva clipe, ca să mîrîie sau să rostească două, trei cuvinte fără sens, de fiecare dată tot mai supărat. Bineînţeles că pînă la urmă se ridică în căruţă şi ţipă furios şi plîngăreţ:

– Ce dracu vrei? Lasă-mă-n pace!

– Înţelege o dată, cap sec, că trebuie să stăm de vorbă! .

– Mi s-a urît de vorba voastră!... Mi-e lehamite! se răsti Sobol, privindu-l chiorîş şi furios. Era încă buimac de somn şi nu ţinea minte decît că Bagreanov îl tot certase în ultimele zile. Iar vrei să mă povăţuieşti?

– Nu vreau să te povăţuiesc, ci să-ţi fac creierii să judece cum trebuie.

– Mic? Cum adică, mă crezi prost?

– Stai, caraghiosule şi ascultă mai întîi!

– Du-te la mama dracului şi lasă-mă în pace!

Vanka Sobol trase o înjurătură, sări din căruță și, în timp ce Leonid îl oprea pe Sokolik, se întinse la umbra unui tufiș de tavalgă de lîngă drum, își puse căciula sub cap și își acoperi ochii.

Moartea atît de neașteptată a lui Kuprian Zaharovici complicase într-adevăr foarte rău relațiile dintre cei din Lebeajie și membrii brigăzii lui Leonid Bagreanov. Tot satul știa ce viață dusese Kuprian Zaharovici, toți știau cît de greu îi fusese. Dar oricîte ar fi îndurat el – războaiele, distrugerile și alte nenorociri, fie personale, fie ale colhozului – întrucît nu duseseră la nici o catastrofă, nu erau considerate acum ca avînd directă legătură cu moartea lui. După părerea satului, moartea lui nu se lega decît de ultimile evenimente și anume : de sosirea noilor-veniți, de feluritele griji și bătăi de cap legate de valorificarea pămînturilor înțelenite și, în sfîrșit și în primul rînd, de scandalul cu brigada lui Bagreanov. „De n-ar fi fost asta, ar mai fi trăit mult !" șușoteau ei pe la toate ușile și pe la toate răspîntiile. Într-un cuvînt, cei din Lebeajie vedeau cauza morții lui Kuprian Zaharovici numai acolo unde voiau ei s-o vadă. Așa ieși la lumină surda nemulțumire care exista la Lebeajie față de noii-veniți. Ce-i drept, nimeni din sat nu se ridicase nicăieri deschis împotriva valorificării țelinei, dar fiecare la el acasă trăncănea vrute și nevrute. Nici unul nu se îndoia de uriașul folos pe care-l reprezenta pentru toată țara acțiunea proiectată, dar cum nu aflaseră încă de legile ce se pregăteau în legătură cu colectarea și achiziționarea grînelor, nu vedeau în valorificarea pămînturilor înțelenite cine știe ce folos pentru satul lor, în timp ce dezavantajele și lipsurile le vedeau clar. În primul rînd îi neliniștea faptul că cele mai bune pășuni și fînețuri aveau să fie arate. Iar ei, siberienii, învățați cu întinderi largi, nu puteau pricepe cum să țină atîtea vite pe niște petice de loc sărate și cu niște ierburi de cultură, care cresc prost în stepa secetoasă. Îi mai supăra și toată vîlva exagerată, stîrnită în jurul tineretului care venise acolo să valori-

fice pămînturile pustii, şi grija excesivă care trebuia să i se acorde pretutindeni şi în toate. Iată de ce, oamenii din Lebeajie priveau cearta cu brigada lui Bagreanov într-o lumină deosebită. Nici nu se gîndeau că în toată povestea asta ar fi putut avea şi Kuprian Zaharovici vreo vină cît de mică. Judecau aşa :

– Auzi istorie ! S-au apucat să facă gură !

– De vreme ce au mîncat ţiştari, înseamnă că le-a plăcut...

– Bine, dar n-a murit nimeni, pasă-mi-te ! De ce fac atunci atîta gălăgie ?

– Da, ei trăiesc, dar el s-a dus...

Mai mult încă, prin cine ştie ce căi necunoscute ajunse din crîngul Iepurelui în Lebeajie un zvon potrivit căruia chiar şi pe Bagreanov l-ar fi luat gura pe dinainte şi s-ar fi învinovăţit singur de moartea lui Kuprian Zaharovici. Asta s-a întîmplat în ziua de 1 Mai, cînd în orice casă, cît de sărăcăcioasă, erau pe masă şi votcă sau rachiu de casă şi bragă. Acum, nu că zvonul ăsta i-ar fi întărîtat chiar pe toţi lebeajienii, dar se mai găsiră ici, colo, minţi înfierbîntate, care după un pahar, două, băut peste măsură, să se pornească cu blesteme pe capul noilor-veniţi.

Cel care făcea cea mai mare agitaţie, atît acasă, cît şi pe uliţă, era Orefi Severianov, nepot de-al lui Kuprian Zaharovici, un flăcău cam uşurel la minte, cîrcotaş şi scandalagiu, care pînă nu demult – la asta pusese şi răposatu' unchiu său umărul – stătuse la închisoare pentru huliganism. Acest pierde-vară şi certăreţ care pînă atunci nu avusese gură să-l ocărască pe Kuprian Zaharovici că îl prigoneşte pentru trîndăvia lui, vrînd acum să facă pe placul consătenilor uitase deodată toate supărările sale şi se prăpădea mai mult decît ceilalţi de durere pentru răposat.

– Mi l-au omorî-ît pe unchi-meu ! Au omorî-ît un suflet ca ăsta ! striga el pretutindeni. Au venit hrăpăreţii, s-au adunat din toată lumea ! Ba dă-le asta, ba dă-le aialaltă, că bucate alese le trebuie dumnealor ! Dacă nu

le place, să plece ! Ducă-se unde vor, că n-o să le plîngem urma ! Avem noi și fără ei destulă arătură !

După obicei, nici a doua zi de 1 Mai nu se domoli petrecerea ! Și nu se domoliră nici discuțiile despre noii-veniți. Orefi Severianov zbiera acum și mai și, ca din gură de șarpe, ba se întîmpla că-i întărîta și pe alți bețivani să zbiere, așa că la Lebeajie, luminoasa sărbătoare a primăverii era întunecată nu numai de moartea lui Kuprian Zaharovici, ci și de agitația, ba chiar de ura iscată împotriva tinerilor sosiți, care în cinstea acelei zile munciseră în ultimul timp pe țelină cu atîta rîvnă.

Se vedea bine tot satul, dar Leonid mergea ferindu-se să-l privească și gîndindu-se la sine cu o sinceritate neobișnuit de aspră, așa cum izbutise să se gîndească numai de cîteva zile încoace.

„Dacă n-o să-mi schimb caracterul ăsta nenorocit, multe necazuri am să mai las după mine, își spunea el. De ce m-am născut oare așa ?"

Numai că de născut se născuse bineînțeles cu totul altfel. Fusese el impulsiv ? Făcuse el rău cuiva ? Spusese el cuiva vorbe tari, grosolane ? Nu ! Atunci, de cînd se pricopsise cu caracterul ăsta urît ? Nu știa. Un singur lucru îi era limpede și de neuitat : că se schimbase în urma bolii grele de care zăcuse la Zagorie, după ce aflase de moartea tatălui său. Tinerii n-au timp să-și urmărească viața. Au prea multe lucruri importante de făcut. Multă vreme nici Leonid Bagreanov nu-și urmărise viața și nu și-o privise cu ochii altuia. Doar în ultimii ani începuse să bage uneori de seamă laturile proaste ale caracterului său și faptele urîte. Își și spusese în cîteva rînduri că trebuie să-și frîneze irascibilitatea ca de copil, să se străduiască să fie mai blînd și mai bun cu oamenii. Dar nu totdeauna ținuse minte cuvîntul dat... Iar acum jignise un om bătrîn și luminat la minte, și-l chinuia întrebarea, dacă nu tocmai asta îl făcuse să cadă acolo, în stepă.

Moartea lui Kuprian Zaharovici era a doua pierdere de neuitat din viaţa lui. Nu-i putea întuneca nenorocirea lui personală, e drept, dar o împingea pe planul al doilea şi-l silea să se gîndească mereu la familia lui Kuprian Zaharovici, rămasă fără sprijin, la soarta satului său, la stepa sa, la gîndurile lui dinaintea morţii... În zilele acelea, Leonid zăcuse ca după moartea tatălui său. N-avea decît o singură dorinţă, poate ciudată, dar nespus de vie : voia să-l vadă pe Kuprian Zaharovici în sicriu, voia să-i vadă chipul, convins că va citi ceva deosebit de important în trăsăturile lui încremenite pe vecie, ceva care trebuia neapărat ţinut minte toată viaţa.

Deodată auzi dinspre Lebeajie duduitul atît de cunoscut al motocicletei Galinei Hmelko. Privi în drum şi o văzu zburînd ca de obicei ca vîntul, sărind cu motocicleta la toate hîrtoapele. Presimţind că-i aduce o veste rea, Leonid opri calul şi sări din căruţă. Galina opri motorul şi rosti, cam rece :

– Trebuie să-ţi spun ceva important.

– Puteai să mă aştepţi în sat !

– Am primit dispoziţii să-ţi ies în cale.

– Cine ţi-a dat dispoziţia asta ?

– Conducerea colhozului.

Leonid se căzni să ghicească despre ce era vorba. după expresia feţei ei. Era pentru prima oară că o vedea atît de serioasă, de alarmată, ba chiar speriată de ceva.

– Vorbeşte ! îi ceru el.

Fata avea priviri străine, febrile.

– Nu trebuie să apari în sat.

– De ce ? Mă duc la înmormîntare !

– Prea tîrziu. L-au şi înmormîntat.

– Cum l-au înmormîntat ? Nu se poate ! strigă Leonid şi se uită la ceasul lui de mînă. Cum se poate ?

– L-au adus azi dimineaţă din Zalesiha.

– Cum aşa ? Dar eu trebuie neapărat să-l văd ! spuse el zăpăcit.

– Prea tîrziu, mai spuse o dată Galina hotărîtă. (Adevărul era însă că trupul lui Kuprian Zaharovici abia acum

era transportat de la Zalesiha la Lebeajie.) Tot satul s-a şi adunat la praznic.

– Mă duc măcar la praznic !

– Nu te-a poftit nimeni !

– Aha ! Nu m-a poftit ?

– Nu. După cîte ştiu eu, nu.

Leonid se întunecă şi-şi încleştă încet fălcile.

– Înţeleg... spuse el surd.

– Nu te necăji, rosti Galina ceva mai blînd de data asta. E o măsură de prevedere. La praznic oamenii au să se îmbete. De ce să-i provoci ?

– Cine nu mă lasă să intru în sat ? întrebă deodată Leonid.

– Nu te înfierbînta ! Nu te opreşte nimeni, dar te sfătuiesc să nu vii !

– Cine ?

– Toţi conducătorii noştri.

– I-di-o-ţii ! spuse Leonid printre dinţi. Blamează tot satul degeaba ! Mai sînt oameni de ăştia, acum ?

– De ăştia nu mai sînt, dar totdeauna se mai găseşte printre ei cîte un Orefi Severianov... observă Hmelko.

– Ce poate face Orefi al vostru ?

– L-am auzit eu cu urechile mele cînd ameninţa...

– Unora le place să ameninţe...

– Da, dar e în stare s-o şi facă !

– Creezi panică ! Nu cumva dintre toţi numai tu te-ai speriat ?

– De ce nu m-aş speria ? îl întrebă Galina, aruncîndu-i vorbele ca o provocare. Da, mi-e frică !

Vocea i se frînse brusc şi fata îşi îndreptă spre el o privire neputincioasă, ca de copil.

– Ei, uite ce e !... spuse Leonid, cedînd. Iau eu motocicleta şi tu încalecă pe Sokolik şi înapoiază-te în sat. Calul să-l dai lui Vanka Sobol, că el vine la praznic să aducă proviziile. Şi te mai rog ceva : pune-mi la poştă scrisoarea asta.

Hmelko o luă din mîna lui Leonid.

– Către Comitetul Central ? Despre ce-i scrii ?

– Comunic Comitetului gîndurile lui despre țelină și despre sovhoz, răspunse Leonid.

– Ale lui Kuprian Zaharovici ?

– Da.

Pe drumul ce ducea în sat se iviră doi călăreți. Erau Imanbai și Beisen. Se duceau și ei la înmormîntare.

III

Lui Vanka Sobol îi pocnea capul de durere și cîteva clipe boci ca după mort. Îngrozit, simți apoi că i se prăbușește inima, auzi alături pe cineva fornăind puternic pe niște nări enorme, și deschise ochii. Dar în jur era întuneric, și se sperie. Vru să se ridice puțin ; cînd se propti în palme, simți ceva moale, probabil haina vătuită întinsă sub el. Ce era acum ? Noapte ? Dar de ce era noapte, cînd trebuie să fie zi ? Și-apoi, unde se afla ? Ce era cu el ? Și cine dracu fornăie în beznă, lîngă el ?

Speriat, începu să pipăie locul în care dormea sau poate murea. În clipa aceea, aproape, foarte aproape de el, cineva fornăi iar, și iar i se opri inima. Pînă la urmă pricepu că lîngă el era un cal, și că el se afla, aproape sigur, în căruță. Da, da, chiar așa ! „Dar unde-s hățurile ?“ Îi străfulgeră un gînd prin capul care-i vîjîia, și începu din nou să caute în jur. Dar hățurile tot nu le găsi. Nu erau în căruță... Căzuseră probabil și se suciseră pe butucul roții. De-aia stă calul... Dar el, Sobol, unde se ducea ? În crîngul Iepurelui ? Nu, nu-și aducea aminte să fi plecat în stepă, dar acum în stepă se afla, vezi bine ! Vedea focurile roșietice care apăreau clătinîndu-se și licărind ici, colo, în depărtare, jos, deasupra pămîntului. Iar în aer plutea miros puternic de ars. Asta însemna că focul ajunsese pe aproape. Bîntuise toată ziua în stepă, scăpase de sub mîna omului, se întinsese în depărtări cît vedeai cu ochii și nu se mai putea domoli nici acum. Lumea pierise în beznă, iar focul alerga și căuta mereu alte pîrloage acoperite cu buruieni...

Asta însemna că mergea totuşi spre crîngul Iepurelui !

Cu chiu, cu vai Vanka Sobol coborî din căruţă. Avusese dreptate : hăţurile erau într-adevăr înfăşurate pe butucul roţii şi încă atît de rău, încît nici nu ştia dacă le mai putea descurca, aşa, pe întuneric. Sokolik, cu botul sucit într-o parte, către hulubă, se oprise în loc. Dar nu era nici un drum în faţa lui. Se rătăcise în stepă, sau ce ? N-ar fi de mirare ! Era doar un cal tînăr, fără experienţă, şi era noapte. Cum să nu piardă un drum care abia acum se bătătorea ? Sobol mai cotrobăi o dată în jurul căruţei, şi dădu cu mîna peste nişte smocuri de păiuş şi de ierburi mărunte. După cît se părea, pînă să cadă hăţurile Sokolik apucase să-l ducă o bucată bună în stepă. Poate că-l dusese aproape de crîngul Iepurelui... Dar unde o fi ? Unde ? În care din cele patru puncte cardinale ?

Învăluită în întuneric, stepa amuţise şi oricît ar fi fost de obişnuit Vanka Sobol cu ea, liniştea aceasta neobişnuită şi focurile care rătăceau pierdute pe întinderile ei îl făcură să se înfioare de frică. Măcar de-ar ţipa sau ar fîlfîi din aripi vreo pasăre de noapte deasupra lui ! Dar ţi-ai găsit ! Ai fi zis că nici un suflet nu mai exista în pustiul acesta cernit, în afară de el, Vanka Sobol, şi de Sokolik, care fiind însă lipsit de judecată, nu ştia ce primejdios e să rătăceşti drumul pe aici...

Trebuia totuşi să facă ceva !

Vanka Sobol se lăsă în genunchi lîngă roata dreaptă din faţă a căruţei. Greu mai e să desfaci nişte hăţuri pline cu dohot, dar şi mai grele erau frînturile de amintiri ale celor petrecute peste zi. Erau ca firele unui scul de lînă încurcat, cu capete multe, dar de oricare ai fi tras, îl încurcai şi mai rău. Greu, nespus de greu şi de chinuitor ! O fi, dar chiar de-ai plînge de necaz, de descurcat trebuie să le descurci, Vanka Sobol, nenorocitule !

La început, Vanka îşi aduse aminte că umblase peste zi călare pe Sokolik prin Lebeajie. De ce ? Doar el, Sobol, sărise din căruţă şi se culcase lîngă drumul din

stepă, iar Bagreanov plecase fără el la Lebcajie. Aha, da ! Îl treziseră şi-l duseseră în sat băieţii din brigada lui Gromov. Apoi a fost înmormîntarea lui Kuprian Zaharovici. Unde l-au înmormîntat ? Parcă nu la cimitir, ci în mijlocul satului. Nu, în mijlocul satului i l-a dat Galina Hmelko pe Sokolik... iar în jur stăteau o mulţime de oameni. A fost pînă la urmă înmormîntat Kuprian Zaharovici sau nu ? Da, sigur, a fost înmormîntat... Altfel nu s-ar fi ţinut praznicul din casa lui. Şi praznicul se ţinuse, asta-i sigur ! La masă, alături de el stătuse Orefi Severianov. Orefi luase o sticlă de o jumătate de votcă, şi-o vîrîse în buzunarul pantalonilor, fără să-l vadă cineva, iar deasupra celorlalte două sticle ce se aflau pe masă, în faţa lui, făcuse o roată cu mîna, ca să ştie toată lumea că pe astea numai el le bea. „Viii cu viii !" îi şoptise el atunci lui Vanka. De ce pe urmă colhoznicii i-au legat pe ei doi, care se împrieteniseră la toartă în timpul mesei, şi i-au udat cu apă ? De ce ? Nu, la început îi blestemase şi el cu Orefi pe Bagreanov şi pe toţi noii-veniţi că-l omorîseră pe Kuprian Zaharovici, şi cînd lumea a căutat să-i potolească, săriră la bătaie. Aşa se întîmplase... Bine, dar după ce i-au udat cu apă, de ce au cîntat ? Curată aiureală ! Auzi, să cînţi la praznic ! Of, şi Orefi ăsta ! Of. Orefi ! El a cîntat primul... Şi pe urmă ce-a mai fost ? Le-au dat drumul ? Înseamnă că le-au dat drumul, dacă umblase cu Orefi şi cu prietenii săi cu căruţa prin sat... Dar unde-i blestematul ăsta de Orefi cu prietenii lui ? Cum de l-au lăsat să plece noaptea în stepă ?

Auzi deodată, undeva, departe, nişte împuşcături şi lăsă hăţurile, mort de frică şi de necaz. Multă vreme se căzni să afle din ce parte se trăsese, însă capul lui prost nu mai lucra de loc ! Cine putea să tragă noaptea în stepă ? Şi pentru ce să tragă ? Tot lîngă crîngul Iepurelui ? Parcă lupoaica fusese prinsă...

Pe Vanka nu-l speriase încă niciodată singurătatea în stepă, nici ziua, nici noaptea. Acum, însă, era tare îngrijorat. Din fericire, nu trecu mult şi izbuti să des-

facă hățurile. Abia apucă să se urce în căruță și Sokolik, amorțit de atîta stat, o și luă la drum, iar Vanka se simți ușurat și pentru că pornise și pentru că scăpase din locul acela nenorocos în care dormise sau dăduse să moară în noaptea aceea.

Acum, nu mai avea altceva de făcut decît să se lase în voia lui Sokolik, gîndind fără să vrea că dacă merge calul atît de curajos înainte, înseamnă că simte drumul. Dar nu trecu mult și Sobol se întrebă : „Bine, dar unde mă duc ?" și începu din nou să privească în jur. Dar ce puteai vedea acum în stepă ? Doar întunericul și focurile ! Și, deodată, Sobol trase brusc de hățuri ; de ce se ducea calul în partea aceea unde sînt atît de multe focuri ? Că lîngă crîngul Iepurelui nu era foc, căci pe acolo nu erau pîrloage. „Mă, că prost mai ești !" îl certă el pe Sokolik, și-l cîrmi brusc la dreapta, spre întunericul des.

Merse multă, foarte multă vreme fără să dea de drum, prin țelina ce se întindea la nesfîrșit sub roțile căruței. Pustiul acela negru era fără sfîrșit. Dar iată că deodată, sub copitele lui Sokolik clefăi noroiul, iar roțile se afundară în pămînt. „Terenuri saline !" se îngrozi Sobol, oprind calul. Știa însă că nu erau terenuri saline pe lîngă drumul care ducea spre crîngul Iepurelui, și, după o clipă de gîndire, întoarse calul. Nu știa însă încotro s-o ia și fără să-și dea seama trăgea din cînd în cînd de hățul drept, descriind astfel un cerc mare pe țelină. Cînd lui Sokolik i se urî să se tot învîrtească pe loc, smuci hățul din mîinile lui Sobol, care i-l dădu, supus. Știa acum că rătăcește prin stepă fără nici o speranță...

Deodată, din beznă, drept în fața lui, se ivi o creastă de foc. Înfășurîndu-și hățurile pe mîini, Vanka Sobol urmări zăpăcit aproape un minut, cum creștea și se ridica lumina în drumul lui. Abia mai tîrziu își dădu seama că era luna care răsărea. Dar de ce răsărea din partea asta ?

O luă deci înapoi. Dar auzi iar clar împușcături, departe, în față. „E bine, acolo e crîngul Iepurelui !" își

făcu Sobol socoteala, şi convins acum că rătăcirile lui în noapte vor lua foarte curînd sfîrşit, îl plesni pe Sokolik cu hăţurile, şi-l făcu să meargă la trap.

Doi snopi de lumină străpunseră deodată cu putere întunericul dintr-o parte, nu prea departe de el. Ce să fie, o maşină ? De unde ? Nu, era un tractor, fireşte, lumina se mişca încet ! Dar ce căuta aici, în faţa crîngului Iepurelui ? Brigada era doar dincolo de crîng ! Sau poate trecuse de mult de tabără şi rătăcea undeva, pe lîngă lacul Lebedinoe ? Ce chestie ! Da ! Mai mare ruşinea să recunoşti în faţa noilor-veniţi că te-ai rătăcit în stepă ! N-avea însă încotro ! Trebuia să meargă spre tractor ! Cine-o fi arînd ? De n-ar nimeri tocmai peste Kostea Zarniţîn !

Curînd auzi limpede zgomotul tractorului. Sobol opri calul cam acolo unde, după socoteala lui, trebuia să fie arătură. Sări din căruţă, îl luă pe Sokolik de căpăstru, fiindu-i teamă ca nu cumva să se sperie de zgomot şi de lumină, şi încercă din mers pămîntul cu piciorul, ca să nu dea cumva în brazdă. Dar, ce ciudat ! Nu era nici o brazdă prin apropiere. Atunci, unde se ducea tractorul aşa, prin ţelină ? Şi de ce mergea atît de şerpuit ?

Deodată, lumina farurilor îi orbi pe amîndoi, şi pe Sobol şi pe Sokolik, care îşi feri capul, fornăi şi vru să dea înapoi. Căutînd să-l oprească şi să-l potolească, cîteva minute Sobol nu mai putu urmări tractorul ce se apropia. Iar cînd se uită în sfîrşit la el, tractorul trecea pe alături. Dar ceea ce văzu atunci Vanka Sobol, îl făcu să se cutremure din cap pînă-n picioare şi-l ţintui locului. Pentru că văzuse atîrnînd moale pe uşa cabinei, deasupra şenilei, capul cu păr bălan, cîrlionţat, al unui om mort...

Sobol ţipă cît îl ţinu gura. Înnebunit, şi încurcîndu-se în hăţuri, căzu la pămînt.

Nu-şi veni în fire decît la larma unor glasuri.

– E Sobol ! Sobol !

– Legaţi-l, băieţi !

– Unde-s ceilalţi ? Unde au dispărut ?

Sobol se uita năuc la băieţii din jur, care veniseră cu arme şi cu lanterne, şi vru de cîteva ori să vorbească, dar nu putu. Tăcerea lui îi înfurie, pare-se, şi mai mult pe ceilalţi, căci în jur se stîrni o larmă de neînchipuit. Sobol, mut, se lipi sleit de puteri de pămînt şi încremeni. Vedea limpede că-i venise sfîrşitul.

Stătea acum pe patul său din cort şi-şi cerceta la lumina sfioasă a lămpii agăţate pe stîlpul-proptea mîinile aspre, mînjite cu dohot, pe care le ţinea împietrite pe genunchi. Nu-şi dădea seama cu ce erau murdărite, şi ar fi vrut să-l întrebe pe Belousov, care stătea încruntat, cu puşca în mînă, lîngă soba plină de jar, dar nici de data asta nu putu deschide gura. Din clipa în care îl prinseseră băieţii acolo, în stepă, nu spusese un singur cuvînt !

În tabără era un veşnic du-te-vino, pe undeva, pe aproape, se auzea zgomot de glasuri, motoarele duduiau, fiarele zăngăneau lîngă crîng, dar el, Sobol, nu auzea nimic, deşi îşi încorda auzul ca să prindă măcar un fir, cît de subţire, fie ca de păianjen, care să-l lege de lumea înconjurătoare. Parcă-i erau înfundate urechile ! Şi ce înfundate, ferească dumnezeu ! Se simţea apăsat de un fel de îndobitocire mohorîtă şi fără margini, de un somn adînc cu ochii deschişi.

N-o văzu pe Tonia intrînd. Un şal mare şi negru îi învelea umerii. Fata intră ca o umbră, se opri ceva mai încolo şi îl privi nemişcată o bucată de vreme. Apoi, se apropie fără zgomot şi se lăsă în genunchi, ca el să-i poată vedea mai bine faţa.

Somnul greu care pusese stăpînire pe întreaga lui fiinţă împiedică bucuria să-i înflorească în suflet cînd o văzu. Îi luci doar o clipă în ochi, dar se stinse pe loc. Îi arătă din priviri mîinile sale, care-i atîrnau pe genunchi, şi tot din priviri o rugă să-i spună de ce erau negre. Tonia i le luă, le aşeză una lîngă alta, şi mîngîindu-le cu palmele ei calde, îi spuse în şoaptă :

– Nu te teme, sînt pline de dohot...

Ridică atunci puțin capul și, încruntat, se uită peste capul Toniei, în umbra din jur. Își amintise, probabil, cum de-și murdărise mîinile cu dohot...

– Eu nu cred ! Auzi ? Nu cred ! rosti Tonia cu putere, deși aproape în șoaptă, și-l privi în față, cerîndu-i din ochi s-o asculte cu luare-aminte. Ei zic că ai adus pe cineva din Lebeajie... Nu-i adevărat ! Nu cred ! Nu pot să cred ! Tu nu ești din ăștia, știu eu... Dar spune-mi măcar un cuvînt ! Hai, spune-mi !

Sobol se străduia s-o înțeleagă, cînd deodată ridică din nou puțin capul și se încruntă. Fruntea îi luci ca o piatră înrourată. Peste cîteva clipe, izbuti într-o sforțare să deschidă gura și o întrebă în șoaptă, așa cum vorbesc numai oamenii îngrozitor de slăbiți :

– Pe Kostea ?

Tonia dădu din cap.

De pe fruntea lui Vanka se rostogoliră cîteva broboane de sudoare.

– Știam că nu ești vinovat ! strigă Tonia, înecîndu-se în lacrimi de bucurie și se apucă să-i sărute repede mîinile, care miroseau a dohot curat de mesteacăn. Iartă-mă, iartă-mă ! Am fost rea, rea ! Te-am chinuit ! Iartă-mă ! Dar acum toate, toate au să fie bine ! Mă auzi ce-ți spun ? Ți-e greu să vorbești, așa-i ? Bine, bine, taci... Tu numai să dai din cap ca să știu că mă auzi... Uite așa ! Așa e bine ! Acum, între noi toate vor fi bune, sărmanul meu, toate ! O să te întorci în curînd, și o să fim totdeauna împreună. Mă auzi tu ? Mai fă-mi un semn din cap ! Tare te-ai speriat, dar să nu-ți fie teamă că n-ai să pățești nimic ! Nu ești vinovat. Mă duc chiar eu la miliție, și am să le-o dovedesc... Că eu te-am văzut cum erai cînd ai plecat la Lebeajie. Știai că te-am iertat... Mă credeai... De ce era atunci să faci una ca asta ?

Și începu să-i sărute iar mîinile.

În timpul acesta se adunaseră în cort o grămadă de băieți care trăgeau cu urechea la vorbele Toniei, scotocindu-și tăcuți prin lucruri, zăngănindu-și cartușele și

scoțîndu-și din tocuri armele. Cînd auzi ultimele cuvinte rostite de Tonia, Ibrai Hasanov, nestăpînit ca de obicei, strigă furios :

– Ăsta a fost în stare să facă orice, că de mult îi purta sîmbetele !

Fata se întoarse repede spre el și-i răspunse, aspră :

– Tu să taci, că nu-i vinovat !

– N-o fi, dar unde a fost, știi ?

– Știu ! Uite acolo a fost, în spatele crîngului !

– Dar ce căuta acolo ?

– S-a rătăcit și atîta tot !

– Dar de unde știi că era singur ? Că n-a venit cu cineva ?

– Uscați-s-ar limba ! i-o tăie Tonia.

Băieților le fusese drag de Tonia nu numai pentru că era frumoasă, ci poate și din cauza atitudinii ei ostile, de pînă atunci, față de flușturatecul Vanka Sobol. Așa că scena la care asistau era pentru ei cu totul neașteptată. Schimbarea ei atît de bruscă, nu numai că-i uimi, dar îi și jigni, pentru că, socoteau ei, Tonia lua voit atitudine contrară atitudinii întregii brigăzi, într-o problemă atît de gravă. Începură s-o certe, cu cuvinte aspre, ce căzură ca grindina asupra Tonici :

– Habar n-ai de nimic, și-i iei apărarea !

– Ți-ai și găsit de cine să-ți fie milă !

– E limpede că el i-a adus, că el i-a călăuzit !

– Avem toate dovezile, drăguțo !

– Ia uite, unde l-a dus furia ! Și i s-a spus doar...

– În chestia asta, v-ați înțeles între voi !

– Gata, ajunge, le spuse Leonid hotărît, ieșind din colțul în care își avea patul. N-are rost să flecărim aiurea ! Că și fără noi au să se lămurească lucrurile. Sînteți gata ? Avem arme pentru fiecare tractor ?

– Avem !

– Cine are nevoie de alice de lup ?

– Dă-mi mie ! îl rugă Ibrai Hasanov.

– Și mie ! ceru Kraiușka.

Bagreanov se apucă să împartă cartușele.

– Care va să zică, ei ne omoară şi noi le desțelenim pămîntul ? întrebă Belorețki nervos.

– O să-l desțelenim ! îi răspunse Leonid, tăios.

– Cu arma în mînă ?

– Şi ce-i cu asta ?

Bagreanov ieşi repede din cort şi, urmat de întreg schimbul de noapte, se îndreptă spre hotarul nordic al crîngului, unde se adunaseră tractoarele. Băieții mergeau tăcuți și fără zgomot, ca ostaşii într-un marș de noapte, cu țevile negre ale armelor scînteind într-una în lumina lunii.

Peste puțină vreme, tractoarele brigăzii lui Bagreanov duduiră din nou în apropierea taberei. Înfigîndu-și în întuneric tăișurile de lumină ale farurilor, porniră fiecare spre postata lui, în bezna fără viață ce tot mai învăluia strîns pămîntul. Stepa ardea mai departe...

IV

După asasinarea lui Zarnițin nu se lăsă pînă în zori o clipă de linişte în crîngul Iepurelui. Cine să doarmă ? Băieții din schimbul de zi ba șușoteau între ei prin colțurile cortului, ba ieşeau buluc afară, să tragă cu urechea la duduitul îndepărtat al tractoarelor și la zgomotele nopții. Uneori, puneau mîna pe topoare şi ciomege şi dădeau ocol întregii tabere, pîndind în beznă. Fetele se închiseseră în remorca lor cu zăvorul şi tăceau ca păsările pe vreme rea.

Dar dintre toți, cel mai greu o duse Svetlana în noaptea aceea.

Încă de dimineață, de cînd plecase Leonid la Lebeajie, își pierduse şi liniştea și stăpînirea de sine. Gelozia, care începuse din nou s-o chinuie în ultimele zile, o zgudui deodată. Simțea că lui Leonid i se întîmplase ceva, își dădea seama limpede pentru prima dată că lui îi era ruşine de ea, şi pricepu că ascunde o taină, dacă nu chiar un păcat. Ce se-ntîmplase ? Să nu fi fost în stare

să reziste în fața căzăcioaicei aceleia neruşinate ? Gîndul ăsta îi făcu rău... Nici nu izbutise să-i spună lui Leonid ceea ce voia să-i spună...

După plecarea lui, fu şi mai prost. Ca totdeauna la ora aceea, în tabără domnea liniştea. Schimbul de noapte se odihnea, bucătăresele obosite se culcaseră şi ele, iar ea trebuia să totalizeze rezultatele muncii de peste noapte a brigăzii, aşteptînd apelul Jeniei Zvezdina prin radio. Dar parcă îi ardea de lucru ? O bucată de vreme umblă de colo-colo prin tabără, fără să-şi găsească loc nicăieri. Apoi se duse aşa, fără rost, în inima crîngului.

Nu trecuseră decît trei zile de la furtuna aceea, nu trecuseră decît trei zile de cînd ea, plină de fericire, culesese un buchețel de ghiocei de culoarea azurului pentru Leonid, în semn că-şi împărțea fericirea cu el. Dar şi în acest scurt timp, cîte nu se schimbaseră în crîng ! E drept, albul dezgolit al mestecenilor scînteia încă orbitor, dar pe ramuri începeau să se deschidă încetişor mugurii umflați, plini de o gingaşă lumină verde, care te făcea a crede că se ridică din copaci o mare liniştită, un abur abia vizibil. Iar jos, pe pămînt, cum arborii nu acoperiseră încă cerul şi soarele cu frunzişul lor, țîşniseră peste tot locul florile timpurii ale primăverii, floarea paştilor, mierea ursului, podbalul. Pe coline se zăreau straturi de dedeței, cu tulpinițele lor mititele de care atîrnau, grațioase ca nişte lampioane, flori mari, stînjeneii. Iar în aerul saturat de căldura soarelui şi de aroma fină a primelor flori, se pornise bîzîitul împărăției muştelor cuprinse de o activitate febrilă.

Deodată, Svetlana îşi aduse aminte de ceea ce îi spusese Fenia Solnîşko într-un rînd, că adevărata primăvară nu vine decît o dată cu apariția „cheilor primăverii". Cheile primăverii, adică brădişorii, pe care Svetlana îi cunoştea bine. Creşteau prin toate crîngurile de mesteceni de lîngă Moscova. Unde erau acum aceste minunate flori de aur, aceste chei cu care firea, după cum spune poporul, deschide uşa adevăratei primăveri ? Ar fi fost timpul să apară şi ele. Unde erau ? Lunecîndu-şi repede pri-

virea în jur, Svetlana făcu mai mult decît o sută de paşi în mestecănişul rar, dar nu le văzu nicăieri. „Înseamnă că adevărata primăvară n-a venit încă, îşi spuse ea cu amărăciune, şi încetini pasul. Aşa-i şi cu el: n-a fost dragoste adevărată. Dacă ar fi fost adevărată, nimeni şi nimic nu l-ar fi rupt de mine." Apoi, speriată parcă de ceva, porni repede mai departe în inima crîngului. Păşea, fără să se uite nici sub picioare, nici în jur, şi se pomeni curînd într-o poieniţă unde o opriră în loc şi soarele şi albastrul cerului, şi unde un mesteacăn singuratic, bogat în ramuri, stătea îndoit tare, cu trunchiul aplecat spre miazăzi. Pe trunchiul acesta, chiar la îndoitură, în locul unde se încovoia, cineva făcuse cu toporul o crestătură, iar dedesubt atîrnase cu o sfoară o sticlă, semn că în tabără era cineva amator de sevă. Sticla se umpluse şi acum sucul acela ce bătea uşor în trandafiriu se scurgea pe pămînt în picuri de mărgăritar.

Cîteva clipe, Svetlana rămase în faţa mesteacănului. Îşi ţinea ochii larg deschişi, şi în adîncul lor tremura viu o lumină aurie. „Trebuie să-l văd imediat şi să-i vorbesc! Imediat! se gîndi ea, punîndu-şi în acest gînd toată puterea sufletului său. Trebuie să-mi spună tot! Nu pot să trăiesc aşa!" Şi o porni hotărîtă spre locul încotro stătea aplecat mesteacănul rănit.

La marginea crîngului, Svetlana se opri. Ce ciudat ardea stepa! Erau locuri în care valurile albe şi dese de fum se scurgeau dinspre apus spre răsărit, ca şi cum pămîntul, care vărsa foc, ar fi avut răsuflători. O clipă fetei îi fu frică să pornească singură în stepa aceea cuprinsă de flăcări, dar se birui şi o luă curajoasă de-a dreptul peste ţelina uscată, fără să se gîndească că nu avea cum ajunge nici pînă-n seară la Lebeajie. Vedea departe, în zare, creasta albastră a pădurii, şi iuţea mereu pasul, în nădejdea că va da repede de Leonid şi că-i va cere să fie sincer cu ea. Ajunsese la vreo trei kilometri de crîngul Iepurelui, cînd, de sub picioarele ei, îşi ţîşni speriată zborul zgomotos o pasăre cenuşie. Svetlana se dezmetici, se lăsă la pămînt şi începu să

plîngă tăcută. „Ce-i cu mine ? Unde mă duc ? se întreba ea. Am eu atîta putere să ajung în sat ? Ajută-mă, dragă mamă... ajută-mă !“

Se întoarse în tabără peste un ceas, istovită şi ciudat de abătută. Bucuroasă că bucătăresele dormeau încă, se repezi pe furiş la hîrtiile sale.

Leonid se întoarse pe neaşteptate, cam pe la vremea prînzului, dar pe Svetlana n-o miră nici faptul că se înapoiase atît de repede, nici aerul lui întunecat, căci i se tăie răsuflarea, cînd îl văzu pe motocicleta Galinei Hmelko. Asta însemna că se întîlniseră ! Se întîlniseră ! Gîndul acesta îi arsese sufletul și ziua toată ca și seara întreagă nu se mai gîndi decît la tainica lor întîlnire şi la nenorocirea ei. Îi era teamă să-l întrebe de ce se întorsese atît de curînd, şi pe deasupra singur, pe o motocicletă străină. Mai mult, văzînd că Leonid vrea să-i vorbească, se feri de el. Abia spre seară află din gura Feniei Solnîşko ce se petrecuse. Dar nu voise să asculte nici ce spunea Fenia. Căci „ei“ se întîlniseră, se întîlniseră şi fuseseră împreună şi asta era important, cel mai important lucru din cîte se petrecuseră în ziua aceea sau se puteau petrece cîndva ! Spre miezul nopții, cînd se abătu nenorocirea asupra crîngului Iepurelui, Svetlana era așa de amărîtă, încît nu mai trăia, ci se zbătea înnebunită într-o lume străină, îngrozitoare, în care totul ardea o dată cu stepa, în care nu puteai respira, în care nimeni nu-i înțelegea durerea, şi în care ea nu mai putea rămîne...

Era atît de sleită, încît moartea tragică a lui Kostea Zarnițîn nu numai că o ului și o cutremură, așa cum îi ului şi îi cutremură pe toţi membrii brigăzii, dar o zvîrli pradă spaimei. Însemna că în locul acela, în care trăia ea acum, tot răul era cu putință. Oamenii de aici erau atît de cruzi şi de fără milă, încît nu ştiau nici ce e dragostea, nici credința ! Erau în stare să smulgă din inima oricui fericirea, să ucidă orice nevinovat... Orice era deci posibil în lumea asta, în care focul rătăcește pre-

tutindeni în beznă și în care totul e îmbibat cu fum, ca la un uriaș incendiu.

În zori, ieși din remorcă cu Fenia Solnîșko. Îl văzu pe Leonid lîngă cort, în mijlocul tinerilor și pricepu din primele fraze care îi ajunseră la urechi că Bagreanov se pregătea de drum. Pleca la Zalesiha, să ducă vestea tragică conducerii și miliției.

– Mai ia pe cineva cu tine...
– Nu ! Plec singur.
– Atunci ia-ți măcar arma.
– Arma o iau.
– Nu vrei să aștepți pînă răsare soarele ?
– Nu-i vreme de pierdut...

Răspundea scurt, aspru...

Începea o dimineață mohorîtă și fără vînt, aerul era plin de fum și mirosea a ars, deși focurile se stinseseră, după ce arseseră totul peste noapte. Era pentru prima oară că nu răsuna ciripit de păsări. Ai fi zis că părăsiseră toate stepa pîrjolită. În schimb, se auzea de pretutindeni, din depărtările stepei, mai bine ca oricînd duduitul motoarelor. Se auzeau atît de clar, încît, fără să vrei îți venea a crede că erau mult mai numeroase decît fuseseră în ajun.

Fiecare clipă i se părea Svetlanei cît ceasul de lungă ; deși Leonid știu ca totdeauna aproape din primul moment că este lîngă el și-i întîlni de la început privirea, fata nu simți în suflet nici cea mai mică bucurie. Se adîncise peste noapte atît de mult în nenorocirea ei, încît nimic n-o mai putea liniști. Se socotea cea mai grav jignită femeie din lume, și dacă nu plîngea, vina era a lacrimilor care-i împietriseră parcă peste noapte.

Toată întîlnirea lor fu ca în vis.

Svetlana nici nu-l auzi cînd îi vorbi. Nu știa nici cum au ajuns singuri dincolo de crîngul Iepurelui. Nici nu putea auzi nimic, pentru că voia să-i spună ea tot ceea ce-i spusese în gînd de mii de ori în noaptea trecută. Cuvintele fuseseră simple, dar ce greu și le aducea aminte acum și ce greu îi venea să le rostească ! Totuși

trebuia ! Trebuiau rostite cuvintele acestea, ele şi nu altele. Nu, nu mai putea răbda să-l vadă pe Leonid cu mîna pe ghidonul motocicletei „celeilalte" ! Nu mai putea asculta tot soiul de îndrumări pe care i le dădea ! Strigă, cu vocea complet slăbită de durere :

– Leonid, eu nu mai pot să trăiesc aici ! Nu mai pot !

Leonid îşi trase ca ars mîna de pe ghidonul motocicletei. Pricepuse din prima clipă de ce-i strigase Svetlana aceste cuvinte. „Oare ceea ce trebuia explicat, va trebui explicat acum ? Într-un ceas ca ăsta ? Într-un moment ca ăsta ? se întrebă el, simţindu-şi pieptul cuprins de flăcări. Dar... e oare posibil ? De ieri pare speriată de ceva, iar acum arde toată ! Ce-o să se întîmple cu ea ? Mi-e şi frică să mă gîndesc ! Şi-apoi, nici nu-i timpul potrivit. Cînd să stai de vorbă ? Aş avea nevoie de ore întregi, şi pentru mine e scump fiecare minut ! Ce să mă fac ? Mai bine să aştepte pînă mă întorc eu sau, şi mai bine, să mai aştepte cîteva zile." Dar în aceeaşi clipă îl străfulgeră un gînd : nu cumva greşeşte crezînd că Svetlana îl bănuieşte ? Nu cumva ceea ce a spus ea are la bază doar mişeleasca asasinare a lui Zarniţîn ?

– Svetocica, draga mea, nu-ţi fie teamă, şopti el, şi încercă s-o atragă spre sine. Dar fata făcu un pas înapoi. De ce te-ai speriat, micuţa mea ? Nu, ascultă ce spun, ascultă-mă... Sînt sigur că ucigaşii vor fi foarte curînd prinşi şi pedepsiţi, şi că toate se vor aranja, pe cuvînt ! Auzi ce-ţi spun ? Nimeni, niciodată, nu se va mai atinge de noi aici ! Totul va fi bine !

– Nu mai pot să trăiesc aici, repetă Svetlana pe jumătate în şoaptă, ferindu-se de îmbrăţişarea lui.

– De ce ? Ţi-e frică aici ?

– Nu. Mi-e ruşine.

Lui Leonid îi năvăli sîngele în obraji şi-i arse ochii. Da, bineînţeles, Svetlana îl bănuia ! Amuţi cîteva clipe.

– Mi-e atît de ruşine ! repetă Svetlana. Îl văzu ce buimăcit este şi crezu că n-a înţeles-o bine. Totdeauna ţi-am spus că un singur lucru n-aş putea îndura, un

singur lucru !... adăugă ea în grabă, de teamă să nu-i piară glasul dintr-o clipă în alta.

Leonid își plecă capul în fața ei și spuse, surd :

– N-am făcut nimic rău...

– Mă faci de rușine ! îi strigă Svetlana disperată.

– Ce tot vorbești ? Dă-ți seama ce spui ! De unde ai mai scos-o ? spuse Leonid, încercînd să-i prindă mîinile. Ești zdruncinată și de aceea ai gîndurile astea... Liniștește-te... Așteaptă puțin, și am să-ți povestesc totul.

Abia acum ea îl privi în față.

– Asta înseamnă că ai ce povesti...

– Da, dar cu totul altceva decît crezi tu !

– Dar ce anume ?

– Svetocica, draga mea, acum n-am timp... Știi și tu cît de prețios îmi este fiecare minut. Ce discuție am putea avea acum ? îi răspunse Leonid, simțind cu fiecare clipă ce trecea ce greșeală făcuse că nu-i vorbise la timp.

Svetlana îl asculta foarte încordată, atentă dar neliniștită.

– Ai pălit așa de tare ! șopti Leonid zăpăcit, temîndu-se pentru ea. Liniștește-te ! Doar nu s-a întîmplat nimic urît...

– Dar ce s-a întîmplat ? întrebă ea, abia mișcîndu-și buzele.

– Svetocica, dragă, cum să-ți spun totul așa, deodată, în două cuvinte ! Nu pot ! Nu pot ! E așa de complicat ! Trebuie să-ți explic, altfel n-ai să înțelegi ! Dar a fost cu totul altceva decît crezi tu ! Cu totul altceva ! Cu totul altceva !

– Dar ce a fost ? Ce ?

Ajunsese peste noapte la concluzia că Leonid o înșeală, deși în fundul sufletului ei tot nu voise s-o creadă. Abia acum își dădea seama însă ce înseamnă să te știi într-adevăr înșelată ! Încremeni și nu-și mai simți trupul... Parcă nu mai era al ei... Cît de tare îi băteau tîmplele ! Doamne, cum mai băteau ! Nu cumva e sîngele ? Nu, nu era cu putință ! Erau niște ciocane uriașe, care bat, bat, bat !...

– Ce-a fost ? Ce ? Ce ?
– Vai, Svetocica, liniştește-te, încetează !
– O iubeşti ?
– Nu, nu !
– Minţi !
– Nu mint.
– Dovedeşte-mi !
– Dar cum ? Cum ?
– Dă-mi cuvîntul că pleci de aici !
– De tot ?
– De tot ! Pentru totdeauna ! Atunci am să te cred !

Leonid tresări, chipul i se înăspri, se înrăi, iar pe tîmplă începu să i se zbată o vinişoară.

– Cere-mi orice altă dovadă ! Cere-mi să-mi tai o mînă. Vrei ? spuse el printre dinţi, cu fălcile încleştate şi cu ochii scînteind. Dar să plec de aici, nu pot ! Şi să nu mi-o ceri. Nu trebuie să mi-o ceri ! Cum să părăsesc pămîntul acesta udat cu sîngele nostru ? Mi-ar fi mai uşor să-mi fac seama decît să plec de aici ! Auzi ce-ţi spun ?

Pretenţia Svetlanei, atît de neaşteptată pentru el, îl tulburase în aşa hal, încît făcu o a doua greşeală, pe care avea s-o regrete amarnic mai tîrziu. Fără să-şi ia rămas bun de la ea, porni motocicleta, sări în şa şi o luă la goană prin stepa tristă, pe care se lăsa în silă o dimineaţă mohorîtă.

Zăpăcită, Svetlana se înapoie în tabără.

Băieţii, istoviţi de peste noapte, se culcaseră să mai tragă un somn înainte de cină şi de intrarea în schimb, ca să mai prindă cît de cît puteri pînă la începerea lucrului. Singurul care nu dormea era Vitali Beloreţki. Sta pe un butuc, în apropierea cortului deasupra căruia se ridica un firişor subţire de fum, şi ţinea în mînă un băţ de mesteacăn.

– Vino aici, îi spuse el Svetlanei.

Şi ea coti ascultătoare spre cort, deşi nu dorea să se întîlnească cu nimeni, cu atît mai puţin cu Beloreţki.

– Şezi, îi spuse el, şi-i dădu locul pe butuc.

Svetlana se aşeză, iar el, rezemat în băţ ca bătrînii în toiag, rosti trist, privind spre stepă :

– Stau la pîndă. Am totdeauna noroc.

Fără să aştepte răspuns, adăugă, ironic :

– Dac-o fi să dea năvală bandiţii, tabăr pe ei cu bîta asta, şi-i culc la pămînt, întîi unul, pe urmă pe-al doilea, pe-al treilea... Pe toţi am să-i dobor, şi-am să le sap aici o groapă comună !

Svetlana tăcea mai departe şi Beloreţki o privi : fata plîngea fără lacrimi !

– Şi tu care cre-e-deai ! spuse el tărăgănat, şi zîmbi.

– Ce credeam ? întrebă Svetlana, şoptit.

– Nu vezi că la ei toată bogăţia a şi început să fie comună ? !

Svetlana se ghemui ca sub o lovitură. „Toţi văd ! Toţi ştiu !“ Acum era mai limpede ca lumina zilei că fusese făcută de rîs ! Strigă de durere şi ruşine, dar strigătul nu i se auzi. Îşi încordă toate puterile să se ridice, dar nu izbuti. Vitali Beloreţki se aşeză lîngă ea, pe un colţ al butucului.

– Să plecăm de aici, îi şopti el.

– Unde ? întrebă Svetlana speriată.

– Acasă. La Moscova.

Da, mai exista pe lume şi o Moscovă, iar în ea o casă părintească... Acasă la ea nimeni n-o jignise niciodată ! Nimeni, niciodată ! Ce bine era acolo ! Ce bine ! Ce uşoară era viaţa lîngă mama şi lîngă tata ! Şi, pentru prima oară de cînd se afla în Altai, dorul de Moscova o cuprinse cu atîta putere, încît îi tăie respiraţia.

– Ce să mai aştepţi aici ? îi şopti Beloreţki la ureche. Sau vrei să joci la nunta lor ? Dacă asta vrei, stai şi aşteaptă !

I se făcu negru înaintea ochilor. Văzu din nou în stepă, cum văzuse peste noapte, mulţimea de focuri, auzi din nou zgomotul motocicletei, departe, în liniştea nopţii...

– Eu însă, n-am aici nimic de aşteptat ! adăugă Beloreţki. Plec. Chiar astăzi. Spune şi tu, ce să mai aştept ? Să-mi spintece şi mie burta cine ştie cine pe ţelina asta ? Să n-o mai văd ! Nici nu-mi pasă de ea. Ce rai pămîntesc ! Auzi dumneata ! Aici, numai ţiştarii pot trăi ! O vară să stai aici, că te acoperi cu păr şi-ncepi să-ţi sapi vizuină ! Uită-te numai ce pustiu e în jur ! Nici un pictor n-o să ţi-l poată zugrăvi vreodată, căci nu există asemenea culori pe paletă ! Aici, şi cerul şi pămîntul sînt la fel de urîte. „Avem multă sare !" La ce dracu îmi trebuie mie munţii ăştia de sare ? Aici, şi fără ei e destul de sărat ! Băsnesc unii tot felul de chestii... Tipi în genul lui Zima... Dar parcă aici va fi vreodată ceva ? Aici, doar la paştele cailor o să poţi vedea un spectacol la televizor. Cred mai degrabă c-o să se întoarcă anticul Mamai [1] cu oastea lui înapoi ! Mergi, mergi ca nebunul prin stepă pe un tractor puturos, şi te apucă o jale de-ţi vine să te arunci la pămînt şi să sfîşii toată ţelina asta cu dinţii, aşa ţi se urăşte de ea ! Ai să spui că m-am săturat prea repede ? Da, vezi bine... Dar ştiam eu ce-i aia ţelină ? Habar n-aveam ! Şi m-am purtat ca oaia ! Unde s-a dus turma, hop şi eu ! Ăsta a fost tot entuziasmul meu. Cît despre tine, ca să vorbesc deschis, ştiam eu că cu Bagreanov n-o să iasă nimic ! Ai să mă întrebi acum de ce ? ! Fiindcă nu eşti pentru el, Svetocica, nu eşti ! El e un om dur, aspru ca un cîine lup...

Svetlana îl asculta împietrită.

– Eu m-am gîndit la toate, adăugă Beloreţki, vorbind şi mai şoptit. Uite, în curînd vine maşina cu benzină, nu-i aşa ? Am să-l rog pe şofer să ne ducă pînă la gară. Îi plătesc bine şi ne duce... Iar peste vreo trei zile sîntem la Moscova ! Actele au să ni le trimită ei pe urmă, că n-au unde să se piardă ! Cît despre pîine, o să ne ajungă ! O să intrăm în prăvălie să ne-o alegem care ne-o place. Comunismul trebuie construit în primul rînd la Moscova, căci spre Moscova sînt aţintiţi ochii

---

[1] *Mamai* (? – 1380) conducător al oastei Hoarda de Aur (n. ed.).

oamenilor din toată lumea. Aici o să ajungă el cîndva şi fără noi...

Svetlana se ridică brusc în picioare şi porni fără un cuvînt spre remorca fetelor. Probabil că nici nu auzise ce-i spusese Beloreţki ! Asta însă nu-l tulbură pe Vitali de loc căci, sigur de izbîndă, îi strigă din urmă :

– Strînge-ţi repede lucrurile ! Nu pierde vremea !

Dar Svetlana nici nu se gîndea să şi le strîngă. Intră în remorcă, se vîrî în colţişorul ei, îşi ascunse faţa în pernă şi încremeni. Nu se sculă nici cînd trebuia să măsoare arătura schimbului de noapte, nu se sculă nici cînd sosi maşina cu benzină, deşi îi auzi claxonul şi ştia că numai ea trebuia să ia în primire combustibilul. Timpul trecea, puteau veni tractoarele pentru aprovizionare, trebuia să se scoale ! Imediat ! Dar muşchii n-o mai ascultau. Totul în ea amorţise. Şi se părea că amorţise pe vecie. Se gîndea oare la ceva ? Nu ! Trecutul şi prezentul îi zburau în minte ca apele nestăvilite ale torentelor primăvăratice, ducînd, înmormîntînd în valurile lor tot ce le ieşea în cale. Oamenii veneau, stăteau lîngă ea şi plecau, oftînd. Ei şi ? N-aveau decît să vină şi s-o privească, n-aveau decît să gîndească despre ea ce voiau ! Acum, totul îi era indiferent. Viaţa ei se terminase.

Veni în curînd şi Vitali Beloreţki.

– Combustibilul a fost descărcat, îi spuse el tare şi oftă uşurat, ca să priceapă că nu fusese uşoară treaba pe care o făcuse. Ajutorul de brigadier ară, aşa că a iscălit de primire Fenia Solnîşko. Am convins-o eu... Dar ce o să facă ea cu atîta combustibil, că în casă n-o să poată băga prea mult ! Ei, ce faci, eşti gata ?

Văzînd că Svetlana nici nu se pregătise de drum, se apucă să-i adune lucrurile şi să le vîre în valijoară şi în rucsac. Svetlana îl lăsă să facă ce vrea. De ce să se fi împotrivit ? N-avea decît să-i facă bagajele...

Fetele din schimbul de zi, prietene cu ea, veniră în fugă, renunţînd probabil la micul dejun ca să ajungă mai repede. Cum intrară în cort, începură să strige şi

s-o roage pe Svetlana să nu părăsească brigada. Dar Beloreţki ţipă la ele, mînios :

– Ce vă tot vîrîţi nasul unde nu vă fierbe oala ? Ce vreţi ? striga el, încercînd să le scoată cu sila afară. Cît să vă mai explic ? V-am spus tot ce era de spus !

Pe Svetlana o durea că Beloreţki îi alunga prietenele, dar n-avea putere să se opună. Ştia că trebuie să strige, dar cum să strige, cînd totul în ea amorţise ? Se vede că aşa fusese să fie !

După ce puse fetele pe goană, Beloreţki o luă de umeri şi o ridică de pe pernă. Iar Svetlana îşi spuse că de vreme ce trebuia să se scoale, o să se scoale... Şi-apoi, şoferul maşinii cu benzină îi aştepta de mult şi n-avea timp de pierdut...

Peste cîteva minute maşina zbura duduind prin stepă, ducînd-o ea ştia unde. Dar ce importanţă mai avea acum încotro o purta ? N-avea decît să zboare ca nebuna, oriunde, fie şi în iad !

Nu-şi dădu seama cît au mers aşa, prin stepă. Nu auzea nimic din ceea ce vorbeau între ei, cînd şi cînd, Skvorţov, şoferul, şi Beloreţki, şi nu răspundea cînd o întrebau şi pe ea cîte ceva. Se ţinea cu amîndouă mîinile de scaun, ca să nu salte la hîrtoape, şi sta cu ochii închişi. E mai bine aşa, cînd nu ştii, şi nu vrei să ştii încotro mergi...

Dar iată că maşina se opri, şi Svetlana auzi în sfîrşit ce vorbeau tovarăşii ei de drum :

– Mai departe nu pot, spunea Skvorţov. La mine, fiecare minut e socotit. Şi aşa am riscat prea mult... Ştii ce se-ntîmplă dacă întîrzii ?... N-am chef să mă despart de volanul meu !

– Îţi plătesc, căută să-l momească Beloreţki, posomorît.

– N-am nevoie de banii tăi !...

– Dar mai departe, încotro o luăm ?

– Drept înainte pe drumul ăsta.

– Care drum, că nici nu se vede.

– De aici încolo drumurile nu-s bătute, asta aşa e, îi răspunse Skvorţov, care pare-se nu se prea bucura că fugeau moscoviţii din stepă. Nu-i nimic, că de rătăcit nu vă rătăciţi voi! Aşa că, luaţi-o înainte, pînă daţi de o fîntînă cu cumpănă, iar apoi de nişte stîne. Mai încolo se află un mic aul cazah. Odihniţi-vă în aul şi spre seară ajungeţi la malul sălbatic al Irtîşului...

– Ar fi trebuit să ne duci pînă la gară!...

– Nu mi-e în drum...

– Dar dacă te-or întreba de noi, ce-o să le spui?

– Că aţi coborît la cotitura dinspre gară.

– Bine.

– Ce alta le-aş putea spune?

Cei doi coborîră din cabină şi se duseră în spatele maşinii să dea jos valizele şi rucsacurile legate de rezervor. Acolo, vorbiră iar între ei:

– Dar pe Irtîş cum e? Umblă vapoarele?

– Cred că umblă.

– Debarcaderul e aproape?

– Întrebaţi în aul şi-au să vă spună cum ajungeţi acolo.

Deodată, tot ceea ce fusese amorţit în Svetlana se trezi brusc la viaţă. Cum, nu se duceau spre gara Kulunda, ci spre Irtîş? Spre Irtîşul despre care e vorba în cîntec? Şi de acolo la Moscova? Ciudat! Habar n-avea că se poate ajunge din stepă la Moscova şi pe apă! Prin urmare, cu vaporul pînă la Omsk, iar de acolo cu trenul?... Vitali, Vitali! Găsise drumul ăsta numai cînd Skvorţov refuzase să-i ducă la gară. Dar de ce se poartă de parcă s-ar teme să nu fie urmăriţi? Cine să-i urmărească? Sau îi e frică să nu-i ajungă Leonid din urmă? Nu cumva îi e frică...

Deschise repede ochii. Doamne, unde se aflau, unde? Poate că totul nu era decît un vis urît! În jur, cît puteai cuprinde cu ochii, nu vedeai decît stepă pîrjolită, iar deasupra atîrna un cer jos, posomorît. Un pustiu întunecat, fără vreo urmă de viaţă, cuprindea toată lumea. Existau oare drumuri în această lume? Îşi scur-

gea pe undeva, pe aici Intîşul iubitor de libertate apele ?

Beloreţki se apropie de cabină şi o întrebă :

– Ce mai stai ? Coboară !

– Pentru ce ? îl întrebă Svetlana speriată.

– O luăm pe jos.

– Dar unde sîntem ?

Beloreţki nu-i răspunse. Era prea ocupat să găsească modalitatea de a-şi putea transporta lucrurile cît mai comod, aşa că ei nu-i rămase altceva de făcut decît să coboare pe pămîntul pîrjolit.

Merseră multă vreme prin stepa pustie şi neagră.

Pe porţiuni uriaşe focul cuprinsese toată pîrloaga şi ierburile uscate arseseră pînă la rădăcină. Nu mai rămăsese nici un firicel. Le mîncase focul ce-şi bătuse joc de ele fără milă, în dansul lui frenetic, lăsînd în urmă un strat de cenuşă şi de scrum ce acoperea pămîntul ca o căciulă. Cărarea pe care mergeau Beloreţki şi Svetlana abia se desluşea în adîncitura aceea mică şi şerpuită, săpată de copitele cailor, iar mirosul înecăcios al pămîntului ars şi al cenuşii de ierburi, caldă încă, le zgîria şi gîtlejul şi piepturile. În locurile unde pămîntul nu fusese desţelenit, focul ocolise depresiunile în care mai stăruia umezeala şi lăsase ici, colo fîşii şi straturi neatinse, care însă nu izbuteau să ştirbească cu nimic aspectul general al pojarului. Stepa aceea tăcută şi înfricoşătoare avea într-adevăr ceva de amurg al lumii...

Cei doi mergeau în tăcere.

Vitali Beloreţki privea doar arareori în urmă ; se ferea şi de privirile Svetlanei şi de întrebările neaşteptate, fireşti, dar extrem de grele, pe care începuse să i le pună fata de cînd călcase pe pămîntul ars, deşi nici ea nu prea avea chef să vorbească cu Beloreţki. O preocupau acum nu zeci, ci sute şi mii de întrebări, toate importante. toate serioase, atît de serioase şi de importante, încît o treceau căldurile. Şi-apoi era Beloreţki în stare să-i răspundă la ele ? Mai bine să şi le pună sieşi... Şi le

punea mereu, nenumărate şi fără de sfîrşit, dar nu-şi răspundea la nici una pentru că n-avea cînd. „Oare totul a ars aici într-o singură noapte ? Atît de mult ? Dar unde sînt păsările ? Au plecat ? Cum au putut zbura noaptea ? Multe doar nici nu văd pe întuneric ! Dar cuiburile unde sînt ? Au ars și ele ? Și unde sînt păsările acum ? Își caută locuri noi ? Acolo au să-și facă alte cuiburi ? Da, păsările or fi zburat, dar celelalte vietăţi ? Au fugit ? Cum ? În haite ? Dar iepuraşii ?" Valul tot mai tumultuos al întrebărilor creştea cu fiecare clipă, cum cresc torenţii de munte cînd soarele dogoreşte mai tare. Svetlana se uita în jur, tot mai neliniştită, la stepa care se prefăcuse peste noapte într-un pustiu, şi tot mai nerăbdătoare căuta ceva în ea, buimacă, aştepta ceva la fiecare pas. Nu trecu mult şi-i fu aşa de greu să meargă şi să tragă în piept mirosul ierburilor arse, că-şi zvîrli în drum întîi valiza, apoi rucsacul. Dar nici aşa nu-i fu mai uşor. Era plină de cenuşă, nu numai pe cizme, ci şi pe fustă şi pe bluză... Mergea, stîrnind sub paşii ei scrumul ţelinei, scrumul pămîntului înţelenit, şi i se părea acum că-l duce cu ea, nu numai pe haine, ci şi în suflet. „O mai fi rămas pe undeva vreo bucată de stepă nearsă ? Unde ? Unde ? Într-acolo o fi ducînd drumul ăsta ? Vom zări oare în curînd aulul de care ne-a vorbit şoferul ? Sau poate am rătăcit drumul ?"

În ciuda acestor atît de felurite întrebări, ştia că mai este una, cea mai mare, cea mai importantă şi cea mai înfricoşătoare pe care va trebui, dintr-o clipă în alta să şi-o pună, pe care era chiar obligată să şi-o pună în mijlocul pîrjolului fără de margini al stepei.

Într-un tîrziu, Beloreţki se uită înapoi. Cînd îl văzu aşa, ars de soare, slab, abia ţinîndu-se pe picioare, cu gîtul subţire ca de pasăre, acoperit cu o sudoare murdară, i se păru cu totul necunoscut.

– Dar unde-ţi sînt lucrurile ? strigă el mirat. Ce-ai făcut ? Ai aruncat totul ?

Îi răspunse doar printr-un semn din cap, în timp ce-n sufletul ei rostea un singur cuvînt, care-i aduse însă mai mult amar decît cenușa ierburilor :

– Totul !

Peste o bucată de vreme – peste un ceas, sau poate peste două – ajunseră la o porțiune destul de mare de țelină peste care nu trecuse limba lacomă a focului. Belorețki hotărî să facă un popas și-și lăsă bagajele jos. Istovită, Svetlana abia se mai putu tîrî pînă acolo. Se trînti la pămînt, își lăsă părul cîrlionțat să se împrăștie pe colilie și, pentru prima oară de cînd plecase la drum, rosti cu glas tare :

– De ce am plecat ? De ce ?

Știa acum că asta fusese cea mai mare, cea mai importantă și cea mai îngrozitoare întrebare, întrebarea pe care, mai devreme sau mai tîrziu, trebuia să și-o pună în ziua aceea.

Vitali Belorețki îi privi lung fața. Apoi se aruncă în genunchi înaintea ei.

– Nu vorbi așa, nu vorbi așa ! îi șopti el nervos și rugător, uitîndu-se în ochii scăldați de lacrimi. Ajungem în curînd. Mai avem puțin și dăm de aul.

– De ce m-ai luat cu tine ?

– Fiindcă te iubesc ! șopti Belorețki, tot mai nervos. Și apoi, de ce-ai fi rămas acolo ? N-aveai de ce ! Nici nu puteai rămîne, înțelege-mă ! Dacă rămîneai acolo, însemna să te sinucizi. Mureai, mureai !

– Pleacă !

– Mă gonești ?

– Pleacă !

– Te iubesc !

– Pleacă !...

Agitat, cu buzele tremurînde, Vitali Belorețki se trase lîngă lucrurile lui și se lăsă la pămînt cu un gest teatral.

După cîteva clipe, urechea fină a Svetlanei prinse un foșnet ciudat în iarba uscată. Se ridică neliniștită și văzu aproape, atît de aproape că l-ar fi putut atinge cu mîna, însemnat cu o cruce neagră și strîmbă, capul unei vipere cenușii.

Era o viperă bătrînă, care ieșise de o săptămînă din gaura ei. Soarele încălzise pămîntul nisipos, cu brazde rare de colilie și de păiuș, și ea găsise o tariște chiar lîngă cuibarul ei. Se adunase atunci roată și rămase să se încălzească, nemișcată, la soare. A doua zi, în jurul ei se și adunaseră zeci de alte vipere, care stăteau ca și ea nemișcate, la căldură, aici, pe colina uscată și așezată în bătaia soarelui unde le plăcea lor să ierneze. Stătură viperele așa o săptămînă încheiată, fără să se miște și fără să ia în seamă șopîrlele și păsărelele care foiau împrejur. Se încălziseră la soare, întărindu-se și adunînd venin dătător de moarte. În ziua aceea, înțelese parcă între ele, începură să mișune pe toată colina, tîrîndu-se care încotro și pîndind cu ochii lor ageri micile vietăți ale pămîntului.

Conștientă că pentru ea nu mai exista drum de întoarcere nici la crîngul Iepurelui, nici la Moscova, Svetlana se uita țintă, cu răsuflarea tăiată în ochii negri și nemișcați ai viperei. Deodată, își smuci mîna stîngă spre ea, dar țipă din răsputeri din cauza durerii ce-i pătrunse în tot trupul.

Peste cîteva clipe, Vitali Belorețki, mai străin ca oricînd de ea, aruncă vipera la o parte cu picioarele, îi ținea mîna pecetluită de un strop de sînge pe dosul palmei și o ruga cu un glas ce nu mai era al lui să se scoale repede, ca să meargă în aulul care se afla, probabil, foarte aproape. Durerea atît de ascuțită a mușcăturii șarpelui se mai domolise și Svetlana îl putea asculta privind liniștită și tăcută cerul mohorît, zdrențăros. Iar cînd Vitali se apucă s-o scuture de umeri, convins că și-a pierdut cunoștința, îl întrebă abia mișcînd din buze :

– Mă iubești ?

El îi luă din nou mîna pe care pata de sînge se întinsese și și-o lipi de piept.

– Da, te iubesc, te iubesc !

– Suge-mi atunci rana...

– Nu ! Nu pot ! strigă Belorețki, și ea văzu atunci limpede că se temuse tot timpul să nu-i ceară asta.

Un zîmbet slab lunecă aproape nevăzut pe buzele livide ale Svetlanei și Beloreţki fu sigur că ea se gîndea acum la Bagreanov. Desigur, că lui Bagreanov nu i-ar fi fost frică de veninul șarpelui ! Neputincios, Vitali începu să strige, să schiaune ca un cățel, căruia i-a fost strînsă coada cu ușa :

– Stai aici, stai culcată, că eu dau o fugă în aul, să fac rost de o mașină sau de un cal... Am să te iau de aici ! Am să te salvez...

Svetlana nu-l mai auzea însă. Privea liniștită cerul, dornică să-l țină minte pe vecie așa cum arăta el în ziua aceasta.

V

După moartea lui Kuprian Zaharovici, Leonid, bolnav, numai cu greu, cu sforțări mari, izbutise să se țină pe picioare. Dacă ar fi fost să se supună tuturor legilor care guvernează viața omului pe pămînt, ar fi căzut la vestea pierderii celui mai bun tovarăș și prieten. Dar în clipele acelea nespus de grele undeva, în tainițile sufletului său, intrase în funcțiune un resort neștiut, și Leonid rămăsese în picioare. Iar acum, imediat după asta viața îl mai lovea o dată, drept în inimă. Avea senzația că-l trage pămîntul, că intrase în el pînă la genunchi, că i s-a rupt ceva în suflet, că-l durea chinuitor, dar rezistă și de data asta ! Și asta era minunea minunilor. De unde se ivise resortul acela fermecat ? Îl avea oare fiecare om ? Rezista, deși în suflet i se lăsase beznă adîncă, aidoma celei din noaptea trecută în stepă. Și, tot ca în noaptea aceea, în sufletul lui ardea focul.

Spre amiază, tocmai cînd ancheta se desfășura în plin, Leonid, întorcîndu-se la tabără, se opri la capătul cel mai îndepărtat al iazului, unde, rezemat de un mesteacăn, se uită multă vreme la luciul întunecat al apei. Unde era Svetlana acum ? Cînd se înapoiase din Zalesiha cu Krasniuk și cu milițienii și aflase de fuga ei, voise să lase toate baltă și să alerge după ea. Dar cînd se dusese să ia moto-

cicleta – cu ce altceva ar fi putut s-o ajungă ? – își dăduse seama că încercarea lui ar fi fost zadarnică. Svetlana, văzîndu-l pe motocicleta Galinei, nu s-ar fi înapoiat nici în ruptul capului ! Unde era acum fetița aceea prostuță și nefericită ? La gară la Kulunda, sau în tren ? „Iat-o !" fu el cît pe ce să strige căci i se păru că-i vede chipul oglindit în adîncul întunecat al iazului. Zîmbea și-și potrivea părul buclat, depărtîndu-se încetul cu încetul. „Stai !" îi strigă Leonid, și sări de pe malul mic și abrupt cît mai aproape de apă. Dar viziunea dispăruse, și Leonid, dezmeticit, se așeză oftînd la rădăcina mesteacănului.

Acolo îl găsi Petrovan, care venea să-i comunice :

– Te caută Țiștarul.

– Care țiștar ? A, da... Unde-i ?

– Vine încoa...

În ultimele zile Ilia Ilici Krasniuk tresărea oridecîteori își aducea aminte de prima lui vizită la brigada lui Bagreanov. De n-ar fi fost moartea lui Zarnițîn, n-ar mai fi pus el prea curînd piciorul pe aici, dar acum nu mai avusese încotro și sosise și el în crîngul Iepurelui. De altfel, nu făcea vizita aceasta doar în interes de serviciu...

Deși își amenințase nevasta că-i va arăta el cum e în stare să muncească la țară, Ilia Ilici nu avea decît o singură dorință : să scape de stepă cît mai repede ! Iar dorința asta devenise atît de puternică în ultima vreme, încît omul nu-și mai găsea liniștea. Numai că el nu concepea să se întoarcă acasă altfel decît tot cu carnetul de partid în buzunar. Hai să zicem că s-ar fi ales din istoria asta cu o mustrare, fie chiar severă, dar să-i rămînă carnetul ! Partea proastă era că deocamdată nu prea vedea cum s-ar putea întoarce acasă ! Singura „salvare" ar fi fost un mare eșec în munca de desțelenire. Dar de unde eșecul, cînd trei sute de tineri nu visau de dimineață pînă seara și de seara pînă dimineața ca nebunii, altceva decît uriașe întinderi de pămînt arat ? Munceau zi și noapte, sfidînd toate greutățile... Și, ca un făcut, în nici una din brigăzi nu se petrecea nici un lucru destul de serios, de care să poată fi făcut vinovat

măcar indirect, directorul stațiunii ! Și deodată – tragedia asta din crîngul Iepurelui ! „Acum au să mă scoată, își zise Krasniuk, stăpînit de un fel de sentiment și neplăcut și nedefinit. De vreme ce-s director, eu răspund de tot, că așa e obiceiul la noi. Da, dar cum au să mă scoată ?“ Știa că s-ar putea să fie eliberat din muncă, și asta mai mult îl speria decît îl bucura, căci se temea ca lucrurile să nu ia o întorsătură atît de gravă, încît să nu scape numai cu o mustrare, ci să trebuiască să predea și carnetul de partid. De aceea și venise în crîngul Iepurelui : voia să-și ia din vreme măsurile de prevedere pentru a atenua într-o anumită măsură lovitura ce urma s-o primească.

Krasniuk așteptă pînă plecă Petrovan, și numai după aceea se așeză pe mal, alături de Bagreanov. Leonid nici nu-l privi. Se uita mai departe în adîncul întunecat al iazului

– Asta tot ideea dumitale a fost ? îl întrebă Krasniuk încet, cu o urmă de iritare în glas, supărat de lipsa de politețe a tînărului brigadier.

– La ce vă referiți ? spuse Leonid, fără să întoarcă capul. Se străduia să vorbească cu voce calmă, deși își dăduse seama de la început că o nouă ciocnire cu directorul era inevitabilă.

– La ideea dumitale cu armele...

– Nu știu de ce sînteți întotdeauna animat de gînduri rele cînd e vorba de brigada noastră ! zise Leonid cu tristețe. Foarte curios !

– Vrei să spui că a fost ideea întregii brigăzi ?

– N-a fost o idee, ci o măsură absolut necesară de prevedere, replică Leonid. Ce vedeți rău în ea ? De ce v-ați speriat ?

– Dar ce-i aici, front ?

– Nu-i front, dar nici liniște ca într-un birou !

– Creați panică !

– Nu vorbiți așa... Nu creăm nici un fel de panică.

– Ba da ! Cum s-a aflat de moartea lui Zarnițîn, s-a și stîrnit panica în brigada dumitale, zise Krasniuk, chi-

cuit mai mult ca oricînd de ticul lui, semn al unei tensiuni nervoase duse la maximum. Iar dumneata, în loc să curmi panica, pui mîna pe arme. Cine ți-a dat voie să procedezi în felul acesta ? Asta-i samavolnicie tipică ! Te-ai gîndit ce-o să iasă din treaba asta ? E limpede că prin ieşirea dumitale copilăroasă n-ai făcut decît să susții şi să adîncești starea de panică a brigăzii ! Şi acum, poftim rezultatul : au mai fugit doi oameni !

Leonid scrîşni cu atîta putere din dinți, încît îl durură fălcile. Răspunse abia după o pauză lungă, şi numai cînd simți că era din nou stăpîn pe sine :

– În cazul celor doi nu-i vorba de panică...

– Dar ce ?

– A fost o situație cu totul specială...

– N-ai ce răspunde, Bagreanov ! strigă triumfător Krasniuk. Situația e cît se poate de simplă : prin ideea asta prostească a dumitale, n-ai făcut decît să le alimentezi panica şi iată acum rezultatul : a început descompunerea brigăzii !

Leonid îi privi pentru prima dată chipul.

– Care descompunere ? Ce tot vorbiți ?

– Descompunere totală ! Dar asta încă nu-i tot. Ce-o să se întîmple dacă s-o răspîndi prin stepă zvonul că arați cu arma în mînă ? Vreți poate să se molipsească de panică şi brigăzile învecinate ? Asta vreți, da ?

– Ia ascultă... începu Leonid printre dinți, privindu-l fără să-l vadă. Pentru ce ai venit ?

– Am venit să-ți spun să iei imediat de pe tractoare armele astea tîmpite de vînătoare şi să le ascunzi pe toate. Asta-i tot !

– Nu pot.

– De ce ?

– Pentru că atunci membrii brigăzii mele ar fugi într-adevăr cu toții ! Cînd au să fie prinși ucigaşii, băieții le vor ascunde şi fără să li se spună !

– Eu însă, îți ordon să le iei acum !

– Ia-le dumneata.

– Repet : îți ordon !

– Dă-mi ordin scris.

Krasniuk sări în picioare și fugi spre mesteacănul de pe mal.

– Știu că dumneata faci ceva pe ordinele mele, spuse el, ștergîndu-și cu batista fața trandafirie și transpirată. Ți-am dat ordin să-l scoți de aici pe băiatul ăsta, dar tot aici îl văd...

– E fiul brigăzii, spuse Leonid, continuînd să stea pe mal, ca și pînă atunci, cu umerii aduși, ca un om obosit.

– Și ăsta-i tot romantism ?

– Nu e viață... viață aspră, dură...

Era clar că discuția lor se apropia de sfîrșit și Krasniuk, mirat nu atît de încăpățînarea, cît de neașteptata stăpînire de sine a tînărului brigadier, stăpînire care-l făcea de două ori mai puternic, se învîrti fără rost în jurul pomului.

– Nu, e nemaipomenit ! Să desțelenești cu arma în mînă ! spuse el neștiind ce să mai facă. Dar de ideea asta prostească pot să afle cei de la raion, ba chiar și cei de la Barnaul.

– Va să zică, asta e ! exclamă Leonid, cu un zîmbet tăios. Vă e frică să n-o încasați din partea conducerii ? !

– N-are de ce să-mi fie frică ! Frică să-ți fie dumitale ! strigă Ilia Ilici. De data asta, n-am să-ți mai rabd samavolniciile și am să iau măsurile necesare. Numai dumneata ești vinovat de toate și nimeni altcineva... De n-ai fi provocat cearta cu colhozul, nu s-ar fi întîmplat nici tragedia asta !

Leonid se ridică încet, cu pumnii strînși.

– Altceva ce mai ai de spus ?

– Vei afla din ordin.

VI

Toate cele patru zile pînă la înmormîntarea lui Kostea Zarnițin, cerul întunecat a plîns deasupra stepei. Vremea se stricase încă din dimineața pe care nu mai apucase

s-o vadă tînărul blond şi vesel din brigadă, iar după amiază începuse să cearnă o ploaie liniştită, tristă şi nesfîrşită. Se întunecase repede şi oamenii nu mai știau ce să creadă, căci se lăsă întunericul mult mai devreme decît ar fi fost firesc. Noaptea aceasta li se păru nesfîrșită, chinuitoare, nu ca de primăvară, ci mai curînd de toamnă. Spre dimineață, ploaia se opri, se mai lumină şi toată lumea bănuia că se vor ridica, sîngerii, zorile ce vor începe să joace ca apa unui rîu peste un prag de pietre, reînviind lumea în aşteptarea soarelui. Dar răsăritul fu gol ca un pustiu şi soarele nu se mai întoarse spre pămînt. Nu nori veneau dinspre apus, ci un văl gros, cernit, ce acoperi întreaga boltă. Şi din nou începu să plouă. Dar acum se stîrni și vîntul, și apa năvăli ca o vijelie. Ce-i drept, trecu repede, dar lăsă în urmă frigul. Nimic nu mai amintea primăvara în stepă ! Se înscăunase toamna siberiană, rece şi abătută, ce-ţi strîngea dureros inima plină de jale.

Bănuiți de uciderea lui Zarnițîn, Orefi Severianov şi doi prieteni de băutură de-ai lui, fuseseră arestați. Fusese arestat și Vanka Sobol, socotit complice. Fireşte, organele anchetatoare nu avuseseră încă timp să ajungă la o concluzie, dar mai toți oamenii, și cei din crîngul Iepurelui, şi locuitorii din Lebeajie, erau siguri de vinovăţia tuturor arestaților, pe care o şi socoteau dovedită. Aveau de altfel destule motive să creadă asta.

Crima aceea mîrșavă uluise întreg Lebeajie. Reieșea că reaua-voință, care, fără îndoială, mocnise de la început printre oamenii din sat, dar care nu se manifestase deschis decît în urma morții subite a lui Kuprian Zaharovici, înlesnise ațițarea patimilor ascunse ale ucigașilor. Nici unul dintre săteni nu uita că-l lăsaseră de capul lui pe Orefi Severianov, că nu-l pusese nimeni la punct la timp şi cu toată severitatea pe nărăvitul ăsta. Așa stînd lucrurile, pata neagră cădea asupra întregului sat.

În urma miliţiei sosi în crîngul Iepurelui un grup mare de săteni. Veneau să împartă cu brigada lui Bagreanov nenorocirea aceea îngrozitoare ce se abătuse asupra tu-

turor, cu gîndul să îndrepte, să reia relațiile pe o bază nouă. Cei din brigadă însă, deși nu dovediră față de ei o atitudine dușmănoasă, nu se purtară nici prea prietenește. Știau bine că nu puteau învinui de crimă pe toți sătenii dar, în pofida rațiunii, nutreau față de sat o anumită înstrăinare și neîncredere. Noaptea în care arsese stepa lăsase urme, urme adînci, care săpaseră o prăpastie între brigadă și sat...

În urma celor din Lebeajie, sosiră buluc în crîngul Iepurelui tot felul de împuterniciți. Veneau nu numai din Zalesiha, ci și din îndepărtatul centru raional. Toată lumea avea acum deodată treburi foarte urgente și foarte importante în crîngul Iepurelui ! Toți puneau la nesfîrșit tot felul de întrebări despre Kostea Zarnițîn și despre ceea ce știau membrii brigăzii în legătură cu noaptea aceea tragică. Umblau în grupuri prin tabără, se încruntau semnificativ și șușoteau între ei, părînd foarte, foarte ocupați cu dezlegarea misterului ce înconjura crima.

Nu se poate spune totuși că împuterniciții n-au adus nici un folos. Din inițiativa lor au fost într-adevăr luate măsurile cele mai diverse pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a brigăzii : au fost aduse tot felul de alimente din Lebeajie, a apărut ca prin farmec o baie lîngă iaz, caravana cinematografică raională a proiectat unul dintre filmele care făcuseră vîlvă prin 1930, din Zalesiha au fost trimise suluri groase de afișe noi și vreo douăzeci de cărți, și toți membrii brigăzii își luară salariul cuvenit. Mai veni și o prăvălie-furgon, în care se puteau cumpăra destul de ieftin nu numai lucruri de vară, ci și de iarnă, nu numai pentru oameni mari, ci și pentru copii. Probabil că totul s-ar fi putut face cu un număr mult mai mic de oameni, dar la urma urmelor, nu era o greșeală prea gravă.

Autoritățile locale voiseră să-l înmormînteze pe Kostea Zarnițîn la Zalesiha, cît mai departe de brigadă, ca moartea lui tragică să fie dată cît mai curînd uitării. Dar membrii brigăzii lui Bagreanov cerură insistent ca tovarășul lor să rămînă în apropierea taberei, să fie în-

mormîntat în cîmp deschis, ca marea de aur a grîului să se legene chiar din vara aceasta în jurul locului său de odihnă.

– Altă aiureală ! mîrîi Krasniuk.

– Ce vezi dumneata rău în asta ? îl întrebă Leonid.

– Cum de nu înțelegi ?! Își vor aminti totdeauna...

– Foarte bine, răspunse Leonid. Mormintele ostașilor n-au speriat și n-au slăbit niciodată voința nimănui. Știu acest lucru din război. Voința se călește, doar, lîngă mormintele ostașilor !

– Bine, dar aici nici nu există cimitir !

– Acum o să fie... Unde se înstăpînește omul, trebuie să fie de toate.

Kostea Zarnițîn fu înmormîntat în ziua de 7 mai, la apusul soarelui, în timpul preluării de seară a schimbului. Sosiră pe neașteptate o mulțime de tineri noi-veniți din împrejurimi. Cînd îi văzură, reprezentanții autorităților locale, să-și pună mîinile în cap și alta nu ! Luaseră doar, în mare secret, toate măsurile ca vestea fioroasei crime să nu se împrăștie prea mult prin stepă, ca nu cumva tineretul să intre în panică. Dar cum poți opri o astfel de veste să călătorească în voie ? Funcționase și de data asta cu deplin succes metoda specială de transmisiune la distanță în stepă, metodă denumită nu se poate mai plastic de cazahi „ureche lungă“...

O dată cu sicriul lui Zarnițîn fură aduse în crîngul Iepurelui și ziarele, din care tinerii citiră Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. privitor la introducerea pedepsei cu moartea pentru crimă. Membrii brigăzii începură să discute cu însuflețire :

– La țanc a venit ! Parcă au știut de nenorocirea noastră !

– Se vede că se petrec multe nenorociri de-astea...

– Vezi bine ! De-aia au și dat Decretul ăsta !

Leonid Bagreanov nu-și luă ochii de pe ziarul în care era publicat Decretul nici cînd ajunse lîngă mormînt. Cînd îi veni rîndul să rostească cuvîntul de despărțire,

începu să răsucească în toate felurile gazeta, făcînd-o să foşnească.

– Vorbeşte, îl zoriră cei din spate.

– Dragul nostru Kostea, ai auzit tu vreodată cum freamătă lanurile de grîu ? spuse Bagreanov, învingîndu-şi cu greu înecul, dar vorbind totuşi înăbuşit, ca de sub pămînt. Poate că n-ai auzit... Ţi-ai trăit doar toată viaţa la Moscova. De acum înainte îl vei auzi însă mereu... Vară de vară !

Vorbele lui sunară ca un jurămînt.

Începuse să se întunece cînd oamenii se împrăştiară de lîngă mormîntul proaspăt. Doi dintre tineri, oprindu-se să-şi aprindă cîte o ţigară pe drumul ce ducea la tabără, îşi făcură mărturisiri, îngîndurați :

– Acum nu mai plec de aici nici în ruptul capului.

– Da' ce, te bătea gîndul s-o ştergi ?

– Mă bătea...

Peste noapte se lăsă ger ca iarna, iar în zori se dezlănţui în toată stepa Kulundă o violentă viforniță nordică, pe care oamenii n-au uitat-o pînă în ziua de azi. Se zbătu cu furie pînă către amiază, opri toate tractoarele, smulse din pămînt numeroase corturi de-ale brigăzilor, rostogoli butoaiele goale, iar prin crînguri culcă mestecenii la pămînt. Cînd se domoli oamenii văzură toată stepa acoperită de la un capăt la altul cu un giulgiu alb. Nu viforniţa bîntuise, ci moartea în persoană...

Capitolul al nouălea

I

Zăpada pieri ca prin farmec şi, chiar a doua zi după viscol, se înstăpîni o vreme atît de însorită şi de caldă, cum nu mai avuseseră oamenii parte în primăvara aceea în Altai. Un văl feeric de ceaţă unduitoare înecă depărtările şi, în sfîrşit, pămîntul putea răsufla în voie. Se iviră iar păsările şi ciripitul lor drag răsună din nou deasupra stepei.

Dar brigada lui Bagreanov era ameninţată de o nouă nenorocire.

A doua săptămînă de arat se încheia. Din fericire, tractoarele mergeau bine chiar şi prin ţelina reavănă, tăind ca untul brazda de iarbă umedă. Fuseseră arate trei pătrate vecine unul cu altul, adică şase sute de hectare, şi ajunseseră la punctul ce-i despărţea de pămînturile brigăzii lui Gromov. Începuseră acum să taie fîşii, cu plugurile, al patrulea pătrat, dincolo de marginea apuseană a crîngului Iepurelui. Aşa că tabăra şi crîngul se aflau în unghiul drept format de uriaşa întindere de arătură. Nimeni nu se mai îndoia acum că brigada îşi va îndeplini planul de arătură de primăvară, chiar şi fără cel mai puternic dintre tractoarele sale.

Pînă una, alta, însă, în ţelina arată de brigadă nu vîrîse nimeni nici un bob de grîu. Încă din primele zile ale lunii mai, cînd soarele uscase pentru prima dată pămîntul, membrii brigăzii se apucaseră să discuiască, să grăpeze şi să netezească cu tăvălugul arătura. Primul pătrat fusese încă de pe atunci pregătit pentru semănat. Dar membrii brigăzii nu izbutiră să înceapă atunci se-

mănatul, întrucît cei de la colhoz nu le aduseseră la timp sămînța. Iar mai pe urmă, cum să semeni pe vreme rea?

Așa trecu timpul cel mai nimerit pentru însămînțări. În ceilalți ani, toate raioanele din sudul stepei Kulunde terminau operația aceasta pe la mijlocul lui mai, și membrii brigăzii, care știau asta, începură să fie cam îngrijorați, întrebîndu-se dacă vor mai izbuti să însămînțeze pămîntul desțelenit în cele cîteva zile de primăvară tîrzie în care o mai puteau face. Iată marea întrebare care frămînta acum pe toți membrii brigăzii.

În dimineața zilei de zece mai Leonid Bagreanov se trezi cu un singur gînd: trebuie să însămînțăm, trebuie, trebuie. Să însămînțăm zi și noapte! Fără să pierdem un minut! Soarele nu răsărise încă, dar Leonid se și învîrtea în jurul semănătorilor, cercetîndu-le pe toate părțile și recitînd, ba cu glas tare, ba în gînd, versurile lui Martînov despre Ermak[1], versuri atît de dragi lui altădată.

Moș Ionîci se apropie de el fără zgomot.

– Ce tot bodogăni acolo? Vreo rugăciune să stea ploaia?

– Niște versuri despre Ermak, răspunse Leonid. El a fost doar primul care a semănat în stepa asta!

– Ermak Timofeevici?

– Da...

Ionîci își clătină capul pletos și cărunt.

– Mult se mai împotrivește țelina noastră!

– Acum n-o să se mai împotrivească, spuse Leonid. Dar cum stăm cu vremea, Ionîci? Nu se întoarce?

– Naiba o mai știe! răspunse bătrînul. Azi e într-adevăr o primăvară nemaivăzută! Nici nu țin minte să mai fi avut în zilele noastre alta la fel... Cică toate ploile astea-s din cauza atomicii... Așa-i, ori nu-i așa? Va să zică, nu știi... Ei, dar tu ce faci, te apuci de semănat? De... trece vremea, trece! Grîul ar fi trebuit să înverzească pînă la vremea asta! Ce gînd ai?

---

[1] *Ermak* (Timofeevici) (? – 1584) ataman de cazaci, cuceritorul Siberiei (n. ed.).

– Să semăn! răspunse Leonid.

– N-o să-ți meargă semănătorile, brigadierule! E încă umed.

– O să încercăm! Dar dacă au să meargă?

– Nu mai ai răbdare?

– Numai de-ar aduce astăzi sămînța!

– Au s-o aducă, îi răspunse Ionîci hotărît. Au făgăduit. Și, Leonid, să nu crezi, fiule, că oamenii nu înțeleg...

Dimineața aceea aduse bucurie în sufletul tuturor. Bolta cerului era curată și lucioasă ca mătasea, soarele era orbitor, iar ceața se scurgea prin stepă în șiroaie repezi.

Curînd după preluarea schimbului, sosi și camionul colhozului, cu grîul de sămînță. Leonid Bagreanov îl întîmpină pe șofer cu un zîmbet prietenos și cînd se văzu cu foaia de însoțire în mînă, o privi cîteva clipe aproape admirativ. Da, acum aveau sămînță, aveau și puteau începe semănatul!

– Să nu mîncați din grîu, îl sfătui șoferul. Să nu mîncați din el că agronoama l-a udat cu nu știu ce porcării! Ține în sticle niște... bacterii de-ale în stare lichidă...

– Aha, știu!

Leonid se uita la camionul oprit ceva mai încolo și miji din ochi, așa cum mijesc uneori vînătorii cînd se află pe urma vînatului.

– Dar ăsta cine mai e? întrebă el mirat.

Cu o clipă în urmă sărise din cabină Tonia. Se întorcea de la Zalesiha, unde fusese în legătură cu arestarea lui Sobol. Iar acum, un tip îmbrăcat ca la oraș, cu o pălărie verde ca fierea pe cap, se ridicase în picioare pe platforma camionului, pe sacii cu grîu, și-și scutura poalele paltonului său cusut după ultima modă, dar de proastă calitate.

– Un conferențiar, răspunse șoferul și oftă a compătimire.

– Ei, fir-ar să fie ! mîrîi Leonid.
– V-au scos sufletul, nu-i așa ?
– Nu ne mai lasă în pace !
– Muncă de agitație, ce să-i faci !

Conferențiarul nu coborî imediat din camion. Fără a-și lăsa din mînă servieta de piele galbenă, mare cît un geamantan și tivită pe la toate cusăturile cu rame de nichel, se învîrti întîi ba pe lîngă o margine a camionului, ba pe lîngă alta, cu ochii la roțile pline de noroi, ca pînă la urmă s-o pornească hotărît spre cabină, alegînd astfel calea cea mai comodă pentru a ajunge pe pămînt.

Pînă să coboare el, Bagreanov ajunsese lîngă mașină.

– Presupun că dumneata ești brigadierul acestei echipe ! spuse noul sosit, potrivindu-și repede hainele pe el. Îmi face foarte, foarte mare plăcere să vă cunosc, adăugă el, zîmbind cald și plin de bucurie. Sînt foarte bucuros că v-am întîlnit... pe întinderile astea... înțelenite ! Vai, cît de nemărginită e stepa !

Numai după ce spuse toate acestea și se încredință că fusese bine înțeles și că intențiile lui cele mai nobile au fost pe deplin limpezite, se înclină cu grație și se recomandă :

– Conferențiar Marcenko !

În ciuda primei impresii, noul sosit îi plăcea tot mai mult lui Leonid. Deși părea mereu pus pe rîs și avea o slăbiciune pentru tot ce era la modă, părea un om cu suflet deschis și extrem de simpatic, și, mai ales, convins că venise în stepă să săvîrșească o faptă mare. Îi ținu binevoitor în palma sa aspră mîna fină și-l întrebă :

– Veniți din Barnaul ?

– Da de unde ! Sînt de la Moscova ! și pe fața lui rotunjoară, virgulele subțirele ale sprîncenelor ca de fată se ridicară a mirare. Ce tot vorbești, tinere ! repetă el vesel, mulțumit și cu importanță. Vin din partea societății noastre... De altfel, inițiativa îmi aparține... Sînt bucuros că pot oferi ajutorul necesar tinerilor entuziaști ai valorificării pămînturilor înțelenite !

– Am înțeles. Și care va fi teama conferinței dumitale ?

Marcenko zîmbi plin de făgăduieli, făcînd probabil haz în sinea lui, fără răutate însă, de acest tînăr brigadier, căruia, firește, nici nu-i trecea prin cap ce noroc dăduse peste brigada lui. Apoi îi comunică cu cea mai distinsă dintre politeți :

– Tema conferinței mele este următoarea : „Ce trebuie să știe noii-veniți despre viața în stepa înțelenită".

– O, interesant ! Dar mai concret ?

Conferențiarul zăbovi cu răspunsul, își dădu cochet peste cap ochișorii albaștri și preciză cu demnitate :

– Cum să se păzească de focarele de boli.

– Sînteți medic ? făcu Leonid, cam mirat.

– Epi-de-mio-log, rosti Marcenko răspicat, dar cam imprecis, lăsînd totuși impresia că el se află pe o treaptă superioară față de medicii obișnuiți.

– Și avem noi aici focare de boli ?

– Firește ! Tocmai asta e !

Fără să vrea, Leonid se uită în jur.

– Aici, tinere, e locul ideal pentru aceste focare ! adăugă Marcenko, care-i urmărise privirile. Pădurea, stepa înțelenită, lacul cu vegetația-i bogată...

– Deh, o să vă ascultăm ! se învoi Leonid. Se grăbea să termine cu revizuirea semănătorilor și n-avea timp pentru discuții inutile. Numai că, uite ce-i, tovarășe conferențiar, acum n-are cine să vă asculte conferința pentru că în tabără nu sînt decît cinci oameni care nu dorm... Iar cinci oameni nu pot constitui un auditoriu !

– Dar unde sînt ceilalți ? întrebă conferențiarul, arzînd de dorința de a acționa cît mai repede.

Leonid nu-și putu stăpîni un zîmbet.

– Un schimb a ieșit la lucru... începu el.

– Da, firește, firește...

– ...iar celălalt se pregătește de culcare...

– Da, da, da ! spuse conferențiarul, încruntîndu-se, vădit întristat. Așa e !

– Aşa că va trebui să aştepţi, tovarăşe conferenţiar, să se sature oamenii de somn. Pînă atunci, plimbă-te şi dumneata prin ţelină şi cercetează-ne focarele...

– Iartă-mă, tinere, dar eu trebuie să plec mai departe ! protestă, cu vioiciune, Marcenko. Mă aşteaptă maşina ! Ştii ce itinerariu mare am ? Mii de noi veniţi trebuie să-mi asculte conferinţa ! E foarte important ! Foarte important !

Leonid dădu a neputinţă din umeri şi din mîini.

– Vezi, tovarăşe dragă, eu n-am dreptul să silesc nişte oameni care au muncit toată noaptea să-ţi asculte conferinţa ! Li se lipesc ochii de somn ! Cad din picioare !

Marcenko îşi îndreptă spinarea şi exclamă :

– Conferinţa mea au s-o asculte, te asigur !

– Bine, să mergem să-i întrebăm ! se învoi Leonid, sigur că numai după ce va vedea în ce hal de oboseală sînt oamenii, Marcenko o să se astîmpere.

Băieţii din schimbul de noapte îşi fumau ultima ţigară înainte de culcare, scoţîndu-şi hainele şi încălţările murdare, desfăcîndu-şi paturile şi discutînd moale şi somnoros. Grea, vai, ce grea mai e munca de noapte pe tractoare şi remorci ! Dimineaţa nu-ţi mai arde de nimic. Nu vrei altceva decît să dormi. Nimeni nu aruncă nici măcar o privire conferenţiarului care intrase în cort şi nimeni nu spuse nimic cînd brigadierul îi vesti că vizitatorul dorea să le vorbească despre felul în care trebuie să se păzească de focarele de boli.

Numai că Marcenko dădu dovadă de o stăpînire de sine într-adevăr de invidiat în această împrejurare grea. Văzînd că pereţii cortului sînt plini de afişe de pe care îl priveau ţiştarii, înaintă hotărît şi îşi lăsă la fel de hotărît pe un colţ de masă servieta mare cît un geamantan. După care începu, uimitor de vesel şi de însufleţit :

– Minunat ! Mi-nu-nat ! Sînt mulţi ţiştari pe aici, dragi tovarăşi ? Cine-mi spune ?

Dar cui îi ardea să vorbească acum de ţiştari ?!

– Minunat ! repetă Marcenko.

– Nimeni nu i-a numărat, răspunse în cele din urmă, în numele tuturor, Petrovan, care se nimerise şi el în cort.

– Totuşi... Găsiţi multe găuri de vizuină ?

– La tot pasul !

Marcenko ridică din sprîncene şi se uită la Leonid.

– Ştiam eu !

Petrovan, chinuit în adîncul sufletului său pentru că se socotea principalul vinovat în întîmplarea de tristă memorie cu ţiştarii, se aşeză prudent lîngă servieta mare cît un geamantan a lui Marcenko şi întrebă, asudat şi îmbujorat :

– Tovarăşe conferenţiar, sînt periculoşi ?

– În ce sens ? întrebă Marcenko, care nu pricepuse ce voia să ştie băiatul.

– Pentru stomac.

– Nu cumva îi mîncaţi ?

– Ei... S-au mai întîmplat şi de astea...

– To-ova-răşi ! spuse Marcenko, prelung, holbîndu-şi ochii. O, e îngrozitor !

Şi se aşeză.

Cîţiva dintre băieţii schimbului de noapte trăseseră cu urechea la spusele conferenţiarului şi, încetul cu încetul, se lăsaseră de treburile lor şi începuseră să-l asculte. Unul, văzîndu-l acum atît de speriat, spuse tocmai din colţul îndepărtat în care se afla :

– Dar prin ce-i infecţioasă carnea lor ? Că doar am prăjit-o pe foc !

– Dar nu de carne e vorba ! îi răspunse Marcenko, strîmbîndu-se chinuit.

– Dar ce ?

– Tovarăşi, tovarăşi ! rosti Marcenko a dojană, dîndu-şi seama de ce se petrece. Cred că ştiţi şi dumneavoastră regula : întrebările se pun la sfîrşit !

– Ce ziceţi, băieţi, ascultăm ? propuse Leonid.

– Lasă-l să vorbească, răspunseră totuşi cîţiva băieţi, deşi neprietenos şi în silă.

Şi iată-l pe Marcenko la masă, într-o poză de conferenţiar.

– Dragi tovarăşi, aţi venit aici ca să valorificaţi şi să populaţi întinderile acestea înţelenite şi pustii, începu el. Sînteţi nişte oameni curajoşi, neînfricaţi. Nu v-aţi temut de greutăţile inevitabile oricărei acţiuni mari. Ţara noastră e mîndră de voi. Cinste şi slavă vouă ! Dar mă îndoiesc că voi, dragi prieteni, ştiţi exact ce anume vă ameninţă viaţa aici ! Sînteţi convinşi că vă sînt duşmane vînturile şi gerurile, lipsa apei potabile şi a locuinţelor călduroase ? Nu ! Altceva vă ameninţă !... Bolile ! Bolile cu focar !

Ascultătorii se aşezaseră pe paturile lor, ceva mai departe de masă, în cele mai diverse poziţii şi-l priveau plictisiţi, neîndurîndu-se încă să-şi lase baltă treburile de dinainte de culcare. Unul îşi mai scotocea, cine ştie pentru ce, rucsacul, altul îşi tăia bătăturile de la picioare, iar al treilea, îşi vîra fără ruşine mîna sub cămaşa murdară şi se scărpina cu desfătare...

– Oamenii de ştiinţă sovietici au stabilit de mult, îşi continua Marcenko conferinţa lui, plin de un optimism fără margini, că în locurile nepopulate şi încă nevalorificate, există focare de infecţii pentru animalele sălbatice, periculoase şi pentru om. Unul dintre cei mai mari învăţaţi ai noştri, vestitul Pavlovski, le-a denumit infecţii de focar naturale. Datorită unei munci pline de abnegaţie de cîţiva ani a cercetătorilor, foarte multe din aceste infecţii sînt astăzi suficient de bine studiate. În stepele Altaiului şi ale Cazahstanului, după cum se ştie acum precis, există focare de diferite boli : friguri, tifos exantematic transmis prin căpuşe, febra recurentă transmisă tot prin căpuşe, encefalita, transmisă de ţînţari, leishmanioza şi tularemia... Unde se găsesc focarele astea ?

Marcenko zîmbi, ca şi cum se pregătea să-i fericească cu ceva pe auditorii săi. Apoi ridică brusc mîna, arătînd spre afişe :

– Acolo unde trăiesc aceste rozătoare !

– Ţiştarii ? întrebă uluit Petrovan.

– Da ! răspunse Marcenko. De altfel, urmă el, oriunde există animale mici, ca hîrciogii, căței ai pămîntului, nevăstuici, șoareci săritori, șobolani de apă sau șoareci... Pe scurt, unde sînt multe vertebrate, sînt și mulți paraziți !

– Căpușe ? întrebă Petrovan care pînă una, alta era deocamdată singurul auditor într-adevăr interesat de însuflețita prelegere pe care o asculta.

– Da, căpușe ! răspunse Marcenko. Căpușele sînt extrem de primejdioase pentru om. În organismele multor animale sălbatice mici, să zicem, de pildă, în organismele țiștarilor, se găsesc așa-zisele *richettsi*. Acestea sînt niște germeni minusculi care produc febra „q". Boală grea și periculoasă care nu seamănă cu frigurile obișnuite, ci mai degrabă cu pneumonia. Așadar, dacă aceste căpușe sug din sîngele unui țiștar bolnav, ele însele devin purtătoare ale germenilor febrei „q". De altfel, ele îi păstrează în corpul lor cel puțin trei ani de zile, ba chiar îi transmit prin ouă urmașilor ! În felul acesta, căpușele nu numai că răspîndesc germenele bolii, ci îl și perpetuează cu tărie în natură ! Iată, dragi tovarăși, ce sînt căpușele ! Primăvara, cînd sînt flămînde și mai active ca oricînd, atacă omul și-l pot infecta cu o boală grea. Iar voi, în loc să vă păziți, aduceți în tabără țiștari cu căpușe !

Marcenko hotărî să facă o pauză, ca auditorul să poată cugeta adînc la cele spuse de el și începu să-și frunzărească fără motiv hîrtiile pe care le avea în față, ca să producă un efect în plus. În timpul ăsta, Ibrai Hasanov, care ședea pe pat, destul de aproape de masă, își suflecă un crac al pantalonului pînă la genunchi, își strînse cu amîndouă mîinile pulpa păroasă și-l întrebă :

– O căpușă ca asta, nu ?

Lui Marcenko mai-mai să-i iasă ochii din cap.

– Măi, ce mai suge ! mormăi Ibrai, cînd văzu mutra conferențiarului, și se apucă să se scarpine.

– Stai ! Oprește ! strigă Marcenko ca ieșit din minți, și se repezi la el.

După ce se uită la căpuşă, Marcenko rosti cu voce tragică :

– Da, ea e ! Cîteva clipe, avu aerul unui om adînc nefericit ; apoi însă, se înseninã din nou, ca luminat deodată de soare. De altfel, s-a nimerit tocmai bine ! Aşteaptă, n-o atinge ! şi-şi reluă cu aerul lui dinainte conferinţa. Aşadar, dragi tovarăşi, după terminarea lucrului, înainte de culcare, trebuie să vă pipăiţi tot corpul cu minuţiozitate, repet, cu mi-nu-ţio-zi-ta-te ! În primul rînd trebuiesc cercetate, fireşte, gîtul, ceafa, subsourile şi regiunile de la vintre.

– Ce-s alea vintre ? făcu Ibrai pe prostul.

Marcenko, naiv, crezînd că tătarul chiar nu-l înţelesese, arătă cu amîndouă mîinile unde îşi are omul vintrele. Cîţiva băieţi pufniră ; unul rîse chiar subţirel.

– De ce rîdeţi ? îi repezi Ibrai Hasanov, făcînd pe supăratul. Ce-i de rîs aici ? Mai bine v-aţi lăsa jos pantalonii şi v-aţi cerceta regiunile de la vintre !

De data asta, un hohot de rîs general făcu să se cutremure tot cortul. Şi asta se întîmpla pentru prima oară în săptămîna aceea.

– Să lăsăm glumele, tovarăşi ! spuse Marcenko, oarecum supărat. Continui. Nu, nu, stai şi n-o atinge ! îi spuse el din nou lui Ibrai. Aşadar, e necesar să-ţi cercetezi corpul regulat şi cu minuţiozitate. Dacă descoperi că ai căpuşe, să le scoţi imediat, să le pui în petrol...

– În petrol ? se auziră mai multe glasuri.

– ...sau în acid fenic.

– Şi dacă nu ai nici petrol, nici acid fenic ?

– Atunci să le arzi, răspunse tăios conferenţiarul.

– O să aprindem cîte un foc mare de fiecare dată, că la noi e plin de căpuşe, spuse cineva, şi toţi rîseră din nou, închipuindu-şi cum se va înghesui brigada în jurul focului, căutîndu-se de căpuşe ca să le ardă.

Conferenţiarul făcu semn cu mîna, cerînd linişte.

– Am să vă spun acum în ce fel să vă scoateţi căpuşele de pe corp, spuse el, apropiindu-se de Ibrai. Trebuie s-o

faceţi cu mare grijă, ca aparatul perforant să nu rămînă în rană. Ia arată-mi, tinere, cum faci dumneata ! Dar nu apucă Ibrai să-şi pună unghia în funcţie, şi conferenţiarul ţipă, cutremurîndu-se din tot corpul.

– Stai, stai, ce faci ?! Cine trage aşa ? Ce-i cu dumneata ? Căpuşa se trage încet, foarte încet, cînd spre dreapta, cînd spre stînga, încet şi cu grijă ! Ia mai încearcă o dată...

Ibrai se apucă s-o scoată aşa cum îl învăţase conferenţiarul, dar degeaba o trăgea el cînd spre stînga, cînd spre dreapta, că n-o putea răzbi.

– Nu iese ? întrebă Kraiuşka.

– Se ţine bine, vampirul dracului !

– Apucă-l de coadă, Ibrai, de coadă !

– Ce coadă ? Unde-i vezi coada ?

– Staţi, staţi, interveni Marcenko. Cînd o căpuşă s-a înfipt prea adînc, cel mai bine e s-o ungi cu grăsime. Grăsimea îi astupă orificiile respiratorii, căpuşa încetează de a mai suge sînge şi atunci e mai uşor s-o scoţi.

– Uite – a dracului ! se miră Ibrai şi, făcînd pe poznaşul, se apucă să-şi schimonosească vorba. Hei, acum ştim eu cu ce scoatem la tine ! Cu grasi-imi ! Băieţi, zice la Fenia, aduci la mine juma de kil unt proaspăt ! Dai eu afar pe vampir asta !

Ultimele lui cuvinte fură acoperite de o explozie de rîs şi de chiotele care nu se potoliră vreo două minute. Iar cînd căpuşa fu arsă în foc, se stîrni o hărmălaie de neînchipuit. Tăcerea, deprimarea şi tristeţea care dăinuiseră toată săptămîna, otrăvind tuturor viaţa, dispăruseră în numai o oră. Toate amărăciunile şi nenorocirile fuseseră date uitării. Tinereţea învinsese. Trăia şi triumfa !

La început, Marcenko se cam supără puţin pe auditorii săi, dar îşi dădu repede seama, mirat, că pentru ei rîsul era o necesitate absolută, care-i desfăta la culme şi le aprindea o lumină nouă în ochii obosiţi. Atunci se întoarse spre Bagreanov şi fu nevoit să-i şi laude :

– Ce oameni veseli !

– Totdeauna sînt așa ! răspunse Leonid, care rîdea și el vesel, nestăpînit, dîndu-și capul pe spate și frecîndu-și de bucurie pieptul cu palma.

Și nu după mult, chiar sub ochii conferențiarului, se produse o minune. După ce se săturară de rîs cu lacrimi, tinerii deveniră deodată de nerecunoscut. Unde pieriseră oboseala, încruntarea și răceala lor ? Se adunară cu toții în jurul mesei și începură să vorbească, să discute și să-i pună lui Marcenko o mulțime de întrebări.

– Tovarăși, conferința continuă ! le aminti Leonid.

– Așadar, continui, zise Marcenko cu o privire fericită, cînd se făcu liniște. Cum să te aperi de căpușe ? Și le vorbi cu pasiune despre măsurile de profilaxie socială ; de lupta împotriva rozătoarelor și a căpușelor, de alegerea locului pentru tabără, de arderea ierburilor uscate din jurul lui și de pulverizarea cu substanțe otrăvitoare.

– Iertați-mă că vă întrerup, tovarășe conferențiar, spuse Leonid, prinzînd momentul, dar am o întrebare : aratul țelinei are vreo importanță în lupta împotriva rozătoarelor și a căpușelor ?

– Desigur ! răspunse Marcenko. Aratul țelinei este prin el însuși o măsură excelentă de asanare a locului ce va fi populat ! Prin el se distrug vizuinele rozătoarelor, iar căpușele, îngropate adînc, mor !

– Așa gîndeam și eu, spuse Leonid. Tovarășe conferențiar, ca să fiu sincer, această ultimă metodă de luptă împotriva rozătoarelor și căpușelor ne place cel mai mult ! Vă pot asigura că o să nimicim fără cruțare prin metoda asta bolile cu focar. Vino la noi la vară și o să vezi țelina arată pe o rază de cîțiva kilometri în jurul taberei noastre. Asta va însemna sfîrșitul căpușelor !

– Acum, despre profilaxia individuală, urmă Marcenko și, vîrîndu-și mîna în servieta mare cît un geamantan, scoase o plasă de culoare închisă pe care o puse pe masă. În primul rînd, dragi prieteni, trebuie să vă gîndiți la îmbrăcămintea voastră. Cine iese la lucru pe țelină, trebuie neapărat să aibă salopetă, întrucît ea

apără perfect de căpușe. Dacă n-are salopetă, hainele trebuiesc bine închise : pantalonii vîrîți în cizme, cămașa sau haina în pataloni, iar pe deasupra, cureaua bine strînsă. Manșetele și gulerele trebuiesc bine lipite de corp. Uite așa, vedeți ? adăugă el, cît pe ce să se sugrume. Fața i se întunecase toată din cauza afluxului de sînge... Iar ca să-ți aperi gîtul și capul de căpușe, veți pune pe umeri plasa asta. Această plasă, denumită a lui Pavlovski, e îmbibată cu soluție de naftalizol cu un mic adaos de terebentină. Se pune uite așa...

– Și trebuie să umbli totdeauna cu ea ? se minună Ibrai.

– Totdeauna ! răspunse conferențiarul de sub plasă.

– Și pe căldură ?

– Îhî !...

– Tovarășe conferențiar, am înțeles perfect ! Scoateți-vă drăcia aia din cap, că ați și început să horcăiți ! strigă Ibrai.

Și rîsul cutremură din nou cortul.

– Vă mulțumim pentru conferință, îi spuse Leonid lui Marcenko, abia stăpînindu-și rîsul, cînd acesta părăsi tabăra. Ne-a plăcut foarte mult ! Păcat că n-a ascultat-o toată brigada...

Hohotele de rîs, țipetele, strigătele, oftaturile și gemetele mai răsunară încă mult timp în cort. Ce haz făceau oamenii ! Cîte unul se tăvălea pe jos, căci îl durea burta de atîta rîs, altul se rostogolea în pat, dînd nebunește din picioare, altul abia mai răsufla...

În ceasul acela de neuitat, în sufletul lui Leonid, în care bezna domnise mai bine de o săptămînă, se aprinse din nou lumina care îl lumina în primăvara aceasta. Toate nenorocirile care se rostogoliseră ca viitura deasupra capului său fură deodată uitate : sufletul lui tînăr și plin de viață obosise de atîta suferință. El avea acum nevoie ca de aer de bucurie și începu s-o caute pretutindeni, în orice muncă de care i se apucau mîinile, în

toate discuțiile pe care se întîmpla să le poarte cu oamenii, în stepa scăldată de soare, și în cîntul păsărilor.

Îndată după conferință, se duse la Timofei Repka, care se întorsese de vreo trei zile de la spital și care lucra pe tractorul lui Zarnițîn. În ziua aceea, Timofei se apucase de îngrijirea tehnică a tractoarelor, cum făceau în ultima vreme toți tractoriștii, pe rînd. Leonid îl ajută mai mult de o oră, apoi, cînd terminară treaba, atașară de tractor o semănătoare și plecară pe arătură. Cînd încărcară coșul semănătorii cu boabe, la capătul primului cîmp unde sămînța abia fusese descărcată, Leonid îi spuse :

– Urcă Repka, și dă-i drumul !

Dar semănătoarea, grea, se înfunda în arătură mai mult decît trebuia, și, de aceea, Leonid fu nevoit să regleze discurile în cîteva rînduri. Pe la mijlocul turului reuși totuși. Semănătoarea lucra cum trebuie !

Bagreanov se întoarse cu lada aproape goală la grămada de saci cu boabe. Minunat ! Aproape un hectar și jumătate fusese semănat. Semănătoarea era bine reglată : semănase la un hectar exact o sută cincizeci kilograme de sămînță. De mult nu mai fusese Leonid așa de fericit ca în clipele acelea.

– Ei, Repka, am început ! îi strigă el lui Timofei, cînd îl văzu sărind din cabină și, de fericire, îl îmbrățișă, scuturîndu-l cu putere în brațele sale mari. Primul bob stă în pămînt !

– Lasă-mă ! Stai ! se apără Repka.

– Și în curînd o să încolțească, o să iasă la lumină și o să trăiască !

– Așteaptă ! Ce-i cu tine ? Parcă ai fi un copil !

Leonid se întoarse spre arătura semănată și o salută cu mîna :

– Crești, bobulețule ! Crești !

Apoi îi spuse lui Repka, atingîndu-i pieptul ușurel, ca pentru a-i cere iertare :

– Semăn pentru prima oară în viață, Repka, și-ți spun în secret : pentru mine, munca asta a fost sfîntă de mic

copil. Așa m-a învățat tatăl meu, fie-i amintirea luminoasă, să privesc munca plugarului. Nu fac acum decît să-i împlinesc voia de pe urmă. Căci el spunea : pîinea stă în capul tuturor lucrurilor. O să crească aici întinderi uriașe de grîu și cîți oameni o să hrănim cu el ! Cîte lucruri bune au să facă oamenii hrăniți cu pîinea noastră ! Noi dăm viață grînelor, iar ele vor da viață oamenilor ! Spune, nu-i o fericire să fii conștient de asta ? Și apoi... o parte din grînele noastre vor merge la alte însămînțări ! Ele vor fi semănate nu numai aici, ci și în alte locuri. Înțelegi ? În felul ăsta o să se răspîndească grîul nostru în toată țara ! O să se răspîndească mereu, într-una... Tu și cu mine, prietene, o să murim, dar el o să trăiască veșnic, dînd viață oamenilor. Așa privesc eu munca noastră !

Timofei Repka arăta din cap spre tabără și spuse :

– Uită-te.

Petrovan venea spre ei, alergînd cît îl țineau picioarele. Îi aducea brigadierului un plic abia sosit cu poșta de la SMT. După ce-și trecu repede ochii peste hîrtia dinăuntru, Leonid spuse, lăsîndu-și în jos privirile înnegurate deodată :

– A sosit și ordinul...

– Care ordin ?

– Krasniuk mă scoate din muncă.

– Pentru ce ? !

– Pentru samavolnicie și descompunere a brigăzii...

II

Stepa se pregătea să înflorească...

Leonid nu-și credea ochilor. Cît trecuse de cînd vifornița bîntuise pe acolo și de cînd tot ce era în stepă părea că murise sub zăpadă ? Acum, oriunde ți-ai fi aruncat ochii, vedeai un covor moale de ierburi tinere. Brazdele de colilie, mari ca niște mușuroaie, înviaseră zbîrlite, straturile mai mici de păiuș își înălțau ciorchinii aspri ca părul de bursuc, iar printre ele crescuseră dese

tot soiul de ierburi. Plantele de primăvară, grele, pline cu muguri, ba chiar și înflorite, ieșiseră toate la libertate și soare. „Să mai treacă o săptămînă și dacă va fi tot așa de cald, va înflori întreaga stepă, se gîndi Leonid. Se zice că-i foarte frumos atunci..."

El se opri pe o creastă nu prea mare și privi în jur : totul se desfăta în ceață și liniște. Se lăsă într-un genunchi, să vadă mai bine și să pună mîna pe florile albe de sisinei și-și aminti deodată că-i făgăduise frumoasei visătoare Jenia Zvezdina să-i trimită un buchet de flori de acolo de pe țelină. „Nu mi-am ținut cuvîntul, își spuse Leonid cu amărăciune. Ce să fac ? Să-i culeg flori din astea, albe ? Deh, acu de care-or fi..." Și-i culese în grabă o chită de sisinei albi, pe jumătate înfloriți. „Va crede oare Jenia Zvezdina că florile de pe țelină sînt atît de modeste ?" Trăgînd în piept mireasma abia simțită a sisineilor albi, coborî de pe creastă într-o adîncitură în care zărise brazde de lăstăriș. „În curînd și aici va înflori totul", se miră el cînd intră în lăstăriș și văzu mugurii de salcîm galben, caprifoi și tavalgă și căpșoarele stînjeneilor și bujorilor ițindu-se pretutindeni dintre tufișuri. Atingînd și aici mugurii de pe crengile mărăcinilor pitice, simți iar – pentru a doua oară în ziua aceea – cu o durere ascuțită, cît îi venea de greu să părăsească stepa.

Ordinul lui Krasniuk nu-l surprinsese. Îl tot așteptase în ultimile zile. Cum ar fi putut el uita expresia feței lui Krasniuk în urma discuției lor de lîngă iaz ? N-avusese însă chef să se gîndească la o nouă nenorocire pe care o știa apropiată și inevitabilă. Ce rost are să-ți aștepți nenorocirea ? Tot timpul nu-l preocupase decît un gînd mare, gîndul semănatului. Munca asta atît de strîns legată de viața țăranului, pe care el se pregătise s-o facă pentru prima oară în viață, îl tulburase atît de mult, încît nu mai putea dormi. În munca asta își găsise el rostul tot mai mare și mai adînc, în munca asta își găsise înțelepciunea și poezia. Să semeni, înseamnă să dai viață oamenilor. Așa și numai așa înțelegea el

această muncă tulburătoare. Se gîndea bucuros că fiecare bob al viitoarei recolte care va pleca de pe ţelină în drumul lui prin ţară, va lua cu el şi o părticică – fie chiar minusculă – din munca lui. Iată de ce, ordinul lui Krasniuk îl apăsa. Nu pentru că-l scădea într-o oarecare măsură în ochii brigăzii (deşi şi asta era neplăcut), ci pentru că-l rupea de la o muncă pe care o dorise atît de fierbinte sufletul lui.

Deşi nu era de mult pe ţelină, Leonid se învăţase totuşi să primească şi să îndure loviturile. Iar acum, cînd avea în mînă hîrtia lui Krasniuk, resortul acela minunat, pe care şi-l descoperise de curînd, funcţionă din nou la timp şi precis în sufletul lui. Poate că Leonid se stăpîni acum chiar fără eforturi prea mari, spunîndu-şi doar că trebuie să reziste şi de astă dată. Se întunecă mai mult ca oricînd, îi pieri aproape glasul, dar atît. După un minut de luptă lăuntrică, ascunse în buzunar ordinul lui Krasniuk, şi rosti cu tonul lui obişnuit, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic :

– La treabă, prieteni !

Intr-o oră, tractorul lui Timofei Repka scoase trei semănători din tabără pe arătură. Mai toţi cei ce se aflau atunci în tabără porniră după ele să vadă începutul semănatului.

– Nu mai zăbovi. Du-te la Zima, îl sfătui Cernîh pe Bagreanov. Dacă nici el nu te ajută, du-te direct la comitetul raional...

– Of, nu-mi arde mie acum de reclamaţii !

– Nu ţi-o fi arzînd, dar trebuie !

– N-am chef să merg, Stepanîci !

– Dacă nu mergi tu, am să merg eu.

Inainte de plecarea la Zalesiha, Leonid îşi controlase distrat lucrurile din cort, dar cînd luase în mînă săculeţul cu grîul tatălui său, crescut pe mormîntul din satul lui natal, era cît pe ce să strige de durere.

Aceeaşi durere îi ardea sufletul şi acum, în lăstărişul care-şi desfăcea florile. Nu-i venea deloc să se despartă de stepa în care, prin munca lui şi a tovarăşilor lui,

fusese desţelenită o bună parte de pămînt, să se despartă de visul lui de aur, că va semăna aici grîul părintelui său, dîndu-i viaţă lungă pe pămînt, dăruindu-i nemurirea. „Dar ce pot face ? Cu siguranţă că Zima nu mă va ajuta. O să-l silească el pe Krasniuk să-şi contramandeze ordinul ? Nu trebuie să meargă la raion..." Gîndea cu încordare, dar fără patima cu care gîndise altădată în clipele grele ale vieţii. „Dar cei de la raion au să mă ajute oare ? Cînd intri în litigiu cu conducerea, nu-i lucru uşor... Şi pînă să te judeci cu pocitania asta roşcovană, trece primăvara. Aici e aici !" Neştiind cum să-şi mai domolească durerea, ieşi din lăstăriş. „Ce-ar fi să mă mut în alt loc, pînă nu-i prea tîrziu ? îşi spuse el, dar se scutură repede de gîndul ăsta. Uşor de spus : să mă mut ! Unde să plec de aici ? Să părăsesc pămîntul ăsta muncit cu mîinile mele ? Să părăsesc brigada ? Să părăsesc mormîntul lui Kostea ? Nu, trebuie să rămîn aici, numai aici !" După ce se urcă din nou pe creastă, se opri, privi în jur şi rosti cu glas tare, hotărît, chiar înverşunat, făcînd un gest tăios cu mîna :

– Numai aici !

Îl ajungea din urmă o motocicletă ce venea dinspre crîngul Iepurelui. „Ea era ! Ea, şerpoaica cu ochi albaştri ! Ce-o fi vrînd ?" Leonid se întunecă şi mai mult, dar pricepînd că n-avea încotro şi că întîlnirea cu Galina era inevitabilă, se lăsă pe pămîntul încălzit de soare.

Galina păru mirată, cînd îl văzu că ţine în mînă un buchețel de sisinei albi.

– A venit căldura, aşa deodată ! Ca mîine începe să dogorească, spuse ea, lăsîndu-şi motocicleta şi aşezîndu-se curajoasă lîngă încruntatul Bagreanov. Departe ai mai ajuns... N-aş fi crezut... adăugă ea, fără să-şi ia ochii de la buchetul de flori din mîna lui. Şoferul care v-a adus sămînţa s-a întors la Lebeajie... Mi-a spus : „Cei din crîngul Iepurelui se pregătesc de semănat !" Şi eu m-am repezit încoace...

– Aici e doar munca ta, căci tu răspunzi de semănat, spuse Leonid, fără s-o onoreze măcar cu o privire. Dar

pentru ce ai venit aici ? Nu mai sînt brigadier... Ce vrei de la mine ?

– Ziceau că ai plecat la Zalesiha...

– Ei și ?

– E departe. Să te duc cu motocicleta...

– Mulțumesc de grijă, mormăi Leonid. Numai că nu mai merg la Zalesiha. M-am răzgîndit...

– De ce ? tresări Galina. Trebuie să te duci la comitetul raional ! Trebuie să le vorbești de Krasniuk !

– Și mai departe ?

– Or să-l silească să-și contramandeze ordinul, și tu ai să rămîi aici.

– Rămîn în orice caz !

– Bine, dar te-a scos din muncă !

– Eu n-am venit aici pentru o funcție, ci ca să desțelenesc ! îi răspunse el după un timp, cam rece. Numai că, pînă una, alta, eu personal am desțelenit cam puțin ! Acum am să desțelenesc mai mult !

– Cu ce ? Unde ?

– Cu tractorul. Lîngă crîngul Iepurelui. O iau de aici drept spre Vadul Negru, și scot tractorul nostru. Cred că i-a venit timpul.

– S-au și apucat să-l scoată...

Leonid se întoarse repede spre ea.

– Serios ? Bravo !

– Cred însă că Krasniuk n-o să te lase nici măcar ca tractorist în brigadă.

– Dar de unde o să ia oameni ?

– Găsește el !

– Atunci am să lucrez pe remorcă !

– Dacă și-a pus în cap să te gonească, poate n-o să te lase nici pe remorcă, spuse Galina. Și de pus în cap și-a pus, asta-i precis ! Cică tună și fulgeră, dar nimeni nu știe de ce, că doar treaba nu merge prost...

Leonid își mută privirea de la ea și spuse :

– Atunci mă fac semănător. Mă numești ? Că doar stă în puterea ta ! Ca să fiu sincer, eu semănător aș vrea să fiu. Aș vrea să semăn, să semăn, să semăn

într-una ! Înţelegi ? Să semăn mereu, nu să bat la tot felul de uşi de la raion într-o vreme încordată ca asta. Cînd vom termina semănatul, am să mă apuc şi de altele...

– O să te iei în colţi cu Krasniuk ?

– Cred că o să fie prea tîrziu...

– Şi eu tot aşa cred ! exclamă Galina dojenitoare. Atunci au să-ţi spună cei de la raion : „De ce n-ai venit de la început, tovarăşe, de ce ai tăcut ?"

– Nu din cauza asta va fi prea tîrziu...

Şi deodată Leonid zîmbi, dar fără veselie. – Va fi prea tîrziu pentru că nu voi mai avea cu cine să mă războiesc ! Nu înţelegi ? Cred că pînă terminăm noi semănatul, Krasniuk n-o să mai fie aici !

– Dar unde ?

– Înapoi, la scumpii lui penaţi !

– La oraş ?

– Fireşte.

– Ce te face să crezi asta ?

– Spunea-i tu însăţi că tună şi fulgeră. De ce turbarea asta, dacă treaba merge bine ? Cauza e alta, una singură : nu i-au ieşit bine socotelile...

– Ce socoteli ?

– Că staţiunea va compromite desţelenirea şi că pe el au să-l scoată pentru asta din muncă, îi răspunse Leonid foarte serios, privind în pămînt. Acum îi cunosc pînă şi gîndurile cele mai ascunse ! Iată-l cine e ! Tot un animal de pradă, un parazit, dar de alt soi decît Dereaba... Mai rezistent... A lucrat subtil, dar n-a ieşit nimic, aşa că are de ce să turbeze... E limpede ! Se aştepta la un eşec, iar noi i-am încurcat socotelile... Pentru că aici, la noi, nu lăsăm să-i iasă nimănui socotelile, cînd sînt murdare ! Aşa sîntem noi... Aşa că n-o să reziste el multă vreme. O să fugă...

Hmelko îl asculta încordată, uimită de felul clar în care vede lucrurile, de curajul şi de logica concluziilor pe care le trăsese. Îl întrebă totuşi :

– Oare o să fugă, într-adevăr ?

– Ai să vezi ! Nu-l trage inima spre glia asta strămoşească... şi Leonid mîngîie uşurel pămîntul dintre brazde, trecîndu-şi palma printre ierburi. Şi pe cine nu-l trage, nu face purici mulţi pe ea !

– Poate că vorbeşti acum aşa...

– Crezi că-l vorbesc de rău fiindcă sînt supărat ? Nu ! L-am înţeles, atîta tot ! Ce-i drept, aş fi putut să-l înţeleg mai devreme, dar nu-ţi vine să gîndeşti rău despre semeni. E tare neplăcut...

– Cu toate astea, sînt unii despre care gîndeşti rău...

– Vorbeşti de tine ?

Şi pentru prima oară în ziua aceea, Leonid o privi drept în faţă, lung, fix. De la întîlnirea aceea, în care îl întorsese din drumul lui spre Lebeajie, n-o mai văzuse decît o singură dată, la înmormîntarea lui Kostea. Ce mult se schimbase în săptămîna care se scursese de atunci ! Nu mai avea scurteica de oaie cîrlionţată, ci o haină nouă, cauciucată, de culoare kaki, care o apăra bine de vînt. Îşi scosese obişnuitul şi ponositul costum de schi, care-i folosea ca haină de drum şi de muncă pe vreme rea şi pe noroi, şi se îmbrăcase într-o fustă şi un tricou de lînă, în locul căciulii îşi pusese un basc verde, iar în locul cizmelor, pantofi cu tocuri joase. Chiar îmbrăcată simplu şi grosolan, Galina ştia să fie întotdeauna cochetă în felul ei. Acum însă, în haine într-adevăr femeieşti, părea (poate fiindcă era obişnuit s-o vadă altfel) cam prea gătită pentru stepă. Vestmintele astea elegante îi scoteau însă mai mult în evidenţă paloarea feţei şi oboseala privirilor. Galina era frumoasă şi acum, îţi lua şi acum ochii cu albastrul privirilor, dar Leonid se uita la ea calm, fără entuziasmul şi admiraţia din trecut. Nu mai era furios pe ea, aşa cum fusese imediat după fuga Svetlanei. Inima lui, căreia îi trecea repede supărarea, avusese timp să se îmblînzească. Nu putea uita, însă, că ea era vinovată de tot ce se petrecuse. „Ce s-a mai gătit ! îşi spuse el, fără răutate, dar ostil totuşi. Şireată mai e, ce şireată mai e ! Crede că dacă m-a lovit nenorocirea, am să mă moi şi am să mă

gudur pe lîngă ea ca să mă mîngîie... Nu, şerpoaico, să nu te aştepţi la asta, să nu te aştepţi !"

Simţindu-i privirea aţintită asupra sa, Galina îşi spuse, emoţionată, că poate nu e totul pierdut.

– Ei, ce-i, nici acum nu-ţi plac ? îl întrebă ea deodată în şoaptă, privindu-l drept în ochi. Nu ţi-am plăcut cu fericirea mea... Nu-ţi plac nici cu durerea ?

– Nu începe iar... o rugă Leonid.

Fata tăcu, dar nu pentru că i-o ceruse el. Îşi aduse aminte cît de grav o jignise cu o săptămînă în urmă şi acest lucru îi tăie răsuflarea.

– Sînt bucuroasă că te-ai răzgîndit şi nu te mai duci la Zalesiha, spuse ea după o tăcere lungă. Nu se încumeta să-l supere din nou, mai ales că trăgea nădejde să poată aduce ceva mai tîrziu vorba despre ceea ce o preocupa. Cu siguranţă că te-ai lua din nou la harţă cu Krasniuk şi atunci totul ar fi pierdut... Plecarea ta de aici ar fi inevitabilă... Va să zică, te duci la Vadul Negru ? Mă bucur. Probabil că pînă acum tractorul a şi fost scos, fiindcă apa a scăzut mult. Să te duc pînă acolo ?

– Da, pînă acolo poţi să mă duci, îi răspunse Leonid, dînd să se ridice.

– Stai ! îl opri Galina şi-l întrebă brusc : Aş fi curioasă să ştiu cui ducea-i buchetelul ăsta... Nu cumva lui Krasniuk ?

– Vrei să ştii ? Pentru ce ?

– Pentru că vreau să-ţi cunosc gusturile.

– Le ştii şi aşa...

– Numai că mie mi se par cam prea schimbătoare. N-a plecat bine una şi tu duci flori alteia !

– De, ce să-i faci ? M-ai prins ! N-am cum să mai dau îndărăt ! rosti Leonid cu tonul unui şmecher oarecare ce s-a pomenit deodată strîns cu uşa. Acum mă cunoşti pe toate cusăturile ! Ce să-i faci, dacă sînt un om atît de josnic ! Nu-s în stare de sentimente serioase. Pe mine, femeile mă interesează numai dintr-un singur punct de vedere...

Galina îl privi urît.

– Nici eu n-am făcut excepție ?

– Nici tu.

– Nici acum nu fac ?

– Nici.

Pe neașteptate, pe obrazul Galinei reapăru gropița.

– Crezi că mă supăr ? Asta voiai, nu ? Ce naiv ești ! Parcă nu știu că minți.

– Nu mint, se încăpățînă Leonid.

– Atunci, dovedește-mi-o ! exclamă Galina provocatoare și, smulgîndu-și basoul din cap, se rezemă cu palmele pe pămînt, ușor lăsată pe spate. Nici ea nu glumea. De pe chipul ei deschis se ștersese orice urmă de zîmbet.

– Ce spui ? Ce spui ? strigă Leonid, supărat și intimidat, neștiind încotro să-și ascundă privirile și întorcîndu-se cu fața la pămînt. Taci... o rugă – sau poate era o amenințare – privind în jos.

– Nu mi-e frică de nimic... și sînt gata la orice... Fata vorbise ciudat, cu un glas în care răsuna mai curînd disperarea decît hotărîrea.

– Chiar știind că nu te iubesc ? o întrebă Leonid încet, întunecat.

– Ai să mă iubești.

– Dar dacă n-am să te iubesc nici după aceea ?

– Nu cred.

Lui Leonid i se aprinseră obrajii. Nu se simțea în stare să-și desprindă privirile din pămînt și vedea acum pentru prima dată de aproape, clar, floricelele micuțe și aromate ale florii de paie ce se ascundea sub brazdele de păiuş. Auzi din nou vocea Galinei :

– Îți plac doar, nu ?

– Asta-i prea puțin...

– Totul începe din mic, chiar și Volga... îi răspunse fata, privind cerul. Mîngîia cu părul auriu iarba uscată într-o poziție atît de incomodă și de necumpănită, încît părea gata să cadă la cea mai ușoară atingere. Cum să nu mă iubești, dacă... sînt gata la orice ?

– Taci !

– Dar ea a plecat...
– Se va întoarce.
– Nu se va întoarce, n-o mai aștepta ! îi răspunse Galina cu înfocare și, schimbîndu-și poziția, se întoarse spre Leonid, încruntîndu-se și mijind ochii. N-a plecat pentru că te-a bănuit de trădare. Asta a fost doar pretextul. Cauza e cu totul alta : și-a dat seama că nu va putea niciodată să se obișnuiască cu stepa.
– Nu-i adevărat ! Chiar ea mi-a spus că...
– Ne place tuturor să spunem vorbe frumoase ! îl întrerupse Galina. Dar tu nu mai ești copil, tu ai văzut multe în viață. Cum de-ai putut crede serios că o fetiță atît de slăbuță și de plăpîndă va putea trăi cu tine în stepa asta pustie ? Pentru nimic în lume ! După ce-ar trece amețeala primei iubiri, s-ar simți prost, foarte prost... Iar tu, după cîte înțeleg eu, nu vrei să pleci de aici ! Ce să faci ? Să părăsești munca pe care o iubești atît pentru dragostea unei fetițe, care are cu totul alt drum în viață decît tine ?
– Taci ! Se va întoarce ! strigă Leonid. I-am scris mamei, mama se va duce pe la ea și o va convinge să se întoarcă. Dacă nu reușește, mă duc eu la ea, cum terminăm semănatul...
Galina se dădu din nou pe spate și privi cerul, dar de astă dată, printre lacrimi.
– Ești un prost... șopti ea cu gingășie, dar și amar. Ce-ți trebuie ?
Leonid se ridicase și o privea pe sub sprîncene, scrîșnind din dinți.
– Mi-ai făgăduit că mă duci. Mă duci ?
– Nu pot, îi răspunse fata. Nu garantez... S-ar putea să ne frîngem gîtul... și tu și eu...
– Atunci, rămîi cu bine...
– Mergi sănătos !
Deodată, despărțirea i se păru lui Leonid și tristă și dureroasă. Simți pentru prima oară că n-o mai ura, c-ar fi vrut s-o mîngîie, să-i îndulcească clipele acestea grele

ale despărțirii lor definitive. Făcu un pas spre ea – fata plîngea – și-i puse pe genunchi buchețelul de sisinei.

– Ia-l. E pentru tine...

Şi plecă fără să se mai uite înapoi. Îi era frică.

III

Leonid Bagreanov se întoarse a doua zi în crîng pe tractorul „S–80“, scos în sfîrșit din Vadul Negru. Cum deschise ușa cabinei, strigă îngrijorat lui Kornei Cernîh, care-i ieșea în întîmpinare :

– Ei, ce mai e nou pe aici, Stepanîci ? Semănați ?

– Semănăm din plin ! răspunse Cernîh, apropiindu-se. Merge bine treaba !

Leonid sări la pămînt.

– Hai că semăn și eu, spuse el, dîndu-i mîna. Știi și tu ce randament dă tractorul ăsta la semănat. Am să muncesc de la răsăritul soarelui pînă la apus, și am să dau o sută de hectare ! Cînd ne-om adapta, semăn și noaptea. Într-o săptămînă terminăm ! Numai vezi, să dovedești cu pregătitul pămîntului și al seminței ! Au mai adus ?

– Mereu ! Zi și noapte.

– Au dat și oameni ?

– Dat !

– Ce zici de timp ? Să tot semeni !

După masă, puternicul tractor al lui Bagreanov își și trăsese cele cinci semănătoare lîngă întinderile desțelenite. Trei colhoznici din Lebeajie alimentau repede și cu precizie semănătorile, deșertînd în lăzile lor, sac după sac, grîne selecționate. Cînd alimentarea era pe sfîrșite, Leonid scoase din cabina tractorului un săculeț mic, dar greu și, trecînd pe lîngă semănători, turnă din el în fiecare ladă cîte un pumn din grînele tatălui său, pe care-l amesteca cu cel din Altai.

Cînd îl văzură pe tînărul moscovit făcînd o treabă atît de ciudată, lebeajienii adunați lîngă ultima semănătoare, începură să șușotească mirați între ei :

– Ce face, pune moşmoane, sau ce ?
– Toarnă ceva în grîu...
– Nu-l vedeţi ? Şi ochii îi sînt de vraci...

Bagreanov se apropia, şi unul din săteni, un bărbat înalt cu mustăţile ieşite de soare şi cu un chipiu vechi şi turtit pe cap, îl întrebă, ros de curiozitate :

– Ce tot torni acolo, nenicule ? Poţi să ne spui ? C-am vrea să ştim şi noi, ăştia...
– Am adăugat sămînţă de la mine, răspunse Leonid.
– O fi de un soi deosebit, sau ce ?
– Deosebit... udată cu sînge omenesc.

De mirare, faţa colhoznicului se lungi.

– Da' de ce ai adus-o... aici ?
– O să dea un rod cum nu s-a mai văzut.
– Zău ?
– Pe cinstea mea.

Şi Bagreanov începu semănatul.

Pentru cei care administrează de undeva stepa, semănatul nu era decît o „muncă de primăvară a cîmpului" obişnuită, care trebuia terminată „înainte de termen" ; pentru tinerii care abia se aşezaseră în stepă, semănatul era o muncă nouă, pe care n-aveau s-o uite multă vreme ; şi acestei munci Leonid Bagreanov i se dărui trup şi suflet, identificîndu-se cu ea. Din zori şi pînă-n noapte tîra după tractorul lui uriaş, pe arătura moale, stîrnind un vălurel uşor de praf de pe glia ce începuse să se mai zvînte, cinci semănători, care semănau toate deodată o fîşie lată de optsprezece metri. Şi, de fiecare dată, cînd îşi încheia turul de întoarcere, socotea în gînd, cu sufletul prins în freamăt : „Încă şapte hectare cu supliment ! Încă şapte !" Iar oamenilor le striga :

– Haideţi, fraţilor, toţi deodată !

Îi ajuta pe semănători să care sacii mari şi grei, să umple coşurile maşinilor şi să le curețe de noroi. Cînd alimentările erau gata, trecea totdeauna de-a lungul lor, şi nu uita să adauge în fiecare tolbă cîte o mînă din grînele tatălui său. Apoi striga din nou :

– Daţi-i drumul !

Căldura sporea cu fiecare zi, crîngul Iepurelui înfrunzise, înverzise viu țelina, iar lăstărișul și ierburile înfloriseră. Dar Bagreanov nici nu vedea dezlănțuirea aceasta a primăverii, pentru că, din zori și pînă-n noapte, nu-și lua ochii de la arătură, de pe care tractorul cu semănătorile lui ridicau mereu alte vălurele de colb. Nu vedea decît manetele pe care ținea mîinile și nu simțea decît mușcătura nemiloasă a soarelui arzător. Semăna în fiecare zi, din zori și pînă se întuneca o sută de hectare, cel puțin, adică o normă și jumătate. De mîncat, mînca hrană rece, din mers, iar cînd se lăsa noaptea, oprea tractorul, îl cerceta și-l alimenta la lumina farurilor ; apoi, fără a se depărta de arătură, își turna pe capul care-i vîjîia cîteva căldări cu apă, golea în silă o strachină de zeamă de carne și după ce se acoperea cu haina, adormea repede pe sacii cu grîu. Zorile îl găseau totdeauna în picioare. „Flăcăul ăsta e de fier !“ spuneau despre el lebeajienii, plini de admirație.

Acum nu mai era brigadier, dar rămăsese cel mai important din brigadă, pentru că făcea munca cea mai importantă, așa că asupra lui se concentra atenția tuturor celor care aveau, cît de cît vreo legătură cu semănatul ogoarelor de lîngă crîngul Iepurelui. Tinerii se grăbeau să discuiască și să grape pămîntul pentru Bagreanov ; cei din Lebeajie cărau zi și noapte sămînță pentru Bagreanov ; dacă se discuta pe undeva ceva despre munca brigăzii, se vorbea în primul rînd despre Bagreanov ; fiecare cum sosea în crîngul Iepurelui, se ducea în primul rînd la Bagreanov. Și aci veneau oameni mulți și de tot felul. Împuterniciții veneau unul după altul : de la Zalesiha, de la raion, din Barnaul... Veneau apoi tot mai des tinerii din brigăzile ce lucrau prin vecinătate. Leonid simțea că acum crîngul lor devenea un fel de centru al stepei, un punct către care, nu se știe de ce, tinerii se simțeau atrași.

În dimineața celei de a patra zi a semănatului, tocmai pe cînd se întorcea din capătul cel mai îndepărtat al arăturii, spre hotarul de miazănoapte al crîngului, văzu oprite lîngă sacii cu grîne două *Pobede* și binecunoscutul

GAZ al agronomului-şef Zima. „Ia te uită, au început să vină comisii întregi !" gîndi el supărat, întrebîndu-se ce-or fi însemnînd toate astea. Oprind în sfîrşit semănătorile pentru alimentare, sări din cabină şi se înfăţişă lui Zima. Acesta, întorcîndu-se spre cei cîţiva tovarăşi sosiţi o dată cu el, zise :

– Îl aveţi în faţa dumneavoastră pe Bagreanov în persoană... Iar lui Leonid îi prezentă pe tovarăşii de drum : – Dumnealor sînt din Barnaul, de la comitetul regional de partid şi de la direcţia agricolă...

Odată prezentările făcute, un bărbat înalt şi cărunt, îmbrăcat într-o haină largă – de sportiv sau de vînător – şi cu nişte cizme de toval prăfuite, îl întrebă, privindu-l drept în ochi :

– Dumneata ai scris la Comitetul Central ?

Leonid îşi dădu seama pe loc că într-adevăr avea în faţa lui o comisie.

– Da, răspunse el, după o clipă de zăpăceală, privind şi el plin de curaj în ochii omului aceluia cărunt, de la comitetul regional de partid.

– Ai rămas la părerea expusă în scrisoare ?

– Da.

– Consideri şi acum că ai dreptate ?

– Da.

Membrii comisiei zîmbiră, nu se ştie de ce, iar omul acela cărunt le spuse cu o urmă de mirare în glas :

– Ia uitaţi-vă la el, ce dîrz e !

– Cum să dau înapoi ? spuse Bagreanov, frecîndu-şi de emoţie mîinile murdare. Nu pentru asta am scris ce-am scris !

– Nici nu trebuie să dai înapoi, zîmbi aprobativ omul cărunt. Dacă eşti sigur de dreptatea ta, ţine-te tare. Şi tare să rămîi pînă te va convinge cineva că ai greşit.

– Dumneavoastră... speraţi să mă convingeţi ?

– Pentru asta n-ar fi fost nevoie să vină aci o comisie specială, răspunse căruntul. După cum bănuieşti, Comitetul Central ne-a trimis nouă scrisoarea dumitale, la co-

mitetul regional. La noi, ea a fost studiată şi pot să-ţi spun că-ţi împărtăşim şi-ţi susţinem întru totul ideile.

— Mai precis nu ale mele, ci ale lui Kuprian Zaharovici, spuse Leonid.

— Ale lui au fost, acum sînt ale dumitale, îi răspunse căruntul. Aşa circulă ideile bune prin lume. Deci, dragă Bagreanov, continuă el, ai făcut foarte bine că n-ai tăcut, că nu ţi-ai înmormîntat gîndurile bune şi că le-ai comunicat partidului.

— Asta înseamnă că vom face aici un sovhoz ? întrebă Leonid, nerăbdător.

— Da, vom face ! Problema-i rezolvată : cele patruzeci de mii de hectare de pămînt situate în jurul lacului Lebedinoe trec la sovhoz. Noi am venit aici să alegem locul pentru sediu.

— Ce să-l mai alegeţi ? se înflăcără Leonid. Luaţi-o spre răsărit de crîng şi gata ! E un loc admirabil.

— Unde, acolo unde-i mormîntul lui... Zarniţîn ?

— Da ! O să fie exact în centrul aşezării, în piaţă... Iar sovhozului o să-i dăm numele lui...

— Şi asta-i o idee minunată.

— Daţi-ne proiectul-tip şi începem să construim !

— Uite-l cum s-a aprins ! spuse căruntul, schimbînd o privire cu însoţitorii săi. Dar observă în clipa aceea că semănătorii isprăviseră cu alimentarea maşinilor şi spuse : văd că ţinem semănatul în loc... La revedere, Bagreanov, pe diseară ! Seamănă mai departe, tovarăşe ! Începînd din clipa aceasta, semeni pămîntul sovhozului !

În seara aceea, Leonid află, spre marea lui bucurie, că Nikolai Semionovici Zima fusese numit director al noului sovhoz, care urma să poarte numele lui Zarniţîn.

În ziua pe care o petrecuse acolo, în crîngul Iepurelui, Zima reuşise să facă tot ce era necesar pentru a se putea începe şi semănatul de noapte. Cînd se lăsă întunericul, Leonid îşi predă agregatul lui Timofei Repka, iar peste

cîteva minute, Repka începea să semene la lumina farurilor. După ce totul fu pus la punct, Zima și Bagreanov se așezară pe sacii cu semințe și-și aprinseră cîte o țigară.

– Hai la tabără să dormi și tu ca oamenii, spuse Zima după o scurtă tăcere.

– Dorm aici...

– Ce fel de somn e ăsta ?

– E cald acum.

– Dar au să te deranjeze !

– Nu-i nimic, m-am obișnuit.

Zima clătină din cap, supărat.

– Mîine să-ți reiei postul...

– Numai după ce terminăm cu semănatul... îi răspunse Leonid.

– Ești încăpățînat ca un diavol ! îl certă Zima. Sau ai de gînd să nu execuți nici ordinele mele, hai ? Ce taci ? Ai amuțit ?

Leonid, tăcut, se întinse pe saci.

– De ea nu se știe încă nimic ? întrebă Zima în șoaptă.

– Deocamdată, nimic... îi răspunse Leonid, după o pauză.

– Tineret, tineret ! oftă Zima. Știți să faceți de toate... Știți să construiți orașe, baraje, zgîrie-nori ! Și știți să le construiți așa de bine, că rămîne omul cu gura căscată ! Un singur lucru nu știți să construiți : familia ! În privința asta mai aveți multe de învățat !

– Lasă-mă să dorm, tovarășe Zima...

– Minți ! Vrei să te gîndești.

Era una din acele liniștite nopți de mai, în care pămîntul, istovit de căldura soarelui, nu poate dormi, ci ațipește doar la lumina lunii. Lui Leonid îi părea că nesfîrșitul și puternicul cortegiu al stelelor se mișca pe cer fără zgomot, aprinzîndu-și candelele sclipitoare și tremurătoare pretutindeni. Nu numai în înaltul cerului, ci și în stepă, aproape, foarte aproape de pămîntul înmiresmat și proaspăt și pe arătura moale. Iar el, cu grămada lui de saci, care-i încălzeau trupul cu căldura

boabelor de sămînță și-i hrăneau plămînii cu aroma lor dătătoare de viață, pornise și el, fără voie, în cortegiul stelelor, în zborul lui spre lumi neștiute.

IV

In zori, după ce-l porni pe Timofei Repka în ultima cursă, Leonid nu mai putu adormi. Peste o oră se făcea preluarea schimbului și lui începuseră de pe acum să-i ardă mîinile, în așteptarea muncii. Și-apoi, cum să dormi cînd se trezește stepa ? Undeva, în depărtare, în liniștea aceea, străvezie parcă, din preajma dimineții, se și auzea ciripitul încă slab, somnoros, al păsărilor. Nu-ți puteai da seama care începuseră primele să-și vorbească, dar era atît de plăcut să le asculți ciripitul acela plin de cînt ! Aveai impresia, auzindu-l, că te apropii, te lipești de pămînt și erai fericit că întîmpini soarele o dată cu el. Da, oricît de puternic fusese torentul stelelor noaptea, oricît îl purtase prin lumi necunoscute, el, Leonid Bagreanov, spre marea lui fericire, se afla tot acolo, la locul său. Iată sacii de grîu colea, doar să întinzi mîna și să-i atingi, iată arătura neagră și nemărginită alături, iată crîngul Iepurelui, nor verde ațipit în mijlocul stepei. Toate erau cunoscute, apropiate și dragi ! E plăcut să călătorești, dar și mai plăcut e să te înapoiezi pe pămîntul tău, să te înapoiezi și să asculți, ca acum, ciripitul păsărilor prin cuiburile lor ! Să te înapoiezi și să vezi cum se aprind zorile deasupra pămîntului.

Și, deodată, toată făptura lui fu arsă de o durere atît de vie, încît îi veni să strige să se audă în toată lumea : zorile ce se aprindeau deasupra stepei i-o reamintiseră pe Svetlana. Agățat cu desperare de saci, Leonid se ridică dintr-o dată și-și înfipse degetele în cămașă, la piept. „De ce te-ai dus, Zori-de-zi dragă ? De ce ? De cine ai ascultat ? întreba el pierdut, privind cu durere în jur. Trezește-te, întoarce-te ! Mă auzi ?“ Își aduse aminte de minunata dimineață în care o comparase pentru prima dată cu zorile din faptul zilei, și cînd,

pășind alături prin stepă, visaseră la viața lor viitoare în Altai, dorindu-și ca primăvara să fie veșnică. Nu se mai putu stăpîni și un geamăt surd i se smulse din piept.

După fuga Svetlanei, lui Leonid i se întîmpla foarte des să treacă prin momente asemănătoare. Nu numai ziua, cînd nici munca cea mai grea nu i-o putea smulge pe Svetlana din minte, dar și noaptea, în somnul cel mai adînc. Îl străpungea deodată o durere și un dor de neîndurat. Ziua, între oameni, la muncă, se mai stăpînea, deși greu, foarte greu. Noaptea însă era mai rău : se trezea gemînd, ba uneori chiar țipînd. Rămînea apoi mult timp cu ochii deschiși, gîfîind și privind în gol, prin beznă. Iată pricina adevărată pentru care Leonid nu mai dormea în cort, ci, profitînd de timpul călduros, pe sacii cu grîu de lîngă arătură. Zilele treceau, dar inima lui tot nu se liniștea. Durerea despărțirii de Svetlana devenea în fiecare zi tot mai ascuțită și de nesuportat. Nu-i stricase resortul fermecat, care-l ținea în picioare în fața oricărei nenorociri, asta e drept, dar totuși îl sleia uneori atît de tare de puteri, încît în fața ochilor lui cerul se răsturna și se stingea.

Auzi alături un glas cunoscut :

– La ce te uiți așa, de nici nu mai auzi ?

Era Anka Rakitina. Tonia Rodiceva plecase în Lebeajie, să-și vadă vara, care se întorsese în sat, venind din Kuznețk, și Anca venise din proprie inițiativă să-i aducă în locul ei micul dejun.

– Mă uitam la zori, spuse în silă Leonid, după ce află ce căuta Anka acolo.

– Dar ce-s zorile, fată, să te uiți așa la ele ?

– Lasă-mă ! căută Leonid să schimbe vorba, și o întrebă : Bine, Tonia a plecat, dar de ce tocmai tu ai venit să-mi aduci mîncare ?

– Doar acum sînt liberă, îi răspunse Anca.

– Cum adică liberă ?

– Am terminat ieri aratul ! Două tractoare au intrat în revizie tehnică, iar noi ne odihnim...

– Aţi arat tot ?
– Chiar peste plan, îi răspunse Anca şi vru să-l mă-gulească : Ai avut dreptate, a fost aşa cum ai spus tu...
– Bine, bine ! Ia toarnă-mi apă !
Se spălă ajutat de Anca şi se aşeză pe un sac. După ce dezlegă în faţa lui legăturica în care era o strachină cu supă de carne, Anca spuse iar :
– Vezi ce-i cu mîinile mele ? Abia dacă am fost în stare să dezleg nodul ăsta ! M-a frînt remorca asta blestemată, m-a frînt de mă dor toate osişoarele ! Cine a mai născocit-o, că eu, mă vezi cît sînt de zdravănă, dar tot m-a răzbit...
– Tocmai de-aia trebuia să te duci la odihnă... spuse Leonid.
– Mai am vreme ! De acum încolo o să fie timp berechet ! Ăsta n-a fost arat, ci chin. În schimb, orice ai zice, e plăcut să te uiţi şi să te minunezi de cît pămînt am întors ! Nici nu-l poţi cuprinde cu privirea ! Am muncit, ce să mai vorbim... O să ţinem minte toată viaţa, nu-i aşa ?
Leonid ştia că Anca se bucura într-adevăr de succesele brigăzii şi că se putea mîndri nu numai cu munca altora, ci şi cu a ei. Spre mirarea tuturor, lucrase cu sîrg, ba chiar cu pasiune. De altfel, în ultima vreme, nu-i uimise numai prin atitudinea ei faţă de muncă. În urma vizitei lui Dereaba în crîngul Iepurelui, se astîmpărase, încetase să mai facă ochi dulci băieţilor, ba mai mult, îi lua la goană pe acei care începeau să se rotească în jurul ei ca şoimii. Se spunea chiar că unul dintre aceşti cavaleri umblase multă vreme cu obrajii roşii ca focul. Asta, după ce discutase o dată cu Anca între patru ochi...
– Da, o să ne amintim de toate, visă Anca, văzînd că Leonid, ocupat cu mîncatul, nu-i răspunde. Cînd o să înceapă grîul să se legene în stepă, o să ne aducem aminte de primăvară şi o să ne uităm la mîinile noastre... Gijulie, îi întinse o bucată de pîine şi adăugă : Ştii, brigada nu mai poate de bucurie că intrăm în sovhoz...

Pînă la miezul nopții am vorbit numai de asta ! Cu mare greutate am pus capul pe pernă. Da ce loc bun pentru așezare este aici ! Spațiu ! Și ce aer ! Iar aproape, colea, în jur, pămîntul... Dacă construim cum trebuie, facem o mîndrețe de așezare ! Se aude că acela care n-o vrea să locuiască în casele sovhozului, poate să-și construiască ! Ar fi grozav să ai o căsuță, ce zici ? Mititică, curățică, numai flori și verdeață ! Și Anca încheie, oftînd a jale : ar trebui să mă mărit cu un băiat bun, dracu s-o ia de treabă ! Cu unul muncitor și inimos, ca tine...

– Iar începi ? șopti Leonid, fără să ridice nasul din strachină.

– Vai, Leonea, drăguțule, ce spui ? Doamne ferește ! răspunse Anca speriată. Dacă vrei să știi, mi-e așa rușine... Mi-am dat drumul atunci, proasta de mine, m-am apucat să te zăpăcesc ! Nu crezi că mi-e rușine ? Zău că mi-e ! Mă și mir ce dracu s-a întîmplat cu mine, parcă mi s-a rupt ceva în suflet ! Dar de visat, n-am voie să visez la un băiat bun ? Că nici eu nu-s din cele mai rele. Și eu sînt muncitoare, am și eu inimă... Știi ce trai aș duce împreună cu un flăcău de treabă ? Tăcu o bucată de vreme, după care adăugă aproape în șoaptă, cu amărăciune : Mi-e un dor cumplit de viața de familie...

Leonid își lăsă o clipă strachina și o privi lung. Rosti după aceea, binevoitor :

– Ce zici de Cernîh ? Nu-i băiat bun ?

– De bun, e bun, da-i prea sever ! răspunse Anca. N-o să-mi ierte...

– Poartă-te și tu în așa fel ca să te ierte !

Anca oftă din greu, de i se săltă pieptul plin.

– Hai, mănîncă, mănîncă, spuse ea după o clipă de gîndire, împingîndu-i altă bucată de pîine în față. De mult nu te-ai uitat în oglindă, nu-i așa ? N-ar fi rău să te uiți, că arăți ca o sperietoare ! Slab, neras, numai ochii ți-au rămas...

– Nu-mi duce tu grija, o repezi Leonid.

– Și toate le știi, diavole, de mă și mir ! mai spuse ea, după ce observă că Bagreanov termină de mîncat.

Parcă ai trăit o sută de ani în lume ! Uite, de la început ai știut că n-am venit de pomană...

– Atunci de ce-ai tăcut atîta ? o întrebă Leonid, căruia nu-i venea să creadă că Anca avea vreo treabă serioasă cu el.

– Te-am lăsat întîi să mănînci.

– Aha ! Asta înseamnă că treaba e serioasă, nu ?

– Vai, Leonea, e atît de serioasă că nici nu știu cu ce să încep !

Vîrîndu-și mîna în răscroitura de la gît a bluzei, fata scoase niște formulare de telegrame, îndoite în patru, fiecare în parte.

– Na, citește !

Leonid își aruncă ochii pe ele și o întrebă, cu o umbră de neliniște în glas :

– Toate sînt de la Dereaba ?

Anca dădu din cap :

– Primesc aproape în fiecare zi cîte una.

– Auzisem eu ceva... Dar de ce mi le dai mie ?

– Ca să le citești. Citește-le, că doar e lumină. Nu scrie nimic deosebit în ele, numai de dragoste !

– Te lauzi ?

– De ce m-aș lăuda ?!

– Nu pricep ce rost are să vă citesc scrisorile de dragoste ! se miră Leonid. Halal dragoste !

Anca se mohorî și bombăni :

– Degeaba te-am lăudat adineaori !

– Dar ce-i cu telegramele astea ?

– E că nu-s scrise cu vorbele lui, răspunse Anca încet, aspră.

Leonid strînse formularele în mînă și le lipi. toate deodată, de piept.

– Cum nu-s vorbele lui, strigă el cu voce frîntă. Dar ale cui sînt ?

– Nu știu ale cui, dar ale lui știu că nu-s !

– Vrei să spui că nu Dereaba ți le trimite ?

– Da.

– Atunci cine ?

– Nu ştiu.

– Dar Dereaba unde-i ? Nu-i la Moscova ? Unde e ?

– Aici.

– Unde aici ? Unde ? Unde ?

– Nu ţipa, prostule ! se răsti Anca şi privi în jur. Nu ştiu unde, dar bănuiesc...

– Anca, deşteaptă eşti, Anca ! Anca ! exclamă Leonid, roşu la faţă şi tremurînd, o luă de mîini. Nu zici că şi eu mă gîndeam aşa ? Îmi spunea mie inima că e aici, dar tot auzeam că primeşti telegrame de la el, şi mi-am zis atunci că greşesc... Of, Anca, să te sărut sau nu ?

– Nu-i nevoie...

– Şi crezi că el... el l-a omorît pe Kostea ?

– Da.

Agregatul lui Timofei Repka se apropie de marginea arăturii şi Leonid, cum îl văzu pe Repka oprind tractorul, se repezi şi deschise furtunos uşiţa cabinei.

– Ascultă, Timofei, eşti obosit ? Foarte obosit ? Poţi să mai lucrezi ?

– Pot, dar de ce ? întrebă Repka.

– Fiindcă eu am o treabă foarte urgentă şi foarte importantă !

Peste o clipă Leonid porni spre tabără cu paşi atît de mari, încît Anca trebui să alerge ca să se ţină după el.

V

Soarele începuse să-şi caute ascunziş după creasta înflorită a stufului. Peste zi, răţoii sălbatici trecuseră în zbor, singuratici, deasupra malului dinspre miazănoapte al lacului Baklanie, fîlfîind uşor din aripi în zadarnica lor căutare a răţuştelor prin cuiburi, în hăţişurile covorului de trestie culcată. Ulii trestiilor, cu ochi ageri, pluteau în zbor lin, dar sigur, pe deasupra pustiului din stufăriş, şi numai sturzii de baltă mai forfoteau neastîmpăraţi în tufişurile uscate din jurul poeniţei, privind

neîncetat la Dereaba și la Haiarov, care zăceau culcați pe niște petece mari de pîslă mîncată de molii. Acum, însă, o dată cu înserarea, rațele-cloști ieșiră de peste tot, pornind pe apă după hrană, într-un iureș de gîlgîituri, plescăituri și măcăieli prevăzătoare.

Haiarov se ridică primul.

– Ce zici, mergem ? îl întrebă el pe Dereaba. Ne-o fi venit și nouă vremea să băgăm ceva în burtă !

– Mai stăm ! îi răspunse într-un tîrziu Dereaba. Stătea culcat pe spate pe bucata de pîslă, cu ochii acoperiți cu palma, gîndindu-se adînc, chinuitor, la ceva.

– Îmi ghiorăie mațele !

– Ce burtă mai ai ! Nu te mai saturi !

– Asta-i fiindcă trîndăvesc, încerca Haiarov să se justifice. Stau aici în stufărișul ăsta, ca buhaiul de baltă, și, bineînțeles, mă trage la haleală... Și-apoi, ce mîncăm ? Că mi s-au încleiat mațele de unsoarea aia a lor ! Ce-aș mai da gata acum un kil de șuncă grasă... Aș mai zice și eu ! Haide, șefule... Auzi... Vine miros de fum dinspre mal...

– Nu te mai boci atît la urechea mea ! îi spuse Dereaba supărat și se întoarse zgomotos pe o parte, ca să nu-l mai vadă la față.

O bucată de vreme, Haiarov îi privi cu dinții încleștați și cu ochi răi spinarea încovoiată. Pe urmă își trase nasul și șopti disprețuitor :

– Ți-ai pierdut cumpătul, șefule, asta e !

Dereaba nu sări, cum s-ar fi așteptat, ci-i tresări doar ușor, ușor de tot, corpul. Pe urmă se apucă să zgîrie încet, cu picioarele, stuful culcat de vînt.

– Mai departe...

– Ți-e frică, de-aia nu ieși la mal !

– Ești un prost ! Prost de dai în gropi ! spuse Dereaba, care pricepea cît de periculos ar putea fi acum pentru el dacă-și pierdea obișnuitul ton autoritar. Ție nu-ți stă mintea decît la burtă ! Dar dacă vine cineva cu mașina ? Nici n-o să ai cînd s-o ștergi !

– Dar să înnoptezi acolo, de ce nu te temi ?

– Noaptea nu putem fi prinşi. Cum latră cîinii, o ştergem în stufăriş şi ne pierdem urma...

– Minţi, ţi-e frică şi să-nnoptezi la ei, dar n-ai încotro ! i-o tăie verde Haiarov. Vorbise cu o hotărîre neaşteptată şi chipul lui de vultur păru deodată mai lacom, mai hrăpăreţ. De mult nu te mai ţine cureaua, suflete, de mult eşti gata să te scapi în nădragi ! Subţirel ţi-a mai fost curajul ! Atunci de ce dracu ardem noi gazu de pomană aici, de două săptămîni încheiate ? Ce mai stăm ? S-o întindem pînă nu-i prea tîrziu !

Dar nici această neasemuit de jignitoare cuvîntare a lui Haiarov nu izbuti să-l facă pe Dereaba să se ridice de pe pîslă.

– Ce ştii tu ! exclamă el cu compătimire parcă. Era clar că nu voia să se ia la harţă cu Haiarov, şi-şi dădu astfel de gol slăbiciunea.

– Bine, să zicem că nu puteam pleca atunci imediat, urmă Haiarov, căruia nu-i venea să creadă în tristele observaţii făcute asupra lui Dereaba. Puteau să pună laba pe noi oriunde, mai ales la gară, sau în tren... Dar după o săptămînă, cînd toate s-au liniştit, de ce n-am şters putina de aici ? Taci, hai ?

– Tîmp mai eşti, mă, ăla, tîmp mai eşti ! spuse Dereaba şi, ridicîndu-se deodată, îşi şterse cu palmele murdare faţa acoperită cu păr roşcat, des şi ţepos, ca omul care abia s-a trezit din somn. Ascultă la mine, fluieră-vînt, şi bagă la căpăţînă ! Trebuia s-o luăm din loc de aici de la început...

– Dar parcă tu ziceai că au să ne prindă !

– Ziceam, dar uitasem de psihologie ! recunoscu Dereaba stăpînit, străduindu-se să nu-şi ştirbească demnitatea. Psihologia e o ştiinţă complicată, mă ! Dar omul e supus greşelii, oi fi auzit şi tu de asta ! Învăţăm din greşeli.

– Vorbeşte ca lumea. spuse posomorît Haiarov, care se obişnuise de la un timp să se simtă pe picior de egalitate cu „amicul“ său.

– Am dat chix ! îi răspunse Dereaba și se fîstîci, căci nu se hotărî să-și dea deodată toate cărțile pe față. Uite cum stă treaba aici... La început, nici nu ne-o fi căutat nimeni... Așa cred eu acum... A căzut bănuiala pe palavragiii ăia trei din Lebeajie și pe Vanka Sobol... De aia i-au și înhățat. Bănuiala era serioasă, de ce să mai caute și alți vinovați ? Și n-au căutat... Atunci puteam pleca ușor. Dar după ce și-au răcit gura degeaba cu ăi patru neghiobi s-au luat cu mîinile de cap. Că se vede dintr-o dată cine are și cine nu, vină ! Mai zice unul prostii despre sine și tot nu-i crezut... Acum au priceput că i-am împins pe o urmă greșită, și-au dat seama și ne caută în toată stepa. N-am vrut să-ți spun încă de asta, dar dacă ești atît de curajos, poftim ! Îți dai seama cît de greu e să ne ușchim acum de-aici ? De aia mă gîndesc și mă tot gîndesc.

Sinceritatea lui Dereaba îl ului pe Haiarov ca un trăsnet din senin. O bucată de vreme, rămase cu degetele înfipte în bucata lui de pîslă, ca și cum zbura pe ea, ca pe un covor fermecat, dar nu spre slăvi, ci într-un hău fără fund. „Am dat de dracu ! Am intrat la apă ! strigau gîndurile toate. De-aia nu-i stă ăstuia capul la haleală ! Am intrat la apă rău de tot ! Cum s-o mai ștergem acum de aici ?“

– Ei, care-i acum speriatul ? Eu sau tu ? îl întrebă Dereaba cu glas răgușit, privindu-l încruntat și plin de ură. Iote-te la el, ce ochi a făcut de frică ! Ca de bufniță ! Ptiu, tare mai ești scîrbos ! Uite cine s-a găsit să-l critice pe Dereaba ! Află că mai ai mult pînă să ajungi ca el !... Află că eu toate le-am știut, dar pe mine nu s-a văzut nimic. Dar tu ? Și dacă-i vorba pe-asta, să-ți mai spun cîte ceva, să văd ce mutră ai să faci, așa curajos cum ești ! Știi tu, mă, fluieră-vînt, că acum nici nasul nu-l mai putem scoate de aici ? Mai ales tu, că-l ai de un cot, să ari țelina cu el și alta nu... Știi tu cum se fac acuma cercetările ? Apeși pe un buton și intră mașina în funcție, cît ai zice

peşte ! Au şi telegraf şi radio... Oriunde te-ai vîrî, tot în labele lor nimereşti !

– Sigur, eu sînt aşa şi pe dincolo !... răspunse supărat Haiarov, după ce mai prinse curaj. Tu te pricepi să-l faci pe om cu ou şi cu oţet ! Dar tu cum eşti ? Vrei să spui că eşti curajos, hai ? Crede-mă, să te cred ! Dacă eşti curajos, de ce ţi-ai lăsat barba asta, spune-mi ! Uite în ce hal ai ajuns ! Porc mistreţ, nu alta !

Faţa lui Dereaba se strîmbă ca a omului care a mîncat aguridă.

– Mă, fenomenule ! rosti el plin de dispreţ, fără a găsi cuvîntul care să cuprindă toată scîrba lui faţă de nimicnicia lui Haiarov. De-aia crezi tu că nu mă rad ? De frică ? Nu mă rad, măi, tontule, fiindcă pricep mai multe ca tine !

– Da mie, de ce nu mi-ai spus nimic ? întrebă Haiarov bănuitor. Că nu m-aş fi ras nici eu, aşa, pentru orice eventualitate... Sau vrei s-o ştergi de unul singur, iar eu să pier aici ? Asta vrei ?

– Iar eşti tîmpit ! îi răspunse Dereaba, fără a clipi. Eu am motiv să nu mă rad ; uite, mi-au ieşit coşuri. Dar tu ce motiv ai ?... Şi-ar fi dat ăsta... Imanbai, seama dintr-o dată că nu ne lăsăm barbă de pomană !

– Imanbai şi aşa se uită ponciş la noi, spuse Haiarov. La început, vezi bine, i-a crescut inima de bucurie că am fugit de pe ţelină şi a înghiţit tot ce i-am îndrugat că, înainte de a pleca la Moscova, vrem să vînăm vreo săptămînă pe lac... Că ne ascundem ca să nu ne silească să ne întoarcem pe ţelină... Ne-a crezut omul... L-a ajutat şi votculiţa să ne creadă, ştii şi tu ! Cît s-a băut ? Tot ce aveam ascuns la Vadul Negru... Dar s-a trezit omul din beţie şi a început să ne privească piezîş, dihorul ! Bagă şi tu de seamă că dacă nu venim peste noapte, ne tot întreabă că pe unde am pîndit gîştele în noaptea aceea şi cum de ne-am rătăcit... Şi de fiecare dată încheie, întrebîndu-ne cînd plecăm la Moscova...

– Dacă eu am şchiopit ! îi aminti Dereaba.

– Nici asta nu mai crede!

Soarele atîrna încă deasupra orizontului, dar în stufăriş prinse să se întunece, şi liniştea aceea străvezie începea să învăluie lacul. Se auzea pînă departe stuful uscat, rupt de lăbuţele raţelor care se duceau pe drumurile lor spre cuib. Undeva, în hăţişuri, destul de departe, o pasăre fermecată se pregătea de culcare şi i se auzea forfota: zborul din loc în loc, fîlfîitul aripioarelor, ciugulitul penelor... Pe luciul apei, mai acolo unde priponiseră barca adusă de la Vadul Negru, caraşii clefăiau ca nişte hulpavi ce-ar fi benchetuit deasupra apei.

– Şi caraşii halesc, spuse Haiarov, după o tăcere lungă. Of, ce-aş mai mînca o ciorbă de peşte!

– Plecăm îndată, îi făgădui Dereaba.

– Cînd o să-ţi vină totuşi o idee? întrebă Haiarov, curios. Că doar trebuie să ne uşchim de aici!

– Plecăm chiar azi!

– Zău, şefule, zău? Dă-ţi cuvîntul!

– Semnat şi parafat!

– Dar cum plecăm? În zbor? Prin aer?

– N-ar fi rău!... adăugă Dereaba serios. Dar devreme ce n-avem aripi, o s-o ştergem şi pe jos...

Nici acum nu se îndura să fie sincer cu Haiarov, dar, cînd îi văzu privirea, cînd îi văzu mutra speriată, zîmbi dispreţuitor, şi se hotărî totuşi să-i împărtăşească şi lui planul.

– O să ne ajute Imanbai... Nu crezi? Păi dacă o să vreau eu, şmecherul ăsta ne duce şi-n sîn pînă unde trebuie! Pricepi? Are oamenii lui în Cazahstan... Ne trimite la ei... Şi Cazahstanul e altă republică. Aici ne caută, dar acolo habar n-au de noi! Pînă să ajungă cu cercetările acolo, mai va! Că trebuie să treacă actele prin Moscova şi Alma-Ata. Vezi şi tu ce ocol! Aşa că o să putem trăi în voie la Cazahi!

Cine ştie de ce, planul ăsta nu-l linişti însă pe Haiarov.

– Dar dacă Imanbai nu ne duce?

– Îl silesc !

Haiarov lăsă capul în jos și căzu pe gînduri. Își aducea mereu aminte de noaptea aceea înfricoșătoare în care arsese stepa și de ultimele clipe ale lui Kostea Zarnițîn. Amintirea celor trăite în noaptea aceea îl apăsa, nu putea să scape de ea și pace ! Poate pentru că nu există loc în lume unde să te poți ascunde de urmărirea unei aduceri aminte îngrozitoare. Cîte nu pătimise tot din vina lui Dereaba, mai ales în ultimele două săptămîni petrecute acolo, pe lacul Baklanic ! Ce-l aștepta în viitor ? Nu-i venea să creadă că Imanbai va primi de bunăvoie să-i ducă peste noapte în Cazahstan. Și dacă-i vorba să-l silești, nenorocirea-i pe aproape. Pentru că în clipa în care-și va da seama cu cine-l împreunase soarta, bătrînul era în stare să le facă orice figură ! Așa cum îl știa avea un caracter imposibil și pătimaș. Firește, Imanbai suferea că fusese nevoit să-și părăsească bordeiul, clădit de puțină vreme cu mîinile lui, și să-și lase pășunile bune. Era jignit la maximum și furios pe toți care-l împiedicau să-și ducă viața cu care se obișnuise și să-și pască caii în stepă. Dar din cîte vorbise cu el, în cele două săptămîni petrecute acolo, era limpede ca lumina zilei. că dacă-și va da seama că ei erau ucigașii, n-o să-i salveze. Lucrurile mergeau atît de prost, încît Haiarov și-ar fi schimbat viața cu a celei mai amărîte vietăți de pe fața pămîntului, numai ca să scape odată de frică.

– M-ai băgat și pe mine în ciorba ta ! i-o aruncă el lui Dereaba, gemînd de furie și aproape plîngînd, cum mai gemuse și mai plînsese de cîteva ori în cele două săptămîni de viață tîlhărească. Cînd ne-am dus, ziceai că vrei doar așa, să-l bagi în sperieți... Ții minte ? Și cît te-am rugat să stai dracului cuminte și să nu scoți cuțitul !

– Taci, mă tîmpitule, nu mă mai pisa ! urlă Dereaba turbat. N-ai văzut cu ochii tăi cum a fost ? M-a recunoscut !

– Nu zbiera şi nu te da la mine ! strigă Haiarov, încercînd din nou să-şi arate independenţa. Uite-te la el cum zbiară ! Spune-mi mai bine ce ispravă ai făcut că ai omorît omul ? Cine s-a speriat ? A pierit brigada ca luată de vînt, nu ? A pierit ? N-a pierit, proorocule ! Lucrează, aşa cum a lucrat şi pînă acum ! Ei, ce zici de asta ? Există patriotism pe lume sau nu ?

– Faci şi tu pe principialul !

– Mai bine decît să fac moarte de om !

– Taci, nemernicule, că-ţi sucesc gîtul ! urlă Dereaba, sărind în picioare cu pumnii strînşi, cu faţa slăbită şi bărboasă, arzînd în flăcări şi cu ochii albiţi de furie. Eu îi scap viaţa, iar el, vita, sare la mine ; mult ai să mai vorbeşti ? Taci ? Aşa-i mai bine. Muşcă-ţi limba, tîmpitule, şi taci din gură !...

Cînd soarele dispăru, ieşiră şi ei la mal.

Seara, mîncară în bordei, pe jos, în faţa vetrei în care mocnea cenuşa roşietică a tiziciului. Dereaba înghiţea în silă şi, cînd Imanbai, care şedea cu ei la masă, îşi termină rugăciunea, îi spuse să le dea doi cai şi să-i ducă la gară. Prinzînd din zbor privirea mirată a lui Haiarov, Dereaba preciză :

– Pînă la gara Kulunda.

Imanbai şezu multă vreme fără să răspundă, cu ochii în sus, ca la rugăciune. De liniştit, părea liniştit, dar îi tresăreau uşor genele şi se simţea că hotărîrea oaspeţilor lui de a pleca îi stîrnea o mulţime de gînduri, mai curînd neliniştite, decît bucuroase.

– De ce mergem noaptea ? întrebă el în sfîrşit, fără să-şi schimbe poziţia ca de rugăciune. Luna nu-i. Drum nu-i.

– Trebuie să prindem trenul de dimineaţă, spuse Dereaba.

– Bun şi tren de seara...

– Nu ne învăţa tu pe noi ! îl puse la punct Dereaba, privindu-l pieziş. N-am chef să mai dorm o noapte în aerul ăsta puturos... Mi s-a urît.

Cît timp dură discuția, Haiarov se uita cu coada ochiului la Imanbai. Nu mai încăpea îndoială că bătrînul se lămurise, că pricepuse pe cine adăpostise în bordeiul lui și a cui era votca adusă de la Vadul Negru, din care se înfruptase două săptămîni. O singură dată schimbă Imanbai o privire scurtă cu fiul său Gaiaz, dar Haiarov înțelese : bătrînul îi spusese fiului său din ochi că a avut dreptate, purtîndu-se ostil cu musafirii, și că el a avut orbul găinilor, de nu și-a dat seama pe cine a lăsat să-i calce pragul... „O să ne ducă la Kapahetan cînd i-om cere-o pe drum ? gîndi Haiarov. N-o să ne rătăcească cum a făcut Susanin ? Tare mi-e c-o să ne trădeze ! O văd în ochii lui. Ptiu, fir-ar să fie ! – ni s-a înfundat ! Bine, dar eu ce vină am ? De ce mi-ai mîncat, năpîrcă, viața-ntreagă ?“

După o nouă ochiadă aruncată fiului său, Imanbai vorbi cu el în cazahă.

– Ce-i spui ? îl întrerupse Dereaba.

– Spui la el, du-te, prinde cai, îi răspunse Imanbai, sincer mirat. Tu cerut. Trebuie mers, trebuie cai...

Arătîndu-i lui Dereaba din ochi pe Gaiaz, care se îndrepta spre ușă, Haiarov spuse :

– Mă duc să-l ajut...

– Du-te, fu îndată de acord Dereaba, înțelegînd că Haiarov, prevăzător, voia să nu-l slăbească din ochi pe tînărul herghelegiu.

Cînd se întoarseră, peste cîteva minute, cu căpestrele și arcanul în mîini, tînărul cazah îi spuse iar ceva bătrînului pe limba lor.

– Ce tot vorbiți ? îi întrerupse și de data asta Dereaba, ridicîndu-se de pe bucata de pîslă pe care se întinsese să se odihnească.

– Vrei știe care cal trebuie prins, îi răspunse liniștit Imanbai, ca și cum nici nu băga de seamă bănuielile oaspeților.

– Aha, zise Dereaba tărăgănat, și, întorcîndu-i spatele, își căută un culcuș cît mai comod pe bucata lui de pîslă.

În aceeaşi clipă, cu toată puterea pe care fusese în stare să şi-o adune în pumni, Imanbai îl izbi peste ureche şi, dintr-o săritură ageră, tăbărî asupra lui şi-l apucă de gît. Haiarov şi Gaiaz se repeziră tăcuţi în ajutorul bătrînului, gata să-l lege pe Dereaba, aşa cum se înţeleseseră cît fuseseră amîndoi după căpestre şi arcan. Dar, deodată, Imanbai urlă ca din gură de şarpe : Dereaba îşi înfipsese dinţii în mîna lui. Fură deajuns cîteva clipe de zăpăceală ca treaba începută atît de bine să se strice. Dereaba, înfuriat, era în picioare şi, făcîndu-şi ca un turbat drum printre ei, se repezi afară, dărîmînd aproape bordeiul.

Nu-i mai rămăsese decît o singură cale : să fugă spre bîrlogul în care trîndăvise două săptămîni, iar de acolo la barcă... De-ar avea o armă, ar pleca fără grijă în stepă. Dar aşa... Ce să facă cu cuţitul ? Puteau să-i rupă picioarele cu cîteva alice şi după aia să-l prindă de viu, cum, probabil, îşi pusese în cap canalia de Haiarov ca să-şi scape pielea. Aşa că nu-i mai rămînea decît s-o întindă cu barca, iar apoi să debarce undeva şi să se piardă în stepă...

Alerga cît îl ţineau picioarele spre fîşia de apă curată, de unde începea stufărişul, cînd simţi deodată că ceva care-i cuprinde pieptul, care-l strînge de-i taie răsuflarea, îl doboară cu o smucitură la pămînt. Înecîndu-se cu apă, Dereaba auzi strigătele de bucurie ale lui Gaiaz, şi-şi dădu seama cu spaimă că tînărul herghelegiu îl prinsese cu arcanul. „Fire-ar blestemat să fie !“ Strigînd în gînd şi gemînd cumplit, Dereaba îşi scoase cu mîna dreaptă, rămasă liberă, cuţitul finlandez din teacă şi aşa, culcat, tăie într-o clipă frînghia ce-i strîngea pieptul. Sări în picioare şi auzi foarte aproape glasurile lui Gaiaz şi Haiarov, care strigau ceva.

– Ei, nemernicilor, unde sînteţi ? urlă Dereaba, învîrtindu-şi cuţitul deasupra capului. Care vine primul ? Hai, curaj !

Văzîndu-l scăpat din arcan şi cu cuţitul în mînă, Gaiaz şi Haiarov amuţiră, se opriră, şi făcură cîţiva paşi

înapoi. O, ce mai cînta în clipa aceasta sufletul plin de mînie al lui Dereaba ! Cît triumf se putea citi în privirea lui înflăcărată ! Vru să se năpustească asupra duşmanilor, să le dea o lecţie, pe care s-o ţină minte cîte zile vor avea, dar zări deodată chiar lîngă bordei, pe fondul cerului de amurg, un camion şi un grup de oameni ce veneau în fugă spre lac. Şi în loc să cînte, sufletul lui Dereaba scoase un strigăt de moarte : „Razie !" Toate i se întunecară în faţa ochilor şi începură să plutească nehotărîte, ca prin ceaţă... Plescăind prin apa puţină, ca un mistreţ, Dereaba alergă turbat spre hăţişurile întunecate ale stufului.

Mai avea doar cîţiva paşi, cînd îşi dădu seama că o luase prin muşuroaie, deci nu pe cărarea care ducea la poiana ştiută. „Încotro am apucat-o ? Spre dreapta, spre stînga ?" Vălmăşagul de gînduri îi ardeau creierii. Încotro să fugă ? Încoace ? Nu ! Dar încotro ? Încolo ? Alerga şi mai repede, bîjbîind printre muşuroaie, căutîndu-şi urmele vechi. Dar pretutindeni nu dădu decît peste cărări neumblate demult. Deodată se pomeni, cu totul pe neaşteptate, în mijlocul muşuroaielor înalte, pe lîngă care trecuse focul aprins anul trecut în stepă. Şi abia acum îşi dădu seama că în graba lui o luase mult mai la stînga de cărarea ştiută. Nu-i rămînea altceva decît să se înfunde în stufăriş. Nu mai voia decît un lucru : să scape de ochii urmăritorilor...

Dar e greu, tare greu să-ţi faci drum prin stuf, pe o cărare părăsită, şi încă atît de zorit şi pe întuneric ! Dereaba nu mai fugea, ci zbura, ca scăpat din puşcă. Se împiedica, cădea, se dădea peste cap, îşi făcea loc prin stuf cu mîinile şi cu dinţii. Nu era mînat de puterea lui (că doar nu avea el atîta forţă), ci de spaimă. O spaimă fără margini, care-i prefăcuse fiinţa toată într-un ghem înfăşurat în zdrenţe, ce se zbăteau necontenit.

Dar nici spaima nu izbuti să-l scoată pe înnebunit la apa, pe care, luînd-o înaintea urmăritorilor, spera să ajungă înot pînă la barcă şi apoi să dispară pe partea

cealaltă a lacului, căci peste o bucată de vreme se pomeni pe o mlaştină mare şi moale care se clătina, tremura, juca şi se lăsa uneori atît de adînc, încît te-ai fi putut culca cu pieptul pe movila ce ţi se ridica în faţă. Dereaba era conştient că peste numai cîteva clipe îl vor lăsa picioarele şi că va cădea, scuipînd sînge. Se scufundase în mlaştină pînă la genunchi, şi se agăţase de stuf cu mîinile amîndouă, clătinîndu-se dintr-o parte în alta şi hîrîind din adîncul pieptului. Izbuti să reziste aşa, mai bine de un minut, în care timp încercă să tragă cu urechea, dar nu auzi nimic. Doar inima care-i bătea de răsuna toată stepa ! Nu auzi nici ţipătul raţei sălbatice, care o zbughi cu larmă mare, chiar de sub picioarele lui.

Din clipa aceea, nu mai alergă, ci se tîrî ca un elan fugărit, horcăind şi dînd la o parte stuful. Nu mai avea mult pînă la apă, cînd îşi simţi piciorul afundîndu-i-se în mlaştina moale şi mişcătoare. Nu mai avu vreme să strige, căci faţa lui zgîriată de rădăcinile stufului fu spălată de apa puturoasă...

Cîteva clipe, în locul în care se scufundase Dereaba, mlaştina tresări şi stuful se înclină încoace şi încolo, iar o altă raţă sălbatică, ţipînd ca nebuna, zbură din cuib şi se ridică spre cerul cuprins de înserare...

VI

Seara tîrziu, după razia de pe lacul Baklanic, şi după ce-l căutaseră în van pe Dereaba, Leonid Bagreanov se întoarse obosit în crîngul Iepurelui, ud pînă la brîu, cu faţa zgîriată de stuf. Venise călare pe un cal din herghelia lui Imanbai şi după ce-i dăduse lui Gaiaz, care-l însoţise, căpăstrul armăsarului, îi mulţumi pentru ajutor şi-l rugă să ţină legătură şi să caute prietenia cu membrii brigăzii. Apoi îşi tîrî cu greu picioarele pînă la cort, în care, prin ferestruica deschisă, se vedea lumina aprinsă. „N-au adormit încă, îşi spuse în treacăt Leonid... M-or fi aşteptînd !“ Sigur că la

scheunatul bucuros al lui Drujok, care se tot învîrtea în jurul lui, va ieşi cineva din cort să-l întîmpine, aşteptă. Dar nu ieşi nimeni. Lîngă cort, alături de mesteacănul de care era atîrnată cormana, care ţinea loc de clopot, văzu doi cai străini, înşeuaţi. „Cine-o fi venit ? încerca el să ghicească. Nu cumva Gromov ! Parcă ar fi caii lui, nu ?“ O luă deci spre mesteacăn, ca să se uite mai bine la cai ; cînd se apropie de ferestruica cortului, prin care se vedeau, la lumina gazorniţei, părul băicţilor şi pletele fetelor, încremeni. Auzise, şoptit şi atît de drag lui, glasul Svetlanei.

– La ei, în aul !... spunea ea însufleţită, răspunzînd, pare-se, la întrebarea cuiva. Ei m-au lecuit !

– Noi tot bole lecuim, se auzi glasul unui cazah bătrîn.

– Vai, dacă aţi şti ce bătaie de cap au avut cu mine ! mai spunea Svetlana. E la ei o băbuţă bună şi blîndă... Nu s-a mişcat de la căpătîiul meu ! Şi au nişte nepoţei, doi gemeni... atîtica... Ce ochi negri, vioi ! Mă tot îmbiau cu kumîs... Veneau cu cănile la mine şi tot îmi spuneau ceva.

– De lăudat, lauzi la noi, dar de ce n-ai rămas acolo ? întrebă cazahul cu o oarecare obidă, cum, probabil, o mai întrebase de mai multe ori. Am vrut ţinem la tine în aul, ştii...

– Da, vai, cît voiau să mă ţină ! Şi nepoţeii ce-au mai plîns ! îşi plesni Svetlana palmele. Nu te supăra nene Sapargalei... Aici nu-i departe de voi. Am să vin să vă văd !

– Să vii ! Musai să vii !

– N-am să vă uit niciodată.

– Îţi mulţumim pentru vorba ta bună.

– Numai că trebuia să mă întorc aici, nene Sapargalei ! adăugă Svetlana, de data asta cu glas încet, de om îngîndurat. Deşi, ca să fiu sinceră, eu socotesc că nu mă întorc, ci că abia acum vin pentru prima dată... După o clipă de tăcere, fata mai spuse, privind spre cei din brigadă : Şi pe voi toţi vă rog foarte mult : să

mă socotiți că am venit abia acum de la Moscova! Abia acum!

– De ce? vru să știe Fenia Solnîșko.

– Pentru că așa e!

Leonid nu mai avu putere să rămînă acolo, lîngă fereastră și să-i asculte glasul, care începuse să-i tremure ușor, deși îi era mai drag decît trilul privighetorii... Cu mîinile întinse, ca să nu dea în întuneric de vreun pom, o porni spre inima crîngului, dar nu se feri la timp de un mesteacăn și se pomeni cu el în brațe, și, închizînd, obosit, ochii, rămase îndelung cu obrazul lui neras, lipit de scoarța netedă, răcoroasă și gingașă a copacului...

Pe ogoare, grîul răsări la termenul stabilit, pornind curînd prin arătura neagră și bine încălzită de soare în șiruri nesfîrșite și drepte, ca armatele de pe vremuri la atac. Cu fiecare zi ce trecea, mișcările lui deveneau mai puternice, mai nestăpînite și mai curajoase, pînă veni vremea în care ai fi zis că se revarsă prin stepă, purtat de vînt, ca o avalanșă verde și puternică, scăpată chiar atunci de strînsoarea pămîntului.

Terminînd însămînțările, toate brigăzile sovhozului Zarnițîn se odihniră vreo săptămînă, în care timp oamenii s-au bucurat de primele mlădițe răsărite pe ogoarele redate vieții de mîinile lor și au explorat împrejurimile. Apoi, după ce-și puseră la punct tractoarele, porniră la un nou asalt al țelinei. Sub soarele dogorîtor, care ardea acum fără milă, țelina se usca și se întărea văzînd cu ochii, așa că brăzdarele trebuiau ascuțite la fiecare schimb. Pămîntul întărit și plin de ierburi frigea ca fierul încins. În crîngul Iepurelui, acum sediul principal al sovhozului, atelierul de fierărie huruia, zăngănea și sufla foc, zi și noapte.

Pe la mijlocul verii, cînd toată țelina din jurul lacului Lebedinoe fusese arată și brigăzile se apucaseră de

lucru pe pîrloage, de unde se strîngea fînul, o parte din oameni fură chemați la construcția sediului. În ajutorul tinerilor sosi și un mare detașament de constructori de la Barnaul și, la umbra mestecenilor din crîngul Iepurelui, răsăriră corturile ca ciupercile. Crîngul se umplu cu oameni și zgomot și, în scurtă vreme, tot locul repartizat sediului sovhozului fu acoperit cu piese pentru case din prefabricate, cu materiale de construcție aduse din gara Kulunda și cu stîlpi de brad tăiați din pădurea de lîngă Lebeajie. Bufniturile, hărmălaia și loviturile topoarelor nu mai conteneau din zori și pînă-n noapte : tinerii se grăbeau să termine primele case de locuit pînă la începutul secerișului.

Furați de munca lor încordată, atît la construcție cît și la arat, nici nu băgau de seamă că vremea trece și că grîul a crescut. Și el crescuse, mai ales după ploile bogate din iulie, nemaivăzut de mare și des. Nu mai conteneau băștinașii Altaiului să se mire, căci nu văzuseră încă minune ca asta în stepa lor. Dînd în spic, grîul undui o bucată de vreme în bătaia vîntului, ca și cum nu-i ajungea locul, iar cînd se polei cu aur, prinse să se legene greoi și să freamăte liniștit și puternic ca marea. Atunci, părăsindu-și cuiburile ascunse, cine știe pe unde, apărură pescărușii tineri și, zile întregi, zburară neobosiți și impetuoși deasupra revărsării de grîu, cînd ridicîndu-se mai sus, în înaltul cerului, cînd atingînd valurile de aur cu aripa lor.

1954–1959
Altai – Moscova

Responsabil de carte: L. Manu
Tehnoredactor: A. Bucur
Corector: A. Aldea

Dat la cules 25.01.61 Bun de tipar 09.03.61. Tiraj 18.140 ex. Hîrtie semivelină mată de 65 gr. m². Ft. 540×840/16. Coli ed. 26,07. Coli de tipar 30,75. Ediţia I. Comanda 5132 A. nr. 01224. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 S—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 327 la Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95, Bucureşti — R.P.R.

Lei 11,20